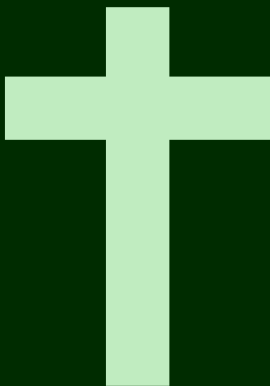

Nkomine Fal
Ritelé

Sola New Testament

Nkomine Fal Ritɛlé

Sola New Testament

copyright © 2010 UEEB/SIM au Benin

Language: Sola (Miyobe)

Translation by: SIM International

Sola, Nkomine Fal Ritɛlé

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 2010.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

1bac8ff9-a7c9-52ef-bb5e-7155dd6ba1a1

Contents

Matiyee	1
Mariki	62
Luki	98
Yohani	158
Uléécaá Pitumε Mεwai	201
Rəm	256
1 Korεnti	283
2 Korεnti	308
Kalaati	324
Efεεsi	333
Filipu	342
Kolōsi	349
1 Tesaloniki	355
2 Tesaloniki	361
1 Timotee	365
2 Timotee	372
Tiiti	377
Filemōō	381
Epireeyε	383
Yakupu	403
1 Piyεε	410
2 Piyεε	418
1 Yohani	423
2 Yohani	430
3 Yohani	432
Yuuti	434
Yohani Mεyενε	437

Nsimé Kεcirε ritelé ke Matiyee uu n wói

Lελεε ritelé ntí kέmεε rí we

Matiyee yεε ritelé ntí wói. Uricuruu ye Usuifi le. Pisuifi kuu kó ri wói. U pεε ulampooyóó le un kó Yeesu pipiretiki kefi ne pité pē kecōpe use. U ritelé ntí wóile un nfasimé má re uké Pisuifi cereise re Yeesu yεε yé anóo nyē ke Nkómaine Kpure ritelé ari n yikikee wapisi. U nyísele re Uléécaá iyóopi yεε Nsimé Kεcirε riyíki. Sinyárū kuú ne pi símisi.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Icélaa kuu rikúú kecáá m pa. I nyísele lē kai m pise re Yeesu pipiretiki piké n sónε (5-7).
2. Isé kuu upipiretiki m pa uú ne pi tum te piké ha nsimé kεcirε riyóó (10).
3. Sinyárū seε Uléécaá iyóopi mεwee ró rí céreise (13).
4. Kirisi pikó mεfine Uléécaá icápine kέmεε (18).
5. Ituηε tōrōo kecáá icélaa Yeesu uké kelenε m pεεmε (24-25).

Piké kelenε Yeesu m mári, pi pεε u sélei re Emanuyεeli. Liasei re Uléécaá ye keróméé wele (1:23). Tinóo ntí ke Nsimé Kεcirε ke Matiyee uu n wói nné ne tenese re: Ani n nyu re siyáa nnéi kam nókenékúrí we ketē keké ha ne tene (28:20). Lελεε nyíse re Yeesu ke Uléécaá u ye ne ritiki uú ne sisoipipi kecōpe n we.

*Yeesu Kirisi pikpure anyiri
(Luki 3:23-38)*

¹ Yeesu Kirisi ye Tafiti keyase le, Tafiti póon kó Apiraham keyase. Upikpure anyiri ye nnyé: ² Apiraham yεε Isaaki mari, Isaaki póo Yakupu maru, Yakupu póo Yuta ne upimarεcō márei, ³ Yuta póo Peresi ne Sera maru. Piuni yεε Tamaa. Peresi póo Hesirōo maru, Hesirōo póo Aram maru, ⁴ Aram póo Aminatapi maru, Aminatapi póo Nasōo maru, Nasōo póo Salimani maru, ⁵ Salimani póo Poosi maru. Pi ye Poosi uni séε re Rahapi. Poosi póo Opeti maru. Uyē uni yεε Ruuti. Opeti póo Yeseε maru, ⁶ Yeseε póo uyóopi Tafiti maru,

Tafiti póo Salomōo maru. Salomōo uni ye mekεε-mε Urii sóonlenle. ⁷ Salomōo póo Ropowam maru, Ropowam póo Apiya maru, Apiya póo Asaa maru, ⁸ Asaa póo Yosafati maru. Yosafati póo Yoram maru. Yoram póo Osiyasi maru, ⁹ Osiyasi póo Yotam maru, Yotam póo Akaasi maru, Akaasi póo Esekiyasi maru, ¹⁰ Esekiyasi póo Manasee máru, Manasee póo Amōo maru, Amōo póo Yosiyasi maru, ¹¹ Yosiyasi póo Yekoniya ne upimarεcō márei. Likumúnjé kpe-i kapi Isirayεeli pikó cópii apí ne Papilōoni kuyu sí.

¹² Kapi Isirayēli pikó n cópii apí ne Papilōni kuyu sí memáá ke Yekoniya póo pee Sealitiyeli mari, Sealitiyeli póo Soropareeli maru, ¹³ Soropareeli póo Apihuuti maru, Apihuuti póo Eliyakim maru, Eliyakim póo Asōo maru, ¹⁴ Asōo póo Satōki maru, Satōki póo Akim maru, Akim póo Eliwuuti maru, ¹⁵ Eliwuuti póo Eleyasaa maru, Eleyasaa póo Matani maru, Matani póo Yakupu maru, ¹⁶ Yakupu póo Maari ula Yosefi maru. Maari kéméé ke Yeesu kapi ye kō n sée re Kirisi uu léeme.

¹⁷ Lē nnya, kaí ne Apiraham-i n kpísi aí ne Tafiti-i pá, li wale ncōpuri anai kefi ne ana. Kai Tafiti-i n kpísi aí ne kumúnjé kpe-i kapi Isirayēli pikó n cópii apí ne Papilōni kuyu sí pá, li wale ncōpuri anai kefi ne ana. Kai kō kei n kpísi aí ne Kirisi imaretunje pá, li wale ncōpuri anai kefi ne ana aō.

*Lē kapi Yeesu Kirisi m mári
(Luki 2:1-7)*

¹⁸ Lē kapi Yeesu Kirisi m mári ye nní: Uuni Maari kapí pee Yosefi feleilē, amá Nfáasōne nn tíyese uu fapisi u ne Yosefi apí kō kahane kulee rimpéne. ¹⁹ Uula Yosefi ye aseí ute le, úu pée la uké unósi isei lukéise kuyu kuké kō, uu pée n la uké riséé ne u lakase. ²⁰ Kuu ní we un likecáa músu, Upíima uleecaatumē unyine uu keláré-i u kráfúme uu u maa re: Tafiti kepirē Yosefi, Maari pikpíké apí kape pó n cōhlē. Nfáasōne mee tíyese kuu fapisi. ²¹ U kewántisi marune aa ke séi re Yeesu. Kēkēe sōnti kēké kempuri pikó akópe kémee lese.

²² Lē nnéi ai wai, Upíima rinōo kuu mekēe antepu Esayi m máase riké ne n li nnya. Lelee re: ²³ Ukpére yee úu utisi n nyu yé kefa wa, uu kewántisi maru api ke séi re Emanuyēli, liasei re Uléécaā ye keróméé we.

²⁴ Ke Yosefi uu n yisi, uu lē ke Upíima uleecaatumē uu u n símisi wai, uu Maari kunósi kpísi. ²⁵ Amá u ne uyē apí kulee ripéne uú ha ne kewántisi maru. Kuu ke m mári, Yosefi uu ke séi re Yeesu.

2

Pinyuwe píima pinyine ye Yeesu piyéne ha

¹ Yutee ketē kémee kapi Petelehem-pō Yeesu mari. Erooti yee pee kei kumúnjé kpe-i uyōopi píima. Pinyuwe píima pinyine api ketunjeleeme-mempō yisi apí Yerusalem tulu. ² Apí ha pise re: Yei ye kewá kē kapi m mári pin tee re kēkēe sōnti kēké Pisuifi iyōopi tone? Háí ketunjeleeme-pō kari riwárepi tee n nyíselē te pi kewá kē mari yē. Lē nnya karí ka re tóké ke yáasi ari wúla. ³ Ke uyōopi píima Erooti uu lē n kō, ai u ne Yerusalem pikó nnéi mpōcaai tani. ⁴ Uu pepee ye Uléécaā inyōonse n wa piwéése nnéi ne isé picélaa cápine uu pi pise re kelō kéye-i kapí uyē ke Uléécaā

uu n wée marune. ⁵ Api u पेसे रे: Yutee keteni-i, Petelehem-pò le. Antepu Misee ye मेकेमे-मे woi रे:

⁶ Pó Petelehem kuyu!

Ai pò Yutee ketē केचाा ayu केचरे riyu paalē.

Li we रे केचमे के उचोपि पीमा uu léerine,
uyee yé pinésoi Isirayeli pikó n séni.

⁷ Kei के Erooti uu पेरे pinyuwe पीमा प् मेयाा see uu pi pise रे piké u símisi र्शने uké céri kumúnjé क्पे-i के riwárepi tē ari n léeme. ⁸ Uu पेरे limemáá Petelehem-pò pi tum uu pi maa रे: ani n ηme ani ha केवा के केचाा र्शने पीसे ani kóm. Nón के n yē, ani पेरे ani né símisi néeké ha क के यासी के riwula.

⁹ Ke Erooti uu lē písímé pi m masí, api yisi api ncée पò. Kei kapi पेरे ripaí, api yénu riwárepi tē kapi पेरे ketunjeleeme-pò n yé tin pikéyu sone pin ti tikilē. Ari kelō के-i के केवा के अके री we tulu, ari nyere. ¹⁰ Kapi kei ri n yé, ai meykíyiki pi larisi. ¹¹ Api kényò loni api केवा ने केuni Maari yenu, api के यासी अपी ने wula. Api पेरे pimemá fénne api wura ने tulaali ηmaa-ηmaa ने mékpò kapi ye n see रे miiri lese api के हेकेसि. ¹² Uléécaá uu péé masí keláré kémeé pi símisi रे अपी कपे Erooti kémeé पेरे. Kei kapi पेरे ncée féé kpísi api ने pikuyu पेरे.

Pi Yeesu ne Esipiti ketē ha

¹³ Ke pinyuwe प् अपी n tómpò, Upiima uleecaatumē unyine uu keláré-i Yosefi kpáfúme uu रे: A yisi, a केवा ने केuni kpísi aa wuru aa Esipiti ketē loni. Erooti ye lalē uké के kpu. Lē nnya, ani ha kei-pò n tū liké ha ने tu kumúnjé क्पे-i kam yé nó n símisi रे ani पेरे. ¹⁴ Yosefi uu yisi uu केवा ने केuni kpísi uú ने kesinecò wuru uú ha Esipiti-pò pésu. ¹⁵ Uu kei n we Erooti uú ha ने kpi. Lē के Upiima uú पेरे uantepu m máase liké ने n wa nnya kai lē wa. U पेरे रे:

Ne unéjmanē see रे uké Esipiti keteni-i le.

Pi Petelehem ketē-pò siwá sírsapi kò

¹⁶ Ke Erooti uu rí ka uu céru रे pinyuwe पेरे u kiraasele, kuwóí पीमा kunyine aku u wai. Uu पेरे kumúnjé क्पे के pinyuwe प् अपी u n símisi ने páme uu tíyese api siwántisi nnéi see aηmē atē n tu ने sē sisínsá Petelehem ने ayu nyee ने kei n kólē kémeé kóni. ¹⁷ Lē के antepu Yeremii uú पेरे मेकेमे-मे m ma kai lē wa. U पेरे रे:

¹⁸ Rama-pò kari nní nné kómēiri.

Sicááila ने ikpòtu के unyine uu wórii

Raseeli येरे lē usiwā केचाा tēni.

Uu nkpáni la piké u kpurei.

Ne keše, ái nkpáni u tise.

Pi ne Yeesu Isirayeli keteni-i पेरे

19 Upíima uleecaatumε unyine uu Esipiti-pō Erooti mēkpō-māá keláré-i Yosefi kpáfúme, ²⁰ uu re: A yisi, a kewá ne keuni kpísi aá ne Isirayeli ketē pele. Pēpē pēē n̄ la piké kewá kē kpu ye kpínle. ²¹ Kei ke Yosefi uu yisi uu kewá ne keuni kpísi uu ne Isirayeli pele. ²² Amá ke Yosefi uu n kō te Aricelayuusi yee usáa Erooti iyōpi Yutee ketē kecáá tōne, iwame ii u wai uu pēē n yulu re úu kei tonene. Uléecaa uu kō keláré-i u símisi uu yisi uu Kalilee ketē-mē tómpō, ²³ uú ha kuyu kpē kapi ye n sée re Nasareti-i tone. Lē ke antepuye apí pēē n̄ ma kai lē tikilē. Pi pēē re: Pi yé kam api kewá kē séi re Nasareti ukó.

3

Yohani Uniwole ye Uléecaa Nstmé yóólē
(*Mariki 1:1-8; Luki 3:1-18; Yohani 1:19-28*)

¹ Aí weri kumúnjé kunyine-i, Yohani Uniwole uu léeri un Yutee kucesi kóima-i yóólē te: ² Ani mēfine conse, Uléecaa iyōpi ye nyahaimēle! ³ Yohani nsímé ke antepu Esayi uú pēē ma re:

Usoi rinō ye ri tee kucesi kóima-i n yóólē te:

Ani Upíima ncee nyónse,
ani usiceepi tēiise.

⁴ Kuyooyo nkpíi ketukanka ke Yohani uú pēē tanaalē un kekónepampi kehale-i télē. Apááni ne meté kuú pēē le. ⁵ Yerusalem pikó ne Yutee ketē nnéi pikó ne Yuritee nkoi ketē pikó nnéi ye pēē ukemee sónaapōle, ⁶ api ye piakópe yámne api tīyese uu Yuritee nkoi kémee míni pi wole.

⁷ Yohani uu yénu re Pifarisi ne Pisatusee pēē ukemee n sónaapō re uké míni pi wole apí kusa kulúí we. Uu pēē pi ma re: Nó akpurii nnyé! Wóo nó céesi re ani Uléecaa kuwōi kpee n nyahaimē kaase? ⁸ Ani nómenéwai ne nyíse re nō mesei mēfine consele. ⁹ Ani kape n nyu re kani nní m̄ máikēe re Apiraham yee n̄ounésáayaha nnya, lee ne nó piye. Amá ne kale ké nó símisi re Uléecaa yé fe uu apare nnyé pansese Apiraham siyase. ¹⁰ Iso ye pinan̄aa máalenle piké ne aléé inínjí sémni. Lē nnya, kuléé kúye kunsá apipi sone m maru, pi yé ku riké api nna-i sápo. ¹¹ Míni n̄mane ke née nó wole liké nyíse re nō mēfine consele. Amá uyee né memáá n sónti ye né fele. Am tu ricuruu ké uanéeri u mahā. Uyee sónti uké Nfáasone ne nna nó wole. ¹² U nkpáni yare usoi nkó yee kulú kapi ne n cácai m múlilē. U yé kukpépi pééi uu melukēpipi risíme-i súúni, uu kō acólé ilúké té uké wa uké nna teneciré kémee a risé.

Yohani ye Yeesu míni wole
(*Mariki 1:9-11; Luki 3:21-22*)

¹³ Kumúnjé kpé-i ke Yohani uu kei ní we un pisoí míni wolé ke Yeesu uu Kalilee-pò yisi uu Yuritée nkoi mme-i u léepò re uké kò uyē míni wolé. ¹⁴ Amá Yohani uu yúlu uu re: Nē kaí ne sá re ké kepóméé hapò pòké né wolé, áí pòó yé meníje kenéméé kam. ¹⁵ Yeesu uu pée u pese re: A riyá líké pée lē n we kelene. Lē kari yé fe arí ne lē nnéí ke Uléécaá uu ní la rísoné wai. Kuu lē ní ma, Yohani uu pée kóm uu míni u wolé. ¹⁶ Ke Yohani uu lē Yeesu piwóle ní masí, Yeesu uu míni-i léepò. Keyóme áke kei nní wúkule uu Uléécaá Nfaasone yenu nn keyómecaa-pò súiri yaré rilólá, nn ukecáá tone. ¹⁷ Tinóó rinyine ari pée keyómecaa-pò leeri re: Nkó yee Kenépipi lala kecire, ám ye ukecáá kò.

4

Setani ye Yeesu peikee

(Mariki 1:12-13; Luki 4:1-13)

¹ Lē memáá, Uléécaá Nfaasone nn pée Yeesu kpísi ní ne kucesi kóima loni re Setani uké ha u peikee. ² Ke Yeesu uu sitúnjé aféena ne sisine aféena anóó m paasi, nkū nn u wai. ³ Setani yee m peikee uú ne u kò uu u maá re: Pòn mesei Uléécaá Kepipi, a apare nnyé rinóó maá aké pansé akpónó, aa le. ⁴ Yeesu uu u pese re: Li Nléécaasimé kémee wólaalē te: Ái iluke ñmané yee ye usoi nfáa he, amá mpa nsímé ní-ye mee Uléécaá nnò-i n léeme yee kò usoi nfáa hele.

⁵ Setani uu kò Yeesu kpísi uú ne Uléécaá kuyu Yerusalem sí, uú ha kei Uléécaá keyò kehóré-pò u tósi ⁶ uu re: Pòn mesei Uléécaá Kepipi, a mepócire keteni-i risápò. Li we re li Nléécaasimé kémee wólaalē te: Uléécaá yé pò nnya upileecaatumé rinóó he api pò yéu

kupóna áku kape ne ripare rinyine rinkpóu nnya.

⁷ Yeesu uu kò u pese re: Li kò keméee wólaalē te:

Kape Upíima Upóléécaá peikee pòké uketo yē.

⁸ Setani uu kò pikpíké u kpá uú ha riyópe maamaa píima rinyine kehóré-pò tósi uu ketē nké kecáá ayópiyu ne ammule nnéí u nyísente ⁹ uu pée kò u maá re: Pòn n ñmurei aa wúla aa né yáási, am nní nnéí pò he. ¹⁰ Yeesu uu u maá re: A kenékúrí yisi, Setani. Li Nléécaasimé ritelé-i wólaalē te: Upíima Upóléécaá mecire kóló kaí pise re usoi uké riwula uké yáási.

¹¹ Kei ke Setani uu pée Yeesu riyá, piléécaatumé api ukékúrí hapò api pée ukecáá m paílē.

Yeesu ye upikei Kalilee keteni-i kóraane

(Mariki 1:14-15; Luki 4:14-15)

¹² Ke Yeesu uu n kò te Yohani ye kukpaniilee-i we, uu yisi uu Kalilee ketē-mē pele. ¹³ Kuu n hápò, úu Nasareti-i tóne,

amá Kaperinawum-mē kuu tómpo. Kei ye kupiyē ritimē wele, Sapiloo ne Nefitalii ketē-pō. ¹⁴ Lē ke antepu Esayi uú pēe ní ma liké ne n wa nnya kai lē wa. U pēe re:

¹⁵ Nō Sapiloo ne Nefitalii sitē pikó,

nōo mínimaa ritimē ní we

ne nōo Yuritee nkoi metéj ní we,

nō mpuri sanē pikó, nōo Kalilee keteni-i ní we,

¹⁶ nōo pēe kuḡmaha-i ní we, ani kō te

nō nkpéni metéi píima yenle.

Nkpō kuhore-i kaní pēé we,

metéi ye nkpéni nó lēepole.

¹⁷ Kaí ne kei n kpísi ke Yeesu uu pēe piyóo lō te: Ani mēfine conse, Uléecaa iyōopi ye nyahaimēle.

Yeesu ye pikpíntomécópii pina sée

(Mariki 1:16-20; Luki 5:1-11)

¹⁸ Yeesu ye pēe Kalilee kupiyē ritimē sónēle uu Simoo kapi rinyíri n he re Piyee ne uuwā Antiree yenu. Piketé ye pikpíntomécópii le. Anyej kapi pēe fóm pin ne ikpíntomé cópii.

¹⁹ Uu pēe pi maa re: Ani né ritiki ké tíyese ani ye písoi pēe yé né rintiki wéési. ²⁰ Api mese ne mese anyej sá api u tiki. ²¹ Kuu kei n yisi, uu kényu-mē sí uu kō Sepetee piḡmáne pité Yakupu ne uuwā Yohani yenu pi ne piusaa Sepetee pin pikuninōi-i we pin pianyēj nyóonsente. Uu pi séi ²² api mese ne mese kúninōi ne piusaa yá api u tiki.

Yeesu ye céésile un kō itói pōise

²³ Yeesu ye pēe Kalilee ketē nnéi kónúlenle un Pisuifi ayomeyáhaalee kémee céési un kō Uléecaa iyōopi Nsímé Kεcire yóólē un kō itói ncōpuri ne ncōj ncōpuri mee písoi m pekési pōisente. ²⁴ Kei ke urinyiri ari pēe Sirii ketē nnéi kecáa rikóónú. Api pēé ne pitóikó nnéi ncōpuri ne pē nnéi pēe piipijē-i ncōj nnyine n kómēi u n sónaapō un pi pōisente. Lelee nní yare pinírihélaa ne rikpínkpí pikó ne síkankáláká. ²⁵ Asoiwuú píima nyee Kalilee-pō ne Ayu Kefi ketē-pō ne Yerusalem-pō ne Yutee-pō ne Yuritee nkoi metéj-pō n léeme aa pēe u n tikilē.

5

Istmé ke Yeesu uu upipiretiki riyópe kecáa n stmisi

(Luki 6:20-23)

¹ Kε Yeesu uu lē tisoiwuú n yé, uu yisi uu riyópe yopoi uú ha tone. Upipiretiki api pēe kei u lēepō, ² uu pēe picélaa pi loni. Icélaa iyee nnyí:

Nkḡnjine ylktyiki

³ Pēpēe n nyu re ápi Uléecaa inipēe-i líka tulaalē pēe pínarekome. Pēpēe Uléecaa iyōopi te.

⁴ Περρεε n téni πεε πίνarekome.
Uléécaá ye sántile uké pi kpurei.

⁵ Περρεε ní purú πεε πίνarekome.

Uléécaá yé ketē kuú ne upisoí m mé pi pa.

⁶ Περρεε n náási piké mewai wa meké asei n tikilē πεε πίνarekome.

Uléécaá yé kam uu pimela pi wai.

⁷ Περρεε ye picō íwe n tē πεε πίνarekome.

Uléécaá yé kam uu kō pē íwe téni.

⁸ Περρεε kefa n kpáiiilē πεε πίνarekome.

Pi yé kam api Uléécaá yénu.

⁹ Περρεε n wéési re pin yei n we,

liké kei n niñú πεε πίνarekome.

Uléécaá yé kam uu pi séi re usipipi.

¹⁰ Περρεε asei n tikilē, pisoí pin lē nnya pi wéékuselē

πεε πίνarekome.

Περρεε Uléécaá iyōōpi pikó.

¹¹ Nó mpí kapi n lámisi pin nó wéékuselē pin né nnya nókenécáá nnōōme símaankeε, nóō πίνarekome. ¹² Liké nó n láárú nñn ne mpōōnare cuunkεε. Nóinéhεε ye keyómεcaá-pō piyele ái kumúnjé má. Limεcō kapi πεε antepuye πεε péé ní we ani kelene weri wéékuselē.

Nnyási ne metél kecáá icélaa

(Mariki 9:50; Luki 14:34-35)

¹³ Nóō ketē kecáá nnyási. Nnyási melō men nkpeni n kpu, yo kapi yé péé ne melō n pese? Li tise piké ketahai-mē n fōmpō pisoí piké téleise.

¹⁴ Nóō kō ketē metéi. Kuyu kpee riyópe kecáá m mómaalē áku yé fe kuké m pékaalē. ¹⁵ Uka úu ye kéfíráa risé uu kucári ke kipi. Kecáá kuu ye ke ritōsi ake nípa úye kéyo-i n kpáiiilē. ¹⁶ Limεcō kai pise re nómenétéi meké n kpáiiilē pisoí nnéi pin me nyáni. Pisoí piké nómenéwai sōne n nyáni pin ne Nōunésáa Uléécaá yeε keyómεcaá-pō ní we ríyu waise.

Isé kecáá icélaa

¹⁷ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Ani kape m músu re Moisi isé ne antepuye icélaa kam pikópe ka. Am ka re ké i kpu, amá ne kale re liké lē li. ¹⁸ Asei kam nní nó símisi, ketē ne keyóme ye kpére we, kewōipi cíú-cíú kéka née kesímépi kéka áke isé kémεε mélele má, liké ha ne nípa yo ketō tu. ¹⁹ Lē nnya, úye un isé rinōō rinyine n kesi uu kō picō céési re piké ri kesi, nípa rinōō tē tinsá pitíki m páápú, uyεe yé masí Uléécaá iyōōpi kémεε usínsá. Amá úye un tí m pakare un kō picō n céési re piké limεcō wa, uyεe yé masí Uléécaá iyōōpi kémεε úyukōó. ²⁰ Asei ye nyε re nñnsá Uléécaá mela n tikilē liké isé picélaa ne Pifarisi n fe, áni yé Uléécaá iyōōpi kémεε lō.

Kuwóí kecáá icélaa

²¹ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Nə kō te Uléécaá ye pirókpure maa re: Kapε usoi kpu. Uye un usoi n kpu, piké liute ne túhaane. ²² Amá né ne nó maa re: Uye un ne uucə n wóasi, piké ne liute túhaane. Uye un uucə m maa re: Pó uníri nkó, piké liute ne pepεe ye ketúhaane píima-i n túhaane kémεε ha. Uye un uucə m maa re: Pó uníri nkó, li tu re piké liute nna teneciré iwε kémεε risápə. ²³ Lē nnya, pən Uléécaá keyə-i kenyóonse-i linyine ne Uléécaá pihεε n ha, pən n léise re upócə ye ne pó wólaalē, ²⁴ li pise re pəké kei ipóhεε iyē tiyá pəké liute lεεpə nəké nsímé nyóonse kelene, aa pεε inyóonse piwai pεle.

²⁵ Pitele pin nó ne unyine kecəpe n we, nən ketahai pitúhaane n sí, a týεse nó ne uyē ani nócεe kómεine. Insá lē, u yé ne utúhaane-i pó ha, uyē uu pó kpísi uu písóca pa, pē api kukpaniilee pó tani. ²⁶ Asei kam nní pó símisi, pənsá ripówóme nnéi n héεle tiké tene cáká-cáká ne ketanká tərəə-pə, áa kei mélele má.

Iwásá kecáá icélaa

²⁷ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Nə kō te Uléécaá ye maa re: Kapε iwásá wa. ²⁸ Amá né ne nó maa re: Utisi úye un ucə unəsi n yē uu káipi, u ukemúnjé kémεε iwásá ne unəsi uyē piwai masile lē. ²⁹ In te mepónípeε luke-luke mεε akópe pó waise, a me lese aa ketaa-pə fómpə. Li kutəsi we usoi uké uipiηε likó linyine paa uú ne nfáa yenu ne kuu yé uipiηε nnéi m má apí ne nna teneciré kémεε u sápo. ³⁰ In te kupónípe luke-luke kpeε ye akópe pó waise, a ku riké aa ketaa-pə ku fómpə. Li kutəsi we pəké kupónípe luke-luke paa áa ne nfáa yenu ne kaa yé ipópiηε nnéi m má apí ne nna teneciré kémεε pó sápo.

Utisi ne unəsi pitúunne kecáá icélaa

(Matiyee 19:1-12; Mariki 10:1-12; Luki 16:18)

³¹ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Nə kō te pi pεε pirókpure maa re: Uye un unəsi n lakase, uké rítelé wa uké unəsi rimúise re u u yele. ³² Amá né ne nó maa re: Uye un unəsi n lakase linsá iwásá nnya, iwásá kuu lē u tani. Uye un kə unəsi ke ucə uu n lákase n kpísi, iwásá ke liute uu lē wa.

Tinóə piyekei kecáá icélaa

³³ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Nə kō te pi pεε pirókpure maa re: Pən tinóə n yekei, a ti ritiki. Pən tinóə n yekei re pó Upíima linyine wa, kapε piwai li riyá. ³⁴ Amá né ne nó maa re: Ani kapε ye rinóə yekei re nó Uléécaá linyine wa. Ani kapε ye wéeri aní ne keyómεcaá séi. Kai nní kei ye Uléécaá riyəəpitú nnya. ³⁵ Ani kapε ye kə wéeri aní ne ketē séi, kai nní kei ye Uléécaá ritú nnya. Ani kapε ye kə wéeri aní ne Yerusalem séi, kai nní kei ye uyóəpi wéése kuyu nnya. ³⁶ Ani kapε ye kə wéeri aní ne nórínéyu séi,

káni yé nní n fe nǎké nǎpá nnyúpi cirenínje riwárarase née nǎké risǎmaase nnya. ³⁷ Nǎn ye m maa re "εεε", liké "εεε"! Nǎn ye m maa re "eehei", liké "eehei"! Nǎn lǎ memáá nnyine ncǎ rinkpáse, Setani nkó ye mmǎ.

Mɛwai picɛɛi keɔ́á icélaa
(Luki 6:29-30)

³⁸ Yeesu uu kǎ pimáa pi kpá re: Nǎ kǎ te pi maa re: Uye un ucǎ menípee n fori, piké liute menípee pifore cɛɛi. Uye un ucǎ kuní n wehe, piké liute kuní piwéhe cɛɛi. ³⁹ Amá nǎ́ ne nǎ́ maa re: Ani kape ye usoi mɛwai kǎpe cɛɛi. Usoi un kuluke-luke-mǎ kɛpese pǎ n tǎ, a kumii-mǎ panse uké kǎ kei kɛpese pǎ tǎ. ⁴⁰ Usoi un n la uké ketahai pǎ sée uké kɛpótúkanka tene yǎsí, aa mɛse kupǎkpélenku mahani aa u múise. ⁴¹ Usoi un pǎ n tí un ilú pǎ n cǎnse re a ne rinǎ tise u sarumpǎ, aa mɛse i cǎni áá ne tinǎ tǎ meté u sarumpǎ. ⁴² Uye un linyine pǎ n we, a u he, úye un kǎ re u yé linyine pǎ lǎ, a u lonse.

Ani nǎ́pinélaarǎ n la
(Luki 6:27-28, 32-36)

⁴³ Yeesu uu kǎ pimáa pi kpá re: Nǎ kǎ te pi maa re: A upǎsáne n la aa upǎlaarǎ ipuri n yulu. ⁴⁴ Amá nǎ́ ne nǎ́ maa re: Ani nǎ́pinélaarǎ n la, ani ye pɛpɛe nǎ́ n wéékuselǎ keɔ́á keyóme yáási. ⁴⁵ Nǎn lǎ n wai, nǎ́ pɛe mɛsei Nǎ́unésáa Ulééca yɛe keyómecaa-pǎ ní we sipipi le. U ye tíyesele itunje ii písoi sǎne ne pikǎpe leeri, uu kǎ tíyese ikónne ii cuuni ai pɛpɛe u m pakarelǎ ne pɛpɛe ápi u m pakarelǎ yoriye. ⁴⁶ Asei keɔ́á, in te pɛpɛe nǎ́ ní la ηmane kaní la, ihéé íye kani pɛe mǎ́ te Ulééca uké nǎ́ pa? Pilampooyǎ́ ηmaa ricuruu pǎ́ ne ye kǎ limecǎ wale. ⁴⁷ In te nǎ́pinémáreɔ́ ηmane kaní ye yáasi, yo kani pɛe wa lisánja? Pɛpɛe ápi Ulééca m pakarelǎ ticuruu yɛe kǎ limecǎ wale. ⁴⁸ Ani n nyaní ne kǎtǎ-pǎ yare ke Nǎ́unésáa yɛe kelééca-pǎ ní we uu ní nyaní ne kǎtǎ-pǎ meɔ́.

6

Lǎ kapi ye píwekǎ́ linyine n he keɔ́á icélaa

¹ Yeesu uu kǎ pimáa pi kpá re: Ani nǎ́menécíre tí, áni kape ye lǎ kaí ne n sá re nǎké Ulééca nnya wa písoi inípee-i wa re piké nǎ́ yǎ́ piké pakare nnya. Insá lǎ, Nǎ́unésáa yɛe keyómecaa-pǎ ní we úu ihéé íka nǎ́ pane. ² Lǎ nnya pǎn úwekǎ́ linyine n he, kape kuloo pi pǎké riyǎ́ yare ke keɔ́á keɔ́á mɛwai pikǎ́ api ye ayómeyáhaalee-i ne icée keɔ́á n wai re písoi piké pi pakare meɔ́. Asei keɔ́á, pi piihéé piyǎ́ masile lǎ! ³ Amá pǎ́on ye linyine úwekǎ́ n he, kupónípe mii áku kape lǎ ke kuluke-luke aku n wa ceri. ⁴ A ye riséé ne he. Upǎsáa Ulééca yɛe mɛpǎwai kaá ne riséé n wai n nyáni yé pɛe pǎ́ hééle.

Piyómeyáhaa kecáá icélaa
(Luki 11:2-4)

⁵ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Nən ye keyóme n yáasi, áni kapre ye kecáá kecáá mewai pikó mecə n wai. Pi ye n lalē piké ayómeyáhaalee-i ne sicéperene-i n nyenu pin ne keyóme yáasi re pisoι piké pi yē nnya. Asei ye nye kam nní nó símisi re pi piihéé piyóó masile. ⁶ Amá pón ye n la pəké keyóme yáasi, a ye kupólee lō aa hánesi aa pree Upósáa Uléécaā ke úka úu n nyáni yáasi. Upósáa Uléécaā yee n nyáni lē kaá ne riséé n wai yé ipóhéé pō pa.

⁷ Nən ye keyóme n yáasi, áni kapre ye méwoo kusíménaapi n wai yare pēpēe ápi Uléécaā n nyu mecə. Pi ye m músu re pin lē meýá n símaankeē, Uléécaā yé ne pi kō. ⁸ Ani kapre pimēcə n wai. Nónesáa Uléécaā ye lē kai nó m pise nyule ani ye kelene li u welu. ⁹ Lē kai m pise re nəké ye keyóme n yáasi ye nní:

Urósáa, pōo keyómecaa-pō ní we,

¹⁰ Pisoι piké céri re tipónyiri ye kóolelenle,

Ipóyópi iké kam,

Me póla meké ketē kecáá wa yare keyómecaa-pō.

¹¹ A ye nípá keweesi kéye iluke ró he,

¹² A arókope ró sárei yare ke tōo ye kə picə n sárei pin akópe ró n wa mecə.

¹³ Kapre tíyese təké pipeikeē kémee loó.

Amá a kuníri anipe-i ró lese.

Li we re pōo iyópi ne nnaŋe ne nímule te nípá píyēi-pō.

Amí.

¹⁴ Nən ye picə akópe kapi nó n wa pi n sárei, Nónesáa yee keyómecaa-pō ní we yé kə nđanékó nó sárei. ¹⁵ Amá nənsá ye picə akópe pi n sárei, Nónesáa páa yé kə nđanékó nó sárei.

Anópahaā kecáá icélaa

¹⁶ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Nən ye anóo m pahaalē, áni kapre ye kecáá kecáá mewai pikó mecə kéyu n caailē. Pi ye kéyu n cōhanelenle re pisoι piké céri re anóo kapi pahaalē. Asei kam nní nó símisi re pi piihéé lē piyóó masile. ¹⁷ Amá pón ye anóo m pahaalē, a ye lihí aa ríyu tulaali fóm. ¹⁸ Pisoι ápi kapre ne n céri re anóo kaa pahaalē nnya. Upósáa Uléécaā ke úka úu n nyáni nmanē yee nyáni lē kaá ne riséé n wai. Uyee yé pree ipóhéé pō pa.

Keyómecaa memá
(Luki 12:33-34)

¹⁹ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Ani kapre n wéési nəké ketē nté memá yé nəké curii. Apapi ne ncámé yèè nté me caaile, piyaa pōo ihánaa foru api me yáái. ²⁰ Amá keyómecaa-pō kaí ne sá re nəké memá yé nəké curii. Apapi ne ncámé nn ye kei fe nké me caai,

piyaa ápi yé kə fe piké ihánaa fori piké me yáái. ²¹ Li we re kei ke mepómá ame ní we ke kepómúnjé aké wepə.

Metéi keryárū

(Luki 11:33-36)

²² Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Inípee yee ipiñe kefiráa. Ipónípee in n nyamí, i ye ipiñe nnéi n kpáailenle. ²³ Amá ipónípee in m pólú, ipópiñe nnéi yee ye kuñmaha-i n we. Lē nnya, in te metéi mē kaa m má ye pansela kuñmaha, a yē te kuñmaha píima-i kaá we.

Uléécaa ne siwóó kecáá icélaa

(Luki 16:13)

²⁴ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Uka úu yé fe uké kumúnjé kuse kémee píyosaa pité n tikilē. Mpá liké íye wa, u yé use ipuri yé uu ucə ikó n la, née u yé use ne kutu n cəlē úu ye pee ucə n waiselē. Ani yé fe nəké kumúnjé kuse kémee Uléécaa ne siwóó n tikilē.

Ani ne Uléécaa n tálē

(Luki 12:22-31)

²⁵ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Lē nnya kam nó maa re áni kape lē kani yé n li ne lē kani yé ní ntí nəké ne nfáa m má ne ilū kani yé nónépiñe n yárii nfasimé wa. Nfáa nn iluke fee, née ipiñe yee ilū fe? ²⁶ Ani sinúipi ripaí nké. Asi ye lukesi, ási ye kpasi, ási ye líka risíme súū. Amá Nónésáa yee keyómecaa-pə ní we ye si kpíniile! Yare nō ñmaa áni pee ríyu má lin sinúipi sē fee? ²⁷ Nó úye yee yé fe uu nfasimé wai uú ha ne unfaa añmē mpá nkáripí kpáse?

²⁸ Yo nnya kani pee nkpáni ilū kani yé nónépiñe n yárii nfasimé wai? Ani meyúí mee ye sicare-i n felesi ripaí nké! Ame pikei píka wai, áme kə ilū íka nyelaanke. ²⁹ Amá ké nó símisi re mpá ne lē, Uyóopi píima Saloməw ricuruu ne ummule mmú nnéi, úu pee ilū inyine má yee ní nyamí ai mefele menyine tulu. ³⁰ Nó písoi mpí nfatene ín piye. In te Uléécaa ye meyúí mee neni kecare-i ní we pin kə kóso nna me ñmaasine lē sənukuse, nō kecáá kúu yé pee meníñe ripaíí? ³¹ Lē nnya, áni kape ye nfasimé wa nəké maa re: Yo kari yé li née yo kari yé ní ntí née yo kari yé tā. ³² Pəpee ápi Uléécaa n nyu pee lē likó mesére wéési. Amá Nónésáa yee keyómecaa-pə ní we ye nyule lē kai nó m pise. ³³ Uléécaa iyəopi kani yé mefoí wéési, ani kə lē kuu m pise n wai, u yé kə litówə nní nnéi mpuri pihēe nó rikpá. ³⁴ Lē nnya, áni kape ye nfasimé wa re íye kai yé kóso n we. Li we re mpá keyáa kéye ne kenkó ye mu.

7

Ai we re təké ye picə akópe m palē

(Luki 6:37-38, 41-42)

¹ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Ani kapε ye picə ne túhaane, Uléecaa úu kapε ne nŏ n túhaane nnya. ² Lē kani ye picə akópe ní pa meco ke Uléecaa uu akópe nó pane. Kemúnjē kē kani ye ne picə ní musí kapi kə ne nŏ músune. ³ Yo nnya kaa keyúipi kee upócə menipεε-i ní we nyáni, áa pεe kenawelēpi kee mepókó-i ní we nyáni? ⁴ Iye kaa yé fe aa uco maa re: A nyere ké keyúipi mepónipεε-i lese, kenawelēpi ken kə peé ne mepókó kémeé we? ⁵ A tíye pə kecáá kecáá mewai má kpa! Kenawelēpi kee mepónipεε-i ní we kaa yé mefoí lese aa pεe nŏsone n nyáni áa ne keyúipi kee uco menipεε-i ní we lese.

⁶ Ani kapε ye Uléecaa likó sipəpi pa re siké li. Insá lē, si yé ne nó pansε asi nó kéheni. Ani kapε ye kə nŏnėkólé kecire áfəŋ keyu-i risá. Insá lē, a yé i teleise ii caai.

Piwei ne piyóó
(Luki 11:9-13)

⁷ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Ani ye Uléecaa we, u yé nó he. Ani ye ukemεε piwélaa ha, u yé tíyεεε ani yénu. Ani ye ihánaa u rikómkóm, u yé nó hánne. ⁸ Úye un u n we, u ye u hele. Úye un ukemεε linyine n wéési, u ye li yenle. Úye un kə ihánaa u rinkómkóm, u ye u hánnele. ⁹ Nó úye kepipi kee yé iluke u we, uu pεe ripare kpisi uu ke he? ¹⁰ Néε nó úye kepipi kee yé nkpíntomé u we, uu pεe iwáa kpisi uu ke he? ¹¹ Mpa nó pikpááree mpí nní, nə ye fele ani nŏsinépipi lisone he. Nŏunesáa yeε keyómecaa-pə ní we yeε yé pεe meníŋe pεpεε lisone u m pise piheε riyáá?

¹² Lē nnéi kani ní la re pisei piké ye nó wa, ani ye limεco pi wa. Lē ke isé ne antepuyε api pise re nəké ye wa.

Tinənəw tεε m mókú-mókúlē
(Luki 13:24)

¹³ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Ani ne rinənəw tεε m mókú-mókúlē lompə. Tinənəw péré-péré ne ncée mεε n laanu pelele ye nkpə-mē simpəle. Pisei kulúi pεe ye ne kei lompə. ¹⁴ Amá rinənəw tεε ye ne nfáa-mē ní ha ye mókú-mókúlenle. Lincee pə ne kə nkpáni mεε wéké-wéké. Pisei pεe ye n n yé ápi kulúi we.

Antepuyε nəwme kecáá icélaa
(Luki 6:43-44)

¹⁵ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Ani nŏmenécire tí ne antepuyε nəwme. Pi ye rikpárále api n nyíselē te pi asánpipi le, némpákane pi pisifa-i ákpe kpááree le. ¹⁶ Pimewai kani yéé ne pi ceri yare kapi ye alépipi ne akuléé ní céri meco. Api ye areεεεε sinípeleépi kecáá tə. Api ye kə afiiki ahíhífi kecáá tə. ¹⁷ Kuléé sone kpeε ye apipi sone mari, kuléé kópe pəw apipi kópe maru. ¹⁸ Limεco ke kuléé sone áku ye fe kuké apipi kópe mari, kukópe páa ye kə fe kuké apipi sone mari. ¹⁹ Pi ye kuléé kpeε áku

apipi sone m máru rikéle api nna-i ku sápo. ²⁰ Limεcɔ kani yéé antepuyε nɔme mewai ne pi ceri.

Pipiretiki ylktyiki kecáá icélaa
(Luki 13:25-27)

²¹ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ai pē nnéi pεε né n sélei re Upíima, Upíima pεε Uléécaá iyɔɔpi kémεε lonine, amá pεpε Unésáa yεε keyómεcaá-pɔ rí we mela n wai ηmane pεε Uléécaá iyɔɔpi kémεε lonine. ²² Meyá né ha keyáa kē ke Uléécaá uu písoi n túhaanene né maa re: Upíima, Upíima, ái tɔɔ ripónyíri ne Uléécaá nsímé písoi símisi ari aníri lakasente ari kɔ tipónyíri ne mewaisaηa kulúí wapisii? ²³ Kei kam yé pεε pi símisi rísone re: Am píkaí nó nyu! Nó pikópekɔ́ mpí. Ani kenékúrí nté rinyɔ́sɔ!

Styɔ sité sinyine kecáá nsímé
(Luki 6:47-49)

²⁴ Yeesu uu pεε ntórɔɔ pi maa re: Uye un nsímé mmú nnéi kutu rincɔ un kɔ n tintiki, u we yare usɔhɔɔ yεε kepare kecáá ukεyɔ m mɔ́. ²⁵ Ikónε ii cuuni, ikói ii yipu, kuyɔ píima kunyine aku kέyɔ ke-i pépu, ái nkpráni líka ke wa, kake kepare kecáá m mómáalē nnya. ²⁶ Nkó yεε nsímé mmú nnéi kutu rinɔɔ, úu ye pεε n titiki ye we yare uníri yεε nnyene kecáá ukεyɔ méwoo m mɔ́. ²⁷ Ikónε ii cuuni ikói ii yipu, kuyɔ píima kunyine aku kέyɔ ke-i pépu, ake lólu ake foru téké-téké.

Yeesu nnaηε kuú ne n céési

²⁸ Ke Yeesu uu anɔɔ nyε nnéi pimáa mí masí, umεcélaa amε pεε písoi riwúí meyá nnɔɔ n yipaalē. ²⁹ Uyε úu céési yare isé picélaa mεcɔ. Amá Uléécaá nnaηε ke uyε uú pεé ne céési.

8

Yeesu ye uyɔ́ unyine pɔise
(Mariki 1:40-45; Luki 5:12-16)

¹ Ke Yeesu uu riyópe rincépime memáá, asoiwuí píima anyine aa pεε u n tikilē. ² Kei ke uyɔ́ unyine uu ukekúrí hápɔ uu wúla uu re: Upíima, pɔn n la, pɔ né wole am funi. ³ Yeesu uu kunípe saapɔ uu u ca uu re: Ne lalε a peí. Mεse ne mεse, keyɔ́ ake ukecáá lelu uu funi. ⁴ Yeesu uu pεε rinɔɔ u he re: Kapε wa unyine uké kɔ́. Amá a uyεε Uléécaá inyɔ́nse n wai lεpɔ uké pɔ́ musí uké yé te pɔ́ peí, aa pεε limemáá inyɔ́nse ke Moisi uú ne nó n tíye wai liké nípá úye nyíse re pɔ́ peile.

Yeesu ye Rɔm usóca kpéε unyine ukeikó pɔise
(Luki 7:1-10; Yohani 4:43-54)

⁵ Yeesu uu pεε limemáá ncée kpísi uu Kaperinawum kuyu lomɔ́. Rɔm usóca kpéε unyine uu ukekúrí nyɔ́sɔpɔ uú ne u

téni re uké u come. ⁶ U Yeesu maa re: Upíima, unékeikó ye kényo-pə ne kufón finupəle lin ána u pahaalē, úu nkéhē ne kényu mápə. ⁷ Yeesu uu u pəse re: Ne kō, né ha u pəise. ⁸ Kei ke usóca kpéé uyē uu pəe kə re: Am tu re pəké kenéyo-i lompo, Upíima. Amá pə kpere rinóo he, unékeikó ye lē peile. ⁹ Li we re né ticuruu ye pinéwéese mále nen pi pakarelē. Nen kə pisóca má pəe né m pakarelē. Nen piunyine m maa re uké méye ha, u ye hale. Nen kə ucə m maa re uké kam, u ye kale. Nen kə unékeikó m maa re uké linyine wa, u ye li wale. ¹⁰ Ke Yeesu uu anóo nyē n kō, ai nnóo u yipu, uu pəpəe u n tikielē maa re: Asei kam nní nó símisi, ám Isirayeli keteni-i ricuruu úka kémee nfatene píima mmú ncə yenaalē. ¹¹ Ne la ké nó símisi re pisoí meyā yé ketunjeleeme ne ketunjelolé-mē leeme, pi ne pirósáayaha Apiraham ne Isaaki ne Yakupu api Uléecaa iyəopi-i tone api kesé iluke le. ¹² Amá pi yé pē kaí pēé ne n sá re piké Uléecaa iyəopi kémee lō ketahai kuymaha-mē fómpə api pəe kei m pupukəe pin iní takai.

¹³ Kei ke Yeesu uu pəe usóca kpéé uyē maa re: A n ηme a kui. Mpófatenə nnya, lē kaa m pise yé wa. Ukeikó uu mēsei itunje ise iye-i pélu.

Yeesu ye pitóikó kulúí pəise
(Mariki 1:29-34; Luki 4:38-41)

¹⁴ Yeesu uu pəe limemáa yisi uu Piyee keyo sí, uu kei uyē ulóhóni leepə un finu uipiye in tolú. ¹⁵ Yeesu uu kunípe u ca, kupiηetoi aku tene, unósi uu yisi uu ukecáa paí.

¹⁶ Kai nnyóo n wa, apí ne pinirihélaa kulúí Yeesu leepə, uu rinóo aníri male, aa wuru aa pikemé lelu, uu kə pitóikó nnéí pəisente. ¹⁷ Lē ke antepu Esayi uú pəe ní ma ke mēwai mē ame ritiki re: Tirónárei kuú yəsi uu irótói kpísi uu cəni.

Yeesu pitiki kecáa icélaa
(Luki 9:57-62)

¹⁸ Keyáa kenyine ke Yeesu uu Kalilee kupiye ritime we, risoiwuí ari u kálaapə. Kei kuu pəe upipiretiki maa re u ne pē piké ritime ricə-mē ha. ¹⁹ Kei ke isé ucélaa use uú ne u rikə uu u maa re: Ucélaa, nípa yei kaa sí né pó ritiki. ²⁰ Yeesu uu u pəse re: Sisáná ye sialéeri mále, sinúipi sin siayámé má. Amá né Usói Kepipi, ám tíka má kam yé ríyu n tampə ké wénte. ²¹ Kei ke uupiretiki use póo pəe kə u maa re: Upíima, a ncée né he ké ha unésáa kulesi ké pəe kelenə pó ritiki. ²² Yeesu uu u pəse re: A né ritiki aa pikpəkpə yá piké pipikpəkpə kulaankee.

Yeesu ye meyo píima menyine riséese
(Mariki 4:35-41; Luki 8:22-25)

²³ Yeesu uu kúninói kémee lompo, upipiretiki api yisi api u leepə. ²⁴ Kapi n tósu, meyo píima menyine ame pipépe kápáa, míni ame kúninói yarii. Amá Yeesu pón pəe lóni. ²⁵ Upipiretiki

api ukékúrí nyósópó api u yónse api rɛ: Upíima a ró come, tó kpínine. ²⁶ Yeesu uu pɛɛ pi maa rɛ: Yo nnya kani iwame wai? Nó písoi mpí, nónnéfatene nín piye. Kei kuu pɛɛ yisi uú ne kuyó ne míni cési, ai pɛɛ séé léké-léké keu. ²⁷ Ai mpá úye nnóo yipu api pɛɛ pimɛɔpɛcɛre n tee rɛ: Usoi úye kɛcɛre ye nkó kaí ne kuyó ne míni ripéne lin u pakarelé?

Yeesu ye pintrihélaa pité pinyine pɔise
(Mariki 5:1-20; Luki 8:26-39)

²⁸ Kɛ Yeesu uu kupiye ritime tɛ-i n yisi uu Kataraa ketē-pó ritime ricó tulu, pinírihélaa pité pinyine api akpíi kɛɔpɛ leeri api u lɛɛpó. Písoi pē tikpákárá kapi n wai nnya, úka úu ye pɛɛ kaha uké ncée mmē titiki. ²⁹ Kapí ne Yeesu rinsáne, api pɛé n cáái rɛ: Uléécaá Kɛpipi, tó ne mpó ne ní-ye? Pó ka rɛ póké íwe ró wa Uléécaá ituɲɛ iye-i kuú ne ró n túhaanene iké kelene tuu?

³⁰ Afɔɲ anyine ye pɛɛ kei kulúí wele an túkuri, ái meýá ne ketaa pi we. ³¹ Anírí aa Yeesu suúluse rɛ: Pɔn n la póké písoi mpí-i ró lákase, a tíye tóké ha afɔɲ nnyé nyɛɛ nté-pó nní kulúí ní we kɛmɛɛ lompó. ³² Yeesu uu a maa rɛ: Ani n tósu! Aa pɛɛ písoi pité pɛ-i yisi áa ha afɔɲ nyɛ-i loni. Mɛsɛ ne mɛsɛ, afɔɲ nyɛ aa wuru áa ne rikúú cépi áa ha ne kupiye-i kpúupó aa kpíni. ³³ Pɛpɛɛ pɛɛ afɔɲ nyɛ m mé api itóó karií api kuyu sí apí ha lɛ nnéi lɛɛ n wa ne lɛlɛɛ pinírihélaa pē n wa kɛeni. ³⁴ Kei kɛ kuyu písoi nnéi api ripehépó api Yeesu lɛɛpó. Kapí u n yé, api u suúluse rɛ uké piketeni-i le uké tómpó.

9

Yeesu ye kékankáláká kɛnyine pɔise
(Mariki 2:1-12; Luki 5:17-26)

¹ Yeesu uu pɛɛ kúninɔi loni uu kupiye pitéj kpa, uu ukuyu pɛlɛ. ² Api pɛɛ kékankáláká kɛnyine risánjápɔré wai apí ne u lɛɛpó. Kuu pinfatene n yé, uu kékankáláká kē maa rɛ: A n kahari unépipi, ne apókópe pó sárɛilɛ. ³ Kei kɛ isé picélaa pinyine api pɛɛ pimɛɔpɛcɛre tee rɛ: Utisi nkó ye Uléécaá riyu kopule! ⁴ Yeesu uu pikemúnjé céru uu rɛ: Yo nnya kani lɛ nósínéfa-i simúnjé kópe wai? ⁵ Anóo nnyé keté kɛɔpɛ, riye tɛɛ fákú ne rico: Kɛ usoi uu yé kékankáláká m maa rɛ: Ne apókópe pó sárɛi néɛ kuu yé kɛ m maa rɛ: A yisi a sónɛ? ⁶ Ne la nóké céri rɛ né, Usoi Kɛpipi ye keté kɛcáá nnaɲɛ mále ké ne písoi akópe pi sárɛi. Kei kuu pɛɛ kékankáláká kē maa rɛ: A yisi a nyere, a ripósánjápɔré pílesi áa kulu. ⁷ Utisi uu yisi uú kulu. ⁸ Kɛ písoi kulúí pɛɛ kei ní we api lɛ n yé, ai pírí pi wai api pɛɛ Uléécaá m pakarentɛ rɛ u sisoipipi nnaɲɛ píima mmē he nnya.

*Yeesu ye Matiyee sée re uké u ritiki
(Mariki 2:13-17; Luki 5:27-32)*

⁹ Yeesu uu kényu-mē n tósu uu utisi unyine kapi ye n sée re Matiyee yenu un pilampooyóó kekai-i tū. Uu u maa re: A yisi a né ritiki. Matiyee uu yisi uu u tiki. ¹⁰ Yeesu uu pee lē memáá sī uú ha Matiyee keyo-i n tū un iluke le. Pilampooyóó ne pikópekóó picó apí hapó api kei u ne upipiretiki kekúrí tone. ¹¹ Ke Pifarisi api lē n yé, api Yeesu pipiretiki maa re: Yo nnya ke nóunécélaa ne pilampooyóó ne pikópekóó picó api keló kесе tū pin le? ¹² Yeesu uu kóm pin lē símisi uu re: Ai písoi pee isare n láarú nnya ke upóise uú we, amá pitóikó nnya kuú we. ¹³ Ani ha Uléécaa nsímé mmú kuu m ma asei wéési ani kóm. U maa re: Né, Uléécaa ye nó písei re ani íwe n ténaane, am nó písei re ani ye isee ne né nyóonse. Yeesu uu kó pimáa pi kpá re: Ai pepe pimécire n nyáni re pi písoi le pee asei n tikilē kam piséi ka, amá pikópekóó nnya kam ka.

*Yeesu ye anópahaa nsímé wai
(Mariki 2:18-22; Luki 5:33-39)*

¹⁴ Kei ke Yohani Uniwole pipiretiki api Yeesu kekúrí hápó api u píse re: Yo nnya ke tó ne Pifarisi ari anóo pahaankee mesére, amá p' pipiretiki ápi ye pee paasi? ¹⁵ Yeesu uu pee pi pese re: Nó músu re usoi yé písóonne anyá n wai uu upisane séi api péé hapó apí ne mpóocai n tū? Aai, mmē nín we. Li yé kam api kumúnjé kunyine-i unósikó uyē pikécópe lese apí ne tómpó. Péé uye-i kapi yé pee anóo paasi.

¹⁶ Yeesu uu kó pimáa pi kpá re: Api ye kusánjáá fale kepampi kpísi apí ne risípíi kpure taje. Insá lē, kusánjáá fale kepampi yé kusánjáá kpure nkú m pasalē aí cēéri, kupóle aku pee kufóí feriyé. ¹⁷ Uu kó kpá re: Úka úu ye píta pelē akónenuj kpure-i súú. Insá lē, píta yé kam api pelu, anúj aa kpáfú api keteni-i lúlu, anúj p'ó kó méwoo wai. Amá akónenuj fale kémee kapi ye píta fale súú, ai lē n we apí ha ne pelu.

*Yeesu ye Yairusi ukpére yukuse uu kó unósi unyine páise
(Mariki 5:21-43; Luki 8:40-56)*

¹⁸ Yeesu un lē we un ne Yohani Uniwole pipiretiki símisi, Pisufi uyukóó unyine uú hapó uu ukeyu-i wúla uu re: Unékpére yee nfáani nní kpupó ái kahané n nánjai. Amá a kam a ha anípe ukecáá rilaa. U yé nfáa wa. ¹⁹ Yeesu uu yisi u ne upipiretiki api u tiki.

²⁰ Unósi unyine yee ménye n foho hái inmē kefi ne ité, uú ne Yeesu kó, uu uilú titime kepire-mē ca. ²¹ Ai méwoo kuu lē tica. U ukefa-i maa re: Nen péé nmaa uilú kerí n fe amí ca, ne yee péé péí. ²² Yeesu uu pee kepire-mē panseró uu u yenu uu u maa re:

A n kahari unékpére, mpófatenε ye pó péisele. Unósi uyē uu kei nní pélu.

²³ Ke Yeesu uu ha úyukó uyē keyo n tuiɔ, pisunsímaa pεe pimεcire n cápine piké nkpɔ wa ne risoiwuí ne iwóó líkí-líkí kuu léɔ kényo meyipe. ²⁴ Uu pi maa re: Ani nté léɔ. Kekpérepí nké áke kpu, ke lɔnilε. Kuu lē m ma, api u sennyi. ²⁵ Kapi písoi ketahai-mē n léɔ, Yeesu uu pεe kulee lompɔ. Uu kekpérepí kunípe tini, áke yisi áke nyere. ²⁶ Nsímé nn kei ketē kē nnéí kóónú nn tánε.

Yeesu ye pinyíye pité pɔise

²⁷ Ke Yeesu uu kei n yisi un tósu, pinyíye pité pinyine api u n tikilē pin cáái re: A irówe yē, Tafiti Kεpipi.

²⁸ Kuu kényo n tu, pinyíye pē api ukekúri harɔ. Kei kuu pεe pi pise re: Nɔ ne kefa tene re né fe am lē kani ní la waii? Api u pεe re: Eεe Upíima, pó fe. ²⁹ Kei ke Yeesu uu pεe piinipeε rica uu re: Uléεcaa uké lē kaní ne nní kefa n tene nó wa. ³⁰ Kuu lē ní ma, piinipeε ii wúkule apí n nyáni. Uu pεe pi kúrúrusε re: Ani nómenécire tí nsonε, áni kape tíye unyine uké lē kō. ³¹ Amá kapi yé kei nní n léɔ, api piketē kē nnéí ne Yeesu nsímé kóónú api ríyu u waise.

Yeesu ye usoi yeε uu ye n símisi pɔise

³² Pinyíye pē póon nní fáaupólē, pinyine apí ne unírihélaa unyine yeε uu ye nsímé n fe Yeesu léɔ. ³³ Ke Yeesu uu yé kuníri kpē n lákaseɔ, utisi uyē uu nsímé kápáá. Ai riwúí te-i nípá úye nnóo yipu, api pεe re: Ari píkai Isirayeli keteni-i mēwai mmé mεɔ yenaalē! ³⁴ Amá Pifarisi póo re: Kunírila wéεε kpeε rínanε u he un ne aníri lakase!

Yeesu ye písoi pεe n cápinelē twe tē

³⁵ Yeesu ye pεe ayu ne siyupi nnéí kóónúlenle un kei Pisuifi ayomeyáhaalee kémεε céési un kɔ Uléεcaa iyɔapi Nsímé Kεcire písoi yóólē un kɔ itói ncɔpuri ne ncóη ncɔpuri mee písoi m pekési pɔisente. ³⁶ Uu asoiwuí yénu an pɔanelē lin a feriyelē, an méwoo tóórinkεε yarε isáη yeε lí usē m má, ai íwe u wai. ³⁷ Uu pεe upipiretiki maa re: Kεcαre kεε kúkpaa n tu ye laanule pelele, amá pεpεε yé ke ní kpasi apí pεe kulúí we. ³⁸ Lē nnya, ani Upíima pise re uké pikeikó pεe yé ní kpasi pame.

10

Pitume kefi ne pité ke Yeesu uu n wéε
(Mariki 3:13-19; Luki 6:12-16)

¹ Yeesu uu pεe upiretiki kefi ne pité séi uu rínanε pi he piké ye ne aníri lakase apí ye kɔ ne itói ncɔpuri ne ncóη ncɔpuri mee písoi m pekési pɔisente. ² Pitume kefi ne pité pē anyiri ye nnyé: Ufoí yeε Simóo kapi rinyíri n he re Piyεε ne uuwā Antiree, ne

Yakupu ne uuwā Yohani. Pē keté ye Sepetee pinmáne le, ³ ne Filipu ne Patelemii ne Tomaa ne ulampooyóó Matiyee ne Alifee unmáne Yakupu ne Tatee, ⁴ ne Simóó yee pee ukuyu pimúlé kecáá n tōpu ne Yutasi Isikariyóóti yee Yeesu n tí uu piláaro anipe-i wai.

*Pikei ke Yeesu uu ne písoi pē n tum
(Mariki 6:7-13; Luki 9:1-6)*

⁵ Písoi kefi ne pité pē ke Yeesu uu ne pikei tū uu pi céési re: Ani siló se-i ke mpuri sané pikó api ní we n kaase. Ani kape Samarii pikó ayu kémee ha. ⁶ Amá Isirayeli pikó pee ní we yare isán yee m pō kémee kani yé ha. ⁷ Ani icée kémee pi n símisi re: Uléécaá iyóopi ye nyahaimele. ⁸ Ani pitóikó m pōisente, ani pikpōkpō yukusente, ani tíyese piyó piké pansé písoi pee ápi mékperinkpe m má, ani aníri lakase. Faalaa kani yé, faalaa ke nóó yé kō picō he. ⁹ Ani kape nkpráni wura née nwóóweni née mewóópipi kpísi nóké awóóló-i wa nóké ne ripéne. ¹⁰ Ani kape kulóó kpísi nóké ne ncée ritiki, áni kape kō ketúkanka ke se kpísi. Ani kape kō anéeri née kuséle rimúlú. Li we re ukeikó yee ye upikei piluke li.

¹¹ Mpá kuyu maa-i née keyupi-i kani lompo, ani ye uyee yé ní ηmurei uu nó yósu wéési. Un n ηmurei un nó n yósi, ani ukemeé tone aí ha ne nókenétóneyaa tulu. ¹² Nōn ye kényo kénye-i n lompo, ani ye kepikó yáasi re: Liké nó n niñú! ¹³ Kényo kē pikó pin nó n yósi, nkíηniηe kaní ne pi ní la nké pikecáá n we. Amá pinsá nó n yósi, nkíηniηe kaní ne pi ní la nké nókenémee pēepō. ¹⁴ Pin kényo kenyine-i née kuyu kunyine-i n ye re ápi nó yósune née ápi kō nónnésimé kutu cōne, ani kényo ke-i née kuyu kpe-i léepō ani nóanéna nkoηo péi ani pikuwéé-mē yaapō. ¹⁵ Asei kam nní nó símisi re keyáa kē ke Uléécaá uu n sónti uké ne písoi n túhaane, Sotōm ne Komōori pikó ke Uléécaá uu nna n ηmaasi iwe yé ne kuyu kpē ikó kutōsi wa.

*Lē kapí masí kepire písoi n wéékusene
(Mariki 13:9-13; Luki 21:12-17)*

¹⁶ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Ani rísonē kō te, kam nní nó n tum, ani isán yee ákpe kecōpe ní we mecō n sōne. Lē nnya, ani mesōhō m má yare iwáa, ani alóólā mecō kényu m purú. ¹⁷ Ani nómenécíre ne písoi tí. Li yé kam api ye nó tini apí ne sitúhaane-i sí, api ye kō piayomeyáhaalee-i iséi nó súúkee. ¹⁸ Pi yé kam api ye né nnya piyukóó ne piyóopi kémee nó séi re nóké kō pē keyu-i ne mpuri sané pikó keyu-i inétansei li nnya. ¹⁹ Pin ye ketahai nó n sée, iwame íi kape ye nó wa re ní-ye kani yé ha símisi née íye kani yé ha n símisi. Liituηe in n tu, Uléécaá yé nímaa-maa nó he aní male. ²⁰ Ai nókenémee knn léerine. Amá Nónésáa Uléécaá Nfaasone yee nókenémee símisine. ²¹ Usoi yé umáreco kpísi uu pa re piké kpu. Usoi uu kō ukepipi kpísi uu

ne limεcɔ wai. Siwǎ asi pisáa ne píni kecáá nyere asi pi kpísi así pa re piké kpu. ²² Písoi nnéi yé kam api né nnya nóinépurí yulu. Amá nkó yee rínkáhá-káhá ne kέtɔ-pɔ, Uléécáa yé uriyu lɔ. ²³ In kuyu kúye-i nó n wéékuselé, ani wuri ani kucɔ téj. Asei kam nó símisi re áni Isirayeli ayu kóónúne nóké tánene Usoi Kepipi keké kelene kam.

²⁴ Upeikεε úka úu uucélaa fe. Limεcɔ, ukeikó úka úu ukeisaa fe. ²⁵ Li nyam te upeikεε uké ucélaa ketule tu. Li nyam te ukeikó uké ukeisaa ketule tu. Néε nóunéyɔsaa, né kápi piséi tíye re Pelisepule, wóo pεε nó pinéyɔkó?

*Uyē kai m pise re usoi uké n wuru
(Luki 12:2-7)*

²⁶ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ani kape písoi n wuru. Lē nnéi lee m pékaalē ne lē nnéi ke úka úu n nyu yé kam ai metéi kέmεε léeri nípá úye uu li yenu uu kɔ li ceru. ²⁷ Mmē kam nní kuɲmaha-i nó n símisi, ani ha metéi kέmεε n tiyóó. Ani ha kɔ mmē kam nní kutu-i nó rinwéi-wéi, kecáá-i nyere ani yóó nípá úye uké kó. ²⁸ Ani kape pεpεε ye usoi n kpu ápi ye pεε fe piké ukumíri kpu n wuru. Amá Uléécáa kani yé meníne n wuru re u ye fele uu usoi kopu uu kɔ u ne ukumíri kpísi uu nna teneciré kέmεε waipɔ nnya. ²⁹ Nté pi ye sinúipi yuke-yuke sité yáa áí ne kέtanká kumúnjé sá, née yo? Mpá ne lē, kέka áke ye méwoo kpu kái Nóunésáa Uléécáa mela. ³⁰ Ticuruu Uléécáa ye nórínéyu kecáá nnyúpi keenle un n-nnéi nyu. ³¹ Lē nnya, iwame lí kape ye nó wa. Nɔ Uléécáa inipεε-i ríyu mále lin sinúipi yuke-yuke kulúi fe.

*Yeesu meýóó ne umeyule kecáá nstímé
(Luki 12:8-9)*

³² Yeesu uu kɔ kpá re: Uye un písoi kecɔpe n ηmurei re u unékó le, né né kɔ Unésáa yee keyómεcaa-pɔ n we keyu-i ηmurei re née u te. ³³ Amá úye un kɔ písoi kecɔpe n kesí re úu unékó, né né kɔ Unésáa yee keyómεcaa-pɔ n we keyu-i kési re ám u nyu.

*Yeesu úu ne nktiηniηe písoi ka, amá atɔpi kuu ne písoi ka
(Luki 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ Yeesu uu kɔ kpá re: Ani kape m músu re rínine kamí ne keté kecáá ka. Ai nkpáni rínine, amá atɔpi kamí ne ka. ³⁵ Ne kale ké ηmáne ne usáa cέηse, am kɔ ukpére ne úni ne ufɔsi ne unyáani cέηse. ³⁶ Usoi keyɔ cire pikó ηmaa pεε iláarɔ u waine.

³⁷ Usoi nkó yee usáa née úni n la ai tósu lē kuu né n la úu ne sá re uké unépiretiki. Nkó yee kɔ uuηmáne née uu kpére n la ai tósu lē kuu né n la úu ne sá re uké unépiretiki. ³⁸ Nkó yee úu n ηmurei re uké menécɔ ukunapéékó ríya * uké pεε né ritiki, úu

* **10:38** Kunapéékó piya: aseí re íwe piluke Yeesu mecɔ

ne sá re uké unépiretiki. ³⁹ Nkó yee ní la uké unfaa m múlĕ, yé kam uú ne n fómni. Amá nkó yee nĕ nnya unfaa n fóm, yé kam uu n yenu.

Ihée kecáa icélaa
(*Mariki 9:41*)

⁴⁰ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Nkó yee nó n yosí, ye kə nĕ yosile. Nkó yee né n yosí, ye kə uyee né n tumme yosile. ⁴¹ Uye un antepu unyine n yosí re antepu lo nnya kuu u yosí, Uléecaa yé ihée kuu yé antepu ní pa icə u hééle. Nkó yee kə uyee aseí ne Uléecaa pikéi n wai n yosí re aseí ute lo nnya kuu u yosí, Uléecaa yé ihée kuu yé aseí ute ní pa u hééle. ⁴² Asei kam nó símisi re nkó yee písoi mpí ke úka úu nní n waiselĕ kecəpe unyine míni riñwuhúse re pi pinépiretiki le nnya, Uléecaa yé liihée u pa.

11

Yohani Uniwolé pitume
(*Luki 7:18-35*)

¹ Ke Yeesu uu upipiretiki kefi ne pité pĕ uicélaa pípa ní masí, uu kei yisi uú ha ketĕ kĕ ayu kémee n céesi un kə Nléecaasimé yóólĕ. ² Yohani Uniwolé ye pee likumúnĕ kpe-i kukpaniilee-i wepəle. Uu Kirisi pikéi kuu n wai nkó kóm, uu pee upipiretiki yukuse uu ukemee tum ³ te piké ha u pise re uyee usoi uyĕ kapi meke-mĕ n tee re u sónti néee unyine ucə ye kepire wemele? ⁴ Kei ke Yeesu uu pee pi pesere re: Ani ha lĕ kani n kómĕi nən kə nyáni Yohani símisi, ⁵ lelee re pinyíye ye nyánile, síkankáláká sin sone, piyó pin wolé pin funi, pitusuí pin kómĕi, pikpəkpə pin yisikee, píwekəó pin kə Nsímé Kεcire ke písoi api pi n yóólĕ kómĕi. ⁶ Uye unsá né nnya n loó, liute ye únarekome le.

⁷ Ke Yeesu uu lĕ pisímé pi ní masí api tómpə, uu pee Yohani kecáa nsímé písoi pee n cápinelĕ n símisi, uu re: Yo kani kucesi kóima-i piyéne ha? Kekpápi ke kuyə aku n fikiisee? ⁸ Usoi yee melape kecire n lapaalĕ yee kei we, néee yo? Amá piyóopi akpánĕ-i ke pepee melape kecire m má apí we. ⁹ Yare yo kecire ŋmaa kani mpí piyéne ha? Antepu unyine néee yo? Amá aseí kecáa uyĕ kani nní ní yé ne antepu fele. ¹⁰ Ukecáa kai wólaalĕ te: Unétume ye nkó kam n tumme uké ne kekpeé pə wa uké mpócée nyóonse. ¹¹ Asei kam nní nó símisi re kaí ne n weme, ápi unyine maraalĕ yee Yohani Uniwolé n fe. Mpá ne lĕ, pepee Uléecaa iyəopi kémee ní we kecəpe, uyee n filĕ ye u fele. ¹² Kaí ne kumúnĕ kpe-i ke Yohani uu Uléecaa Nsímé n yóólĕ n kpíime aí ne kumúnĕ nkú-i tuiiri, písoi ye Uléecaa iyəopi nnya təpule pin náási piké i yĕ, pinánĕ-nanĕ pee ye i yĕ. ¹³ Antepuyee nnéi ne isé ye Uléecaa iyəopi nsímé símaarile aí weri aí ne Yohani ikametunĕ tulu. ¹⁴ In

te nɔ mɛsei la nɔkɛ nnɛsɪmɛ kɔ, Yohani ye Elii uyɛ kapɪ pɛɛ n tee re u wemɛ. ¹⁵ Uyɛ un ukɔmɛ uu kɔm!

¹⁶ Uu kɔ pimɔ́a pi kpá re: Yo kam yé fe ké ne nfáani pɪsoi múɲeiseɛne? Pi nkpáni yarɛ siwá sɛɛ kɛ́yaála-i n tɪ si ne sisico sin ne ipupɛi séleine, asi ye re: ¹⁷ Tɔ asɪ nɔ sɪmisile re ani yesi, ani yúlu, ari sɪkpɔyomɛ yom, áni tɛ. ¹⁸ Mɛsei ke Yohani uú ka, úu ye iluke li, úu ye píta n ntí, ani re aníri kuu héesi. ¹⁹ Usoi Kɛpɪpi pɔ́o weri ken le ken níru, ani kɔ re: Piluke ne píta níré ɲmanɛ nkɔ mɛɛ uyɛ we. U kɔ pilampooyɔ́o ne pikópekɔ́o usane le. Amá li pɛɛ umɛwai kɛmɛɛ nyíselɛnle re Uléécɔa mɛwéésɛsɔho ye mɛ.

Ayu nyɛɛ áa Yeesu nstímɛ ní ɲmurei
(Luki 10:13-15)

²⁰ Lɛ mɛmɔ́a, Yeesu uu pɛɛ ayu nyɛ-i kuu mɛwaisaɲa mɛyá n wapɪsi pikó picé kápáa kápi ne mɛfine n conse nnya. U ne pi cési re: ²¹ Nɔ́ Korasin pikó, íwe kani topori. Nɔ́ Petisayita pikó, íwe kani topori! Likumúɲɛ re mɛwaisaɲa kapi nɔ́kenémɛɛ n wapɪsi mɛn pɛɛ Tiiri ne Sitɔ́o kɛmɛɛ n wa, ai nní ní we pin piakópe kɛpire ritɔ́o api áfɔrɔnti tani api pimɛcɪre nfúrɔ́o kɔikɛɛ liké nyíse re pi conse. ²² Lɛ nnya kam nɔ́ sɪmisi re Tiiri ne Sitɔ́o pikó íwe yé ha ketúhaanɛyaa kɛ ne nɔ́inékɔ́ kutɔ́si wa. ²³ Ntɛ nɔ́ Kaperinawum pikó, nɔ́ músu re keléécɔa-mɛ kaní taálɛ? Ai nkpáni lɛ. Amá kukúláyu-i ke Uléécɔa uu ketɛ-mɛ nɔ́ láupɔle. Ai líka nnya, pin pɛɛ mɛwaisaɲa mmɛ kapi nní nɔ́kenémɛɛ n wapɪsi mɛcɔ́ Sotɔ́m kɛmɛɛ n wapɪsi, li yé pɛɛ nní ní we kuyu kpɛ́ kun ne we. ²⁴ Lɛ nnya kam nɔ́ sɪmisi re keyáa kɛ ke Uléécɔa uú ne pɪsoi n túhaanɛne, Sotɔ́m pikó íwe íi nɔ́inékɔ́ ne kutɔ́si wa.

Yeesu ye re pɪsoi piké ukemɛɛ piwɛntɛ hapɔ́
(Luki 10:21-22)

²⁵ Yeesu uu pɛɛ likumúɲɛ kpɛ-i maa re: Sáa, ketɛ ne keyóme Upiima, ne pɔ́ pakare re pɔ́ tíyɛɛ siwá sínsápi asi nsímɛ mmɛ kaa pisɔ́hɔ́o ne pinyuwe ní pesí aseɪ kom. ²⁶ Pɔ́o la re liké lɛ wa kai kɔ mɛsei lɛ wa, Sáa.

²⁷ Yeesu uu kɔ limɛmɔ́a pi maa re: Unésáa ye nípa yo nnéi né pale. Uka ucɔ́ úu nɛ́, Ukɛpɪpi nyu Unésáa mɛmɔ́a. Uka ucɔ́ úu kɔ Unésáa nyu insá nɛ́ Ukɛpɪpi ne pɛ́ kam n tíyɛɛ api u ceru. ²⁸ Nɔ́ mpí nnéi nɔ́o nní ncɔ́ni mule-mule ne n nákaankɛɛ lin nɔ́ pelaalɛ, ani kenémɛɛ kam ké nɔ́ topile ani wɛntɛ. ²⁹ Am la ké nɔ́ n nyikilɛ lin nɔ́ pelaalɛ. Ani ncɔ́ni kamí ne nɔ́ ní la ɲmurei ani cɔ́ni, ani tíyɛ ké nɔ́ n céési. Nɔ́ pɛɛ yé kani yé ní wɛntɛ. Ne kefa láárúle. Mɛnɛkɔ́ áme kɔ pɔ́ólú. ³⁰ Ncɔ́ni mmɛ kam nní ne nɔ́ ní la re ani cɔ́ ye fákúle, nín nkpáni mulú.

12

Yeesu yee kewénteγaa ute
(*Mariki 2:23-28; Luki 6:1-5*)

¹ Lē memáá, Yeesu uu pee kewénteγaa ketúné imúí inyine kecare kémee n tikilē un tósu. Nkú nn upipiretiki wai, api pee iwéhe kpéeni api mepipi takai. ² Ke Pifarisi api lē n yé, api Yeesu maa re: A ripai ke pipópiretiki api n wai lē ke isé ii m maa re pisoí api kape ye kewénteγaa ketúné wa. ³ Kei ke Yeesu uu pee pi pese re: Lē nnya, áni lē ke Tafiti uu kumúné kpe-i ke nkú nn u ne upikó n wa keenlē, née yo? ⁴ Uléécaá keyo-i kuu lompo uu akpónó kapi Uléécaá n yekei kpísi u ne upikó api le, ái kó pee re piunyine ye ncée má uké a li. Pēpee ye Uléécaá inyóonse n wa nmane pee ncée má piké a li. ⁵ Néé áni isé atelé kémee kéé te pēpee ye Uléécaá inyóonse n wa ye Uléécaá keyo-i pikei waille ái ne kewénteγaa pēne? Lē nnya akópe kapi lē waa? ⁶ Amá ké nó símisi re uyee nté nní ní we ye Uléécaá keyo fele. ⁷ Nōn pee Uléécaá ritelé kémee iwóí nnyí aseí meýikíyiki n kō te Uléécaá ye maa re: Né, Uléécaá ye nó písei re ani íwe n ténaane, ám nó písei re ani ye isee ne né nyóonse, áni yéé pee nkó yee úu líka n caai akópe pa. ⁸ Lē nnya ke né, Usoi Kepipi am kewénteγaa ute.

Utisi uyee kunípe kópe m má
(*Mariki 3:1-6; Luki 6:6-11*)

⁹ Yeesu uu kei yisi uu tómpo uu ha pikuyomeyáhaalee loni. ¹⁰ Utisi unyine ye pee kei wele un kunípe kópe má. Pēpee kei ní we api pee kewáaná n wéési piké ne Yeesu tí. Api Yeesu píse re: Ncée ye we re piké kewénteγaa ketúné usoi pōisee? ¹¹ Uu pi pese re: Nó úye un nkpéni isáñ ise m má ii kewénteγaa ketúné kuhóre címé-címé kunyine-i lóipó, úu yé ha kei i leseé? ¹² Kesoipipi ye kó pee isáñ fele ái nkáripí. Lē nnya, irósé ye ncée hele re piké ye kewénteγaa ketúné usoi lisone wa. ¹³ Yeesu uu pee utisi uyé maa re: A kupónípe ritunáme. Uu ku tunápo aku pélu aku kucó mecó sōnesi. ¹⁴ Kai lē n wa, Pifarisi api pee léepo api ha símaane piké yé te íye kapi yé wa piké ne Yeesu kpu.

Ukeikó ke Uléécaá uu n wée

¹⁵ Ke Yeesu uu n kō te pi la piké u kpu, uu kei yisi uu nyósó. Písoi kulúí api yisi api u tiki, uu pitóikó nnéí pōisente. ¹⁶ Amá uu pee pi símisi nsonne uu kúrúruše re ápi kape tíye unyine uké kō te lē kuu wa. ¹⁷ Lē ke antepu Esayi uu uritelé kémee m ma líké ne n wa nnya. U pee re:

¹⁸ Unékeikó lala ye nkó. Uyé kam wée.

Am kusa u la.

Né Nnéfáasone ukemee wa uké ne sitē nnéí isoipuri aseí kamí ne i n weme riyóó.

¹⁹ U ne úka ápi líka kecáá kēne, úu yé kó senkee.

Api yé unné icée-i n kómèi.

²⁰ Uu yé kekápápi kEE pikónóó m máálē sei.

Uu yé kó kéfíráa kEE pinyúm-nyúm ní masí kpu.

Lē kuu yé n wai aí weri aí ne tulu

kumúnjé kpe-i ke aseí aa yé ní pá yo n feriyé.

²¹ Sitē nnéí isoipuri ii péé ne u n tálē.

Yeesu ye pēpēe ukēcáá nkópe n símisi rinóó pēse

(Mariki 3:22-30; Luki 11:14-23)

²² Kei ke pinyine api péé ne unírhélaa unyine ke aníri aa n nyíinse úu kó símisi Yeesu léepó re uké u pōise. Yeesu uu u pōise uu pēe fe uu ye símisi uu ye kó yenu. ²³ Ai písoi pēe n cápínelē nnóó yipu, pinnéí api ye pēe re: Néntē utisi nkó ye Tafiti Kεpípi lē? ²⁴ Kε Pifarisi api lē n kó, api re: Aníri uyóopi Pεlísēpule yēe utisi nkó rínanjē hē kuú ne aníri lakasente. ²⁵ Amá Yeesu ye pēe pikemúnjé nyule. Uu pēe pi maa re: Kuyóopiyu kunyine písoi pin pimεcōpεcire n tōpu, ku ye kpule. Limεcō, kuyu kunyine néε kέyō kenyine pikó pin pimεcōpεcire n tōpu, pi ye kpule. ²⁶ Setani un nkpéni aníri n lakasente, umεcire kuu lē ne tōpu, íye ke ukuyóopiyu aku yé pēe fe akú ne n we? ²⁷ In te Pεlísēpule yēe rínanjē né hē kamí ne aníri lakasente, wóo pēe nópinékó pó rínanjē hē kapí ne a lakasente? Ani n nyu re nópinékó cire pēe nó nyísene re áni alari má. ²⁸ Asei kecáá, Uléécāa Nfaasōne nnanjē kamí ne aníri lakasente. Lelēe nyíselē te Uléécāa iyóopi ye nókenémee pituime masile.

²⁹ Uka úu yé fe uké unánjē-nanjē keyō-i lompō uu ulikó yáái, kumúnjé kpe-i kúu kahanē u n tí uké paasi. Amá un n fe un u n tí uu paasi, u yé pēe fe uu kέyō likó nnéí yáái. ³⁰ Nkó yēe úu kenécáá n kpálē ye iláarō né wailē. Nkó yēe úu kó picápíne né n léni ye haresilē. ³¹ Lē nnya kam nó símisi re Uléécāa yé akópe ne alé nnéí mpuri kesoi pipi sárei, amá úye un Uléécāa Nfaasōne n lámaankēe, Uléécāa úu yé liute sárei. ³² Uléécāa yé nkó yēe né Usoi Kεpípi kecáá nkópe n símisi, akópe u sárei, amá Uléécāa úu yé nkó yēe Nfaasōne kecáá nkópe n símisi, akópe u sárei ne keweesi-pō.

Kuléé ne kuapipi kecáá icélaa

(Luki 6:43-45)

³³ Yeesu uu kó pimáa pi kpá re: Kuléé kun isare n láárú, kuapipi yèè n nyamle. Kunsá isare n láárú, kuapipi yèè n caailenle. Mpá kuléé kúye apipi kapi ye ne ku ceri. ³⁴ Nó akpurii nnyé! Iye ke nó písoi kpááree mpí ani yé fe ani nsímé sōne male? Li we re nsímé mēe usoi kefa-i ní we mēe ye nnó-i léeme. ³⁵ Usoi sōne yēe ye nsímé sōne mēe ukēfa sōne-i ní we símisi, usoi kópe pōó nsímé kópe mēe ukēfa kópe-i ní we símisi. ³⁶ Ké nó símisi re keyáa kē ke Uléécāa úu ne písoi n túhaanene, isímé kópe ke

pisoi api n símaankεε cire nnya kapí ne pi túhaanene. ³⁷ Li we re mpónóosimé mee tíyesene póké alari née akópe yé.

Pi Yeesu pise re uké mewaisaŋa wa uu yulu
(Mariki 8:11-12; Luki 11:29-32)

³⁸ Lē memáá, isé picélaa kecōpe pinyine ne Pifarisi pinyine api Yeesu maa re: Tō péé la re a mewaisaŋa menyine wa tóké yé. ³⁹ Yeesu uu pi pesē re: Nfáani ketē nké pisoi ye caailenle hái. Api la piké Uléécaá ŋmane ritiki, amá mewaisaŋa kapi wéési piké yé. Mewaisaŋa mē ke antepu Yonaasi uu n yé menyinecō kapi yé kō yé. ⁴⁰ Asei kecáá, lē ke Yonaasi uu mekpíntomé maamaa kēfa-i sitúnjé sitaani ne sisine sitaani n wa mecō ke Usoi Kepipi pōō kō sōnti keké ketē kémee wa sitúnjé sitaani ne sisine sitaani. ⁴¹ Keyáa kē ke Uléécaá uú ne pisoi n túhaanene, Niniifi pikó yé ha yisi api nfáani ketē nké pisoi akópe pa. Li we re kumúnjé kpe-i ke Yonaasi uú pee Nléécaasimé rin-yóó api kóm, pi pee mefine consele. Uyee nté nní ní we ye kō pee Yonaasi fele. ⁴² Keyáa kē ke Uléécaá uú ne pisoi n túhaanene, unósiyōopi yee Saapa ketē kecáá n tú yé ha yisi uu nfáani ketē nké pisoi akópe pa. Li we re uyee pee hái ketē ketō-pō leemēle uú weri re uké Salomō mewéesesōhō kō. Uyee nté nní ní we ye kō pee Salomō fele.

Kuniri ye kuripōhō kpure-i pele
(Luki 11:24-26)

⁴³ Yeesu uu kō kpá re: Kuníri kun usoi kémee n yisi, ku ye hale akú ha kelō kóima kenyine-i n keraai kun kewénte wéési. Káku nní ke n yé nnya, ⁴⁴ aku pee re: Né kenéyo kē kam n yisime kémee pele. Kun m peepō, aku kényō ŋmane leepō kapi m péeinkee api nyóonsente cáká-cáká. ⁴⁵ Kei kaku ye péé ha kuacō aseei nyee kuricuruu rikpákárá ní fe kpíipō aá ne kényō ke-i tone. Lelēe ye tíyese ke liute uyē mewee fale amē ye n caailē amē mekpure me-i kuú pee mekee ní we tōsu. Lē ke nfáani pisoi kópe mpí api sōnti piké ne kētō tene.

Yeesu uni ne upiwā
(Mariki 3:31-35; Luki 8:19-21)

⁴⁶ Yeesu un kei lē we un ne pisoi símisi, uuni ne upiwā pin tuipō, api ketahai-pō nyere, pin la piké rinóō u maa. ⁴⁷ [Unyine uu Yeesu maa re: A ripáí, upóni ne pipówá ye ketahai-pō nyenule pin la piké rinóō pō maa.] ⁴⁸ Yeesu uu liute uyē pesē re: Wóo unéni, píye pee pinéwá? ⁴⁹ Uu pee upipiretiki-mē kunípe tunápo uu re: Unéni ne pinéwá ye mpí nté! ⁵⁰ Asei kecáá, úye un Unésáa yee keyómecaa-pō ní we mela n wai, uyee unéwá née unéyíi née unéni.

13

Ulukaa kenyárū

(Mariki 4:1-9; Luki 8:4-8)

¹ Yeesu uu keyáa kē kēyo-i léeri uu sí uú ha kupiyē ritime tone. ² PISOI kulúí apí ukekúrí cápinēpō uu pēē lē nnya kúninōi loni uú tone. PISOI pē pōō kupiyē ritime tone. ³ Uu sinyárū kpísi uú ne isímé isímé pi símaankēē. Uu re: Utisi unyine yēē we, uu keyáa ukēcarē-i ipuri pifóme leepō. ⁴ Kuu lē n fóm, ipuri inyine ii ricéetime lólesi, sinúipi así hapō asi i kpóuli. ⁵ Ico ii keparetē kecáa ke ntaai rín m piyē lólesi. Ke ketē áke n címú nnya, ipuri iyē ii mese ne mese lēlu. ⁶ Amá ke ntunje nn n ta, melei fale mē ame iníní kuweeciré nnya torē. ⁷ Ipuri ico ii sinípeleépi kepáápáá lólesi, sinípeleépi asi pelu asi i hila. ⁸ Amá ipuri ico ii ha ketē sone kecáa lólesi ii lēlu ii pelu ii fólu. Mpuri nse nn fólu ipipi píle, ncō ipipi kuwóō ne kefi, ncō ipipi afēetaani. ⁹ Ke Yeesu uu lē pimáa pi m masí, uu kō pi kpá re: Úye un ukóme uu kóm.

Yo nnya ke Yeesu uú ne sinyárū céési?

(Mariki 4:10-12; Luki 8:9-10)

¹⁰ Kei ke upipiretiki apí pēē ne u rikō apí u pise re: Yo nnya kaa sinyárū kpísi pōn ne pISOI símisi? ¹¹ Yeesu uu pi pēse re: Nó ke Uléécaā uu uiyōpi nsímé mēē m pékaalē cereise, úu pē cereise. Lē nnya kam ne lē pi símisi. ¹² Li we yare kapi ye mí maa re: Nkō yēē linyine m má kapi ye licō rikpá ai meyá wai. Amá nkó yēē úu líka m má kapi ye likáripikōó lē kuu m má yōsí. ¹³ Lē nnya kam sinyárū kpísi nen ne pi símisi. Li we re pi ye n wiilenle, amá apí pēē nyáni, apí ye kutu n cōlē, amá apí pēē kō kómēi. Apí kō aseí ceri. ¹⁴ Lē ke antepu Esayi uú pēē mekeē-me mí ma yēē lē wai re: Nó kam ani ye n kómēi, áni yéé pēē liasei ceri.

Nó kam ani ye n nyáni, áni yéé pēē yé.

¹⁵ Li we re mpuri mmú pISOI aking ye takasile.

Pi pimēcire atu tápisile.

Apí inípeē wúkēsi,

apí yúlu re piatu áa kape ye kō,

piinipeē lí kape ye yē

pimesōhō áme kape ye kō líka ceri.

Lē kémēē, apí yé pēē fe piké pimēfine conse.

Né Uléécaā, ké ne pi m pōise.

¹⁶ Amá in nōō, nō pínarekome le re nóinénípeē ye nyáni, nóanētu an kómēi. ¹⁷ Asei kam nní nó símisi re antepuye ne aseí pite Uléécaā inipeē-i ye kulúí wele pēē pēē ní la piké lē kani nní ní nyáni yē, amá apí li yē. Pi pēē kō lalē piké lē kani nní ne nóanētu n kómēi kō, amá apí li kō.

*Yeesu ye ulukaa kenyárū aseí lese uu símisi
(Mariki 4:13-20; Luki 8:11-15)*

¹⁸ Kei ke Yeesu uu pee pi maa re: Ani nkpeni ulukaa kenyárū kē aseí kō: ¹⁹ Písoi pee ye Uléécaá iyóopi nsímé kutu riñcō ápi ye nkeméé kō ye we yare ricéetime te-i ke ipuri ii n lólesi. Kuníri yèè kale aku nsímé mmē pikeméé lese. ²⁰ Píco ye kō we yare keparetē ke-i ke ipuri ii n lólesi. Lipite yèè nsímé kutu ricole ápi mese ne mese piakiñ kémee n yósu ne mpóonaře. ²¹ Amá ápi ye tíye nké pikemee iníní wa, rín ye pikemee tóne liké náñai. Ncōñ nn nsímé mmē nnya pi n leeme née méwee kópe menyine men pi m pekési, api kei ne kewáána yénu apí ne Uléécaá kepire tō. ²² Píco ye kō we yare ipuri yee sinípeleépi kepáápáá n loó. Lipite yèè nsímé kutu ricole, amá ketē kecáá pikéi ke písoi apí ne n kparálē ne memá nnáápí mee ye n kíraaše yèè nsímé mmē tihilale rín ye pee líka pi yoriye. ²³ Píco ye kō wele yare ipuri yee kefénētē kecáá n loó. Lipite yèè nsímé mmē kutu ricole ápi nkeméé kóm nn pi léni api péé n we yare aléé nyee ye apipi m mári, kunyine píle, kucō kuwóó ne kefi, kucō afeetaani.

Meyúipuri kópe kenyárū

²⁴ Yeesu uu kō kenyárū kecō pi kpá re: Uléécaá iyóopi ye we yare usoi nkó nsímé mmú: Utisi unyine yee ukecare-i melukepipi lukesi. ²⁵ Uláarō uu kesine kenyine harō, písoi pin lóni uu iluke kepáápáá meyúipuri kópe uu yaa, uu tómpō. ²⁶ Ke iluke ii n le ii mepéi leeri ii fólu, meyúipuri pōó kō leeri. ²⁷ Pikeikó apí weri apí ucarete uyē maa re: Ai ilukepuri kaa kepócare-i lukesii, Upíima? Kai pee íye wa ke meyúipuri kópe amé ne n le? ²⁸ Uu pi pese re: Unélaarō unyine yee lē wa. Pikeikó apí re: Pō la tóké ha me weheé? ²⁹ Uu re: Eehei. Ne wuru re nó meyúipuri kópe pilése n la aní ne iluke péne aní wehe. ³⁰ Lē nnya, aní liketé riyá liké kesé m pelu aí ne kúkpaa tulu. Lin kúkpaa n tu, né pepere n kpasi maa re: Ani meyúipuri kópe mefoí lese ani apehe me pahaankeé tóké me risé, ani pee kō iluke cápine ani rinésime-i súuni.

*Mpuri yuke-yuke nnyine kenyárū
(Mariki 4:30-32; Luki 13:18-19)*

³¹ Yeesu uu kō kenyárū pi kpá re: Uléécaá iyóopi ye kō we yare mpuri yuke-yuke nnyine ke usoi uu n kpísi uu ukecare-i lukesi. ³² Ipuri kecōpe mmē mee n-yuke icō fe. Amá nn n le, nkuléé kpee ye kecare-i ayéheléé kecōpe kumáa. Ai pee wai kuléé maa kpē ilese kecáá ke sinúipi asi ye ayámé wa.

*Nkpónátō pite kenyárū
(Luki 13:20-21)*

³³ Yeesu uu kə kenýárū pi wai re: Ulééca*a* iyóopi ye kə we yare nkpónótə pite ke unósi uu ntə píima kéme*e* n cōhənepə uu pulu pikpée api yisi.

Lē ke Yeesu uu ye pee sinyárū n kptsi uú ne písoi céési
(*Mariki 4:33-34*)

³⁴ Sinyárū ke Yeesu uu ye pee kpísi uú ne písoi pee n cápinelē n céési. Sinyárū ηman*e* kuu ye pee kpísi uú ne pi céési. ³⁵ Lē ke antepu uú pee n wói liké ne n wa nnya. U pee re: Sinyárū kam kpísine ké ne n símisi. Né sinyárū kpísi amí ne lē nnéi l*e* m*p*á yo kekoraane-me m*p*ékaalē yó*o*.

Yeesu ye meýúipuri kópe kenýárū kē aseí stmisi

³⁶ Kei ke Yeesu uu pee yisi uu písoi pee n cápinelē yá uu k*é*yo s*i*. Upipiretiki api u l*e*epə api u píse re: A meýúipuri kópe me*e* kecare-i n l*e* kenýárū kē aseí ró símisi. ³⁷ Uu pi pese re: Uy*e*e ilukepuri n lukesi ye*e* nní Usoi Kepipi. ³⁸ Ke*ca*re ke*e* nní ketē, nlukepuri s*o*ne me*e* nní Ulééca*a* iyóopi pikó, pe*pe*e Setani n t*í*kilē pee nní meýúipuri kópe. ³⁹ Uláarə uy*e*e meýúipuri kópe n lukesi ye*e* nní Setani. Ketē nké metene ye*e* nní kúkp*aa*. Pe*pe*e ní k*pa*sine pee nní piléecaatume. ⁴⁰ Yare kapi ye nní meýúipuri kópe n w*é*he api nna sé me*ca* kai s*o*nti liké ketē metene ketún*é* wa. ⁴¹ Né, Usoi Kepipi yé pinéléecaatume t*u* api p*e* nnéi pee inéyóopi kéme*e* pic*o* akópe n waise ne p*e* nnéi pee mewai kópe n wai lese. ⁴² Api nna píima kéme*e* pi sá*p*ə. Kei ke písoi api yé meýá t*é*nesi pin in*í* takai. ⁴³ Peé uy*e*-i ke pe*pe*e aseí n t*í*kilē p*o*ó yé pee piusaa Ulééca*a* iyóopi kéme*e* n we pin t*é*lu yare itun*e*. Uye un ukóme uu kóm!

Memá kenýárū

⁴⁴ Yeesu uu kə upipiretiki kenýárū ke*ca* kpá re: Ulééca*a* iyóopi ye kə we yare nsímé mmú: Memá píima menyine me*e* kecare kenýine-i kúlaalē. Utisi unyine uu keyáa memá píima m*e* yenu, uu pikúlaa me pese, uu kə mpóonare ne ulikó nnéi kpísi uu yá*i* uú ne kecare kē l*o*lu. ⁴⁵ Yeesu uu kə kpá re: Ulééca*a* iyóopi ye kə we yare ukpéense unyine ye*e* keyáa ikólé ke*ci*re wéési. ⁴⁶ Kuú ha nkólé me*e* meýíkíyiki ní nyamí n yé, uu s*i* uú ha ulikó nnéi yá*i* uú ne n l*o*lu.

Kunyerj kenýárū

⁴⁷ Uu kə kpá re: Ulééca*a* iyóopi ye kə we yare kunyerj kunýine ke usoi uu mínimaa-i n f*o* aku ikpíntomé nnyí ncəpuri paála. ⁴⁸ Kaku n yi, pikpíntomé*ca*p*i*i api ku pasai api ritime leseri api peé n t*u* pin ikpíntomé t*é*si, pin is*o*ne ané*re*-i wai pin ikópe f*o*ñ*e*. ⁴⁹ Lē kai s*o*nti liké ketē metene kumún*é*-i wa. Piléecaatume ye ha s*o*ntile piké pe*pe*e Ulééca*a* mela n wa ne pe*pe*e ápi Umela n wa kó*o*lene, ⁵⁰ api pe*pe*e ápi Umela n wa nna píima kéme*e* sá*p*ə. Kei ke písoi api yé meýá t*é*nesi pin in*í* takai.

Isé ucélaa fale ne ukpure kecáa nsímé

⁵¹ Yeesu uu upipiretiki pise re: Nɔ pɛɛ lɛ nnéi kam nní n símisi aseí konle nní? Api re: Eɛɛ, tɔ konle. ⁵² Kei kuu pɛɛ pi maa re: Lɛ nnya, isé ucélaa úye un Uléécaá iyɔɔpi nkó n ñmurei, u we yarɛ úyɔsaa unyine yeɛ ulikó kémɛɛ lifále ne likpure í lese.

Nasareti pikó api Yeesu ne kefa tene

(Mariki 6:1-6; Luki 4:16-30)

⁵³ Kɛ Yeesu uu lɛ ne sinyárū sɛ picélaa pi m masí, uu kei yisi uu tómpɔ, ⁵⁴ uu kuyu kpɛ-i kuu iwá n li kémɛɛ sɪ uú ha kei Pisuifi kuyomɛyáhaalee-i n céési. Ai pɛpɛɛ kei í we nnéi nnóɔ yipu, api ye pɛɛ re: Yei kecire ke nkó uu mpíi mɛwéésɛsəhɔ mmé tu? Iye kuu ye ne mɛwaisaŋa mmé wapisi? ⁵⁵ Néntɛ uyɛɛ uséré uyɛ unmánɛ? Ai úni yeɛ Maari? Ai upiwá pɛɛ nní Yakupu ne Yosefi ne Simɔɔ ne Yuutii? ⁵⁶ Ai tó ne upiyɛi nnéi tóɔ nté kesé wee? Yei kecire kuu pɛɛ mpíi rínanɛ mmú yé? ⁵⁷ Nní nnéi ai pi tapisi ápi ne Yeesu kefa tɛnɛ. Yeesu uu pɛɛ pi maa re: Api ye antepu kuyu-i ne ukeyɔ-i u n waiselɛ. ⁵⁸ Pinfatɛnɛ kucírɛ nnya, Yeesu úu kei mɛwaisaŋa meyá wapisi.

14

Yohani Uniwole nkpo

(Mariki 6:14-29; Luki 9:7-9)

¹ Uyóɔpi Erooti yeɛ pɛɛ likumúnɛ kpɛ-i Kalilee ketɛ kecáa paílɛ. Uu pɛɛ kóm pin Yeesu nsímé símisi. ² Uu upikɛikó maa re: Yohani Uniwole yeɛ n kpu nsímé kapi símisi. U pikpɔkpɔ kémɛɛ yisile. Lɛ nnya kuu nní rínanɛ yɛ un ne mɛwaisaŋa wapisi.

³ Asei kecáa, Erooti ye pɛɛ tíyɛsɛle api Yohani Uniwole tini api paasi api kukpaniilee tani. Umáa Filipu unɔsi kapi ye n sée re Erootiyati nnya kuú pɛé lɛ wa. ⁴ Yohani ye pɛɛ Erooti maa re: Aa ncée má póké upómáa unɔsi kpísi. ⁵ Lɛ nnya ke Erooti uú pɛé la uké Yohani kpu, amá un pɛɛ písoi pɛɛ n cápínɛlɛ wuru. Pɛ ne pɛɛ nyánilɛ re Yohani ye antepu lɛ. ⁶ Api pɛɛ keyáa kɛnyine Erooti kemareyaa anyá n wai, Erootiyati ukpére uu léɛpɔ uu písánɛ pɛɛ n cápínɛlɛ kecɔpɛ yesu ai Erooti yúkúlú ⁷ uu písoi inipɛɛ iye-i símisi uu wéeri re ukpére uyɛ un yo mpuri n la, un li u m pise, u yé li u pa. ⁸ Kei ke Erootiyati uu ukpére tálaankɛɛ, uyɛ uu pɛɛ Erooti maa re: A nté nní Yohani Uniwole riyu kecáripí tái-tái kémɛɛ wa aa né pa. ⁹ Kɛ Erooti uu lɛ n kɔ, uripɔɔ ari caai. Amá uawéeri ne pisanɛ isei nnya, uu rinóɔ hɛ re piké lɛ kuu m pise u pa. ¹⁰ Uu unyine tum tɛ piké ha kukpaniilee-i Yohani riyu tɔ. ¹¹ Apí ha riyu tɔlu apí ne weri api ukpére uyɛ pa, uyɛ uu ri kpísi uu úni pa. ¹² Kei ke Yohani pipiretiki api pɛé ha api u kpísi api kúlesi, api limemáa pɛɛ sɪ apí ha lɛlɛ n wa nnéi Yeesu kɛɛni.

Yeesu ye písoi ákotokú anupū (5.000) kpínii
(Mariki 6:30-44; Luki 9:10-17; Yohani 6:1-14)

¹³ Ke Yeesu uu nsímé mmē n kō, uu yisi uu kúninōi loni re uké tómpo uké ha umecire kei ke úka úu ní we n tū. Písoi api kóm api ayu nyee ne kei n kólē kémee ne ána yisi api lē kupiye n kanēi apí ha ne u leepo. ¹⁴ Kuu kúninōi-i ní suí, uu risoiwú yénu, tiicō ii íwe u wai uu pitóikó pee n hápo pipóisente loni. ¹⁵ Kai nnyóó n wa, upipiretiki api ukekúrí hapo api re: Ituje ye nkpéni pitene masile, ári kō nté ne kuyu kúka kólē. A písoi kulúí mpí riyá piké siyupi-i pilukelale ha piké li. ¹⁶ Yeesu uu pi pese re: Ai tíasi re piké tómpo. Ani nórínécúruu iluke pi he piké li. ¹⁷ Api pee u maa re: Akpónó anupū ne ikpíntomé ité ηmane kari nté má. ¹⁸ Yeesu uu pi pese re: Ani ne nté né kam. ¹⁹ Kapí ne n hápo, uu pee písoi riwúí tē maa re piké meyúí kecáá tone. Uu akpónó anupū nyē ne ikpíntomé ité iyē kpísi uu keléécaá weríi uu Uléécaá pōnēse, uu akpónó kpókarine uu upipiretiki pa api písoi riwúí hóóne. ²⁰ Pinnéi api le api lepu. Upipiretiki api akéri nyee m pōne cápine ai anére kefi ne até yipu. ²¹ Pēpee iluke iyē n li ye tu pitisi ηmane ákotokú anupū (5.000). Api pinósi ne siwá kéē.

Yeesu ye míni kecáá sōne
(Mariki 6:45-52; Yohani 6:15-21)

²² Kapí piluke ní masí, Yeesu uu upipiretiki rinóo he re piké kúninōi lō piké ha kupiye ritime ricō-pō u fōsí, uyē uké pee kei písoi riwúí tē n kpiiselē kelenē. ²³ Ke písoi api pikúú ní masí, uu yisi uu riyópe taá re uké kei umecire n we un keyóme yáási. Uu pee kei lē umecire n we aí ne nnyóó wai. ²⁴ Kúninōi ye pee likumúnjé kpe-i míni ritime ne ketaa piwai masile. Ke kuyō aku nní kukeyu-mē m pépuri nnya, ániwalé aa pee ku n táhaise. ²⁵ Yeesu uu riweeki kumúnjé míni kecáá n sōne un ne upipiretiki kémee sí. ²⁶ Kapí lē u n yé un míni kecáá sōne, piipiye ii kpi ne iwame mepehē, api pee pimēcōpecire n tee re: Kunírilā ye ku. Api pee iwame ne m pupukee. ²⁷ Yeesu uu pee mese ne mese pi maa re: Ani kapē pírí tónē. Néē lo, iwame íi kapē nó wa! ²⁸ Piyee uu u maa re: In te mesei pōo lo, a tīyese ké míni kecáá sōne ké ne pō leepo, Upiima! ²⁹ Uu re: A kam!

Piyee uu kúninōi-i léepo uu míni kecáá sōne re uké Yeesu leepo. ³⁰ Amá kuu n yé te kuyō ye páápúle, iwame ii u loni, míni ame pee u m muuni. Uu cáái re: Upiima, a né yóriye! ³¹ Yeesu uu mese ne mese kunípe saapo uu u tini uu u pise re: Mpófatenē rín piye. Yo nnya kaá tirí? ³² Kei ke piketé api pee kúninōi kémee lompo, kuyō aku séé. ³³ Yeesu pipiretiki picō pee kúninōi kémee ní we api péé ha Yeesu metene wula api re: Pō mesei Uléécaá Kēpiti le.

*Yeesu ye Kenesareti ketē kēmee pitóikó pōise
(Mariki 6:53-56)*

³⁴ Kapi kupiye pitḗj ní masí api Kenesareti ketē tulu, ³⁵ kei pikó api Yeesu ceru, api pitumē nípá yei yékááse re piké písoi símisi re u ka. Písoi api pēe pitóikó nnéi ne u sónaapó. ³⁶ Api u welu re uké ηmurei pitóikó pē piké nípá ukutukanka ritime ηmane rica. Pē nnéi pēe rińca api pélu cáká-cáká.

15

*Pifarisi ne pikpure inyekii kecáá nstímé
(Mariki 7:1-13)*

¹ Kei ke Pifarisi ne isé picélaa pinyine api Yerusalem-pó leeme api Yeesu leeri api u pise re: ² Yo nnya ke pipópiretiki api ye inyéki ke pirókpure api n yekei rilóó? Lelee re ápi ye nale piké kelene li yare kai mekee-me n weme? ³ Yeesu uu pi pese re: Nó ni, yo nnya ke nóó Ulééca isé rilóó ani nópinékpure inyekii n tikilē? ⁴ Ulééca ye maa re: A upósáa ne upóni ríyu waise. Uu kó re úye un usáa née úni anóó n wa, li pise re piké liute kpu. ⁵ Amá nó ne ye re: Uye un usáa née úni m maa re u lē kuú péé ní la uké ne u n lē Ulééca hele, ⁶ u yé fe uu lē nnya usáa née úni nkpéni pilé yá. Ulééca nsímé kani lē fómpó ani pēe nópinékpure inyekii n tikilē. ⁷ Nó kecáá kecáá mewai pikó mpí! Antepu Esayi ye alari mále uké nókenécáá maa re:

⁸ Nnóó-i ηmane ke písoi mpí api ríyu né waiselē, amá ápi pēe pisifa-i ne né kólē.

⁹ Piiyáhaa ye likpárakóó le.

Pi rinyale pin sisoipipi inyekii

kpísi pin céesi yare inékó ye nyi.

*Lelee ye usoi mékperinkpe n waise
(Mariki 7:14-23)*

¹⁰ Yeesu uu pēe risoiwuí cápine uu pi maa re: Ani kutu né ricó ani kóm n̄sone: ¹¹ Ai lelee ye usoi nnóó-i n lompó lee ye mékperinkpe u waise, amá lelee ye unnóó-i n léeme lee ye mékperinkpe u waise. ¹² Kei ke upipiretiki api ukékúrí rinyósópó api u maa re: Pó nyu re lē kaa nní n símisi ye Pifarisi meýá ticón? ¹³ Uu pi pese re: Kuléé kúye kun n we, kái Unésáa yee keyómecaa-pó ní we yee ku tamesi, pi ku wehene. ¹⁴ Ani pi riyá kei. Pi nkpáni yare pinyíye pēe pinyíyecó n tórikēe? Unyíye un unyíyecó n tóro, pi sóntile piké ha ne piketé kúcor̄hore kunyine-i lóipó. ¹⁵ Piyee uu pēe rinóó yósu uu Yeesu maa re: A kenyárū nké aseí ró símisi. ¹⁶ Yeesu uu u pese re: Aí ne nó péne áni kahane nkpáni líka n kóo? ¹⁷ Ani kó te lē nnéi lee ye usoi nnóó-i n lompó yèè kefa-i hale uu wai uu iyaa leepó uu li leserii? ¹⁸ Kefa kēmee ke nsímé nn ye n we, nn pēe nnóó-i tíkime

nń ne leeri. Mmε mεε ye usoi mékperinkpe waise. ¹⁹ Lě nnya, kefa-i ke simúné kópe asi léeri. Sεσεε ye tíyεε ke usoi uu ye usoi kpu, uu ucɔ unɔsi née ucɔ ula kuwáncɔ wai, uu iwásá wai, uu yáái, uu kɔ ucɔ ne nsímé kpárá, née uu ucɔ lámaankεε. ²⁰ Lελεε ye usoi mékperinkpe n waise ye lě. Amá usoi unsá n nale yare ke irónyékii ii ní ma uké kelene li, ái yé mékperinkpe u waise.

Kanaa kuyu unɔsi unyine nfatene
(Mariki 7:24-30)

²¹ Yeesu uu limemáá kei yisi uu Tiiri ne Sitɔ sitē-mě tómpɔ. ²² Kanaa ketē unɔsi unyine yee kei n hápɔ uu yisi uu Yeesu lεpɔ, uu pupɛi rε: Upiima, Tafiti Kepipi, a inéwe yē. Kuníri ye unékpére lémaapɔlenle ái nyamí! ²³ Yeesu uu kɔ lě n sélélě léké-léké. Kei ke upipiretiki api ukekúri rinyɔsɔpɔ api rε: A unɔsi nkó ne kutu ricɔ uké tómpɔ. U wele un pupukεε un ne ró tíkilé! ²⁴ Yeesu uu pi pεse rε Isirayeli pikó pεe ní we yare isán yee m pɔ ii ne usé ηmane kémεε ke Uléecaa uu né tumme.

²⁵ Kei ke unɔsi uyē uu pεe yisipɔ uú ha ukenyale-i wúla uu u maa rε: A risuúlu a né lě, Upiima. ²⁶ Yeesu uu u pεse rε: Ai nyamí te piké siwá iluke kpísi piké sipɔpipi risá. ²⁷ Unɔsi uyē uu kɔ kpá rε: Mesei ye me, Upiima. Amá mpá ne lě, sipɔpipi pite pin n le, si ye lelee keteni-i m pɔroi n hínile sin le. ²⁸ Yeesu uu pεe u pεse rε: A tíye mpófatenε ye piye kpa! Uléecaa yé tíyεε lě kaa ní la ai wai. Kei nní uukpére uyē uu mese ne mese pélu.

Yeesu ye pitóikó kulú paise

²⁹ Yeesu uu kei yisi uu Kalilee kupiye ritime sí. Uu pεe rikúú rinyine taá uú tone. ³⁰ Kei ke písoi kulú apí ne pipáikɔɔ ne pinyíye ne síkankáláká ne pisíméciré ne pitóikó picɔ picɔ u kálaapɔ api uana-i pi laikεε, uu pi pɔisente. ³¹ Ke písoi api pisíméciré n yé pin símisi, síkankáláká sin pélaalē, pipáikɔɔ pin sónε, pinyíye pin nyáni, ai nnɔɔ pi yipu api pεe Isirayeli pikó Uleecaa ríyu n waise.

Yeesu ye písoi ákotokú ana (4.000) kpínii
(Mariki 8:1-10)

³² Yeesu uu pεe upipiretiki séi uu pi maa rε: Písoi mpí icɔ ye íwe né wele. Siyáa sitaani ye nsí kapi kenékúri we ápi kɔ nkpeni líka má piké li. Am kɔ la ké ne nkú pi kuise. Insá lě, li yé ha ncée pi feriyε. ³³ Upipiretiki api pεe u pise rε: Yei kari yé kuyúí nkú-i iluke meyá tu písoi piima mpí piké ne n le? ³⁴ Yeesu uu pεe pi pise rε: Akpónó alé kani má? Api rε: Aseei ne sikipíntomépi nkáripí. ³⁵ Kei kuu pεe písoi pεe n cápínelē tinɔɔ he rε piké keteni-i tone. ³⁶ Kapi n tónε, uu akpónó aseei nyē ne ikpíntomé iyē kpísi uu Uléecaa pɔnεεε uu pεe a kpókɔrine uu upipiretiki pa, api písoi nnéi hóónε. ³⁷ Mpá úye uu le uu lεpu. Pipiretiki

api akpónó keri nyee m pòone kóóí ai anéere aseei yipu. ³⁸ Pèpèe pèe n li ye lele pitisi ñmane ákotokú ana (4.000), ápi pinósi ne siwá kemée keē. ³⁹ Yeesu uu pèe lē memáá pi kuisse, uyē uu pèe kúninōi loni uú ne Makatani ketē-mē tómpo.

16

Pifarisi ne Pisatusee ye Yeesu pise re uké mewaisaŋa wa (Mariki 8:11-13; Luki 12:54-56)

¹ Ke Yeesu uu kei n tuiṗo, Pifarisi ne Pisatusee api ukékúrí haro, pin wéési piké ripine u wa. Api u pise re uké mewaisaŋa menyine wa mee yé n nyíse re Ulééca-a-i kuu léeri. ² [Kei kuu pi pèse re: Ituŋe in n lóipò keyóme ken n wòŋne, nò ye maa re keyáa ye neni nyamle. ³ Keyóme ken mmare n sannye lin n hiihiilē, nò ye kò maa re keyáa ye neni caaine. Nò ye fele ani keyóme mewee yenu ani measei kom, amá áni ye lē ke Ulééca-a uu ituŋe nnyí-i nókénécòpe n wai aseí kò!] ⁴ Nfáani ketē nké písoi ye caailenle háí, ápi la piké Ulééca-a ñmane ritiki. Amá mewaisaŋa kapi wéési piké yé. Mewaisaŋa mē ke Yonaasi uu n yé menyinecò kapi yé kò yé. Yeesu uu pèe pi yá uu tómpo.

Pifarisi ne Pisatusee nkpónótò pite (Mariki 8:14-21)

⁵ Ke Yeesu ne upipiretiki api ritime ricò-mē n sí, upipiretiki api palei piké akpónó kpísi piké ne ripéne. ⁶ Yeesu uu pèe pi maa re: Ani nómenécíre tí ñsòne ne Pifarisi ne Pisatusee nkpónótò pite. ⁷ Api pèe pimécòpécire pipíseine kápáa re: Kári akpónó ne rimpéneme nnya kuu lē cési. ⁸ Yeesu uu lē ceru uu pi pise re: Nó písoi mpí nfatene ñn piye. Yo nnya kani lē símaane re áni akpónó kpísi? ⁹ Iye nnya káni kómèi háí ne nkpéni-me? Ani akpónó anupū nyē kapi písoi ákotokú anupū n hóone ne anéere tɔrɔɔ nyee m pòone ani kóóí léisee? ¹⁰ Ani akpónó nyē kapi písoi ákotokú ana n hóone ne anéere tɔrɔɔ nyee m pòone ani kóóí pò kò léisee? ¹¹ Iye kai pèe wa ne nkpéni-me áni kahane n kò te áí akpónó kam tee kam péé ne maa re: Ani nómenécíre tí ne Pifarisi ne Pisatusee nkpónótò pite?

¹² Kei ke upipiretiki api pèe kò te áí nkpónótò pite kapi ye ne akpónó ní wa kuú pèe tee re piké ne pimécire tí. Amá lē ke Pifarisi ne Pisatusee api n cési kuu re piké ne pimécire tí.

Piyee ye yámne re Yeesu ke Ulééca-a uu wée (Mariki 8:27-30; Luki 9:18-21)

¹³ Ke Yeesu uu Filipu ketē-mē Sesaree kuyu-i n lompo, uu upipiretiki pise re: Písoi ye re nē, Usói Kepipi nēe úye? ¹⁴ Api u pèse re: Pinyine ye símisi re pòó Yohani Uniwole, picò re pòó Elii, picò pòó kò re Yeremii nēe antepuyee kecòpe use unyine. ¹⁵ Kei kuu pèe pi pise re: Nó ní, nó ne mpíí re nēe úye? ¹⁶ Simòo

Piyee uu rinóo u yósu re: Póo Kirisi ke Uléecaa uu n wée. Póo Uléecaa, nfáa ute Kepipi. ¹⁷ Kei ke Yeesu uu pee rinóo rikpá uu re: Pó unarekome le, pód Yonaasi unmánε Simóo! Li we re ai kesoi pipi kee mmú pó símisi, amá Unésáa yee keyómecaa-pó ní we lo. ¹⁸ Lē nnya, ké mmú pó símisi re póo Piyee, liasei re ripare. Tipare tē kecáa kam pinékó cápínεne, nkpó ηmaa ricurruu hn yé hnane nka pikεcáa m má. ¹⁹ Né Uléecaa iyóopi rinóno kehánne pó rimúise. Pón ye linyine ketē nké kecáa n yè, Uléecaa yé kó keyómecaa-pó li yè. Pón ye kó ketē nké kecáa yo n ηmurei, Uléecaa pó né kó keyómecaa-pó li ηmurei. ²⁰ Kei ke Yeesu uu pee upipiretiki rinóo he re ápi kape úka símisi re uyē ke Uléecaa uu wée.

Yeesu ye unkpó ne umeyise nsímé riyóo

(Mariki 8:31-9:1; Luki 9:22-27)

²¹ Kaí ne kei n kpísi ke Yeesu uu pee upipiretiki písímé kóraane re li pise re uké Yerusalem ha, uké ha meýá Pisuifi piwéese ne pepee ye Uléecaa inyóonse n wa piwéese ne isé picélaa anipe-i íwe li, piké u kpu uké pee keyáa táánū tunjé nkpó kémee yisi. ²² Piyee uu pee u kpísi uú ne iyaa leepó uú ne u cési re: Uléecaa úu yé ηmurei, Upíima! Líka ai pó wainε! ²³ Kei ke Yeesu uu pansεpó uu Piyee maa re: Póké mē pele, Setani! Kape ne né rikó! Pó lalε póké né púnεisente ké loó! Kepómúnjé ye sisoipipi kemúnjé le, ai Uléecaa kekó.

²⁴ Yeesu uu pee upipiretiki maa re: Úye un n la uké né ritiki, uké umεcire pípaí riyá, uu ukunapéékóo ya * uu pee né tiki. ²⁵ Ai líka nnya, úye un n la uké unfaa lo, u n fómnilε. Amá úye un né nnya unfaa n fóm, u ye kale uu n yenu. ²⁶ Usoi un nkpeni ketē nté likó nnéi n yē uu pee nfáa paa, kuláa kúye kuu pee yé? Néε yo kecire ke usoi uu yé fe uu hééle uú ne unfaa yenu? ²⁷ Usoi Kepipi ye ha Keusaa meýóopi kémee sóntile ne piléecaatume, ake pee mpá úye lē kuu n wa hééle. ²⁸ Asei kam nní nó símisi re: Písoi pee nté nní ní we kémee, pinyine yé né Usoi Kepipi yē kumúnjé kpe-i kam inéýóopi n lenε api kelene kpini.

17

Yeesu ipinjε ye conse

(Mariki 9:2-13; Luki 9:28-36)

¹ Siyáa sikpuulū memáa, Yeesu uu Piyee ne Yakupu ne uyē uwā Yohani kpísi apí ne riyópe caca rinyine taá apí ha kei pimεcire n we. ² Kei ke uipinjε ii piinipee iye-i conse. Ukeyu aké n tēlu yare itunjε. Uilū ii wárara yare metéi. ³ Moisi ne Elii api pee kpáfúme, pi ne Yeesu pin yói. ⁴ Kei ke Piyee uu pee Yeesu maa re: Upíima, li nyamle re tóké nté n we. Pón n la, né sicánjipi sitaani

* 16:24 10:38

nté karii, pṓo kесе kpisi, Moisi kесе, Elii kесе. ⁵ Un kei lē sīmisi, kuhope pei-peii kunyine akú weri aku pi hila. Tinṓo rinyine ari kuhope kpe-i léeri re: Nkó yee Kenépipi lala kee nnéprṓnare nnéi ní te. Ani kutu ke ricṓ! ⁶ Ke Yeesu pipiretiki api rinṓo tē n kṓ, iwame píima ii pi loni api lolu api ketē kéyu tuhu. ⁷ Yeesu uu pṓé nyṓsṓpṓ uú ne pi kṓ uu re: Ani yisi, iwame íi kape nó wa. ⁸ Kapi inípeε rinsíka, Yeesu mecire kapi yé. ⁹ Kapi riyṓpe n cépilē, Yeesu uu rinṓo ntí pi he: Ani n séélē, áni kape úka lē kani n yé sīmisi liké ha ne keyáa kē ke Usoi Kepipi ake yé nkṓpṓ kémeε n yisi tu.

¹⁰ Upipiretiki api pṓε u pise re: Yo nnya ke isé picélaa api re Elii yee mefoi sónti liké kelene ketē ketṓ tu? ¹¹ Uu pi pṓε re: Li pise aseii kecáa re Elii uké mefoi pṓεmeε uké nṓpá yo ripṓhṓ-i li yekei. ¹² Né ne la ké nó sīmisi re Elii ye pipεεme masile pisei ápi nkṓáni u ceri, amá apí ne u wai yare kapi ní la. Limṓε ke Usoi Kepipi ake kṓ pianipe-i íwe lenε. ¹³ Kei ke upipiretiki api pṓε kṓ te Yohani Uniwole nsímé kuu pi sīmisi.

*Yeesu ye kewá kē ke kuntri aku m pεkesi pṓise
(Mariki 9:14-29; Luki 9:37-43a)*

¹⁴ Ke Yeesu ne upipiretiki api risoiwuí ne riríko, utisi unyine uu ukekúri nyṓsṓpṓ uu uana-i wúla. ¹⁵ Uu re: Upíima, a kenéwá nké íwe té! Ke rikpínkpí pṓólúle ake ye meséεe lóirente aké ne míni-i née nna-i lóipṓ. ¹⁶ Ne ne pipṓpiretiki ke leepṓle ápi fe piké ke pṓise. ¹⁷ Yeesu uu pṓε re: Nó nfatene ciré ne pikpááree mpuri mmú! Itunε ilé kam nókenémeε pitóne kpáne? Itunε ilé kam yé lē ne nó n kahari? Ani ne kewá kē nté né kam. ¹⁸ Yeesu uu kuníri senkeε aku kenmánepi ke-i lelu ake meyéne mese kei nní pélu. ¹⁹ Kei ke upipiretiki api pṓε ukekúri hápṓ api iyaa u pise re: Yo nnya kári fe tṓké kenmánepi kē aníri pṓε? ²⁰ Yeesu uu pi pṓε re: Ke nónnéfatenε nn n fíllē nnya ye ni. Asei kam nó sīmisi re nónnéfatenε nn pṓε mpuri yuke-yuke sei nnyine n tulaalē, nó ye pṓε fe ani riyṓpe ntí maa re: A nté yisi a ha nté-pṓ nyεε, ari mesei lē wai. Líka ái yé pṓε n we kani yé piwai m pṓone. ²¹ [Piyómeyáhaa ne pinṓpahaa ke usoi uu yé ne aníri nnyé mpuri pṓε.]

*Yeesu ye unkpṓ ne umeyise nsímé kpálē
(Mariki 9:30-32; Luki 9:22-27)*

²² Kumúnjé kpe-i kapi Kalilee ketē n kóónúlē, Yeesu uu pṓε pi maa re: Pi yé Usoi Kepipi tí api pisei anipe-i wai ²³ api ke kopu, ake pṓε keyáa táánū tuné nkṓpṓ kémeε yisi. Kuu lē ní ma, upipiretiki apṓṓ aa caai hái.

Uléεcaá keyṓ ulampoo pihéεε kecáa nsímé

24 Ke Yeesu ne upipiretiki api Kaperinawum n tuiᵑᵑ, peᵑe Uléecaa keyᵑ kémeε lampoo n yᵑsu api Piyee kekúrí sí apí ha u piᵑe re: Nᵑunéwéεse úu ye Uléecaa keyᵑ ulampoo héεle née? 25 Piyee uu pi peᵑe re: U ye héεlele. Kuu kéyᵑ-i m peᵑᵑ, Yeesu uu u piᵑe re: Iye kaa músu Simᵑᵑ? Piyupipi née piᵑáne kai piᵑe re piké ketē nté piyᵑᵑpi lampoo ne ítᵑᵑ m pasii? 26 Piyee uu u peᵑe re: Piᵑáne ye pi. Kei ke Yeesu uu peᵑe re: In lee ni, ái piᵑe re piyupipi piké héεle. 27 Amá ári la merᵑwai menyine meké pi ricᵑᵑ. Lē nnya, a ha kupiyε kémeε kehímpi ripᵑᵑ aa nkpíntomé foí kaa ní tinine leseri aa nnᵑᵑ n haase. Pᵑ kémeε siwᵑᵑ sē kai rᵑ m piᵑe leᵑᵑ, aa si kpísi áá ne tᵑ ne mpᵑ ulampoo héεle.

18

Wᵑo Uléecaa iyᵑᵑpi kémeε uwéεse?

(Mariki 9:33-37; Luki 9:46-48)

1 Likumúné kᵑe-i, Yeesu pipiretiki api ukekúrí hapᵑ api u piᵑe re: Wᵑo *Uléecaa iyᵑᵑpi kémeε uwéεse? 2 Kei ke Yeesu uu peᵑe kewá sínsápi kenyine sée uu pikeᵑᵑe ke nyereᵑe 3 uu re: Asei kam nní nᵑ símisi re nᵑnsá mefine n conse nᵑké siwá sínsápi meᵑᵑ n we, áni yé Uléecaa iyᵑᵑpi kémeε lomᵑᵑ. 4 Lē nnya, uyee umecire rincépiᵑe uú n we yare kewá sínsápi nké meᵑᵑ ye Uléecaa iyᵑᵑpi kémeε uwéεse. 5 Uye un né nnya kewá nké keᵑᵑ kusáne n yᵑsí, tinécúruu ᵑmaa kuu lē kusáne yᵑsí.

Akᵑpe pikaase kecáá nsmé

(Mariki 9:42-48; Luki 17:1-2)

6 Yeesu uu kᵑ upipiretiki pimáa kpá re: Amá úye un n tíyese un siwá nsí kenyine kee ne kefa né n tenelē akᵑpe n waise, li kutᵑsi we in te pi rináipare mule-mule risáa-i u lesi apí ne mínimaa kémeε u nyikipᵑ. 7 Ke ketē nké pikᵑ api pipikᵑ akᵑpe n waise nnya, íwe kapi topori. Likéi lē ái piwée yáne. Amá úye un lē n wa, íwe ke liute u topori. 8 In te kupónipe née kupóna kᵑee ye akᵑpe pᵑ waise, a ku riké aa ketaa-pᵑ fómni. Li kutᵑsi we pᵑké unipe née únakerikᵑ áá ne nfáa yenu ne kaa yé ána née anipe até m má áá ne nna teneciré kémeε loni. 9 In te meᵑónipeε mee ye akᵑpe pᵑ waise, a me lese aa ketaa-pᵑ fómni. Li kutᵑsi we pᵑké menipeε mese m má áá ne nfáa yenu ne kaa yé inipeε ité m má áá ne íwe piima kémeε loni nna teneciré kelᵑ-pᵑ.

Isáᵑ iyee m pᵑ api i heei kenyárū

(Luki 15:3-7)

10 Yeesu uu kᵑ pimáa pi kpá re: Ani nómenécire tí ne siwá nsí keᵑᵑe kenyine pilómiise. Asei ye nye re *pipileecaatumε ye mesére Unésáa yeε keyómecaa-pᵑ ní we leεkeᵑᵑe. [11 Li we re pᵑoi peε m pᵑaalē piwélaa ke Usoi Kepipi aké ka keké piayu lᵑ.]

¹² Iye kani yé? Usoi un isán píle m má, ikemεε ise in m pə, úu ye ise íi we píle nnyí riyópe kecáá tíye uú ha ise nnyí yeε nní m pə wéesii? ¹³ Un n fe un i n heei, asei kam nó símisi re ise iyē piheei yeε urikin ninjukusele ai tósu ise íi we píle nnyí yeε íi nní m pə. ¹⁴ Lē nnya, Nónésáa yeε keyómεcaa-pə ní we úu la re pεpεε nní ne kefa u n tenelē, úka úu kə pεε pi waiselē kecəpe unyine uké pə.

Ucə akópe písarei

¹⁵ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Upócə un ne pə m púnne, a mepócire u leepə aa u nyíse lē kuú ne pə m púnne. Un n ηmurei, upócə kaa lē ncée səne-i pεseme. ¹⁶ Amá unsá ne kutu pə rincə, aa usoi use née pité kpísi aá ne u leepə liké wa re písoi pité née pitaani ye itansei nó li aní ne nónnésímé nyóonse. ¹⁷ Amá un pē kutu píçə n yè, aa Uléécaa icápine pikó símisi. Un kə Uléécaa icápine pikó kutu píçə n yè, a u kpísi re usoi yeε úu Uléécaa n nyu née *ulampooyó lo.

¹⁸ Asei kam nní nó símisi re nən ye linyine ketē nké kecáá n yè, Uléécaa yé kə keyómεcaa-pə li yè. Nən ye kə ketē nké kecáá yo n ηmurei, Uléécaa pđ né kə keyómεcaa-pə li ηmurei. ¹⁹ Asei kam kə nní nó símisi re písoi pité pin nókenécəpe n kómεine ketē nté apí ne mπά yo kapi ní la pise, Unésáa yeε keyómεcaa-pə ní we yé likei lē pi pa. ²⁰ Li we re písoi pité née pitaani pin tinényiri yei n sée pin ne n tū, ne pikecəpe wele.

Ukeikó yeε ucə akópe písarei ní yè kenyáru

²¹ Kei ke Piyεε uu Yeesu keyúri rinyósópə uu re: Upíima! Unécə un ne né m púnne, melé kam yé fe am u sárei? Mεseei kesē, née íye? Yeesu uu u pεse re: ²² Am pə maa re mεseei ηmane, amá mεseei mεseei mεpehē kuwóo ne afeeré. ²³ Lē nnya ke *Uléécaa iyəopi íi we yare nsímé mmú: Uyóopi unyine yeε keyáa upikeikó pise re piké awómε kapi ne u m má héelente. ²⁴ Kuu yé pikéē n kóraane, apí ne uukeikó unyine hapə yeε riwómε píima ne u m má. ²⁵ Ke ukeikó uyē úu nní pihéele n fene, uukeisaa uu rinóo he re piké u ne unósi ne siwá ne ulikó nnéi yáa piké ne riwómε hééle. ²⁶ Ukeikó uyē uu keteni-i anui kecáá wúla uu ukeisaa keyu-i kpará uu re: A ísuúlu li kelene Upíima, né linnéi pə hééle. ²⁷ Ukeisaa uu íwe u téní uu u yá uu tómpə, uu kə riwómε tē u he. ²⁸ Ke ukeikó uyē uu kei n léepə, uú ne uukeicə unyine sáne yeε riwómε u n lukaalē yare siwóo nkáripí kumúnjé. Uu uwómeluke uyē kemuū yéu uu re: A lē kaa né n li né hééle. ²⁹ Ukeicə uyē uu anui u fine uu u kpurukεε re: A ísuúlu li kelene, né pə hééle. ³⁰ Amá uu yúlu, ticuruu uu tíye api kukpaniilee u tani re uké kei n we uú ne uriwome hééle. ³¹ Ke pikeikó picə api n yé lelee n wai, mpóçcaai nn pi loni api yisi apí ha lē nnéi lee n wa piukeisaa keeni. ³² Ukeisaa uu pεε tum api ukeikó uyē u sípə uu u maa re: Pə ukeikó kpáaree nkó!

Tipówóme nnéi kam ppe pó he re pə rikεcáá ísuúlu né we nnya.
³³ Páa ye ppe upókεicə nkó íwe té yarε ke née íwe pó n té macəə?
³⁴ Uukeisaa uu kuwói ne tíye api kukpaniilee u tani re uké íwe
 rilélé uú ne uriwome nnéi hééle.

³⁵ Yeesu uu kə kpá re: Nókεnécəpe úye unsá ye uucə ne kefa
 keεe n sárei, limεcə ke Unésáa yeε keyómεcaə-pə ní we uu u
 waine.

19

Utisi ne unósi pitúunne kecáá icélaa
(Mariki 10:1-12)

¹ Ke Yeesu uu lē pisímé ní masí, uu Kalilee keteni-i yisi uu
 Yutee keté keε Yuritεε nkoi kuwéé-mē ní we sí. ² Pisoι kulúι api
 kei u tikipə uu pitóikó pəisente. ³ Pifarisi pinyine apí ne u kə re
 piké ripine u wa nnya. Api u pise re: Ncée ye we re utisi yé fe
 uu mpá yo mpuri nnya unósi yuluu? ⁴ Yeesu uu pi pεε re: Ani
 Uléεcaə Nsímé ritelé kémεε nsímé mmú kapi n wói keεnléi? Pi
 wói re: Kékoraane, utisi ne unósi ke Uléεcaə uu wa ⁵ uu re: Lē
 nnya ke utisi uu usáa ne úni yisine u ne unósi apí ha péne api
 pansε ipiηε ise. ⁶ Lē nnya, apí nkpéni pité, amá piipiηε ye ise le.
 Lē nnya usoi úu kapε lē ke Uléεcaə uu rimpéne kóólεne. ⁷ Kei ke
 Pifarisi api ppe u pise re: Yo nnya ke Moisi uu péε maa re utisi
 yé fe uu pitúunne ritelé unósi wəlu uu ppe u yulu. ⁸ Yeesu uu pi
 pεε re: Nónékíη ntake nnya ke Moisi uu ncée nó he re ani ye
 fe ani nópínénósi lakase. Ai ppe kékoraane-me lē we. ⁹ Asei kam
 nní nó símisi: Uye un unósi n lakase, linsá iwásánkaí nnya, kuu
 péε ha unósi féé kpísi, iwásánkaí kuu lē wa. ¹⁰ Kei ke upipiretiki
 api ppe u maa re: In lē kai pise re utisi uké ne unósi n we, li
 kutəsi we re usoi úu kapε unósi kpísi. ¹¹ Yeesu uu pi pεε re: Ai
 pisoι nnéi ppe yé nsímé mmú ηmurei. Pē ke Uléεcaə uu n tíyεε
 re piké ηmurei mεcire ppe yé ηmurei. ¹² Li we re pisoι ye wele
 ppe apí ye pinósi n kpísi re apí yé fe nnya. Lē kapí ne picə mari.
 Pisoicə mεwai mεε lē picə pansεε. Picə pów Uléεcaə iyəopi nnya
 pinósikpiké yá. Uye un n la uké icélaa nnyí kə uu kóm.

Yeesu ye siwá tinəə səne ritikise
(Mariki 10:13-16; Luki 18:15-17)

¹³ Lē memáa pisoι pinyine apí ne siwá sínsápi sinyine Yeesu
 hapə re uké anípe sikecáá rilaa uké kə sikecáá keyómε yáási.
 Amá upipiretiki apí ne pi cesi. ¹⁴ Kei kuu ppe pi maa re: Ani
 siwá tiyá siké kenémεε kam. Ani kapε ncée si tápisi. Likumúηé
 re mpí ppe simεcə ní we ppe yé Uléεcaə iyəopi kémεε lə. ¹⁵ Kei
 kuu anípe sikecáá rilaa uu ppe limemáa kei yisi uu tómpə.

Uηmáne mamá unyine kecáá nsímé
(Mariki 10:17-31; Luki 18:18-30)

¹⁶ Keyáa ke unmánē unyine uu ne Yeesu rikō uu u pise re: Sáa, lisōne liye kai pise re ké wa ké ne nfáa teneciré n yé? ¹⁷ Uu u pese re: Yo nnya kaa lisōne kecáa nkó né pisei? Use kóló yee Usōne. Uyee Uléécaā. Pōn n la pōké nfáa teneciré yé, isé kuu m pásii kaa yé n tikilē. ¹⁸ Uu re: Iyee iye? Yeesu uu re: Iyee re: Kapē usoi kpu, kapē iwásá wa, kapē nnōme itansei nyere, kapē yáai. ¹⁹ A ye upósáa ne upóni ríyu waise, aa kō upóco n la yare kaa ripócúruu ní la. ²⁰ Unmánē uyē uu u pese re: Ne lē nnéi wale. Yo icō kai pise re ké wa? ²¹ Yeesu uu pee u maa re: Pōn n la pōké wa liké n nyamí ne kētō-pō, a n ηme a lē kaa m má yáá, aa siwóó sē píwekōó hōone, pō pee memá yé keyómecaa-pō. Pōn lē piwai m masí, aa pēé weri aa né tiki. ²² Ke unmánē uyē uu lē n kō, uu ne mpóocaaí tómpō, ke ukunipe aku nní m mulú nnya.

²³ Kei ke Yeesu uu pee upipiretiki maa re: Asei kam nní nó símisi re Uléécaā iyōpi kémee pilone ye ne umámá páápúle. ²⁴ Ké kō nó rikpá re: Kuyooyoo kun n la kuké kehímpi kupole-i lompō, li yé kutōsi m purú ne ke umámá uu yé ní la uké Uléécaā iyōpi kémee n lompō. ²⁵ Ke upipiretiki pē api lē n kō, ai pi muuni símí api pee re: In lē, wóo yé pee fe uu píyulale yenu? ²⁶ Yeesu uu pi nyánei nsōne uu pee re: Lelēe ái sisoipipi kémee kuwai ní we ye Uléécaā kémee kuwai wele. ²⁷ Kei ke Piyee uu pee rinóó yōsí uu re: A ripái kari lirókó nnéi n tíye tōn pō tiki. Yo kari likemee yénune? ²⁸ Yeesu uu pi pese re: Asei kam nní nó símisi re kumúnē kpe-i ke né Usoi Kepipi am n sōnti ké méyukōó ketē fale ke Uléécaā uu n conse kémee rinéyōpitū kecáa ní tone, nó kefi ne pitē mpí nóo nní né rintíki, nó ne kō atū kefi ne até kecáa túntine aní ne Isirayēli ipuri kefi ne ité iyē písoi ketahai túhaane. ²⁹ Pēpee né nnya síyō nēe pimáa ne piwá nēe piyéi nēe písáa nēe píni nēe pinósi ne sipipi nēe sicare n tíye, yé lē kapi n tíyente yē mēpēhé píle, api kō nfáa teneciré yēnu ai likecáa kpá. ³⁰ Pifoí meyā yé pitōrōo panse, pitōrōo meyā api pifoí.

20

Pikeikó pee ituje ikó ikó kekēi kémee n hápō kenyárū

¹ Yeesu uu kō kpá re: Lē nnya, Uléécaā iyōpi ye kō we yare nsímé mmú: Ukeisaa unyine yee kemaresine leepō re uké pikeikó wéési piké ualéé kapi ye n sée re fiinyi kecare kémee u keisi. ² U ne pē api kómēine re uké pi hééle nnéi mmē kapi ye keyáa kese ukeikó n héele. Kei kuu pee kecare-i pi tōnsepo. ³ Kai ní pi yare ituje mese áme we kefi kumúnē, uu kō leepō uu pikeikó picō yenu, pē pin kéyaála-i méwoo nyenu. ⁴ Uu pi maa re: Nóké ha kō kenécare-i keisi ké nnéi mmē kai m pise nó hééle. ⁵ Api yisi api sí. Uu kō ituje kecíre kumúnē ne nnyóó metaani kumúnē piléepō kpá, uu kō pikeikó picō kpísi. ⁶ Kai

nnyóó menupū ní pi, uu kə piléepə kpá uu pinyine yenu pin kei nyenu, uu pi maa re: Yo nnya kani nté méwoo nyenu ituŋe ne imelólé? ⁷ Api u pese re: Lelé re úka úu pikéi ró kpísi. Uu pi maa re: Nóké kə n ŋme ani ha kenécare-i keisi.

⁸ Kai nnyóó n wa, ucarete uyē uu uyee ulikó kecáa m paílē maa re: A pikeikó pē sée aa pepere metóroo ní ka ne pihéele koraane aá ne pifoí kété páalá. ⁹ Pepere nnyóó menupū kumúŋé pikéi n kóraane apí weri, nípa úye uu nnéi mmē kapi ye keyáa kese ukéikó n héele yósu. ¹⁰ Ke pikeikó foí pē api ní ka, apí m músu re piihéé yé picə ikó rifaau. Amá nípa úye uu nnéi nse mmē kapi ye keyáa kese ukéikó n héele yósu. ¹¹ Api kewóóyóó ke-i inmúlaa ne ukeisaa uyē iwóhó loni. ¹² Api re: Mpi pēe nní pikéi metóroo mmé ní ka ye wale ituŋe mekóónú mese. Aa pēe tó ne pē nnéi nse héele, in kə ne tóo meyá ntuŋe ne mpəəne kō. ¹³ Ukeisaa uyē uu piuse rinóo yósu re: Am inípee pó li, unésáne! Ai ró kóméinele re nnéi mmē kapi ye keyáa kese ukéikó n héele kaa yé yósi? ¹⁴ A lipókó kpísi aa tómpə! Ne lalé ké nó ne uyee pikéi metóroo mmé ní ka nnéi nse héele. ¹⁵ Yare ám ncée má ké linékó ne menéla wa, née íye? Née pə inípee wəŋne re ne kefa láarú nnya? ¹⁶ Kei ke Yeesu uu rikpá re limécə ke pitóroo api yé panse pifoí, pifoí api pitóroo.

*Yeesu ye metáánū unkpə ne umeyise nstmé símisi
(Mariki 10:32-34; Luki 18:31-34)*

¹⁷ Yeesu ne upipiretiki api keyáa kenyine Yerusalem n tósu, uu upipiretiki kefi ne pité pē iyaa séi uu pi maa re: ¹⁸ Nə nyánií, Yerusalem kari nní símpə piké ha kei Usoi Kepipi tí piké pepere ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése ne isé picélaa anipe-i wa, pē piké ne u túhaane api yekei re piké u kpu. ¹⁹ Pi yé pepere apí Uléécaá m pakarelē anipe-i u wa, api méwoo u nyáneí api iséí u fopii api kunapéékóó kecáa u karií, uu pēe keyáa táánū tunjé nkpə kémee yisi.

*Lē ke Yakupu ne Yohani uni uu Yeesu m pise
(Mariki 10:35-45)*

²⁰ Kei ke unəsi uu upiŋmáne keté, Yakupu ne Yohani kpísi uú ne Yeesu ləepə, uu ukeyu-i wúla uú ne u téní. ²¹ Yeesu uu pēe u pise re: Yo kaá la ké pó wa? Uu rinóo u yósu re: Ne la re a ŋmureí re pó tíyese pinéŋmáne mpí keté apí masí ipóyóopi kémee tone, ucə kupóluké-luké, ucə kupómíi-mē. ²² Yeesu uu pēe pi pese re: Ani nyu lē kani kei nní n welu. Nó fe ani ntóosi keporipi kam n níruné níruu? Api re: Eee, tó fe. ²³ Yeesu uu pi maa re: Nó mesei ntóosi keporipi menécə n ntí. Amá in kunéluké-luké née kunémíi metone nkó mmú, ái née yé tíyese liké ne lē. Pē nnya ke Unésáa uu sitóne sē n nyóonselē kuu si pane.

²⁴ Ke upipiretiki kefi tərəə mpí páo lē n kō, piripəə arí ne pimárɛcə pité mpí caai. ²⁵ Yeesu uu pinnéi séi uu pi maa re: Nə nyule re pē kapi n kpíilē te ayu piwéése ye pinnanə ne a wéékuselenle, písoi kecire pin pinnanə a nyiselē. ²⁶ Amá ái limɛcə kai nŏ kémee we. Uye un n la uké nókenécəpe uwéése, uké pansə núnékéikó. ²⁷ Uye un kə nókenécəpe ikpéé n la, liute uké núnélási. ²⁸ Limɛcə ke Usoi Kepipi áke ka re piké ke n keisi. Amá ke kale re keké picə keisi keké kə kenfaa kpísi keké piakópe nnya he liké ne písoi meyā ayu lo.

Yeesu ye pinyíye pité pəise

(Mariki 10:46-52; Luki 18:35-43)

²⁹ Lē memáá, Yeesu ne upipiretiki api Yeriko kuyu tulu. Kapi kei n yisi pin tósu, tisoiwú píima rinyine ari un n tikilē. ³⁰ Kei ke pinyíye pité pinyine pee ricéetime n tú api kō te Yeesu yee tósu. Api pee sicááila kápáá re: Upíima, Tafiti Kepipi, a irówe ripaí! ³¹ Písoi pee n cápinelē api pi cési re piké riséé, amá api pee meyá n cáai ŋmaa ne rínanə re: Upíima, Tafiti Kepipi, a irówe ripaí! ³² Yeesu uu pee nyere, uu pi séi uu pi pise re: Yo kaní la ké nó wa? ³³ Api u pese re: Upíima, tə la re a wa irónípee iké wúkule. ³⁴ Yeesu uu piíwe paí uu piinípee ca, mese ne mese, inípee ii wúkule, piketé api pee u tiki.

21

Yeesu ye Yerusalem kuyu loni

(Mariki 11:1-11; Luki 19:28-40; Yohani 12:12-19)

¹ Ke Yeesu ne upisencə api Yerusalem n nyahaiə, api Olifiyee rikúú metene Petifasee kuyu-i lompə. Yeesu uu upipiretiki pité tum ² uu pi maa re: Ani kuyu nkú kpee nní nókenéyu-pə í we kémee hapə. Nó mese ne mese keminaayaha kenyine leepə, ke ne kekepipi sin toraalē. Ani si fénne aní ne né si weri. ³ Uye un rí-ye nŏ m pise, ani u pese re: Upíima ye si lalə. Liute yé kei nní nó riyá ani tómpə.

⁴ Lē ke antepu uú pee mí ma liké ne n wa nnya kai lē wa. U pee maa re:

⁵ Ani Siyəə kuyu pikó maa re:

Ani ripaí, núnéyópi yee nní nókenémee weme.

Usoi niŋe-niŋe lo,

keminaa kepipi kecáá kuu túnti.

⁶ Upipiretiki api yisi api tómpə, apí ha wai yare kuu pi n forii.

⁷ Apí ne keminaa ne kekepipi weri api pimelape sikecáá láai api mekecáá u tonse. ⁸ Písoi kulúu api pisitukanka lese api ncée-i táŋente, picə api apéi hépiri api táŋente re piké ne ríyu u waise.

⁹ Písoi pee ukeyu n sónə ne pepəe ukepire n tíkile api péé n cáai re: Tafiti Kepipi, ani uyee n sónti ne Upíima rinyiri ritaáse! Osanna, ani urinyiri keyómecaa-pə ritaáse! ¹⁰ Ke Yeesu uu Yerusalem

kuyu-i n lompɔ, ai písoi nnéí lémesi api péé m písine re: Usoi úye kécire ye nkó? ¹¹ Písoi péé u n tíkilē api re: Uyee antepu Yeesu, Kalilee ketē-pɔ Nasareti ukó lo.

Yeesu ye Uléecaa keyɔ-i pikpéense lakase

(Mariki 11:15-19; Luki 19:45-48; Yohani 2:13-22)

¹² Yeesu uu Uléecaa keyɔ kémee lompɔ uu pepée kei n yálisi ne pepée n lééri nnéí lákase. Uu pepée siwóó n còhòne ataapili ne pilólāyái situmpi láuli. ¹³ Uu péé pi maa re: Li wòlaalē te: Pi yé Kenéyɔ sée re keyómeyáhaayɔ. Amá nǎ ne ke ripólósele piyaaluke kuhore. ¹⁴ Ke Yeesu uu kei lē ní we, pinyíye ne síkankáláká así hapɔ así ne Uléecaa keyɔ kémee u kɔ uu si pɔisente. ¹⁵ Amá ke pepée ye Uléecaa inyóonse n wa ne isé picélaa api mewai píima ke Yeesu uu n wapisi n yé ne siwá see Uléecaa keyɔ kémee n cáai re: Osanna, Tafiti Kepipi, ai pi tóosi. ¹⁶ Kei kapi péé u pise re: Pɔ kómeyi lē kapi nní n cáaii? Yeesu uu re: Eee. Uu péé pi pise re: Lē nnya, áni kahane Uléecaa ritelé kémee nsimé mmú n keē te: Pɔ tíyese aí ne siwá sínsápi ne siwá fenféi péne asi pɔ m pakarentee? ¹⁷ Yeesu uu péé limemáa kei pi yá uu kuyu lelu uú ha Petanii-pɔ fine.

Yeesu ye kúfikiyee anɔ wa

(Mariki 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Kai n weesi, Yeesu uu yisi un Yerusalem tósu, nkú nn u wai. ¹⁹ Uu kúfikiyee ricéetime yenupɔ, uu sónepɔ uú ne ku kɔ, amá mepéi ñmane kuu leepɔ. Uu péé kuléé kpē maa re: Páa nkpéni kɔ píkai márune! Kei nní, kúfikiyee kpē aku kóosi. ²⁰ Ke upipiretiki api lē n yé, ai nnóo pi yipu api péé re: Iye ke kúfikiyee nkú aku nní mese ne mese kólaapɔ? ²¹ Yeesu uu péé pi maa re: Ké aseí kecáá nó símisi re nɔn Uléecaa ne kefa n tenelē nɔnsá kɔ n tíru, nó fe ani lē kam nní kuléé nkú n wa meɔo wai. Ai kɔ lē ñmane, ticuruu, nó fe ani riyópe ntí maa re: A kei yisi a ha mínimaa-i ripólɔ, ai kɔ mesei lē wai. ²² Nɔn Uléecaa ne kefa n tenelē, nó ye lē nnéí kani ye keyómeyáhaa-i m pise yē.

Yei ke Yeesu nnañe nn léeri?

(Mariki 11:27-33; Luki 20:1-8)

²³ Lē memáa, Yeesu uu péé Uléecaa keyɔ-i lompɔ un we un písoi céési, pepée ye Uléecaa inyóonse n wa piwéése ne kuyu piwéése apí hapɔ apí ne u kɔ api u pise re: Nnañe ní-ye kaá ne nní wai? Uye yee rínañe pɔ he póké ne nní n wai? ²⁴ Yeesu uu péé pi pése re: Ne la ké nse nó pise. Nɔn tinóo né m pése, né péé nó símisi rínañe mmē kam ne lē n wai. ²⁵ Ne la ké nó pise re wóo Yohani tumme re uké písoi míni wole? Uléecaa née písoi péé u tumme? Api péé símaane re: Tɔn nkpéni m maa re Uléecaa yee u tumme, u yé ró pise re: Kai péé íye wa káni ne Yohani nsimé ñmurei? ²⁶ Tɔn kɔ m maa re písoi péé u tumme, aí yé wa. Tɔ

πεε risoiwuí wurule. Li we re písoi nnéi ye Yohani nyánile re antepu lo. ²⁷ Api πεε μεσε Yeosu rinóo πεσε re: Ari nyu. Uyē uu kó pi πεσε re: Né ám kó nó símisine rínaŋe mmē kam ne lē n wai.

Utisi unyine piŋmáne pité kenyárū

²⁸ Yeosu uu kó pipise pi kpá re: N-ye kani kenyárū nké-i yé? Pi re utisi unyine yee πεε piŋmáne pité má, uu keyáa uŋmáne wéése maa re: Unéŋmáne, a neni waasi a ha anéléé nyē kapi ye n sée re fiinyi kecare kέμεε keisi. ²⁹ Uŋmáne uu u πεσε re: Am sí! Kai rinkpáσε, uu kemúŋé conse, uu yisi uu waasi. ³⁰ Utisi uyē uu kó uŋmáne tɔɔ limεcɔ male. Uyē uu re: Eεε, ne kō, Sáa. Amá úu πεε nkpáni waasi. ³¹ Yeosu uu πεε pi pise re: Nó músu re wóo piketé kecɔpe usáa mela wa? Api re ufoí lo. Yeosu uu πεε pi maa re: Asei kam nní nó símisi re pilampooyó ne piwásánkaí yé ne kekpeé nó wa api Uléεcaa iyɔɔpi kέμεε lompɔ. ³² Li we re Yohani Úniwolé ye nókenέμεε kale uu aseí ncee nó nyíσε, áni ne kutu u rico. Amá pilampooyó ne piwásánkaí api unsímé ŋmurei. Ani kó lē nnéi yénu, amá áni mefine conse nóké unsímé ŋmurei.

*Pikeikó πεε rikpákára m má kenyárū
(Mariki 12:1-12; Luki 20:9-19)*

³³ Yeosu uu pimáa pi kpá re: Ani kó kenyárū kecɔ kutu rico: Ucarete unyine yee we, uu aléé nyē kapi ye n sée re fiinyi kecare tamesi, uu mmele wai uú ne ke kóónú. Uu kó kecare ke-i kuhóre túni uu kétacerii mɔm kei kapi yé píta n cérii. Uu kó limεmáa keméré cáca kenyine mɔm uu πεε pikeikó wéési re piké kecare kē kecáa u m paílē uké ncée ha uké kam. ³⁴ Kai aléépipi nyē kutúú n tu, uu upilasi yukuse re piké ha upikeikó pe-i ualéépipi u yóɔme. ³⁵ Pikeikó pē api pilási mpí cǔpii. Api use kaii api ucɔ kopu, api utáánū apare tapisi uu kpi. ³⁶ Ucarete uu kó pilási picɔ piyukuse kpá, pē pin kulúi we ne pifoí. Pikeikó pē api kó pē wai yare lē kapi pilási foí n wa mecɔ. ³⁷ Uu picérei pɔɔne uu uunmáne yukuse uu pikεμεε tum, un músu re: Mpá liké íye wa, pi yé unéŋmáne wuri. ³⁸ Amá ke pikeikó api uunmáne uyē n yé, api pimεcɔpecire n tee re: Nkó yee masí usáa memá nnéi te. Ani kam tóké u kpu tóké πεε umεmá n te. ³⁹ Kuu n tuipe, api u tini api kecare ilúké u sá api u kopu. ⁴⁰ Ke Yeosu uu pinyárū ní masí, uu pi pise re: Ucarete uyē un ha n ka, yo kuu yé pikeikó pē wa? ⁴¹ Api rinóo u yósu re: U pikeikó kpákára pē mekópe kónine. Pilicɔ ái yé nkpáni íwe u wa. Uu peé ha pikeikó féé forii re piké kecare kecáa u m paílē, apipi an m pi, api ye u túúni. ⁴² Kei ke Yeosu uu pi pise re: Ani nsímé mmú pikai Uléεcaa Nsímé ritelé kέμεε kéénlē te: Tipare ke pimóme api n fóm tee panse ricíre-cire tee kenui-i ní wee?

Upíima yee lē wa. Mewaisaᅇa kuu ró n yéneise ye mē!

⁴³ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Lē nnya, nó mpí, nó nní Uléécaā iyōopi kémee ní we, pi yé ikemee nó lese api mpuri féé mee Uléécaā mela n wai tonse. ⁴⁴ [Lin úye n fóm un tipare tē tinkpōu, u yé selesi. Lin úye n fóm tin ukecáá n loó, ti yé u nā]. ⁴⁵ Ke pepeē ye Uléécaā inyōonse n wa piwéese ne Pifarisi api Yeesu sinyárū sē n kō, api céru re pē kuu ne máne. ⁴⁶ Api pee icée n wéési piké ne u tī, pin kō pee risoiwuí wuru re pisei ye u nyáni re u antepu le nnya.

22

*Pinósikpiké anyá iluke kenyárū
(Luki 14:15-24)*

¹ Yeesu uu kō kenyárū kecō pi kpá re: ² Uléécaā iyōopi ye kō we yare nsímé mmú: Uyōopi unyine yee keyáa uuᅇmáne yee unósi n kpísi anyá píima wai. ³ Uu upikeikó tum te piké ha pisei séleime piké anyá iluke li. Amá pisei api isáneséi iyē yulu api anyá wénte. ⁴ Uu kō pikeikó picō pitume kpá uu pi maa re: Ani písáne sée ani pi símisi re: Anyá iluke ye pipele masile. Anéńaala ne inésee kpōkōó kam kō. Mpá yo ye kéyu wale. Ani kam ani pinósikpiké anyá iluke li. ⁵ Api nkpáni isáneséi iyē kutu ricō. Mpá úye uu ulikó-mē tōmpō. Picō api sicare waikēe, picō api ayáa tōᅇaapō ⁶ pitōrō pōo pikeikó pē cōpii api isei pi waise api pee pi kóni. ⁷ Ai uyōopi kuwōi wai, uu upisóca tum apí ha pisei pē kóni api pikuyu nna ᅇmaasi. ⁸ Uu pee upikeikó picō maa re: Anyá iluke ye pipele masile, amá písáne ápi pee ikuluke tulaalē. ⁹ Lē nnya, ani sicépepe-ne-i léepō, nōn píye n yē, ani kusáne pi séiri. ¹⁰ Upikeikó pē api yisi api icée tóoi api pisei nnéi kapi n yé sélei, písone ne pikōpe, písáne api pee kenyáyo yipu. ¹¹ Kei ke uyōopi uu pee lompo re uké písáne pē yáási, uu usoi unyine yenu yee úu inyánlū n tanaalē. ¹² Uu u pise re: Unésáne, íye kaa wa aá ne nté lonti áa kō inyánlū tanaalē? Ai utisi muuni uú n séélē. ¹³ Uyōopi uu pee pikeikó maa re: Ani ána ne anípe u paasi ani ketahai kuᅇmaha-í u sápo. Kei kuu yé n téni un iní takai. ¹⁴ Yeesu uu pee re: Li we re pisei kulúí kapi sée, amá pē kapi pikecōpe n wéé ápi pee kulúí we.

*Lampoo kapi ye Rōm uyōopi píima n héele
(Mariki 12:13-17; Luki 20:20-26)*

¹⁵ Kei ke Pifarisi api pee símaane re íye kapi yé ne Yeesu ripine wa piké ne unnōsimé cire u n tī. ¹⁶ Api pipiretiki pinyine ne Erooti pipiretiki pinyine lese api tum te piké ha Yeesu maa re: Upíima, tō nyule re aseí ᅇmane kaa ye símisi. Pō ye kō Uléécaā ncee pisei céesile ne aseí. Mpá usoi uké íye nsá ᅇnaᅇe m má,

άα γε uinipee n wuru p̄n ne símisi. ¹⁷ Το la re a κερόμυηέ ró símisi τóké γέ τε nceé γε we re τóké γε R̄m uȳōpi lampoo héele née ári kapε γε héele? ¹⁸ Amá Yeesu p̄́ ne pimesoh̄o kópe kapi n wai pinyuwe máalenle. Uu pee pi maα re: Nó kecáá kecáá mewai pikó mpí, yo nnya kani né peikee? ¹⁹ Ani ne siwóó sē kani γε ne lampoo n héele kam nké! Api mewóopipi mēse ne u hap̄o. ²⁰ Uu pee pi pise re: Uye riyu ne úye rinyiri tee nní mekecáá we? ²¹ Api u pese re: Sesaa lo. Kei ke Yeesu uu k̄o pi maα re: In lē, ani Sesaa likó Sesaa pa, ani Uléecaa likó Uléecaa pa. ²² Kuu lē tinóó tē pi m pese, ai nnóó pi yipu api pee u yá api tómpo.

*Pisatusee ne nkp̄o kémee meyise nsimé
(Mariki 12:18-27; Luki 20:27-40)*

²³ Keyáa kē cire ke Pisatusee api Yeesu kémee ha. Pisatusee pee tee re pikp̄okp̄o ápi γε nkp̄o-i yisi. Api sí apí ha Yeesu leep̄o, api u pise re: Sáa, Moisi γε maα re: ²⁴ Unósikó úye un n kpu unsá kewá m má, li pise re uuwá yee yé unósi uyē kukúmannōsi kp̄isi uu umáa mpuri wai. ²⁵ Too! Amá pinmánε pinyine pee pee keróc̄ape nté we. Pi pimárec̄o piseei le. Umáa uu unósi kp̄isi, uu kpi úu kewá yē. Uwá uu pee umáa ukúmannōsi kp̄isi. ²⁶ Uyē uu k̄o lim̄ec̄o kpi, uu ukúmannōsi uyē ne utáánū yá. Ai lē n wai hái ne usééi-sééi kémee-p̄o. ²⁷ Pē memáá, unósi uyē p̄o k̄o kpi. ²⁸ Το la τóké nkp̄eni p̄o pise re ke pimárec̄o piseei pē api nní pinnéi unósi uyē n kp̄isi, pi uye unōsi γε ha lo, keyáa kē ke pikp̄okp̄o apí ha nkp̄o kémee n yisine? ²⁹ Kei ke Yeesu uu pee pi pese re: Lē nnya kani nómenéc̄ire kiraasente. Ani Nléecaasimé aseí kóm̄ei, áni k̄o Uléecaa nnaηe nyu. ³⁰ Kumún̄é kpe-i ke pikp̄okp̄o apí ha n yisine, pitisi apí pinósi kp̄ikesine, pinósi páa k̄o pila s̄ónkeene. Amá pimefine yé ha n we yare piléecaatume keyóm̄ecaa-p̄o. ³¹ Ani lē ke Uléecaa uu pikp̄okp̄o meyise kecáá nó m̄ ma api Unsímé Ritelé kémee w̄olu k̄éē, née yo? U maα re: ³² Néε Apiraham Uleecaa ne Isaaki Uleecaa ne Yakupu Uleecaa. Uléecaa úu pikp̄okp̄o Uleecaa amá u pinyánn̄yá Uleecaa le. ³³ Ke p̄isoi pē nnéi pee n cáp̄inelē pin kutu u c̄olē api lē n k̄o, uic̄elaa iyē ii pi loni n̄s̄one.

*Isé iyee Uléecaa isé kec̄ape ic̄o n fe
(Mariki 12:28-34; Luki 10:25-28)*

³⁴ Ke Pifarisi api n k̄o te Yeesu γε Pisatusee feriyε uu séése, api cáp̄ine. ³⁵ Pikec̄ape isé uc̄elaa unyine uu pee ripine Yeesu wai uu u pise re: ³⁶ Ucélaa, Uléecaa isee nnéi kémee íye γε imáa?

³⁷ Yeesu uu re: A Up̄íima, Up̄óléecaa n la ne kep̄ofa nnéi, ne ip̄ósoi nnéi, ne kep̄óm̄yηé nnéi. ³⁸ Iyee isé foí, iyee k̄o innéi kec̄ape imáa. ³⁹ Ilírū γε ifoí iyē mec̄o n sá γε nnyí: A up̄óc̄o n

la yare kaa ripócuruu ní la. ⁴⁰ Isé nnyí keté yee isé ne antepuyé icélaa riyíkí.

*Uyē ke Uléécaā uu n wée ne Tafiti kecáá nsimé
(Mariki 12:35-37; Luki 20:41-44)*

⁴¹ Ke Pifarisi api lē n cápine, Yeesu uu pee pi pise re: ⁴² Iye kani uyē ke Uléécaā uu n wée kecáá músu? Uye kepipi ye ke? Api u pese re Tafiti Kepipi ye ke. ⁴³ Yeesu uu pee pi maa re: In lē, iye kai wa ke Nfáasone nn Tafiti metéi he uu ne u séi re Upiima? Tafiti ye péé maa re: ⁴⁴ Upiima ye Unépiima maa re:

A kunéluke-luke-mē kényukótone-i tone
háí ne kumúnjé kpe-i kam yé
pipóláarə kepónyále-i n cə.

⁴⁵ In te Tafiti ye mesei u sée re Upiima, iye ke uyē cire uu yé kə pee Tafiti Kepipi?

⁴⁶ Pifarisi pē ápi fe piké ríka Yeesu pese. Kai ne kei n kpísi, úka uu ye pee kaha uké nnyine u pise.

23

*Yeesu ye re písoi piké pimécire ne isé picélaa ne Pifarisi tí
(Mariki 12:38-39; Luki 11:43,46; 20:45-47)*

¹ Lē memáá, Yeesu uu pee písoi pee n cápinelē ne upipiretiki-mē panserə uu pi maa re: ² Isé picélaa ne Pifarisi kai péé we re piké isé ke Moisi uu nó m pa aseí nó símisi. ³ Li ne sá re nəké piicélaa rimúlú ani kə i tiki. Amá áni kape ye pimewai ne yíraane. Li we re pē ne ye picə céesi re piké piicélaa ritiki, amá piricuruu ápi ye pee i ritiki. ⁴ Pi ye limúle-mule paasile api picə yase, piricuruu ápi ye pee líka rica. ⁵ Pi mpá yo wai re písoi piké ye pi yē nnya. Lē nnya kapi ye Nléécaasimé siləpi kapi ritii kecáá rimímeełú mepéré rikpáse api kə pisitukanka atime nwépi mepéré kpáse ai picə sikó feriyé. ⁶ Sitóne foí kapi ye keluke kémee ne Pisui fi ayomeyáhaalee-i n la. ⁷ Pi la re písoi piké ipakare ne pi n yáhaanke sicápine kémee, piké ye kə pi sée re picélaa. ⁸ Amá nō áni kape ye tíye piké ye nó sée re picélaa. Nə nónnéńéi pimárecə le. Usói use kóló yee kə núnécélaa. ⁹ Ani kape ye keté kecáá úka sée re núnésáa. Núnésáa cireníne kani m má yee keyómecaa-pə we. ¹⁰ Ani kape ye tíye piké ye nó sée re úyukó. Núnéyukó ye use le. Uyee nní uyē ke Uléécaā uu n wée. ¹¹ Nókenécəpe uwéése uké pansé núnékeikó. ¹² Uye un umécire rintaáse, lí ye u ricepisele. Uye un umécire rincepise, lí ye u ritaásele.

*Yeesu ye isé picélaa ne Pifarisi kecáá kecáá mewai kesi
(Mariki 12:40; Luki 11:39-52; 20:45-47)*

¹³ Iwe kani topori, nó isé picélaa ne nó Pifarisi mpí. Nə kecáá kecáá mewai pikó le! Nə ye písoi ncée tápisile re ápi kape

Uléécāa iyōōpi kémēē lō. Nōrinécūruu āni ye lompo, āni kō pēē pēpēē nī la yāne piké lompo.

¹⁴ [Iwē kani topori, nō isé picélaa ne nō Pifarisi mpí. Nō kecāá kecāá mēwai pikó le! Nōō pikúmannōsi anipe-i lē kapi m má yōoi, ani ye kō pēē keyóme yāasi ai nānai pisoī piké ne nō n yē nnya. Lē nnya ke Uléécāa uu íwe iyēē íi icō m má nō wainē.]

¹⁵ Iwē kani topori, nō isé picélaa ne nō Pifarisi mpí. Nō kecāá kecāá mēwai pikó le! Ketē nké nnéi ne mínimāa kani kálē te nōké use unyine yē nōké u pansese nōunépiretiki. Nōn liute piyéne m masí, ani tíyēē uu pansē usoi nkó kaí ne n sá re piké íwē teneciré kelō kémēē íwē lukēise iké nōinékó n fe meté. ¹⁶ Iwē kani topori, nō pinyíyē mpí, nōō nní pisoicō n séni! Nō ye maa re: Uye un Uléécāa keyō n sēē uú ne wéeri re u yé linyine wa, u yé fe uu lipiwai yá. Amá úye un wura yēē Uléécāa keyō-i nī we n sēē uú ne wéeri re u yé linyine wa, ncēē rín we re uké lipiwai riyá.

¹⁷ Nō piníri ne pinyíyē mpí! Wura ne Uléécāa keyō keē wura uyē m pansese Uléécāa likó, yō yēē liketé kecōpe ríyu má ne licō?

¹⁸ Nō ye kō maa re: Uye un Uléécāa keyō kémēē kenyōōnsehúūpi n sēē uú ne wéeri re u yé linyine wa, u yé fe uu lipiwai yá. Amá úye un inyōōnseēē yēē kehúūpi kecāá nī lálē n sēē uú ne wéeri re u yé linyine wa, úu ncēē má uké lipiwai riyá. ¹⁹ Nō pinyíyē mpí! Isee kapí ne n nyōōnse api kehúūpi kecāá lāa ne kehúūpi keē i m pansese Uléécāa likó, yō yēē liketé kecōpe ríyu má ne licō?

²⁰ Lē nnya, úye un kenyōōnsehúūpi n sēē uú ne wéeri, kelō kē ne lē nnéi lēē kei nī we kuu sēē uú ne wéeri. ²¹ Uye un Uléécāa keyō n sēē uú ne wéeri, Uléécāa keyō ne Uléécāa yēē kekemēē nī we kuu sēē uú ne wéeri. ²² Uye un keyómēēēē n sēē uú ne wéeri, Uléécāa riyōōpitū ne Uléécāa yēē rikēcāá nī tū kuu sēē uú ne wéeri.

²³ Iwē kani topori, nō isé picélaa ne nō Pifarisi mpí. Nō kecāá kecāá mēwai pikó le. Nō ye nīpá yō hōōne, aní ne manti ne ayéhepei ncōpuri péne ani hōōne awélé kefi, ani Uléécāa kuwélé kuse pa. Amá āni ye pēē isé nnéi kecōpe ipíima yare nní aseī piwélaa ne usoiō piwetu ne aseī pitiki nkó ne pikēi wa. Lē kaí pēē pise re nōké n tikilē nōn pēē kō ne litōōō licō nní wai. ²⁴ Nō pinyíyē mpí, nōō nní pisoicō n séni. Nō ye kúcerii ne nīō lesele, ani pēē ísu ne péne ani muuni.

²⁵ Iwē kani topori, nō isé picélaa ne nō Pifarisi mpí! Nō kecāá kecāá mēwai pikó le. Nō we yare mpí pēē ye kehee ne kecáripī kepire ηmane n heere api kemēē yá mēcō. Lē kapi ye sikemēē n li ne kapi ye nī ntí ye pēē liyaa-yaa le kapi n káipinkēē. ²⁶ Nō Pifarisi, pinyíyē mpí! Ani ye kehee ne kecáripī kémēē mēfoí heere, kepire yé pēē limēcō sōnesi.

²⁷ Iwē kani topori, nō isé picélaa ne nō Pifarisi mpí! Nō kecāá kecāá mēwai pikó le. Nō we yare rikpíí mmēē kapi míni tomé n

túkei ari peé n wariye pói-pói n̄sone meco, n̄m̄pákane asoik̄oho ne líkperinkpek̄oó lee rik̄eme yipaalē. ²⁸ Lim̄eco kaní we. N̄o pisoí keyu-i nyíselē te n̄o isé tikil̄enle, n̄m̄pákane kecáá kecáá mewai ne mewai kópe mee n̄osin̄éfa-i yipaalē. ²⁹ Iwe kani topori, n̄o isé picélaa ne n̄o Pifarisi mpí! N̄o kecáá kecáá mewai pikó le. N̄o ye antepuye akp̄í m̄onle ani pep̄ee aseí n̄o tikil̄ē ak̄o s̄onukuse ³⁰ ani pep̄ee re: T̄on pep̄ee pirók̄pure isoi kumún̄é kpe-i n̄o we, ári yé pep̄ee ηmurei toké pi rikp̄á toké ne antepuye k̄o. ³¹ N̄o pep̄ee lē nyísele ani n̄orin̄écúruu yámm̄e re n̄o pep̄ee antepuye n̄o k̄o sipir̄ē le. ³² Lē nnya, ani mese n̄opin̄ékpure mewai kópe ne k̄eyu mahā ne k̄et̄o-po! ³³ N̄o iwáa kpákárá nnyi! Iye kani yé wa áni yé ne nna ten̄ecir̄é k̄em̄ee n̄o lom̄p̄o. ³⁴ Ani k̄o te né antepuye ne pisoí pep̄ee mew̄éses̄oho m̄o má ne isé picélaa kec̄ire n̄o páme. N̄o pic̄o k̄o, ani pic̄o kunap̄éék̄oó kecáá karií, ani k̄o n̄oan̄eyóm̄eyáhaalee-i pic̄o is̄éí súúke, ani k̄o pic̄o n̄p̄á kuyu k̄uye-i n̄o tikil̄ē n̄on wéék̄uselē. ³⁵ Lē nnya ke p̄ē nn̄éí kani n̄o k̄o ápi k̄o líka wa nk̄p̄o n̄í ne n̄o ten̄ene, kai n̄o kp̄ime us̄one Ap̄eeli k̄em̄ee áí ne s̄í Perekiya ηm̄áne Sakarií kani Ul̄éécaá keȳo k̄em̄ee kel̄o s̄one ne ken̄ȳos̄n̄sehú̄upi kep̄áap̄á n̄o kpu k̄em̄ee-p̄o. ³⁶ K̄é aseí n̄o s̄ímisi re nf̄aani pisoí mpí pep̄ee mewai kópe m̄ē akpanií yenne.

*Yeesu rip̄o ye caai Yerusalem nnya
(Luki 13:34-35)*

³⁷ Lē mem̄áá, Yeesu uu pep̄ee Yerusalem pikó maa re: N̄o Yerusalem pikó, n̄o ye antepuye kónle ani k̄o p̄ē ke Ul̄éécaá uu n̄o ken̄em̄ee n̄o tum̄me ap̄are tapisi ani kóni. Mel̄é kes̄ē kamí peé la k̄é n̄o cáp̄ine yare ke kucáyaha aku ye kuam̄éη metene kusipipi n̄o tā líka áí ye si wa meco ani yúlu? ³⁸ Lē nnya, Ul̄éécaá keȳo yé m̄eηmane n̄o we úka úu yé n̄o we. ³⁹ Ani k̄o te áni n̄eni piȳéne né kp̄áne liké ha ne tu kumún̄é kpe-i kani yé ha n̄o maa re: Ul̄éécaá uk̄é uyee Up̄íima rinyiri ne n̄o weme rikp̄á!

24

*Yeesu re Ul̄éécaá keȳo yé fori
(Mariki 13:1-2; Luki 21:5-6)*

¹ Yeesu uu pep̄ee Ul̄éécaá keȳo-i léeri un t̄osu. Kei ke upipiretiki ap̄i peé ne u rik̄o re piké kem̄em̄ome u nyíse. ² Amá Yeesu p̄oó pep̄ee pi pes̄e re: Lē nn̄éí kani nn̄í n̄o nyáni, aseí kecáá, li s̄ont̄i liké wa rip̄are r̄ika ári yé ric̄o kecáá n̄o t̄osil̄ē. Linn̄éí mm̄ú ye s̄ont̄ile liké fori téké-téké.

*Lelee n̄o nyíse re ket̄ē ye ket̄ene tu
(Mariki 13:3-13; Luki 21:7-19)*

³ Yeesu uu pep̄ee s̄í uú ha Olifiyee rikúú kecáá tone. Upipiretiki ap̄i kei u k̄álaap̄o ap̄i u pise re: A r̄o s̄ímisi piȳei kai lē waine, ne yo kari yé k̄o ne ceri re m̄ep̄op̄em̄e mee lē tu re ket̄ē ket̄o ye

kē. ⁴ Yeesu uu pi pεse re: Ani nómēnécīre tī rśone, áni kape tíye unyine uké kuyúí nó tā. ⁵ PISOI kulúí yé sónaame use use, api ye rinényíri ne pISOI meYā kiraasente api ye pi maa re: Néε uyē ke Uléécaá uu n wée. Lē kémee kapi yé pISOI kulúí kuyúí tā. ⁶ NÓ kō te atōpi ye nōkenékúrí néε ketaa-pō wai, amá áni kape nfasimé tónε. Lē kai m piεe re liké wa kai lē wai. Amá kétō áke kahane n tu. ⁷ Nsoipuri nnyine yé yisi nn nsoipuri ncō ne tōpu, keyōōpitē ake keyōōpitē kecō ne tōpu, nkū nn silō sinyine leeri, ketē ake silō sinyine yenesi. ⁸ Lē nnéi ye we yare ke memárenlō ame ye unósi pikéhē n kóraane. ⁹ PEE uye-i ke pISOI api yé nó kpísi api nōpinélaarō anipe-i wai, api íwe nó wai api nó kóni. Isoipuri nnéi ii kō né nnya nónépuri yulu. ¹⁰ Kei kai yé pεe pISOI meYā ne kelólé-mē ha, api pεé n yámmēntene, api pεe ipuri n yúinne. ¹¹ Antepuyε nōōme kulúí yé léeme api pISOI meYā kiraasente. ¹² Mēwai kōpe yé kéyu mahā, pISOI meYā nla nn pεe hásu. ¹³ Amá úye un tinkáhá-káhá ne kétō-pō Uléécaá yé uriyu lō. ¹⁴ Uléécaá iyōōpi Nsímé Kεcīre mee ketē nnéi kecáá kóónúne ISOIPIURI nnéi iké kō. Lē memáá, nṛpá yo kétō ake pεe tulu.

Iwe píima mekame

(Mariki 13:14-23; Luki 21:20-24)

¹⁵ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Antepu Taniyeli ye pεé maa re kumúnjé kunyine yé kam ani ncaai píima mee ye n cókoi yenu nn kelō sōne riyíkí-i tú. Uye un nsímé mmē n keē, uké musí uké liasei kō. ¹⁶ Lin lē n wa, pεpεe Yutee ketē kémee ní we piké wuri api ayōpe taá. ¹⁷ Uyee yé ha kulee ipiraa kecáá ní we, uké wuri úu kape re uké nkpáni kukemee lompō uké linyine kpísi uké ne ripéne. ¹⁸ Uyee kecare-i ní we, úu kape nkpáni re uké wurime uké kéyo-i uketukanka kpísi. ¹⁹ Iwe ke pifani ne pimáreni apí ha siyáa se-i topori. ²⁰ Ani ne Uléécaá tē te úu kape tíye itóó iyē iké nnyiyε kumúnjé néε kewénteyaa ketúnjé ró leeme. ²¹ Iwe píima iyē ke sISOIPIPI asi kumúnjé kpe-i n lenε icō íi píkai léémelē hái ketē kekoraane-me ne neni-me, iicō íi kō píkai léeri. ²² Uléécaá unsá pεe síweyaa sē n hasi, úka úu yé pεe nfáa yē. Amá pē kuu n wée nnya, u yé siyáa sē hasi. ²³ Lē nnya, úye un nó m maa re: Ani ripái, nté ke Kirisi uú we néε uyee nkó nté-pō áni kape ḡmurei. ²⁴ Píkisi nōōme ne antepuyε nōōme ye leerine piké mémare píima lese piké nyíse, piké kō mēwaisaṅa wapisi hái lin pεe kufee n we, pin yé fe ricurruu api pē ke Uléécaá uu n wée kiraase. ²⁵ Ani léise re ne písímé nó li masile.

²⁶ Lē nnya, pin nó m maa re: Ani ripái, uyee nkó kucesi kóima-i, áni kape ha. Néε pin nó m maa re: Ani ripái, uyee nkó kulee-i pékaalē, áni kape ḡmurei. ²⁷ Yare ke kekónetéhe ake ye nní keléécaá-pō n léeme ake meyéne mese yeéri ketunjeleeme-pō aké ne sí ketunjelólé-pō, limecō ke Usoi Kεpīpi ake sónti. ²⁸ Li we yare

kapi ye ní maa re: Kei ke isare kópe ii ní we, ke áyemeekú aa ye cápine.

Usoi Kepipi mekame

(Mariki 13:24-27; Luki 21:25-28)

²⁹ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Síweyaa sɛ metómpo ke itunje ii sɔmaane, iwáre ii metéi paa, awárepi aa keyómecaa-pɔ poroiri, linaŋe-naŋe lee keyómecaa-pɔ ní we ai meyá yeŋesi. ³⁰ Linyine ai pɛe keyómecaa-pɔ nyíse re Usoi Kepipi ye nyahaimele. Kei ke ketě nnéi kecáa isoipuri ii yé pɛe itu lɔ. Api pɛe Usoi Kepipi yenu, ken ahope kecáa weme ne kennanɛ ne kemeyɔɔpi. ³¹ Api pɛe rináatón maa ténse, uu pɛe upitume ketě awélé nnéi kémee túmei. Api pɛ kuu n wéekɛe ketě nké ne keketo-pɔ cápine.

Kúfikiyee kecáa icélaa

(Mariki 13:28-31; Luki 21:29-33)

³² Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ani kúfikiyee kenyárū icélaa kutu ricɔ. Ku ye kun ilése ŋmú n wairi, mɛpéi mɛn n leeri, nɔ ye mɛse ne mɛse ceri re kupii ye nyahaimele. ³³ Limɛɔ kaí we. Nɔn píyei lɛ nnéi mmɛ n yɛ lin n wai, ani ceri re Usoi Kepipi ye nyahaimele, un tinɔnɔɔ ne kɔlɛ. ³⁴ Asei kam símisi: Písoi kunai nkú áku tósune kelenɛ, nní nnéi liké ne ní kam. ³⁵ Ketě ne keyóme yé tɔsí, amá anénɔɔ áa metónjé má.

Uléecaa ŋmane yee nípá yo ketɔ nyu

(Mariki 13:32-37; Luki 17:26-30; 34-36)

³⁶ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Amá in ketě metene nkó, úka úu likeyaa kɛ nɛe liitunje iyɛ nyu, nípá piléecaatume pɛe keyómecaa ní we nɛe Uléecaa Kepipi ricuruu. Amá Usáa mɛcírɛ yee nyu. ³⁷ Kumúnjé kpe-i ke Usoi Kepipi aké ha m pɛeri, li ha waine yare kai Nowee nfaa kémee n wa mɛɔ. ³⁸ Nní kaí pɛe Nowee nfaa kémee wa: Keyáa kɛ ke míni amé pɛe ketě nnéi rińfe keké kelenɛ n tu, písoi ye pɛé wele pin le pin níru, pin sóɔnne, pin pisipipi pila ne pinósi pasii hái ne keyáa kɛ ke Nowee uu kutákai kémee n lomɔ. ³⁹ Api nkpáni nka musí, míni amé ha ne weri ame pinnéi muuni. Limɛɔ kaí ha waine pɛé uyɛ-i ke Usoi Kepipi aké ha m pɛeri. ⁴⁰ Pitisi pité yé likumúnjé kpe-i kecare-i n we, ai use kpíɔpɔ ai ucɔ yá. ⁴¹ Pinósi pité yé n we pin nam, ai use kpíɔpɔ ai ucɔ yá. ⁴² Lɛ nnya, áni kape lɔpile, li we re áni nyu keyáa kɛ ke Nóunépiima uu m pɛerine. ⁴³ Ani nɔnɔnɔ kɔ te úyɔsaa un ye pɛé n nyu itunje iyɛ-i ke uyaa uu kesine n sóneɔ, u yéé pɛe n nyánile úu yé tíye uyaa uké kɛyɔ-i lomɔ. ⁴⁴ Lɛ nnya, nóóké nómenécírɛ mɛsére n cápinelɛ nɔn ne mé. Kumúnjé kpe-i káni ne m músu ke Usoi Kepipi ake pɛeri.

Ukeikó sɔne ne ukeikó kópe

(Luki 12:41-48)

⁴⁵ Yeesu uu pɛɛ upipireetiki pise re: Wóo ukeikó yee aseí n tíkile un kó mesohó má? Uyee ukeikó uyē ke úyosaa uu ye ne kégɔ rin-yá re uké ke m paílē, uu ye upikeikó iluke rísone wai yare kai m pise. ⁴⁶ In te úyosaa ye ukeikó uyē leeme un mesei upikei kecáá we, u únarekome le! ⁴⁷ Ké aseí nó símisi ani kóm te úyosaa uyee ne ulikó nnéi ukeikó yáne re uké likecáá m paílē. ⁴⁸ Amá in te ukeikó kópe lo, u yé ukefa-i maa re: Unéyosaa úu mekee sónti. ⁴⁹ Uu pɛɛ upikeikó ipépi loni, u ne pítapome api péé n le pin níru. ⁵⁰ Keyáa ké ne itunje iyē ke ukeikó uyē úu ne m músu kέmee ke uuyosaa uú ha sónti. ⁵¹ Kei kuu yé pɛɛ ukeikó uyē lakase uu íwe u wai yare kapi ye kecáá kecáá mewai pikó n wa mecɔ. Kei kuu yé n téni un iní takai.

25

Pikpére kefi pinyine kenyárū

¹ Yeesu uu kó upipireetiki pimáa kpá re: Lē nnya, Uléecaa iyɔɔpi yé ha n we yare nsímé mmú: Pikpére kefi pinyine pɛɛ keyáa yisi re piké unmánε unyine yee pinósikpiké ní la merí. Api sífiráa kpíkési apí ne péne. ² Pikecɔpe pinupū pɛɛ piníri, pinupū picɔ pisohɔ. ³ Ke piníri mpí api pisifiráa n kpísine, ápi simekpɔ méka mecɔ iyaa wa piké ne ripéne, ⁴ amá pisohɔ pɔɔ pisifiráa me súúkee api kó mecɔ sinúmpí-i wai apí ne péne. ⁵ Ke unmánε uyē uú ne pikáme n nánaise, nnɔ nn pi yáái api lɔpilentε. ⁶ Ke kesine ake m pi, kecááila aké lelu re: Unmánε uyee nní weme! Ani leepɔ ani u tépei! ⁷ Pikpére pē nnéi api yisi api pisifiráa pinyóonsente loni. ⁸ Piníri mpí api pɛɛ pisohɔ pē maa re: Ani nómenékpɔ mē tó he, sírfiráa ye lalε siké kpí. ⁹ Pisohɔ pē pɔɔ re: Eehei! Me ne tó risále, áme tise také nó he. Li kutəsi we nókε piyái kέmee ha ani kei nómenékó lɔlu. ¹⁰ Kumúnjé kpe-i kapi pilale n tósu, unmánε uyē un tuiiri, u ne pinupū pepɛɛ pimεcire n cápinelē pin ne u mé api kesē kulee kpe-i kapi pinósikpiké anyá n wai loni, ihánaa ii hánaapɔ. ¹¹ Likepire, pikpére niri mpí pɔɔ tuiiri api cáái re: Upíima, a ró hánne! Upíima, a ró hánne! ¹² Kei ke unmánε uyē uu pi maa re: Ne la ké aseí nó símisi re ám nó nyu! ¹³ Yeesu uu pɛɛ kpá re: Lē nnya, nnɔ rín we. Li we re áni nyu keyáa kέye néε itunje íye-i kam sónti.

Pikeikó pitaani pinyine kenyárū (Luki 19:11-27)

¹⁴ Yeesu uu kó upipireetiki pimáa kpá re: Uléecaa iyɔɔpi yé ha n we yare nsímé mmú: Útisi unyine yee pɛɛ ncée pihápe la, uu upikeikó sélei uu umemá pianipe-i wai. ¹⁵ Uu use wura mewóópipi sipehepi sinupū pa, uu ucɔ wura mewóópipi sipehepi sité pa, uu utáánū wura mewóópipi kepehepi kesε pa. U mǐpá úye nnañε ne musile uú ne lē kai m pise u pa, uu

πεε γά uu τόμπω. ¹⁶ Ukeikó uyee wura mewóópipi sipehepi sinupū ní yosí uu mese ne mese siwóó sē kpísi uu ne kpéense, uu wura mewóópipi sipehepi sinupū sicō kuláa yenu. ¹⁷ Uyee wura mewóópipi sipehepi sité ní yosí pōw kō limēcō wai, uu wura mewóópipi sipehepi sité sicō kuláa yenu. ¹⁸ Amá uyee wura mewóópipi kepehepi kesē ní yosí pōw ha kuhóre túni uu ukeisaa siwóó sē pésu.

¹⁹ Kai siyáa sité n wa, piukeisaa uu kúiri uu re piké ulikó kēē uké yé. ²⁰ Ukeikó uyee wura mewóópipi sipehepi sinupū ní yosí uu ukeisaa keyúrí nyósópō ne wura mewóópipi sipehepi sinupū féé sicō, uu re: Wura mewóópipi sipehepi sinupū kaá peē né pa. Aa yēe, Upíima? Wura mewóópipi sipehepi sinupū sicō ye nsí kam kuláa n yé. ²¹ Uukeisaa uu u maa re: Ne pakare! Pō ukeikó sōne ne aseí ute le. Likáripikōó-i kaa nní wa lē kai m pise. Lē nnya, né limáa-maa pō rimúise. A lomme tóké anyá li. ²² Ukeikó uyee wura mewóópipi sipehepi sité ní yosí pōw kō nyósópō uu re: Wura mewóópipi sipehepi sité kaá peē né pa, Upíima! Aa yēe? Wura mewóópipi sipehepi sité sicō ye nsí kam kuláa n yé. ²³ Uukeisaa uu u maa re: Ne pakare! Pō ukeikó sōne ne aseí ute le. Likáripikōó-i kaa nní wa lē kai m pise. Lē nnya né limáa-maa pō rimúise. A lomme tóké anyá li. ²⁴ Ai nkpení yá uyee wura mewóópipi kepehepi kesē ní yosí. Uyē pōw kō nyósópō uu re: Ne nyule Upíima re mepókó áme kusa pólú. Kεcαρε ke-i káa n lukesi kaa ye kpasi. Kei káa n fō kaa ye kpéē. ²⁵ Lē nnya ke iwame ii né wa am ketē kémee sipówóó kúlesi. Aa yēe! Sipówóó see nsí, a yosí! ²⁶ Kei ke ukeisaa uu rinóo u peē re: Pō ukeikó kópe ne ukánsoi le! Kaa lē n nyu re kecαρε ke-i kám n lukesi kam ye kpasi. Née kei kám n fō kam ye kpéē. ²⁷ Pō yee peē sinéwóó ne kewóófore piyekei hale, amí peé ha peeri am sinéwóó sē yósu ne sikulaa. ²⁸ Ukeisaa uyē uu peē pikeikó picō maa re: Ani mekee wura mewóópipi kepehepi kē uanipe-i yosí ani nkó yee nní wura mewóópipi sipehepi kefi m má kpá. ²⁹ Li we re nkó yee meyá m má kapi ye pípa rikpá aí ne u fuu, amá nkó yee úu líka m má, pi ye lē kuu m músu re u má ricuruu u yosile. ³⁰ Amá ukeikó nkó yee úu nní líka n yóriye likó lee re ani u tí ani ketahai-mē kuḡmaha-i u sápw. Kei kuu yé n téni un iní takai.

Usoi Kepipi ye sántile keké ne písoi tuhaane

³¹ Yeesu uu kō pimáa pi kpá re: Keyáa kē ke Usoi Kepipi aké ha kemmule kémee n sánti ne pilécaatumē nnéi, keriyukóótū kecáa kaké ha tonene. ³² Ketē nké kecáa isoipuri nnéi yé ha kekeyu-i n cápínelenle, ake peē písoi ne pipicō kóólene yare ke useesé uu ye isán ne ipoi n kóólene. ³³ Uu peē isán ukuluke-luke-mē wai uu ipoi ukumii-mē wai. ³⁴ Kei ke uyóopi uu yé peē

πεπεε ukulukε-luke-mē ní we maa re: Nό mpί ke Unésáa Uléécaá uu nní rinkpá, ani kam ani iyóopi kuu hái ketē kekoraane-mē n yekeilē un ne nό mē yósi. ³⁵ Li we re nkū ye né wale, ani né he am le, nnírē nn né wai, ani né he am níru. Ne peε usáne le, ani nósinyo-i kusáne né yósu, ³⁶ ne peε meηmane wele, ani ilū né tani, ne peε pólúle, ani kenécáá paí. Ne peε kukpaniilee-i wele, aní hapo ani né lóólú. ³⁷ Kei ke πεπεε nní aseí n tíkile api yé peε rinóo yósi re: Upíima, keyáa kéye kari pó yé nkū nn pó we, ari pó he aa le, née nnírē nn pó we, ari pó he aa níru? ³⁸ Keyáa kéye kaa usáne, ari siróyo-i kusáne pó yósu? Keyáa kéye kari pó yé pōn meηmane we, ari ilū pó tani? ³⁹ Keyáa kéye kari pó yé pōn pólú née pōn kukpaniilee-i we, ari pó lóólú? ⁴⁰ Uyóopi yé peε rinóo pi peε re: Asei kecáá, ké nό símisi re lē kani pinémáreco kecōpe usínsá unyine n wa, né kani lē li wa.

⁴¹ Kei ke uyóopi uu yé peε πεπεε ukumii-mē ní we maa re: Ani kenékúrí yisi ani ketaa-pō rinyósó. Uléécaá ye anóo nό wale! Ani ha nna teneciré kémee lompō. Kei ke Uléécaá uu n nyóonse un ne Setani ne upitume mé. ⁴² Nkū ye né wale, áni né he ké li, nnírē nn né wai, áni né he ké n ntí. ⁴³ Ne peε usáne le, áni nósinyo-i kusáne né yósi. Ne peε meηmane wele, áni ilū né tā. Ne peε pólúle née ne peε kukpaniilee-i wele, áni hapo nóké né rilóólú. ⁴⁴ Kei ke pē póo kō rinóo yósi re: Upíima, keyáa kéye kari pó yé nkū nn pó we née nnírē nn pó we née pōn usáne née pōn meηmane we née pōn pólú née pōn kukpaniilee-i we, ári peé ne kutu pó ricō? ⁴⁵ Kei ke uyē uu yé kō pi peε re: Asei kecáá, ké nό símisi re lē káni pisínsá pē kecōpe unyine n wa, né káni lē li wa. ⁴⁶ Api peé ne íwe teneciré kémee pi tómpō, amá πεπεε nní aseí n tíkile póo peε nfáa teneciré kémee lompō.

26

Pisuifi piwéése ye kómēine re piké Yeesu tí
(Mariki 14:1-2; Luki 22:1-2; Yohani 11:45-53)

¹ Ke Yeesu uu lē picélaa ní masí, uu peε upipiretiki maa re: ² Nō yē te li tise siyáa sité piké ne nkpō melóo anyá li. Kei kapi Usoi Kepipi piláaro anipe-i waine, pē piké kunapéékóo kecáa ke karií.

³ Kei ke πεπεε ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése ne Pisuifi piwéése api Uléécaá usina kapi ye n sée re Kayifu keyōcōpe cápine, ⁴ api rinóo rise wai re piké meyaa Yeesu tí piké kpu. ⁵ Api peε re: Amá ái kape peε anyá kémee. Insá lē, písoi peε n cápinelē yé yisi api nyere.

Unósi unyine ye Yeesu riyu kecáa tulaali kōonu
(Mariki 14:3-9; Yohani 12:1-8)

⁶ Yeesu uu Petanii ketē-mē sī uú ha uyḗ Simḗo keyḗ-i topile. ⁷ Kapi n tū pin iluke le, unósi unyine uu kenúmpī sone kenyine kémee tulaali néikḗo píima unyine múipḗ uú ne sḗnepḗ uú ne Yeesu kḗ. Uu Yeesu riyu kecáa tulaali uyē kḗoni. ⁸ Ke upipiretiki api lē n yē, ái ne pi risá, api pēe unósi uyē maa re: Yo picainkee ye nkpéni mpí? ⁹ Pi yē pēe fe api tulaali nkó yái nnéi píima api lisiwóo sē píwekḗo hḗone.

¹⁰ Yeesu uu céru re lē kapi símisi, uu pēe pi maa re: Yo nnya kani lē unósi uyē cḗnlē? Mēwai sone kuu né wa. ¹¹ Likumúnjé re mpá píyei ke nó ne píwekḗo aní we, ái mpá píyei ke tó ne nnḗ arí we. ¹² Inépiḗe kuu mēncire tulaali fḗ piké kelene nhóre né tā. ¹³ Asei kecáa, ké nó símisi re mpá yei kapi ketē nnéi kecáa Nsímé Kēcire yóólē, pi yēé unósi nkó mēwai mmé símisi apí ne u n léiselē.

*Yutasi ye lalē uké Yeesu ti
(Mariki 14:10-11; Luki 22:3-6)*

¹⁴ Kei ke Yeesu pipiretiki kefi ne pitē pē use kapi ye n sée re Yutasi Isikariyḗoti uu pēe yisi uu pēpēe ye Uléécaá inyḗonse n wa píwéése lēpḗ ¹⁵ uu pi pise re: Nen Yeesu nḗanénipe-i n wa, yo kani yé né pa? Pē api mēse ne mēse kei nní nwóḡweni mēpipi afētaani kēeni api u múise. ¹⁶ Kai ne kei n kpísi, Yutasi uu pēe icé n wéési uké ne Yeesu pianipe-i n wa.

*Yeesu ne upipiretiki ye nkpḗ melḗo anyá iluke le
(Mariki 14:12-21; Luki 22:7-14, 21-23; Yohani 13:21-30)*

¹⁷ Anyá nye-i kapi ye akpónḗ nyee áa pite m má n li keyaa foí ke Yeesu pipiretiki api ukekúrí hápḗ, api u pise re: Yeí kaá la tḗké anyá nyē iluke pḗ wa? ¹⁸ Uu pi pēse re: Ani kuyu-i kḗo keyḗ-i hapḗ ani u maa re: Ucélaa ye re unkpḗ ituḗe ye tule. Kepḗyo-i ke u ne upipiretiki api sónti piké nkpḗ melḗo anyá li! ¹⁹ Upipiretiki api mēsei lē kuu pi m ma wai, api nkpḗ melḗo anyá iluke wai. ²⁰ Kai nnyḗó n wa, u ne upipiretiki kefi ne pitē pē apí tone api iluke n le. ²¹ Keluke ke-i kuu pi maa re: Asei kecáa, ké nó símisi re nókenécḗpe unyine yé né tī uu pinélaarḗ anipe-i wai. ²² Kuu lē m ma, upipiretiki apḗo aa meyíkíyiki caai api use use u m písei re: Upíima, yare né nēe? Ucḗ uu kḗ re: Upíima, yare né nēe? ²³ Kei kuu pēe pi pēse re: Tó ne uyē tḗo nní ricáripī rise-i n le yee sónti uké pinélaarḗ anipe-i né wa. ²⁴ Usoi Kepipi ye ketē nké kecáa tḗsule yare lē kai Nléécaasimé kémee kekecáa n wḗlaalē mēcḗ. Amá uyee piláarḗ anipe-i ke n waine ye íwe toporile. Li kutḗsi we ápi kapē pēe liute m mari. ²⁵ Yutasi yee piláarḗ anipe-i u n waine pḗo pēe u pise re: Yare nēe pēe lo nēe, Upíima? Yeesu uu re: Yare kaa nní m ma.

Yeesu nkpɔ ne umeyise piléise inyekii

(Mariki 14:22-26; Luki 22:14-20; Kɔrenti Foi, 11:23-25)

²⁶ Kε Yeesu ne upipiretiki api lē n tū pin iluke le, uu kukpónó kpísi uu kukecáá Uléécaá pɔnɛse uu ku kpókɔrine uu pi pa uu re: Inépinε ye nnyí, ani yɔsí ani li. ²⁷ Uu lē memáá keporipi kpísi uu kekecáá Uléécaá pɔnɛse uu pi pa uu re: Ani yɔsí ani nónnénéí n ntí. ²⁸ Menénye ye mmé mee n kɔonu písoi meyā nnya re Uléécaá uké piakópe pi sárei. Ménye mē kaí ne ritiki Uléécaá uú ne písoi séi re u ne pē piké kómεine. ²⁹ Ké nó símisi re kaí ne neni rimpá, ám aléepipi pita mpí pinírε kpáne liké ha ne tu keyáa kē ke tó ne nnó ari yé ha kɔ píta fale Unésáa iyɔopi kémεe ní ntí. ³⁰ Kuu lē pisímé pi m masí api pee ipakare siyome n yom pin pakarente, api wai api yisi api Olifiyee rikúú taá.

Yeesu ye símisi re Piyee yé kési re uu u nyu

(Mariki 14:27-31; Luki 22:31-34; Yohani 13:36-38)

³¹ Kei ke Yeesu uu pee upipiretiki maa re: Nó nónnénéí kesine nké né ηmeriye ani wúrunkεε. Li Uléécaá ritelé-i wólaalē te: Né useesé kpu, kuseelee isee nnéí ii kpíi. ³² Yeesu uu kɔ kpá re: Amá nen piyei nkpɔ kémεe piyise m masí, né ha Kalilee ketē-pɔ nó m mē. ³³ Piyee uu rinóó yósu uu re: Mpá písoi nnéí pin pó nnya kelólé n yē, né ám yé pí kai loó. ³⁴ Yeesu uu u pese re: Asei kecáá, ké pó símisi re pó kesine nké cire kesi metaani re áa né nyu, icá ii kelenε kooi. ³⁵ Kei ke Piyee uu pee u maa re: Mpá lin nkpɔ ye mu, tó ne mpó tóké kesé kpu, ám kuηmeriye pó we. Pipiretiki nnéí api limecɔ male.

Yeesu ye Ketisemanee-pɔ keyóme yáási

(Mariki 14:32-42; Luki 22:39-46)

³⁶ Lē memáá, Yeesu ne upipiretiki api kelɔ kenyine kapi ye n sée re Ketisemanee kémεe tuiɔ. Uu upipiretiki maa re: Ani nté n tū néeké rinyɔsó ké ha keyóme yáási. ³⁷ Uu Piyee ne Sepetee pinmáne keté kpísi uú ne péne. Nfasimé píima ne mpócaai nnyine nn pee u tini. ³⁸ Kei kuu pee pi maa re: Tinéɔpó ye caailenle hái lin ne nkpɔ menyíne we. Ani nté n tū, áni kape lɔpile, tóké kesé n nyáni. ³⁹ Kei kuu nkáripipi ne ketaa pi wa, uu wúla uu kéyu ketē kipi uu Uléécaá yáási re: Unésáa, pó fe aa nípá yo wai, a ne ntóosi keporipi nké ketaa né wa. Mpá ne lē, kape menéɔla wa, amá mepókó wa. ⁴⁰ Kuu piyómeyáhaa ní masí, uu upipiretiki pē kémεe peeɔ, uu pi leeɔ pin lɔni. Uu pee Piyee pise re: Lē nnya, áni nkpáni fe tó ne nnó tóké kenampipi kesε kesé n nyánii? ⁴¹ Ani n tū non nyáni non keyóme yáási áni kape ne pipeikee kémεe ní loó nnya. Li kesoiɔpipi ripó we re keké ye lisone wa, amá ke pee rinárei mále.

⁴² Uu kɔ melírū nkáripipi ne ketaa pi wai, uu kɔ Uléécaá yáási re: Unésáa, in te áa yé ηmurei ntóosi keporipi nké keké ne ketaa

né wa re ne meníré ke mále, mepóla meké wa. ⁴³ Uu p̄eri uu kō pi læri pin lōni, likumúŋé re piinipee ye mulesile. ⁴⁴ Uu kō metáánū piyise kpá uú ne ketaa pi wai, uú ha kō mese mē ne Uléécaa tēni ⁴⁵ uu p̄ee kō upipiretiki kémee p̄ep̄o uu pi maa re: Nénte nō nkp̄eni lōnile nōn wéntelē? Itunje ye nkp̄eni tule re piké Usoi Kepipi t̄i piké pikópekṵó anipe-i wa. ⁴⁶ Ani yisi tṵké u t̄ep̄ei. Uyee né n kp̄isine uké pikópekṵó anipe-i wa ye nyahaimelē.

Yeesu metine

(*Mariki 14:43-50; Luki 22:47-53; Yohani 18:3-12*)

⁴⁷ Ke Yeesu uu lē n̄ we un s̄imisi, upipiretiki kefi ne pité p̄ē kec̄ope use kapi ye n s̄ee re Yutasi un tuiṵo ne risoiwuí, atéhe ne apúnipi an muleilē. P̄ep̄ee ye Uléécaa inyṵonse n wa piwéése ne Pisuifi piwéése p̄ee lē pi tump̄o. ⁴⁸ Yutasi uyee p̄ee pianipe-i Yeesu n waine ye p̄ee risoiwuí céesile lē kapi yé ne Yeesu n c̄eri piké t̄i. Uu p̄ee pi maa re: Nen ha úye rimpira am̄ u yáasi, uyee lo. Ani u t̄i. ⁴⁹ Kuu n tuiṵo, uú ne Yeesu kémee n sairilē uú ha u maa re: Ne p̄o yáasi, Sáa! Uu p̄ee u pira uu u yáasi. ⁵⁰ Yeesu uu p̄ee u maa re: Unésáne, a pik̄ei p̄ē kaa piwai n̄ ka mekee wa! Kei ke p̄ē api p̄ee cáp̄ineṵo, api Yeesu tini api múlú. ⁵¹ Kei ke Yeesu upiretiki use uu risaap̄o uu ritéhe kpeúu uu Uléécaa usina ukeikṵó kutu sem̄. ⁵² Yeesu uu u maa re: A ripótéhe t̄ē tikukai-i pesep̄o. Li we re p̄ē nn̄í p̄ee ne ritéhe n kóni, titéhe kapi ye kō ne p̄ē kpu. ⁵³ Aa nyu re nen p̄ee nté Unésáa m̄ pise re uké né lémm̄e, u yé p̄ee nté nn̄í pilécaatum̄e né pame ai inṵo kefi ne ité fáauu? ⁵⁴ Nen nkp̄eni lē n wa, li yé p̄ee mm̄ē kapi nn̄í Uléécaa ritelē-i n w̄oi re nn̄í kai nn̄í n wai kai pise re liké wa kecáá ritikii?

⁵⁵ Yeesu uu p̄ee p̄isoi p̄ee n cáp̄inelē maa re: Nō atéhe ne apúnipi ne pit̄ine né ka yare usoi kp̄ááree unyine kani pit̄ine ka. Mpá keyáa kéye ke t̄o ne nn̄ó arí p̄ee Uléécaa keyṵo-i we nen céési, áni né t̄i. ⁵⁶ Amá lē ke antepuȳe api Nléécaasimé kémee n w̄oi liké ne n wa nnya kai lē wa. Kei ke upipiretiki nn̄í api p̄ee u ηmeriye api wuru.

Pi ne Yeesu ketúhaane p̄ima-i ha

(*Mariki 14:53-65; Luki 22:54-55, 63-71; Yohani 18:13-14, 19-24*)

⁵⁷ P̄ep̄ee Yeesu n t̄i ye p̄ee u kp̄isile ap̄i ne Uléécaa usina Kayifu keyṵo s̄í. Kei ke isé picélaa ne Pisuifi piwéése ap̄i p̄ee cáp̄inelē. ⁵⁸ Piyee uu ketaa-p̄o Yeesu n tikilē uú ne Uléécaa usina keyṵoc̄ope tulu, uu lomp̄o uu pim̄éré kekúr̄i tone un ne mé uké yé lē kai yé ne k̄étṵo n̄ kpu.

⁵⁹ P̄ep̄ee ye Uléécaa inyṵonse n wa piwéése ne pitúhaane p̄ima nn̄í api p̄isoi w̄éési p̄ee yé Yeesu ne ns̄imé rinkp̄ará piké ne u n̄ kpu nnya. ⁶⁰ Piseérakṵó nṵome ap̄i cáp̄ineṵo. Mpá ne lē, ap̄i n̄ka yé piké ne u rinkp̄áse, pitisi pité pinyine

apí hapo⁶¹ api re: Usoi nkó ye maa re u yé fe uu Uléécaá keyo foru uu siyáa sitaani ne pimómme ke pese.⁶² Kei ke Uléécaá usina uu pee yisi uu u maa re: Nsimé mmú nnéi ke písoi mpí api nní kepócaá n símisi kémee, ní-ye kaa yé póké pese?⁶³ Yeesu uú n séélē léké-léké. Uléécaá usina uu pee u maa re: Ne la re a Uléécaá yee n nyáni rinyiri sée aá ne wéeri, in te pó ke Uléécaá uu wée. Néee póo Uléécaá Kepipii?⁶⁴ Yeesu uu u pese re: Lē kaa nní ma. Limemáá, né kó nó rikpáse re kaí ne neni n kpísi, nó Usói Kepipi yē ken Uléécaá, rínanje nnéi ute kuluke-luke-mē kényukáostonē-i tū. Nó kó u yē un keyómecaa-pó ahope kecáá tū un ne weme.⁶⁵ Kei ke Uléécaá usina uu pee uricuruu ilū kuu n tanaalē céerii ai nyíse re li u tóosile hái. Uu pee re: Uléécaá ηmaa kuu nní lámaankēe. Ai nkpáni nkpéni píse re tóké píseérakós pinyine wéési. Nórínécúruu ye alé kuu Uléécaá n lámaankēe konle.⁶⁶ Lē nnya, íye kani músu? Api u pese re: Li ne sá re piké u kpu.⁶⁷ Api pee meta kényu-i pitúkente u loni. Api akpini u tini, picó api sipese u kápáá⁶⁸ api ye pee re: Pó ke Uléécaá uu n wée, a ηmoinu aa ró símisi nké te wóo pó pi?

Piyee ye kesi re uu Yeesu nyu

(Mariki 14:66-72; Luki 22:56-62; Yohani 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ke Piyee uu kei lē tipoo-i n tū, unósi keikó unyine uu léepo uu kei u léepo uu u maa re: Ne póo lo! Pó ne kó pee Kalilee ukó Yeesu uyē tikilenle.⁷⁰ Uu pinnéi inipēe iyē-i késu uu re: Né ám nyu ní-ye kaa símisi.⁷¹ Uu limemáá yisi uu rinonoo-mē sí. Unósi keikó uco póo kó kei piyéne u kpá uu pepeee kei n cápinelē maa re: Nkó pó ne kó pee Nasareti ukó Yeesu uyē tikilenle.⁷² Piyee uu kó pikéne kpá uu wéeri re: Am usoi nkó nyu.

⁷³ Liké ne rinsáse, pepeee kei ní we apí nyósopo apí ne u kó api u maa re: Asei kecáá, pó písoi pē use le. Mepósímé kémee kai lē nyíselē.⁷⁴ Kei ke Piyee uu kési ηmaa uú ne ketē kpeeni uu wéeri re: Ne Uléécaá, ám usoi nkó nyu. Mese ne mese, icá ii kooi.⁷⁵ Piyee uu rinóo tē ke Yeesu uú pee u mí ma léise re: Icá iké kelene n kooi, pó kesi metaani re áa né nyu. Kei ke Piyee uu léepo uú ne mpóocai tēni.

27

Pi ne Yeesu Pilati kémee ha

(Mariki 15:1; Luki 23:1-2; Yohani 18:28-32)

¹ Kai kóso n weesi mmarē marē, pepeee ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése nnéi ne Pisuiifi piwéése api rinóo rise wai re piké Yeesu kpu.² Kei kapi pee u paasi apí ne Róm uyóopi Pilati léepo.

Yutasi nkpó kecáá nstmé

(UPM 1:18-19)

³ Yutasi yee Yeesu n kpísi uu piláarɔ anipe-i wai uu yénu re pi la piké Yeesu kpu. Ai u cón, uu ukefa-i téni uu nwóóweni mepipi afeetaani mē kpísi uu ne pele uu ha peppe ye Uléécaá inyóónse n wa piwéése ne Pisuifi piwéése pē pa. ⁴ Uu pi maa re: Ne akópe wale. Ne usoi yee úu líka n caai yáá amí pa api kópu. Pē api u pese re: Mpókó ye mmē! Ai ne t́ yē! ⁵ Uu pee siwóó sē kpísi uu Uléécaá keyɔ-i sá, uu ś uu ha umecire níhme wai. ⁶ Peppe ye Uléécaá inyóónse n wa piwéése api siwóó sē híni api re: Kai nní ménye kewóó nnya, ncée rín irósé kémee we re piké Uléécaá keyɔ kuwóótakai kémee ke waipɔ. ⁷ Api kómειne api pee ke kpísi apí ne utúhuməme kémee ketē ləlu re piké ye kei písane kulesi. ⁸ Lē nnya kaí ne kei n kpíime ne neni-mē, pi ketē kē sélei re: ménye kecare. ⁹ Lē ke antepu Yeremii uu pee Yeesu kecáá ní ma uu Uléécaá nsímé ritelé kémee wólu kai wa re: Pi nwóóweni mepipi afeetaani mē kpísile. Mē ke Isirayeli pikó apí musí re pi yé ukecáá héele.

¹⁰ Apí ne utúhuməme kémee ketē ləlu. Lē ke Upíima uu re ké pi símisi.

Pilati ye Yeesu nsímé píseise

(Mariki 15:2-5; Luki 23:3-5, Yohani 18:33-38)

¹¹ Kapi uyɔpi Pilati kémee ne Yeesu pitúhaane ní ha, uyɔpi uyē uu u píse re: Póó Pisuifi uyɔpii? Yeesu uu rinóó u yósu re: Mmē kaa nní ma. ¹² Amá ke peppe ye Uléécaá inyóónse n wa piwéése ne Pisuifi piwéése apí ne nsímé u rinkpárá, úu ríka pi pese. ¹³ Kei ke Pilati uu pee u píse re: Aa mmē kapi nní ne pó n kparai kómει, néε? ¹⁴ Uu kɔ lē n séélē uu ríka pese. Ai pee Pilati píri wai.

Pi túhaane ai tone re piké Yeesu kpu

(Mariki 15:6-15; Luki 23:13-25; Yohani 18:39-19:16)

¹⁵ Mpá nkpɔ melóó anyá áye, Pilati yèè ukpaniikó uyē ke risoiwuí ari ní la uké lese akpanii kémee lésele. ¹⁶ Utisi unyine kapi nípa yei n nyu ye pee anyá kumúnjé kpe-i akpanii kémee wéle. Pi ye u sée re Yeesu Parapasi. ¹⁷ Pilati uu pee písoi pee n cápínélē píse re: Yeesu Parapasi ne Yeesu kapi n sélei re Kirisi kecəpe, úye kaní la ké akpanii kémee lese? ¹⁸ U pee nyule ηmaa rísonε re nfaɔle nnya kapi Yeesu uanipe-i wa. ¹⁹ Pilati un kei lē ketúhaane ke-i we, líké ne rinsáse, uunɔsi uu písoi tumpɔ re piké u maa re: Usoi nkó úu ncaai ríka wa. A unsímé kémee apónípe mahā. Ne kesine nké uyē nnya keláre kópe kenyine kémee íwe líle hái.

²⁰ Peppe ye Uléécaá inyóónse n wa piwéése ne Pisuifi piwéése pin likumúnjé kpe-i písoi pitálaankeε masí re piké Pilati símisi re uké Parapasi akpanii kémee lese uu Yeesu ṕ kópu. ²¹ Uyɔpi uu pípise pi kpá re: Píketé kecəpe, úye kaní la ké lese? Apí u

πεσε ρε Parapasi lo. ²² Κέ ίye Yeesu kapi n sélei ρε Kirisi pṓ wa? Api pinnéi u πεσε ρε: A kunapéékṓó kecáá u kariii! ²³ Kei kuu kṓ pipise pi rikpá ρε: Ncaai ní-ye kuu mpíí wa? Api πεε sicááila nákíise ηmaa ρε: A kunapéékṓó kecáá u kariii! ²⁴ Ke Pilati uu n yé te mṓpá un ne n símisi, ái nkpáni líka yoriyene, iwṓṓ in meníηe meyá cālē, uu míni kpísi uu pisoι nnéi inipee-i anípe nale uu ρε: Ai née ncée he ρε piké usoι nkó γεε úu ncaai níka n wa kpu. Nónnékó ye mmē! ²⁵ Pisoι πεε n cápinelē nnéi api u πεσε ρε: Ξεε! Tó ne sirṓwá tṓké unkpṓ ncṓni n te! ²⁶ Kei ke Pilati uu πεε akpanii kémeε Parapasi pi lese, uu tíγεσε api Yeesu iséí súúkke, uu pi u pa ρε piké ha kunapéékṓó kecáá kariii.

Pisṓṓca ye Yeesu kecáá nyáni
(Mariki 15:16-20; Yohani 19:2-3)

²⁷ Uyṓṓpi pisṓṓca api Yeesu kpísi apí ne kei kapi ye n túhaane lomṓ, pisṓṓca nnéi api kei u kálaapṓ. ²⁸ Api ilū u mahani api kukpélenku wéé u tani. ²⁹ Api πεε sinípeleépi rikṓη pariι api u kípise, api kṓ kenaapi kunípe luke-uke-mē u múise. Api πεε ukayu-i wúla api sénnyι api ρε: Tṓ pṓ yáasi, Pisuifi uyṓṓpi! ³⁰ Api πεε meta u n túkentε. Api ye kṓ kenaapi kē kpísi apí ne ríyu kecáá u pepu. ³¹ Kapi nnyei u m masí, api kukpélenku u mahani api uilū pitane u πεσε apí ne kunapéékṓó kecáá pikariι u tṓmpṓ.

Pi Yeesu kunapéékṓó kecáá kariι
(Mariki 15:21-32; Luki 23:26-43; Yohani 19:17-27)

³² Kapi kuyu-i n léeri pin ne Yeesu pikariι tṓsu, apí ne Sireeni ketē utisi unyine sáne. Pi ye u sée ρε Símdṓ. Api nínaηe ne Yeesu kunapéékṓó u cṓnse. ³³ Api peé ha ne kelṓ kenyine tulu. Pi ye kei sée ρε Kṓlikṓta. Liasei ρε: Kúyu Kṓηṓṓ kelṓ. ³⁴ Api píta ne pite tule-tule pinyine cṓhṓne api u pa ρε uké n ntí. Uu lélé uu yúlu ρε úu nírunε. ³⁵ Api u kpísi apí ha kunapéékṓó kecáá kariι, api paηai apí ne pimεcṓpeεcιρε uilū hṓṓnente. [...] ³⁶ Api πεε kei n tú pin u mē. ³⁷ Api kekpenkpélépi kenyine kecáá wṓlu lē nnya kapi u ní kpu api kunapéékṓó-i uriyu kecáá kariι. Pi wṓi ρε: Nkó γεε Yeesu, Pisuifi uyṓṓpi. ³⁸ Api πεε kṓ limemáá pisoι kpááree pité pinyine kesé kariι, ucṓ ukulukε-uke-mē ucṓ ukumii-mē apí ne u kṓ.

³⁹ Picéetṓηé api u lámaankεε api ríyu m pṓuli. ⁴⁰ Api ye u maa ρε: Pṓṓ ye Uléécaα keyṓ n forii aa siyáa sitaani ne pimṓme ke πεσε, pṓn masei Uléécaα Kεpipi, a nkpéni ripṓyu lṓ aa kunapéékṓó kecáá súiri! ⁴¹ Πεπεε ye Uléécaα inyṓṓnse n wa piwéése ne isé picélaa ne Pisuifi piwéése pṓṓ kṓ limecṓ kecáá u nyáni api ye ne maa ρε: ⁴² U picṓ yoriyentele amá úu πεε fe uké uricuruu yoriye! Néntε Isirayeeli Uyṓṓpi lo! Uké kṓ kunapéékṓó kecáá súime tṓké peé ne kεfa u tene. ⁴³ Uléécaα kuú ne ritá uu ye ne maa ρε: Ne Uléécaα Kεpipi le. Lē nnya, in te Uléécaα ye ukεcáá kpálē, uké

nkpéni u yoriye tóké yé nké! ⁴⁴ Háí aí ne písoi kpááree pē keté kapi kesé n karií péne api kō lē u lámisi.

Yeesu nkpɔ

(*Mariki 15:33-41; Luki 23:44-49; Yohani 19:28-30*)

⁴⁵ Itunje kecíre kumúnjé háí ne ketúnjé metaani kumúnjé ke kuɔmaha aku keté nnéí kecáá cō. ⁴⁶ Kai ketúnjé metaani kumúnjé ní tu, Yeesu uu kecááíla píima kenyine súuni re Elii, Elii lama sapatani? Lelée re: Unéléécaa, Unéléécaa, yo nnya kaa né ηmeriyé? ⁴⁷ Písoi pée kei n cápinelē kecɔpe, pinyine api lē kom api re: Elii kuu nní sélei. ⁴⁸ Mese ne mese, pikεcɔpe unyine uu wuru uú ha sinéē kpísi uu píta nyεpe-nyεpe pinyine fe uú ne kenaapi kenyine kecáá tuhu uu u pa re uké n ntí. ⁴⁹ Picɔ api pée re: Ani riyá tóké yé te Elii yé kam uu u yoriye née.

⁵⁰ Yeesu uu meýā pipupeí kpá uu pée kpi. ⁵¹ Likumúnjé kpe-i ke kusánjáá kapi ne Uléécaa keyɔ kémee n kénélē aku ricéérine meté háí kecáá ne metene-pɔ. Ketē ake yénesi, aparecaɔaa aa foresi, ⁵² akpíí meýā aa wúkulentε, Uléécaa písoi kulúí pée n kpí api yisikεε. ⁵³ Api akpíí kémee léenti. Ke Yeesu uu ní ka uu nkpɔ kémee yisi, api Uléécaa kuyu lomɔ, písoi meýā api pi yenu. ⁵⁴ Ke Rɔm usóɔca kpéé ne pisóɔca picɔ pée kei ní we pin kesé Yeesu mé api n yé lē ke keté ake n yénesi ne licɔ licɔ lee n wapisi, iwame ii meýíkíyiki ηmaa pi loni api re: Usoi nkó ye pée mesei Uléécaa Kepipi le. ⁵⁵ Pinósi ye pée kulúí wele, pin ketaapɔ nyenu pin nyáneí. Pimeýā pée háí Kalilee-pɔ u ritikime pin u léni. ⁵⁶ Pikecɔpe pinyine pée nní Makitala kuyu ukó Maari ne Yakupu ne Yosefi uni Maari ne Sepetee pinmáne uni.

Yeesu mekulaa

(*Mariki 15:42-47; Luki 23:50-56; Yohani 19:38-42*)

⁵⁷ Kai nnyóɔ n wa, utisi mámara uyē kapi ye n sée re Yosefi un Arimatee kuyu ukó, uú hapɔ. Uyē ne kō pée Yeesu upiretiki le. ⁵⁸ Uu Pilati kémee sí uú ha u pise re uké Yeesu u pa. Kei ke Pilati uu ηmurei uu ncée he re piké ha Yeesu u pa. ⁵⁹ Yosefi uu Yeesu kpísi uu kesánjáápi tomé kecire-i wai ⁶⁰ uú ha ne nhóre fale kuu kuparepoo-i n wa kémee u finse, uu pée mepare píima menyine pímiise uu rinɔnɔ fi, uu pée yá uu tómpɔ. ⁶¹ Likumúnjé kpe-i, Makitala kuyu ukó Maari ne Maari ucɔ uyē pɔɔn kei rikpíí keyúrí tú.

Tikpíí piméré

⁶² Ke keyáa kee ye ne kewénteyaa n tise ake n tu, pepée ye Uléécaa inyóɔnse n wa piwéése ne Pifarisi api yisi api Pilati keyɔ sí, ⁶³ api u maa re: Urósáa, tɔ léise re ke unóɔme nkó uú pée nfáa m má, u péé maa re u yé unkpɔ memáá keyáa táánū tunjé yisi. ⁶⁴ Lē nnya, a ncée he re písoi piké ha siyáa sitaani urikpíí nsɔne

m mē, upipiretiki ápí kapε ne u n yáai piké lese, piké peé ne pisoí n kiraase re: u nkpɔ kémee yisile nnya. Lin lē n wa, nnóome mmē né pεe caai ai nfoí feriyε. ⁶⁵ Pilati uu pi pεse re: Piméré ye mpí! Ani ne pi ha piké ha rikpíí m mē yarε kani ní la. ⁶⁶ Kei kapi yisi apí ha músu, api yénu lē kapi yé pimérékei pē n wa. Api mεpare mee rinonɔ n filē nsone karií api pεe piméré tónsente re piké m mē.

28

Yeesu ye nkpɔ kémee yisi

(Mariki 16:1-10; Luki 24:1-12; Yohani 20:1-10)

¹ Keyáa kee ne kewénteyaa rintíki ketúnjé, Maari Makitala ukó ne Maari ucɔ api yisi re piké ha rikpíí rilóólú. ² Kei nní, keté ake yénesi, Upiima uleecaatumε unyine uu keyómεcaa-pɔ súiri uu mεpare mee rikpíí rinonɔ n filē pímiise uu rikecáá tone. ³ U pεe télule yarε kekónetéhe, uilú in wariyε pói-pói. ⁴ Liiwame píima inyine ii piméré tini, api peé n terii nfáa ní ne pári yarε pi kpule. ⁵ Uléecaatumε uyē uu pεe pinósi pē maa re: Iwame íi kapε nó n we. Ne yē te Yeesu uyē kapi kunapéékɔ́ kecáá n karií kani wéési. ⁶ Uu nté we. U nkpɔ kémee yisile yarε kuu m ma. Ani kam ani kei kapi pεe u n finse yē, ⁷ ani mekee sí aní ha upipiretiki símisi re u nkpɔ kémee yisile. U yé Kalilee-pɔ pi m mē. Kei kani yé ha u yē. Mmē kam m má ké nó n símisi ye mmē. ⁸ Api pεe rikpíí kekúrí yisi, iwame ne mpónare píima nn pi we apí ha mekee nsímé mmē upipiretiki símisi. ⁹ Liké ne rinsáse, Yeesu uú ne pinósi pē sáne uu pi maa re: Ne nó yáasi. Api ukekúrí hapɔ, api wúla api uana tini apí ne ríyu u waise. ¹⁰ Yeesu uu pεe pi maa re. Iwame íi kapε nó n we. Ani ha pinémáreɔ maa re piké Kalilee ha. Kei kapi yé ha né yē.

Piméré ye lē kapi n yé símisi

¹¹ Kumúnjé kpε-i ke pinósi pē api ncée ní we pin tósu, rikpíí piméré pinyine api yisi api kuyu pele, apí ha pεpεe ye Uléecaa inyónse n wa piwéése lē nnéi lεe n wa keenkee. ¹² Pē ne piwéése apí tone api kómεine, api siwóó píima sinyine piméré pē he ¹³ api kɔ pi tálaankeε re piké maa re: Tɔ kesine lɔpilele, upipiretiki apí weri api u yáái apí ne tómpɔ. ¹⁴ Piwéése pē api kɔ pi kpá re: Uyóopi píima un lē n kɔ, tó u símisi uu kóm aní yé ncón níka yē. ¹⁵ Piméré pē api mesei siwóó sē yósu api lē kapi pi n céesi wai. Lē nnya ke nsímé mmē ní we ne neni-me nn ne Pisuií kémee kóónúlē.

Yeesu ye umεcire upipiretiki nyise

(Mariki 16:14-18; Luki 24:36-49; Yohani 20:19-23; UPM 1:6-

16 Yeesu pipiretiki kefi ne use api yisi api Kalilee-pɔ riyópe te-i ke Yeesu uú pɛɛ mí maa re piké ha sí. 17 Kapi u n yé, api u yáási api ukeyu-i wúla. Amá picɔ pin ne we pin céreisɛ. 18 Yeesu uú ne pi kɔ uu pi maa re: Uléécɔa ye keyómecɔa-pɔ ne ketě nté nípá yo kecáá rínanɛ né hele. 19 Lě nnya, ani isoipuri nnéí kémee ha, ani tíyese písoi piké kenépire ritiki. Ani Sáa Uléécɔa ne Kepipi ne Nfáasɔne rinyiri ne míni pi wole. 20 Ani kɔ pi céési re piké isé iyě nnéí kam nó n kari ritiki. Ani n nyu re siyáa nnéí kam nókenékúrí we ketě keké ha ne tenɛ.

Nsímé Kεcιrε ritelé κε Mariki uu n wói

Lelee ritelé nti kémee ní we

Pisoι meyā ye músu rε Mariki yee ritelé nti wói. U kō pεε Pōoli ne Piyee ukeicō le (UPM 12:25). Pē kuu r̄sane písei uu ne Nsímé mmú wólu. Tō kō yē te u Yeesu ró nyísele yare Uléécaα Kεpipi (1:1). Méwale keto-pō, Rōm usóoca wéese pōo háa rε "Usoi nkó ye mesei Uléécaα Kεpipi le" (15:39). Ai rε ríyu kuú la uké yé nnya kuu píri pikεi pē wapisi, amá u kalε uké keisi uké kō unfaa kpísi uké he uké pisoι ayu lō (10:45). Lē nnya κε Mariki uu Yeesu ísoi ne unsē tó nyíse yare unkpō isōólú. Uayu metεηni, kai n kpísi Kalilee ketē hái ne Yutee-pō ye nyíselē te Yerusalem-pō kuú ha n kpine kaí ne u sí.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Yohani Uniwolε ye Yeesu nsímé riyóó uu kō míni u wolε (1:1-11).
2. Kunírílā ye kucesi kóima-i Yeesu peikeε (1:12-13).
3. Yeesu ye sinyárū ne símisi un kō Kalilee-pō mεwaisaηa wapisi (1:14-8:26).
4. Yeesu ye unkpō ne umeyise nsímé símisi, un kō upipiretiki símisi lē kuu íwe n lenε. Uu kō pi maa rε piricuruu piké pinfaa kpísi piké Yeesu mecō he (8:27-10:52).
5. Yeesu ye Yerusalem kuyu-i lompō Pisuifi piwéese api pitele u wai (11-13).
6. Yeesu ye íwe meyā lele. Pisuifi piwéese ye u tinle rε piké u kpu. Pi kunapéékōó kecáá u kariile api kō nhóre nnyine kémee u wai (14-15). Yeesu uu nkpō kémee yisi uu umεcire upipiretiki nyíse (16).

Yohani Uniwolε ye Uléécaα Nsímé yóólē

(Matiyee 3:1-12; Luki 3:1-18; Yohani 1:19-28)

¹ Nté kai wólaalē lē κε Yeesu Kirisi, Uléécaα Kεpipi Nsímé Kεcιrε nn n kóri. ² Li antepu Esayi ritelé-i wólaalē te:

Né unétumε kepókpeé waise
uké ncée pō nyóonse.

³ Usoi rinōo ye ri tεε kucesi kóima-i n yóólē te:
Ani Upíima ncee nyóonse,
ani usicepi tēiise.

⁴ Lē kai wa Yohani uu kucesi kóima-i pisoι míni wolε, un pi símisi rε: Ani mεfine conse, ani tíyese ké míni nó wolε, Uléécaα uu nóanékópe nó sárei. ⁵ Yutee ketē pikó nnéi ne Yerusalem pikó nnéi api ukeméé n sónaapō pin piakópe yámmenε, Yohani uu Yuriteε nkoi kémee míni pi wolε.

⁶ Kuyooyoo nkpíí ketukanka ke Yohani uu pɛɛ tanaalɛ un kekónɛpampi kehale-i tɛlɛ. Apáani ne metɛ́ kuú pɛɛ le ⁷ un yóólɛ tɛ: Uyɛɛ né memáá n sɔnti ye nnaŋɛ né fele. Inésoi íi tu re ké ripe ké ukunéeri nɛme fénnɛ. ⁸ Míni ke néɛ ne nó wóle, amá Nfáasɔne ke uyɛ uu yé ne nó wole.

Yohani ye Yeesu mini wole
(Matiyee 3:13-17; Luki 3:21-22)

⁹ Yeesu uu pɛɛ Kalilee kuyu kunyine kapi ye n sée re Nasarɛti leeri, Yohani uu Yuriteɛ nkoi kémeɛ míni u wole. ¹⁰ Ke Yeesu uu mɛsɛ ne mɛsɛ míni-i n léeme, uu keyóme yenu ken wúkulelɛ, Nfáasɔne nn ukɛcáá súiri yare tilóólá. ¹¹ Uu rinóó keyómecaa-pɔ komti re: Póó Kenépipi lala kecire. Ne pó wéle.

Setani ye Yeesu peikeɛ

¹² Mɛsɛ ne mɛsɛ Nfáasɔne nɛ ne kucɛsi kóima-pɔ Yeesu sí. ¹³ Uu kei n we hái ne siyáa afɛɛna. Kei ke Setani uu u peikeɛ. Icarɛsɛ ke páápáá kuu ye n we, piléécacatumɛ pin ukɛcáá paílɛ.

Yeesu ye pikpíntoméópíi pina sée
(Matiyee 4:18-22; Luki 5:1-11)

¹⁴ Kapi Yohani kukpaniilee n tá memáá, Yeesu uu Kalilee sí uu Uléécáa Nsímé Kɛcire n yóólɛ ¹⁵ un símisi re itunɛ ye tɛle, Uléécáa iyɔɔpi ye nyahaimɛle, ani mɛfine conse ani Nsímé Kɛcire nɛmurei.

¹⁶ Ke Yeesu uu Kalilee kupiyɛ mɛcáa n tíkílɛ, uu Simɔɔ ne uuwá Antiree yenu pin anyɛɛ́ fóm pin ne ikpíntomé ópíi. Pi pɛɛ pikpíntoméópíi le. ¹⁷ Yeesu uu pɛɛ pi maa re: Ani né ritiki, né tíyɛsɛ ani písoi pɛɛ yé né rintíki wéési. ¹⁸ Api mɛsɛ ne mɛsɛ pianyɛɛ́ sá api u tiki. ¹⁹ Ke Yeesu uu nsé ní nɔ́hlɛ, uú ha Sepetee sipipi Yakupu ne uuwá Yohani yenu pin pianyɛɛ́ nyóɔnse. ²⁰ Yeesu uu mɛsɛ ne mɛsɛ pi séi, api piusaa Sepetee ne pikeikó kúninɔi-i tíyɛ api u tiki.

Untrihélaa unyine nsímé
(Luki 4:31-37)

²¹ Yeesu ne upipiretiki api Kapɛrinawum sí. Yeesu uu mɛsɛ ne mɛsɛ kɛwɛntɛyaa ketúnɛ́ Pisuiɛi kuyomɛyáhaalee loni uu písoi picélaa kápáá. ²² Pírí ke umɛcéláa amɛ keyáa kɛ písoi pɛ́ nnéi pɛɛ kutu u n cólɛ we, likumúnɛ́ re umɛcéláa ne isé picélaa mɛcéláa áme sá. Amá uyɛ ne pɛɛ písoi céésile ne n-yóɔpinanɛ. ²³ Kumúnɛ́ kpɛ-i, usoi unyine ke anírí aa m pekɛsi uu Pisuiɛi kuyomɛyáhaalee-i lompɔ, uu pupɛi re: ²⁴ N-ye kaá ne ró wéési, Nasarɛti ukó Yeesu? Pɔ kale re póké ró náa? Ne pó nyule re Uléécáa ye pó wéle uu iyaa yekei. ²⁵ Yeesu uu kunírí kpɛ semni uu rinóó ku he re: A kei riséé, aa usoi uyɛ-i lelu. ²⁶ Kunírí kpɛ aku usoi uyɛ lémesi aku ukeméé lelu kun pupukɛɛ. ²⁷ Ai pinnéi

nnóo yipu apí m píseine re: Yoo nní? Icélaa fale inyine ye nyi ne innanɛ! Mpá aníri kuu rinóo he, áa ye ti rilóó. ²⁸ Mese ne mese Yeosu nsímé nn Kalilee keté nnéi kóónú.

Yeosu ye pitóikó kulúí paise
(Matiyee 8:14-17; Luki 4:38-41)

²⁹ Api Pisui fi kuyomeyáhaalee-i léeri apí ne Simóo ne Antiree keyo n tósu, Yakupu ne Yohani pin tikilɛ. ³⁰ Api Simóo ulóhóni leepo un finu ne kupijetoi. Ke Yeosu uu n tuiɔ, api unósi uyɛ nsímé u wai. ³¹ Yeosu uu nyósɔpɔ, uu ukunipe tini uu u yukuse. Kupijetoi aku mese ne mese tene, uu yisi uu pikεcáa paí.

³² Metunelolé-máa, pisei apí ne pitóikó ncɔpuri ne pinírihélaa Yeosu leepo. ³³ Kuyu pikó nnéi api keyo kɛ tipoo yipu. ³⁴ Yeosu uu pisei meya itói ncɔpuri paise nte, uu ko aníri meya lakase. Uu tiyese aníri aké rinóo male, ke aricuruu aa u nyu nnya.

Yeosu ye Kalilee kuyu kóónulé

³⁵ Kai n weesi, Yeosu uu ne kesine tɔrɔo keyo lelu. Uu iyaa sí uu ha kei umεcire keyóme n yáasi. ³⁶ Simóo ne upicɔ api pɛe piwélaa u loni. ³⁷ Kapi u n yé api u ma re: Pisei nnéi pɛe pó wéési. ³⁸ Amá Yeosu uu pi ma re: Tóké keló féé ha, ayu acɔ-i, li pise re ké ko kei Nléécaasimé símisi, likumúnjé re lelee ne né ka. ³⁹ Lɛ kai wa Yeosu uu Kalilee keté nnéi kóónú un Pisui fi ayomeyáhaalee-i Nléécaasimé símisi un aníri lakase.

Yeosu ye uyó unyine paise
(Matiyee 8:1-4; Luki 5:12-16)

⁴⁰ Uyó unyine uu Yeosu leepo uu ukɛyu-i wúla uu ne u téní re: Pɔn n la, pó né wole am funi. ⁴¹ Uicɔ ii Yeosu íwe wai hái, Yeosu uu pɛe kunípe saapo uu u ca, uu lɛ memáa u ma re: Ne la re a peí. ⁴² Mese ne mese, utisi uyɛ keyó ake tene uu funi. ⁴³ Yeosu uu lɛ memáa u cési uu u lakase ⁴⁴ un u kúrúruselɛ te: A nísone kutu ricɔ, kape wa unyine uké mewai mɛ kó. Amá a ha uyee ye Ulééca inyóonse n wa mepócíre nyíse uké yé lɛ kaa ní we. Lɛ memáa, aa inyóonse ke Moisi isé ii m pise wai póké ne nípá uye nyíse re pɔ peí. ⁴⁵ Amá utisi uyɛ uu sí uu lɛ nnéi kai n wa nípá yei kéenkeε. Lɛ nnya, Yeosu uu ye fe uké umεcire riwúí-i pinyíse rikpá, amá iyaa kuú le, kei ke úka uu ní we. Pisei pin nípá méye léenti pin ukemεε sónaapo.

2

Yeosu ye kékankáláká kenyine paise
(Matiyee 9:1-8; Luki 5:17-26)

¹ Kai siyáa rinkóónú, Yeosu uu Kaperinawum-i pɛeri. Pisei apí kóm te keyo-i kuú we. ² Api cápíneɔo mání, kénacɔpe áke nkpani ripoɔ ricuruu-i we. Yeosu un Nsímé Kεcire pi céési.

³ Pinyine apí ne kékankáláká u weri ke písoi pina api n topori.
⁴ Amá api pṓne piké Yeesu ke nyíse, ke písoi api kulúí n tásí nnya. Api kulee kpε-i ke Yeesu uu ń we piriye, api kupóle kpε kumúnjé ke Yeesu uu n nyenu kékankáláká kē cepisepṓ ne kerisánjáápṓré. ⁵ Ke Yeesu uu pinfatene n yé, uu kékankáláká maa re: Kenépipi, ne apókópe pṓ sárei. ⁶ Isé picélaa pinyine pee kei n tṓ api pisifa-i túhaane re: ⁷ Yo nnya nmaa ke usoi nkó uu nní lē símisi? Ulééca kuu lámisi. Wóo yé mpíí fe uké akópe sárei, Ulééca memáá? ⁸ Yeesu uu pinfasimé cérupṓ uu pi maa re: Yo nnya kani nfasimé mmú mpuri má? ⁹ Ké kékankáláká ḿ maa re: Ne apókópe pṓ sárei yee pṓólú nées ké ke ń maa re: A yisi aa ripósánjáápṓré pílesi, aa sṓne yee yé m pṓólú? ¹⁰ Ne la ké nṓ céreise re Usói Kepipi ye ketē kecáá nnaṅe mále keké ne písoi akópe pi sárei. ¹¹ Uu pee kékankáláká rinṓ pimáa kpá re: Nées pṓ ma, a yisi aa ripósánjáápṓré pílesi aá kulu. ¹² Utisi uyē uu mṓpá úye inipee-i yisi uu mese ne mese urisánjáápṓré sákaa uú kulu. Ai písoi maamáaci wai api Ulééca ríyu waise pin máikεε re: Ari píkaí mēwai mmé meṓ yenaalē.

Yeesu ye Lefi sée re uké u ritiki
(Matiyee 9:9-13; Luki 5:27-32)

¹³ Ke Yeesu uu Kalilee kupiye ritime-mē m pele, písoi kulúí api ukemeé n sṓnaapṓ un pi céési. ¹⁴ Kuu n tṓsu, uu Alifee unmánε Lefi yenu un lampoo keyṓṓ-i tṓ. Yeesu uu u maa re: A né ritiki. Lefi uu yisi uu u tiki. ¹⁵ Ke Yeesu uu Lefi keyṓ-i iluke n le, u ne pilampooyṓ meyā ne pikópekṓṓ ne upipiretiki pee kesé li. Písoi meyā pee ye u n tikilē. ¹⁶ Ke isé picélaa pee Pifarisi kulamaasinεlee-i ń we api Yeesu n yé un ne písoi pē mpuri iluke le, api upipiretiki maa re: Yo nnya ke Yeesu ne pilampooyṓ ne pikópekṓṓ api kesé le? ¹⁷ Yeesu uu pinsimé kóm uu rinṓ pi yṓsu re: Ai písoi pee isare n láárú nnya ke upṓise uú we, amá pitóikṓ nnya kuú we. Ai písoi pee aseí n tikilē piséi kaní ka, amá pikópekṓṓ nnya kaní ka.

Yeesu ye anṓpahaa nsimé wai
(Matiyee 9:14-17; Luki 5:33-39)

¹⁸ Keyáa kenyine ke Yohani Uniwole pipiretiki ne Pifarisi api anṓ pahaalē, písoi api péé ha Yeesu pise re: Yo nnya ke Yohani Uniwole pipiretiki ne Pifarisi api ye anṓ paasi, pṓ pikṓ ápi ye pee a paasi? ¹⁹ Yeesu uu rinṓ pi yṓsu re: Nṓ músu re usoi yé pisṓnne anyá n wai upisane api pee anṓ m pahaalē? Aadí, mmē ńn we. Kumúnjé kpε nnéí ke unósikṓ uu anyá n wai, ápi anṓ paasine. ²⁰ Amá keyáa ye weme kapi yé unósikṓ pikeṓpe ń lese. Keyáa kē ken n tu, pi yé anṓ paasi.

²¹ Uka úu ye kusánáá fale kɛpampi ne kusánáá kpure tápisi. Li ye kukpure ñme túúnle ai kupóle pérése. ²² Uka úu ye kɔ píta pelé kukónenuɗ kpure-i súú, lin lē n wa, píta pē ne ye anúɗ tikpáfúsele, ai wai píta ne lianúɗ ye méwoo wa. Amá kunúɗ fale-i kapi ye píta pelé súú.

Yeesu yee kɛwénteyaa ute
(Matiyee 12:1-8; Luki 6:1-5)

²³ Kɛwénteyaa ketúnjé kɛnyine ke Yeesu ne upipiretiki api imúí inyine kɛcare-i sône. Upipiretiki api pɛe ricéetime mɛpipi n kpéeni pin ne tósu. ²⁴ Pifarisi api pɛe Yeesu maa re: A ripá mme-i ke pipópiretiki api ní we. Yo nnya ke pipópiretiki api lē ke irósé ii kɛwénteyaa ketúnjé n yúlu wai? ²⁵ Yeesu uu rinóo pi yósu re: Ani lē ke Tafiti uu n wa keyáa kē ke nkū nn u ne upikó m pɛkesi píkai kéenlɛ? ²⁶ U Uléecaa keyo lonle, uu akpónó kapi Uléecaa n yekei takai. Apiyataa yee ye kumúnjé kpe-i Uléecaa usina. Irósé kɛmɛɛ, pɛpɛɛ ye Uléecaa inyóonse n wa ñmane pɛe ncée má re piké akpónó nyɛ takai. Mpá ne lē, Tafiti ne upikó ye a takailɛ. ²⁷ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ai kɛwénteyaa nnya kapi usoi wa, amá usoi nsone nnya kapi kɛwénteyaa wa. ²⁸ Lē nnya ke né Usoi Kɛpipi am kɛwénteyaa ute.

3

Utisi uyee kunípe kópe m má
(Matiyee 12:9-14; Luki 6:6-11)

¹ Lē memáa, Yeesu uu kuyómeyáhaalee-i pɛeri. Utisi unyine ye pɛe kei wele un kunípe kópe má. ² Pɛpɛɛ keyáa kē kei ní we, api kutu n cɔlɛ te Yeesu yé kɛwénteyaa ketúnjé utisi uyɛ pɔiseɛ? Likumúnjé re kɛwáaná kapi ye n wéési piké ne Yeesu n tí. ³ Yeesu uu unípekópɛkɔs uyɛ maa re: A yisi, a nyere nípa úye uké pó yé. ⁴ Yeesu uu pɛe pɛpɛɛ nní n nyánei pise re: Iye kai irósé kɛmɛɛ pise? Li pise re tóké lisone wa kɛwénteyaa née likópe kai pise re tóké wa má? Li pise re tóké usoi nfaa lɔ née li pise re tóké u kpu? Amá ápi ñmurei piké Yeesu rinóo yósi. ⁵ Yeesu uu pinnéi nyánei, piicɔ ii kuwói u wai hái. Uripɔo ari caai, atu kapi m má nnya. Yeesu uu lē memáa u utisi uyɛ maa re: A kupónípe né ritunámɛ. Kuu yé kunípe riñtunápo, kunípe aku pélu. ⁶ Pifarisi api kuyómeyáhaalee-i léeri, pi ne pɛpɛɛ Erooti kɛmúnjé ní tikilɛ api mɛse ne mɛse cápine piké yé te íye kapi yé wa piké ne Yeesu kpu.

Pisoi kulúí ye Yeesu-i sónaapo

⁷ Lē memáa, Yeesu uu kei pi yá, u ne upipiretiki api Kalilee kupiyɛ ritime sí. Kalilee pikó meýā pɛe pɛe u tikilɛ. ⁸ Yutee ne Yerusalem ne Itumee ne Yuritee metéj ne Tiiri ne Sitɔo sitɛ pikó meýā pɛe pɛe kɔ ukemɛɛ sónaapo. Uliwawai kapi n kó yee ne pi

sónaapɔ. ⁹ Yeesu uu pɛɛ upipiretiki maa rɛ piké kúninɔi kunyine u nyóɔnse, písoi ápi kape u nyikii nnya. ¹⁰ Ai líka, kuu písoi m pɔisente meýǎ nnya ke pitóikó tɔrɔɔ api yóɔnerɔ, mǐpá úye un náási uké u rica. ¹¹ Mǐpá kumúnjé kúye-i ke aníri aa u yɛ, a ye u riwulale, an pupukɛɛ rɛ: Pɔ Uléécɔa Kɛpipi lɛ. ¹² Yeesu uu rinóɔ a he ne rínanjɛ rɛ: Ani kape tíyese unyine uké céri rɛ néɛ úye.

*Yeesu ye pitumɛ kefi ne pité wée
(Matiyee 10:1-4; Luki 6:12-16)*

¹³ Yeesu uu lɛ memáá riyópe taá uu písoi pɛ kuu n la séi api u tiki. ¹⁴ Uu písoi kefi ne pité wée. U pi wéele rɛ u ne pɛ piké n we uké ye kɔ pi tǔ piké ne Nléécɔasimé rikóónú. ¹⁵ Uu kɔ rínanjɛ pi he piké ye ne aníri lakase. ¹⁶ Písoi kefi ne pité pɛ kuu n lése pɛɛ Simɔɔ ke Yeesu uu rinyíri n he rɛ Piyee, ¹⁷ ne Sepetee sipipi Yakupu ne uuwǎ Yohani ke Yeesu uu rinyíri n he rɛ Pɔwanɛrɛkese. Tinyíri tɛ aseí rɛ ikónɛ pisenkɛɛ. ¹⁸ Ne Antiree ne Filipu ne Patelemii ne Matiyee ne Tomaa, ne Alifee kɛpipi Yakupu, ne Tatee ne Simɔɔ yeɛ pɛɛ ukuyu pimúlɛ kecáá n tɔpu, ¹⁹ ne Yutasi Isikariyɔti yeɛ Yeesu n tǐ uu piláarɔ anipe-i wai.

Yeesu pikó ye piwélaa u ha

²⁰ Lɛ memáá, Yeesu uu kényɔ-i pɛeri. Písoi api kɔ pikálaa u kpá, u ne upipiretiki ápi pɛɛ kényu yɛ piké iluke lí. ²¹ Ke Yeesu pikó api lɛ n kɔ, api piwélaa u sí piké ne u kui pin músu rɛ li yé u m pansɛle.

*Yeesu ye pɛpɛɛ ukécáá nkópe n símisi rinóɔ pɛse
(Matiyee 12:22-32; Luki 11:14-23; 12:10)*

²² Uléécɔa isé picélaa pɛɛ Yerusalem n léeri apí m máíkɛɛ rɛ Pɛlisepule kuu héesi. Api kɔ rɛ aníri uyɔɔpi nnanjɛ kuu ye ne aníri lakase. ²³ Yeesu uu pɛɛ pi séi uu kenýárú pi maa rɛ: Iye ke Setani uu ye Setani lakase má? ²⁴ Kuyóɔpiyu kuse písoi pin n tɔpu, kuyóɔpiyu kpɛɛ kpine. ²⁵ Lɛ cire kényɔ kese písoi pin n tɔpu, kényɔ kɛɛ kpine. ²⁶ In lɛɛ ni, Setani un ne uricuruu n tɔpu, pihóɔnɛne pin ukuyóɔpiyu-i n we, unnanjɛ rín nɔ́jɛne. Amá méwoo knn waine.

²⁷ Uye un n la uké unáɛne-nanɛ kényɔ-i lɔ uké ulikó yɔsí, u ye unáɛne-nanɛ uyɛ íɛme paasile. Umepahaa maá kuu yé fe uu lɛlɛɛ ukényɔ-i n we nnéí yósu. ²⁸ Asei kam nó símisi, akópe nnéí ne alé ye kusárei wele. ²⁹ Amá úye un Nfáasɔne n lámaankɛɛ, akópe nyɛ áa kusárei we, ateneciré ye nye. Mesére kaa yé u m póriilɛ.

³⁰ Kapi Yeesu m maa rɛ u aníri héesile nnya kuu mmú pi rihaa.

*Yeesu uni ne upiwǎ
(Matiyee 12:46-50; Luki 8:19-21)*

³¹ Yeesu uni ne upiwā api pēé hapō, api ketahai nyere, api usoi tumpō re piké u séeme. ³² Aí ne sá písoi kulúi pin Yeesu kálaalē. Api pēe u maa re: A nyere nkē, upóni ne pipówā ye pó wéési. ³³ Yeesu uu rinōō pi yósu re: Wóo unéni? Píye pēe pinéwā? ³⁴ Uu pēe lē memáá písoi pēe nní u n kálaalē wérii uu re: Unéni ne pinéwā ye mpí. ³⁵ Uye un Ulééca mela n wai, uye unéwā nēe unéyí nēe unéni.

4

Ulukaa kenyárū

(Matiyee 13:1-9; Luki 8:4-8)

¹ Ke Yeesu uu icélaa Kalilee kupiye ritime-i n kpálē, písoi kulúi api u kálisi ai tósu uu mese ha kúninōi kecáá tone. Míni kecáá ke kúninōi kpē aku tósilē, písoi pin meritime nyenu. ² Sinyárū kuú ne icélaa meyā pi céesi. Uu icélaa iyē kémee pi maa re: ³ Ani kutu ricō aní kóm! Utisi unyine ye ilukepuri pifóme leeme. ⁴ Kuu n fóm, ilukepuri icō ii ricéetime-i lólu, sinúipi asi i le. ⁵ Icō ii kepare kecáá kei ke ntaai nín m piye lólu. Ke ketē áke n címú nnya, ipuri iyē ii mese ne mese lelu. ⁶ Ntuṅe nn tapu. Ke iníhí ii m papisi nnya, melei ame kóosi. ⁷ Icō ii sinípelepi kepáápáá lóipō. Sinípelepi sē asi melei hila, áme pēe apipi toresi. ⁸ Amá ipuri icō ii ketē sone ne sá, ii lelu ii papisi ii kō apipi toresi, iwéhe icō afetaani, icō kuwóo ne kefi, icō píle. ⁹ Yeesu uu pi maa re: Uye un ukóme uké kó.

Yo nnya ke Yeesu uu ne sinyárū céesi?

(Matiyee 13:10-17; Luki 8:9-10)

¹⁰ Ke Yeesu uu lē memáá iyaa n léepō, pēpēe ne u n kólē ne upipiretiki kefi ne pité api u pise re uké sinyárū sē asei pi símisi. ¹¹ Yeesu uu rinōō pi pēse re: Nó ne Ulééca iyōopi nsímé mee m pékaalē picere masile, amá picō ye nípá yo kómeile yare sinyárū.

¹² Pi ye n wiilenle, amá ápi kō pēe nyáni. Pi ye kutu n cōlenle, amá ápi kō pēe kómēi. Lelé re ápi ye ḡmurei piké piisoi conse, Ulééca uké piakópe pi sári.

Yeesu ye ulukaa kenyárū asei lese uu símisi

(Matiyee 13:18-23; Luki 8:11-15)

¹³ Yeesu uu pēe pi maa re: Ani kenyárū kē kōo? Nōnsá ke n kō, íye kani yé pēé ne sitórōō nsí nnéí kō má? ¹⁴ Kei ke Yeesu uu pēe kenyárū kē asei pi lese re: Li nkpáni yare nléécaasimé ke utisi uyē uu fóm. ¹⁵ Písoi picō isoi ye ricéetime tē mecō wele. Pin nléécaasimé n kō, Setani uu mese ne mese nléécaasimé kapi pikemee n fō kpóupō. ¹⁶ Keparetē kee we yare pēpēe nléécaasimé

n kō api mēse ne mēse piakin kēmee n yōsu ne mpōnare. ¹⁷ Amá ápi ye tūyese nké pikemee iníní wa. Nn ye pikemee nánai. Ncōh ní-ye nées íwe íye in n ka nléécaasimé nnya, nfatene nné ne pi kpi mēse ne mēse. ¹⁸ PISOI PICŌ YE WE YARE KETĒ KEE SINÍPELEÉPI m má. Pi ye nléécaasimé kónle, ¹⁹ amá ketĕ kecáá likó nfasimé ne lálala lee ró n kírassente ne memá ai nléécaasimé híla, ín ye ppe kerómee líka yoriye. ²⁰ PISOI PICŌ PIN WE YARE KETĒ SŌNE. Pi ye nléécaasimé kónle api n yōsu nn pikemee pelu nn linyine yoriye. Nléécaasimé nn picŏ kēmee nkáripí wai, nn picŏ kēmee ne kumúné wai, nn picŏ kēmee meýá wai.

Kéfiráa kenyárū
(Luki 8:16-18)

²¹ Yeesu uu lē memáá pi pise re: Unyine yee kéfiráa riséle uu kucári ke kipi nées uu ukefine metene ke pésu má? Nénte kelō caca kapi ye ke ritōsi ake ppe nípa úye n kpáailē? ²² Lē nnéi lee ppe m pékaalē ai kúyene wai, lē ke nípa úye úu ppe kúyene ní we ai metéi kēmee léeri. ²³ Úye un ukóme uké kō. ²⁴ Yeesu uu pimáa pi kpá re: Ani nómenécíre tí ne lē nnéi kani n kómēi. Kulū kpē kani ye ne mí musí ke Uléécaá uú ne nó músune. Ticuruu u yé kusá nó rikpá. ²⁵ Likumúné re uyee m má kapi ye pípa rikpá amá úye unsá m má, nípa nkáripí ní-ye kuu má, pi n yōsune.

Ilukepuri yee ne iricuruu n le kenyárū

²⁶ Yeesu uu pimáa kpá re: Uléécaá iyōopi ye kō we yare usoi unyine yee ilukepuri ukecare-i n fō. ²⁷ Lē memáá, nípa un kesine nées ketúné n lōni nées un n nyáni, ilukepuri ye lelule in pelu úu nyu lelee i m peise. ²⁸ Ketĕ ticuruu kee iluke peise. Kuhére kpee ye mefoi pi, lē memáá ripipi ari tóresi, ari metórō pelu. ²⁹ Tin m pi, usoi uu ritéhe múlú. Kúkpaa kpee lē tu.

Mpuri yuke-yuke nnyine kenyárū
(Matiyee 13:31-32, 34; Luki 13:18-19)

³⁰ Yo kari yé kō ne Uléécaá iyōopi múnheisene? Kenyárū kéye kari yé ne linsímé wa má? ³¹ Uléécaá iyōopi ye we yare mpuri yuke-yuke nnyine. Kelukaa-i, mme mee ye ketĕ nnéi kecáá ipuri kecōpe nsínsá. ³² Amá melukaa-maá, n ye lele nn papisi nn wai kuléé kpee kecare-i acō mpiye n fe. Nkuléé yee ilése kecire wale, sinúipi asi íkecáá ayámé wapisi.

³³ Sinyárū nsí sicŏ ke Yeesu uu ye ne nípa úye céesi. Pēpee kutu u n cólē mekome kuu ye ripái uú ne céesi. ³⁴ Úu ye píkaí símisi kúu kenyárū n wa, amá lín u ne upipiretiki ηmane rin-yá, nípa yo aseí kuu ye pi lese.

Yeesu ye meýō píma menyine riséése
(Matiyee 8:23-27; Luki 8:22-25)

³⁵ Keyáa kē cire nnyóó, Yeesu uu upipiretiki maa re: Tóké míni kuwélé kucō-mē ha. ³⁶ Api risoiwuí yá, upipiretiki api kúninai kpe-i kuú pēe n tū ne n tējīlē. Aninai aco an ko pikeyúrí we. ³⁷ Kei ke meyo píima menyine ame pipépe kori ániwalé aa kúninai-i n léeripō míni ame pēe ku n yipu. ³⁸ Kumúnjé kpe-i, Yeesu un kúninai kēmeē kēpire-pō we, un lōni, tíyu tin tíyulaa kecáá lálalē. Upipiretiki api pēe u yónse api u maa re: Sáa, pō séélenle tóké kpíi? ³⁹ Yeesu uu yáka-yaka uu kuyō cési uu míni maa re: Séé, a nīyesi. Kuyō aku kéu ai nīyesi. ⁴⁰ Yeesu uu lē memáá upipiretiki pise re: Yo nnya ke iwame ii nó wa? Nōn ne nfatene máa? ⁴¹ Amá ai iwame píima pi wai apí m máikēene re: Usoi úye kecire ye nkó kaí ne kuyō ne míni ripéne lin u pakarelē?

5

Yeesu ye untrihélaa pōise

(Matiyee 8:28-34; Luki 8:26-39)

¹ Lē memáá, api Kalilee kupiyē tējī api Kerasaa ketē lōni. ² Ke Yeesu uu kúninai-i rincúlame, uu ne usoi unyine yee akpíi-mē n léeri sáne. Kunírílā kunyine kpeē ye utisi uyē m pekési. ³ Akpíi-i kuu ye n sói. Usoi uyē úu kupahaa we. Mpá akpanii, apí ye fe piké u paasi. ⁴ Mēpehē kulúí kapi ye uana ne nweni hōpi apí uanipe ne akpanii paasi, amá u ye ipehe iyē nnéí túúnle. Úka nnañe rín pēe tulaalē nké ne utisi uyē tí. ⁵ Ketúnjé ne kesine kuu ye akpíi-i ne akúú kecáá n kōonii un pupukēe, un umecire itóí wai ne apare. ⁶ Uu Yeesu ketaa-pō yenu uu pēe wurupō uu ha ukeyu-i wúla ⁷ uu pupēi re: Uléécaā yee mpá yo kecáá n tū Kēpipi Yeesu, tó ne mpó ne ní-ye? Ne ne pó ténile, ne Uléécaā rinyiri, kape íwe né wa. ⁸ Yeesu ye kunírílā kpe tinóó he re kuké utisi uyē kēmeē le. Lē nnya kaku lē máikēe. ⁹ Yeesu uu ko ku pise re: Iye kapi ye pó sée? Aku rinóó u yósu re: Pi ye né sée re kulúí, likumúnjé re tō kulúí wele. ¹⁰ Akú ne Yeesu téni re úu kape a lakase aké kuyu ketō rilóó.

¹¹ Kúfōñlee píima kunyine ye pēe kei rikúúésaa-i túkurile. ¹² Aníri aa péé ne Yeesu téni re: A ncée ró he tóké áfōñ nnyé lō. ¹³ Yeesu uu ncée he. Aníri aa utisi uye-i léeri aa áfōñ lōni. Kúfōñlee kpeē tu yare áfōñ ákotokú até (2.000). Afōñ nyē nnéí aa wuru aá ne rikúú cēpi aá ha ne mínimaa-i kpúupō. ¹⁴ PISOI pēe pēe a n séni apí wuru apí ha ne nsímé kuyu ne siyupi kóónú. PISOI apí sí piké lēlēe n wa yē. ¹⁵ Api Yeesu-i sí apí utisi uyeē pēe aníri kulúí n héesi yenu un tū ne ukeyu cáká-cáká un ko lapaalē rísone, ai iwame pi wai. ¹⁶ Pē nnéí inipēe-i kai lē n wapisi apí lē ke aníri aá ne utisi uye-i ní le kēenkeē ne lē kai áfōñ n wa. ¹⁷ Api pēe Yeesu suúluse re uké piketeni-i le. ¹⁸ Ke Yeesu uu kúninai-i n lōni, utisi uyē uu u suúluse re u yé u ritiki. ¹⁹ Yeesu uu ncée u he, amá u rinóó u he re: A kui aa pipókó lēepō. Aa lē ke Upíima

uu íwe pó n té uu pó wai pi keenkee. ²⁰ Utisi uu mesei pele uu ha ne nsímé mmē kóónú kuwélé kpe-mē kapi ye n sée re Ayu Kefi ketē. Pē nnéí pēe ye n kō, nnóo kai ye pi yi.

Yeesu ye Yairusi ukpére yukuse uu kó unósi unyine paise (Matiyee 9:18-26; Luki 8:40-56)

²¹ Lē memáá, Yeesu uu ne kúninói míni ritime ricó téj. PISOI kulúí api kó kei lē u n káaalē. ²² Kei ke Pisui fi kuyomeyáhaalee uwéése unyine kapi ye n sée re Yairusi uu Yeesu yē uu uana metene wula. ²³ Úú ne Yeesu meyansei tēni, uu re: Kenékpérepí ye kekpo tule, a kam, aa anípe kekēcáá láa líké ke yoriye áke kape kpu. ²⁴ Yeesu uu ne nsē u pēne. PISOI kulúí pin u nyikii pin ne u tikilē.

²⁵ Kumúnjé kpe-i, unósi unyine ke ménye ame n foho hái inmē kefi ne ité-me un kei we. ²⁶ Pipóise meýā kuu rika ai u pelu, usiwóo nnéí asi kó itói iye-i tēne, úu kó pēe péí. Amá itói in nákiíselē. ²⁷ Kuu nní Yeesu nsímé n kómaalē, uu pēe riwúí te-i lompó uu kepire-mē Yeesu ilū ca. ²⁸ Likumúnjé re u ukēfai pisímé masí re: Mpá Yeesu ilū ηmane kam fe amí ca, né péí. ²⁹ Kuu lē tírca, ménye mee pēe n foho ame mese ne mese nyere, uu pélu. ³⁰ Yeesu uu cérupó re unnaηe ye pikei yisile. Uu riwúí tē kecōpe pansē uu pise re: Wóo inélú tica? ³¹ Upipiretiki api rinóo u yósu re: Pó nyánile re pISOI ye pó nyíkiilē, aa kó péé m písei re wóo pó ricaa? ³² Yeesu uu uilúkē páí uké uyēe u rińca yē. ³³ Unósi uyē uu pitērii kápáá ne iwame mepehē. U lēe n wa nyule. Uu lē nnya Yeesu ana metene wula uu aseí nnéí u símisi. ³⁴ Amá Yeesu póo u maa re: Unékpére, mpófatenē ye pó yóriyēle. A n ηme ne nkíηiηe ipótói iké tēne.

³⁵ Uu kahanē nkpáni nsímé n tēne ke pISOI pēe Pisui fi kuyomeyáhaalee uwéése uyē keyo-i n léeri apí maa re: Képówá ye nkpó masile. Yo nnya kaa nkpáni Ucélaa méwoo cónlē? ³⁶ Amá Yeesu uu nkpáni pianoo nyē kutu ricó, uu kuyómeyáhaalee uwéése maa re: Képówuu áke kape tó, mpókó yēe re a ne kefa tēne. ³⁷ Lē memáá, uu úka ncée he re uké u sarū, insá Piyēe ne Yakupu ne Yakupu uwā Yohani. ³⁸ Kapi kuyómeyáhaalee uwéése uyē keyo n tuipó, iwóo ke Yeesu uu kó. PISOI ye pēe ikpótu wóriile pin pupukee. ³⁹ Uu lompó uu pi maa re: Yo nnya kani iwóo likirelē non kó tēni? Kekpérepí kē áke kpu amá ke lónile. ⁴⁰ Api pēe Yeesu n sényi. Yeesu uu pēe lē memáá pi leseri. U ne kewá kē usaa ne keuni ne upipiretiki pitaani pē kuú pēe n tési api kei ke kewá kē aké ní we lompó. ⁴¹ Uu kewá kunipe tini uu ke maa re: Talita kum, li aseí re kekpérepí, a yisi, née rinóo pó he.

⁴² Kekpérepí ake mese ne mese yisi ake nsē kápáá. Anmē kefi ne até kake ye m má. Kapi mewai mē lē n yē, ai nípa úye

nnóo yipu. ⁴³ Yeesu uu lē memáá pi kúrúrúse re ápi kape týese unyine uké céri. Uu kə pimáa pi kpá re piké kekpeperi kē iluke he.

6

Nasareti pikó ápi Yeesu ne kefa tene
(Matiyee 13:53-58; Luki 4:16-30)

¹ Ke Yeesu uu kelō ke-i n yisi uu kuyu kpe-i kuu iwá n li kémee sí, upipiretiki api u tiki. ² Ke kewentyaa ketúné ake n tu, uu Pisui fi kuyomeyáhaalee-i lompə uu piso i n céési. Nsimé nn nnóo piso i píima pē nné i pēe kutu u n cólē yipu. Apí m píseine re: Yei ke nní ye nné i ai mpí i u léenti má? Mewéeseo hō méye mpuri kai nkó nní he má? Iye kuú ne mewaisaŋa mmé mpuri wapisi má? ³ In ne Maari kepipi uséréé? Néntē upiwā pēe Yakupu ne Yosee ne Yuuti ne Simə? Ai upiyei pēe nní kerócəpe wee? Nní nné i ai pi tapisi ápi ne Yeesu kefa tene. ⁴ Yeesu uu pēe rinóo pi pēse re: Antepu kuyu cire-i kapi ye u lómiise. Umpuri pikó ne upiyók pēe ápi ye u waise. ⁵ Yeesu úu lē memáá fe uké mewaisaŋa piwai rikpá, insá pitóikó pinyine kecáa kuu anípe rinláa uu pi pəise. ⁶ Ai Yeesu píri wai kápi ne kefa u n tene.

Yeesu ye pitume kefi ne pité túmēi
(Matiyee 10:5-15; Luki 9:1-6)

Lē memáá, Yeesu uu ayu aco nyee ne kei n kólē kémee sí uu apiso i nléecaasimé céési. ⁷ Uu pēe upipiretiki kefi ne pité séi uu pi tum pité pité, uu rínaŋe pi he re piké aníri n lakase. ⁸ Uu rinóo pi he re: Ani kape kunaapi memáá líka rimúlú yare iluke née kulóo née kewóo re ncée kani ne sí. ⁹ Amá uu re: Ani anéeri metane mese mese tánti, amá aní kape sitúkanka sité sité tánti.

¹⁰ Uu pimáa pi kpá re: Nən kəyə kəye-i n topile, ani kei n tū hái ne kumúné kpe-i kani kuyu kpē n yisine. ¹¹ Piso i pin yei kusáne piyóo nó n yē née kutu kápi nó ricə, nən n tósu, ani nśanéna nkoŋo péi. Liké pi nyíse re pi Uléecaa nsimé pipakare yē. ¹² Pipiretiki pē api ncée pəlo api piso i nléecaasimé n símisi pin tee re piké piməfine conse. ¹³ Aníri meyā kapi ləkase, api pitóikó meyā kecáa mékpə kəoni itó i tenente.

Yohani Uniwole nkpo
(Matiyee 14:1-12; Luki 9:7-9)

¹⁴ Lē kai wa Yeesu rinyiri ari mpá yei kóónú, uyóopi Erooti uú ne Yeesu nné kóm. Piso i api pēé n símaankēe re: Yohani Uniwole ye pikpəkpə kémee yisile, lē nnya kuu nní rínaŋe má un mewaisaŋa wapisi. ¹⁵ Picə pin máikēe re Elii lo. Picə pó te mekēe antepuye kecəpe use unyine lo. ¹⁶ Amá ke Erooti uu lē n kó, uu re: Yohani uyē tiyu kam n týese api tólu ye yisi.

17 Likumúnjé rε Erooti ricuruu yεε rinóó hε api Yohani paasi api kukpaniilee-i sápw. Ai líka nnya ke Erooti uu lē wa. Erooti yε pεε uumaa Filipu unási Erootiyati yásile. 18 Kai lē n wa, Yohani uu pεε u maa rε ái nε risá rε uké uumaa unási yási. 19 Erootiyati uu lē nnya Yohani ukefa-i wai uu ncée wéési uké nε u kpu. Amá úu fe. 20 Ke Erooti uú pεε Yohani m pakarelē un kó nyu rε u aseí tikilenle, uisoi in kó kecire we nnya, Erooti úu yε pεε Yohani kecáá kō, un unsímé kutu n cōlē n yε u ricónjle, nípá nε lē u kó pεε mpikome lalε. 21 Amá keyáa sōne akε Erootiyati leeri. Ke Erooti uu ukemareyaa anyá n wai, uu lē nnya sóóni uu ukuyu pinanje-nanje nε pisóóca piwéése nε Kalilee ketē písoi kecire sélei. 22 Kei ke Erootiyati ukpére uu kenyánkale-i lompó uu yésu ai Erooti nε upisane nnéi larisi. Uyóopi Erooti uu ukpére uyē maa rε: A lεlεε ripóó pó ní we né we, ké pó li hε. 23 Ai wai uú ha nε wéeri rε: Pón yo né n we, né pó li hε, nípá in kenéyóopitē kuwélé, né pó hε. 24 Ke ukpére uyē uu kekále-i n léepó, uú ha úni pise rε: Yo kam yé pise? Uyē uu u pese rε: A Yohani Uniwole riyu pise. 25 Uu mkekεε uyóopi-mē pεle uu u maa rε: Nε la rε a nfáani Yohani Uniwole riyu kecáripí-i né ritási. 26 Uyóopi ripóó ari caai, amá uawéeri nε pisáne isei nnya, ái kúyule we. 27 Uu mεse nε mεse uuméré use yukuse rε uké nε Yohani riyu u kam. Uméré uú ha uriyu tólu kukpaniilee-i. 28 Uu riyu kεpεlente kecáá tósi uú ha ukpére uyē ti múise, ukpére póó úni ri pa. 29 Ke Yohani pipiretiki api lē n kō, apí weri api u kpísi apí ha kulési.

*Yeesu yε písoi ákotokú anupū (5.000) kpínii
(Matiyee 14:13-21; Luki 9:10-17; Yohani 6:1-14)*

30 Yeesu pitume api Yeesu keyúrí cápine, api lē nε lē kapi n wapisi nε lē kapi písoi n céesi u keenkεε. 31 Písoi pεε Yeesu-i n sónaapó nε pεpεε ukemεε n léeri yε kulúí tásile. U nε upipiretiki ápi yε pεε nkpáni kéyu yē piké iluke li. Lē nnya ke Yeesu uu pipiretiki maa rε: Tóké iyaa le, kei ke písoi ápi ní we aní ha nkáripí wéntε. 32 Api kúninói loni piké kei ke úka úu ní we ha. 33 Písoi meyā api pimétónjé yénu api kó pi ceru. Ayu nyεε nε pi n kólē nnéi písoi api ntóó wai api kei kapi n sí pi fósu.

34 Ke Yeesu uu kúninói-i n léeme, uu písoi kulúí yenu ai íwe u wai rε pi pεε we yarε isεε yεε íi usé m má nnya. Uu mεse picélaa pi loni ai nánai hái. 35 Ke itunje ii n tene, upipiretiki apí nε u kó api uu maa rε: Líka ái keló nké-i we. Lē memáá, itunje yε kó tenele. 36 A pi maa rε piké ha siyupi nε ayu nyεε nε ró n kólē kémεε liluke-luke lééri. 37 Yeesu uu rinóó pi yósu rε: Aní nórínécúruu liluke-luke pi hε. Api u pise rε: Tó nkpéni sínle tóké nwóóweni mepipi píle píle meté nε akpónó ló ari pi pa piké li néε? 38 Yeesu uu pi pise rε: Akpónó alé kani má? Ani

ha ripái. Api písine api limemáa Yeesu rinóo yósu re: Akpónó anupū ne ikpíntomé ité. ³⁹ Uu pee rinóo pi he re piké meyúí péni kecáa awúí awúí pi tonse ⁴⁰ api anái anái túnti, acó pisoí píle píle, acó kuwóó kuwóó. ⁴¹ Uu akpónó anupū ne ikpíntomé ité iyē kpísi, uu keyóme weríí, uu iluke iyē kecáa Ulééca pōnese. Uu lē memáa akpónó kpókōrine uu upipiretiki pa re piké pisoí hōne. Uu kō ikpíntomé ité iyē pinnéí hōne. ⁴² Api pinnéí le api lepu. ⁴³ Upipiretiki api akpónó ne ikpíntomé kerí cápinente ai anére kefi ne até yipu. ⁴⁴ Pēpee iluke iyē n li kémee pitisi ye lele ákotokú anupū (5.000).

Yeesu ye míni kecáa sōne

(Matiyee 14:22-33; Yohani 6:15-21)

⁴⁵ Yeesu uu lē memáa mese ne mese upipiretiki rinóo he re piké kúninōi lō piké ha rikóitime ricō-pō u m mē, Petisayita kuyu kuwéé-mē, uyē uké pee kumúnjé kpe-i pisoí n kúnunse. ⁴⁶ Kuu pisoí rin-yá, uu riyópe taá uké keyóme yáasi. ⁴⁷ Kai nnyóó ní wa, kúninōi kun mínimaa kecōpe we. Yeesu pōon umecire ketē mmé we. ⁴⁸ Uu yénu re kúninōi pitikíí ye íwe pi waille, likumúnjé re mē kapi n sí ke kuyō píima kunyine aku pépuri. Tiweeki kumúnjé, uu pikuwélé-mē n sōnepō míni kecáa, un la uké pi rifaau. ⁴⁹ Kapi u n yé un míni kecáa sōne, api músu re képirii-pirii kenyine ye ke, api pipupukee loni. ⁵⁰ Pinnéí pee meyíkíyiki u yē ai pí tútúúise. Yeesu uu pee rinóo pi maa re: Iwame íi kape nó wa, né ŋmaa lo. ⁵¹ Uu limemáa kúninōi-i pi leepō, kuyō aku kéu. Ai píri pí wai hái ⁵² likumúnjé re piakin ntake nnya, ápi pee akpónó mewaisaŋa mē kō.

Yeesu ye Kenesareti ketē kémee pitóikó pōise

(Matiyee 14:34-36)

⁵³ Metéŋ-maá api Kenesareti ketē tulu, api rikóitime pikuninōi karií. ⁵⁴ Kapi kúninōi-i n léeme, pisoí api mese ne mese Yeesu ceru. ⁵⁵ Api ketē kē nnéí kóónú, ápi ye pin n kō te u yei we, api kei nnéí ne asáŋáápōré kémee pitóikó u n sōnaapō. ⁵⁶ Pi ye kēyaála-i pitóikó nánaisele siyupi ne ayu ne awosoo nyē-i kuu n sōne apí ne u n tēni re uké tíyese pitóikó piké nṗá uketukanka nnōo rica. U ye pē nnéí pee u riŋca pōisentele.

7

Pifarisi ne pikpure inyekii kecáa nsmé

(Matiyee 15:1-9)

¹ *Pifarisi ne *isé picélaa pinyine pee *Yerusalem n léeri api Yeesu kewúipi wai. ² Api upipiretiki pinyine yenu pin iluke le ne anípe kperinkpekáó, ápi pianipe nale yare kai piinyekii kémee m píse. ³ Ke Pifarisi ne *Pisuiŋi picō nnéí api meyansei pikpure inyekii m múlī nnya, pinsá nṣone n nale, ápi ye li. ⁴ Pin kō

kuyáa n leeme, pi ye piinyekii menale mẽ nalele api kelene le. Pi ne pimεkpurewai meýā yare nní piheehere ne sicáripí ne apóri piheere múlilenle. ⁵ Pifarisi ne isé picélaa api pεe u pise re: Yo nnya ke pipópiretiki ápi pirókpure inyekii tikilē pin ne anípe kperinkpekó iluke le? ⁶ Yeesu uu rinóo pi pεse re: Asei ke *antepu *Esayi uu mekke-me nónnésímé yémmε. Nó kecáá kecáá mewai pikó le yare ke Esayi uu n wóí re Uléécaa ye maa re: Nnóo-i ηmane ke pisoí mpí api ríyu né waiselē, amá ápi pεe pisifa-i ne né kólē.

⁷ Piiyáhaa ye likpárakó le.

Pi rinyale pin sisoipipi inyekii kpísi pin céési yare inéko ye nyi.

⁸ Uléécaa isé kani kepíre ritó ani sisoipipi inyekii m múlilē.

⁹ Uú nój te: Ani rinódópú ani Uléécaa isé kepíre tó aní ne nónínnyékii picélaa kéyu mahani. ¹⁰ Ticuruu *Moisi ye mekke-me maa re: A upósáa ne upóni ríyu waise. Uu kó re úye un usáa née úni anóo n wa, li pise re piké liute kpu. ¹¹ Amá nń ne ye re: Usói un usáa née úni m maa re: Lē kuú péé ní la uké ne u lē Uléécaa hele, ¹² áni ye liute riyá uké linyine licó piwai usáa née úni rikpá. ¹³ Mēwee mẽ yeé tíyesele ani Uléécaa Nsimé cókóí ne nónínnyékii isé kani n yekeilē. Mewai mẽ meco kani n wapisi ye kó piyεle.

*Lelee ye usoi mékperinkpe n waise
(Matiyee 15:10-20)*

¹⁴ Yeesu uu limemáa pisoí picápine kpá uu re: Ani nónnénéí kutu né ricó ani kóm. ¹⁵ Litahaikó líka áí we lee yé lin usói kémεε n ló, aí Uléécaa inipεε-i mékperinkpe u waise, amá lelee usói kémεε n léenti lee ye Uléécaa inipεε-i mékperinkpe u waise. [¹⁶ Uye un ukóme uké kó.]

¹⁷ Ke Yeesu uu pisoí pē kecōpe n yisi, u ne upiretiki api kέyo loni api kenyárū kē aseí u pise. ¹⁸ Uu rinóo pi pεse re: Nń ticuruu áni kó mesóhó máa? Lē nnya, áni nyu re lē nnéí lee usói kémεε n léeripó áí yé fe liké Uléécaa inipεε-i mékperinkpe u waiseε? ¹⁹ Likumúnjé re áí urikínj kémεε kai léeripó, amá kuloi-i le, uu kó péé cukú. Yeesu memaa mee nyíselē te iluke nnéí ye kuluke wele. ²⁰ Uu pimáa pi kpá re lelee usói kémεε n léenti lee ye mékperinkpe u waise. ²¹ Liriyíkí re usói kefa-i ke simúnjé kópe nfasímé ne iwásá ne piyaa ne pisoikó ²² ne ucó unósi née ucó ula kuwáncó piwai ne memá nnáápí ne rikpákára ne piyaaluke ne nturi ne inípeε caa-caa ne picó alē ne rikókari ne píyuwélaa aí léenti. ²³ Nní nnéí, usói kefa-i ke nní nnéí aí léenti, lelee ye kó mékperinkpe u waise.

*Kanaa kuyu unosi unyine nfatene
(Matiyee 15:21-28)*

²⁴ Kε Yeesu uu kei n yisi, uu Tiiri kuyu kuwélé-mě sí. Uu kέyo kenyinε-i tone. Uu la unyinε uké u yě. Amá mίpá ne lě, úu fe uké umecirε pesí. ²⁵ Unósi unyinε kεwā kεε kuníri n héesi uu kóm pin Yeesu nsímé wai. Uu pεé ha Yeesu keyu-i wúla. ²⁶ Unósi uyεε usáne le, úu *Usuifi. Sirii keteni-i kapi u mari. U Fenisii ukó le. Uú ne Yeesu téni re uké uukpére kuníri lakase. ²⁷ Yeesu uu pεε u maa re: Ai nyamí te piké siwá iluke kpísi piké sipəpipi risá. ²⁸ Unósi uu rinóo u pese re: Mesei ye me Sáa, amá siwá sin piluke m masí, sipəpipi yeε lě ke siwá asi keteni-i m póroise híneile asi le. ²⁹ Yeesu uu pεε u maa re: Tipónóo ntí nnya, a n ηme, kuníri ye upókperε kέmεε léepəle. ³⁰ Kuu kέyo n kúí, uu kεwá léepə ken ne keripəo finu, kuníri kun tómpə.

Yeesu ye utusuí yeε úu rísonε n símisi pəise

³¹ Yeesu uu limemáa Tiiri ketě yisi uu Sitəo kuyu cəpu, uu kuwélé kpě kapi ye n sée re Ayu Kεfi ketě-mě walá uu Kalilee kupiyε-mě pele. ³² Api pεé ne utusuí yeε úu nsímé n fe rísonε Yeesu weri. Apí ne u téni re uké anίpe ukecáa rilaa. ³³ Yeesu uú ne iyaa u lelu, uú ne pisoι ketaa wai uu usinipepi atu-i u tampə uu rilémpi kecáa meta u teř. ³⁴ Uu lě memáa nfáa tóori uu re: Efaata, liasei re: A tápile. ³⁵ Mese ne mese uatu aa tápile, tilémpi ari fénne, uu nsímé loni rísonε. ³⁶ Yeesu uu lě memáa rinóo pi he re ápi kape tíyεε unyinε uké kó. Amá mίpá Yeesu memale méye ke pě api nsímé piyóo ηmósópúlě. ³⁷ Pírí piíma kai meyansei pi wa apí m máikεε re: Lě nnéi kuu n wa, asaa lo, mίpá pitusuí, u ye pi komεisele, uu pě alempi nyεε m pahaalě símaase.

8

*Yeesu ye pisoι ákotokú ana (4.000) kpínii
(Matiyee 15:32-39)*

¹ Pisoι kulúí api kə kumúnjé kpε-i picápine kpá rísonε ápi kə líka má piké li. Yeesu uu upipiretiki séi uu pi maa re: ² Pisoι mpí icə ye íwe né wele. Siyáa sitaani ye nsí kapi né tíkilě ápi kə líka má piké li. ³ Pimeyā ye ketaa leerile. Lě nnya, nen nkpeni ne nkú mmú pi m maa re piké kúí, pi yé ha nsé pəone. ⁴ Kei ke upipiretiki api rinóo u yósi re: Yei kari yé pisoι piíma mpí nnéi iluke yě keló kóima nké-i? ⁵ Yeesu uu pi pise re: Akpónó alé kani má? Api rinóo yósu re: Aseei. ⁶ Uu limemáa pisoι pě tinóo he re piké keteni-i tone, uu akpónó aseei nyě yósu, uu akεcáa Uléécαa pəoneεe uu pεε a kpókərine uu upipiretiki a pa piké hónente, api pisoι a həone. ⁷ Pi kə pεε ikpíntomé inyinε mále. Yeesu uu kə iyě kecáa Uléécαa pəoneεe uu re piké kə iyě həone. ⁸ Api le api lepu, api iluke pəone-pəone kóoi anéere aseei. ⁹ Pisoι pεε tu yarε ákotokú ana (4.000). Kapi ní masí, Yeesu uu pεε re piké kúí.

¹⁰ U ne upipiretiki api mese ne mese kúninɔi loni api Talimanuta ketē sí.

*Pifarisi ye Yeesu pise re uké mewaisaŋa wa
(Matiyee 16:1-4)*

¹¹ Pifarisi api Yeesu leɛpɔ́ apí ne íkeŋene u kápáá api pɛe ripine u wai re uké nyíse re Uléécaá kémee ke unnaŋe nn léeri. ¹² Yeesu uu meyá nfáa tóori, uu ukefa-i maa re yo nnya ke nfáani písoi mpí api mewaisaŋa piyéne la? Asei kam nó símisi, nfáani písoi mpí apí mewaisaŋa méka yɛnune. ¹³ Uu lɛ memáá kei pi yá uu kúninɔi loni uu rikóitime ricɔ́ sí.

*Pifarisi ne Erooti nkpónótɔ́ pite
(Matiyee 16:5-12)*

¹⁴ Upipiretiki ye pɛe akpónó kecáá paleile. Kuse ŋmane kapi múlɛ kúninɔi-i. ¹⁵ Yeesu uu rinóɔ pi he re: Ani nómenécíre tɛ́ nɔne ne Pifarisi ne Erooti nkpónótɔ́ pite. ¹⁶ Pipiretiki ye pimɛcɔpɛcire símisi re apí akpónó má. ¹⁷ Ke Yeesu uu lɛ n céri, uu pi pise re: Yo nnya kani máikɛe re áni akpónó má? Ai kahane nó rikpáii née áni kahane n ceri? Nóanétu ye takasileɛ? ¹⁸ Nɔ inípeɛ mále, áni kɔ pɛe nyáni, nɔ atu mále áni kɔ pɛe kómɛi. Ani léiseɛ? ¹⁹ Kumúŋé kpe-i kam akpónó n kpókɔrine am písoi ákotokú anupū (5.000) hɔne, anére alé kani iluke tɔrɔɔ yípū aní ne tómpɔ? Api u maa re anére kefi ne até. ²⁰ Yeesu uu kɔ pi pise re: Kam akpónó aseɛi písoi ákotokú ana (4.000) n kpókɔrine ní, anére alé kani iluke tɔrɔɔ yi? Api re: Aseɛi. ²¹ Uu pɛe pi maa re: Ai kahane nó n hemneɛ?

Yeesu ye Petisayita-pɔ́ unyíye pɔise

²² Ke Yeesu ne upipiretiki api Petisayita n tu, písoi apí ne unyíye unyine u leɛpɔ́ apí ne u téni re uké u rica. ²³ Yeesu uu unyíye kunípe tini uu u tɔrɔi uú ne kuyu ilúkɛ sí uu pɛe meta inípeɛ-i u wai, uu anípe ukecáá láa uu u pise re: Pɔ linyine nyánii? ²⁴ Unyíye uú werí uu re: Ne písoi nyánile, amá pi pɛé wele yare aléé, pin sɔne. ²⁵ Yeesu uu uinípeɛ píca kpá, ke unyíye uu n nyáneí tíkí-tíkí, uu pélu uu nípá yo n nyáni cáí-cái. ²⁶ Yeesu uu pɛe u maa re uké kúí, amá úu kape kuyu lɔ.

*Piyee ye yámmɛ re Yeesu ke Uléécaá uu wée
(Matiyee 16:13-20; Luki 9:18-21)*

²⁷ Yeesu ne upipiretiki api Sesaree Filipu siyupi kémee sí. Uu ncée kémee pi pise re: Písoi ye máikɛe re née úye? ²⁸ Pi máikɛe re pɔɔ Yohani yee míni písoi ní wole, picɔ́ re pɔɔ Elii, picɔ́ re pɔ́ antepuyɛ kecɔpe unyine le. ²⁹ Yeesu uu pi pise re: Nó ní? Nɔ mpí máikɛe re née wóo? Piyee uu rinóɔ u yósu re pɔ́ ke Uléécaá uu mekeɛ-me wée. ³⁰ Yeesu uu pi nyi re apí kape linka úka símisi.

Yeesu ye unkpɔ ne umeyise nsímé riyóó
(*Matiyee 16:21-28; Luki 9:22-27*)

³¹ Uu mɛncire picélaa pi kuru re li pise re Usoi Kepipi kéké meyansei íwe li. Pisufi piwéése ne pɛpɛe ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése ne isé picélaa piké ke ηmeriyɛ. Li kɔ pise re piké ke kpu ake kɔ keyáa táánū tuné yisi. ³² U símisile ísone kpáii. Kei ke Piyee uu iyaa u sée uu re áí lē kuu yé pɛe wa. ³³ Yeesu uú ηmeelú uu upipiretiki paí uú ne Piyee cési re: Setani, a ne ketaa né wa, likumúnjé re sipómúnjé ási Uléécaá sikó, amá sisoipipi sikó ye si.

³⁴ Yeesu uu pɛe lē memáá písoi ne upipiretiki séi uu pi maa re: Uaye un n la uké né ritiki, uké umɛcire pípaí riyá, uu ukunapéékóó ya * uu pɛe nē tiki. ³⁵ Ai líka nnya, úye un n la uké unfaa lɔ, u n fómnilɛ, amá úye un unfaa n fóm nē ne Nsímé Kɛcire nnya, liute yee yé unfaa lɔ. ³⁶ Usoi kulaa ye kúye in te u ketē nté memá nnéi yé uu pɛe kpi. ³⁷ Linyine ye we ke usoi uu yé n hééle uké ne unfaa n lɔ? ³⁸ Uye un neni inései ne nnésímé isei n wa, piwásánkaí ne pikópekóó mpí kɛɔpɛ, Usoi Kepipi yé kɔ uisei wa, ken píyeyi m pɛeri ne keusaa meyoopi ne piléécaatumɛ.

9

¹ Uu pimáa pi kpá re: Asei kam nó símisi, pinyine ye nté wele pɛe yé Uléécaá iyóopi n yé in ne innanɛ wemɛ api kelenɛ kpíni.

Yeesu ipiɛ ye conse
(*Matiyee 17:1-13; Luki 9:28-36*)

² Siyáa sikpuulū memáá, Yeesu uu Piyee ne Yakupu ne Yohani kpísi apí ne riyópe cáca rinyine taá apí ha kei pimɛcire n we. Uipiɛ ii conse piinipɛɛ-i. ³ Uilū ii n tɛlu, ii wárara pói-pói, ntómé mmē rín nɔɔ má ketē nké ne kenkinii. ⁴ Kei ke Elii ne Moisi apí pɛe rikpáfúme, pi ne Yeesu pin yói. ⁵ Piyee uu pɛe Yeesu maa re: Sáa, li nyamle re tóké pɛe nté n we. Tɔ la re tóké sicánjipi sitaani karii, pó kɛse, Moisi kɛse, Elii kɛse. ⁶ Piyee úu nkpáni nyu mmē kuu yé pɛe ní male, likumúnjé re iwame ye u ne Yeesu pipiretiki tɔɔ wale hái. ⁷ Kuhope kunyine akú weri aku pi hila. Tinóó rinyine ari kuhope kpe-i léeri re: Nkó yee Kenépipi lala, ani kutu ke ricɔ. ⁸ Mese ne mese api piilúké nnéi páii, amá ápi úka yē, Yeesu yee pikekúrí ní we memáá. ⁹ Kapi riyópe n cépilē, Yeesu uu rinóó pi he re ápi kape tíyese unyine uké lē kapi n yé kō hái ne keyáa kē ke Usoi Kepipi ake yé pikpɔkpɔ-i n yisi. ¹⁰ Api nsímé mmē nyi, amá api pimɛɔpɛcire m píseine re yoo pikpɔkpɔ kémɛ meyise?

¹¹ Lē memáá, upipiretiki api u pise re: Yo nnya ke isé picélaa api máikɛe re Elii yee pɛerine líké kelenɛ ketē ketɔ tu? ¹² Uu

* 8:34 Mat. 10:38

pi pɛsɛ rɛ: Mɛsɛi yɛ mɛ rɛ Elii yɛ pɛɛrɪnɛ kɛlɛnɛ ukɛ nɪpá yo nyóɔnɛ. Yo nnya kai mpíí wólaalɛ tɛ Usoi Kɛpipi yɛ íwɛ lenɛ mɛyá api kɛipuri yulu? ¹³ Amá nɛ la kɛ nó sɪmɪsɪ rɛ Elii yɛ pɪpɛɛmɛ masɪlɛ pɪsoi apɪ nɛ u wai lɛ kapi rɪ la yarɛ kai ukɛcáá n wólaamɛlɛ.

*Yeesu yɛ kɛwá kɛ kɛ kuniri aku m pɛkɛsɪ pɔɪsɛ
(Matiyee 17:14-21; Luki 9:37-43a)*

¹⁴ Kapi pipiretiki tɔrɔɔ n nyahaipɔ, api pɪsoi kulúí yɛnu pin kɛwúípi pi wailɛ, isé picélaa pin nɛ pi kɛɲɛnɛ. ¹⁵ Kɛ pɪsoi apɪ mɛsɛ nɛ mɛsɛ Yeesu n yɛ́, ai pi kaikai, apɪ pɛɛ n wúrunkɛɛpɔ piké u yáasi. ¹⁶ Yeesu uu upipiretiki pɪsɛ rɛ: Yoo mpíí nó nɛ pɛ kɛɲɛnɛsɛ? ¹⁷ Utisi unyɪnɛ uu pɛɛ riwúí tɛ-i rinóɔ yóɔri rɛ: Sáa, kɛpómɛé karí nɛ kɛnɛpipi ka. Kuníri kɛɛ kɛ n ló yɛ nsímé kɛ pɔɔnɛsɛlɛnɛ. ¹⁸ Mpá yɛi kai kɛ yisi, ku yɛ ketɛ kɛ talɛ akɛ atalalaa léeri, kɛn anɪ takai, ipɪɲɛ ii nánu. Amí nɛ pipópiretiki tɛni rɛ piké kuníri kɛpɛ lakasɛ, amá apɪ fɛ. ¹⁹ Yeesu uu rinóɔ pi yósu rɛ: Nó nfatɛnɛcɪrɛ pikó mpuri mmú, itunɲɛ ilé kam nókɛnɛmɛɛ pitónɛ kpáne? Itunɲɛ ilé kam yé lɛ nɛ nó n kahari? Ani nɛ kɛwá né kam. ²⁰ Apɪ nɛ kɛ u hapɔ. Kɛ kɛwá akɛ Yeesu n yɛ́, kuníri aku kei nní kɛ lémesɪ, akɛ keteni-i lolu aké m pímiisɛ kɛn atalalaa léeri. ²¹ Yeesu uu keusaa pɪsɛ rɛ: Píyɛi-mɛ kai yɛ nní kɛ wa? Uu rinóɔ yósu rɛ: Háí uiwá-mɛ lɛ. ²² Mɛpɛhɛ kulúí kɛ kuníri kɛpɛ aku yɛ nna nɛ míni-i kɛ risápɔ kɛkɛ nɛ n kpu nnya. Amá in tɛ pó fɛ aa lɪnyɪnɛ wai, a kam aa ró comɛ. A irówɛ ripaí. ²³ Yeesu uu rinóɔ u pɛsɛ rɛ: In tɛ pó fɛ néɛ? Úyɛ un nɛ ukɛfa Uléécáa n tɛnɛ, úu líka pɔɔnɛnɛ. ²⁴ Mɛsɛ nɛ mɛsɛ, kɛwá kɛ usaa u pupɛi rɛ: Né nɛ kɛfa tɛnɛlɛ! Amá a kam a né comɛ, nnéfatenɛ nɪn piyɛ.

²⁵ Kɛ Yeesu uu risoiwúí n yɛ́ tin u kálaari, uu kuníri semni rɛ: Pó kuníri kɛpɛ, póɔ yɛ atusuí usoi n waisɛ aa nsímé u pɔɔnɛsɛ, a kɛwá kɛ-i lɛ, kapɛ píkaɪ kɛkɛmɛɛ pɛɛpɔ, néɛ rinóɔ pó hɛ. ²⁶ Akú lelu kun pupukɛɛ, kun kɔ kɛwá nanɛisɛlɛ. Kɛwá aké n wɛ yarɛ kɛ kpulɛ, pɪsoi mɛyá apɪ waisɛ rɛ kɛ kpulɛ. ²⁷ Amá Yeesu uu kɛkunɪpɛ múlú uu kɛ yukusɛ, akɛ yisi akɛ nyɛrɛ. ²⁸ Kɛ Yeesu uu lɛ mɛmáá kɛyɔ n ló, upipiretiki apɪ pimɛhɛncɪrɛ u pɪsɛ rɛ: Yo nnya kári fɛ tókɛ kuníri nkú lákasɛ? ²⁹ Uu pi maa rɛ: Kɛyóme mɛcɪrɛ kɛ usoi uu yé yáasi uú nɛ kuníri nkú mpuri lakasɛ.

*Yeesu yɛ unkpɔ nɛ umɛyɪsɛ nsímé kpálɛ
(Matiyee 17:22-23; Luki 9:43b-45)*

³⁰ Apɪ kei yisi apɪ Kalilee ketɛ tɛrɲ. Yeesu úu pɛé la piké kei kuu rɪ wɛ ceri. ³¹ Likumúnɲɛ rɛ u yɛ pɛɛ upipiretiki céésɪlɛ uu yɛ pi maa rɛ: Pi Usoi Kɛpipi tinɪnɛ apɪ pɪsoi anɪpɛ-i kɛ wai piké kɛ kpu. Kɛmɛkpɔ-maá, kɛ yé kɛyáa táánú tunɲɛ nkɔ kɛmɛɛ yisi.

32 Amá Yeesu pipiretiki ápi meyu mē kō. Iwame íi kō ηmurei piké pise.

Wōo pipiretiki kecōpe uwéése?

(Matiyee 18:1-5; Luki 9:46-48)

33 Api Kaperinawum tulu. Kapi kέyō n tu, Yeesu uu pi pise re: Yoo pee ncée kέmee nō kέηeneεε? 34 Amá api sέe keu. Ai líka nnya, pi pee ncée kέmee kέηene re úye yee pikεcōpe uwéése? 35 Yeesu uu péε tonε, uu upipiretiki kefi ne pité séi uu pi maa re: Uye un n la uké ufoí, li pise re uké nónnénéí utōrōo uu nónnénéí ukeikó. 36 Uu kewá kenyine kpísi uu pikεcōpe nyereεε, uu ke kpísi uu pékérí uu pee pi maa re: 37 Uye un siwá nsí kecōpe kέye kusáne n yōsí nē nnya, tinécúruu kuu kusáne yōsí, úye un kō kusáne né n yōsí, aí rinécúruu kuú yōsí, amá uyee né n tumme kuú yōsí.

Uye un kerócáá n kpálē, uyē úu uróláarō

(Luki 9:49-50)

38 Johani uu u maa re: Sáa, tō unyine yenle un aníri lakase ne ripónyíri nnaηε úu kō pee ró tíkilē. Kúu ró n tíkilē nnya, arí ne u yulu. 39 Amá Yeesu uu rinōo yōsu re: Ani kape ne u yē, likumúnjé re úka úu we yee ye rinényíri ne mewaisaηa n wa uu kei nní cire nnékópe símisi. 40 Uye un kerópire n we uyē úu uróláarō. 41 Kani nē Kiriεi pikó nnya, úye un kō rinényíri nnya míni níré-niré nō n he, aseí kam nō símisi, liute úu uihéé paane.

Akópe pikaase kecáá nstmé

(Matiyee 18:6-9; Luki 17:1-2)

42 Amá úye un siwá see ne nní kefa né n tene kenyine akópe n waise, li kutōsi we piké rináipare mule-mule rηme wa api ripōo u lesi api mínimaa-i u sápo. 43 In te kupónipe kpee akópe pó waise, a ku riké. Li kutōsi we a nfáa yē ne kunípe kerí ne kaa yé anípe keté m má aá ne nna kpōciré kelō loni, kei ke nna rín ye píkai n kpu. 44 [Kei ke apapi nyee ye ipiηε n li áa ye n kpí, kei ke nna rín ye kō n kpu.] 45 In te kupóna kpee akópe pó waise, a ku riké, li kutōsi we a kúna kuse m má aá ne nfáa yenu ne kaa yé ána keté m má apí ne nna kpōciré kelō kέmee pó sápo, kei ke nna rín ye píkai n kpu. 46 [Kei ke apapi nyee ye ipiηε n li áa ye n kpí, kei ke nna rín ye kō n kpu.] 47 In te mepónipeε mee akópe pó waise, a me lese aa ketaa-pō fómni. Li kutōsi we pōké Uléécaá iyōopi kέmee lō ne menípee mese ne kaa yé inípee ité m má api pee nna kpōciré kelō kέmee pó sápo, kei ke nna rín ye píkai n kpu. 48 Kei ke apapi nyee ye ipiηε n li áa ye n kpí, kei ke nna rín ye kō n kpu. 49 Likumúnjé re: PISOI nnéí kecáá kapi nna kōonune yare kapi ye nní iluke kecáá nnyási n fulei.

⁵⁰ Nnyási yε linyine kecire le, amá mmelō men n kpu, yo kapi yε ne n larukuse? Aní nnyási mecō n láárú, nkínñine nké kō nókenécōpe n we.

10

Utisi ne unósi pitúunne kecáá icélaa
(Matiyee 19:1-12; Luki 16:18)

¹ Yeesu uu ncée pólō uu Yutee ketē loni uu kō Yuritee rikoitime ricō kuwélé-mē sí. PISOI kulúí apí kō pikálaa u kpá uu kō pē picélaa loni yarε kuu yε n céesi. ² Pifarisi pinyine apí ne u kō piké ne ripine u n wa nnya, apí u pise re in te ncée yε we re utisi uké uunási yε. ³ Uu rinóo pi pese re: Iye ke Moisi uu nó pise re ani wa? ⁴ Apí rinóo yósu re: Moisi yε utisi ncée hele re u yé fe uu pitúunne ritelé unósi wolu uu pεε u yulu. ⁵ Yeesu uu pεε pi maa re: Nóanékín ntake nnya ke Moisi uu isé nnyí nó wóí. ⁶ Amá mpá yo mewai kekoraane, Uléécaá yε utisi ne unósi wale. ⁷ Lē nnya ke utisi uu usáa ne úni yisine uu unósi kpísi apí péne, ⁸ u ne uyē apí pansε ipiñe ise. Kai nní lē n wa, ápi nkpéni pité, amá piipiñe yε ise le. ⁹ Lē nnya usoi úu kape lē ke Uléécaá uu rimpéne kóólene. ¹⁰ Kapi kényō n ha, Yeesu pipiretiki apí kō nsímé mmē kecáá pipise u kpá. ¹¹ Uu pεε pi maa re: Uye un uunási n yè un uféé n kpísi, u ne unósi foí púnnele, iwásánkaí kuu lē wa. ¹² Unósi un uula n yè un uféé n sōó, iwásánkaí kuu lē wa.

Yeesu yε siwá tinóo sone ritikise
(Matiyee 19:13-15; Luki 18:15-17)

¹³ PISOI apí ne Yeesu siwá lεεpō re uké si rica. Amá upipiretiki apí ne pi cési. ¹⁴ Ke Yeesu uu lē n yé, ái ne u risá, uu pi maa re: Aní riyá siwá síké kenéméé kam, áni kape si tápisi, likumúnjé re mpí pεε simεcō n we pεε yé Uléécaá iyōopi kémεε lō. ¹⁵ Asei kam nó símisi, úye unsá Uléécaá iyōopi n ηmurei yarε ke kewá ake yε n ηmurei, úu uiyōopi kémεε lonine. ¹⁶ Uu pεε lē memáá si sakaa uu anípe si laa uú ne rinóo sone si tikise.

Uηmánε māmá unyine kecáá nsímé
(Matiyee 19:16-30; Luki 18:18-30)

¹⁷ Ke Yeesu uu ncée m pólólē, utisi unyine uu u tulu ne ntóó, uú ha ukeyu-i wúla uu pεε u pise re: Sáa sone, íye kam waine ké ne nfáa teneciré yé? ¹⁸ Yeesu uu u maa re: Yo nnya kaa né sée re Usone? Úka úu usone, insá Uléécaá mecire. ¹⁹ Mpá liké íye wa, pō Uléécaá isé nyule re: Kape usoi kpu, kape iwásá wa, kape yáai, kape nnóome itansei nyere, kape unyine ncaai ríka wa, a upósáa ne upóni ríyu waise. ²⁰ Uu rinóo u yósu re: Sáa, hái inéwá-me kam lē múlilē. ²¹ Yeesu uu u nyáni ne ríla, uu pεε

u maa re: Likēi lise lee pō pārlē, a n ηme a lē nnēi kaa m mā yāá, aa siwóó sē píwekóó hóone, pō peē memá yē keyómecaa-pō. Pōn lē piwai m masí, aa peē weri aa né tíki. ²² Ke utisi uyē uu anóó nyē n kó, ke ukunipe aku nní mí mulú nnya, ukeyu ake cōhane uú ne mpóocai tómpō.

²³ Yeesu uu upipiretiki peē u n kálaalē nyáni, uu pi maa re: Uléecaa iyōopi kémee pilone ye ne pimámá páápú kpa! ²⁴ Anóó nnyé aa Yeesu pipiretiki píri wai. Amá Yeesu uu pimáa pi kpá re: Sinépipi, a tíye Uléecaa iyōopi kémee pilone ye pólú kpa! ²⁵ Kuyoooyo kun n la kuké kehímpi kupole-i lompo, li yé kutōsi m purú ne ke umámá uu yé í la uké Uléecaa iyōopi kémee n lompo. ²⁶ Ai kō meyansei píri Yeesu pipiretiki kpá, api peē m píseine re: In lee ni, wóo ye peē piyulale yē? ²⁷ Yeesu uu pi nyáni uu re: Usōi kémee, lē ái kuwai we, amá ái Uléecaa kémee. Likumúnē re mpa yo ye kuwai wele Uléecaa kémee. ²⁸ Piyee uu peē u maa re: A ripá kari lirókó nnēi n tíye tōn pō tikilē. ²⁹ Yeesu uu rinóó yósu re: Asei kam nó símisi, úka úu we yee yé né ne Nsimé kecire nnya, kéyo ne pimáa ne piwá, ne piyéi ne píni ne písáa ne siwá ne sicare n tíye ³⁰ úu yé peē neni mewee mmé-i síyo ne pimáa ne piwá ne piyéi ne píni ne siwá ne sicare mepēhē píle n yē. Uu yé kō Yeesu pitiki iwe paa. U yé kō aηmē nyee n wéme kémee nfáa teneciré yē. ³¹ Pifoí meyā yé pitórōo panse, pitórōo meyā api pifoí.

*Yeesu ye metáánū unkpō ne umeyise nsimé símisi
(Matiyee 20:17-19; Luki 18:31-34)*

³² Ncēe kémee kapí peē we pin Yerusalem-mē sí. Yeesu un pikekpeē sóne, upipiretiki pin kewuu píralē, iwame in pepēe pi n tikilē we. Yeesu uu kō upipiretiki kefi ne pité kpísi uu lelee u n leerine pi símisi ³³ uu re: Nō nyánii, Yerusalem kari nní símpō piké ha kei Usōi Kepipi tí piké pepēe ye Uléecaa inyóonse n wa piwéése ne isé picélaa anipe-i wa, pē piké ne u túhaane api yekei re piké u kpu. Pi yé pepēe ápi Uléecaa m pakarelē anipe-i u wa. ³⁴ Pi yé méwoo u nyáni api ukecáá meta tuke, api iséi u fopii api peē u kopu. Amá siyáa sitaani memáá, u yé nkpō kémee yisi.

*Lē ke Yakupu ne Yohani api Yeesu m píse
(Matiyee 20:20-28)*

³⁵ Sepetee sipipi keté, Yakupu ne Yohani apí ne Yeesu kō api u maa re: Sáa, tō la re a lē kari pō n welune ró wa. ³⁶ Uu pi maa re: Yo kani mpíi la re ké nó wa? ³⁷ Api u maa re: Pōn píyei ipóyōopi kémee n tone, tō la re a tíyese use uké kupólukē-lukē-mē n tú, ucō kupómii-mē. ³⁸ Yeesu uu pi maa re: Aní nyu lē kani nní n welu. Nó fe aní ntóosi keporipi kam n nírunē níruu? Néē nó fe aní íwe takai yare kam í n takaine? ³⁹ Api rinóó yósu re: Tó li

fe. Yeesu uu rinóo pi pɛsɛ rɛ: Mɛsɛi yɛ mɛ rɛ nɔ ntóosi kɛporipi kam n nírune n ntí, tɛ íwɛ kam n takainɛ kani takainɛ. ⁴⁰ Amá in kunélukɛ-lukɛ nɛɛ kunémii-mɛ mɛtonɛ nkó mmú ái nɛɛ yé t́yɛsɛ liké nɛ lɛ. Pɛ nnya kɛ sitónɛ sɛ asi n nyóonsɛlɛ kuu si panɛ.

⁴¹ Kɛ Yeesu pipirɛtiki kɛfi tɔrɔɔ api lɛ n kɔ, piapɔɔ aá nɛ Yakupu nɛ Yohani caai. ⁴² Yeesu uu pɛɛ pi séi uu pi maa rɛ: Nɔ nyulɛ rɛ pɛ kapi n kpilɛ tɛ ayu piwéɛsɛ yɛ pinnanɛ nɛ a wéékusɛlɛnɛ, pisoɪ kɛcɪrɛ pin pinnanɛ a nyísɛlɛ. ⁴³ Amá ái li mɛɔ kai nɔ kɛmɛɛ wɛ. Uayɛ un n la uké nɔkɛnɛɔpɛ uwéɛsɛ, uké panɛ núnɛkɛikó. ⁴⁴ Uyɛ un kɔ nɔkɛnɛɔpɛ ikpéɛ n la, uké nónnɛnɛí ulasi. ⁴⁵ Limɛɔ kɛ Usoɪ Kɛpipi ákɛ ka rɛ piké kɛ keisi, amá kɛ kalɛ rɛ kɛkɛ picɔ keisi, akɛ kɔ kɛnfaa nɛ riwómɛ héélɛ mɛyá mɛkɛ nɛ píyulalɛ ní yɛ nnya.

*Yeesu yɛ unyíyɛ kapi yɛ n sɛɛ rɛ Patimɛɛ pɔisɛ
(Matiyɛ 20:29-34; Luki 18:35-43)*

⁴⁶ Api Yeriko tuiɔɔ. Kumúnɛ kɛɛ-i kɛ Yeesu nɛ upipirɛtiki nɛ risoiwuí api kuyu ní lelu, unyíyɛ unyínɛ yɛɛ n wéleɪ kapi yɛ n sɛɛ rɛ Patimɛɛ, Timeɛ unmánɛ un ticéetímɛ t́. ⁴⁷ Uu kóm tɛ Nasarɛti ukó Yeesu yɛɛ t́su, uu sicááila kápáá rɛ: Tafiti kɛpipi, Yeesu, a inéwɛ ripaí! ⁴⁸ Mɛyá amɛ nɛ u cési rɛ uké riséɛ, amá uu mɛyá cáse rɛ: Tafiti kɛpipi, a inéwɛ ripaí! ⁴⁹ Yeesu uu nyɛrɛ uu rɛ: Ani u séemɛ. Api unyíyɛ séipɔ, pin u máikɛɛ rɛ: A n kahari, a yisi, u pɔ séilɛ. ⁵⁰ Unyíyɛ uu ukɛtukanka sá uu wákasi uu Yeesu-mɛ sɪ, ⁵¹ Yeesu uu u pise rɛ: Yo kaá la kɛ pɔ wa? Unyíyɛ uu rɛ: Unésáa, nɛ la rɛ inénípɛɛ iké yɛ yɛ. ⁵² Yeesu uu u maa rɛ: A n nɛmɛ, mpófatenɛ yɛ pɔ yóriyɛ. Mɛsɛ nɛ mɛsɛ inípɛɛ ii wúkule uu Yeesu tiki.

11

*Yeesu yɛ Yerusalem kuyu loni
(Matiyɛ 21:1-11; Luki 19:28-40; Yohani 12:12-19)*

¹ Kumúnɛ kɛɛ-i kapi Yerusalem n nyahaipɔ pin Petifaseɛ nɛ Petanii ayu keyúrí wɛ, aléɛ nyɛ kapi yɛ n sɛɛ rɛ Olifiyɛɛ rikútu kuwélé-mɛ, Yeesu uu upipirɛtiki pitɛ tum ² un pi tee rɛ: Ani kuyu kɛɛ nní nɔkɛnɛyɛ ní wɛpɔ kɛmɛɛ ha. Nɔn píyɛi n tuiɔɔ, nɔ keminaapipi kɛnyínɛ lɛɛpɔ kɛn toraalɛ. Usoɪ úka úu kɛ tonɛlɛ. Ani kɛ fénnɛ aní nɛ né kɛ wɛri. ³ Uyɛ un nɔ m maa rɛ: Yo nnya kani lɛ wai? Ani rinóo u yósu rɛ: Upiima yɛɛ kɛ la. U yé mɛsɛ nɛ mɛsɛ nɔ riyá aní nɛ nté kɛ wɛri.

⁴ Api sɪ api keminaapipi lɛɛpɔ ncée-i kɛn kɛtahaɪ toraalɛ tinɔnɔɔ rinyínɛ keyúrí, api kɛ toriyɛ. ⁵ Pɛpɛɛ kei ní wɛ pinyínɛ api pi maa rɛ: Yo kani kei wai? Yo nnya kani keminaapipi kɛ toriyɛ? ⁶ Api rinóo yósu yarɛ kɛ Yeesu uu pɛɛ ní ma. Api pi t́yɛ api t́su. ⁷ Apí nɛ keminaapipi kɛ Yeesu sɪ api kɛkɛcáá piilú laai,

Yeesu uu κε tone. ⁸ PISOI MEYĀ API PIILŪ TĀŅENTE NCÉE KEČĀĀ, PICŌ API APĒI KAPI SICARE-I N KPĀSI TĀŅENTE. ⁹ PISOI PE E Yeesu KEYU N SŌNE NE PEPEE UKEPĪRE N TĪKILĒ PIN PUPUKEE RE:

Osanna! Ani Uléécaā uyee n sŏnti ne Upiima rinyiri ritaāse.
¹⁰ Uléécaā uké rinŏ sŏne uyee n sŏnti uké urŏsĀĀ Tafiti mečŏ

iyŏopi n tone ritikise, Osanna! Ani urinyiri keyŏmečcaā-pŏ ritaāse.

¹¹ Yeesu uu YerusaleM kuyu tulu, uu Uléécaā keyŏ sĪ. Ke itunje ii n tene nnya, uu nĪpĀ yo pinyānei māsu, u ne upipiretiki kefi ne pitē api Petanii tŏmpŏ.

*Yeesu ye kufikiyee anŏ wa
 (Matiyee 21:18-19)*

¹² Kai n weesi, Yeesu ne upipiretiki api Petanii kuyu n leeri nkŭ nn Yeesu wai. ¹³ Uu kečcaā-pŏ kufikiyee yenu ne mepēi. Uu re u yē ha apipi wēēsi. Amā kuu n tuipŏ, mepēi nmane kuu leepŏ, likumŭnjē re itunje iyē-i ke alé nyē aa ye m pi li kahanē n tu. ¹⁴ Yeesu uu peē ku maa re: Uka ūu kape pĪkai ripŏpipi piluke rĪkpĀ. Upipiretiki api anŏ nyē kom.

*Yeesu ye Uléécaā keyŏ-i pikpēense lakase
 (Matiyee 21:12-17; Luki 19:45-48; Yohani 2:13-22)*

¹⁵ Api lē memĀĀ YerusaleM tulu, Yeesu uu Uléécaā keyŏ loni. Uu pepeē Uléécaā keyŏ-i n yĀlisi ne pepeē n lēeri pilākase kĀpĀĀ, uu pepeē siwŏŏ n cŏhŏne ataapili ne pilŏlĀyĀi situmpi lĀuli. ¹⁶ Uu tĪyese unyine uké ne ilŭ inyine Uléécaā keyŏ-mē titiki. ¹⁷ Uu pi cési re: Li wŏlaalē te: Pi yē kenēyŏ sēe re sitē nnēi pISOI KEYOMEYĀHAAYŌ. Amā nŏ ne ke ripŏlŏsele piyaaluke kuhore. ¹⁸ Pepeē ye Uléécaā inyŏnse n wa piwēēse ne isē picēlaa api uanŏ nyē kom, api ncēe wēēsi pikē ne u kpu. Amā pin u wuru re uicēlaa ye peē pISOI nnēi pĪrĪ wa nnya. ¹⁹ Kai nnyŏŏ n wa, Yeesu ne upipiretiki api kuyu lelu.

*Yeesu ne kufikiyee kŏima
 (Matiyee 21:20-22)*

²⁰ Kai n weesi pin tŏsu, Yeesu pipiretiki api kufikiyee kpē yenu kaku n kŏosi ne inĪŭ-pŏ. ²¹ Piyeē uu leleē n wa léise, uu Yeesu maa re: SĀĀ, a ripĀi, kuléē kaa anŏ n wa ye kŏosile. ²² Yeesu uu upipiretiki rinŏ yŏsu re: Ani ne Uléécaā kefa tene. ²³ Asei kam nŏ sĪmisi: Uye un tikŭú ntĪ m maa re: A kei yisi a ha mínimaa-i ripŏlŏ, unsĀ ukēfa-i n tĪru, amā un n waise re lē kuu nnĪ m ma ye waine, li yē mesei wa. ²⁴ Lē nnya kam nŏ tee re: Ani ye waise re nŏ lē nnēi kani keyŏmeyĀhaa-i n welu piyēne masile, Uléécaā yē kŏ nŏ li yeneise. ²⁵ Nŏn kŏ piyei n nyenu nŏn keyŏme n yĀsi, nŏn ne unyine nnyine m mā, ani u sĀrei, NŏunēsĀĀ yeē keyŏmečcaā-pŏ n we uké kŏ ne nŏrinécŭruu

akópe nó n sárei nnya. ²⁶ [Amá nansá ye akópe n sárei, Nónunesáa yee keyómecaa-pò ní we úu kò nórínécúruu akópe nó sáreine.]

Yei ke Yeesu nnaŋe nn léeri?

(Matiyee 21:23-27; Luki 20:1-8)

²⁷ Api kò Yerusaleṃ pihápe kpá, kumúnjé kpe-i ke Yeesu uu Uléécaa keyò-i n kònnii, peree ye Uléécaa inyóonse n wa piwéése ne isé picélaa ne Pisuiṃ piwéése api u leepò. ²⁸ Api u maa re: Nnaŋe ní-ye kaá ne nní wai? Uye yee rínaŋe pò he pòké ne nní n wai? ²⁹ Yeesu uu rinóò pi yósu re: Ké nse nó pise. Nòn tinóò né m pese, né pee nó símisi rínaŋe mmē kamí ne lē n wai. ³⁰ Uléécaa née písoi pee Yohani tumme re uké písoi míni wole? Ani rinóò né pese. ³¹ Api pee pimécòpécire n keŋene re: Tòn m maa re: Uléécaa, u yé maa re: Kai pee íye wa káni ne Yohani nsímé ŋmurei? ³² Tòn m maa re: Písoi, ái yé wa. Pi pee kuyu pikó wurule, likumúnjé re pinnéi ye pee Yohani kpíilenle yare antepu kecire. ³³ Api Yeesu rinóò yósu re: Ari nyu, Yeesu pòò pi maa re: Nē ám kò nó símisine rínaŋe mmē kamí ne lē n wai.

12

Pikeikó pee rikpákárá m má kenyárū

(Matiyee 21:33-46; Luki 20:9-19)

¹ Yeesu uu pee lē memáá sinyárū pi loni, uu re: Utisi unyine yee we, uu aléé nyē kapi ye n sée re fiinyi kecare tamesi. Uu mmele wai uú ne ke kónú. Uu kò kecare ke-i kuhóre túni uu kétacerii mòm kei kapi yé píta n cérii. Uu kò limemáá rikúsi cáca rinyine mòm uu pee pikeikó wéési re piké kecare kē kecáa u m paílē uké ncée ha uké kam. ² Kai aléépipi nyē kutúú n tu, uu ulási unyine upikeikó pē kémee tumpò re piké aléépipi anyine u yóome. ³ Api u tini api káii, api menípe ŋmane u lakase. ⁴ Uu kò ulási uco pikemee tumpò, api uyē tíyu kecáa káii api u lámisi. ⁵ Uu utume táánū tum, api uyē kopu. Uu lē memáá pitume meyā túmeipò, api picò kaiinkee api kò picò kóni. ⁶ Ucarete uyē unmánē lala mecire kaí pee u pòone. Uu pee metóroo uyē tumpò un tee re: Pi yé unéŋmánē wuri. ⁷ Amá pikeikó pē api símaane re: Nkó yee masí usáa ikulanlū nnéi te. Ani kam tóké u kpu ari pee uikulanlū iyē n te. ⁸ Kuu n tuipe api u tini, api kópu api kecare ilúké u sá.

⁹ Iye ke ucarete uu waine? U werine uké pikeikó pē kò uu aléé nyē picò pa. ¹⁰ Ani Uléécaa Nsímé ritelé kémee kéénlē te: Típare ke pimóme api n fóm tee panse ticíre-cire tee kenui-í ní wee?

¹¹ Upíima yee lē wa. Mewaisaŋa kuu ró n yéneise ye mē.

¹² Pisuiṃ piwéése api céru re pē ke Yeesu kenyárū aké ne mánē. Api pee lē kapi yé ne u n tí wéési, amá risoiwuí ari iwame pi wai. Api u tíye api tósu.

Lampoo kapi ye Ròm uyōōpi pīima n hēele
(Matiyee 22:15-22; Luki 20:20-26)

¹³ Apī Yeesu kémee Pifarisi pinyine ne pēpee Erooti kēpire ŋ we tumpō re piké ripine u wa apī ne uanōlempi cire u tini. ¹⁴ Apī weri apī Yeesu pise re: Sáa, tō yē te pōō aseī ute áa kō úka kēwu u túúni. Likumúnjé re ái pīsoi mēwee kaá ne músu pōn ne símisi. Pō ye kō Uléécaā ncee pīsoi céesile ne aseī. Ncēe ye we re tóké ye Sesaa lampoo hēélee? Li pise re tóké ye hēélee néē ári kapē ye hēélee? ¹⁵ Yeesu yee pikēcáá kēcáá mēwai n nyu uu rinōō pi yōsu re: Yo nnya kani ripine né wai? Ani ne mēwóōpipi menyine né kam ké me yē. ¹⁶ Apī ne menyine u hapō. Yeesu uu pēe pi pise re: Uye riyu ne úye rinyiri yee kēwóō nké kēcáá we? Apī rinōō yōsu re Sesaa lo. ¹⁷ Uu pēe pi maa re: Ani Sesaa likó Sesaa pa, ani Uléécaā likó Uléécaā pa. Urinōō mēyóō amē mēyá nnōō pi yipu.

Pisatusee ne nkpō kémee mēyise nsmíé
(Matiyee 22:23-33; Luki 20:27-40)

¹⁸ Pisatusee pēe n tee re pikpōkpō ápi ye nkpō-i yisi, apī Yeesu kémee sí apī u pise re: ¹⁹ Sáa, lē kē Moisi uu isé ŋ wóī ye nní: Uye umaa un n kpu uu unósi tíye úu ne kēwá, uuwá yee yé unósi uyē kukúmannōsi kpísi uu umáa mpuri wai. ²⁰ Pimáreco piseei pinyine pēe pēé we. Ufoi uu unósi kpísi uu kpi úu ne kēwá. ²¹ Ulírū uu ukúmannōsi kpísi, uu kpi úu ne kēwá. Lē meco kai kō utáánū titiki. ²² Pikeseei kē, úka úu kēwá ne u mari. Pē memáá unósi uyē pōō kō kpi. ²³ Pikpōkpō keyiseyaa ketúnjé, pikēcōpe úye yee yé unósi n te, likumúnjé re pikēseei kapi kunósi u kpíkesi. ²⁴ Yeesu uu pi maa re: Lē nnya kani nómenécíre kíraasente: Ani Nléécaasimé aseī kómēi, áni kō Uléécaā nnaŋe nyu. ²⁵ Meseisei kē ke pīsoi apī pikpōkpō kémee n yisine, pītisi apī pinósi kpíkesine, pinósi pō ápi kō pila sóonkēene, amá pimēfine yé n we yarē piléécaatumē keyómēcaā-pō. ²⁶ Yo nnya kani tee re pikpōkpō ápi yé yisi? Ani kelō ke-i kai Moisi ritelē-i n wólaalē te Uléécaā ye kuhíhíi kpēe ŋ torē kémee we un ne Moisi símisi kēenlēe? Li kei wólaalē te, Uléécaā ye Moisi maa re: Néē Apiraham Uleecaa ne Isaaki Uleecaa ne Yakupu Uleecaa. ²⁷ Uléécaā úu pikpōkpō Uleecaa, amá u pinyánnýá Uleecaa le. Nónnépúnne ye piyēle.

Isé iyee Uléécaā isé kēcōpe icō n fe
(Matiyee 22:34-40; Luki 10:25-28)

²⁸ Uléécaā isé ucélaa unyine yee pēe Pisatusee ne Yeesu ikeŋene n kō, uu yénu re Yeesu ye rinōō pi yōsile n̄sōne, uú ne u kō, uu u pise re: Isé nníi kémee iye yee imáa? ²⁹ Yeesu uu rinōō yōsu re: Isé maa ye nnyí: Isirayēli, a kutu ricō, Upiima,

Uróléecaa, Upiima ye ucíreníne le. ³⁰ A Upiima, Upóléecaa n la ne kepófa nnéi, ne ipósoi nnéi ne kepómúné nnéi ne mpónane nnéi kō. ³¹ Ilírū ye nnyí: A upócō n la yare kaa ripócúruu ní la mecō. Isé íka íi we yee nnyí n fe. ³² Isé ucélaa uyē uu u maa re: Li nyamle, sáa. Asei ye nye kaá maa re Uléecaa ye ucíreníne le úu kō ucō má. ³³ Mpá úye uké u n la ne kefa nnéi, ne mesōhō nnéi ne rínanē nnéi kō. Mpá úye uké kō uucō n la yare kuu uricuruu ní la. Lē ne isee kapi ye ne Uléecaa n nyóonse api tóroise múkú-múkú ne inyóonse icō nnéi tōsile. ³⁴ Ke Yeesu uu n yé te mesōhō kuú ne rinóo yósi, uu u maa re: Pō mepócíre rísone cápínele. Aa ne Uléecaa kuyōpiyu ketaa we. Uka úu ppe ikari piwai rikpá uké nnyine u pise.

*Uyē ke Uléecaa uu n wée ne Tafiti kecáá nsimé
(Matiyee 22:41-46; Luki 20:41-44)*

³⁵ Yeesu ye Uléecaa keyō-i céesile uu pi pise re: Iye ke isé picélaa api yé fe apí maa re uyē ke Uléecaa uu n wée ye Tafiti kepipi le. ³⁶ Nfáasone ye Tafiti ricuruu maase re:

Upiima ye Unépiima maa re:

A kunéluke-luke-mē kényukótone-i tone,

háí ne kumúné kpe-i kam yé pipóláarō kepónyále-i n cō. ³⁷ Tafiti ricuruu yee u see re "Upiima". Iye kuu yé ppe ne Tafiti kepipi?

*Yeesu ye re písoi piké pimécire ne isé picélaa tí
(Matiyee 23:1-36; Luki 20:45-47)*

Písoi kulúí ye ppe kutu u cōlenle lin pi láarú. ³⁸ Uicélaa kémee kuu pi símisi re: Aní ne isé picélaa ne nómenécíre tí. Píké ne atúkanka caa-caa n kōonii ne písoi piké pi n yáhaanke ayáa kémee yee ripóo pi we. ³⁹ Ayómeyáhaalee sitone foí ne keluke kémee sitone foí yee pilikáipi-káipi. ⁴⁰ Pi ye lē ke pikúmannōsi api m má nnéi yóile api ye ppe keyóme yáasi mecáa yare pi písoi sone le. Uléecaa yé ne pi túhaane uu íwe pi wai ái kumúné má.

*Ukúmannōsi ihēe
(Luki 21:1-4)*

⁴¹ Yeesu uu lē memáá Uléecaa keyō-i, kei kapi ye ihēe n sariipō keyúrí tone. Uu lē ke písoi api siwóo n sariipō m pailē. Pimámá meyā api meyá hekesi. ⁴² Ukúmannōsi unyine pōo kō weri uu sitanká sité sápo. ⁴³ Yeesu uu ppe upipiretiki séi uu pi maa re: Asei kam nó símisi, ukúmannōsi wekōó nkó ye hele ai mpá úye tōsu. ⁴⁴ Likumúné re mpí nnéi, lē kápi ne líka n wai kapi he, amá uyē pō, ulikó kecire, lē kuu m má nnéi uké ne iluke n lō kuu he.

13

*Yeesu re Uléecaa keyō yé fori
(Matiyee 24:1-2; Luki 21:5-6)*

¹ Kε Yeesu uu Uléécaa keyo-i n léeri, upiretiki use uu u maa re: Sáa, a ripái, kέyo kecire ne apare sone-sone, née yo? ² Yeesu uu rinoo u yosu re: Pó kέyo píima nké nyánii? Li sónti liké wa ripare ríka ári yé ricó kecáa n tasilē. Linnéi mmú ye sóntile liké fori téké-téké.

*Lelee n nyise re ketē ye ketene tu
(Matiyee 24:3-14; Luki 21:7-19)*

³ Uu Olifiyee rikúú kecáa tone Uléécaa keyo keyu-mē. Piyee ne Yakupu ne Yohani ne Antiree mecire ne uyē pin we, api u pise re: ⁴ A ró símisi kumúnjé kpe-i ke lē ai ní werine. Yo yee ró nyisene re lē nnéi yé tene?

⁵ Yeesu uu pee pi maa re: Ani nómenécíre tí nsonē, áni kape tíye unyine uké kuyúí nó tā. ⁶ PISOI MEYÁ YÉ SÓNAAME USE USE NE RINÉNYÍRI, NÍPÁ ÚYE UU YE MAÁ RE NÉ KE ULÉÉCAA UU WÉE. Lē kémee kapi yé pISOI KULÚI KUYÚI TÁ. ⁷ Nōn píyeyi n kō te atōpi ye nnyáā ne ketaa-pō weme, áni kape nfasimé tōne, likumúnjé re lelee sónti. Amá kétō áke kahanē n tu. ⁸ Nsoipuri nnyine yé yisi nn nsoipuri ncō ne tōpu, keyópitē ake keyópitē kecō ne tōpu, ketē yé silō silō yenesi, nkú yé kō wa. Limpōle yé n we yare ke memárenlō ame ye unósi pikéhē n kóraane. ⁹ Ani nómenécíre tí. Pi yé ne sitúhaane nó ha, apí ne sipópi nó káii ayómeyáhaalee-i. Pi yé né nnya kuyu piwéése kémee ne pitúhaane kémee nó sōne. Nó kō pikeyu-i inétansei li. ¹⁰ Li pise re piké Nsímé Kecire isoipuri nnéi riyóó kelene. ¹¹ Pin nó n tí apí ne ketúhaane nó sí, áni kape píri tōne kelene ne mmē kani yé m maa, amá ani mme mee kumúnjé kpe-i nó n ka maa, likumúnjé re ái nōó símisi, amá Nfáasone ye mu. ¹² UsOI YÉ UMÁÁ NÉE UWÁ TÍ UU TÍYESE API U KOPU. Pisáa yé kō limēcō pisipipi wa. Siwá yé pisáa ne píni kecáa nyere asi tíyese api pi kóni. ¹³ Tinényiri nnya, nípá úye ye nóinépuri yulune, amá úye un tinkáhá-káhá hái ne kétō-pō, Uléécaa yé u yoriye.

*Iwe píima mekame
(Matiyee 24:15-28; Luki 21:20-24)*

¹⁴ Kumúnjé kunyine yé kam ani ncaai píima mee ye n cókoi yenu, kei kái ne n sá re nké n we. Uye un nsímé mmē n keē, uké musí uké liasei kō. Lin lē n wa, pepepe Yutee ketē kémee ní we piké wuri api ayópe taá. ¹⁵ Uye un kέyo ipiraa kecáa n we, úu kape kέyo-i ricepime re uké linyine kpísi. ¹⁶ Uye un kō kecare-i n we, úu kape kepire pele re uké ha uketukanka kpísi. ¹⁷ Iwe ke pifani ne pimáreni apí ha siyáa se-i topori. ¹⁸ Ani keyóme yáási, ái kape nnyiye kumúnjé ka. ¹⁹ Likumúnjé re siyáa see íwe píima síkó le. Ke Uléécaa uú ne ketē n wa, apí íwe iyē icō yenaalē, iicō íi kō píkaí léeri. ²⁰ Uléécaa unsá pee siyáa sē n hasi, úka úu yé pee nfáa yē. Pē kuu n tési uú n te nnya kuu si hasi. ²¹ Uye un pee nó

m maa re: Ukirisi ke Uléécaá uu n wéε ye nté née nté-pə wele, áni kapε waise. ²² Likumúnjé re pikirisi nəəme ne antepuyε nəəme ye leerine. Pi yéé mēwaisaŋa ne mēwai píima wapisi piké ne mpa pē ke Uléécaá uu n te pəise. ²³ Ani kapε ləpile, mpa yo kam nní mēncire nó símisi.

Usoi Kepipi mēkame

(Matiyee 24:29-31; Luki 21:25-28)

²⁴ Amá siyáa sē kémeε, íwe píima iyē memáá ke itunje ii səmaane, iwáre ii metéi paa.

²⁵ Awárepi aa keyómecaa-pə poroiri, lináŋe-naŋe lee keyómecaa-pə ní we ai meyá yεŋesi.

²⁶ Pi yé pεε Usoi Kepipi yē

ken ahope kecáá weme ne kennanje ne kemeyəopi. ²⁷ U yé pεε upitume pεε ketē ne keyómecaa-pə ní we awélé nnéi túmei api pē kuu n wéεkeε ketē nké ne keketo-pə cápine.

Kufikiyee kecáá icélaa

(Matiyee 24:32-35; Luki 21:29-33)

²⁸ Ani kúfikiyee kenýárū icélaa kutu rícə. Ku ye kun ilése ŋmú n wairi, mepéi men n leeri, nə ye mεse ne mεse ceri re kupii ye nyahaimεle. ²⁹ Limεcə kaí we, nən píyeyi likei nní mēwai n yē, ani ceri re Usoi Kepipi ye nyahaimεle un tinənəə ne kələ. ³⁰ Asei kam nó símisi: Pisi kunai nkú áku tósune kelenε nní nnéi líké ne ní kam. ³¹ Ketē ne keyómecaa yé təsi, amá anénəə áa metóŋé má.

Uléécaá mēcire yεε ketē ketene itunje nyu

(Matiyee 24:36-44)

³² Amá in ketē metene nkó, úka úu likeyaa kē née liitunje iyē nyu, mpa piléecaatumε pεε keyómecaa-pə ní we née Uléécaá Kepipi ricuruu. Amá Usáa mēcire yεε nyu. ³³ Ani nómenécire tí, áni kapε ripóə fóm, (ani ye keyómecaa yáasi), likumúnjé re áni nyu píyeyi ke liitunje ii yé kam. ³⁴ Li yé n we yarε usoi yεε ncée ní ha uu ukeyə tíyε, uu upikeikó nínanje he, uu mpa úyε pikéi u múise, uu rinənəə uméré rinəə he re úu kapε ripóə fóm. ³⁵ Lē nnya, áni kapε ripóə fóm, likumúnjé re áni nyu píyeyi ke úyəsaa uu pεeri, nnyóə née kesine pele née mēcánkooi née mmarε. ³⁶ Ai kapε wa re u mēkaíkai ka uu nó leeri nnə kémeε. ³⁷ Lē kam nní nó n símisi, mpa úyε kamí ne mánε, áni kapε ripóə fóm.

14

Pisuiŋi piwéεε ye kómεine re piké Yeesu tí

(Matiyee 26:1-5; Luki 22:1-2; Yohani 11:45-53)

¹ Li riyále siyáa sité Isirayeli pikó piké ne nkpə melóə ne akpónó nyεε áa pite m má anyá li. Pεpεε ye Uléécaá inyóənsε n wa piwéεε ne isé picélaa api ncée n wéési kapi yé ne Yeesu n tí

ne mesohō piké u kpu. ² Api símaane re: Ai kape anyá kumúnjé-i re písoi yé yisi api pitele wai nnya.

*Unósi unyine ye Yeesu riyu kecáá tulaali kōonu
(Matiyee 26:6-13; Yohani 12:1-8)*

³ Ke Yeesu uu Petanii kuyu-i uyō Simōo keyō kémee ní we un iluke le, unósi unyine uu lompo. Unósi uyē un kenúmpí sone kee tulaali pape-pape yee nnéi píima m má múlĭ. Uu kenúmpí kē foru uu tulaali Yeesu riyu kecáá kōoni. ⁴ Mewai mē áme ne picō risá, api pēe pimēcōpecire m máikēe re: Linsone ye ní-ye kuu nní tulaali nkó n caai? ⁵ Tō pēe fe ari u yái ne nnéi píima ari siwóó sē píwekóó he. Apí ne unósi uyē wóósi. ⁶ Amá Yeesu uu pi maa re: Ani u riyá. Yo nnya kani u cōhĭ? Mewai sone kuu né wa. ⁷ Likumúnjé re mǎpá píyei ke nó ne píwekóó aní we, nó fe ani lisone pi wai pēe uye-i kani ní la, amá né, ái mǎpá píyei kam yé ne nó n we. ⁸ Lē ke unósi nkó uu n fene kuu wa. Inépiŋe kuu mencire tulaali fō piké kelenē nhóre i tā. ⁹ Asei kecáá, ké nó símisi re mǎpá yei kapi ketē nnéi kecáá Nsímé Kēcire yóólē, pi yéé unósi nkó mewai mmé símisi apí ne u n léiselē.

*Yutasi ye wéésile piké Yeesu tí
(Matiyee 26:14-16; Luki 22:3-6)*

¹⁰ Yeesu pipiretiki kefi ne pité kecōpe use kapi ye n sée re Yutasi Isikariyōti uú ha pēpēe ye Uléécaā inyōonse n wa píwéése leepō re uké Yeesu tí uké pi rimúise. ¹¹ Nkíŋniŋe kapi ne kutu u ricō api rinōó yekei re pi yé siwóó u he. Yutasi uu icée sone wéési uké ne Yeesu pianipe-i n wa.

*Yeesu ne upipiretiki ye nkpō melóó anyá iluke le
(Matiyee 26:17-25; Luki 22:7-14; 21-33; Yohani 13:21-30)*

¹² Kenyáyaā foí kē kapi ye akpónó nyee áa pite m má n li, keyáa kē kapi ye kō nkpō melóó anyá isan n kō, Yeesu pipiretiki api u pise re: Yei kaá la tóké ha anyá iluke pō wa? ¹³ Uu upipiretiki pité tum uu pi maa re: Ani kuyu-i ha, utisi unyine yee kecórípi ne míni n topori yé ne nó risáne, ani u ritiki. ¹⁴ Un yei n lō ani úyote maa re: Urósáa ye pise re yei ye kulee kpe-i ke u ne upipiretiki api nkpō melóó anyá iluke n lenē? ¹⁵ U yé keyō kecáá kulee maa kunyine kapi rísone n nyōonse nó nyíse. Ilū kapi ye ne anyá n li nnéi ye kukeméé wele. Kei kani yé anyá iluke wa. ¹⁶ Yeesu pipiretiki api tōsu api kuyu tulu, api mǎpá yo leepō yare ke Yeesu uú pēe pi ní ma, api nkpō melóó anyá iluke wai. ¹⁷ Kai nnyóó n wa, Yeesu ne upipiretiki kefi ne pité apí weri. ¹⁸ Kumúnjé kpe-i kapi iluke n le, Yeesu uú maa re: Asei kam nó símisi, nókenécōpe unyine yee ne iluke né n le yé né yáá. ¹⁹ Piapōo aa caai api pēe use use u m písei re: Yare né nēe? ²⁰ Uu rinōó pi yósu re: Nó kefi ne

pité pē use lo, tó ne uyē tōō ricáripí rise-i n le. ²¹ Usoi Kεpipi ye tósulε yarε lē kai kekεcáá n wólaamelē. Amá usoi nkó yeε yé Usoi Kεpipi n yáá, íwe ke liute uu topori. Li kutōsi we ápi kapε pεε liute m mari.

Yeesu nkpō ne umeyise piléise inyekii

(Matiyee 26:26-30; Luki 22:14-20; Kōrenti Foi, 11:23-25)

²² Kapi n le, Yeesu uu kukpónó kpísi, uu kukεcáá Uléεcaa pōnεse uu limemáá ku kpókóri uu pi ku pa uu re: Ani yōsí, inépiηε ye nnyí. ²³ Uu lē memáá kepóripi kpísi uu kekεcáá Uléεcaa pōnεse. Uu pi ke pa api pinnéi níru. ²⁴ Uu pi maa re: Menénye ye mmé, ménye memεε písoi meγā nnya kōnu, Uléεcaa uú ne pi séi re u ne pē piké kómεine. ²⁵ Asei kam nó símisi, ám píkaí aléepipi pita mpí pinírε kpáne hái ne keyáa kē kam yé pifále ní ntí Uléεcaa iyōopi kémεε. ²⁶ Kuu lē písímé pi ní masí, api pεε ipakare siyomε n yom pin pakarente api wai api Olifiyee rikúú sí.

Yeesu ye símisi re Piyεε yé kési re uu u nyu

(Matiyee 26:31-35; Luki 22:31-34; Yohani 13:36-38)

²⁷ Yeesu uu pi maa re: Nó nónnénéi kepire né ritō, likumúnjé re li Nléεcaasímé ritelé-i wólaalē te: Né useεsē kpu,

isáη pōō kpíi. ²⁸ Amá nen píyεi nkpō kémεε piyise m masí, né ha Kalilee ketē-pō nó m mé. ²⁹ Piyεε uu u maa re: Mpá pinnéi pin kepire pō rinto, ái ne né. ³⁰ Yeesu uu u maa re: Asei kam pō símisi, neni kesine nké cirε icá iké kelene meté n kooi, pō kési nnōō metaani re áa né nyu. ³¹ Amá Piyεε uú n kenjaalē te: Mpá lin nkpō ye mu, tó ne mpó tóké kesé kpu, ám kuηmeriyε pō we. Pinnéi api kō nse mmē m máikεε.

Yeesu ye Ketisemanee-pō keyómε yáási

(Matiyee 26:36-46; Luki 22:39-46)

³² Yeesu ne upipiretiki api lē memáá kelō kenyine kapi ye n sée re Ketisemanee sí. Uu upipiretiki maa re: Ani nté n tū, nééké ha keyómε n yáhaapo. ³³ Uú ne Piyεε ne Yakupu ne Yohani péne. Kei ke iwame ne mpōōcaai yíkíyiki nn u tí. ³⁴ Uu pi maa re: Tinépōō ye caailenle hái lin ne nkpō menyíne we. Ani nté tone áni kapε lōpile. ³⁵ Uu lē memáá keyu-mē nyōsōpō nkáripí, uu wúla uu Uléεcaa yáási re lin íye n we, a tíyεse nípōle ituηε iyē íi kapε ka. ³⁶ Uu keyómε yáási re: Unésáa, pō fe aa nípá yo wai, a ne ntóosi keporipi nké ketaa né wa. Mpá ne lē, kapε menépōōla wa, amá a mepókó wa. ³⁷ Uu lē memáá upipiretiki-mē pεle, uu pi lεepō pin lōní. Uu Piyεε maa re: Simōō, pō lōnilεε? Aa nkpáni fe póké n nyáni kenampí kesεε? ³⁸ Ani n tū nōn nyáni nōn keyómε

yáasi, áni kape ne pipeikεε kέmεε ní loó nnya. Li kesoi pipi ripóo we re keké ye lisone wa, amá ke pεε rinári mále.

³⁹ Uú ne ketaa piwai pi kpá, uú ha keyóme yáasi, uu umewelee foí mē meco welu. ⁴⁰ Uu pεeri uu kó pi lεeri pin lóni, likumúnjé re piinipεe ye mulεile. Api ceri mmē kapi yé rinóo u n yósí. ⁴¹ Uu metáánū pεeri uu pi maa re: Néntε nō nkpréni lónile nōn wéntelē? Li lē tule, itunje ye tule, lee nní, pi Usoi Kepipi pikópekóo anipe-i wale. ⁴² Ani yisi tóké tósí, uyεε né n yáine ye nyahaimεle.

Yeesu metine

(Matiyee 26:47-56; Luki 22:47-53; Yohani 18:3-12)

⁴³ Yeesu úu kahane nsímé n tene ke upipiretiki kefi ne pité pē use kapi ye n sée re Yutasi ne risoiwuí api mese ne mese rikpáfúme, pin atéhe ne apúnipi muleilē. Pεpεe ye Uléεcaa inyóonse n wa piwéése ne isé picélaa ne Pisui fi piwéése ye pi tumpo. ⁴⁴ Yutasi yeε pεe pianipe-i Yeesu n waine, ye pεe risoiwuí mesohō mē kuú ne u ní tinine céesile. U pεe pi céesi re: Nen ha úye rimpira am u yáasi, uyεε lo, ani u tí, ani u múlú rísonε aní ne tósu. ⁴⁵ Kuu n tuipō uú ne mese ne mese Yeesu kō, uu re: Sáa! Uu pεe u pira uu u yáasi. ⁴⁶ PISOI pē api Yeesu kecáá kunipe wai api u tini. ⁴⁷ Kei ke Yeesu upiretiki use uu risaapō uu uritéhe kpeú, uu Uléεcaa usina ukeikó kutu semí. ⁴⁸ Yeesu uu rinóo yósu uu pi maa re: Yo nnya kani pitíne né ka ne atéhe ne apúnipi yare usoi kpááree? ⁴⁹ Mpá keyáa kéye kam ye nókenécōpe n we, nen Uléεcaa keyō-i céesi, áni né tí. Amá lē kai Nléεcaasimé ritelé-i n wólaamelē liké ne n wa nnya kai lē wai. ⁵⁰ Yeesu pipiretiki nnéi api u ηmeriyε api wuru. ⁵¹ Uηmánε unyine yèè pεe Yeesu n tikilenle un kusánjáá ηmane yariilē. Api re piké u tí, ⁵² uu kusánjáá tōpíri uu menmanε wuru.

Pi ne Yeesu ketúhaane píima-i ha

(Matiyee 26:57-68; Luki 22:54-55, 63-71; Yohani 18:13-14, 19-24)

⁵³ Api ne Yeesu Uléεcaa usina kέmεε sí. Kei ke pεpεe ye Uléεcaa inyóonse n wa piwéése ne Pisui fi piwéése ne isé picélaa api pinnéi cápínelē. ⁵⁴ Piyεε uu ketaa-pō Yeesu n tikilē hái ne Uléεcaa usina keyōcōpe-pō. U ne piméré api kei kesé n tū un nna wéni.

⁵⁵ Pεpεe ye Uléεcaa inyóonse n wa piwéése ne pitúhaane píima nnéi api pISOI wéesi pεe yé Yeesu ne nsímé rinkpárá. Pitúhaane pē api nkópe níka yē kapi yé ne u n kpu. ⁵⁶ Likumúnjé re meyá mee ne nsímé u kparai, amá mmē kapi n símisi rín ncée nse ritiki. ⁵⁷ Picō api ye yisi apí ne u wááná re: ⁵⁸ Tō kō un tee re: Nē né Uléεcaa keyō nké ke usoi kunipe aku n wa fori, am siyáa sitaani kecōpe kefée mōm ke usoi kunipe áku yé n wa. ⁵⁹ Mpá

ne kei ricuruu, pinsímé rín ncée nse ritiki. ⁶⁰ Uléécaá usina uu icápine iyē kecəpe yisi uu Yeesu pise re: Aa rinóó ríka yósunee? Mpókəpe rí-ye ke písoi mpí api nní símisi? ⁶¹ Yeesu uu sée, úu rinóó ríka yósí. Uléécaá usina uu pipise u kpá re: Póó uyē ke Uléécaá uu n wée? Uléécaá yee ipakare n te Kepipii? ⁶² Yeesu uu rinóó yósu re: Née lo. Nó Usoi Kepipi yē ken Uléécaá, rínanje nnéi ute kuluke-luke-mē kényukótoné-i tū. Nó kə keyómecaa-pə ahope kémee u yē un ne weme. ⁶³ Kei ke Uléécaá usina uu pee uricuruu ilū kuu n tanaalē céerii ai nyíse re li u tóosile hái uu re: Píseérakóó píye picə kari nkpeni wéési? ⁶⁴ Nə konle kuu Uléécaá kecáá anóó kópe n símisi. Iye kani músu? Pinnéi apí maa re li ne sá re piké u kpu. ⁶⁵ Picə api ukecáá meta pitúkente loni, api ukeyu paasi apí akpini pinéi u kápáá pin u tee re: A uyee lē pó n wai ηmoinu! Piméré apí u tini apí ne sipese u tépei.

Piyee ye kesi re uu Yeesu nyu

(Matiyee 26:69-75; Luki 22:56-62; Yohani 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Kumúhē kpe-i ke Piyee uu metene ripoo-i rí we, unósi unyine yee Uléécaá usina n keisi uú weri. ⁶⁷ Uu Piyee yenu un nna wéni, uu ukeyu-i nyáni uu u maa re: Pó ne kə pee Nasareti ukó Yeesu uyē tikilenle. ⁶⁸ Uu késu re: Am nyu, am mmē kaa rí la pəké símisi kóméi. Uu pee kei yisi uu kupookpaná-i sí. ⁶⁹ Unósi uyē uu piyéne u kpá uu pepere kei rí we maa re: U písoi pē use le. ⁷⁰ Piyee uu kə pikéne kpá. Kai nkáripí rinkpáse, pepere kei rí we apí pimáa u kpá re: Mesei ye me, pə písoi pē use le. Likumúhē re pə Kalilee ukó le. ⁷¹ Uu késu ηmaa uú ne keté kpeeni uu wéeri re: Ne Uléécaá, am usoi nkó nyu. ⁷² Ică ii mese ne mese melírū kooi, Piyee uu léise re Yeesu ye u maa re: Ică iké kelene meté n kooi, pó kési metaani re áa né nyu. Kei kuu pee mese ne mese itu ripe.

15

Pi ne Yeesu Pilati kémee ha

(Matiyee 27:1-2, 11-14; Luki 23:1-5; Yohani 18:28-38)

¹ Piwéése nnéi apí mmare mare cápine: pepere ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése ne Pisuifi piwéése ne isé picélaa ne pitúhaane píima nnéi. Kei kapi pee Yeesu paasi apí ne u tósu apí Pilati anipe-i u wai. ² Pilati uu u pise re: Póó Pisuifi uyəəpii? Yeesu uu rinóó u yósu re: Mmē kaa nní ma. ³ Pepere ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése apí ne nsímé meyā u kparai. ⁴ Pilati uu kə pipise u kpá re: Aa rinóó yósunee? A ripai mmē ne mmē kapi kepócaá n símisi. ⁵ Yeesu uu rinóó ríka piyóó rikpá. Ai Pilati píri wai.

Pi túhaane ai tone re piké Yeesu kpu

(Matiyee 27:1-2, 11-14; Luki 23:1-5; Yohani 18:28-38)

⁶ Μπά nkɔ meló anyá áye, Pilati yee pee ukpaniikó uyē ke písoi api n wée akpanii tǎle. ⁷ Utisi unyine kapi ye n sée re Parapasi ye kukpaniilee-i wele ne pinyine pee ápi pee uyóopi kecáá n kpálē. Pitele pinyine-i kapi pee usoi kpu. ⁸ Tisoiwuí ari Pilati-mē tómpo, api lē kuu ye mpa anyá áye pi n wa pise. ⁹ Pilati uu pi pise re: Nó la ké Pisuífi uyóopi akpanii nó tǎo? ¹⁰ Likumúnjé re Pilati ye ceri re nfaɔle nnya ke pepe ye Ulééca inyóonse n wa piwéése api uanipe-i Yeesu wa. ¹¹ Amá pepe ye Ulééca inyóonse n wa piwéése api písoi Pilati-i teriipó piké u ricóh uké ne Parapasi akpanii tǎ. ¹² Pilati uu pipise pi kpá re: Iye kani mpí la nmaa ké uyē kani nní n sélei re Pisuífi uyóopi wa? ¹³ Api pipupeí kpá re: A kunapéékó kecáá u karií. ¹⁴ Pilati uu pi maa re: Ncaai ní-ye kuu mpí wa? Api meýá pipupeí kpá re: A kunapéékó kecáá u karií. ¹⁵ Pilati uu risoiwuí mepóla tiki uu Parapasi akpanii tǎlu. Kapi Yeesu ne iséi pikáii ní masí, api písoi anipe-i u wai re piké ha kunapéékó kecáá u karií.

Pisóoca ye Yeesu kecáá nyáni

(Matiyee 27:27-31; Yohani 19:2-3)

¹⁶ Pisóoca apí ne kényoɔre, kei kapi ye n túhaane u sí api pisóoca tǎrǎo nnéi séi. ¹⁷ Api kuyóopikpelenku wée u tani api sinípeleépi ne riyóopikóh parii api u kipise. ¹⁸ Api pee lē memáá u yáhaankee re: Tǎ pó yáasi, Pisuífi uyóopi. ¹⁹ Api ríyu kecáá ne kenaapi u pepu api meta ukecáá tuke, api ukeyu-i nsonne wula api u yáasi. ²⁰ Kapi kecáá pinyáni u ní masí, api kuyóopikpelenku wée kpē u lapile api uilū pitane u pese apí ne kunapéékó kecáá pikarií u tómpo.

Pi Yeesu kunapéékó kecáá karií

(Matiyee 27:32-44; Luki 23:26-43; Yohani 19:17-27)

²¹ Api ucéetǎjé unyine yee sicare-mē n léeri nínanje Yeesu kunapéékó cǎnse. Pi ye utisi uyē sée re Simóo, Sirɛeni kuyu ukó lo. Uyee Alekisantiri ne Rufuusi usaa. ²² Apí ne keló kē kapi ye n sée re Kǎlikǎta Yeesu sí. Kǎlikǎta aseí re Kúyu Kǎjoo keló. ²³ Api píta kapi ne pite kapi ye n sée re miiri n cǎhǎne u pa re uké n ntí, amá úu n ntí. ²⁴ Api kunapéékó kecáá u karií api uilū hǎne. Pi pañailé mpa úye úu ne uikpíkékpiké céru. ²⁵ Itunje in mese áme we kefi kumúnjé pepu kapi u karií kunapéékó kecáá. ²⁶ Api lē nnya kapi Yeesu ní kpu wǎlu re: Pisuífi uyóopi. ²⁷ U ne písoi kpááree pité pinyine kapi kesé karií, ucǎ ukuluké-luke-mē, ucǎ ukumii-mē. ²⁸ [Lē kai Nléécaasimé kémee rintiki ye lē: Piwaikópekó kunai-i kapi u wa.]

²⁹ Picéetǎjé api u lámankee pin tíyu pǎuli pin máíkee re: Yéee! Póo ye Ulééca keyǎ n fori aa siyáa sitaani ne pimóme ke pese, ³⁰ a ripócuruu yoriye aa kunapéékó kecáá súiri. ³¹ Pepe ye Ulééca inyóonse n wa piwéése ricurruu ne isé picélaa api kecáá

u nyánei pin pimεcαpεcιre tee re: U picα yóriyentele amá úu pεe fe uké uricuruu yoriye. ³² Ukirisi, Isirayeli uyαopi uké nkpéni kunapéékαó kecáá súime táké yé arí ne kefa tene. U ne pē kapi kesé n karii pōo kα u lámaankeε.

Yeesu nkpa

(Matiyee 27:45-56; Luki 23:44-49; Yohani 19:28-30)

³³ Itunje kecíre kumúnjé, kuηmaha aku ketē nnéi cōni hái ne itunje metaani kumúnjé-pα. ³⁴ Ketúnjé metaani kumúnjé kpe-i, Yeesu uu kecááila píima kenyinε súúni re: Eloi, Eloi, lama sapatani? Lεεε re Uléécaα, Uléécaα, yo nnya kaa né ηmeriyε? ³⁵ PISOI pεe kei n cápinelē kecαpe pinyinε api lē kom api re: Ani ripái, Elii kuu nní sélei. ³⁶ Kei ke pikεcαpe unyinε uu wuri uú ha píta nyεpe-nyεpe pinyinε-i sinéē fe uu kenαapi tuhu uu u pa re uké n ntí un tee re: Táké yé nké, in te Elii yé kam uu u súiseri. ³⁷ Amá Yeesu uu meyá kepupeila semí uu pεe kpi.

³⁸ Kusánjáá kapi ne Uléécaα keyα kémεε n kénelē akú ceérine meté, kecáá ne metene-pα. ³⁹ Ke Rōm usóoca kpéē yeε pεe Yeesu keyu-i n nyenu uu unkpα mmē n yé uu re: Usoi nkó ye pεe mesei Uléécaα Kepipi lε. ⁴⁰ Pinósi pinyinε ye kα pεe wele pin ketaa nyánei. Pinósi pē kecαpe ke Makitala kuyu ukó Maari ne Maari Yakupu Sínsá ne Yosee uni ne Salomee apí pεe we. ⁴¹ Ke Yeesu uú pεe Kalilee-pα rí we, pinósi pē pεe ye pεe u n tikilē pin u keisi. Pinósi picα ye kα pεe u tikilenle apí ne Yerusalem sí.

Yeesu mekulaa

(Matiyee 27:57-61; Luki 23:50-56; Yohani 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Nnyóó nn pitule masí ke Yosefi, Arimatee kuyu ukó uú ka. Yosefi ye pεe pitúhaane pē kémεε usoi kecíre lε. Uyē ticuruu ye kα pεe Uléécaα iyαopi mekame ménle. Keyáa kē aí ne sá anyá isαólú keyaa ye ke, liké ne kóso weesi kewénteyaa. Lē nnya ke Yosefi uu ikari wa uu Pilati kémεε sí uú ha u pise re uké Yeesu u pa. ⁴⁴ Ai Pilati píri wai kuú ne n kō te Yeesu ye nkpα masí. Uu Rōm usóoca kpéē séi uu u pise re in te li nánai ke Yeesu uú ne n kpu. ⁴⁵ Ke Rōm usóoca kpéē uu písímaa u mí masí lē kai rí we, Pilati uu ncée he re piké Yeesu kpísi piké Yosefi pa. ⁴⁶ Uyē uu kusánjáá lαlu uu kunapéékαó kecáá Yeesu súiseri uu kusánjáá u pílesi uú ha rikpíi kapi kuparecaηaa-i n wa kémεε u yekei, uu pεe lē memáá mεpare píima menyinε pímiise uu rinαnα fi. ⁴⁷ Makitala kuyu ukó Maari ne Maari Yosee uni api kei kapi u n waipe n nyánei.

16

Yeesu ye nkpα kémεε yisi

(Matiyee 28:1-8; Luki 24:1-12; Yohani 20:1-10)

¹ Ke kewénteyaa ketúné ake ní tǎsí, Makitala kuyu ukó Maari ne Maari Yakupu uni ne Salomee api tulaali lolu piké ha Yeesu yakasi. ² Kewénteyaa ukóso, api mækekæe metunjeleeme rikpíí sí. ³ Api pimæcǎpecire píseine re: Wóo yé ha ripare tæ rikpíí rinǎnǎo n filē tó pímiise? ⁴ Kapi yé inípeε rinsíka, api yénu re li meparecǎŋaa mē pímiisele. ⁵ Api rikpíí-i lomǎo api kenmánepi kenyine yenu ken kuluke-luke-mē tū ken ketúkanka tomé tanaalē, iwame ii pi wai. ⁶ Ake pi maa re: Iwame ii kape nó wa, nté Yeesu Nasareti kuyu ukó uyē kapi kunapéékǎó kecáá n karií kani wéési? U nkǎo kémeε yisile, úu nté we. Ani nyánii, kelǎ nké-i kapi u finse. ⁷ Amá ani ha Piyee ne upipiretiki tǎrǎo maa re u yé ha Kalilee-pǎo pi m mē, kei kapi yé ha u yē yare kuu pi n símaalē. ⁸ Api rikpíí-i léeri api ntóó sé pin terii ne iwame, amá ápi úka ríka ma ne iwame mepheh.

Yeesu ye umecire Makitala kuyu ukó Maari nyise
(Matiyee 28:9-10; Yohani 20:11-18)

⁹ [Ke Yeesu uu kewénteyaa ukóso mmare nkǎo kémeε n yisi, u tíyesele Maari Makitala uu mǎfoí u yenu. Maari Makitala uyē kémeε kuú peε aníri aseεi lakase. ¹⁰ Maari Makitala uú ha nsímé mmē pepeε peε Yeesu rintíki símisi. Pē pin kumúnjé kpe-i nkǎo tū pin kǎo ténesi. ¹¹ Kapi n kǎo te Yeesu ye nfáa mále, te Maari Makitala ye u yē, ápi ne kefa tene.

Yeesu ye umecire upipiretiki pité nyise
(Luki 24:13-35)

¹² Lē memáá, Yeesu uu méwee féé mæcǎ kpisi uu tíyese upipiretiki pité pinyine peε kecare-mē n sí api u yenu. ¹³ Pē ticurruu apí weri api picǎ nsímé mmē símisi, picǎ pē api kǎo ne kefa tene.

Yeesu ye umecire upipiretiki kefi ne use nyise

(Matiyee 28:16-20; Luki 24:36-49; Yohani 20:19-23; UPM 1:6-8)

¹⁴ Yeesu uu metǎrǎo umecire upipiretiki kefi ne use nyise kumúnjé kpe-i kapi iluke n le. Uú ne pinfatene kuciré ne pinkintake pi cési, kápi pepeε peε nkǎo kémeε meyise-máá u n yē ne kefa u tene nnya. ¹⁵ Uu peε lē memáá pi maa re: Ani ketē nnéi rikǎónú ani pisoí nnéi Nsímé Kεcire símisi. ¹⁶ Uléécǎa yé nkó yee ne kefa u n tene uu kǎo míni wole yoriye. Amá u yé ne nkó yee úu ne kefa u n tene túhaane aí ne u kpi. ¹⁷ Mewaisaŋa ke pepeε ne kefa Uléécǎa n tene api yé ní wapisi ye mmé: Pi yé rinényiri ne aníri lakase, api meyu féé símisi. ¹⁸ Pin iwáa n cǎpii, íi yé líka pi wa. Mpá pin kǎo liníré-niré lee yé n kpu n ntí, aí yé nkǎpáni líka pi wai. Pi yé pitóikó kecáá anípe rilaa, pitóikó pē api pélu.

¹⁹ Ke Upíima uu písímé pi ní masí, aí keyómecǎa-mē u kǎpíǎo uú ha Uléécǎa kuluke-luke-mē kényukǎótonε-i tone.

²⁰ Upipiretiki api s¹ apí ha n¹pá yei Nléécaasimé símisi. Upíima uu pik¹ei pi n l¹eni, uu tíye mewaisaŋa kapi n wapisi ame pinsímé ase¹ n nyíse.]

Nsímé Kεcirε ritelé ke Luki uu n wói

Lelee ritelé nti kémee ní we

Nsímé Kεcirε ritelé ne Ulééca Pitume Mewai ritelé ke Luki uu wói. Pē inipεε-i ke Yeesu uu umεwai n wapisi ke Luki uu písei n̄s̄one uu kelene ritelé n̄ti uusanε Teofili wolu re uké Yeesu icélaa aseí kō n̄s̄one (Luki 1:1-4). Luki ye pεε Ukireki le. U kō pεε upōise píima unyine le yeε pεε Pōli n sáríkεε. Luki ye Yeesu nyísele yare Usói Kεpipi. Yeesu ye pansεle kεsoipipi uú ne sisoipipi íwe tēni. U pεε písoi ipiηε ne píam̄íri pōisentele. Tíyu 24 kémee ke isimé t̄ar̄o yeε m̄ mulú ii wólalē, iyē ke pεpεε Yeesu mεwai n yé api Luki rintér̄se. Iyεε nní Yeesu meyise nkp̄o kémee ne umεkp̄áfume upipiretiki ne pinósi ne pipiretiki picō pεε pεε unkp̄o n tēni keyu-i. Uu lē ne lē ke átélé aa ukεcáá ní símisi pi pérése uu pεε pi tum te piké ha m̄pá úye símisi re uyεε Uyulale.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Luki ye símisile lē ke Yeesu uu sisoipipi kémee n lompō (1:1-4:13). Umεmare ne ukeleeme nkó mee kei we.
2. Upíima ye ketē kecáá unfaa nnéi kémee sisoipipi wéésile. Luki ye símisile lē kuu ne pinári ne píwekōs ne pitóikō kutu riñcō (4:14-19:27). Sinyárū kulú kuu kp̄isi uú ne sisoipipi li céesi: Uηmáne yeε m̄ pō kenyárū (15), Samarii ketē usói unyine yeε kusoi n nyu kecáá nsímé (10:25-37).
3. Unkp̄o kunapéékōs kecáá ne umeyise nkp̄o kémee ke Upíima uú ne sisoipipi yoriye (19:28-24).

Luki ye Teofili ritelé wói

¹ Umárecō Teofili, písoi meýā ye mεwai mee kerócōpe n wapisi nkó piwóle peenle. ² Pi mεwai mē nsímé tó ritósele yare lē ke pεpεε kékoraane-me n yé pin neni ne Ulééca nsímé kónnúlē api ró n n kéenkeε. ³ Lē nnya ke rinécúruu am n̄s̄one písei ké lē nnéi lee kékoraane-me n wa ceri, ai né s̄onesi re ké linkó pō umárecō Teofili wói kélé-kélé. ⁴ Ne wólule nōké ne n céri re icélaa kaa n kō ye nsímései le.

Uléécaatumε ye símisi re pi yé Yohani Uniwole mari

⁵ Kumúnjé kpε-i ke Erooti uú pεε Yutee ketē uyōopi ke Ulééca unyōnse unyine kapi ye n sée re Sakarii uú péé we. U pεε Apiya piléékōs kunai ukó use le. Uunōsi ye pεε pεpεε ye Ulééca inyōnse n wa uwéése Arōo kεpire ukó le. Pi ye u sée re Elisapeti. ⁶ Piketé ye pεε Ulééca inipεε-i kecírε sōnele pin kō Upíima isé ne uicélaa nnéi múilē n̄s̄one. ⁷ Amá api pεε kewá má, Elisapeti ye pεε unyapi le. Lē memáá, u ne ula keté ye pεε kpurunule.

⁸ Keyáa kenyine kai Sakarii kunai menyóonse tu, uu pee keyáa kē Uléécaā keyu-i upinyóonsekei n wai. ⁹ Lē kai pepe ye Uléécaā inyóonse n wa inyekii-i m pise kapi ritiki apí ne Sakarii wée re uké Uléécaā kunyóonselee lō uké tulaali ηmaasi. ¹⁰ Kumúnjé kpe-i kapi tulaali n ηmaalē, pisoι riwúí ye pee cápínelenle pin ketahai mmé keyóme yáasi. ¹¹ Upíima uleecaatumē unyine uu mese ne mese Sakarii keyu-i kpáfúme, uu kehúú ke-i kapi tulaali n ηmaalē kuwélé luke-luke-mē nyere. ¹² Ke Sakarii uu u n yé, uú túí-túí, iwame ii u tini. ¹³ Amá Upíima uléecaatumē uu u maa re: Sakarii, iwame íi kape pó wa. Uléécaā ye ipówele konle. Upónósi Elisapeti yé kewántisi pó mári aa rinyíri ke he re Yohani. ¹⁴ Meyíkiyiki kake ripópó larukusene. Pisoι meýā apóo yé kó larisi ne kepimare. ¹⁵ Likumúnjé re u yé kam uu Upíima inipere-i wai usoi píima unyine. Feé ne píta pome-pome píka apí unnō-i lonine. Nfáasone yé meýā u n yipaalenle kumúnjé kpe-i kapi u n cuunsene. ¹⁶ U yé Isirayeli pikó meýā pi-Uleecaa, Upíima-mē peseme. ¹⁷ U yé masí Uléécaā keyu-i n sónle ne mewéesesōho ne rínanje ke Elii uú pee m má, uu písáa ne pisiwā nfasimé péne, uu tíyese pepe aseí pite mewéesesōho n háikuse api pepe me n tíkilē kemúnjé ηmurei. U lē nnéi waine uké ne nsoipuri mee Upíima mekame m mé n yé nnya. ¹⁸ Amá Sakarii uu uléecaatumē maa re: Iye kam yé ne ceri re aseí ye nye? Likumúnjé re ne kpurunule, unénósi ricuruu ye kó kpurunule. ¹⁹ Uléecaatumē uu rinóo u pese re: Néε Kapiriyeli, Uléécaā keyu-i kamí we nen upikei wai. U né tummele re ké ifaaci kecire nnyí pó símisi. ²⁰ Amá áa ne nsímé kapi n yekei re nké kumúnjé kunyine-i wa ne kefa tene. Lē nnya kai yé ripólémpi paasi áa yé fe póké rinóo male hái ne kē ke mewai mē nnéi ame n waine.

²¹ Kumúnjé kpē nnéi kémeε, pisoι pee n cápínelē pin ketahai Sakarii mé ye pee píri túnle re pi kunyóonselee-i meýā nánai nnya. ²² Amá kuu n léeme, úu fe uké rinóo pi male. Pisoι api céru re Uléécaā ye linyine u yenisele kunyóonselee-i. Anípe kuú ne pi símisi, tilémpi tin pahaalē.

²³ Ke Sakarii uu kumúnjé kpē kai m pise re uké Uléécaā pikei wa ketō n tu, uu ukeyo pele. ²⁴ Kai rinkpáse, uunōsi Elisapeti uu fapisi, uu umecire kényō-i pésu hái ne iwáre inupū kumúnjé, un tee re: ²⁵ Lē ke Upíima uu né n wa ye nní: Li nkpéni ripóo u wa re uké leleε pee pisoι kecōpe inései n tese né lese.

Uléecaatumē ye símisi re pi yé Yeesu mari

²⁶ Iwáre kpúúlū kémeε, Uléécaā uu uléecaatumē Kapiriyeli Kalilee ketē kuyu kunyine kapi ye n sée re Nasareti kémeε tum. ²⁷ Ukpére unyine yeε úu utisi n nyu kapi pee Yosefi yeleilē. Pi ye u sée re Maari. Ukeméε ke Uléécaā uu u tú. Yosefi ye pee

uyóopi Tafiti kepire ukó le. ²⁸ Uléécaatumε uyē uu Maari keyo-i lompō, uu u maa re: Ne pō yáasi, Uléécaa ye ípεelée pō nyísele un kepópire we. ²⁹ Anóo nyē aa Maari túí-túíse, un umεcire písei re: Iyáhaa íye mpuri ye nnyí? ³⁰ Uléécaatumε uu pεe u maa re: Maari, iwamε íi kapε pō wa, Uléécaa ye uipεelée pō nyísele. ³¹ Pō kómεi, pō fapisine aa kewántisi maru, aa ke séi re Yeesu. ³² Ke yé isoi wa api ye ke séi re Uléécaa yee mpá yo kecáá ní tú Kepipi. Upíima Uléécaa yé tíyese akε usáayaha Tafiti iyóopi tone. ³³ Ke yé Yakupu kepire pikó kémεε iyóopi tenεciré li. Keiyóopi íi kétó máne. ³⁴ Maari uu uléécaatumε maa re: Iye kai yé lē wa, ám utisi nyu? ³⁵ Uléécaatumε uu rinóo u pεse re: Uléécaa Nfaasone ye kepócaá súirine, Uléécaa yee mpá yo kecáá ní tú uu unnyéré pō yárii. Lē nnya kewá kē ne Uléécaa kekó le. Pi yé ke sée re Uléécaa Kepipi. ³⁶ Upómáreco Elisapeti kapí pεe n sélei re unyapi ricuruu ye ne riwéése kewántisi kefa mále. Uiware kpúulú kémεε kuu nní we. ³⁷ Likumúnjé re Uléécaa úu líka kupōone we. ³⁸ Kei ke Maari uu pεe u pεse re: Ne Upíima ukeikó le. Liké wa yare kaa nní ní ma. Uléécaatumε uu pεe u yá uu tómpō.

Maari ye Elisapeti pilóólú ha

³⁹ Lisiyaa se-i, Maari uu mεkεεkeε Yuta ketē keε akúú ní má kuyu kunyine ncee pōlō. ⁴⁰ Uu Sakarii keyo-i lompō uu Elisapeti yáasi. ⁴¹ Kumúnjé kpe-i ke Elisapeti uu Maari iyáhaa n kō, kewá akε ukefa-i lémesi, Nfáasone nn Elisapeti yipu ⁴² uu pupεi re: Uléécaa ye lisone pō wale ai tósu pinósi tōrōo nnéi. Uléécaa rinōo sone ye kewá kē kaa m mārune kecáá wele. ⁴³ Néε úye Unépiíma uni uké ne pilóólú né ní kam? ⁴⁴ Kumúnjé kpe-i kam ipóyáhaa n kō, kewá ye kenéfa-i lémesile ne mpōonare. ⁴⁵ Pō únarekome le, kaá ne kefa n tene re Upíima ye lē kuu ní ma api pō símisi waine nnya.

Maari keyome

⁴⁶ Maari uu pεe re:
Ne la ké Upíima rinyiri ritaáse,
⁴⁷ tinépōo arí ne Uléécaa, Unéyulale larisi.
⁴⁸ Likumúnjé re u né uukeikó neε ám líka n tulaalē íwe ténle. Kaí ne neni rimpá, nsoipuri nnéi yé né maa re únarekome.
⁴⁹ Uléécaa rnanje nnéi ute ye likei sone kecire né wale.
Urinyiri nsone ye ne mmpehé le.
⁵⁰ Uyee ye hái kaí ne n wémε pepεe u n wuru anai íwe té.
⁵¹ Uu mεwai nanje-nanje wapisi ne unnanje, uu unnanje nyíse pepεe
akókōri m má api kpíi.
⁵² Uu piyóopi iyóopi-i lese,
uu pepεe ápi líka n tulaalē taáse.

53 Uu pɛpɛɛ nkú n tú nɛ lisəne lɛpɛise,
uu pimámá lákase menípe nmanɛ.

54 Uu upikeikó Isirayɛli pikó picomɛ weri.

55 Uu palei rɛ uké Apiraham nɛ ukɛpire pikó íwɛ tɛ
háí nɛ mǐpá píyɛi-pɔ yarɛ kuú pɛɛ pirókpure mǐ ma.

56 Maari nɛ Elisapɛti apí tonɛ háí nɛ iware itaani kumúnjé, uu
lɛ mɛmáá ukeyɔ pɛɛ.

Yohani Uniwolɛ kemarɛ nsímé

57 Kɛ Elisapɛti kemarɛ akɛ n tu, uu kɛwántisi maru.
58 Elisapɛti pipɛrɛɔ nɛ upimareɔ apí kóm tɛ Upíima yɛ íwɛ u
tɛ, ai Elisapɛti mɛɔ pi larisi. 59 Keyáa páha-paha tunjé, apí nɛ
kɛwá weri piké kɛ riké, apí músu rɛ piké usáa rinyiri kɛ hɛ rɛ
Sakaríi. 60 Amá úni uu rɛ: Aai, pi yɛ kɛ sée rɛ Yohani. 61 Apí u
maa rɛ: Iyɛ lɛ má, úka úu kɛpɔyɔ-i rinyiri tɛ ticɔ má. 62 Apí pɛé
nɛ anípe usáa pise rɛ íyɛ kuú la piké yɛ kɛwá kɛ sée. 63 Sakaríi
uu pise rɛ piké kukpáncúkú u pa. Kapi ku u mǐ pa, uu kukɛcáa
wólú rɛ: Kɛrinyiri tɛɛ Yohani. Ai pinnéi nnóo yipu. 64 Mɛsɛ nɛ
mɛsɛ, Sakaríi rilempi ari fénne, uu símisi uu Uléecaa rinyiri
taáse lin cáɛ. 65 Ai pɛɛ upipɛrɛɔ nnéi iwamɛ wai. Yuteɛ ketɛ
kɛɛ akúú m má nnéi kɛmɛɛ, pisoí apí mɛwai mɛ nsímé nɛ n
túntilɛ. 66 Pɛ nnéi pɛɛ ifaaci iyɛ n kó apí ikɛcáa m músu pin
pimɛɔpɛcɛrɛ píseine rɛ: Iyɛ kɛ kɛwá kɛ aké masí nɛ tɛnɛnɛ?
Asei kɛcáa, Upíima yɛ pɛɛ kɛkɛpire wɛɛ.

Sakaríi yɛ Uléecaa pakarɛ

67 Nfáasɛnɛ nn kɛwá usaa Sakaríi yipu, uu Uléecaa rinyiri nɛ
pisímé loni rɛ:

68 Upíima, Isirayɛli pikó Uleecaa rinyiri tiké n taálɛ
kuú nɛ upikó kutu rinɔɔ uu piriya lolu.

69 U uyóriyɛ yɛɛ nnaɛnɛ m má ró hɛɛ
uukɛikó Tafiti keyɔ kɛmɛɛ.

70 U pɛɛ háí mɛkɛɛ-mɛ nsímé mmɛ antepuyɛ kuu n wɛɛ
símaasɛɛ.

71 U rinóo yekei rɛ u yé piróláarɔ
nɛ pɛpɛɛ irópuri n yúlu anipɛ-i ró nméhɛrɛɛɛɛ.

72 Uléecaa yɛ nfanarɛ pirósáayaha nyísɛɛ,
úu uricuruu rinóo kuu
u nɛ pɛ kɛɔpɛ n yekei palei.

73 Likumúnjé rɛ Uléecaa yɛ urósáayaha Apiraham wéeri rɛ

74 u yé piróláarɔ anipɛ-i ró lesɛ,
uu tíyɛɛ ári yé nɛ iwamɛ u n yáási.

75 Ai tíyɛɛ arí n kpáiiɛ tɔn kɛcɛrɛ sónɛ uinipɛɛ-i háí nɛ
ntófáa siyaa ketɔ-pɔ.

76 Pó kɛnɛwá, pi yé pó sée rɛ Uléecaa yɛɛ
mǐpá yo kɛcáa n tú antepu.

Likumúnġe re p̄o yé Upiima kekpeē wa aa ncée u nyónse,
 77 aa upikó céreise re u yé piriyu lo uu piakópe pi sári.

78 Ulééca nfanare toi-toi nnya,
 u ne umetéi sóntile ame ró kpáii yare ntunje

79 uké p̄epe kunmaha-i ne p̄epe nkp̄o kuhore-i ní we rikpáiiise,
 uu aróna nkínjine ncee tikise.

80 Kewá ken papisi, kemeseho men ko papisi. Uu acesi kóima-
 i n finu hái ne keyáa kē kuu upikēi Isirayeli pikó kec̄ope n
 kóraane.

2

*Lē kapi Yeesu Kirisi m mári
 (Matiyee 1:18-25)*

1 Ketē nnéi uyóopi Okusiti uu kumúnġe kpe-i rinóo he re piké
 ketē nnéi p̄isoi kēē. 2 Pikéē p̄epe p̄ifoí. Pi wale kumúnġe kpe-i ke
 Kiriniisi uú p̄ee Sirii ketē kecáá iyóopi n le. 3 Mpá úye uu ukuyu
 pikéē sí. 4 Yosefi uu Kalilee ketē kémee Nasareti kuyu-i yisi uu
 Yutee keteni-i Tafiti kuyu kapi ye n sée re Petelehem sí. Kuyu
 kpe-i kapi uyóopi Tafiti mari. Yosefi ricuruu ye Tafiti keyo ne
 uk̄epire ukó le. 5 Uu kei pikéē sí, u ne uunosi felei-felei Maari
 yee k̄efa m má. 6 Pin Petelehem-i we, ukemareyaa ake tulu 7 uu
 ukewá foí máru ketisi, uu asánáá ke yarii uu kuh̄opi kecáá ke
 finse, kapi picéetġe kulee-i ketónne m paa nnya.

Uléecaatume unyine ye Petelehem-p̄o rikpáfume

8 Kelō k̄ese ke-i ke pis̄eesē pinyine apí p̄ee kesine we pin sicare-
 i piisee kecáá p̄aíle. 9 Upiima uleecaatume uu pik̄eyu-i kpáfume,
 Upiima meyoopi amé n t̄elu men kekáale pi wailē. Iwame ii pi
 wai meyansei. 10 Uléecaatume uu p̄ee pi maa re: Iwame íi kape
 nó wa. Nsímé s̄one mee yé Isirayeli pikó nnéi rip̄o meyá n
 níjukuse kamí ne nó ka. 11 Neni keyaa nké kapi Tafiti kuyu-i
 Nounéyulale mari, uyē ke Ulééca uu n wée, Upiima. 12 Lē kani
 yé ne u n c̄eri ye nní: Nó kewá fenf̄éi leep̄o kapi kusánáá ní p̄ilesi
 api kuh̄opi kecáá finse. 13 Mese ne mese, piléecaatume pic̄o api
 ufoi nkó kecáá kp̄ap̄o api kulúí wai, api p̄ee Ulééca meyoopi n
 yom te 14 Ulééca yee keyómecaa-p̄o ipakare te. Nkínjine nké p̄ē
 kuu ketē kecáá ní la kec̄ope n we.

Pis̄eesē ye Petelehem sí

15 Ke piléecaatume api pi rin-yá api keyómecaa-mē p̄ele,
 pis̄eesē api p̄ee símaane re: Tóké Petelehem ha. Li pise re tóké
 lelee n wa ke Upiima uu ró n céreise yē. 16 Api kei mekekeke
 sí apí ha Maari ne Yosefi leep̄o, kewá ken kuh̄opi kémee finu.
 17 Kapi ke n yé, api lē ke uléecaatume uu kewá kē nsímé n símisi
 k̄eenk̄ee. 18 Lē ke pis̄eesē api n símisi ai p̄ē nnéi p̄ee kutu pi n

cólē pírí wai. ¹⁹ Maari uu mmē nnéi ukefa-i múlú un nkεcáá mūsu rísone. ²⁰ Pisεεsē api lē memáá nkúlecee póló. Api Uléécaá rinyiri taáse api umeyōpi n yom te u t́yεse api kóm api kó yenu nnya. Linnéi ye wa yare lē ke uléécaatumε uu pi n símisi.

Pi Yeesu rinyiri he

²¹ Siyáa sisεei memáá, kewá kekéyaa ake tulu, api rinyiri ke he re Yeesu. Tinyiri tē ke uléécaatumε uu pi céesi Maari uu kelene fapisi.

Pi Yeesu Uléécaá keyo-i nyise

²² Lē memáá, itunε ii tulu re piké inyékii wa piké ne pimεcire heere yare kai Moisi isé kémeε m pise, Maari ne Yosefi api peé ne kewá Yerusalem kuyu sí te piké Upiima ke nyise. ²³ Likumúnjé re li Upiima isé kémeε wólaalē te: Upiima yeε kewántisi foí te. ²⁴ Api kó inyóonse ke isé ise iyē ii m pise wai: Sikpéekpeepi sité néε alólá sínsá até kapi yé ne wa.

²⁵ Utisi unyine kapi ye n sée re Simeyō ye peε Yerusalem-i wele. Utisi uyē ye peε usoi sone le un Uléécaá riwure má un uyē kái peε m pise re uké Isirayeli yoriye mé. Nfáasone ye peε ukeméé wele. ²⁶ Uléécaá uú ne Nfáasone tiki uú ne u símisi re u yé uyē ke Upiima uu n wée uu tumti ne uinipeε yé uu kelene kpi. ²⁷ Nfáasone nn t́yεse Simeyō uu Uléécaá keyo sí. Ke Yeesu pikó apí ne u n hápō piké inyékii iyē ke isé ii m pise wa, ²⁸ Simeyō uu u kpi, uu Uléécaá pakare uu re:

²⁹ Upiima, tipónó kaa n yekei ye nkpréni lile.

Pó fe aa nkpréni né upókeikó t́ye am nkíninje-i kpi.

³⁰ Likumúnjé re ne ne inénipeε pipóyulale yenle.

³¹ Pó Uyóriye kpiimele aa isoipuri nnéi keyu-i wai.

³² Uyεε metéi mee yé n t́yεse ketē nnéi ayu aa pó céru.

Uyεε yé t́yεse mpópuri Isirayeli rinyiri arí taá.

Lē ke Simeyō uu Yeesu kecáá n símisi

³³ Yeesu usaa ne uuni api pírí wai ne lē ke Simeyō uu Yeesu kecáá n símisi. ³⁴ Simeyō uu anó sone pi tikise, uu Yeesu uni Maari maa re: Uléécaá ye kewá nké wée re keké t́yεse pisoι meyā piké loó, pimεyā piké kó Isirayeli-i yisi. Kekeε Uléécaá linyise-nyise leε yé pisoι ne Uléécaá kecōpe m pásaisene. ³⁵ U yé lē ke pisoι meyā api riséé ne pisifa-i m mūsu yámnε. Amá pó keuni, pó ntóosi kō yare ketéhe kapi pó tuhu.

Antepu Aani kecáá nkó

³⁶ Unósi unyine kapi ye n sée re Aani ye kó peé wele. U antepu le. Fanuweeli ukpére lo Asee kumare-i. U peε kpurunule rísone. Anmē aseεi ke u ne uula peε n sónne unnanje kémeε api wa. ³⁷ Lē memáá, uu ikúmannōsi tone uú ha ne anmē kuwóó ne afεetaani ne ana tulu. Uu ye pikai Uléécaá keyo riyá, amá ketúnjé

ne kesine kuu ye Uléécaá pikei n wai un anóo paasi un welu.
 38 Uu kumúnjé kpe-i Uléécaá keyo-i hapo uu Uléécaá pipakare
 loni. Uu pē nnéi pēe pēe m mē te Uléécaá uké Yerusalem riyu lo
 kewá kē nsímé símisi.

Nasarēti kémee mēpēeme

39 Ke Yeesu pikó api lē ke Upíima isé ii m pise re piké wa piwai
 mí masí, apí ne Kalilee u pele, pikuyu Nasarēti kémee. 40 Kewá
 aké m papisi ken kó rínanje kpálē. Mewéésēsōhō píima kuú pēe
 má, Uléécaá ipēelée in kó ukecáá we.

Yeesu ye aḡmē kefi ne até má uú ne Uléécaá keyo kémee lompo

41 Mpá kuḡmē kúye-i, Yeesu usaa ne uuni yèè pēe nkpō melóó
 anyá hale Yerusalem-pō. 42 Kumúnjé kpe-i, Yeesu ye pēe aḡmē
 kefi ne até mále. Usáa ne úni apí ne u pēne api anyá sí yare
 kapi ye ní ha. 43 Ke anyá aa n tene, usáa ne úni api pele, amá
 Yeesu uu Yerusalem-i mēsuni, upikó apí kó nkpání céri. 44 Api
 músu re Yeesu yé pipisencō pinyine rintikile, api sōne yare
 keyáa kesē kumúnjé, apí pēe lē memáá pipimarecō ne pipisane
 kémee piwélaa u sí. 45 Amá apí u yē, apí Yerusalem-mē pele pin
 piwélaa u nōjlē. 46 Api keyáa táánū tunjé Uléécaá keyo-i u yenu
 un isé picélaa kecōpe tū un kutu pi cōlē un kó nsímé pi písei.
 47 Pírí ke Yeesu mesōhō ne uanōo meyoóó ai pē nnéi pēe kutu u
 n cōlē wa. 48 Ke usáa ne úni api u n yé, ai pírí pi wai, úni uu
 u maa re: Kenéwá, yo nnya kaa lē wa? Tó ne upósáa ye pēe pó
 wéésile kerówu ken túúni. 49 Uu rinóó pi yósu re: Yo nnya kani
 né wéési? Ani nyu re li pise re ké unésáa pikei waa? 50 Amá apí
 lē kuu pi mí ma aseí kō.

51 Yeesu uu pi tiki api Nasarēti pele. U pēe usáa ne úni
 pakarelenle. Uni uu kó mewai mē nnéi ukefa-i n wailē. 52 Yeesu
 uú m pelu, umesōhō men kpálē un kó isoi sōne le, Uléécaá ne
 sisoipipi inipēe-i, Uléécaá ipēelée in kó ukecáá we.

3

Yohani Uniwole ye Uléécaá Nsimé yóólē

(Matiyee 3:1-12; Mariki 1:1-8; Yohani 1:19-28)

1-2 Kumúnjé kunyine-i, Uléécaá uu Sakarii uḡmáne Yohani
 kucesi kóima-i rinóó maa. Rōm uyōopi píima kapi ye n sée re
 Típee ye pēe likumúnjé kpe-i iyóopi kémee aḡmē kefi ne anupū
 piwai masile. Pōnsi Pilati yee pēe Yutee ketē kecáá paílē, Erooti
 pōon Kalilee kekó kecáá paílē. Uumaa Filipu yee pēe Itumee ne
 Tarakoni sitē kecáá paílē, Lisaniya un Apíteeni ketē kecáá paílē.
 Likumúnjé kpe-i ke Aani ne Kayifu apí pēe pēpēe ye Uléécaá
 inyóonse n wa piwéése. 3 Yohani uu Yuritee ayu pikóónú loni un

yóólě tē: Ani mēfine conse, ani t́yēsē piké míni nó wolē Uléécaá uké ńoanékópe nó sárēi.

⁴ Ai wai yare lē ke antepu Esayi uú pēe uritelé kēmēe n wóí re: Usói rinóo ye ri tēe kucesi kóima-i n yóólě tē:

Ani Upíima ncee nyóonse,
ani uicee t́iise iké kecire wa.

⁵ Ahóre-hore nnéi ye sírunē,
akúú nē sikúúpi nnéi asi foru,

icée sikóónú nnéi asi t́ii,
icée ahore-hore nnéi aa síru.

⁶ Ḿpá úye uu pēe ýenu re Uléécaá ye usói riyu lále.

⁷ Asoiwuí aa Yohani kēmēe n sónaapó uké míni pi wolē. Uu pi maa re: Nó akpurii nnyé! Wóo nó céesi re nó fe ani Uléécaá ketahai kēe n tu kaase má? ⁸ Ani ye mēwai mēe n nyíselē te nō mēfine conse wa. Ani kapē nómēncíre m máíkēe re: Apiraham yēe urósáayahá. Uléécaá yé fe uu waise apare nnyé nní aa panse Apiraham sipirē. ⁹ Iso isóolu ye pile iké aléé sémni hái iníní-pó. Pí kuléé nkú kpēe áku apipi sōne m márei kēne api nna-i sápo.

¹⁰ Asoiwuí aa pēe u píse re: In lēe ni, íye kai nkpéni píse re táké wa? ¹¹ Uu rinóo pí yósu re: Úye un sitúkanka sité m má, li píse re uké uyēe úu m má kesē hē, úye un kó iluke m má, li píse re uké uucó yēe úu m má hē.

¹² Pilampooyóó ricurruu api símpó piké míni pi wolē, api Yohani píse re: Urócélaa, íye kai píse re tóóké wa? ¹³ Uu rinóo pí yósu re: Ani kapē ye lē ke isé ìi rínké re písoi piké ye hééle kecáá rilaase.

¹⁴ Pisóóca ṕó ticurruu api u píse re: T́ó ní, íye kai píse re táké wa? Uu pi maa re: Ani kapē ye úka siwóó yósi nē ŕnaje nēe aní nē nsímé liute wááná, amá ani nē ńoinéhéé rípá.

¹⁵ Kuyu nnéi yēe pēe tálē tē lipíima linyine ye wainē. Ḿpá úye uu pēé m músu re nēe Yohani yēe uyē ke Uléécaá uu n wēe.

¹⁶ Yohani uu pēe pi maa re: Ḿni ke nēe nē nó wóle, amá unyine yēe ŕnaje né n fe ye sánti. Inésoi lí tu re ké uanéeri nḡme fénne. Nfáasōne nē nna kuu yé nē nó wolē. ¹⁷ U ukunipē-i kuhóólo kapi ye nē n cácai múílenle uké nē mēpípi nē acólé kóólēne. U mēpípi risíme-i súúnine uu ayúí ṕó nna mēe ŕn ye píkai n kpu kēmēe toroíse.

¹⁸ Yohani ye pēe písoi itisi kpáriisele un nē Nsímé Kecire pi símisi. ¹⁹ Erooti ye pēe umárecó cire unási Erootiyati kpísile uu kó mēwai kópe mēcó mēyá wapisi. Lē nnéi nnya ke Yohani uú pēé nē u cési. ²⁰ Erooti uu kó mēwai kópe mēcó kpá uu Yohani kukpániilee wai.

*Yohani ye Yeesu míni wolē
(Matiyee 3:13-17; Mariki 1:9-11)*

²¹ Kapí písoi nnéi míni piwóle ní masí, api kə Yeesu ricuruu wole. Kumúnjé kpe-i kuu keyóme n yáási, ai keyóme hánne. ²² Nfáasone nn ukεcáá súiri yare rilólā, pin ti nyáni ne inípee. Tinóo ari keyómecaa-pə maari re: Póo Kenépipi lala kecire. Am ye kεpócáá kó.

*Yeesu Kirisi pikpure anyiri
(Matiyee 1:1-17)*

²³ Anmē afetaani kumúnjé ke Yeesu uu má uú ne upikei koru. Yare kapí pee m músu, u pee Yosefi kεpipi le. Yosefi un Elii kεpipi, ²⁴ Elii un Matati kεpipi, Matati un Lefi kεpipi, Lefi un Melisi kεpipi, Melisi un Yanayi kεpipi, Yanayi un Yosefi kεpipi, ²⁵ Yosefi un Matatiyasi kεpipi, Matatiyasi un Amosi kεpipi, Amosi un Nahum kεpipi, Nahum un Esili kεpipi, Esili un Nakai kεpipi, ²⁶ Nakai un Maati kεpipi, Maati un Matatiyasi kεpipi, Matatiyasi un Simeyi kεpipi, Simeyi un Yosee kεpipi, Yosee un Yota kεpipi, ²⁷ Yota un Yowanaa kεpipi, Yowanaa un Resa kεpipi, Resa un Soropapeeli kεpipi, Soropapeeli un Salatiyεeli kεpipi, Salatiyεeli un Neri kεpipi, ²⁸ Neri un Melisi kεpipi, Melisi un Ati kεpipi, Ati un Kosam kεpipi, Kosam un Elimatam kεpipi, Elimatam un Eri kεpipi, ²⁹ Eri un Yosuwee kεpipi, Yosuwee un Eliyeseε kεpipi, Eliyeseε un Sorim kεpipi, Sorim un Matata kεpipi, Matata un Lefi kεpipi, ³⁰ Lefi un Simeyóo kεpipi, Simeyóo un Yuta kεpipi, Yuta un Yosefi kεpipi Yosefi un Yonam kεpipi, Yonam un Eliyakim kεpipi, ³¹ Eliyakim un Meleya kεpipi, Meleya un Mena kεpipi, Mena un Matata kεpipi, Matata un Nataa kεpipi, Nataa un Tafiti kεpipi, ³² Tafiti un Sese kεpipi, Sese un Opeti kεpipi, Opeti un Poosi kεpipi, Poosi un Sala kεpipi, Sala un Nasóo kεpipi, ³³ Nasóo un Aminatapi kεpipi, Aminatapi un Atimeε kεpipi, Atimeε un Esiróm kεpipi, Esiróm un Faresi kεpipi, Faresi un Yuta kεpipi ³⁴ Yuta un Yakupu kεpipi, Yakupu un Isaaki kεpipi, Isaaki un Apiraham kεpipi, Apiraham un Tera kεpipi, Tera un Nahóo kεpipi ³⁵ Nahóo un Seruki kεpipi, Seruki un Rakau kεpipi, Rakau un Faléki kεpipi, Faléki un Epee kεpipi, Epee un Sala kεpipi, ³⁶ Sala un Kenam kεpipi, Kenam un Aripakisaati kεpipi, Aripakisaati un Sem kεpipi, Sem un Nowee kεpipi, Nowee un Leméki kεpipi, ³⁷ Leméki un Matusalem kεpipi, Matusalem un Enóki kεpipi, Enóki un Yereti kεpipi, Yereti un Malaleyεeli kεpipi, Malaleyεeli un Kenaa kεpipi, ³⁸ Kenaa un Enóosi kεpipi, Enóosi un Sēti kεpipi, Sēti un Atam kεpipi, Atam un Uléecaa kεpipi.

4

*Setani ye Yeesu peikeε
(Matiyee 4:1-11; Mariki 1:12-13)*

¹ Yeesu uu Yuritee nkoi-mē n leeri Nfáasone nn u yipaalē. Nfáasone nn u kpisi ní ne kucesi kóima-mē sí. ² Setani uú ha kei u peikee siyáa afeena. Uu siyáa sē kēmee líka li. Lē memáá nkú nn u wai. ³ Setani uu pēe u maa re: Pɔn Uléecaa Kepipi, a rinóo ripare ntí he riké ripóló kukpónó. ⁴ Yeesu uu rinóo ku yósu re: Li rítelē-i wólaalē te: Ai iluke ηmane yee ye usoi nfáa he.

⁵ Setani uú ne keló cáca u sí, uu meyéne mese ketē nnéi ayóopiyyu u nyísente ⁶ uu u maa re: Né ayóopiyyu nnyé nnanje ne ammulé pó he. Anénipe-i kapi lē nnéi wa, né fe am uyē kam ní la he. ⁷ Pɔn né rinwula aa né yáasi, lē nnéi yé lipókó wa. ⁸ Yeesu uu rinóo ku yósu re: Li rítelē-i wólaalē te: Upíima mecire kóló kaí ne sá re usoi uké riwula uké yáasi.

⁹ Kuníri aku lē memáá u kpáú ne Yerusalem-pɔ, akú ha Uléecaa keyɔ kecáa u tasi, aku u maa re: Pɔn Uléecaa Kepipi, a kecáa nké-i mepócire risápɔ. ¹⁰ Likumúnje re li rítelē-i wólaalē te: Uléecaa yé upitume rinóo he

¹¹ Api pó yéu

kupóna áku kape ne ripare rinyine rinkpóu nnya.

¹² Yeesu uu rinóo ku yósu re: Li rítelē-i wólaalē te:

Kape Upíima Upóléecaa peikee póké uketo yē. ¹³ Ke Setani uu méwee mpehē mpehē ne Yeesu m peikee, uu lē memáá ne ketaa u wai un ne kepole kecɔ mé.

Yeesu ye upikei Kalilee keteni-i kóraane

(Matiyee 4:12-17; Mariki 1:14-15)

¹⁴ Yeesu uu Kalilee ketē pele. Nfáasone nnanje nn ukecáa we. Urinyiri ari ketē kē nnéi kóónú. ¹⁵ Uu ayómeyáhaalee-i n céési, mpá úye un ríyyu u waise.

Nasareti pikó ye Yeesu yé

(Matiyee 13:53-68; Mariki 6:1-6)

¹⁶ Yeesu uu Nasareti-i kapi pēe u rimmúlú uú ha ne papisi pele. Uu kewénteyaa tuné kuyómeyáhaalee-i loni yare kuu ye n ló mecɔ. Uu yisi re uké Nléecaasimé kéē. ¹⁷ Api antepu Esayi ritelē u múise. Uu ripínne uu yénu kei kai n wólaalē te:

¹⁸ Upíima Nfaasone ye kenémee wele.

U né wéele re [ké pepēe ne

mpóocaaí n tū ncón pi lese] ké kɔ píwekɔó Nsímé Kεcire riyóó, ké pikpaniikó símisi re pi yé akpanii kēmee pi lese, am kɔ pinyíye símisi re pi yé kam api ye yenu.

Am pē kapi íwe n wai ηméherese

¹⁹ te kú kuηmē kpē ke Upíima uu uipeelée n nyísene nkó símisi.

²⁰ Yeesu uu lē memáá rítelē pílesi uu ukeikó ri múise uú tone. Písoi pē nnéi pēe kuyómeyáhaalee-i ní we api inípee u wii. ²¹ Uu pēe pi maa re: Nléecaasimé mmú kani nní n kó, neni ke rinóo tē

ari li. ²² Anóo nyē ke Yeesu uu m máikεε aa nípá úye loni, ai píri pi wai kuú ne nsímé sone mmú n símisi, apí ye pee maa re: In ne Yosefi Kepipii? ²³ Yeesu uu pi maa re: Ne nyu re nó kenyárú kee n tee re “Úpaise, a mepócíre paise” né male. Nó kó né maa re: Tó konle lē ne lē kaa Kaperinawum-pó n wapisi. A kó limεcò kupóyu-i wapisi. ²⁴ Uu lē memáá kpá re: Asei kam nó símisine: Apí ye antepu úka kusáne yósi ukuyu cire-i. ²⁵ Asei kam nó símisi, pikúmannósi ye pee Elii kumúnjé piyεle Isirayeli-i, ke nkpei nn n wa aηmē ataani ne kuwélé kumúnjé, nkú píima nn kuyu nnéi loni. ²⁶ Uléécaa úu pikúmannósi pē unyine kέmee Elii tú, insá uyεε Sitóo ketē kέmee Sarepita-pó ní we. ²⁷ Piyó ye kó pee kulúí wele Isirayeli-i antepu Elisee kumúnjé, nípá ne lē, piuka úu wole uké fū, insá Sirii ukó Naama mecire.

²⁸ Ke pē nnéi pee kuyómeyáhaalee-i ní we apí lē n kó, kuwóí aku pi wai. ²⁹ Apí yisi apí u tóroí apí ne kuyu lelu, apí ne rikúú tē kecáa ke pikuyu aku m mómaalē taá re piké ha kei-pó u riláume. ³⁰ Amá uu nnánári wai uu pikepáápáá tiki uu tómpó.

Untrihélaa unyine nsímé

(Mariki 1:21-28)

³¹ Yeesu uu pee Kalilee ketē kέmee Kaperinawum-pó sí. Uu kewénteyaa ketúnjé písoi Nléécaasimé céési. ³² Umecélaa ye pee píri pi wele, liriýíkí re u céésile ne nnaηe. ³³ Kuyómeyáhaalee kέmee, untrihélaa unyine un we. Uu pipupukεε kápáá. ³⁴ Ah! N-ye kaá ne ró wéési, Nasareti ukó Yeesu? Pó kale re póké ró náa? Ne pó nyule re Uléécaa ye pó wéεle uu iyaa yekei. ³⁵ Yeesu uu ne ku cési uu ku maa re: A riséé aa usoi uyē kέmee lelu. Kuníri aku písoi kecópe ketē u tapu aku pee ukeméé lelu áku líka u wa. ³⁶ Ai pinnéi nnóo yipu apí pimεcópecire m máikεene re: kpí! Nsímé ní-ye mpuri ye mmú? Usoi nkó ye aníri rinóo hele ne nnaηe aa lelu. ³⁷ Apí Yeesu rinyiri ne ketē kē nnéi kóónú.

Yeesu ye pitóikó kulúí paise

(Matiyee 8:14-17; Mariki 1:29-34)

³⁸ Yeesu uu Pisuífi kuyómeyáhaalee-i léeri uu Simóo keyó sí, Simóo ulóhóni ipiηe in meýá tolú lin u pekεsi. Apí ne Yeesu téni re uké u paise. ³⁹ Uu ukecáa pe, uu kupiηetoi rinóo he ne kuwóí, kupiηetoi aku u kpáii, uu mese ne mese yisi uu pikecáa paí.

⁴⁰ Ituηe melólé-maá, pē nnéi pee itóí ncópurí pitoikó m má apí ne Yeesu pi lεεpó. Uu nípá úye kecáa anípe laa uu pi péise. ⁴¹ Aníri aa kó písoi meýá kέmee lelu an pupukεε re: Póo Uléécaa Kepipi. Amá Yeesu uu ne a cési uu nsímé ne a yulu, aníri ricuruu ye nyu re Yeesu ke Uléécaa uu wéε.

Yeesu ye Pisuífi ayómeyáhaalee-i Nléécaasimé yóólé

(Mariki 1:35-39)

⁴² Kai n weesi, Yeesu uu kuyu lelu uu kei ke úka úu ní we sí. Tisoiwuí ari piwélaa u loni. Kapi u n læpə, apí n la yarə uké pikekúrí n we, úu kapə pi riyá. ⁴³ Amá Yeesu uu pi maa rə: Li pise rə ké Uléécaā iyəpí Nsímé Kəcire ayu acə símisi. Lē nnya ké Uléécaā uu né tumme. ⁴⁴ Uu Kalilee Pisuiŋi ayomeyáhaalee-i Nléécaasimé n símisi.

5

Yeesu ye pipiretiki foí séi

(Matiyee 4:18-22; Mariki 1:16-20)

¹ Keyáa kenyine ke Yeesu uu Kenesareti kupiyə ritime nyenu, pisoi pin u kálaapə rə piké Nléécaasimé kutu ricə. ² Uu áninói até kuritimə yenu, pikpíntomécópii pin akemee léeme api pianyerí n heere. ³ Yeesu uu kúninói kuse-i loni aí ne sá Simə kukó. Uu u maa rə uké ne nkáripí ritime ketaa wa. Yeesu uu kúninói kémee tone uu risoiwuí icélaa koru.

⁴ Kuu nsímé m masí, uu Simə maa rə: A ne kúninói kecímé-cimé-mē ha, nó ne pipósencə ani pəe nóanényerí fóm ani ikpíntomé cópii. ⁵ Simə uu rinó u yósu rə: Sáa, kesine nké nnéi kari keisi ári kə pəe líka yē. Amá kai nní pó rə ké anyerí fō, né fō. ⁶ Api anyerí fóm api ikpíntomé paála lí kumúnjé má, anyerí ticuruu aá n céérii. ⁷ Api pipisencə pəe kúninói kucə-i ní we séiri rə piké pi lé. Pē apí hapə api áninói keté ikpíntomé yipu, áninói ricuruu an la aké mirii. ⁸ Ke Simə Piyee uu lē n yé, uu Yeesu keyu-i wúla uu rə: Upíima, a ne ketaa né wa, ne ukópekóó le! ⁹ Iwame ye Simə ne pē ticuruu pəe ukekúrí ní we wale, ikpíntomé píima iyē kapi keyáa kē n cópii nnya. ¹⁰ Lē cire kai kə Simə pisencə Yakupu ne Yohani ne Sepetee sipipi wa. Amá Yeesu uu Simə maa rə: Iwame lí kapə pó wa. Kai ne neni rimpá, né tíyese aa pisoi pəe yé né rintíki wéési. ¹¹ Api pəe pianinói ne keté-mē sí, api mpá yo yá api Yeesu tiki.

Yeesu ye uyó unyine pəise

(Matiyee 8:1-4; Mariki 1:40-45)

¹² Ke Yeesu uu kuyu kunyine-i ní we, utisi unyine yee keyó m pólú uú hapə. Kuu Yeesu n yé, uu keteni-i pa uu keyu keté tuhu uú ne u téní rə: Upíima, pən n la, pó né wole am funi. ¹³ Yeesu uu kunípe saapə uu u ca uu rə: Ne lalə, a péi! Keyó ake mese ne mese tene. ¹⁴ Yeesu uu rinó u he rə: Kapə úka nsímé mmú símisi. Amá a ha mepócire uyee ye Uléécaā inyóonse n wa nyíse uké yé lē kaa ní we, aa limemáá ihēe he aá ne mepócire nyóonse yarə kai Moisi isé kémee m pise, mpá úye uké yé te pə péi. ¹⁵ Yeesu rinyiri ari pəe kumúnjé kpe-i kuyu n kóónúlē hái, asoiwuí aa ye u kálisi aké unsímé kutu ricə uké kə ne aitoi a

poise. ¹⁶ Amá Yeesu uu ye kei ke pisei ápi ní we sí uú ha keyóme yáási.

*Yeesu ye kékankáláká kenyiné poise
(Matiyee 9:1-8; Mariki 2:1-12)*

¹⁷ Keyáa kenyiné ke Yeesu uú we un pisei céési. Pifarisi ne pepee isé n nyu pin ukékúrí tũ. Kalilee ne Yutee sitē ayu-i ne Yerusalem kapi léenti. Upiima nnañe ye pee Yeesu kecáá wele, un ne pisei pōisente. ¹⁸ Pisei pinyine apí hapō pin kékankáláká risánjápōré wailē. Api wéési lē kapi yé ne keyō ke-i n lompō piké Yeesu keyu-i ke yekei. ¹⁹ Amá ápi ceri mē kapi yé ne ke n lompō, ke pisei api kulúí n tōsí nnya. Apí ne itúhaa kecáá ke taá, api itúhaa péré, apí ne risánjápōré tē pisei pee n cápínelē kecōpe Yeesu keyu-i cépisepō. ²⁰ Ke Yeesu uu pinfatene n yé, uu utóikó maa re: Ne apókōpe pō sárei. ²¹ Isé picélaa ne Pifarisi api kemúnjé loni, pin tee re: Usoi úye kecire ye nkó un Ulééca lámisi? Wóo yé fe uké akōpe sárei? Ulééca mecire yee yé fe. ²² Yeesu uu pinfasimé cérupō uu pi maa re: Yo nnya kani nfasimé mmú mpuri má? ²³ Anóo nnyé keté kecōpe, riye tee fákú ne ricō. Ke usoi uu yé kékankáláká m maa re: Ne apókōpe pō sárei nēe kuu yé ke m maa re: A yisi a sōne? ²⁴ Ne la pōké céri re Usoi Kepipi ye ketē kecáá nnañe mále keké ne pisei akōpe pi sárei. Uu pee kékankáláká rinóo he re: A yisi a ripósánjápōré pílesi aá kulu. ²⁵ Mese ne mese, usoi uu nípá úye keyu-i yisi uu risánjápōré tē kémee kapí pee u n finselē sakaa, uu nkúlecee pōlo un Ulééca rinyiri taáselē. ²⁶ Ai nípá úye nnóo yipu. Api Ulééca rinyiri taáse, iwame ii pi súúni pin tee re: Tō neni mēwai kecire yē!

*Yeesu ye Lefi sée re uké u ritiki
(Matiyee 9:9-13; Mariki 2:13-17)*

²⁷ Lē memáá, Yeesu uu léeri, uu ulampooyóo unyiné kapi ye n sée re Lefi yenu un lampoo keyóo-i tũ. Yeesu uu u maa re: A né ritiki. ²⁸ Lefi uu yisi uu linnéi yá uu u tiki. ²⁹ Lefi uu limemáá iluke kecire ukeyō-i u wai. Pilampooyóo meyā ne pisei picō pin kesé keluke ke-i we. ³⁰ Ai ne Pifarisi ne isé picélaa risá, api Yeesu pipiretiki maa re: Yo nnya ke nó ne pilampooyóo ne pikópekóo ani kesé le? ³¹ Yeesu uu rinóo pi yósu re: Pisei pee isare n láarú ápi upōise pise, amá pitóikó pee upōise pise. ³² Am ka re ké pisei pee aseí n tíkílē sée, amá pikópekóo nnya kamí ka re piké piméfine conse.

*Yeesu ye anóopahaa nstímé wai
(Matiyee 9:14-17; Mariki 2:18-22)*

³³ Pisei pinyine api Yeesu maa re: Yo nnya ke Yohani pipiretiki ne Pifarisi api ye anóo paasi api ye kō keyóme yáási

μήπά πίγει. Amá pṑ pipiretiki pin le pin kṑ níru? ³⁴ Yeesu uu rinṑo pi yṑsu re: Nṑ mṑsu re usoi yé unṑsi kpṑsi un we, upisane api ppe anṑo paasi? Aai, mmē rṑn we. ³⁵ Li yé kam api kumṑnjé kunyine-i unṑsikṑ uyē pikecṑpe lese apṑ ne tṑmpṑ. Pēé uyē-i kapi yé ppe anṑo paasi.

³⁶ Yeesu uu kenyárū pimáa pi kpá re: Uka úu ye kusánjáa fale kepampi ne kusánjáa kpure tápisi. Lin lē n wa, kusánjáa fale kuu lē ticēeri, kepámpi kē kuu n lése áke kṑ kukpure kémee waine. ³⁷ Uka úu ye píta pelē kukónenuj kpure-i súū. Lin lē n wa, píta pē ne ye anṑj tikpáfúsele, ai wai píta ne lianṑj ye méwoo wa. ³⁸ Amá anṑj fale-i kapi ye píta pelē súū. ³⁹ Uka úu ye kṑ píta fale káipi un pipelē pinírē m masí. Pi ye re pipelē ppe pikecṑre.

6

Yeesu yee kewénteyaa ute
(Matiyee 12:1-8; Mariki 2:23-28)

¹ Kewénteyaa tunjé kenyine ke Yeesu uu kecare kémee sṑne un tṑsu. Upipiretiki api mepipi n kpéeni pin pianipe-i tekaise pin takai. ² Pifarisi pinyine api pi maa re: Yo nnya kani lē ke isé ii m maa re pisoṑ apṑ kape ye kewénteyaa ketúnjé wa wai? ³ Kei ke Yeesu uu ppe pi pese re: Lē nnya áni lē ke Tafiti uu kumṑnjé kpe-i ke nkū nn u ne upikṑ n wa keenlē, née yo? ⁴ U Uléecaa keyṑ-i lonle uu akpónṑ kapi Uléecaa n yekei kpṑsi uu le, uu kṑ upikṑ pa, lin kṑ ne irṑsṑ-i wṑlaalē te pēpēe ye Uléecaa inyṑnse n wa piwéése ḡmane ppe yé fe apṑ a le. ⁵ Yeesu uu kṑ pimáa pi kpá re: Nē, Usoi Kepipi, née kewénteyaa ute.

Utisi uyee kunípe kṑpe m má
(Matiyee 12:9-14; Mariki 3:1-6)

⁶ Kewénteyaa ketúnjé kecṑ kenyine, Yeesu uu kuyómeyáhaalee kunyine-i loni un pisoṑ céesi. Uu kei utisi unyine leepṑ ne kunípe luke-luke kṑpe. ⁷ Isé picélaa ne Pifarisi apṑ Yeesu kutu n cṑlē piké yé in te u yé kewénteyaa ketúnjé usoi pṑise, likumṑnjé re pi ppe kewááná wéésile piké ne akṑpe u n lapaase. ⁸ Amá Yeesu ye ppe pinfasimé cérile. Uu unípekṑpekṑṑ maa re: A yisi a nyere mṑpá úye uké pṑ yé. Utisi uu yisi uu nyere. ⁹ Yeesu uu ppe pi maa re: Ne nó pise re íye kai irṑsṑ kémee pise? Li pise re tṑké kewénteyaa ketúnjé lisṑne née likṑpe wa? Te tṑké usoi nfaa lṑ née tṑké u kpu? ¹⁰ Uu pinnéi nyáni uu ppe limemáa usoi uyē maa re: A kupónípe ritunjáme. Uu kunípe tunjṑpṑ, kunípe aku pélu. ¹¹ Amá ai mpí pṑ tṑosi apṑ pimecṑpecṑre n kenene pin lē kapi yé ne Yeesu n wa taikēe.

Yeesu ye pitumē kefi ne pité wée
(Matiyee 10:1-4; Mariki 3:13-19)

¹² Yeesu uu likumúnjé kpe-i kekúúpi taá re uké keyóme yáasi. Kesine nnéi kuu kei tone un Uléécaá yáasi. ¹³ Kai n weesi, uu upipiretiki séi, uu pikecɔpe kefi ne pité wée uu pi séi re pitume. ¹⁴ Pɛpɛɛ Simɔɔ kuu rinyíri n he re Piyee ne uyɛ uwā Antiree ne Yakupu ne Yohani ne Filipu ne Patelemii ¹⁵ ne Mاتيye ne Tomaa, ne Alifee kepipi Yakupu ne Simɔɔ yee ukuyu ní la ¹⁶ ne Yakupu kepipi Yutasi Isikariyɔɔti yee ní ka uu kepire Yeesu yái.

Yeesu ye céésile un kɔ itóí pɔise
(Matiyee 4:23-25; 5:1-12)

¹⁷ Yeesu ne upipiretiki api kekúúpi cɛpime api kuté mmé weri, kei ke upipiretiki meyā api ní we. Yutee keté nnéi pisoí meyā pin kɔ kei we, ne Yerusalem pikó ne Tiiri ne Sitɔɔ menimaa ritime ayu pikó. ¹⁸ Pi cápinemele piké Yeesu icélaa kutu rica, api kɔ piitói pi pɔise. Pɛ ke aníri aa m pekési api pélu. ¹⁹ Mpá úye uu náási uké u rica, liriyíkí re u pɛe rínanɛ nnyine mále un ne pinnéi pɔisente.

Nnare ne píweluke

²⁰ Yeesu uu upipiretiki inípeɛ wii uu re:
Nó mpí nóɔ nní íwe m má, nɔ pínarekome le.
Nóɔ Uléécaá iyɔɔpi te.

²¹ Nó mpí nóɔ nní nkú n tú,
nɔ pínarekome le, nɔ keyáa lepune.
Nó mpí nóɔ nní n téní, nɔ keyáa sénnyine.

²² In te pisoí ye nóinépurí yulu,
api nó lákase, pin lámisi pin
kɔ nónnékópe símisi re nɔ Usoi Kepipi ne kefa tene nnya,
nɔ pínarekome le.

²³ Tikpákára tē ticɔ ke pipisaa apí pɛe antepuyɛ wa. In te lelee nó leeme, nórinéɔɔ ríké n láárú, ani ne mpɔɔnare cɔ, nóinéheɛ ye keyómecaa-pɔ piyele ái kumúnjé má.

²⁴ Amá nó mpí nóɔ nní m má, íwe kani topori,
nɔ nónnénare piluke masile.

²⁵ Nó mpí nóɔ neni nní n lepaaɛ, íwe kani topori,
nkú ye sóntile nké nó wa.

Nó mpí nóɔ neni nní n sénnyi, íwe kani topori,
nɔ mpɔɔcaai-i lonine ani ténisi.

²⁶ In te mpá úye ye nónnésɔne símisi, íwe kani topori,
likumúnjé re lɛ ke pipisaa apí pɛe antepuyɛ nɔɔme wai.

Ani nópinélaarɔ n la
(Matiyee 5:38-48; 7:12a)

²⁷ Nóɔ nní kutu né n cólɛ, ne nó símisile re ani nópinélaarɔ n la, ani pɛpɛɛ nó n yúlu lisɔne n wai, ²⁸ ani pɛpɛɛ awééri nó n wai anɔɔ sɔne ritikise, ani pɛpɛɛ íwe nó n wai kecáá n welu. ²⁹ In te usoi ye kumóri kuse-i kepese pó tɔ, a kutóɔɔ u ritunjá,

usoi un kupókpe lenku pò n yosíé, a tíyese uké kò kepótúkanka tene kpísi. ³⁰ Mpá úye yee linyine pò we a li u he, úye un kò lipókò linyine pò n yosí, kape li u korí. ³¹ Lẽ kani ní la picò piké nó wa, ani ye limewò pi wa. ³² In te pèpèe nó ní la ñmane kaní la, ihéé íye icò kani pèe mē. Pikópekòó ricuruu ye pèpèe pi ní la lalè. ³³ In te pèpèe lisòne nó n wai ñmane kani ye lisòne wa, ihéé íye icò kani pèe mē? Pikópekòó yèè kò lè wale. ³⁴ In te nò tálè te pè kani n lonse yé nó héele, ihéé íye icò kani pèe mē? Pikópekòó ricuruu yèè pikópekòó lonsele pin tálè te pi yé lè kapi n lonse ritísí linyine pi hééle. ³⁵ Amá nóóké nòpinélaara n la, ani lisòne pi n wai. Ani kape ye n tálè te pi yé nó hééle ani kelene pi lonse. Nó ihéé kècìre yè ani póló Ulééca yee nípa yo kècáá n tũ sipipi, likumúnjé re u pèpèe ápi rícere m má ne pìsoi kpákárá lalè. ³⁶ Ani ye nómenéçòpècìre íwe ténaane yare ke Nòunésáa uu ye íwe nó n tē mewò.

*Ai we re také ye picò akòpe m palè
(Matiyee 7:1-5)*

³⁷ Ani kape ye picò akòpe m palè, Ulééca uu kape kò ne nó akòpe m palè nnya. Ani kape ye picò ne túhaane, Ulééca uu kape ne nó n túhaane nnya. Ani ye picò akòpe pi sárei, Ulééca uu nóané kò nó sárei. ³⁸ Ani ye picò he, Ulééca uu nó he. Pi nó músune ai yipu áí wure api tija-tija api nó kópò. Kemúnjé kè kani ye ne picò mí musí kapi kò ne nó músune. Ai líka nnya, Ulééca ye músune ai yipu uu tija-tija uu tírii uu nó kópò. Kulũ kpè kani ye ne picò mí musí kucò ke Ulééca uu kò ne nó músune.

³⁹ Yeesu uu kò kenyárũ kpá re: Unyíye úu yé fe uké unyíyewò tòrò. Lin lè n wa, pinnéi ye ha kuhóre-i lóipòne. ⁴⁰ Uyee pikei m peikee úu ye uyee pi u m peikeese n fe. Amá uyee pi m peikee un pikei n ceri ñsòne, u ne uyee pi u m peikeese yé n sá. ⁴¹ Yo nnya kaa keyúipi kee upómárewò menipèe-i ní we nyáni áa pèe kenawelèpi kee mewòkò-i ní we nyáni? ⁴² Iye kaa yé fe aa upómárewò maa re: Unémárewò, a riyá kè keyúipi kee mewónípee-i ní we lese, páa pèe kenawelèpi kee mewónípee-i ní we lese kelene. A tíye pò kècáá kècáá mewai má kpa! Kenawelèpi kee mewónípee-i ní we kaa yé mewò lese aa pèe ñsòne n nyáni áa ne keyúipi kee ucò menipèe-i ní we lese.

*Kuléé ne kuapipi kècáá icélaa
(Matiyee 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ Kuléé kpèe isare n láárú áku ye apipi kòpe mari, kuléé toikò áku ye kò apipi sòne mari. ⁴⁴ Pi ye nípa kuléé kúye ne kuapipi cerile. Api ye sínípeleépi kècáá afiiki tò, ápi ye kò ahíhí kècáá areese tò. ⁴⁵ Lisòne ke usoi sòne uu ye ukéfa-i léseme, usoi kòpe

πόσo likόpe ukefa-i léseri, likumúnġe re lelee usoi kefa-i n yipaalġ ke nnóo nn ye símisi.

*Styā sité sinyine kecáá nsmé
(Matiyee 7:24-27)*

⁴⁶ Yo nnya kani né sélei re Upíima, Upíima áni pēē lġ kam nó n céesi wai? ⁴⁷ Ani tíye ké nó nyíse lġ ke uyēē nnésímé kutu n cólġ un ne n keisi uú ne menyíne ní we. ⁴⁸ Liute ye we yare usoi yeē kġyā m móm uu túni ai cimisi uu kepare tulu, uu kekecáá rikúí tōsi. Ke ikóí ii n yi ii waa, míni amē ke fe, amá amē kō fe meké ke ritiŋa-tiŋa, likumúnġe re ke mōmaalenle n̄sone. ⁴⁹ Amá uyēē nnésímé kutu n cólġ úu pēé ne n keisi ye we yare usoi yeē kġyā m móm uu ntaai pure-pure kecáá ke tōsi, rikúí ári we. Ke ikóí meni amē ke riŋfe, mese ne mese kake tōhō ake foru téké-téké.

7

*Yeesu ye Rām usóoca kpéē unyine ukeikó poise
(Matiyee 8:5-13)*

¹ Ke Yeesu uu písoi pēē u n kálaalġ ifaaci piwai ní masí, uu yisi uu Kaperinawum tómpo. ² Rām usóoca kpéē unyine ye pēē ukeikó unyine mále, úu ye uukeikó uyē kecáá kō. Ukeikó uyē un pólú, ticuruu un kekpo nyahai. ³ Ke usóoca kpéē uyē uu n kō pin Yeesu nsímé símisi, uu Pisuífi piwéése tum te piké ha u séeme uké uukeikó poise. ⁴ Api Yeesu kémēē tuiṗo apí ne meyá u tēni re: Usoi uyēē ne sá re pōké u lġ. ⁵ U ntópurí lalē n̄sone. Uyēē kō kuróyómeyáhaalee mō. ⁶ Yeesu uu pēē pi tikipō. Kuu kġyā n nyahaipō, usóoca kpéē uu upisane tumpo re piké u maa re: Upíima, kape mepócíre ricōŋ. Am ne sá re pōké kenéyo lō. ⁷ Ne rinécúruu yenle re ám tu re ké kepómēē hapō. Amá a rinóo he unékeikó uké peí. ⁸ Né ticuruu ye piwéése mále nen pi pakarelġ, nen kō písóoca má pēē né m pakarelġ, nen piunyine m maa re uké méye ha, u ye hale. Nen kō ucō m maa re uké kam, u ye kale. Nen kō unékeikó m maa re uké linyine wa, u ye li wale. ⁹ Ke Yeesu uu anóo nyē n kō, usóoca kpéē uyē isoi ii u sonesi. Uu pansē uu písoi kulúí pēē u n tġkilġ maa re: Ne nó maa re n̄pá Ísirayēeli kémēē, ám pikai nfatene mmú ncō yenaalġ. ¹⁰ Pē kuu n tū api kġyā-i pēepō api ukeikó uyē lēepō un isare láárú.

Yeesu ye ukúmannōsi unyine kewā nfaa pēsēme

¹¹ Kai kóso n weesi, Yeesu uu kuyu kunyine kapi ye n sēē re Naini sí. Upipiretiki ne risoiwuí tin u tġkilġ. ¹² Kumúnġe kpe-i kuu kuyu kepoō n nyahaipō, uu yēnu pin ne kesóikópe pikúlāa tōsu. Ukúmannōsi unyine kewā cireníŋe kapi lġ ne tōsu. Kuyu pikó kulúí pin ne unósi uyē tū. ¹³ Ke Yeesu uu u n yé, íwe ii u wai uu u maa re: Kape té! ¹⁴ Yeesu uú nyósōpō uu asóikópe mule ca,

pepee n topori api nyere, Yeesu uu re: Keηmánepi, ne rinóo pó he, a yisi! ¹⁵ Kesoikópe ake cǎnǎráá ake nsímé kápáá. Yeesu uu keuni ke pa. ¹⁶ Iwame ii pinnéí loni api Ulééca rinyiri taáse pin tee re: Antepu píima ye kerócope rikpáfúmēle. Ulééca ye kale uké umpuri come! ¹⁷ Nsímé mmē nn Yutee ketē nnéi ne kemeko sitē kēme kóónú re lē ke Yeesu uu wa.

*Yohani Uniwole pitume
(Matiyee 11:2-19)*

¹⁸ Yohani pipiretiki api lē nnéi u símisi. Yohani uu pikεcōpe pité séi, ¹⁹ uu Upíima kēme pi tum te piké ha u pise re: Pó usoi uyē kapi mēke-mē n tee re u sónti née unyine ucō ye kepire wemēle? ²⁰ Kapi Yeesu kēme n tuiṗo, api u maa re: Yohani Uniwole yee ró tumme re tóké pó pise re: Pó usoi uyē kapi mēke-mē n tee re u sónti née unyine ucō ye kepire wemēle? ²¹ Kumúnjé kpē kēme, Yeesu un pisoĩ meyā itóĩ pōisente, un anĩri pi pései un pinyíye meyā inipee wúkulentē. ²² Uu pēe Yohani pitume maa re: Ani mpō ani ha lē kani n yé ani kō kom Yohani keenkee: Lelēe re pinyíye ye nyánile, síkankáláká sin sōne, piyó pin wole pin funi, pitusuí pin kómēi, pikpōkpō pin yisikee, piwékóo pin kō Nsímé Kεcire ke pisoĩ api pi n yóólē kómēi. ²³ Uye unsá né nnya n loó, liute ye únarekome le.

²⁴ Ke Yohani pitume api pitóhē ní masí, Yeesu uu Yohani nsímé pisoĩ pēe n cǎpinelē n símisi re: Yo kani kucesi kóima-i piyéne ha? Ke kpápi ke kuyō aku n fikiisee, née yo? ²⁵ Yare yo kani pēe piyéne ha? Usoi yee melape kecire n lapaalē yee kei we, née yo? Amá siyóopiyo-i ke pepee ilū néíkóo n tánti pin isoi le api we. ²⁶ Yare yo kecire ηmaa kani pēe piyéne ha? Antepu unyine, née yo? Amá aseĩ kecáa uyē kani nní ní yé ne antepu fele. ²⁷ Likumúnjé re Yohani nsímé kai Nléécaasimé ritelē-i wólaalē te: Unétume ye nkō kam n tumme uké ne kekpéé pó wa uké mpócée nyóonse.

²⁸ Yeesu uu pimáa kpá re: Ne nó símisile re ápi unyine maraalē yee Yohani n fe, nípa ne lē, pepee Ulééca iyōpi kēme ní we kecōpe uyee n fílē ye u fele. ²⁹ Kuyu nnéi ne pilampooyóo pēe Yohani nsímé kutu riñcō api tiyese uu míni pi wole. Pi cerile re Ulééca yee aseĩ ute. ³⁰ Ke Pifarisi ne pepee Ulééca isé n nyu api ní yē re Yohani úu kape míni pi wole, li nyísele re lē ke Ulééca uú ne pi ní la kapi kepire ritō.

³¹ Yeesu uu pimáa pi kpá re: Uye kam yé ne nfáani pisoĩ múnjeisene? Uye kapí ne menyíne we? ³² Pi nkpáni yare siwá see kéyaála-i n tú, si ne sisicō sin séleine asi ye re: Tō asú símisile, ani yúlu áni yesi, ari sikpoyome yom, áni té.

³³ Likumúnġe re Yohani Uniwole ye kale úu ye iluke li, úu ye kə píta n ntí, ani re u unírihélaa le. ³⁴ Usoi Kepipi pód weri ken le ken níru, ani kə re: Ani usoi nkó nyánii, piluke ne píta nkó ġmane mee uyē we. Ticuruu u kə pilampooyód ne piwaikópəkód picó usane le. ³⁵ Amá pepere u n ġmurei ye nyíselenle re Uléecaa mewéésesəhə ye me.

Yeesu ye Ufarisi Siməo keyə-i we

³⁶ Ufarisi unyine uu Yeesu séi re piké kesé iluke li. Yeesu uu usoi uyē keyə sī uú tone uu le. ³⁷ Kuyu kpē unəsi unyine yee mefine kópe m má un we. Kuu n kó te Yeesu ye Ufarisi uyē keyə-i we un iluke le, uú ne kenúmpi ne tulaali meyipē sī ³⁸ uu Yeesu kēpire nyere, uana-mē. Uú n tēni uu Yeesu ana ménini fəlu, uu limemáa ne unnyúpi a tinnente, uu a pira uu tulaali akecáa kəoni. ³⁹ Ke Ufarisi uyee Yeesu kusáne n wai uu lē n yē, uu ukēfa-i n tee re: Usoi nkó un pee mesei antepu, u yé pee unəsi nkó yee nní u n cării ceri re wóo lo, u yé kə pee céri isoi íye mpuri kuu le. Unəsi lo yee mefine kópe m má. ⁴⁰ Yeesu uu pee Ufarisi rinód yósu re: Siməo, ne nnyine mále ké pó male. Siməo uu rinód pese re: Sáa, a male. ⁴¹ Yeesu uu re: PISOI pité pee ne uwóolonse riwóme má. Use un ne riwóme u má nwoóweni siwóo píle píle menupú, ucə pón ne riwóme u má nwoóweni mēpipi kuwóo. ⁴² Piketé kē úka úu kə pee fene uké uriwome hééle. Uwóolonse uu piketé sárei. Piketé kē kecəpe úye yee yé meyansei uwóolonse uyē n la? ⁴³ Siməo uu rinód u yósu re: Ne músu re uyē tiwome tee m piye yee yé meyá u n la. Yeesu uu re: Pə alari mále.

⁴⁴ Uú lē memáa unəsi uyē-mē pansəpə, uu Siməo maa re: Pə unəsi nkó yēe? Ne kepóyə-i lommele áa míni né he re ké anéna riké, amá uyē ne anéna umenini fəile uú ne unnyúpi a tinnente. ⁴⁵ Aa né ripira re kusáne kaa né yósu, amá kamé ne n lomme kuu nní né yáhaanke uú ne anéna tini. ⁴⁶ Aa mékpə rinéyu kecáa kəonu *, amá uyē ne tulaali anéna kecáa kəonule. ⁴⁷ Lē nnya kam pó tee re: Nla píima kuu né ní nyíse ye nyísele re pi uakópe nnéi u sárei. Amá uyē kapi nkáripí n sáreile, nkáripí kuu ye unla nyíse. ⁴⁸ Yeesu uu pee unəsi uyē maa re: Ne apókópe pó sárei. ⁴⁹ U ne pepere kesé n le api pisifa-i n símisi re: Usoi úye mpuri lo yee akópe n sárikee? ⁵⁰ Yeesu uu pee unəsi uyē maa re: Mpófatenə ye pó yóriyēle, a n ġme ne nkġnġe.

8

Pinəsi pee pee Yeesu n tikilē

¹ Lē memáa ke Yeesu uu ayu maa ne ayu sínsá rikóónú un Uléecaa iyəopi Nsímé Kecire yóólē. Upiretiki kefi ne pité ² ne

* **7:46** Mékpə pikəonu ríyu kecáa: Kusáne piyód ye pi Pisuifi kémee. Tíyu piwaise ye pi.

pinósi pē kuu aníri m pései ne pē kuu m pōisente pin u tikilē. Maari kapi n sélei re Makitala ukó kapi aníri aseei m pese ne
 3 Cusa yee Erooti keyo kecáa ní paílē unōsi Yohana ne Susaani ne pinósi meyā pee pee pilikó ne Yeesu ne upipiretiki n léni.

Ulukaa kenyárū

(Matiyee 13:1-9; Mariki 4:1-9)

4 Ayu kulúí kémee ke písoi api ye pee léepo api Yeesu leepo. Ke písoi api n cápine, uu kenyárū maa re: 5 Utisi unyine yee ilukepuri pifóme leepo, icō ii ricéetime lólu api ikecáa cōpisi sinúipi asi i le. 6 Ilukepuri icō ii kepare kecáa lólu. Kii n le, ii kóosi, ke rínihe rín ní we nnya. 7 Icō ii sinípeleépi kémee lóipo ii lelu, sinípeleépi asi mese ne mese i hila. 8 Amá ilukepuri icō íf ne ketē sone sá, ii lelu ii papisi ii máru rísone. Yeesu uu pimáa kpá re: Ani kutu ricō rísone, úye un ukóme uu kóm.

Yo nnya ke Yeesu uu ne sinyárū céési?

(Matiyee 13:10-17; Mariki 4:10-12)

9 Yeesu pipiretiki api kenyárū kē aseí u pise. 10 Uu rinóo pi yósu re: Nō ke Uléecaa uu uiyōopi nsímé mee m pékaalē cereise, uu pē cereise. Amá picō ye nípa yo kómēile yare sinyárū liké wa re pi rísone paílē amá ápi kō pee rísone nyáni, pin rísone kutu cōlē ápi kō pee rísone kómēi.

Yeesu ye ulukaa kenyárū aseí lese uu simisi

(Matiyee 13:18-23; Mariki 4:13-20)

11 Kenyárū kē aseí ye nnyé: Ilukepuri yee Nléecaasimé. 12 Písoi pinyine isoi ye ricéetime tē meco wele. Pi ye konle, amá kuníri akú weri aku nsímé mmē pisifa-i lese ápi kape ne kefa n tene liké pi n yóriye nnya. 13 Picō ye keparecaa kē meco wele: Pi ye Nléecaasimé kónle api n yósu ne mpōnare, amá ápi ye n tíye nké pikemee iníní wa, ápi ye kefa tene liké nánai. Ncōh nn n ka, api nfatene yálapo. 14 Ilukepuri iyee sinípeleépi-i ní loó ye we yare pepe ye n kō, amá api tíyese nfasimé ne memá ne ketē kecáa lilala ai n hila ápi ye pee rikáhákáhá ne kētō-pō. 15 Ilukepuri iyee ketē sone-i ní loó ye we yare pepe Nléecaasimé kutu riñcō api pisifa-i n múlú, api n n tikilē ne kefa kese api ηmóópú nn kulaa pi wai.

Kéfiráa kenyárū

(Mariki 4:21-25)

16 Yeesu uu re: Úka úu ye kéfiráa risé uu kucári ke kipi née uu kefine metene ke pésu. Amá kelō cáca kapi ye ke ritōsi liké ne n wa re pē nnéí pee keyō-i n lompo ye metéi yé. 17 Lē nnéí lee pee m pékaalē ai kúyene wai, lē ke nípa úye uu pee kúyene ní we ai metéi kémee léeri. 18 Ani nómenécíre tí ne lē kani ye nsímé n

kō. Likumúnjé re uyee m má kapi ye pípa rikpá, amá úye unsá m má, nkáripí mmē kuu m má kapi u yósune.

Yeesu uni ne upiwā

(Matiyee 12:46-50; Mariki 3:31-35)

¹⁹ Yeesu uni ne upiwā apí weri api u leeri, amá ápi fe piké ukemee tuiṗo, ke písoi api kulúí n tósí nnya. ²⁰ Api pimékame Yeesu símisi re: Upóni ne pipówá ye ketahai nyenu pin la piké pó yé. ²¹ Amá Yeesu uu pinnéí maa re: Unéni ne pinéwá pree nní ppeee Uléécaa Nsimé kutu n cólě pin lě knn pi m pise tikilě.

Yeesu ye meyo píima menyine riséese

(Matiyee 8:23-27; Mariki 4:35-41)

²² Keyáa kenyine ke Yeesu ne upipiretiki api kúninai lō uu pi maa re: Tóké kupiyee kuwélé kucō-mē ha. Api mē téj. ²³ Kumúnjé kpe-i kapi n ténjě, Yeesu uu lōpile. Kuyō píima kunyine aku pipépe kápáá. Míni ame kúninai yipu lin ne nkṗo pi wéési. ²⁴ Pipiretiki api Yeesu leepo api u yónse api u maa re: Sáa, Sáa, tō kpínine! Yeesu uu yisi, uu kuyō ne ániwalé cési ne kuwóí, ai níhesi, ai sée léké-léké. ²⁵ Yeesu uu upipiretiki maa re: Yei ye nónnéfatené? Amá iwame ii pi wai, aseké uu kō nnóo pi yipu api pimécōpēcire m máíkēene re: Usoi úye mpuri ye nkó, aí ne kuyō ne míni péne lin u pakarelě un tinóo n he.

Yeesu ye untrihélaa paise

(Matiyee 8:28-34; Mariki 5:1-20)

²⁶ Api Kerasaa pikó ketě kee kupiyee metéj meco n we ken Kalilee ketě lorólě loni. ²⁷ Ke Yeesu uu kúninai-i rincúlame, kuyu kpě utisi unyine uu u tēpei. Háí mekeee-me kúu ye ilū tā, aníri an u pekesi. Ūu pree kényo má, amá akpíí kémeee kuú pree sói. ²⁸ Kuu Yeesu n yé, uu pupēi, uu uanui kecáá wúla uu meyá maa re: Tó ne mpó ne ní-ye, Uléécaa yee nípá yo kecáá n tū Kepipi Yeesu? Ne ne pó ténile re kape íwe né wa. ²⁹ Ai líka nnya kuu lě male, Yeesu ye rinóo he re aníri aké ukeméé le. Li ye lin ne u n yisi, pi ye ána ne anípe akpanii u paasile, amá uu a túúni, aníri aa kucesi kóima-mē u kpáú. ³⁰ Yeesu uu u pise re: Iye kapi ye pó sée? Uu rinóo yósu re: Pi ye né sée re “kulúí”, likumúnjé re aníri ye ukemee kulúí wele. ³¹ Aníri nyē áá ne Yeesu tēni re úu kape nkṗo kuhore-mē a riláupō.

³² Kúfōjlee píima kunyine kun tikúú kecáá we kun túkuri. Aníri áá ne Yeesu tēni re uké tíyese aké áfōj nyē-i lō. Yeesu uu ncée a he. ³³ Aníri aa pree usoi uye-i lelu aa áfōj loni. Afōj aa kekúúcaa-pō ntóó sé áá ha míni-i sée. ³⁴ Ke písoi pree áfōj n kpáúlě api lě n yé, api wuru apí ha ne nsímé mmē kuyu maa-i ne siyupi nné-i kóónú. ³⁵ Písoi api léeri piké lelee n wa yē. Api Yeesu kémeee tuiṗo api leepo utisi uyē un peí, un Yeesu ana

keyúrí tŭ un lapaalē, ne ukeyu cáká-cáká. Iwame ii pi wai. ³⁶ Pē nnéi inipee-i kai lē n wapisi api lē ke aníri aá ne utisi uyē-i ní le keenkēe. ³⁷ Kerasaa ketē pikó nnéíe api Yeesu maa re uké pikuyu-i le, ke iwame ii pi n wa nnya. Yeesu uu kúninai yopoi uké tómpo. ³⁸ Utisi uyē ke aníri aa n tíye uú ne Yeesu téni re uké ncée u he uké u ritiki, amá Yeesu uu u lakase uu u maa re: ³⁹ A kupóyu pele aa lē ke Uléécaaa uu pó ní wa keenkēe. Utisi uyē uu sí uú ha kuyu nnéi kémee lē ke Yeesu uu u n wa símaankee.

*Yeesu ye Yairusi ukpére yukuse uu kə unósi unyine paise
(Matiyee 9:18-26; Mariki 5:21-43)*

⁴⁰ Kumúnjé kpe-i ke Yeesu uu kupiyē ritime rico-mē n léeme un pēeri, písoi pēe pēe n cápinelē api u tépei. Pi nnéi ye pēe u ménle. ⁴¹ Utisi unyine kapi ye n sée re Yairusi uu pēé weri. U pēe ukuyu Pisuifi kuyomeyáhaalee uwéése le. Uu Yeesu ana metene wula uú ne u téni re uké ukēyo-i ha re ⁴² ukewā kpérepí cirenínje kee m má yare aŋmē kefi ne até ye lalē keké kpu.

Kumúnjé kpe-i ke Yeesu uu kei n sí, písoi pin awélé nnéi u nyikii pin ne u tikilē. ⁴³ Kumúnjé kpe-i, unósi unyine ke ménye ame n léenti hái injē kefi ne ité-me un kei we. [Pipáise píima nnéi kuu rika uu umemá nnéi caai], amá úka úu fe uké u paise. ⁴⁴ Uu Yeesu kepíre-mē nyósópō uu uketukanka ritime ca. Kuu lē tíŋca, ménye mee n foho ame mese ne mese nyere. ⁴⁵ Yeesu uu pise re: Wóo né rica? Api pinnéi kénjesi re ápi u rica. Piyee uu re: Saa, písoi ye pó kálaalenle awélé nnéi. ⁴⁶ Yeesu uu maa re: Usói ye né ricalē. Liriyíkí re ne ceri re ínnaŋe nnyine ye kenéméé lele. ⁴⁷ Unósi uu yénu re li u yámnle. Uu Yeesu-i sí un terii uu uana metene wula. Uu nípa úye keyu-i lē nnya kuu Yeesu riŋca ne lē kuu mese ne mese ní péí símisi. ⁴⁸ Yeesu uu u maa re: Unékpére, mpófatenē mee pó yóriye. A n ŋme ne nkínŋine.

⁴⁹ Kumúnjé kpe-i ke Yeesu uu lē n símisi, utume un Yairusi keyo leeri uu Yairusi maa re: Upókpére ye kpule, kape nkpáni urósáa pēkesi. ⁵⁰ Yeesu uu kóm, uu kuyóme yáhaalee uwéése Yairusi maa re: Kepówuú áke kape tō, mpókó ye re a ne kefa tene. Upókpére ye pélune. ⁵¹ Kapi kēyo n tuiyo, úu úka ncée he re u ne uyē piké lompō, insá Piyee ne Yohani ne Yakupu ne kewá kē usaa ne keuni. ⁵² Mpá úye un téni kewá kē nnya. Yeesu uu pēé maa re: Ani kape tē, áke kpu, ke lonile. ⁵³ Api u n sényi, likumúnjé re pi nyu re kekpérepí ye kpule. ⁵⁴ Yeesu uu kekunipe tini, uu me yá pupēi re: Kewá, a yisi! ⁵⁵ Kewá nfaa nn pēeri, áke mese ne mese yisi. Yeesu uu rinóo he re piké iluke ke he. ⁵⁶ Ai kewá pikó nnóo yipu, amá Yeesu uu rinóo pi he re ápi kape lelee n wa úka símisi.

9

*Yeesu ye pitumε kefi ne pité wée
(Matiyee 10:5-15; Mariki 6:7-13)*

¹ Yeesu uu upitumε kefi ne pité cápine uu rínanε pi he re piké aníri n fe api kō itói m pōisente. ² Uu pεe pi tum te piké ha Uléécaā iyōopi nsímé símisi api pitóikó pōisente. ³ Uu pi maa re: Ani kapε linyine rimúlú yarε kunaapi née kulóó née iluke née kewóó naké ne ncée ha. Ani kapε sitúkanka sité sité rimúlú. ⁴ Nōn kέyō kέye-i n topile, ani kei n tū hái ne nókenétōhε tunjé. ⁵ Pin yei kusáne piyóó nó n yé, ani pikuyu le, ani nóanένα nkonο péi liké nyíse re pi Uléécaā pipakarε yeε. ⁶ Upitumε api tósu, api ayu nnéi kέmεε sόne api Nsímé Kεcire símisi pin núpá yei pitóikó pōisente.

*Erooti ye piri tū
(Matiyee 14:1-12; Mariki 6:14-29)*

⁷ Uyóopi Erooti uu lē nnéi lee n wai nsímé kóm. Uu ceri lē kuu yé m musí, likumúnjé re pinyine ye pεe tee re: Yohani Uniwole yeε pikpōkpō-i yisi. ⁸ Picō pin tee re: Elii yeε leeme. Picō pin kō tee re: Pεe mεkεε antepu unyine yeε nkpō-i yisi. ⁹ Amá Erooti uu re: Ne tíyesele api Yohani ríyu tōlu. Usoi úye mpuri nsímé kam pεe nní kóméi má? Uú n wéési uké Yeesu yé.

*Yeesu ye písoi ákotokú anupū (5.000) kpínii
(Matiyee 14:13-21; Mariki 6:30-44; Yohani 6:1-14)*

¹⁰ Pitumε api pεeri api lē ne lē kapi n wapisi Yeesu kεenkee. Uú ne pimεcire iyaa lelu kuyu kpē kapi ye n sée re Petisayita kekúrí. ¹¹ Amá písoi pεe n cápinelē api kóm api u tiki. Yeesu uu Uléécaā iyōopi nsímé pi símisi uu kō pεpεe m póólú pōisente. ¹² Ke itunε ii n tene, upitumε kefi ne pité apí ne u kō api u maa re: A písoi maa re piké ha ayu ne siyupi sεe ne nní ró rí kólē kέmεε iluke ne sifine wéési, likumúnjé re kucesi kecōpe kari nté we. ¹³ Amá Yeesu uu pi maa re: Ani nórinécúruu liluke-luke pi he. Api rinóó yósu re: Akpónó anupū ne ikpíntomé ité ηmane kari nté má. Née pō la re táké ha písoi mpí nnéi iluke lō? ¹⁴ Písoi ákotokú anupū (5.000) pεe pεe kei we. Yeesu uu upitumε maa re: Ani pi tonsente písoi kuwóó kuwóó anai. ¹⁵ Pitumε api lē kuu pi n forii wai, api písoi tonsente. ¹⁶ Yeesu uu akpónó anupū ne ikpíntomé ité kpísi, uu keyómε werí, uu iluke iyē kecáá Uléécaā pōoneε. Uu kpókōrine uu upitumε pa re piké písoi pεe n cápinelē hōone. ¹⁷ Pinnéi api le api lεpu. Upitumε api akéri nyεe m pōone cápine ai anére kefi ne até yipu.

*Piyεe ye yámnε re Yeesu ke Uléécaā uu wée
(Matiyee 16:13-19; Mariki 8:27-29)*

18 *Keyáa* kenyine ke Yeesu uu umecire keyóme yáasi, upipiretiki api u leepo, uu pi pise re: PISOI YE MAÍKEE RE NÉE ÚYE? 19 *Api rinóo yósu re*: Pinyine ye tee re po Yohani Uniwole le, picó re po Elii le, picó pin kó tee re po pee mekee antepu unyine le yee nkpó kémee n yisi. 20 Yeesu uu pi pise re: Nó ní, nò mpíi re nées úye? Piyee uu rinóo yósu re: Póo uyē ke Uléecaa uu n wée.

Yeesu ye unkpó ne umeyise nsímé riyóó
(*Matiyee 16:20-28; Mariki 8:30-9:1*)

21 Yeesu uu pi nyi re ápi kape úka nsímé mmē símisi. 22 Uu pimáa kpá re: Li pise re né Usói Kepipi ké meyansei íwe li. Pisuifi piwéese ne pepee ye Uléecaa inyóonse n wa piwéese ne isé picélaa yé ke kesi. Li kó pise re piké ke kpu ake keyáa táanú tuné yisi.

23 Uu pee pinnéi maa re: Uye un n la uké né ritiki, uké umecire pípaí riyá uu nípá keyáa kéye ukunapélékóó n yalē, uu pee né tíki. 24 Ai líka nnya, úye un n la uké unfaa lo, u n fómnile. Amá úye un né nnya unfaa n fóm, liute yee yé unfaa lo. 25 Usói kulaa ye kúye in te u ketē nté likó nnéi yé, uu pee kpi nées uu umecire ásáláú tani. 26 Uye un neni inései ne nnésímé isei n wai, Usói Kepipi yé kó uisei wa ken píyei kemeyoopi ne keusaa ne pilécaatumē ke Uléecaa uu n wée meyoopi-i m peeri. 27 Asei kam nó símisi, pinyine ye nté wele pee yé Uléecaa meyoopi n yé api kelene kpíni.

Yeesu ipiye ye conse
(*Matiyee 17:1-8; Mariki 9:2-8*)

28 Ke Yeesu uu lē pisímé m masí, ai wai yare siyáa sipaha kumúnjé, uu Yohani ne Yakupu kpísi uú ne rikúú taá piké keyóme yáasi. 29 Kuu keyóme n yáasi, ukeyu ake méwee conse, uilú ii wárara pói-pói. 30-31 Mese ne mese, pISOI PITÉ pinyine api Uléecaa meyoopi-i léeri, pi ne Yeesu pin yói. Pikei kai m pise re uké wa ne unkpó Yerusalem-po ifaaci kapi lē wai. Pepee Moisi ne Elii. 32 Piyee ne upicó pin ne nnó ketaa tu, amá api yáka-yaka api Yeesu meyoopi ne pISOI PITÉ pee ukekúrí n nyenu yenu. 33 Ke pISOI PĒ API Yeesu rin-yá, Piyee uu u maa re: Sáa, li nyamle re toké nté n we. Tó la re toké sicánjipi sitaani kari, pó kee, Moisi kee, Elii kee. Uu nkpáni nyu mmē kuu n símisi. 34 Kumúnjé kpe-i kuu lē n símisi, kuhope kunyine akú weri aku pi hila. Ke pipiretiki api n yé kuhope kun lē pi hilalē, iwame ii pi loni. 35 Tinóo rinyine ari kuhope kpe-i léeri re: Nkó yee Kenépipi kam n wée, ani kutu ke ricó! 36 Kapi rinóo tē lē n kómēi Yeesu nmanē kapi pee nyáni. Pipiretiki api séé, ápi kumúnjé kpe-i úka lē kapi n yé símisi.

Yeesu ye kewá kē ke kuntri aku m pekese paise
(Matiyee 17:14-18; Mariki 9:14-27)

³⁷ Kai koso n weesi, api rikúú cépime, risoiwuú píima rinyine ari Yeesu tépeipɔ. ³⁸ Utisi unyine uu riwúú tē kecɔpe sicáálla kápáá re: Sáa, ne ne pó tēni re a kenéwá kecáá ripáí, kenécíreníne ye ke. ³⁹ Kuníri kunyine kpee ye ke yisi, ake mese ne mese pipupukee loni, aku ke kpapamnise meyá, aku atalalaá ke wóise. Aku ye mese ne mese ke riyá, ku ye íwe ke wale kelene. ⁴⁰ Aní ne pipópiretiki tēni re piké kuníri kpē lakase, amá ápi fe. ⁴¹ Yeesu uu pee re: Nó nfatenciré ne pikpááree mpuri mmú! Ituɲe ilé kam nókenémee pitóne kpáne? Ituɲe ilé kam yé lē ne nó n kahari? Ani ne kewá kē nté né kam. ⁴² Ke kewá ake n nyahaipɔ, kuníri aku ke pepire aku ke lémesi meyá. Amá Yeesu uú ne kuníri cési hái, uu kewá paise uu keusaa múise. ⁴³ Uléecaa nnaɲe píima nn nípá úye píri wai.

Yeesu ye unkpɔ nsímé kpálē
(Matiyee 17:22-23; Mariki 9:30-32)

Yeesu mewai mē men kɔ lē nípá úye píri we, uu upipiretiki maa re: ⁴⁴ Ani nkpéni aseí nyē kam ní la ké nó símisi rimúlú nsɔne. Pi yé Usoi Kepipi pisoí anipe-i wa piké ke kpu. ⁴⁵ Amá ápi nsímé mmē kɔ. Pi pi m pesile re ápi kape n kɔ, iwame íi kɔ ɲmurei piké ne Yeesu m pise.

Wóo pipiretiki kecɔpe uwéese?
(Matiyee 18:1-5; Mariki 9:33-37)

⁴⁶ Pipiretiki api pimecɔpecire keyáa kenyine n kenene piké céri re úye yee pikɔpe uwéese. ⁴⁷ Yeesu uu pinfasimé céru. Uu pee kewá kenyine kpísi uu ukekúri nyereɛe. ⁴⁸ Uu pi maa re: Uye un né nnya kewá nké kusáne n yɔsí, tinécúruu kuu kusáne yɔsí. Uye un kɔ kusáne né n yɔsí, uyee né n tumme kuu kɔ kusáne yɔsí. Likumúɲe re úye un nókenécɔpe usínsá, uyee uwéese.

Uye un kerócáa n kpálē, uyē úu uróláarɔ
(Mariki 9:38-40)

⁴⁹ Yohani uu rinóo yósu re: Sáa, tɔ unyine yenle yee aníri n lákase ne ripónyíri nnaɲe arí n la tóké ne u yē, kúu kerócɔpe ní we tɔn ne pó tíkílē nnya. ⁵⁰ Amá Yeesu uu rinóo u pese re: Ani kape ne u yē, liriýíkí re úye un nókenécáa n kpálē, uyē úu nóunéláarɔ.

Samarii kuyu kunyine ye Yeesu piyóo yē

⁵¹ Ke kumúɲé kpē ke Yeesu uu keyóme-mē ní taáne aku n tu, Yeesu uu hó re uké Yerusalem ha. ⁵² Uu pisoí pinyine kekpéé tɔɲe, api Samarii kuyu kunyine sí te piké lē ne lē kai u m pise u wéési uké kelene tuiɔ. ⁵³ Amá kuyu kpē pikó ápi ɲmurei piké kusáne u yɔsí, kuu Yerusalem-mē n símpɔ nnya. ⁵⁴ Ke

upipiretiki Yakupu ne Yohani api lē n yé api u maa re: Upiima, pə lalē re təké nna rinóo he nké pikecáa cuunu nké pi torēē? ⁵⁵ Yeesu uu pikuwélé-mē pansēpə uú ne pi cési [uu pēē pi maa re: Ani nyu kemúnjé kekēē nókēnémēē ní we. Usoi Kepipi áke ka re keké pisoni fóm, amá ke kalē re keké piayu lə]. ⁵⁶ Api pēē yisi api kuyu féé-mē sí.

*Yeesu pitiki kecáa icélaa
(Matiyee 8:19-22)*

⁵⁷ Pin ncée-i we ke utisi unyine uu Yeesu maa re: Ne pó tiki ne kei kaa n símpəne nnéi. ⁵⁸ Yeesu uu u maa re: Sisáná ye sialéeri mále, sinúipi sin siayámé má, amá nē, Usoi Kepipi ám tíka má kam yé ríyu n tampə ké wéntē. ⁵⁹ Uu usoi ucə maa re: A né ritiki. Amá usoi uu re: Sáa, a ncée né he ké ha unésáa kulesi ké pēē kelene pó ritiki. ⁶⁰ Yeesu uu rinóo u pēē re: A tíye pikpəkpə piké pikpəkpə kulesi, póké ha Uléécāa iyəopi nsímé símisi.

⁶¹ Usoi ucə uu u maa re: Ne pó tiki ne Upiima, amá a ncée né he ké ha menétónjé pinékó símisi. ⁶² Yeesu uu pēē u pēē re: Uyēē ne ináa n kóləi un pēē kepire ημέēni úu ne sá re uké Uléécāa iyəopi kémēē ukéikó.

10

Yeesu ye pipiretiki kuwóo ne afēeré ne pité tum

¹ Lē memáa, Upiima uu pisoni kuwóo ne afēeré wēē uu pité pité pi tum ayu ne silə nnéi kémēē kai m pise re uricuruu uké kə sónē. ² Uu pi maa re: Iluke kapi ní kpasine ye piyēle, amá pikeikó pēē yé i n kpasí ápi piyē. Ani ne ucarete té uké pēpēē yé i n kpasí rikpá. ³ Ani ncée kpísi! Ne nó tumle re ani isánj ye ákpe kecəpe ní we mēcə n sónē. ⁴ Ani kapē siwóo néē kulóo néē anéeri rimúlú, áni kapē ncée-i nyere re nóké unyine yáasi. ⁵ Nóké kelene kényə kenyine-i n lompə, ani ye maa re: Nkíηniηe nké kényə nké-i n we. ⁶ In te nkíηniηe ukó unyine ye kényə ke-i we, nónnékíηniηe yé u ritiki. Insá lē, nókēnémēē ke nónnékíηniηe nn pelene. ⁷ Ani kényə ke-i tone, ani lē kapi kei nó n he le ani níru, likumúnjé re ukeikó ye uihéé mále. Ani kapē síyə n təríi. ⁸ Nən kuyu kúye-i n lompə pin kusáne nó n yósu, pin yo nó m pa, ani li. ⁹ Ani pitóikó m pəisente, ani kuyu pikó maa re: Uléécāa iyəopi ye nó nyahaimēle. ¹⁰ Amá nən kuyu kúye-i n lompə pin piyóo nó n yé, ani icée-i léepə aní maa re: ¹¹ Tə nókunéyu nkoηo mēē aróna rimímēelú nókēnécáa ripéi. Mpá ne lē, ani ceri re Uléécāa iyəopi ye ne nó rikəle. ¹² Asei kam nní nó símisi re keyáa kē ke Uléécāa uu n sánti uké ne pisoni n túhaane, Sotəm pikó ke Uléécāa uu nna n ηmaasi iwe yé ne kuyu kpē ikó kutəsi wa.

*Ayu nyēē áa ye Yeesu nsímé ní ηmurei
(Matiyee 11:20-24)*

13 Nǒ Korasin pikó, íwe kani topori. Nǒ Petisayita pikó, íwe kani topori! Likumúnjé re mewaisan̄a kapi nókenémee n wapisi men p̄ee Tiiri ne Sitǒo kémee n wa, ai nní ní we pin piakópe k̄epire ritǒ api áf̄ar̄anti tani api pim̄ecire nfúr̄ō k̄aik̄ee liké nyíse re pi conse. 14 L̄ē nnya ke Tiiri ne Sitǒo pikó iwe ii yé ha ketúhaane kéméé ne n̄oinékó kut̄osi wa. 15 Nté nǒ Kap̄erinawum pikó, n̄o músu re keléécaa-m̄ē kaní taál̄ē? Ai nkp̄áni l̄ē. Amá kukúl̄ayu-i ke Uléécaa uu ket̄ē-m̄ē nó láup̄ale. 16 Uu upipiretiki pimáa kp̄a re: Uye un kutu nó n c̄al̄ē, né kuu kutu c̄al̄ē, úye un nó n yulu né kuu yúlu. Uye un k̄o né n yulu, uyee né n tumme kuu yúlu.

Pisoí kuwóó ne af̄eré ne pité m̄ep̄eme

17 Pisoí kuwóó ne af̄eré p̄ē kapi n tū api p̄eri ne mp̄ónare, api re: Sáa, an̄iri ricuruu yee r̄ó pakarele, t̄on tin̄óo a n he ne rip̄onyíri. 18 Yeesu uu rin̄óo pi yósu re: Ne p̄ee Setani yenle un keyóm̄ecaa-p̄o lóiri yare kekóneseípi. 19 Aní kutu rico! Néē r̄innaŋe nó he re n̄aké iwáa ne in̄ā kecáá s̄ón̄e ani uláar̄o nnaŋe nn̄éí t̄ékéé líka ái yé k̄o nó wa. 20 Amá ái kape nó n láárú re an̄iri ye nó wuru nnya. Lelee yé nó n láárú lee re Uléécaa ye n̄oanényíri uritelé kémee wóí.

Yeesu rip̄oó ye larisi

(Matiyee 11:25-27; 13:16-17)

21 Kumúnjé kp̄e-i, Nf̄áas̄one nn̄ Yeesu rikin̄ niŋukuse uú maa re: Sáa, ket̄ē ne keyóm̄e Upiima, ne p̄o pakare re p̄o t̄iyese siwá síns̄ápi asi nsímé mm̄ē kaa pis̄oh̄o ne p̄inyuwe m̄ pesí aseí kom. P̄óo mp̄ofanare kémee la re liké l̄ē wa nnya kai k̄o mesei l̄ē wa, Sáa. 22 Unésáa ye m̄p̄a yo nn̄éí né pale. Uka uc̄o úu né nyu Unésáa memáá. Uka uc̄o úu k̄o Unésáa nyu insá né Ukep̄ipi ne p̄ē kam n t̄iyese api u ceru. 23 Yeesu uu l̄ē memáá upipiretiki-m̄ē pans̄ep̄o uu pi maa re: P̄ep̄ee l̄ē kani nn̄í n nyáni n nyáni ye p̄inarekome le. 24 Asei kecáá, antepuyee ne piȳópi meȳā ye k̄aip̄ile piké l̄ē kani n yé yē, amá ápi li yē, api k̄aip̄i re piké l̄ē kani nn̄í n k̄o k̄o, amá ápi li k̄o.

Samarii ket̄ē usoi unyine yee kusoi n nyu kecáá n̄stmé

25 Isé ucélaa unyine uu rin̄óo maa un la uké Yeesu rip̄ine wa, uu u pise re: Sáa, íye kai pise re ké wa ké ne nf̄áa ten̄eciré n yé? 26 Yeesu uu rin̄óo u yósu re: Iye kai ir̄ósé kémee wól̄aal̄ē? Kaa ye isé ritelé n k̄éē, íye kaa ye mp̄í i k̄o. 27 Usoi uyē uu rin̄óo yósu re: A Up̄iima Up̄óléécaa n la ne kep̄ófa nn̄éí, ne ip̄ósoi nn̄éí, ne mp̄ónaŋe nn̄éí ne kep̄ómúnjé nn̄éí, aa k̄o up̄óc̄o n la yare kaa rip̄ócúruu ní la. 28 Yeesu uu p̄ee u maa re: P̄o r̄s̄one rin̄óo né p̄esele. A l̄ē titiki, p̄o nf̄áa yē. 29 Amá isé ucélaa uu alari n wéési uu l̄ē nnya Yeesu pise re: Wóo unés̄oico? 30 Yeesu uu rin̄óo

u pɛsɛ rɛ: Utisi unyine yɛɛ keyáa Yerusalem leeri un Yerikomê ɛɛpɪlɛ, piyaa api u tini api uilũ yósu api u kpafui api itói u wai, api keteni-i u lalei hɛihɛi api tómpɔ. ³¹ Aí nɛ sá uyɛɛ yɛ Uléɛcaa inyóɔnɛ n wa unyine un ncée mmɛ tikilɛ. Kuu utisi uyɛ n yé, uu kénéé uu fáau. ³² Lefi ukó unyine uu kɔ limɛɔ kelɔ kɛ-i tuiɔ, uu utisi uyɛ yenu, uyɛ uu kɔ kénéé uu fáau. ³³ Amá Samarií ukó unyine yɛɛ ncée mmɛ n tíkimeɛ uu utóikó uyɛ kelɔ tuiɔ. Kuu u n yé, ai meýíkíyiki íwe u wai. ³⁴ Uú nyóɔpɔ uu mékpɔ nɛ féé uitoi kecáa kóikɛɛ, uu i pahaaankɛɛ. Uu lɛ memáá ukeminaa kecáa u tonɛ uú nɛ picéetɔhé keyɔ kɛnyine-i u sí uú ha kei ukɛcáa paí. ³⁵ Kai n weesi, uu mɛwóɔpɪpi meté lesɛ uu uyɛɛ picéetɔhé keyɔ kecáa ní paílɛ pa uu u maa rɛ: A usoi nkó kecáa ripaí, nɛn ha píyɛi nté m pɛɛmɛ, né riwóme tɛɛ n tise pó héeɛ. ³⁶ Yeesu uu pimáa kpá rɛ: Písoi pitaani mpí keɔpɛ úyɛ yɛɛ uyɛ ke piyaa api nní itói n wa usoiɔ? ³⁷ Isé ucélaa uu rinóɔ yósu rɛ: Uyɛɛ kusoi u n wa yɛɛ uusoicɔ. Yeesu uu pɛɛ u maa rɛ: A n ŋme, aa yɛ limɛɔ wai.

Yeesu yɛ Marita nɛ Maari keyɔ ha

³⁸⁻³⁹ Kɛ Yeesu nɛ upipiretiki api pinsɛ ní nɔɔhlɛ, api kuyu kunyine tulu, unósi unyine kapi yɛ n sée rɛ Marita un kei we, uu ukɛyɔ-i kusáne pi yósu. Marita yɛ pɛɛ uwá unyine máɛ api yɛ u séi rɛ Maari. U pɛɛ kei weɛ. Uu Upíima ana metene tone un uicélaa kutu ɔɛɛ. ⁴⁰ Marita póɔn nɛ písóɔ kéyu mahani. Uu yisi uu rɛ: Upíima, aí pó ɔɔhlɛ ke unéwá uú nɛ menécíre pihúúkei n nyáneii? A u maa rɛ uké né lé. ⁴¹ Upíima uu u maa rɛ: Marita, Marita, pɔ mɛpóɔcíre nípa yo kémeɛ picóɔ tɔsile nɛ pinákaankɛɛ. ⁴² Amá likei lise kai usoi pise. Likei kecire ke Maari uu wée, úka úu yé fe uké li u yósi.

11

Yeesu yɛ piyómeyáhaa upipiretiki céési

(Matiyɛ 6:9-13; 7:7-11)

¹ Keyáa kɛnyine ke Yeesu uu kelɔ kɛnyine keyóme yáási. Kuu ní masí, uupiretiki unyine uu u pise rɛ: Upíima, a piyómeyáhaa ró céési yarɛ ke Yohani uu upipiretiki n céesi mɛɔ. ² Yeesu uu pi maa rɛ: Nɔn yɛ keyóme n yáásine, ani yɛ maa rɛ:

Sáa, tipónyíri tiké n kóóleɛ.

Ipóyóɔpi iké lomɛɛ.

³ A nípa keyáa kéyɛ ilukɛ ró hɛ.

⁴ A arókópe ró sárei,

Yarɛ ke tóɔ yɛ kɔ picɔ n sárei pin akópe ró n wa mɛɔ.

Karɛ tíyɛɛɛ tóké pipeikɛɛ kémeɛ loó.

⁵ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá rɛ: Nó unyine un nkɔpéni usáne m má uu kesine u lɛɔpɔ uu u maa rɛ: Unésáne, a akpónó ataani né

lonse. ⁶ Unésáne unyine yee ncée leeri uu kenéyo-i weri, ám kò ppe líka má ké u pa. ⁷ In n la uusané uyē yé hái kéyo kemee-pò rinóo u yóome re: Kapere né ricóh! Ne rinonoo hánésile am ká, tó ne sinéwá ye lonle, ám fene ké yisi ké akpónó pò pa. ⁸ Asei kam nó símisine re in n la úu yé yisi uké a u pa re u uusané nnya, amá u yé yisi uu lē nnéi kai u m pise u pa re uusané ye picóh u nòhjlē nnya. ⁹ Né ne nó tee re: Ani ye we, pi yé nó he, ani ye wéési, nó yé, ani ye rikómkóm, pi yé rinonoo nó hánne. ¹⁰ Likumúnjé re usoi uyee n we kapi ye he, uyee n wéési yee ye yē, uyee rinkómkóm kapi ye hánne. ¹¹ Néee usáa úye kewá kee yé nkpíntomé u we, uu ppe iwáa ke pa? ¹² Néee úye yee yé ukewá inā he, ken tipele u n we? ¹³ Mpa nó pikpáaree mpí, nò ye fele ani nòsinépipi lisone he. Nó ppe re urósáa yee keyómecaa-pò ní we yee yé ppe meníhe ppepe Nfáasone u m pise pihe riyáá?

*Yeesu ye ppepe ukecáa nkópe n símisi rinóo pese
(Matiyee 12:22-30; Mariki 3:22-27)*

¹⁴ Keyáa kenyine ke Yeesu úu we un kuníri kunyine kpee utisi unyine nsímé ní pòneselē lakase. Kaku ní le, utisi uyē uu nsímé loni ai písoi ppe n cápínelē meyíkíyiki nnóo yipu. ¹⁵ Amá pikécòpe pinyine apí maa re: Aníri uyòopi Pelisepule nnahe kuu ye ne aníri lakase! ¹⁶ Amá picò pòon la piké ripine u wa, api ppe u pise re uké mewaisaŋa menyine wa uké ne nyíse re Uléécaa kémee kuu léeri. ¹⁷ Amá Yeesu pò ne ppe pikemúnjé nyule. Uu ppe pi maa re: Kuyòopiyu kunyine písoi pin pimécòpécire n tòpu, ku ye kpule, kusiyo asi kese kese lólesi. ¹⁸ Lē nnya in te Setani ye ne umécire tòpu, íye ke ukuyòopiyu aku yé ppe fe akú ne n we? Nò maa re Pelisepule nnahe kam ne aníri lakase nnya kam lē ma. ¹⁹ In te Pelisepule yee rínahe né he kam ne aníri lakasente, wóo ppe nópinékó pò rínahe he kapí ne a lakasente? Ani n nyu re nópinékó cire ppe nó nyísenere re aní alari má. ²⁰ Asei kecáa, Uléécaa nnahe kam ne aníri lakasente. Lelēe nyíselē te Uléécaa iyòopi ye nókenémee pituime masile.

²¹ Usoi nahe-nahē un itòpilū m má un ne ukeyò m mé, úka úu yé fe uké ulikó linyine yáái. ²² Amá unyine un rínahe u n feríye, liute yèè uitòpilū iyē kuú ppe ne n tálē yòsile uu umemá mē kpísi uu hóónente.

²³ Nkó yee úu kenécáa n kpálē ye iláarò né waile, nkó yee úu picápine né n lēni ye haresile.

*Kuntri ye kuripòhò kpure-i ppele
(Matiyee 12:43-45)*

²⁴ Kuníri kun usoi kéméé n le, kelò kóima kenyine-i kaku ye ha n keraai kun kewénte wéési. Kunsá kewénte n yē, ku ye kukefa-i maa re: Ne kenéyo kpure kam n tíyeme-i pelene. ²⁵ Kun m ppepò, aku kéyo leepò ken péilē ken kò nyóonselē cáká-cáká.

²⁶ Kei kaku ye pɛ́é ha kuacɔ asɛɛi nyɛɛ kuricuruu rikpákárá ní fe kpíipɔ áá ne kɛ́yɔ ke-i tone. Lɛɛɛ ye tíyɛɛ ke liute uyɛ mɛwɛɛ fale amɛ ye n caailɛ amɛ mɛkpure mɛ-i kuú pɛɛ ní we tósu.

Mpóɔnarɛ kɛcírɛ

²⁷ Kɛ Yeesu uu lɛ pisímé ní masí, unósi unyine uu riwúí kɛcɔpɛ maari rɛ: Unósi uyɛ kɛfa-i kaa n tónɛ uu kɔ pɔ nyɛnsɛ ye únarɛkomɛ lɛ. ²⁸ Yeesu uu rinóɔ u yósu rɛ: Pɛpɛɛ ye Nléécaasimé kutu rińcɔ api lɛ knn m pise tiki pɛɛ menínɛ pínarɛkomɛ.

Pi Yeesu pise rɛ uké mɛwaisaŋa wa uu yúlu
(Matiyee 12:38-42)

²⁹ Kumúnjé kpɛ-i kɛ asoiwuí aa Yeesu n kálaalɛ, Yeesu uú maa rɛ: Nfáani keté nké písoi ye caailɛnɛ hái. Pi mɛwaisaŋa kórulɛ. Mɛwaisaŋa mɛ kɛ antepu Yonaasi uu n yé menyinɛcɔ kapi yé kɔ yɛ. ³⁰ Yare kɛ Yonaasi uu Niniifi pikó mɛwaisaŋa n nyíɛ, limɛcɔ kɛ Usoi Kɛpipi ákɛ yé nfáani keté nké písoi mɛ nyíɛ. ³¹ Keyáa kɛ kɛ Uléécaa uú nɛ písoi n túhaanɛnɛ, unósiyɔɔpi yɛɛ Saapa keté kɛcáa n tú yé ha yisi, uu nfáani keté nké písoi akóɔpɛ pa. Li we rɛ uyɛɛ pɛɛ hái keté ketɔ-pɔ leemeɛ uú weri rɛ uké Salomɔɔ mɛwéésɛsɔhɔ kɔ. Uyɛɛ kɔ nté nní ní we ye kɔ pɛɛ Salomɔɔ fele! ³² Niniifi pikó yé ha keyáa kɛ yisi, api nfáani keté nké písoi akóɔpɛ pa. Li we rɛ kumúnjé kpɛ-i kɛ Yonaasi uú pɛɛ Nléécaasimé rin-yóó api kóm, pi pɛɛ mɛfine consele. Uyɛɛ nté nní ní we ye kɔ pɛɛ Yonaasi fele.

Metéí kenyárú
(Matiyee 5:15; 6:22-23)

³³ Yeesu uu kɔ rɛ: Uka úu ye kɛfiráa risé uu kɛ pɛsu néɛ uu kucári kɛ kipi, amá kelɔ caca kuu ye kɛ ritási rɛ pɛpɛɛ n lomɔɔ piké metéí yé nnya. ³⁴ Ipóníɔpɛ ye ipóɔɔɔpɛ kɛfiráa lɛ. Ipóníɔpɛ in n nyáni nɛnɛ, ipóɔɔɔpɛ nnéi kai ye n kpáailɛ, amá ipóníɔpɛ insá nɛnɛ n nyáni, kuŋmaha-i kɛ ipóɔɔɔpɛ ii yé n we. ³⁵ Lɛ nnya a mɛpócírɛ tí, metéí mɛɛ kɛpómɛɛ ní we ámɛ kape nɛ riŋmaha rimpóló nnya. ³⁶ Ipóɔɔɔpɛ nnéi in metéí m má kɛ ikelɔ kéka ákɛ kuŋmaha-i we, innéi yé metéí-i m pɔlɔlɛnɛ yare lɛ kɛ kɛfiráa ákɛ ye nɛ kɛmetéí nnéi pɔ n kpáailɛ.

Yeesu ye nɛ Pifarisi nɛ isé picélaa cési
(Matiyee 23:1-36; Mariki 12:38-40)

³⁷ Kɛ Yeesu uu ní we un símisi, Ufarisi unyine uu ukɛyɔ-i u séi rɛ piké kɛsé ilukɛ li. Yeesu uu lomɔɔ uu pilukɛ kápáa. ³⁸ Ai Ufarisi uyɛ píri wai kɛ Yeesu uú nɛ n le úu kɔ pɛɛ aníɔpɛ nale kelɛnɛ yare kɛ piinyekii ii m pise. ³⁹ Upíima uu pɛɛ u maa rɛ: Lɛ kɛ nɔ́ Pifarisi ani ní we ye lɛ. Kɛpóɔɔpɛ nɛ ricáɔɔpɛ kɛpɛrɛ kani ye hɛɛɛ, amá nɔ́sinéfa kɛmɛɛ, piyaa nɛ mɛwai kóɔpɛ nfasimé mɛɛ yipaalɛ. ⁴⁰ Nɔ́ piniri lɛ. In nɛ Uléécaa yɛɛ kɛpɛrɛ n wa cirɛ yɛɛ kɔ

kemée waa? ⁴¹ Lē nnya, ani lelee nōsinéporipi ne nōanécaripi-i ní we píwekōó hekesi, li yé pēe nípa yo nō sōnukuse.

⁴² Nō Pifarisi, íwe kani topori! Nō ye iyéhe yare manti ne ruu ne ayéhepei ncōpuri ripénele ani hóone awélé kefi, ani kuwélé kuse Ulééca pa. Amá áni pēe Ulééca asei ne unla waiselē. Lē kai kō pēe m píse re ani n wai nōn kō péé ne litórōo kecáá léiselē.

⁴³ Nō Pifarisi, íwe kani topori. Síyukōótone kani ye ayómeyáhaalee-i n la. Nō kō la piké ye kényáala-i nō n yáhaanke. ⁴⁴ Íwe kani topori! Nō we yare ihóre iyē kecáá kapi n sōne ápi kō pēe ikecáá nyu.

⁴⁵ Isé ucélaa use uu u maa re: Sáa, pōn lē n símisi, t́ kaa kō lē lámisi. ⁴⁶ Yeesu uu rinōo yósu re: Nō isé picélaa, íwe ke nōo kō topori! Ncōni mule-mule kani ye picō cōnse, áni ye kō pēe nípa fíi ne nōkenénípepi rica. ⁴⁷ Íwe kani topori! Akpíi sōne kani ye antepuye ke nōpinésáayaha api n kō móm̄ti. ⁴⁸ Nóm̄enéwai mee nyíselenle re lē ke nōpinésáayaha api n wa ye ne nō risále, likumúnjé re pi antepuye kónle, nōo piakpíi móm̄ti. ⁴⁹ Lē nnya ke Ulééca uú péé ne umewéesesōhō maa re: Né Ulééca, né antepuye ne pitume pi pa, api pikecōpe picō kóni api picō íwe wai. ⁵⁰ Kai nní lē, nfáani ketē nké písoi pēe yé antepuye pēe hái ketē kekoraane-me n kpi nkpō nnya akpanii yē. ⁵¹ Kai n kpíime Apēeli nkpō-me hái ne Sakarii kapi kenyóonsehúúpi ne Ulééca keyō kepáápáá ní kpu nkpō-pō. Asei kam nō símisi, nfáani ketē nké písoi mpí kapi antepuye pē nkpō riwome kórune.

⁵² Íwe kani topori, nō isé picélaa! Nō rinōnōo tē kapi ye ne rintiki ápi ne Ulééca céru kehánne lesele, nō áni kō pēe fene nōké lompō, ani kō pēe pepēe pilompō ní la ncée tápisi.

⁵³ Ke Yeesu uu kelō ke-i n yisi, isé picélaa ne Pifarisi ápi ne u wóosi, api isímé mpehē mpehē kecáá u m píseise. ⁵⁴ Ápi apine u n wapisi re uké nkópe nnyine male.

12

*Yeesu ye kecáá kecáá mewai kesi
(Matiyee 10:26-27)*

¹ Kumúnjé kpe-i, písoi api cápine kulúí, ai tulu ricuruu pin ána cōpaane. Yeesu uu pēe mefoí upipiretiki maa re: Ani nóm̄enécíre tí ne Pifarisi nkpónótō pite. Lelee re pi kecáá kecáá mewai ye me. ² Lē nnéí lee m pékaalē ne lē nnéí ke úka úu n nyu yé kam ai metéí kémee léeri, nípa úye uu li yenu uu kō li ceru. ³ Lē nnya, lē kani yé meyaá ní male, metéí-i kapi yé li kō. Lē nnéí kani yé alee kémee picō atu-i rinwéíwéí, alee ne itúhaa kecáá kapi yé keyáa li riyóó.

*Uyē kai m pise re usoi uké n wuru
(Matiyee 10:28-31)*

⁴ Ne nǒ pinésáne símisi re: Ani kape pepeε ye usoi ní kpu, amá ápi ye pee fe piké linyine licɔ wa n wuru. ⁵ Ké nó céési uyē kai m pise re nǒké n wuru. Uléécaá yeε ye n fe uu usoi kopu, uu limemáá nna teneciré kémee u sáɔ kai pise re nǒké n wuru. Eεε, ne nó maa re uyē kai pise re nǒké n wuru.

⁶ In ne sítanká sité kapi ye ne sinúipi yuke-yuke sinupū lɔɔ? Mpá ne lē, Uléécaá úu ye kéka kecáá palei. ⁷ Pi nónnényúpi nnéi ricuruu keenle. Iwame li kape ye nó wa. Nɔ Uléécaá inipeε-i ríyu mále lin sinúipi yuke-yuke kulúí fe.

*Yeesu meyóó ne umeyule kecáá nsmé
(Matiyee 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ Ne nó maa re: Uye un písoi kecɔpe n ηmurei re u unékó le, né Usói Kepipi ricuruu yé Uléécaá pileecaatumε-i ηmurei re née u te. ⁹ Amá úye un písoi keyu-i n kesi re úu né nyu, né Usói Kepipi ricuruu yé Uléécaá pileecaatumε-i kési re ám liute nyu. ¹⁰ Uye un Usói Kepipi ricuruu kecáá nkópe n símisi, pi yé akópe nyē liute sárei, amá úye un Nfáasone n lámisi, liute akópe áa kusárei we.

¹¹ Pin píyei nó n tɔɔi re pi ne ayómeyáhaalee-i née piyóopi-i née kuyu piwéése-i pitúhaane nó sɪ, áni kape píri tóne ne mmē kani yé ha ní male nǒké ne ketahai ní le. ¹² Nfáasone mee yé kumúnjé kpe-i mmē kai m pise re nǒké male nó céési.

Umámá niri kenyárū

¹³ Unyine uu riwúí kecɔpe Yeesu maari re: Sáa, a unémáreco maa re tó ne uyē tǒké ikúlanlū ke urósáa uu ne ró n tíye hɔone. ¹⁴ Yeesu uu rinɔɔ u yósu re: Unésáne, wóo né tí te ké nónnésímé n túhaane née ké ye ikúlanlū nó hóone? ¹⁵ Uu pee lē memáá pinnéí maa re: Ani nómenécire tí ne memá nnáápí. Mpá usoi un íye nsá m má, ái umemá mee unfaa tese.

¹⁶ Uu pee kenyárū pi wai re: Umámá unyine yeε pee sitē má sin iluke u wai. ¹⁷ Uu músu uu nfasimé wai re: Iye kam waine? Kewai áke ne né we kei kam yé inéluke nnéí n súúkee. ¹⁸ Uu lē memáá umecire maa re: Ne anésime foresine am amáa mómti, am kei menélukepipi ne linékó tɔɔɔ nnéí súúkee. ¹⁹ Am pee limemáá menécire maa re: Ne meyíkíyiki nkpéni iluke yeε yé aɔmē kulúí né n wa mále. Lē nnya né n wéntelē nen le nen níru nen mpóonare-i we. ²⁰ Amá Uléécaá uu u maa re: Pó uníri nkó! Kesine nké cire ke mpófáa nn kétɔ waine. Lin lē n wa, wóo yé pee lē kaa nní mepócire n yikikεε n te? ²¹ Yeesu uu kpá re: Limεco kai we ne uyεε nní memá umecire n cápine, amá úu pee Uléécaá kémee líka má.

Ani ne Uléecaa n tálē
(Matiyee 6:24-34)

²² Yeesu uu pɛɛ upipiretiki maa re: Lē nnya kam nó maa re áni kapɛ ye lē kani yé n li nəké ne nfáa m má ne ilū kani yé nóinɛpiɛ kecáá ní yárii nfasimé wa. ²³ Likumúnjé re nfáa ye iluke fele, ipiɛ in ilū fe. ²⁴ Ani ákpaáj-kpaáj tipáí, áa ye lukesi áa ye kə kpasi, áa kelukeyekei má áa kə risime má, amá Uléecaa ye a kpíniile. Nə ne meýánsei sinúipi ríyu mále. ²⁵ Nó úye yee yé fe uu nfasimé wai uú ha ne unfaa aɲmē nípá nkáripí kpáse? ²⁶ In te áni líka kuwai we likéi sínsá lē kémee, yo nnya kani pɛɛ litórɔɔ nní kémee nfasimé wai? ²⁷ Ani sicare seɛ ye n felesi ripáí nké. Mefele mē áme ye pikei pika wa áme ye kə líka yóð, amá ké nó símisi re nípá ne lē, uyóopi Salomɔɔ ricuruu ne umemá nnéi úu pɛɛ ilū inyine má yee ní nyamí ai mefele menyine tulu. ²⁸ Nó písoi mpí nfatene rín piye. In te Uléecaa ye meýúí mee neni kecare-i ní we pin kə kóso nna me ɲmaasine lē sənukuse, ń kecáá kúu ye meníɲe ripáí? ²⁹ Ani kapɛ nómenécíre nfasimé tā te yo kani yé li née yo kani yé n ntí. Lē áí kapɛ nfasimé nó n we. ³⁰ Pɛpɛɛ ápi Uléecaa m pakarelē pɛɛ lē likó mesére wéési. Amá Nóunésáa yee keyómecaa-pə ní we ye nyule lelee nó m párilē. ³¹ Uléecaa iyóopi kani yé meníɲe wéési, uu pɛɛ litórɔɔ nní nnéi mpuri nó he.

Keyómecaa memá
(Matiyee 6:19-21)

³² Yeesu uu kə upipiretiki pimáa kpá re: Ani kulúí we, amá iwame íi kapɛ nó wa. Li we re Nóunésáa ye la re ani uiyóopi kémee lomɔɔ. ³³ Ani nólinékó yálisi ani lisiwóó píwekəó hóɔnente. Ani awóólɔɔ kpəcírɛ mulei, ani nómenécíre memá cápíne keyómecaa-pə, kei káme píkaí m pəlune. Piyaa ápi píkaí me cane, apapi áa kə me caaine. ³⁴ Likumúnjé re kei ke nómenémá ame ní we, kei ke nónnéfasimé nn ye n we.

Pikeikó pɛɛ ápi ye n ləpile

³⁵ Ani nómenécíre n cápínelē nən ne we, ani nóanétampála sihale n télē, ani nósinéfiráa n sélē. ³⁶ Ani pikeikó pɛɛ piuyɔsaa m mé meɔ n we. Pinósikpiké anyá kuu léérine uké rinɔɔ rikómkóm nəké mese ne mese u hánne uké lomɔɔ. ³⁷ Pínarekome ye pi, pikeikó pē ke ukeisaa uu yé n leeme pin ne nyáni. Asei kam nó símisi, u umecíre nyóɔnsene uu pi tonse, uu iluke pi wai re piké li. ³⁸ Un kesineɔ ne likepire n ka uu pi leeri pin nyáni, pínarekome ye pi.

³⁹ Ani n̄səne ceri re in te kényɔ usaa ye pɛɛ nyu ituɲe iye-i ke uyaa uu n sánti, u yé pɛé n nyánile úu yé tíye uyaa uké kulee fori uké lomɔɔ. ⁴⁰ Nóóké nómenécíre mesére n cápínelē nən ne mé. Kumúnjé kpe-i káni ne m músu ke Usoi Kepipi ake pɛeri.

*Ukeikó sone ne ukeikó kópe
(Matiyee 24:45-51)*

⁴¹ Piyee uu pee u maa re: Upiima, yare tó ñmane nnya kaa kenýarū nké wa née ne písoi tórōō nnéí? ⁴² Upiima uu rinóó yósu re: Wóo we yare ukeikó yee asei n tíkilē un kō mewéésēsōhō má? Uyee ukeikó uyē ke úyōsaa uu yé ne kényō rin-yá re uké ke m paílē, uu ye upikeicō iluke pa kumúnjé kpe-i kai m pise. ⁴³ In te úyōsaa ye ukeikó uyē leeme un mesei upikei kecáá we, u únarekome le. ⁴⁴ Asei kam nó símisi: Úyōsaa ye ulikó nnéí u múisene re uké likecáá m paílē. ⁴⁵ Amá ukeikó uyē un umecire m maa re: Unéyōsaa mekame ye nánaiile. Un upikeicō pikpáfii rinkápáá, un le un pom, ⁴⁶ keyáa kē ne itunje iyē kúu ne m músu kémee ke úyōsaa uú ha sónti. Kei kuu yé pee ukeikó uyē lakase uu íwe u wai yare kapi ye pepere ápi asei n tíkilē n wa mecō. ⁴⁷ Ukeikó nkó yee uuyōsaa mepōla n nyu, amá úu kō pee píakai umecire cápínene uké ne n we, úu kō pee uuyōsaa mela waine, pi yé liute meýá fapii. ⁴⁸ Ukeikó nkó yee úu úyōsaa lilala n nyu uu pee ncaai mee ne ipépi n sá wai, pi yé liute fíí fapii. Pin úye meýá m pa, meýá kapi liute pisenene, pin úye meýá timmúise, meýá kapi liute kórunē.

*Yeesu nnya písoi ye kériinene
(Matiyee 10:34-36)*

⁴⁹ Yeesu uu pimáa kpá re: Ne kale ké ketē kecáá nna risé. Li nkpáni yare nké pee pisé máálē. ⁵⁰ Li kō pise re ké míni wole. Lelee íwe iyē kam n lenē. Meyíkíyiki kamí la re liitunje iyē iké pee pitule m máálē. ⁵¹ Nō músu re nkíñniñe kamí ne keteni-i kaa? Ne nó maa re “aai”, amá pikériine kamí ne nó ka. ⁵² Kai ne neni rimpá, kényō kee písoi pinupū m má yé rikéne, kuwélé kuse pitaani, kuwélé kucō pité, pin ne tōpu. ⁵³ Usáa yé ne ukepipi tō, kepipi pōó kō ne usáa tōpu, úni uú ne ukpére tōpu, ukpére pōó ne úni tōpu, unyáani uú ne ufōsi tōpu, ufōsi pōó ne unyáani tōpu.

*Ani ye meconsente asei kō
(Matiyee 16:2-3)*

⁵⁴ Yeesu uu kō písoi pee n cápínelē pimáa kpá re: Kani ye ahopē n yé an ketunjelolé-mē leeri, nō ye mese ne mese maa re: “Ikónē ye cuunine”. Lē kai ye kō mesei wa. ⁵⁵ Nōn kō n yē te kuyō ye itunje kumii-mē pepuri, nō ye maa re: “Kutói ye waine”. Lē kai ye kō mesei wa. ⁵⁶ Nō kecáá kecáá mewai pikó mpí! Nō ye fele ani ketē ne keyóme meconsente ceru. Yo nnya káni pee kumúnjé nkú-i kari nní ní we asei kómēi má?

*Usoi ne uucéco pikómēine
(Matiyee 5:25-26)*

⁵⁷ Yo nnya káni ye pɛɛ nórínécúruu lɛlɛɛ aseɪ m má céri. ⁵⁸ Usoi un tiyóǎpipoo pó n sée, nǎn nsé timpéne re ketúhaane kani sí, li pise re pǎké riŋmóǎpú ani kómɛine ncée kecǎpe, upócécǎ úu kapɛ ne utúhaane-i pó n ha, utúhaane uké pisóǎcǎ pó rimúise, pisóǎcǎ pǎóké kukpaniilee-i pó rinsǎpǎ nnya. ⁵⁹ Asei kam pó símisi, pǎn kukpaniilee n lǎ, áa leerine káa riwómɛ nnéi n héelɛ hái ne kétanká tǎrǎpǎ.

13

Li pise re nǎké mɛfine conse

¹ PISOI pinyine api kumúnjé kpɛ-i Yeesu lɛɛpǎ, api u símisi lɛ ke uyóǎpi Pilati uu rinóǎ n he re piké Kalilee pikó pɛɛ ní we pin Uléécǎa inyóǎnse wai kǎ. ² Yeesu uu pi maa re: Nǎ músu re ke pISOI pɛɛ api pikópekǎǎ píima api Kalilee pikó tǎrǎǎ tǎsu nnya kapi lɛ pi kǎǎ? ³ Ne nó maa re “aai”, amá nǎnsá mɛfine n conse, nǎ nǎnnénéi kpínine pimɛcǎ. ⁴ PISOI pité ápi we afɛɛré pɛ kecǎá ke Silowee kulee cǎcǎ aku ní loó aku kóni ní? Nǎ músu re piakópe nyɛɛ Yerusalem kuyu pikó tǎrǎǎ akó tǎsii? ⁵ Ne nó maa re “aai”, amá nǎnsá mɛfine n conse, nǎ nǎnnénéi kpínine pimɛcǎ.

Kufikiyee kpɛɛ áku ye apipi m mári nstímé

⁶ Yeesu uu lɛ memáá kɛnyárú nké pi maa re: Utisi unyine yeɛ pɛɛ kúfikiyee kunyine tamaalɛ uafikiyee kecǎre kɛmɛɛ. Uu keyáa sí uké kukɛcǎá apipi túunu, amá úu líka yɛ. ⁷ Uu pɛɛ uléétamaa maa re: A ripái, aŋmɛ ataani ye nnyé kam sǎnaari re ké ye kúfikiyee nkú kecǎá apipi túunu ám ye kǎ líka yɛ. A ku riké. Yo nnya kaku yé méwoo keté né n caai? ⁸ Uléétamaa uu u maa re: Sáa, a nǎŋǎni kuŋmɛ nkú pikaŋne ku rikpá, né tú am ku kóónúse, am pɛɛ ntaai mɛɛ mɛféne m má súúni. ⁹ Lin lɛ n wa, in n la ku yé kelaane mari, insá lɛ n wa, aa ku ké.

Yeesu ye kɛwénteyaa unósi toikó unyine pǎise

¹⁰ Kɛwénteyaa ketúnjé kɛnyine ke Yeesu uu Pisuifi kuyomɛyáhaalee kunyine-i céési. ¹¹ Unósi toikó unyine un kei we. Li wale aŋmɛ até áa we afɛɛré ke kuníri kunyine akú ne u n lǎ kun u kparáselɛ un kecíre pinyere pǎnɛlɛ. ¹² Ke Yeesu uu unósi uyɛ n yɛ, uu u séi uu u maa re: Uléécǎa ye pǎ pǎisele. ¹³ Uu anípe ukɛcǎá láa, unósi uu mɛse ne mɛse kecíre nyere uu Uléécǎa pítaáse kápáá. ¹⁴ Amá ái ne kuyómɛyáhaalee uwéése risá, kai n wa re Yeesu ye kɛwénteyaa ketúnjé usoi pǎise nnya. Uu pɛɛ rinóǎ yósu, uu risoiwuí maa re: Siyáa sikpuulú kari má, se-i kai pise re tǎké keisi. Lɛ nnya, ani ye siyáa se-i kam piké nó pǎise, ái kapɛ pɛɛ kɛwénteyaa ketúnjé. ¹⁵ Upíima uu pɛɛ rinóǎ u yósu re: Nǎ kecǎá kecǎá mɛwai pikó le. Mpá nó úye yɛɛ kɛwénteyaa ketúnjé kuseɛlee-i uinaa néɛ ukɛminaa toriyɛle úu ne kéniniré sí, néɛ ái lɛ? ¹⁶ Unósi nkó yeɛ nní Apiraham kɛpire

ukó ke Setani uu n tóraalē hái aḡmē até áa we afēéré-me, ái pise re piké kewénteyaa ketúnjé u toriyee? ¹⁷ Yeesu rinōo meýóó mē ame upilaarō isei wai hái, amá risoiwuí nnéi ripōo arí ne umewai píima kuu n wapisi nnéi larisi.

Mpuri yuke-yuke nnyine kenyárū
(Matiyee 13:31-32; Mariki 4:31-32)

¹⁸ Yeesu uú maa re: Yo ke Uléécaa iyōopi íi ne menyíne we? Yo kam yé fe ké ne i múñeisene? ¹⁹ I we yare mpuri yuke-yuke nnyine ke usoi uu ukēcare-i n lukesi nn lēlu, nn kuléé wai, sinúipi asi kuilese kecáá ayámé wapisi.

Nkprónótō pite kenyárū
(Matiyee 13:33)

²⁰ Yeesu uu pimáa kpá re: Yo kam yé fe ké ne Uléécaa iyōopi múñeisene? ²¹ Uléécaa iyōopi ye kō we yare nkprónótō pite ke unósi uu ntō píima * kémee n cōhānepō uu pulu pikpée api yisi.

Tinōnōo tee m mókú-mókulē
(Matiyee 7:13-14; 21-23)

²² Yeesu uu ayu maa ne asírsá n tējni un céési un ne Yerusalem-mē sí. ²³ Unyine uu u pise re: Sáa, mesei ye me re pisoí nkáripí ke Uléécaa uu yé yóriyee? Yeesu uu rinōo pí yósu re: ²⁴ Ani riñmóópú aní ne rinōnōo tee m mókú-mókulē loni, aseí kam nó símisi. Meýá yé náási re meké lompō, amá áme kō fene.

²⁵ Uyōte un píyeyi n yisi uu rinōnōo ká, nó ketahai nyere, ani rinōnōo n komnente nōn máikēe re: Sáa, a ró hánne! Uu rinōo nó yósu re: Am nyu re nō yeyi pikó le. ²⁶ Ani pēe u maa re: Kesē kari lí ari níru, aróyu icee kémee kaa tóói pōn céési. ²⁷ Uu pimáa nó kpá re: Am nyu re nō yeyi pikó le. Ani ne ketaa né wa, nó pē nnéi nōo nní líkōpe n wai. ²⁸ Kei kani yé ténesi, ani aní takai kumúnjé kpe-i kani yé Apiraham ne Isaaki ne Yakupu ne antepuyee nnéi n yé Uléécaa iyōopi-i, ai pēe n we re ketahai kapi nó fómpōne. ²⁹ PISOI YÉ ketunjeleeme-mē ne ketunjelolé-mē ne itunje kumii-mē ne itunje kuluke-luke-mē leeme api weri api Uléécaa iyōopi kémee tone api iluke le. ³⁰ Ai pēe wai re pepēe neni nní pitōrōo pinyine yé ha pífoí, pepēe neni nní pífoí apí ha pitōrōo.

Yeesu ripōo ye caai Yerusalem nnya
(Matiyee 23:37-39)

³¹ Kumúnjé kpe-i, Pifarisi pinyine apí ne Yeesu kō api u maa re: A nté yisi aa kelō féé sí. Erooti ye lalē uké tíyese piké pó kpu. ³² Yeesu uu rinōo pí yósu re: Ani n ḡme ani ha kesáná mpuri mmē maa re ne neni ne kóso aníri lakasentele nen pisoí pōisente ké pēe keyáa táánū tunjé pikéi mpí tenese. ³³ Lí pise re ké neni

* **13:21** Ntō píima: Sikiloo afēéré ne sinupū kumúnjé ntō ye mu.

keyaa ne koso ne likeweeki nnécée rinə́, likumúnjé re ái ne sá re antepu uké kelō féé kpu kái Yerusalem-i.

³⁴ Nó Yerusalem pikó, nō antepuye kónle ani kō pē ke Uléécaa uu nókénémee n tumme apare tapisi ani kóni. Melé kesē kaní pēé la ké nó cápine ké rimúlú líka ái kape nó wa, nōké n we yare ke kucáyaha aku ye kuaméj metene kusipipi n tā líka ái yé si wa mecō, ani yúlu. ³⁵ Lē nnya kai yé nókényō riyá keké menmane n nyenu. Ani kō te áni neni piyéne né kpáne liké ha ne tu kumúnjé kpe-i kani yé ha ní maa re: Uléécaa uké uyee Upiima rinyiri ne n weme rikpá!

14

Yeesu ye utóikó unyine paise

¹ Kewénteyaa ketúnjé kenyine, Yeesu uu Pifarisi uwéése unyine keyō sí te uké iluke li. Pēpē keyáa kē kei ní we api nsōne u m páilē. ² Utisi unyine yee mēpílē itoi m pólú un ukeyu-i nyenu. ³ Yeesu uu nsímé kpísi uu isé pinyuwe ne Pifarisi pise re: Irósé ye ncée he née íi he re piké usoi kewénteyaa ketúnjé paise? ⁴ Amá ápi ηmurei piké rinóó yosí. Yeesu uu pēe utóikó kpísi uu u paise uu u yápō. ⁵ Uu pēe pi maa re: In te nókénécōpe unyine kewā née uinaa yee kelúkanka-i lóipō, liute úu yé mese ne mese ke pōneme m pá lin kewénteyaa ketúnjé? ⁶ Api rinóó piyóó u pōne.

Kusáne piséi ne usáne ketone piwée

⁷ Yeesu uu yénu lē ke pisáne kapi n sée api sitóne n wéekēe. Uu pēe pinnéi kenyárū nké maa re: ⁸ Usoi un pisōonne piluke pó n sée, kape ha ketóne kecire kémee tóne. In n la, pi yé úyukōó unyine yee pó n fe n sée. ⁹ Ai wai re uyee nní nókénété n sée uú weri uu re: A ketóne kē ne uyē tiyá. Isei kaa yé ha pēé ne ketóne tōrō-i tone. ¹⁰ Amá li nyamlē re usoi un kusáne pó n sée, a ha ketóne tōrō-i tone, liké wa re kumúnjé kpe-i ke uyee nní pó n sée uu ní ka, uké pó maa re: Unésáne, a kēyu-mē kam ketóne kecire kémee. Lin lē n wa, pó pēe pipósánecō keyu-i ríyu yē. ¹¹ Lē nnya úye un umecire rintaáse, li ye u ricepisele. Úye un umecire rincepise, li ye u ritaásele.

¹² Yeesu uu pēe uyee kusáne u n sée maa re: Pōn pisoil piluke n séine, kape ye pipósáne ne kupómáre pikó ne pipóperēcō pēe m má sée. Pē né fe api kō pō kusáne séi. Lin lē n wa, pi lē kaa pi ní pa pó pesele. ¹³ Amá pōn anyá iluke n wai, a ye píwekōó ne pinárei ne síkankáláká ne pinyíye sélei. ¹⁴ Pó pēe mpōnare yē, likumúnjé re pē ápi fene piké pó li pese. Uléécaa yee yé pó li pese kumúnjé kpe-i ke pē nnéi pēe umela n wapisi api nkpō kémee n yisine.

Pinósikpiké anyá iluke kenyárū
(Matiyee 22:1-10)

¹⁵ Anóo nyē mekome-maá, pē ne pē pee pee kesé iluke n le use uu Yeesu maa re: Uyee yé ha Uléécáa iyóopi-i iluke n li ye únarekome le. ¹⁶ Yeesu uu pee kenyárū nké u wai re: Utisi unyine yee keyáa iluke kecire sónkee uu pisoí kuluí séi. ¹⁷ Kai piluke kumúnjé n tu, uu uukeikó tum te uké ha pē kuu n sélei maa re: Ani kam, mǎpá yo ye nkpéni pipele masile. ¹⁸ Amá pinnéi mmē, mǎpá úye uu uncónjé pinyíse koru. Ufoí uu ukeikó maa re: Ne kecare lǎle, li kǎ pee pise re ké ha ke yē. Lē nnya, a u maa re úu kape wóosi. ¹⁹ Uco uu u maa re: Ne ináa lame-lame kefi lǎle, ne la ké ne pikei i peenu. Lē nnya, a u maa re úu kape wóosi. ²⁰ Uco uu kǎ u maa re: Nfáani kam unósi kpísi, lē nnya kám fene ké ha. ²¹ Ukeikó uu uuyósa kémee pele uú ha anóo nyē u símisi. Ai úyósa kuwóí wai uu uukeikó maa re: A mekee ayáa-i ne icéé kémee ha, aa píwekóó ne pinárei ne pinyíye ne síkankáláká séleiri. ²² Kai rinkpáse, ukeikó uu peeri uu úyósa maa re: Ne lē kaa m pise piwai masile, amá sitónne ye kǎ pǎonele. ²³ Úyósa uu pee ukeikó maa re: A sicareyupi siceepi ritiki aa pē kaa ncée-i n yéntine ne kényu mahani piké kam, kenéyo keké ne n yi nnya. ²⁴ Ne nó símisile re pē nnéi kamí pee nní n sélei, úka úu inéluke lené.

Lē kai m pise re usoi uké n wa uké ne Yeesu upiretiki
(Matiyee 10:37-38)

²⁵ Asoiwuí píima an Yeesu tikilē pin nsé pénélē, Yeesu uu pansepǎ uu pí maa re: ²⁶ Uye un kenémee n ka, li pise re uké né n lǎ ai tósu uusaa ne uuni ne uunósi ne usiwǎ ne upiwǎ ne upimaa ne upiyei ne uricuruu isoi. Insá lē úu fene uké unépiretiki. ²⁷ Nkó yee úu n ηmurei uké menécǎ ukunapéékóó cǎ uké ne né ritiki, úu ne sá re uké unépiretiki. ²⁸ In te nókenécǎpe unyine ye la uké kulee cáca mó, liute yèè tonele uu músu, uu yénu re alé ke pikei pē api wa, ai tíyese uu céru, in te usiwóó ye piye un yé fe uu pikei pē ketǎ tulu. ²⁹ Insá lē, un tikúí n yekei kúu pee kulee cáca pimóme tenese, pē nnéi pee yé lē n yé yé u sényi. ³⁰ Pí yé maa re: Usoi nkó ye pimóme koraane amá úu fe uké tenese. ³¹ Lē cire ye ni, uyóopi úye un n la uké ha ne uco tǎ, u ye tonele uu músu kelené, in te u yé ne upisoí ákotokú kefi (10.000) fe uú ha ne uulaarǎ yee pisoí ákotokú aféeré (20.000) m má tǎpu. ³² Unsá n fene, u ye uuyópicǎ-i pitume tunle úu kahaane u n nyahaime, uu u pise re piké kóméine piké atǎpi riyá. ³³ Yeesu uu pimáa kpá re: Kai nní lē, nó úka úu fene uké unépiretiki, liute unsá lē kuu m má nnéi n ηmeriyé.

Nnyási mmē melō mee n kpu
(Matiyee 5:13; Mariki 9:50)

³⁴ Nnyási ye likei kecire le. Amá mmelð men n kpu, yo kapi ye ne n larukuse? ³⁵ Nn pɛɛ ketɛ nɛɛ mɛfɛnɛ kɛmɛɛ linyine yoriyɛnɛ. Pi ye ketahai n fómɔlɛ. Uye un ukómɛ, uu kóm.

15

Isáŋ iyee m pɔ api i heei kenyárũ
(Matiyee 18:12-14)

¹ Pilampooyóó nnéi ne pikópekɔ́ó apí ne Yeesu kɔ re piké kutu u ricɔ. ² Ai Pifarisi ne isé picélaa cón pin máikɛɛ re: Usoi nkó ye kusáne pikópekɔ́ó séele pin kesé le! ³ Yeesu uu pɛɛ kenyárũ nké pi maa re: ⁴ In te nókenécɔpɛ unyine ye isáŋ píle má, ise ii pɛé ne u pɔlu, liute úu ye ise íi we píle nnyí tíye uú ha ise nnyí yee nní m pɔ piwélɛa sí hái uú ha ne i yenuu? ⁵ Un kɔ i n yɛ, li ye u larisile uu i kpísi uú ya ⁶ uú ne kulu, uu pɛɛ upisane ne upipɛɛɔ sélei uu pi maa re: Ani anyá né lé, ne inésáŋ iyee pɛɛ m pɔ heeile. ⁷ Lɛ cire ye ni, ne nó maa re ukópekɔ́ó use mɛfine mɛconse ye anyá píima le keyómɛcaa-pɔ ai tósu písone use úu we píle kái m píse re piké mɛfine conse.

Kewóó kɛɛ m pɔ api kɛ heei kenyárũ

⁸ Nɛɛ in te unósi unyine ye nwóóweni mɛpipi kefi má, mɛse amɛ pɛé ne u pɔlu, unósi uyɛ úu ye kɛfiráa risé uu kɛyɔ pééi, uu rísone kɛ perei uú ha ne mɛpipi mɛse mɛ yenuu? ⁹ Un píyɛi mɛ n yɛ, u ye upisane ne upipɛɛɔ séleile uu pi maa re: Ani anyá né lé. Ne kewóó kɛɛ ne né m pɔ heeile. ¹⁰ Lɛ cire ye ni, ne nó maa re ukópekɔ́ó use mɛfine mɛconse ye anyá píima le pilécaatumɛ kɛmɛɛ.

Kewá kɛɛ m pɔ api kɛ heei kenyárũ

¹¹ Yeesu uu pimáa kpá re: Utisi unyine yee pɛɛ pinmáne pité má. ¹² Usírísá uu u maa re: Unésáa, a lɛ kamí masí mɛpókɔpɔ-máa mɛpómá kɛmɛɛ n yénune né pa. Usáa uu pɛɛ umemá piketé hóóne. ¹³ Kai siyáa rinkóónú, uŋmáne sínsá uu ulikó nnéi cápínente uú ne kuyu taa-taa kunyine sí, uú ha kei mɛfine kópe-i loni ai wai re u umemá caainkɛɛ. ¹⁴ Kuu usiwóó nnéi pilukɛ ní masí, nkũ píima nnyine nn kuyu kpɛ loni, nɔ́pá yo aí pipári u koru. ¹⁵ Uu pɛé ha kuyu kpɛ utisi unyine kɛmɛɛ pikéi loni. Uyɛ uu usicare-mɛ u yekei re uké uafɔŋ kecáa m paílɛ. ¹⁶ Li ye pɛɛ ripóó u wa re nɔ́pá áfɔŋpomé kuu yé uké li, amá úka úu ye kɔ a u pa. ¹⁷ Uu pɛɛ nfasimé loni, uu umɛcire maa re: Unésáa pikeikó nnéi yèè lile api pɔónente, néen ne nté nkũ kpine. ¹⁸ Ne unésáa-i pelɛnɛ, am ha u maa re: Unésáa, ne ne Ulécaá púnnele am kɔ ne pó púnne. ¹⁹ Am tu re póké né kpísi yare kɛpópipi. A né rimúlú yare upókeikó. ²⁰ Uu yisi uké usáa-i pelɛ.

Uu kahane nkpani keyo ne rinka, usaa uu ketaa-po u yenu, ai iwe u wai, uu wurupo uu ha u pira. ²¹ Kewa ake pee u maa re: Unesaa, ne ne Uleecaa punnele am ko ne po punne. Am tu re poke ne kpisi yare kepipipi. ²² Ama usaa uu upikeiko maa re: Ani mekekee ne kukpelenku kecire kam ani ku u tani, ani ukenipepi kepalé tani, ani aneri u tani. ²³ Ani ne rinála kpakoo kam, ani ri kopu take ne iluke kecire wa take li ne mpoonare. ²⁴ Ai lika nnya, unehmane nko ye pee kpule, uu neni nfaa yenu, u pee pole, am nkpeni u heei. Api anyaa koru ne mpoonare.

²⁵ Kumunjé kpe-i, utisi uyé unehmane foi un sicare-mé wepo. Kuu keyo n nyahairo, uu inyanlu ne nnyaa nné kom ²⁶ uu ukeiko use séi uu u pise re yo nnya kai lé wai. ²⁷ Ukeiko uu rinoo u yosu re: Upowa yee peeme. Ke uposaa uu ukepipi n ye ne nsarenare nnya, uu pee rinála kpakoo kopu. ²⁸ Uehmane foi uu pee wosoi uu keyo pilone yulu. Usaa uu leepo uke keyo u tampo. ²⁹ Ama unehmane uu usaa rinoo yosu re: A kutu rico, ahme ye kului wale kam po n keisi, am ko pikai po haikuse. Mpa ne lé, aa pikai mpa ripoila ne he re to ne pinesane take ne anyaa li. ³⁰ Ama ke upohmane nko uu m peeme, upohmane yee mepoma nnei ri caai ne piwasankai pitooi, uyé kaa rinála kpakoo kpu. ³¹ Usaa uu u maa re: Kenewa, to ne mpo too mpa piyei we, po lé kam m ma nnei te. ³² Ama li pise re take anyaa kecire wa ne mpoonare re upowa nko ye pee kpule, uu nkpeni nfaa yenu, u pee pole, am nkpeni u heei.

16

Ukeiko kope yee ukeisaa mema kecaa m pailé

¹ Yeesu uu ko upipiretiki maa re: Umama unyine yee pee ukeiko ma, uu uanipe-i umema wai. PISOI API U SIMISI RE UKEIKO UYEE UMEMA CAAINKEELE. ² Ukeisaa uu u séi uu u maa re: N-ye kam nni komei pin kepocaa simisi? A ne simisi lé kaa pipokei n keisi. Aa nkpeni linéko kecaa pipai kpane. ³ Ukeiko uu ukefa-i kopu re: Unekeisaa ye pinékei-i ne lesene. Iye kam waine? Am tikohó ma re ne fe am lum. Isei ye ko ne n we re ké wélei. ⁴ Too, ne céri lé kam ye ri wa, mpa nensá keyaa n keisi, pISOI PIKÉ NE PISIYO-I KENECÁÁ M PAILÉ. ⁵ Uu pe ne pe pee ukeisaa ne riwome m ma sélei use use. Uu ufoi maa re: Alé kaá ne uneyosaa riwome ma?

⁶ Uyé uu u pese re: Mékpo sone apori pile. Ukeiko uyé uu u maa re: Tipowometelé ye nti, a mekekee tone aa wolu re kuwóó ye ku. ⁷ Uu lé memaa uco pise re: Po ni, alé ke ripowome ari le? Uyé uu rinoo yosu re: Melukepipi afaranti pile. Ukeiko uu u maa re: Tipowometelé ye nti, a woi re afaranti kuwóó ne afetaani. ⁸ Ukeiko kope uyé uyasaa uu u pakare umesohó piima mé nnya.

Likumúnjé rε ketē nté písoi ye piwóówélaa ncee kέmεε mesóho ne pipicó sónεle ai tósu pεpεε metéi kέmεε ní we.

⁹ Yeesu uu kpá rε: Nέ ne nó maa rε: Ani kεwóó kópe kpísi aní ne písáne wéési. Ken n ka ken ne nó n ηméherεε, Uléécaá uké síyo sεε ási píkai n forune kέmεε nó yósi. ¹⁰ Uyεε likei sínsá kέmεε aseí m má ye kó limáa kέmεε a mále uyεε úu likei sínsá kέmεε aseí m má úu kó limáa kέmεε a má. ¹¹ Nónsá memá kópe pimúlé kέmεε aseí m má, wóo yé pεε meyíkíyiki nó rimúise? ¹² Pónsá kó ucó líkó pimúlé kέmεε aseí m má, wóo yé pεε pó líkó pó rimúise?

¹³ Ukeikó úu fenε uké pikεisaa pité m má. U unyine yulune uu ucó n la. U yé unyine n tikilē ne kεfa kεse un ucó ipuri yulu. Ani yé fe nóké Uléécaá ne siwóó n tikilē kumúnjé kuse.

*Isímé icó ke Yeesu uu Pifarisi n símaankεε
(Matiyee 11:12-13)*

¹⁴ Pifarisi api isímé iyē nnéi kóm. Kapi siwóó ní la nnya, api Yeesu sényi. ¹⁵ Yeesu uu pi maa rε: Nó písói le pεε ye sisoipipi inipεε-i n wai yarε písói sone, amá Uléécaá ye nósínéfa nyule. Lē ke sisoipipi asi ye n waise yarε limáa-maa ye Uléécaá inipεε-i líkóε le.

¹⁶ Moisi isé ne antepuye atelé kapí pεε n céesi ye kέtó wale Yohani Uniwolε kumúnjé-i. Háí kumúnjé kpe-i-me ke Uléécaá iyóopi Nsímé Kεcire nn pikóónú kóri, mπά úye un náási uké Uléécaá iyóopi-i ló. ¹⁷ Ketē ne keyóme metene yé wεlesi ai tósu ke Uléécaá isé kεwóipi ake yé n tósi.

¹⁸ Uye un uunósi n lakase uu uféé kpísi, liute ye iwásá wale, uyεε kó unósi ke ula uu n lákase n kpísi ye kó iwásá wale.

Umámá ne Lasaa nsímé

¹⁹ Lē memáá, Yeesu uu kenyárū nké pi wai rε: Utisi mámá unyine ye péé we. Ilū kεcire yεε nnéi m má kuu ye tā. Nnare kέmεε kuú pεε félē un kó iluke sone le. ²⁰ Utisi wεkóó unyine kapi ye n sée rε Lasaa ke sitóipi asi ipiηε nnéi ní mómaalē un umámá keyó rinónnó keyúrí finu. ²¹ Ai ye ripóó u wai rε uké umámá iluke poroi-poroi hī uké li. Lē memáá, sipópi sin sónaapó sin uitoi lání. ²² Úwεkóó uu keyáa kpi, piléécaatumε api u sakaa apí ne keló sone kē kέmεε ke Apiraham uu ní we sí. Umámá ricuruu uu kó keyáa kpi, api u kulesi. ²³ Umámá uu meyá íwe n le pikúlā kuyu-i, uu inípeε síka uu kεtaa-pó Apiraham yenupó, Lasaa un ukékúrí we. ²⁴ Uu pεε pupéi rε: Sáa Apiraham, a íwe né tē aa Lasaa tumti rε uké ne ukenipepi míni rita uké rinélempi niηukuse. Ne meyánsei íwe lele nna mmú kέmεε. ²⁵ Amá Apiraham uú maa rε: Kenéwá, a léise rε pó pεε meyánsei rínaε kómεile péé uye-i kaá pεε keteni-i ní we. Kumúnjé kpe-i ke Lasaa póo pεε íwe píima takai. Nkpéni kai urikiη niηukuse, póon íwe takai. ²⁶ Lē memáá, kuhóre-hore píima ye tó ne nnó

kénelenle. Kai nní lē, pepeé n̄ lane re piké tó mmé yisi piké nó-mē ha ápi fenē. Úka úu kō fenē uké kei kaa nní n̄ we yisime uké tó mmé kam. ²⁷ Umámá uú maa re: In lē, ne ne pó ténile re a Lasaa unésáa keyō-i tumpō. ²⁸ Ne kei piwá pinupū mále. Uké ha n̄sone pi símisi ái kapē wa re pē ticuruu ye íwe kelō nké-i ka. ²⁹ Apiraham uu rinóó yósu re: Pipówá ye Moisi ne antepuyē atelé mále. Piké a keē piké kō. ³⁰ Umámá uu re: Lē n̄manē ái tu, Sáa Apiraham. Amá in te unyine ye pikúlā kuyu-i yisi uú ha pi leepō, pi yé pēe mēfine conse. ³¹ Pinsá n̄ la piké Moisi ne antepuyē atelé kēē piké kō, n̄pá ukpōkpō unyine uké pikpōkpō kémēe yisi, ápi pakarene.

17

Akópe piwai ne pisárei

(Matiyee 18:6-7, 21-22; Mariki 9:42)

¹ Yeesu uu upipiretiki maa re: Mēwai mee yé n̄ tíyese písoi piké ne akópe n̄ wa yé meséere n̄ wele. Amá úye un n̄ tíyese unyine uú ne akópe kémēe loni, íwe kuu topori. ² Li kutási we piké rináipare mule-mule n̄n̄me wa api ripóó u lesi api mínimaa-i u sápo ne kuu yé siwá sē kenyine akópe n̄ waise. ³ Ani n̄sone nómenécíre tí!

Upómáreco un ne pó m̄ púnne, a n̄sone ne u símisi. Un n̄ ceri re u caaile, a uakópe u sárei. ⁴ Mpá un ne pó m̄ púnneente mēpehē mesēei keyáa kesē kémēe, uu ye n̄pá mēpúnne méye ne pó tēni re u caaile, a uakópe u sárei.

Nfatene

⁵ Pitume api Upíima maa re: A n̄fatene tó rikpáse. ⁶ Upíima uu rinóó yósu re: Nōn pēe n̄fatene m̄ má nké m̄ piye yare riléepipi sínsápi rinyine, nó pēe fe ani kuléé nkú maa re: “A wehe aá ha mínimaa-i nyere” aku n̄rínénóó tiki.

Lē kai m̄ pise re ukeikó uké wa

⁷ Tóké waise re nó unyine ye ukeikó má un u cákaripō nēe un uisee sémpō. Un piyei u n̄ yemme un kecare n̄ leeri, liute yé ukeikó uyē maa re a mēkēkēe kam a iluke lii? ⁸ Aadí, ái yé lē wa. Amá u meníne u maane re: A iluke né wa aa ilū conse aa né i yekei ké li, pó pēe lē memáá fe aa ipókó le. ⁹ U yé fe uu uukeikó yáasi re ne upikei kuú ne pikei pēe kaí pēe m̄ pise re uké wa n̄ waa? ¹⁰ Lē cire ye ni ne n̄ó ticuruu. Nōn piyei lē kai m̄ pise re nōké wa n̄ wa, ani ye maa re: Tó ne pikeikó le, ái pise re piké ró pōnēse. Lē kai m̄ pise re tóké wa kari wa.

Yeesu ye piyó kefi paise

¹¹ Ke Yeesu uu Yerusalem-mē n̄ sí, uu Samarii ne Kalilee ayu kepáápáá n̄ tikilē. ¹² Uu kuyu kunyine-i lompō, piyó kefi pinyine

api u tépeipō api ketaa-pō nyere ¹³ apí m pupukee re: Yeesu, Sáa, a íwe ró té! ¹⁴ Yeesu uu pi yenu uu re: Ani ha nómenécíre pεπεε ye Uléécāa inyóōnse n wa nyíse. Kapi kei-pō n sí, api pelu. ¹⁵ Kε piuse uu n céri re u peile, uu uana kepire pele un Uléécāa meyoopi yom lin cālē. ¹⁶ Uu Yeesu ana metene wulapō uu kényu ketē kam, uu u yáasi re ne upikei. Utisi uyee pεε Samarii ukó le. ¹⁷ Yeesu uu pi maa re: Néntε pikefi kam pōise? Yei ye pεε use úu we kefi tōrōō mpí? ¹⁸ Piuka úu nfasimé wa re uké pεeme uké Uléécāa ríyu waise re ne upikei, insá usáne nkó mecire. ¹⁹ Yeesu uu lē memáá u maa re a yisi, a n ηme, mpófatenε ye pó yóriyεle.

*Uléécāa iyōopi mekame nsimé
(Matiyee 24:23-28, 37-41)*

²⁰ Pifarisi api Yeesu pise re: Píyεi ke Uléécāa iyōopi ii sónti? Uu rinóō pi yósu re: Uléécāa iyōopi ii we re nó fe aní imekame yenu. ²¹ Ai re pi yé nó maa re: Ani ripái, nté kii we née nté-pō le. Ani ceri re Uléécāa iyōopi ye nókenécōpe wele. ²² Uu pεε pipiretiki maa re: Keyáa ye sóntile kani yé ní la re noké mpá keyáa kεse Usoi Kepipi yē, amá áni yé kō ke yē. ²³ Pi yé nó maa re: Nté nní kuú we née nté-pō kuú we, amá áni kape kei ha, áni kape kō mē wurupō. ²⁴ Yare ke kekóneseípi ake ye nní meyéne mese riñ-yeéri keyóme ketō ne kétō, ai kpáii mecō ke Usoi Kepipi ake sónti. ²⁵ Amá li pise re keké meyá íwe li, nfáani písoi mpí piké ke ηmeriyε. ²⁶ Lελεε pεε Nowee kumúnjé n wa licō leε Usoi Kepipi kumúnjé waine. ²⁷ Písoi ye pεε lele pin níru pin sóōnne pin pila ne pinósi pasiine hái ne keyáa kē ke Nowee uu kutákai kέmεε n lompō, ikónε maa ii ne weri, míni ame písoi kpísi. ²⁸ Li yé ha n we yare Lōti kumúnjé: Písoi ye pεε lele pin níru, pin léeri pin kō yálisi, pin aléé támaankeε pin kō mómti. ²⁹ Amá keyáa kē ke Lōti uu Sotām-i ní le ke nna ne linyine yare nfúrō toi ai keyómecaa-pō leeme ai písoi kóni. ³⁰ Mese mē kaí ha keyáa kē ke Usoi Kepipi aké ha n léerine piké ke yē waine.

³¹ Uye un keyáa kē ukulee ipiraa kecáá n we, úu kape re uké metene ricεpi uké uilū iyee kei ní we kpísi née, úye un sicare-mē n we, úu kape re uké kέyō pele. ³² Ani Lōti unōsi nkó kecáá léise. ³³ Uye un n la uké nfáa mesére m má, u yé n fóm. Amá úye un unfaa n fóm, u yé n yē. ³⁴ Ne nó símisi re kesine kē, písoi pité yé kuhá kuse kecáá n finu, aí use kpíipō ai ucō yá. ³⁵ Pinósi pité yé n we pin nam aí use kpíipō aí ucō yá. ³⁶ [Pitisi pité yé likumúnjé kpe-i kecare-i n we, aí use kpíipō aí ucō yá.] ³⁷ Pipiretiki api u pise re: Upíima, yei kaí ha lē waine má? Uu rinóō yósu re: Kei ke isare kópe ii ní we ke áyemeekú aa ye cápine.

18

Ukúmannəsi ne utúhaane kenyárū

¹ Yeesu uu lē memáá kenyárū nké pi wai uké ne pi céési re piké ye mpá píyei Uléécaá yáasi, ái kape ye píkai siká pi wa. ² Uu re: Kuyu kunyine-i ke utúhaane unyine uú pee we. Uu Uléécaá wuru úu kō úka pakarelē. ³ Ukúmannōsi unyine un kō kuyu kpe-i we. Uu mesére u n leekerepō re uké u ne uucéco ketahai rikéne. Mpá píyei kuu ye u leepō uu u maa re: A tó ne unécéco ketahai rikéne. ⁴ Ai nánjai hái, amá utúhaane úu ne kutu u colē, uu pee keyáa umecire maa re mesei ye me re ám Uléécaá wuru ám kō úka pakarelē. ⁵ Amá ke ukúmannōsi uu nní picōj né n tōjse nnya, li pise re ké lē alari u pa, insá lē, u yé písónaame n nōjlenle uú ha ne kunōnkū né finse. ⁶ Upíima uu lē memáá kpá re: Ani lē ke utúhaane kópe uyē uu ní ma kutu ricō! ⁷ Uléécaá yee úu yé pee upikó alari pa pin ne u n téni ketúnjé ne kesinee? U yé nánjaise uké ne pi n lēe? ⁸ Ne nó maa re u yé mekekeke alari pi pa. Amá Usoi Kepipi ken píyei m peeme, ke yé pee ketē kecáá pisoĩ leeme pee nfatene m máa?

Ufarisi ne ulampooyó kenyárū

⁹ Yeesu uu kenyárū pepee nní pimecire n waiselē yare pisoĩ sone pin picō kóselē maa re: ¹⁰ Pisoĩ pité pinyine pee Uléécaá keyō-i lompō re piké keyóme yáasi, use ye Ufarisi le, ucō ulampooyó. ¹¹ Ufarisi uu nyere uu ukefa-i re: Uléécaá, ne pō yáasi kám ne pisoĩ tōrōo menyine ní we nnya, pee piyaa ne piwaikópekōo ne piwásánkaí le. Ne pō yáasi kám ne ní we yare ulampooyó nkó. ¹² Siyáa siseei kéme, sité kam ye anōo paasi, lē nnéi kam ye n yé kam ye hōone awélé kefi am kuse pō pa. ¹³ Ulampooyó uyē pōo ketaa-pō nyere, úu nkpáni keyóme-mē inípee písika peenu, amá kewuu kuu ripira uu re: A né ukópekōo íwe tē. ¹⁴ Yeesu uu kpá re: Ne nó maa re usoi nkó uké kelene n kúĩ, Uléécaá ye uakópe u sárile, amá áĩ lē Ufarisi wa. Likumúnjé re úye un umecire rintaáse, li ye u ricepisele, úye un umecire rincepise, li ye u ritaásele.

Yeesu ye siwá sínsápi rinóo sone ritikise (Matiyee 19:13-15; Mariki 10:13-16)

¹⁵ Pisoĩ apí ne siwá fenfēĩ ricurru Yeesu hapō re uké si rica. Pipiretiki apí pi yenu, apí ne pi cési. ¹⁶ Amá Yeesu uu týese apí ne siwá u hapō, uu re: Ani riyá siwá síké kenéme kam, áni kape si tápisi. Likumúnjé re mpí pee simeco ní we pee yé Uléécaá iyōopi kémee lō. ¹⁷ Asei kam nó símisi, úye unsá Uléécaá iyōopi n ηmurei yare ke kewá ake ye n ηmurei, úu ikeme lonine.

Ujmané mámá unyine kecáá nsímé (Matiyee 19:16-30; Mariki 10:17-31)

18 Pisuiŋi uwéése unyine uu Yeesu pise re: Sáa sone, iye kam waine ké ne nfáa teneciré yé? 19 Yeesu uu u maa re: Yo nnya kaa né sée re Usone? Uka úu usone insá Uléécaá mecire. 20 Mpa líké iye wa, pə Uléécaá isé nyule re: Kape iwásá wa, kape usoi kpu, kape yáai, kape nnóome itansei nyere, a upósáa ne upóni ríyu waise? 21 Utisi uu rinóo yósu re: Háí inéwá-me kam lē múflē. 22 Ke Yeesu uu lē pikóme ní masí, uu u maa re: Likei lise lee pó párlē. A lē nnéi kaa m má yáa, aa siwóó sē píwekóó hóone, pó pree keyómecaa-pə memá yé. Pən lē piwai m masí, aa pée weri aa né tíki. 23 Amá ke utisi uu anóo nyē n kō, uripəə ari meyansei caai, ái líka nnya, u pree umámá píima le. 24 Ke Yeesu uu n yé te uripəə ye caai, uu re: A tíye Uléécaá iyəopi kémee pilone ye ne pimámá páápú kpa! 25 Kuyoooyo kun n la kuké kehímpi kupole-i lompə, lí yé kutəsi m purú ne ke umámá uu yé ní la uké Uléécaá iyəopi kémee n lompə. 26 Pəpəe pəe kutu u n cólē api re: In lee ni, wóo ye pree píyulale yé? 27 Yeesu uu rinóo pi yósu re: Lelēe ái sisoipipi kémee kuwai ní we ye Uléécaá kémee kuwai wēle. 28 Piyee uu pree re: Lee nní, lē karí pree m má kari tíye ari pó tíki. 29 Yeesu uu pi maa re: Asei kam nó símisi. Uye un Uléécaá iyəopi nnya ukeyə, née uunəsi ne upiwā ne upimaa ne upimarecə, ne usiwā tin-yá, 30 liute yé neni mewee mmé-i lē mepehē kulúí yé uu kə aŋmē nyee n weme kémee nfáa teneciré yénu.

*Yeesu ye metáánū unkpə ne umeyise nstmé símisi
(Matiyee 20:17-19; Mariki 10:32-34)*

31 Yeesu uu upipiretiki kefi ne pité séi uu pi maa re: Tə Yerusalem sinle. Kei ke lē nnéi ke antepuye api Usoi Kepipi kecáá ní wói áí ha waine. 32 Pi yé pəpəe ápi Uléécaá n wuru anipe-i ke wa api kecáá ke nyáni, api ke lámisi, api kekecáá meta tuke 33 api nséi ke fapii api pree ke kopu, amá keyáa táánū tuné ake nkpə kémee yisi. 34 Amá Yeesu pipiretiki ápi nsímé mmē aseí kō. Lí anóo nyē aseí pi pesile ápi nkpáni céri lē nsímé ke Yeesu uu n símisi.

*Yeesu ye unyíye unyine pəise
(Matiyee 20:29-34; Mariki 10:46-52)*

35 Ke Yeesu uu Yeriko n nyahaipə, unyíye unyine un ticéetime tū un wélei. 36 Uu kóm tisoiwuí tin sónepə, uu pise re yoo ní? 37 Api u símisi re Nasareti ukó Yeesu yee kei tósu. 38 Uu pree pupei re: Tafiti Kepipi Yeesu, a inéwe ripái! 39 Pəpəe pree kekpéé n sone apí ne u cési re uké riséé, amá uu meyá cásē re: Tafiti Kepipi, a inéwe ripái! 40 Yeesu uu nyere, uu rinóo he re piké ne u u kam. Ke unyíye uu ukekúrí ní hápə, Yeesu uu u pise re: 41 Yo kaá la ké pó wa? Uu rinóo yósu re: Sáa, ne la re inénípee iké ye yé. 42 Yeesu uu u maa re: Ipónípee iké wúkule! Mpófatenē ye

pó yóriyεε. ⁴³ Mεεε νε μεεε, inίπεε ii wúkule, uu Yeesu tiki un Uléεcaa μεγῶπι yom. Tisoiwuí nnéi ari lē ye nu, pē ticuruu api kō Uléεcaa μεγῶπι piyóme kápáá.

19

Yeesu ne Sasee kecáá nkó

¹ Yeesu uu Yeriko-i lompō uu uncee n tósu. ² Utisi unyine kapi ye n sée re Sasee un kuyu kpe-i we. U pεε pilampooyō u wéεεε le un kō umámá. ³ Uu náási uké uyē kapi ye n sée re Yeesu yē, amá úu fe. PISOI ye pεε riwúí cápínelenle, uyē úu kō pεε μεcáa we. ⁴ Uu pεε kényu-mē wuru uú ha kuléé kunyine kapi ye n sée re Sikomō yopoi uké Yeesu yeε kei n tíkine yē. ⁵ Kε Yeesu uu kelō ke-i n tu, uu uinipeε síka uu Sasee maa re: A mekeεkeε súime Sasee, li pise re ké neni kepýō-i tone. ⁶ Sasee uu mekeεkeε súiri uú ha kusáne u yósu ne mpōōnare. ⁷ Ai pē nnéi pεε lē n yé píri wai, api pεé n tee re: Ukópεkōó keyō ke usoi nkó uu nní lō. ⁸ Sasee un Upíima keyúri nyenu uu re: A kutu ricō, Sáa né menémá rikéne am kuwélé píwekōó pa. Nen kō úye menίπεε n li am usiwóó yósu, né liute si héεle mepēhē mena. ⁹ Yeesu uu u maa re: Piyulale ye neni keyaa nké kényō nké-i lommele, ái líka nnya, Sasee ricuruu ye kō Apiraham kepire ukó le. ¹⁰ Likumúnjε re Usoi Kepipi ye kale keké pεpεε m pōlaalē tiyu lo.

Wura mewóópipi kenyárū (Matiyee 25:14-30)

¹¹ PISOI pεε Yeesu kutu riñcō ye pεé musí re kuu nní ne Yerusalem tiñkō nnya, Uléεcaa ye lē tuimele uké iyóopi n le pin u nyáni. Lē nnya kuu kenyárū pi maa re: ¹² Kényō kecire usoi unyine yeε kuyu taa-taa kunyine-i ha re piké iyóopi u tí uké pεε limemáá pεeme. ¹³ Uké kelene ní tōsí, uu upikeikó kefi pinyine séi uu nípa úye wura kewóó múise uu pi maa re: Ani siwóó nsí ne kpéense hái ne menépeεme. ¹⁴ Amá ukuyu pISOI api uipuri yulu, api pitume yukuse piké ukepire ritikipō piké re: Ari la re usoi nkó uké uróyóopi. ¹⁵ Api iyóopi u tini uu ukuyu pεε. Uu pεε pikeikó pē kuú pεε siwóó m muleise séi re uké yé kuláa kpē kapi n yé. ¹⁶ Ufoi uú hapō uú maa re: Sáa, wura kewóó kaa né rimmúise kulaa ye wale wura siwóó kefi. ¹⁷ Uyóopi uu u maa re: Li nyamle, ukeikó sōne. Kaa nní likei sínsá pimulé ní céri níōne nnya, né ayu kefi pó pa aa akεcáá m paílē. ¹⁸ Ukeikó lírū uú hapō uu re: Sáa, wura kewóó kaa né rimmúise kulaa ye wale wura siwóó sinupū. ¹⁹ Uyóopi uú uyē maa re: Né pó ayu anupū pa aa akεcáá m paílē. ²⁰ Ukeikó ucō uú hapō uu re: Sáa, upówura kewóó ye nké. Kenírípi-i kam ke paasi am pésu. ²¹ Ipówame ye né wale, kam mepókó n nyu re áa ye nká usoi wa

nnya. Lẽ káa n yekei kaa ye kpási, lẽ káa n lukesi kaa ye kpási. ²² Uyóòpi uu u maa re: Pó ukeikó kópe nkó, apónóò cire kam ne ketahai pó pepirene. Pó nyu re ám ye usoi nká wa, te ne ye lẽ kám n yekei kpásile, am lẽ kám n lukesi kpási. ²³ Yo nnya káa ppe siwóò keyekei-i yekei? Né ppe fe am menépeeme mmé-i si yósu ne kuláa. ²⁴ Uu ppe ppepe kei ní we maa re: Ani wura kewóò kē yósi ani uyee mewóòpipi kefi m má múise. ²⁵ Api u maa re: Uyē ne mewóòpipi kefi mále. ²⁶ Asei kam nó símisi, uyee m má kapi ye pípa rikpá, amá úye unsá m má, nkáripí kuu m má kapi u yósun. ²⁷ Amá pinélaaró ppe ápi ne iyóòpi né n la pś nkó ye mmú: Ani ne nté pi kam ani kenéyu-i pi kóni.

Yeesu ye Yerusalem kuyu loni

(Matiyee 21:1-11; Mariki 11:1-11; Yohani 12:12-19)

²⁸ Ke Yeesu uu lẽ pisímé ní masí, uu risoiwuí kekpeē wai un Yerusalem simpó. ²⁹ Kumúnjé kpe-i kuu Petifasee ne Petanii ayu kuwélé-mē tikúú tē kapi ye n sée re Olifiyee rikúú keyúrí ní we, uu upipiretiki pité tum ³⁰ un pi tee re: Ani kuyupi kpe nni keróyu ní wepó kémee ha. Nón kei n tuipó, nó keminaapipi kenyine leepó ken toraalē. Usoi úka úu ke tonelē. Ani ke fénne aní ne né ke weri. ³¹ Uye un nó m pise re yo nnya kani ke fénne, ani liute maa re Upíima yee ke la.

³² Pitume api sí apí ha leepó yare lẽ ke Yeesu uu pi n símisi. ³³ Kumúnjé kpe-i kapi keminaapipi n fénne, kepite api pi maa re: Yo nnya kani keminaapipi kē toriye? ³⁴ Api rinóò yósu re: Upíima yee ke la. ³⁵ Api keminaapipi kē ne sí, api kekecáa piilú laai api Yeesu kekecáa tónse. ³⁶ Kapi kéyu-mē n sí, pisoí api piilú ncee kecáa n tánjente. ³⁷ Kapi Yerusalem n nyahaipó pin ncee mme Olifiyee rikúú ní cépilē tikilē pipiretiki kulúí ppe u n tikilē, api Uléécaá meyoòpi n yom lin cālē, mewaisaŋa mē nnéi kapi n yénti nnya. ³⁸ Pi ppe máikere re:

Uléécaá uké Uyóòpi uyee ne Upíima rinyiri n sónti rikpá.
Nkínjine nké keyómecaa-pó n we,
Uléécaá rinyiri tiké kei-pó n taálē.

³⁹ Pifarisi pinyine ppe risoiwuí te-i ní we api Yeesu maa re: A pipópiretiki rinóò he re piké riséé. ⁴⁰ Yeesu uu rinóò pi yósu re nípá pin tinséé, apare yé ricáái.

Yeesu ye Yerusalem nnya téní

⁴¹ Ke Yeesu uu Yerusalem kuyu n nyahaipó, uu ku yenu, uu kpē nnya téní ⁴² un tee re: Yerusalem, pón ppe neni keyaa nké n ceri lelee yé ne nkínjine pó n kam! Amá li nkpéni pékaalenle, áa yé fe póké li yē. ⁴³ Siyáa se-i ke pipólaaró api itópilū kecire ne kekáipi pó n waine ye sóntile, api awélé nnéi pó n cónjē. ⁴⁴ Pi yé nó ne pipókó nnéi ná kpátá-kpátá, ápi ripópare ríka pó yáne tiké

ricɔ keɔ́áá n tɔsilē. Káa kumúnjé kpɛ-i ke Uléécaá uu picome pɔ́ rí ka n ceri nnya kai lē pɔ́ waine.

Yeesu ye Uléécaá keyɔ-i pikpéense lakase

(Matiyee 21:12-17; Mariki 11:15-19; Yohani 2:13-22)

⁴⁵ Yeesu uu Uléécaá keyɔ loni uu pikpéense pilákase kápáá ⁴⁶ un pi tee re:

Li wɔlaalē te: Pi yé kenéyɔ sée re keyómeyáhaayo.

Amá nǒ ne ke ripólósele piyaaluke kuhore!

⁴⁷ Mpá keyáa kéye ke Yeesu uu ye Uléécaá keyɔ-i n céési. Pɛpɛ ye Uléécaá inyóónse n wa piwéése ne isé picélaa ne kuyu písoi kecirɛ apí n wéési piké Yeesu kpu. ⁴⁸ Amá apí ceri lē kapi yé n wa liké ne lē, likumúnjé re kuyu nnéi ye pɛɛ kutu u cɔlenle n̄sɔne.

20

Yei ke Yeesu nnaŋe nn léeri?

(Matiyee 21:23-27; Mariki 11:27-33)

¹ Ke Yeesu uu keyáa kenyine Uléécaá keyɔ-i n céési un Nsímé kecirɛ símisi, pɛpɛ ye Uléécaá inyóónse n wa piwéése ne isé picélaa ne kuyu piwéése apí kpáfúɔ ² apí u pise re: A ró símisi, rínaŋe rí-ye kaá ne nní wai? Wóo ncée pɔ́ hɛ re a lē wa? ³ Yeesu uu pɛɛ pi pese re: Ne la ké nse nó pise. Ani né símisi: ⁴ Ne la ké nó pise re Uléécaá née písoi pɛɛ Yohani tumme re uké písoi míni wole? ⁵ Apí pimɛɔpɛcirɛ n kenɛne re: Tɔn nkpéni m maa re Uléécaá yɛɛ u tumme, u yé ró pise re: Kai pɛɛ íye wa kári ne Yohani nsímé n̄murei? ⁶ Amá tɔn kɔ m maa re: Písoi pɛɛ u tumme, kuyu nnéi pikó ye apare ró tóókeene apí ró kóni, likumúnjé re pi ne kefa tenɛle re Yohani ye antepu le. ⁷ Apí pɛɛ rinóo u yósu re: Ari nyu uyɛɛ píniwole u n tumme. ⁸ Yeesu uu rinóo pi pese re: Né ám nó símisine rínaŋe mmē kamí ne lē n wai.

Pikeikó pɛɛ rikpákára m má kenyárū

(Matiyee 21:33-46; Mariki 12:1-12)

⁹ Yeesu uu lē memáa kenyárū nké písoi maa re: Utisi unyine yɛɛ we, uu aléé nyē kapi ye n sée re fiinyi kecare tamesi uu pikeikó wéési re piké kekeɔ́áá m paílē, uu pɛɛ ncée taa-taa sí uké ha náŋaipɔ. ¹⁰ Kai aléepipi nyē kutúú n tu, uu ukeikó unyine pɛpɛɛ aléé nyē kecare keɔ́áá m paílē kémɛɛ tum te uké ha aléepipi anyine u yóme. Amá apí u kaii apí menípe n̄mane u lakase. ¹¹ Ucarɛte uu kɔ ukeikó féé tumpɔ, amá pɛpɛɛ aléé nyē keɔ́áá m paílē apí kɔ uyē ticurru kaii apí u lámisi apí menípe n̄mane u lakase. ¹² Uu kɔ ukeikó táánū pitume kpá, apí uyē pɔ́ itói wai apí lákase. ¹³ Ucarɛte uu pɛɛ re: Iye kam nkpéni waine? Né unéŋmánɛ lala tū. In n la, pi yé u wuri. ¹⁴ Amá ke pɛpɛɛ aléé nyē keɔ́áá m paílē apí u n yé, apí símaane re: Nkó yɛɛ yé masí

usáa ikulanlū nnéi n te. Ani kam tóké u kpu ari pɛɛ ikulanlū iyē n té. ¹⁵ Api kecarɛ kē ilúké u lesɛpɔ, api u kopu.

Iye ke ucarɛte uu wainɛ? ¹⁶ U sóntilɛ uké pi kɔ, uu pisoɪ féé kecarɛ múfɛ. Ke pisoɪ api anóo nyē n kɔ, api rɛ: Asei kecáá, ái lē wainɛ. ¹⁷ Amá Yeesu uu pi nyánei uu rɛ: In lɛɛ ni, lē kapi nní Nléécaasimé ritelé kémɛɛ n wói aseɪ rɛ iye? Ai pi wói rɛ:

Tiparɛ ke pimóme api n fóm

tɛɛ pansɛ ricíɛ-cirɛ

tɛɛ kɛnui-i ní wee?

¹⁸ Lin úye n fóm un tiparɛ tē tinkpɔu, u yé selesi. Lin úye n fóm tin ukɛcáá n loó, ti yé u nã.

Lampoo kapi ye Rɔm uyɔɔpi p̄tima n héele

(Matiyee 22:15-22; Mariki 12:13-17)

¹⁹ Pɛpɛɛ ye Uléécaá inyóɔnse n wa piwééɛɛ nɛ isé picélaa api kumúnjé kpɛ-i n wéési piké Yeesu tí, amá pin pɛɛ kuyu pikó wuru. Pi ceri rɛ pē ke Yeesu kenyárū aké nɛ mánɛ. ²⁰ Api pɛɛ Yeesu pimúnjaa loni. Api lē nnya pisoɪ pinyinɛ ukemɛɛ tumpɔ, apí n wai yarɛ pisoɪ pɛɛ aseɪ n wéési. Li pɛɛ lē wailɛ piké nɛ n fe piké u n tí piké uyɔɔpi yɛɛ r̄nnaɲɛ m má uké nɛ u n túhaane anipe-i u n wa nnya. ²¹ Api pɛɛ u piɛɛ rɛ: Sáa, tɔ yē tɛ lē kaa n símisi pɔn céesi ye aseɪ lɛ, áa nkpáni usoi úka kewuú túúni. Pɔ ye Uléécaá ncee pisoɪ céesilɛ nɛ aseɪ. ²² Lē nnya, a ró símisi in tɛ irósé ye ncée hɛ rɛ piké Sesaa lampoo héele née ápi kape héele? ²³ Amá Yeesu uu pimɛsɔhɔ ceru, uu pi maa rɛ: ²⁴ Ani kewóó kenyinɛ né nyíɛ nké. Uye ríyu nɛ úye rinyiri tɛɛ kekecáá we? Api rinóo yósu rɛ Sesaa lo. ²⁵ Yeesu uu pɛɛ pi maa rɛ: In lē, ani Sesaa likó Sesaa pa, ani Uléécaá likó Uléécaá pa. ²⁶ Api fe piké u tí, mmē kuu nní kuyu pikó keyu-i n símisi nnya. Amá umeyóó mē ame nnóo pi yipu api séé.

Pisatusee nɛ nkpɔ kémɛɛ meyiɛ nsímé

(Matiyee 22:23-33; Mariki 12:18-27)

²⁷ Pisatusee pinyinɛ api Yeesu kémɛɛ hapɔ. Pɛpɛɛ múlilɛ tɛ pikpɔkpɔ ápi nkpɔ-i yisinɛ. ²⁸ Api nní Yeesu piɛɛ rɛ: Sáa, lē ke Moisi uu isé ní wói ye nní: Uye umaá un n kpu uu unósi tíye úu nɛ kewá, uuwā yɛɛ yé unósi uyē kukúmannɔsi kp̄isi uu umáa mpuri wai. ²⁹ Amá pimáɛɛɔ piɛɛɛi pinyinɛ pɛɛ pɛé we. Ufoi uu unósi kp̄isi, uu kpi úu nɛ kewá. ³⁰ Ulírū uu ukúmannɔsi kp̄isi, ³¹ utáánū p̄óo kɔ pikpíké u kpá, uyē uu kɔ kpi. Pikesɛɛi kē api lē kukúmannɔsi u kp̄ikesi api kp̄ini úka úu kɔ pɛé nɛ kewá u mari. ³² Unósi p̄óo kɔ metórɔo kpi. ³³ Keyáa kē ke pikpɔkpɔ api nkpɔ kémɛɛ n yisinɛ, pitisi pē kesɛɛi keɔpɛ úye yɛɛ yé ha uula? Liriyíkí rɛ pinnéi pɛɛ kunósi u kp̄ikesi! ³⁴ Yeesu uu rinóo pi yósu rɛ: Ketē nté pitisi ye pinósi kp̄ikesilɛ, pinósi p̄óon kɔ pila sóonkeɛ. ³⁵ Amá pitisi nɛ pinósi pɛɛ nɛ n sá rɛ piké pikpɔkpɔ

kémee yisi piké ha ketē fale-i n we ápi pinósi kpíkeshire, ápi kō pila sōnkeene. ³⁶ Api píkaí kpine, piléecaatumē kapí nē mēnyíne we. Pi Uléecaa sipipi lē, liriýíkí rē pi kpulē api kō nkpō kémee yisi. ³⁷ Moisi yē pēē pikpōkpō mēyise nkpō kémee nkó písímé masile uritelé tē-i kuu kuhíhí kpeē n torē nsímé ní símisi. U pēé maa rē: Upíima yē Apiraham Uleecaa nē Isaaki Uleecaa nē Yakupu Uleecaa lē. ³⁸ Yeesu uu kpá rē: Uléecaa úu pikpōkpō Uleecaa, amá u pinyánnyá Uleecaa lē. Liriýíkí rē uyē nnya kē pinnéí api nyáni. ³⁹ Isé picélaa pinyine api rinóó yósu apí maa rē: Sáa, pō símisile lin nyamí. ⁴⁰ Lē memáá, ápi níka ncō pipise u peenu.

*Uyē kē Uléecaa uu n wée nē Tafiti kecáá nsímé
(Matiyee 22:41-46; Mariki 12:35-37)*

⁴¹ Yeesu uu pi maa rē íye kē usoi uu yé fe uú maa rē uyē kē Uléecaa uu n wée yē Tafiti kepipi lē. ⁴² Likumúnjé rē Tafiti yē siyómē ritelé-i rihaa rē:

Upíima yē Unépiima maa rē:

A kunéluke-luke-mē kényukótone-i tone

⁴³ hái nē kumúnjé kpe-i kam yé pipóláarō kepónyále-i n cō.

⁴⁴ Tafiti yèè u sée rē Upíima. Iye kē uyē cire uu yé kō pēē Tafiti Kepipi?

*Yeesu yē rē písoi piké pimécire nē isé picélaa tí
(Matiyee 23:1-36; Mariki 12:38-40)*

⁴⁵ Kē risoiwú nnéí ari kutu n cólē, Yeesu uu upipiretiki maa rē: ⁴⁶ Ani isé picélaa nē nómenécíre tí. Piké nē atúkanka caa-caa n kōnnii nē písoi piké ayáa kémee pi n yáhaankēē yēē ripóó pi we. Ayómeyáhaalee sitonē foí nē keluke kémee sitonē foí kapí la. ⁴⁷ Pi yē lē kē pikúmannōsi api m má nnéí yóóile api yē pēē keyómē yáási mecáa yare pi písoi sōne lē. Uléecaa yé nē pi túhaane uu íwe pi wai ái kumúnjé má.

21

*Ukúmannōsi ihēē
(Mariki 12:41-44)*

¹ Yeesu uu inípeē síka, uú yénu pin kei kapi yē ihēē Uléecaa keyō-i n wa piihēē sariipō. ² Uu kō ukúmannōsi wekóó unyine yenu un sítanká sité sápolē. ³ Uu pēé maa rē: Asei kam nó símisi, unósi nkó yē hele ai písoi picō mpí tósu. ⁴ Likumúnjé rē lē kápi nē líka n wai kē mpí nnéí api kei risápō, amá ulikó kecire, lē kuu m má nnéí uké nē iluke n lō kē uyē uu waipō.

*Yeesu rē Uléecaa keyō yé fori
(Matiyee 24:1-2; Mariki 13:1-2)*

⁵ Písoi pinyine api Uléecaa keyō nsímé n símisi pin tee rē kē nyamle hái, nē keapare kecire nē ilū kapi Uléecaa n hekesi. Amá

Yeesu uu máa re: ⁶ Siyáa ye sóntile ke apare nyee nní n tósiinelē tika ári m mésunine. Lē kani nní n nyáni ye sóntile liké fori téké-téké.

*Lelee n nyise re ketē ye ketene tu
(Matiyee 24:3-14; Mariki 13:3-13)*

⁷ Api pee u pise re: Sáa, píyei ke lē nnéí aí ha sónti? Yo yee yé kumúnjé kpe-i ke lē nnéí aí ha n sónti ró nyíse? ⁸ Yeesu uu rinóo yósu re: Ani nómenécíre tí n̄sone, áni kape tíye unyine uké kuyúí n̄o tā. Likumúnjé re písoi meyá yé sónaame ne rinényíri pin tee re: “Néé uyē ke Uléécaá uu n wéé”. Likumúnjé ye kó nyahaimēle, amá áni kape pi ritiki. ⁹ N̄on píyei at̄opi ne pitele nné n kō, n̄osinéwuu ási kape t̄o. Li pise re lē nnéí liké kam kelene, amá ketē ket̄o áke kahane n tu. ¹⁰ Uu pee lē memáá kpá re: Nsoipuri nnyine yé yisi nn nsoipuri nc̄o ne t̄opu, keyóópitē ake keyóópitē kec̄o ne t̄opu. ¹¹ Ketē yé yégesi ái nyamí, itóí yee n t̄ehni ne nkú nn silō silō leeri, mewai mewai mee iwame n̄ we yé kó wapisi, ne linyíse-nyíse lee keyómecaa-p̄o n léeri yé kó wapisi. ¹² Amá liké kelene lē n wa, pi yé nó cópii api íwe nó wai piyómeyáhaa nnya, api ayómeyáhaalee-i ne piyóopi ne kuyu piwéése kémee ne nó túhaane api né nnya kukpaniilee nó wai. ¹³ Lelee yé kepole nó he n̄oké ne anéseéra n lese. ¹⁴ Lē nnya, ani m múl̄l̄ n̄sone. Ani kape mmē kani yé m̄ male n̄oké ne nsímé kémee n̄ le kecáá m músu. ¹⁵ Né rinécúruu an̄o nyē kai m pise re n̄oké male ne mewéeses̄oh̄o nó he, ai tíyese n̄ounéláaro úka úu yé fe uké n̄onnékó rikóse. ¹⁶ N̄opinésáa ne n̄opinéni ne n̄opinéwá ne n̄opinémáa ne n̄opinémáreco ne n̄opinésáne yé n̄opinéláaro anipe-i nó wa api nómenéyá kóni. ¹⁷ Tinényíri nnya, n̄pá úye ye n̄onépuri yulune. ¹⁸ Amá n̄pá n̄onnényúpi nse n̄n p̄olune. ¹⁹ Ani n n̄móópúlē, lelee yé tíyese aní ne n̄onnéfáa lolu.

*Iwe píima mekame
(Matiyee 24:15-21; Mariki 13:14-19)*

²⁰ N̄on ha píyei n yē at̄opilee an Yerusalem kekáipi wailē, ani ceri re umefore ye nnyáá wale. ²¹ P̄éé uye-i, pepee Yutee-i n̄ we yé ha wúrump̄o, api akúú-mē taá, pepee Yerusalem kuyu kec̄ope n̄ we, api ketaa sí, pepee sicare-mē n̄ we ápi fene piké kuyu-mē kuime. ²² Likumúnjé re siyáa sē kémee ke Uléécaá uu sisoipipi mewai kópe si ceine. Sikeméé ke lē nnéí lee átelē-i n wólalē ai waine. ²³ Iwe ke pifani ne pimáreni apí ha siyáa se-i topori. Mp̄ócaai píima ye ha kuyu kpe-i wene, Uléécaá yé kuyu kpē pikó ukuw̄oi nyíse. ²⁴ Pi yé ne atéhe caacaa pi kō, api sitē nnéí kémee ilási pi cópii, piyómeyáhaaciré api Yerusalem c̄opisi hái ne siyáa sē ket̄o-p̄o.

Usoi Kepipi mekame

(Matiyee 24:29-31; Mariki 13:24-27)

²⁵ Li yé itunje ne iwáre ne awárepi-i linyine nyíse. Mpóocai yé ketē kecáá písoi nnéí lō, mínimaa iwáa píima ii nfasimé pi tani. ²⁶ Písoi yé ne iwame kpí pin lelee ketē kecáá n sǒnti nfasimé wai, likumúnjé re li yé keyómecaa-pó linaŋe-naŋe lémesi. ²⁷ Pi yé pɛe Usoi Kepipi yé ken kuhope kecáá weme ne kennanje ne kemeyǒpi. ²⁸ Mɛwai mɛ men ha piwai n koraanene, ani kecíre nyere aní áyu síka, likumúnjé re nókenéŋméhɛreɛ ye lɛ tule.

Kúfikiyee kecáá icélaa

(Matiyee 24:32-35; Mariki 13:28-31)

²⁹ Yeesu uu lɛ memáa kenyárū nké pi wai re: Ani kúfikiyee nkú ne aléécǒ nnéí ripaí. ³⁰ Nǒn píyɛi n yé apéi fale an n toraalɛ, nǒ ye nórínécúruu cerile re kupii ye nyahaile. ³¹ Lɛ cire ye ni, nǒn ha píyɛi n yé mɛwai mɛ men n wapisi, ani ceri re Uléécáa iyǒopi ye nyahaile. ³² Asei kam símisi: Písoi kunai nkú áku tósune kelene nní nnéí liké ne ní kam. ³³ Ketē ne keyóme yé tǒsí, amá anénǒǒ áa metóŋjé má.

Li piɛe re mpá tɛye uké n nyáni

³⁴ Ani nómenécíre tí, áni kape tɛyese nónnéfasimé nké meyansei anyá ne pítaniré-mɛ pele. Ani kape kǒ meyansei ketē kecáá likó nfasimé n wai. Insá lɛ, ketúhaaneyaa yé nó rikaikai ³⁵ yare ripine. Likumúnjé re ketē nté písoi nnéí ke keyáa kɛ ake leerine. ³⁶ Ani kape lópilɛ, ani ye mpá píyɛi Uléécáa we nǒké ne rinaŋe n yé, aní ne lɛ nnéí lee n wapisine kémeɛ ŋméhɛreɛ ani kǒ ha ne Usoi Kepipi keyu-i nyere.

³⁷ Ketúnjé ke Yeesu uu ye pɛe Uléécáa keyǒ-i céesi, amá lin kesine n wa, uú ha kekúupi kapi ye n sée re Olifiyee rikúú kecáá n we. ³⁸ Kuyu pikó nnéí api ye mmare mare Uléécáa keyǒ-i weri piké kutu u rico.

22

Pisuiŋi piwéése ye kómɛine re piké Yeesu tí

(Matiyee 26:1-5; Mariki 14:1-2; Yohani 11:45-53)

¹ Ke anyá nyɛ-i kapi ye akpónó nyee áa pite m má n li aa n nyahaimɛ, ² pɛpɛe ye Uléécáa inyǒonse n wa piwéése ne isé picélaa api ncée n wéési kapi yé ne Yeesu ní kpu, amá pin pɛe kuyu pikó wuru.

Yutasi ye wéésilɛ piké Yeesu tí

(Matiyee 26:14-16; Mariki 14:10-11)

³ Setani uu Yutasi kapi ye n sée re Isikariyǒoti loni. U pɛe pipiretiki kefi ne pité pɛ use le. ⁴ Yutasi ne pɛpɛe ye Uléécáa inyǒonse n wa piwéése ne kuyómeyáhaalee piméré piwéése api

lẽ kuu yé Yeesu n tĩ uké pianipe-i n wa kecáá kómεινε. ⁵ Ai pi larisi rísone api rinóo yekei re pi yé siwóo u héele. ⁶ Yutasi uu ηmurei uu icée sone n wéési uké ne Yeesu pi rimúise risoiwuĩ ári kapε n nyu.

Yeesu ye tíyεε api nkpo melóo anyá iluke wai

(Matiyee 26:17-25; Mariki 14:12-21; Yohani 13:21-30)

⁷ Keyáa kē kapi ye akpónó nyee áa pite m má n li, keyáa kē kapi ye kó nkpo melóo anyá isan n kó ake tulu. ⁸ Yeesu uu pεε Piyee ne Yohani tum uu re: Ani ha nkpo melóo anyá iluke ró wa tóké li. ⁹ Api u pise re: Yei kaá la tóké ha liiluke wa? ¹⁰ Uu rinóo pi yósu re: Ani kutu ricó: Nón ha píyeyi kuyu n lompone, utisi unyine yee kecóripi ne míni n topori yé ne nó risáne. Ani u ritiki hái ne keyó ke-i kuú ha n lonine. ¹¹ Ani úyote maa re: Urósáa ye pó pise re yei ye kulee kpe-i ke u ne upipiretiki api nkpo melóo anyá iluke n lenε? ¹² U yé keyó kecáá kulee maa kunyine kapi n nyóonse nó nyíse. Kei kani yé anyá iluke wa. ¹³ Api símpo api mpa yo leepo yare ke Yeesu uú pεε pi m ma, api nkpo melóo anyá iluke wai.

Yeesu nkpo ne umeyise piléise inyeki

(Matiyee 26:26-30; Mariki 14:22-26; Korēnti Foĩ 11:23-25)

¹⁴ Ke itunε ii n tu, Yeesu ne upitume apĩ tone re piké li. ¹⁵ Uu pi maa re: Li pεε meyansei ripóo né wa re tóké kesé nkpo melóo anyá iluke nnyĩ li ké kelene íwe li! ¹⁶ Asei kam nó símisi re ám piluke i kpáne hái ne kumúné kpe-i ke Uléecaa uu yé uiyóopi kémee ró i n wa ari pεε iasei nnéi kóm. ¹⁷ Uu pεε kepóripi ne píta kpĩsi uu Uléecaa pónese uu re ani yosĩ ani hóne. ¹⁸ Asei kam nó símisi re ám píkaĩ aléepipi píta mpĩ piníré kpáne hái ne keyáa kē kam yé Uléecaa iyóopi kémee pi rĩ ntĩ. ¹⁹ Uu kukpónó kpĩsi, kuu Uléecaa m pónese memáá, uu ku kpakóri uu pi ku pa uu re: Inépiñe ye nnyĩ kam nó nnya m pálē. Ani ye lē wa anĩ ne kenécáá léise. ²⁰ Iluke meluke-maá, uu kó kétaporipi pi pa uu re: Menénye ye mmé, ménye mee nó nnya n kóonu Uléecaa uú ne nó séi re nó ne uyē ani kómεινε. ²¹ Amá ani ripaĩ, uyee né n yáine ye nté wele, tó ne uyē tón kesé le. ²² Mesei ye me re Usoi Kepipi ye tósule yare kai kekecáá n wólaamelē. Amá usoi nkó yee yé Usoi Kepipi n yáá, íwe ke liute uu topori. ²³ Api pεε pimεcōpεcire pipíseine kuru re pikεcōpe úye yee yé mewai mē wa.

Wóo Uléecaa iyóopi kémee uwéese?

²⁴ Pipiretiki api íkenene kápáa re piké yé te pikεcōpe úye yee yé uwéese. ²⁵ Yeesu uu pi maa re: Sitē piyóopi ye sikecáá túnle, pεpεe sikecáá iyóopi n le yèè tíyεle api pi n sélei re “lisone piwai.” ²⁶ Amá áĩ kapε lē nókenéméé n we. Nókenécōpe úyukóo kai pise re uké usínsá. Li pise re úyukóo uké n we yare ukeikó. ²⁷ Ukeikó

yee iluke n wai ne uyē kuu iluke n wai kecəpe úye yee úyukóó? Ai uyē kuu i n waii? Too, né ne nókenécəpe we yare ukéikó uyee iluke n wai. ²⁸ Nò né ritikile ne aseí, nòn kahari tó ne nnó tòn ne itunje iyē-i kai né m peikee kémee we. ²⁹ Lē nnya kam Uléécəa iyəopi nó pane yare ke Unésáa uu né i m pa mecə. ³⁰ Tó ne nnó yé inéyóopi-i kesé tone ari le ari kə níru, ani sinéyóopitone-i tone ani Isirayeli amare kefi ne até nyē túhaane.

*Yeesu ye simisi re Piyee yé kési re uu u nyu
(Matiyee 26:31-35; Mariki 14:27-31; Yohani 13:36-38)*

³¹ Siməə, Siməə, a kutu ricə, Setani ye ncée we re uké pó pənai yare kapi ye asiré m pənai api acólé lése. ³² Amá ne ne Uléécəa pó tē te ái kape wa re mpófatene ye ne pó kpu. Amá pən píyei kenémee m pəeme, a pipómárecə itisi rikpáse. ³³ Piyee uu u maa re: Upíima, ne ηmurei re nípá in kukpaniilee ye ku ké pó ritiki, née nípá nkpə ye mu təké kesé kpu. ³⁴ Yeesu uu re: Piyee, ne pó maa re icá iké kelene n kooi, pó mepēhē metaani kesi re áa né nyu.

Siwóə ne kulóə ne ritəpitəhe pimulé nsimé

³⁵ Yeesu uu pəe pi maa re: Kam nó n tū, áni kewóə ne kulóə ne anéeri rimmúlú, linyine ye nó ripárilēe? Api re: Líka ái tó ripári. ³⁶ Uu pəe pi maa re: Amá úye un nkpeni kewóə m má, li pise re uké ke rimúlú, úye un kə kulóə m má, li pise re uké ku kpisi. Uye unsá kə titəpitəhe m má, li pise re uké uilū yáá uú ne rise ləlu. ³⁷ Likumúnjé re rinóə tē kai kenécáá rítelē-i n wólaalē te: Pi piwaikópəkəó kecəpe u yekei ye wale. Lelēe kenécáá n wólaamelē ye tule. ³⁸ Pipiretiki api u maa re: Upíima, atəpitəhe até ye nnyé. Uu rinóə pi yósu re: Li wale.

*Yeesu ye Olifiyee rikúú kecáá keyómē yáási
(Matiyee 26:36-46; Mariki 14:32-42)*

³⁹ Yeesu uu yisi uu Olifiyee rikúú kecáá sí yare kuu ye pəe kei n sónē mecə. Upipiretiki api u tiki. ⁴⁰ Kapi kelō kē n tuipə, uu pi maa re: Ani ye keyómē yáási áni kape ne pipeikee kémee ní loó nnya. ⁴¹ Uu lē memáá ne ketaa pi wai, tinā tee pikəcəpe ní we ye tu yare kunípe ripare mēfome kumúnjé, uú ha wula uu keyómē yáási re: ⁴² Sáa, in te pə ηmurei, a tíyese ntóosi keporipi nké keké ne ketaa né wa. Mpá ne lē, ái kape menéla mee yé wa, amá liké mepókó. ⁴³ Uléécəatumē uu pəe keyómecəa-pə kpáfúme re uké itisi u he. ⁴⁴ Mpóəcaai píima nn Yeesu tini, uú ne piyómeyáhaa kéyu m mahanlē, urikaha ari póló yare ménye, tin cəbi.

⁴⁵ Kuu piyómeyáhaa ní masí, uu upipiretiki-mē pēle uu pi lēepə pin lóni ne mpóəcaai. ⁴⁶ Uu pi maa re: Yo nnya kani lóni? Ani yisi ani keyómē yáási ái kape wa re nə pipeikee-i lóipə.

*Yeesu metine**(Matiyee 26:47-56; Mariki 14:43-50; Yohani 18:3-11)*

47 Un kei lē sīmisi risoiwuī ari tuipō, upipiretiki kefi ne pitē pē use kapi ye n sēe re Yutasi un pikeyu we. Uū ne Yeesu kō uu u pira. 48 Amá Yeesu uu u maa re: Pó Usoi Kepipi ripira áá ne piláarō anipe-i ke wai, née yo? 49 Ke Yeesu pisencō api n yē lelee n waine, api u pise re: Upiima, tōké atéhe kpísii? 50 Piuse uu Uléecaa usina ukeikó kutu luke-luke semí. 51 Amá Yeesu uu re: Ani kapē lē tikpá, li wale. Uu usoi uyē kutu ca uu u pōise. 52 Yeesu uu lē memáá pēpēe ye Uléecaa inyōonse n wa piwéese ne piméré uwéese ne kuyu piwéese pēe pitíne u n hápō maa re: Li pise re nōké pitíne né kam nōn atéhe ne apúnipi muleilē yare usoi kpááree? 53 Siyáa nnéi ke tó ne nnó ari ye kesé Uléecaa keyō-i n we, áni kei ncée wéesi nōké ne né tī. Amá itunje nnyí ye nó ne kunmaha uyōopi ikó le.

*Piyee ye kesi re uu Yeesu nyu**(Matiyee 26:57-58, 69-75; Mariki 14:53-54, 66-72; Yohani 18:12-18, 25-27)*

54 Api Yeesu tini apí ne Uléecaa usina keyō sí, Piyee un ketaa-pō pi tikilē. 55 Api kēyōcōpe nna wénesi apí tone, Piyee uu pēpēe nna n wéni kecōpe tone. 56 Unósi keikó unyine uu u yenu un nna kekúrí tū, uu u nyáni tínmí uu re: Usoi nkó ricuruu ye pēe Yeesu tikilenle. 57 Piyee uu késu, uu unósi uyē maa re: Am u nyu, unósi. 58 Kai rinkpáse, unyine ucō uu u yenu uu re: Pō pīsoi pē use le! Amá Piyee uu rinóo yósu re: Am pikēcōpe we. 59 Liké ne mese pipépe rinkpá, unyine ucō uu kō hí-yupape ne pimáa kpá re: Asei kecáá, usoi nkó ye pēe u tikilenle, likumúnjé re u Kalilee ukó le. 60 Amá Piyee uu rinóo yósu re: Am nyu lē kaa ní la pōké male. Kumúnjé kpē-i kuu nní n sīmisi, icá ii kooi. 61 Upiima uu pēé ημεελú uu Piyee werí. Piyee uu léise re Upiima ye u maa re: Icó iké kelene n kooi, pō kesi metaani re áa né nyu. 62 Kei ke Piyee uu léepō uú ne mpóocaaí tēni.

*Pi Yeesu lámisi api u kaii**(Matiyee 26:67-68; Mariki 14:65)*

63 Pīsoi pēe pēe Yeesu m mé api kecáá u nyáni api u kaii. 64 Api kēyu u pi, api u maa re: Wóo pō kái, a ημoinu. 65 Api kō alé u kpá meyá.

*Pi ne Yeesu ketúhaane piima-i ha**(Matiyee 26:59-66; Mariki 14:55-64; Yohani 18:19-24)*

66 Kai n weesi, Pisui fi piwéese ne pēpēe ye Uléecaa inyōonse n wa piwéese ne isé picélaa api cápine. Api ne Yeesu piketúhaane piima-i sí. 67 Api u pise re: Póo uyē ke Uléecaa uu n wée? A ró sīmisi. Uu rinóo yósu re: Nen nó m maa re lee ni, áni ημureine.

68 Nɛn kɔ nnyine nɔ m pise, ʌni rinɔɔ nɛ yɔsune. 69 Amá kaí ne nkpéni rimpá, nɔ Usɔi Kɛpipi yɛ ken Ulééca, rínanɛ nnéí ute kuluke-luke-mɛ kényukɔ́tonɛ-i tɹ. 70 Pinnéí apɪ pɛɛ rɛ: Lɛ nnya, pɔ Ulééca Kɛpipi lɛ? Uu rinɔɔ yɔsu rɛ: Lɛ kani nní ma, ne Ulééca Kɛpipi lɛ. 71 Apɪ pɛɛ rɛ: Píseérakɔ́ píye picɔ kari nkpéni wéési? Tírɔ́cúruu ye uanɔɔlempi konle!

23

Pi ne Yeesu Pilati kɛmɛ ha

(Matiyee 27:1-2, 11-14; Mariki 15:1-5; Yohani 18:28-38)

1 Písɔi nnéí pɛɛ n cápinɛlɛ apɪ yisi apí ne Yeesu Pilati kɛmɛ sɹ. 2 Apɪ kei ne nsímé u wáána pin tee rɛ: Tɔ usɔi nkɔ lɛɛpɔle un kurɔ́yu pikɔ́ tálisi rɛ piké ncée kópe ritiki. U pi símaankee rɛ apɪ kapɛ lampoo Rɔm uyɔɔpi Sesaa héle, un kɔ tee rɛ uyɛ ke Ulééca uu wéɛ, uyɔ́ɔpi. 3 Pilati uu u pise rɛ: Pɔ́ Pisuifi uyɔɔpii? Yeesu uu rinɔɔ u yɔsu rɛ: Mmɛ kaa nní ma. 4 Pilati uu pɛɛ pɛpɛɛ ye Ulééca inyɔ́ɔnse n wa piwééɛ ne risoiwuí maa rɛ: Am ncaai ríka nyáni mee yé usɔi nkɔ akpanii n tá. 5 Amá apɪ pimáikɛ n kpálɛ ne rínanɛ rɛ: Usɔi nkɔ ye kuyu pikɔ́ piháikuse tálaankɛ, Kalilee-pɔ kuu kóri uu Yutee keté nnéí cɔpu uú ne nté tuiiri.

Pi ne Yeesu Erooti kɛmɛ ha

6 Kɛ Pilati uu anɔɔ nyɛ n kɔ́, uu pise rɛ: Usɔi nkɔ ye Kalilee ukɔ́ lɛɛ? 7 Kuu n céri rɛ Erooti ye Kalilee keté-pɔ Yeesu uyɔɔpi, uu Yeesu u pááipɔ, liriýíkí rɛ Erooti ricuruu ye siyáa sɛ kumúnjé-i Yerusalem-i welɛ. 8 Kɛ Erooti uu Yeesu n yé, ai u larisi, liriýíkí rɛ u pɛɛ mɛkɛɛ-mɛ Yeesu nné kómɛilɛ lin tipɔɔ u we rɛ uké u yɛ. U pɛɛ tálɛ te Yeesu yé uinipɛɛ-i mɛwaisaɲa menyine wa. 9 Uu u píseise ai náɲai, amá Yeesu úu rinɔɔ ríka u yɔsí. 10 Pɛpɛɛ ye Ulééca inyɔ́ɔnse n wa piwééɛ ne isé picélaa pin kei we pin ne Yeesu isímé piwaanai kényu mahani. 11 Erooti ne upisóɔca apɪ kecáa u nyáni apɪ u n sɛnnyi yare kesoi kpárápi. Apɪ ketúkanka kecire u tani apɪ Pilati-mɛ u pɛɛpɔ. 12 Erooti ne Pilati ye pɛɛ piláarɔ le, amá apɪ keyáa kɛ kusáne tone.

Pi túhaane at tonɛ rɛ piké Yeesu kpu

(Matiyee 27:15-26; Mariki 15:6-15; Yohani 18:39-19:16)

13 Pilati uu pɛpɛɛ ye Ulééca inyɔ́ɔnse n wa piwééɛ ne kuyu piyukɔ́ ne kuyu pikɔ́ cápine, 14 uu pi maa rɛ: Nɔ ne usɔi nkɔ né kale nɔn tee rɛ u písɔi tálisi rɛ piké ncée kópe ritiki. Too, nɔ́kenéyu-i kam u písei ʌm kɔ ncaai kani rɛ u wai ríka yɛ. 15 Erooti úu kɔ uncaai ríka yɛ, liriýíkí rɛ u rɔ́ u pɛɛmɛle. Kai nní lɛ, usɔi nkɔ úu ncaai ríka má mee yé rí tíyɛɛ piké u rí kpu. 16 Lɛ nnya né tíyɛɛ apɪ kuyíyaa u fapii am lɛ memáa u tíyɛ. 17 [Li pɛɛ tílasi le rɛ Pilati uké ukpaniikó use pi riyá mɹpá nkpɔ melɔ́ anyá ʌye.] 18 Apɪ pinnéí pipupukɛɛ kpá rɛ: A

usoi nkó ró kpu aa Parapasi yá! ¹⁹ Piháikuse mewai menyine ke Parapasi pów ppe kuyu-i tammē uu kō usoi kopu. Lē nnya kapí ppe uyē kukpaniilee tā. ²⁰ Ke Pilati uu nní ní la uké Yeesu ηmēherese nnya, uu risoiwuí ne pisímé kpá. ²¹ Amá api pupēi re: A kunapéékóó kecáá u karií, a kunapéékóó kecáá u karií. ²² Pilati uu metáánū pimáa pi kpá re: Ncaai ní-ye kuu mpíí wa? Am ncaai níka ukecáá yé mee yé ní tíyese piké ne u ní kpu. Lē nnya né tíyese piké ne kuyíyaa u kaii am ppe u yápw. ²³ Amá api pipupukēe nōj te piké Yeesu kunapéékóó kecáá karií. Ai Pilati feriyē. ²⁴ Pilati uu hó re uké lē kapi u m pise pi wa. ²⁵ Uu usoi uyē kapi n tee re uké riyá yá, uu Yeesu pi múise re piké ne u li lē kapi ní la. Uyē kuu nní rin-yá ye ppe piháikuse mewai menyine kuyu-i tammēle uu kō usoi kopu. Lē nnya kapí ppe uyē kukpaniilee tā.

Pi Yeesu kunapéékóó kecáá karií

(Matiyee 27:32-44; Mariki 15:21-32; Yohani 19:17-27)

²⁶ Kapí ne Yeesu n tósu, apí ne Sirēeni kuyu ukó unyine kapi ye n sée re Simōw sáne un sicare-mē leeri. Api u tini api Yeesu kunapéékóó u cōnse re uké ne u n tikilē. ²⁷ PISOI kulúí ne pinósi pin u tikilē. Pinósi pin siwuu piralē pin ne ukecáá téni pin kō ne u tikilē. ²⁸ Yeesu uu pinósi kuwélé-mē panserō uu re: Yerusalem pinósi, áni kape né nnya n ténisi. Amá ani nórínécúruu ne nósínéwá nnya ténisi. ²⁹ Likumúnjé re siyáa ye sóntile, se-i kapi yé ní maa re: Pinósi nyapi ppe ápi pí kai m máraalē ápi kō pí kai n nyenselē ye pínarekome le. ³⁰ PISOI yé ppe akúú pimáikēe lō te: Aní kerócáá loó, api sikúúpi máikēe re: Aní tó yárii. ³¹ Likumúnjé re pin néē ní we yare kuna ηmú nní n wa, íye kapi yé ppe nōw nní ní we yare kuna kóima pów wa?

³² Api kō ne piwaikópekóó pité pinyine n tósu piké ha pi ne Yeesu kesé kpu. ³³ Kapi kelō kē kapi ye n sée re Kúyu Kōjoo n tu, api kei Yeesu kunapéékóó kecáá karií, api kō piwaikópekóó pité pē karikēe anapéékóó kecáá, use ukuluke-luke, ucō ukumii-mē. ³⁴ Yeesu uu ppe re: Sáa, a piakópe pi sárei, likumúnjé re ápi nyu lē kapi n wai. Api pañai apí ne pimēcōpecire uilū hōnente. ³⁵ Piyukó pin kei nyenu pin nyáni. Pisuiifi piwéése api kecáá u nyáni pin tee re: U picō yoriyentele, uké uricuruu yoriye, in te u Kirisi le, uyē ke Uléécaá uu n wée. ³⁶ Pisóóca ricuruu api kecáá u nyáni apí ne u kō api píta nyere-nyere pinyine u tunjá ³⁷ api re: Pōn Pisuiifi uyōopi, a ripócúruu yoriye. ³⁸ Api ppe uriyu kecáá wólú re: Nkó ye Pisuiifi uyōopi.

³⁹ Uwaikópekóó use kapi kunapéékóó kecáá ní kariilē uu u lámisi un tee re: Nénte pów uyē ke Uléécaá uu n wée? A ripócúruu yoriye aa kō tó yoriye! ⁴⁰ Amá ucō nkó uú ne u cési re: Pōn ne Uléécaá wuruu? Pów nní uakpanii acō kémeē ní we. ⁴¹ Tó akpanii piwai ye ne risále, likumúnjé re merówai kópe kulaa kari

nní le, amá uyē úu ncaai níka wa. ⁴² Uu limemáá kpá re: Yeesu a kenécáá léise pòn píyei ipóyóopi piluke n weme. ⁴³ Yeesu uu rinóo u yósu re: Asei kam pò símisi, neni keyaa nké, tó ne mpó ne pi Uléécaai iyóopi kémee.

Yeesu nkpa

(Matiyee 27:45-46; Mariki 15:33-41; Yohani 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Itunje kecíre kumúnjé, kunmahha aku ketē nnéi kecáá cōni hái ne itunje metaani kumúnjé-pò. Kusánjáá kapi ne Uléécaai keyo n kénélē aku kecōpe ceérine. ⁴⁶ Yeesu uu meyá pupēi re: Sáa, ne nnéfáa apónipe-i wa. Kuu anóo nyē pimáa mí masí, uu kpi. ⁴⁷ Ròm usóóca wéése uu lē nnéi lēe n wapisi yenu, uu Uléécaai ríyu waise uu re: Asei kecáá, usoi nkó ye pēe aseí ute lē. ⁴⁸ Pē nnéi pēe pēe ní ka awúí awúí piké nyáni, api lelee n wa yenu, mpa úye uu pēe pēe un mpóócaai ne kewuu piralē. ⁴⁹ Yeesu pisanē nnéi ne pinósi pēe pēe u n sárumme hái Kalilee-pò, api iyaa-pò nyere api lelee n wai n nyáni.

Yeesu mekulaa

(Matiyee 27:57-61; Mariki 15:42-47; Yohani 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Pisui fi kuyu Arimatee kémee ke utisi unyine uú péé we. Pi ye u sée re Yosefi. U pēe ketúhaane píima uwéése use lē, amá lē ke upiwééseco api rinóo api wai ái ne u risá. Utisi uyē ne pēe aseí ute lē un kō Uléécaai iyóopi mekame mé. ⁵² Uu Pilati kémee sí uú ha u pise re uké Yeesu u pa. ⁵³ Uu limemáá kunapéékóó kecáá Yeesu súiseri, uu kusánjáá u pílesi uu nhóre kapi kuparecañaa-i n wa kémee u finse. Api nhóre mme-i úka kulaalē. ⁵⁴ Keyáa kee ne risále kewénteyaa usé, kewénteyaa ken ne koraanene. ⁵⁵ Pinósi pēe pēe Yeesu n sárumme hái Kalilee-me ne Yosefi api rikpíi-i simpò piké yé lē kapi Yeesu n finse. ⁵⁶ Api pēe kégó pēe apí ha mékpò ne tulaali ncōpuri wai piké Yeesu níñesi. Amá api kewénteyaa ketúnjé wénte yare ke isé ii m pise api kelene simpò.

24

Yeesu ye nkpa kémee yisi

(Matiyee 28:1-10; Mariki 16:1-8; Yohani 20:1-10)

¹ Kewénteyaa ukóso kemaresine, pinósi api mékpò ne tulaali kapi n wa mulú apí ne rikpíi simpò. ² Api leepò lin tipare tee pēe rikpíi n filē pímiise ai iyaa yekei. ³ Api lompò amá ápi Upíima Yeesu leepò. ⁴ Api ceri íye kapi yé wa. Kumúnjé kpe-i ke písoi pité pinyine api rikpáfúme pin ilú yee n tēlu tanaalē. ⁵ Ke iwame ii pi n wa api kpárai, písoi pēe api pi maa re: Yo nnya kani pikpòkpò kecōpe uyee n nyáni wéési? ⁶ [Uu nté we, u nkpa kémee yisile un nfáa má]. Ani léise lē kuu nó mí ma péé uye-i kuú pēe Kalilee-pò ní we. ⁷ Li pise re piké pikópekoó anipe-i Usói Kepipi wa, api

kunapéékóó kecáá ke karii Uléécaá uké keyáa táánū tunjé nkpo kémee ke yukuse.

⁸ Api pɛɛ Yeesu anɔɔ léise. ⁹ Api rikpíi-i yisi api lɛ nnéi pipiretiki kefi ne use ne picɔ nnéi kéeńkɛɛ. ¹⁰ Maari Makitala ukó ne Yohana ne Yakupu uni Maari ye pɛɛ pi. Pi ne pinósi picɔ pɛɛ pɛɛ kesé ní we api nsímé pitume keeni. ¹¹ Amá pitume api pinósi nsímé mmɛ yenu re nnírísímé ye mu, ápi pɛɛ pakare. ¹² Kumúnjé kpe-i, Piyee uu yisi uu rikpíi-mɛ wurupɔ, uú kparáɔ uu asánjáá nmanɛ yenu an cúlɛ. Uu pɛɛ ukeyɔ pele. Lɛ nnéi lee nní n wapisi lin nnó u yipaalɛ.

*Lelee Emayusi ncee kecáá ní wa
(Mariki 16:12-13)*

¹³ Keyáa kɛ cire, pipiretiki pité api keyupi kenyine kapi ye n sée re Emayusi n simpɔ. Itunje nwɔi mekóónú meté kapi ye kei ne Yerusalem sónɛ. ¹⁴ Lɛ nnéi lee pɛɛ n wapisi nsímé kápí pɛɛ símisi. ¹⁵ Kumúnjé kpe-i kapi lɛ n símisi pin keɛne, Yeesu ricuruu uú ne pi kɔ api kesé n sónɛ, ¹⁶ pin u nyáni amá linyine lin pi hilalɛ ápi pɛɛ u ceri. ¹⁷ Yeesu uu pi pise re: Yo yee nó kɛɛnɛse nɔn ne sónɛ? Api nyere ne mpóɔcaai. ¹⁸ Pikecɔpe unyine kapi ye n sée re Keleopasi uu u maa re: Yare pó mecire yee Yerusalem kuyu-i we áa nyu lelee siyáa tɔrɔɔ nsí kémee kuyu kpe-i n waii? ¹⁹ Yeesu uu pi pise re: Yare mewai méye mpuri ye me? Api rinó u yósu re: Lelee Nasareti ukó Yeesu n leeme má. Antepu lo yee rínanje m má. U Uléécaá ne pisoí keyu-i unnanje nyísele uliwaiwai ne uanɔlempi kémee. ²⁰ Pɛpɛɛ ye Uléécaá inyóɔnse n wa piwéese ne kuróyu piyukóó api u tini api nsímé u cɔnse ai wai re piké u kpu. Api kunapéékóó kecáá u karii. ²¹ Tɔ pɛɛ tálɛ te uyee yé Isirayeli riyu lɔ. Amá keyáa táánū ye nké ke mewai mɛ amé ne n wapisi. ²² Asei kecáá, keróɔcɔpe, pinósi pinyine ye týele ai píri ró wai. Kemaresine kapi rikpíi-i ha. ²³ Amá ápi u leepɔ. Api pɛɛri api ró símisi re piléecaatumɛ pinyine ye pikeyu-i rikpáfumele api pi maa re u nyánile. ²⁴ Piróséncɔ pinyine api rikpíi-i simpɔ api leepɔ yare lɛ ke pinósi api ró ní kɛɛ. Amá ápi pɛɛ uricuruu yɛ. ²⁵ Yeesu uu pɛɛ pi maa re: Nó piníri mpí, a týe nó atu má áni la nóké mmɛ ke antepuye api nó n símisi ne kefa tene. ²⁶ Ai pɛɛ pise re uyɛ ke Uléécaá uu n wée uké lɛ íwe li uu kelene umeyɔopi-i lonii? ²⁷ Uu pɛɛ limemáá mmɛ nnéi kai uriyu kecáá átélé-i n wólaalɛ pi kpáiiise, Moisi ritelé kuú ne kori uú ne antepuye akó tene. ²⁸ Kapi kuyu kpe-i kapi n simpɔ n nyahai, Yeesu uu wai yare u lalɛ uké ketaa-taa ha. ²⁹ Amá api u nyereɛ pin tee re: A kerókúri tone, li nnyóó wale kesine ake nyahai. Uu keyɔ pi tiki apí ha kesé tone. ³⁰ Apí tone re piké iluke li, uu kukpónó kpísi uu Uléécaá pɔnɛse uu pɛɛ ku kpókórine uu pi

ku pa. ³¹ Piinipere ii pere wúkule api u ceru, amá uu pikeyu ke-i mílu. ³² Api pimεcεpεcire m máikεene re: Pó te piyo ke nsímé kuú pere ncée-i n símisi ne Nléécaasimé asei kuú pere ró n símisi nn tó ló ηmaa.

³³ Api mese ne mese yisi api Yerusalem simpɔ. Api pipiretiki kefi ne use ne pipisencɔ leepɔ pin cápinelɛ, ³⁴ pin tee re: Mesei ye me, Upíima ye nkpɔ kémee yisile uu tíyese Simɔ uu u yenu! ³⁵ Pɛ ticuruu api lelee ncée-i n wa pi keenkεe ne lɛ kai n wa apí ne Yeesu ceru kumúnjé kpe-i kuú pere kukpónó rin̄kpókórine.

Yeesu ye umεcire upipiretiki nyise

(Matiyee 28:16-20; Mariki 16:14-18; Yohani 20:19-23; UPM 1:6-8)

³⁶ Api kahane nkpáni nsímé n tene, Yeesu ricuruu uu pikecεpe kpáfúme uu pi maa re: Nóanékínj aké n ninjú. ³⁷ Pikewuu ake tólu, iwame píima ii pi tini, likumúnjé re li pi wa yare kuníri kunyine kapi nyáni. ³⁸ Amá Yeesu uu pi maa re: Yo nnya kai nó ricónj? Yo nnya kani nósinéfa-i tíru? ³⁹ Ani anénipe ne anéna ripaí. Mesei née lo. Ani né rica ani yénu. Kuníri áku ipin̄esare née akóhɔ má, yare kani nní lɛ nnéi kenécáá n nyáni. ⁴⁰ [Uu anóo nyɛ male uu uanipe ne uana pi nyíse.] ⁴¹ Mpóonare ne píri píima yee pi n we nnya, ápi nkpáni fe piké nsímé mmɛ pakare. Uu pi pise re: Nɔ nté liluke-luke linyine málee? ⁴² Api nkpíntomé ηmáá-ηmáá keri u pa. ⁴³ Uu n kpísi uu takai piinipere-i. ⁴⁴ Uu pere pi maa re: Mmɛ kaní pere nó n símisi kumúnjé kpe-i karí pere kesé n we ye mmú. Li pise re lɛ nnéi kai kenécáá n wólaalɛ Moisi isé kémee ne antepuye atelé kémee ne siyóme atelé kémee liké wa. ⁴⁵ Uu pere mesohɔ pi tápile piké ne Nléécaasimé asei n kó nnya. ⁴⁶ Uu pi maa re: Lɛ kai n wólaalɛ ye nní: Li pise re uyɛ ke Uléécaá uu n wée uké íwe li, uu pere keyáa táánũ tunjé pikpɔkpɔ kémee yisi. ⁴⁷ Li kɔ pise re piké urinyiri ne sitɛ nnéi kémee písoi riyóó re piké mefine conse Uléécaá uké piakópe pi sárei. Amá Yerusalem kuyu kapi yé ne koraane. ⁴⁸ Nóo lɛ piseérakóó. ⁴⁹ [Iyee nnyí], ihεe iyɛ ke Unésáá uu rin̄hɔ re u yé nó he. Née rinécúruu nó i pamene. Amá li pise re nóké kuyu-i n tũ hái ne kumúnjé kpe-i ke keyómecaa nnaηe nn yé nókenécáá n súime.

Yeesu ye keyóme taálɛ

(Mariki 16:19-20; UPM 1:9-11)

⁵⁰ Yeesu uu limemáá ne kuyu iyaa pi simpɔ, Petanii kekúrí, uu anípe síka uu rinóo sone pi tikise. ⁵¹ Kumúnjé kpe-i kuu rinóo sone pi n tíkiselɛ, uú ne pi tólu, ai keyóme-mɛ u sakaapɔ. ⁵² Pɛ api Uléécaá yáasi api pere Yerusalem pele ne mpóonare píima. ⁵³ Api ye pere mesére Uléécaá keyɔ-i n cápinelɛ pin Uléécaá pakarente.

Nsímé Kεcirε ritelé ke Yohani uu n wói

Lelee ritelé nti kέmee ní we Yohani yee Nsímé mmú wói. U Yeosu upiretiki ne uusanε le. Efεesi kuyu-pá, pεe mekee Asii keteni-i kuu Nsímé Kεcirε ritelé nti wói.

Ifaaci iyε mekériine ye mmé:

1. Yohani ye símisile uú ne nyíse re Yeosu Kirisi yee Uléεcaa rináo. Uléεcaa rináo tē arí weri ari kerócεpe n we (1:1-18).
2. Yohani ye nyíse re Yeosu ye Uléεcaa Kεpipi le. Yeosu ye kó uicélaa kέmee nyíse re uyee iluke yee ye nfáa n he ne useεsé yee ye pisoι ne Sáa Uléεcaa kέmee ní ha, ne metéι mee ketē nnéι n kpáιilē. Lē ke Yeosu uú ne mπά úye nyíse re uyee úye (1:19-12).
3. Yeosu ye umεcirε cápine uké kpu uu kó upipiretiki icélaa tórwó pa (13-21).

Tinóo tee ye metéι ne nfáa n he

¹ Uléεcaa uké kelene mπά yo n wa, Tinóo ye pεe wele. Tinóo ne Uléεcaa pεe pεé we. Tinóo ye pεe Uléεcaa le. ² Ti ne Uléεcaa pεe pεé we Uléεcaa uu kelene mπά yo wai. ³ Tē ke Uléεcaa uú ne ritiki uú ne mπά yo wai. Líka ái we ke Uléεcaa uu n wa kái pεe tē kuú ne ritiki. ⁴ Tetee nfáa riyíkí mee pisoι metéι n wai. ⁵ Metéι ame kunmaha-i léeri, amá kunmaha áku fe kuké me yarii. ⁶ Uléεcaa uu keyáa utisi unyine tum. Pi ye u sée re Yohani. ⁷ U kale re uké metéι mē pisoι nyíse, mπά úye uké ne kefa me tene. ⁸ Ai uricuruu ηmaa yee metéι, amá u kale re uké metéι mē nsímé pisoι símisi. ⁹ Metéι mē mεcirε ηmane mee metéι yíkíyiki. Me ketē kecáa kale re meké pisoι nnéι n kpáιilē. ¹⁰ Tinóo ye ketē kecáa kale. Tē ke Uléεcaa uú ne ritiki uú ne ke wai, amá kari ní ka, ketē pikó ápi ri ceri. ¹¹ Tinóo ye tipikó kέmee kale, amá tipikó ápi ri yósi. ¹² Amá pē nnéι pεe ri ní yósi apí ne kefa ri tene kari rínanε he re piké panse Uléεcaa sipipi. ¹³ Ai mesoimare kapi pi mari nnya, ái kó lē ke pisoι api ní la piké ye pisiwā mari nnya kapi fe api lē panse. Api panse Uléεcaa sipipi yare ke sisoipipi asi ye m mári née yare ke sisoipipi asi ní la meco. Amá Uléεcaa yee umela kέmee nfáa fale pi he.

¹⁴ Tinóo ye pansεle kesoipipi tin kerócεpe tū. Ti ípeeléε mále tin kó nsímései má nsone. Tó umeyóopi yenle. Meyóopi ke Kεpipi cireníne ake Sáa Uléεcaa kέmee n yé. ¹⁵ Yohani ye ukεcáa aseéra lesele uu cáai re: Nkó nsímé kamí maa re: Uyee kenépire n weme ye né fele. Uyε ne pεé wele api kelene nē maru. ¹⁶ U ípeeléε ró nyísele uu lē nnéι kuu m má ró he faalaa, líka ái tó ripári.

17 Asei kecáá, Moisi ke Uléécaá uú ne ritiki uú ne isé ró pa. Amá Yeesu Kirisi kuú ne ritiki uú ne ípéelée ró nyíse uu kò nsímései ró símisi. 18 Uka úu Uléécaá yénaalē. Insá Ukepipi cireníne kee ukeméé ní we, ken kò Uléécaá, kee ró u nyíse.

*Aseéra ke Yohani Uniwolé uu Yeesu kecáá ní lése
(Matiyee 3:1-12; Mariki 1:1-8; Luki 3:1-8)*

19 Yohani aseéra kuu n lése ye nnyé: Péé uye-i ke Pisuifi piwéése pee Yerusalem—ní we api pepe ye Uléécaá inyóonse n wa ne Lefi mpuri pikó n tū te piké ha u pise re uyeé úye? 20 Yohani úu kesi, u pinnéí keyu-i aseéra lesele re: Ai né Yohani ke Uléécaá uu wée. 21 Kei kapi kò pipise u rikpá re: Pò mpíí úye kecire le? Póó Elii néé? Uu re: Eehei. Api kò pipise u kpá re: Póó antepu uyē, néé yo? Uu re: Eehei. 22 Api kò pipise u kpá re: Póó pee nkpéni úye ηmaa? A ró símisi tóké ha pepe ró n tumme símisi. Pò ripóóúruu ηmaa mpíí re pòó úye kecire? 23 Kei ke Yohani uu pee pi pese re: Néé nní uyē nsímé ke antepu Esayi uú pee n tee re:

Unyine ye kucesi kóima-i yóólē te ani Upíima ncee ritēiise.

24 Pē kapi pee Yohani kémee n tū ye pee Pifarisi le. 25 Pē api pee u pise re: In te ái pó ke Uléécaá uu wée, ái kò pòó Elii, áa kò antepu uyē, yo nnya kaa pee pisei míni wolé? 26 Yohani uu pee pi pese re: Míni ke néé pisei wolé. Amá unyine ye nókénécópe nké-i wele káni n nyu. 27 U kenépire wemele un né fe. Inésoi íi tu re ké ukunéeri ηme fénné. 28 Petanii keyupi kee Yuritee metérí ketunjeleeme kuwéé-mē ní we kémee ke lē nnéí ai lē wai. Kei ke Yohani uu ye pee Yuritee nkoi kémee pisei míni wolé.

Yeesu ye Uléécaá Risanpipi le

29 Kai kóso n weesi, Yohani uu Yeesu yenu un ukekúrí wépo, uu re: Ani ripáí, Uléécaá Risanpipi ye ye pisei nnéí akópe n lése ye ntí. 30 Uyē kamí pee tee re: Unyine ye kenépire wemele un né fe. Uyē ne péé wele api kelene né maru. 31 Ne pee lē símisile ám nyu úye kecire lo. Amá ne nkpéni kale nen Isirayeli pikó míni wolé piké ne u n céri nnya. 32 Yohani uu kò kpá re: Ne Uléécaá Nfaasóne yenle nn keyómecaa-pò súiri yare tilóólá arí ne ukecáá tone. 33 Am pee kahane n ceri re uyeé úye kecire, amá Uléécaá ye né n tumme re ké pisei míni wolé ye né maa re: Pó Uléécaá Nfaasóne yē nn súiri nn unyine kecáá tone. Uyeé sónti uké Uléécaá Nfaasóne pisei he piké nkeméé m pólólē. 34 Yohani uu kò kpá re: Ne nkpéni li yenle. Lē nnya kam aseéra lese re uyeé Uléécaá Kepipi.

Yeesu pipiretiki foí kecáá nsímé

35 Kai kóso n weesi, Yohani ne upipiretiki pité pinyine api keló ke-i n we. 36 Yohani uu Yeesu yenu un tósu uu re: Ani

ripái, Uléécaa Risanppipi ye ntí. ³⁷ Ke Yohani pipiretiki pité pē api lē n kō, api yisi api Yeesu tiki. ³⁸ Yeesu uú ημεελú uu yēnu re pi u tikilenle, uu pi pise re: Yo kani wéési? Pē api kō uyē pise re: Yei kaá we, Raapi? Raapi aseí nyee Ucélaa. ³⁹ Uu pēe pi maa re: Ani kam ani yē. Api yisi api u tiki apí ha yenu kei kuu n sói. Api keyáa kē ukékúrí kei tonε. Inyóótunε kefi ne mekpυulú kumúnjé-i kai lē wai.

⁴⁰ Pipiretiki pité pēe pēe Yohani nsímé n kō api yisi api Yeesu tiki, use yee Simōo Piyee uwā Antiree. ⁴¹ Antiree uu mefoí umáa Simōo piwélaa sí kelene. Uú ne u sáne uu u maa re: Tō Umēsii yenle. Mesii aseí nyee uyē ke Uléécaa uu n wéε. ⁴² Uu pēe umáa kpísi uú ne Yeesu lεεpō, Yeesu uú ha u nyáneí tírímí uu re: Pōo Yonaasi unmánε Simōo. Piké ye nkpéni pō sée re Sefaasi. Liasei re Ripare.

Yeesu ye Filipu ne Natanayeli sée

⁴³ Kai kóso n weesi, Yeesu uu hó re u yé Kalilee ketē-pō ha. Kuu n tósu, uú ne Filipu sáne uu u maa re: A yisi a né ritiki. ⁴⁴ Filipu ye Petisayita keyupi ukó le Antiree ne Piyee meco. ⁴⁵ Filipu pōo kō ne Natanayeli sáne uu u maa re: Tō uyē nsímé mee Moisi isé ritelé-i n wólaalē, antepuye api kō n símisi yenle. Uyee Yosefi unmánε, Nasareti ukó Yeesu. ⁴⁶ Natanayeli uu u maa re: Lisone linyine yé fe ai Nasareti-pō leerii? Filipu uu u pese re: A kam a ne ipónípeε yē.

⁴⁷ Yeesu uu Natanayeli yenu un ukékúrí sónepō uu re: Isirayeli ukó yíkíyiki ηmaa ye nkó. Uu piyaaluke má. ⁴⁸ Kei ke Natanayeli uu pēe Yeesu pise re: Yei kaa né nyu? Yeesu uu u pese re: Háí kaá pēe kúfikiyee riyíkí ní tū, ne pēe pō nyule Filipu uu kelene pō séi. ⁴⁹ Natanayeli uu pēe Yeesu maa re: Ucélaa, pō Uléécaa Kepipi le. Pōo Isirayeli uyōopi! ⁵⁰ Yeesu uu u pese re: Néntε kam pō m maa re háí kaá pēe kúfikiyee riyíkí ní tū kam pō yé nnya kaá ne kefa né tene? Pō kam aa lē litónjé-tónjé yēnu. ⁵¹ Asei kecáá, ké nó símisi re nó kam ani keyómεcaa yēnu ken wúkulelē, piléεcaatumε pin né Usoi Kepipi kecáá tóoi pin ne keyómεcaa táái pin kō ne súlaari!

2

Pinósikpiké anyá nstmé Kanaa kuyu-pō

¹ Siyáa sitaani memáá, api pinósikpiké anyá Kalilee ketē-pō Kanaa kuyu-i n wai. Yeesu uni un anyá nyε-i we. ² Pi Yeesu ne upipiretiki pō kō kei kusáne séele. ³ Píta apí weri api kumúnjé kunyine-i tene. Uni uu pēe u maa re: Píta ye ne pi tenele. ⁴ Yeesu uu u pese re: Unósi! Ne nyule, áí pōo yé né símisi lē kam yé ní wa. Inétunε íi kahane n tu. ⁵ Kei ke úni uu pēe upikeikó pēe kei ní we maa re: Ani lē nnéi kuu nó m pisene wa. ⁶ Mepéré apōri

akpuulū anyine ye pee wele. Kei ke Pisuiŋi api ye mīni wa apī ne pimēcīre nyóonse. Mpá kupóri kúye yé fe aku ánicari até née ataani * yósu. ⁷ Yeesu uu upikeikó maa re: Ani mīni lū, ani apóri nnyé yípū. Pē api mesei lūni ai a yípuni aí wure. ⁸ Yeesu uu pee pi maa re: Ani nkpéni kpehē aní ha uyee anyá iluke kecáá m paílē pa. Pē api kpehēni apí ha u pa. ⁹ Kapi u mí pa, uu lélé mīni men pansē píta. Uu nyu kei ke píta pē api n léeri. Amá pikeikó pee n kpehē apí ne hapó pón n nyu kei kapi n léeri. Kei ke uyee anyá iluke kecáá m paílē uu pee unósikó uyē sée, ¹⁰ uu u maa re: Píta lari-lari ke pīsoi api ye ne pinírē kóraane. Pin n le, api pee pikópe leseri. Amá píta lari-lari ke póo yekei aí ne nkpéni tulu!

¹¹ Lē ke Yeesu uu Kalilee keteni-i Kanaa-pó mewaisaŋa piwai kori. Lē kuú ne ummule nyíse upipiretiki api peé ne kefa u tene. ¹² Lē memáá, Yeesu ne úni ne upimarēcō ne upipiretiki api yisi api Kaperinawum tómpo apí ha kei siyáa sinyine wai, apí nánai.

Yeesu ye Uléecaa keyo-i pikpéense lakase

(Matiyee 21:12-13; Mariki 11:15-17; Luki 19:45-46)

¹³ Ke Pisuiŋi nkpo melóo anyá aa nnyáã n wa, Yeesu uu pee yisi uu Yerusalem tómpo. ¹⁴ Uu kei Uléecaa keyo kémee pikpéense lepo pin ináa ne isáŋ ne alóolá yái, picó pón túntilē pin ne siwóo foru. ¹⁵ Kei kuu iŋme kpísi uú ne nséi wai uú ne pi ne piisan ne piinaa Uléecaa keyo kémee lákase apí lelu. Uu piwóofore ataapili láuli, siwóo asi yékáá. ¹⁶ Uu pee pilóoláyái pó maa re: Ké nté nó paa nfáani, áni kape Unésáa keyo kuyáa pansese. ¹⁷ Kei ke upipiretiki api pee nsímé mmú mee Nléecaasimé ritelé kémee n wólaalē léise re:

Hai Uléecaa! Lē kam nní keyóyo ní la ye né torele yare nna.

¹⁸ Kei ke Pisuiŋi piwéése apí pee u pise re: Mewaisaŋa méye kaa yé fe aa wai aá ne ró nyíse re pō ncée mále póké lē wa? ¹⁹ Yeesu uu pi pese re: Ani Uléecaa keyo nké fori ké siyáa sitaani ne pimóme ke pese. ²⁰ Api u pise re: Anmē afeena ne akpuulū kapí ne keyo nké m. Kē ke pōo músu re pō fe aa siyáa sitaani ne mōmm? ²¹ Némipákane umēcīre kuú peé ne lē máne kuú ne Uléecaa keyo nkó símisi. ²² Ke Uléecaa uu Yeesu nkpo kémee n yukuse, upipiretiki api pee léise re u pee anóo nyē male. Api pee Nléecaasimé ne anóo nyē ke uricuruu uu ní ma ne kefa tene.

Yeesu ye pīsoi kemúnjé nyule

²³ Nkpo melóo anyá kumúnjé, Yeesu un Yerusalem-i we. Pīsoi apí mewaisaŋa kuu n wapisi yénti apí peé ne kefa u tene. ²⁴ Amá ke Yeesu pōo pikemúnjé nnéi n nyu nnya, úu ne ripóo pi larisi. ²⁵ Ai we re piké pīsoi kecáá nsímé u símisi. Uricuruu ye lele sisoipipi sifa-i ní we nyule.

* 2:6 Kupóri kpē yé fe aku aliitiri píle née píle ne kefi ne ataani yósu.

3

Mmē ke Yeesu ne Nikotem api n simisi

¹ Utisi unyine yee pēē we, api ye u séi re Nikotem. U pēē Pifarisi kunai kēmee wele un kō Pisuifi uwéēse use unyine. ² Uu kesine kenyine Yeesu-i sí uú ha u maa re: Ucélaa, tō nyule re Uléécaā yēē pō tumme re a rō céési. Uléécaā unsá usoi kēpire n we, úu yé fe uké mēwaisaŋa mmé kaa nní n wai mēcō n wai. ³ Yeesu uu u pēse re: Ké pō simisi aseī kecáá re pinsá úye pimáre rinkpá, úu Uléécaā iyōopi yēnune. ⁴ Kei ke Nikotem uu pēē u pise re: Iye kapi yé kō fe api usoi yēē pikpurū mī masí pimáre kpá? Yare u yé fe uu kō úni kefa-i pēepō api kō pimáre u kpá née? ⁵ Yeesu uu u pēse re: Ké pō simisi aseī kecáá re pinsá míni ne Uléécaā Nfaa kecáá rintiki piké ne usoi pimáre rikpá, úu Uléécaā iyōopi yēnune. ⁶ Lē ke kesoi pipi ake m mári ye lisoikó le. Lē ke Uléécaā Nfaa nn nfáa n he ye Nfáasone likó le. ⁷ Ai kape píri pō wa re ne maa re li pise re piké pimáre nó rikpá nnya. ⁸ Kuyō kun yei n la, kei kaku ye m pepu, aa kunné n kómēi, amá áa pēē nyu méye kaku léeri, méye kaku sí. Limēcō ke uyē ke Uléécaā Nfaa nn nfáa n he pō kō we.

⁹ Kei ke Nikotem uu kō pipise u rikpá re: Iye kai yé fe ai lē wai? ¹⁰ Yeesu uu u pēse re: Pō Isirayēli ketē kēmee ucélaa wéēse le. Yo nnya káa pēē liasei kómēi? ¹¹ Kei ke Yeesu uu pēē u maa re: Ké pō simisi aseī kecáá re lē kari n nyu nkó kari simisi. Lē kari n yé kecáá kari aseéra lese. Amá nó áni la nōké aróseéra nyē ηmurei. ¹² Ne ye nen lelee ketē nté n wai nsímé nó n simisi, áni ye ηmurei. Iye kani yé pēē fe ani ηmurei in te ne lelee keyómēcaā-pō n wai nsímé nó simisi? ¹³ Uka úu pikai keyómēcaā hápaalē, insá Usoi Kēpipi kee keyómēcaā-pō n léeri mēcirē. ¹⁴ Moisi ye pēē nweni ηmōhō ne iwáa wale uu kucesi kóima-i kuna kecáá kólō. Limēcō kapi sónti piké Usoi Kēpipi kuna kecáá rikōlō. ¹⁵ Uye un pēē ne kefa u n tene, liute uké ne nfáa teneciré n yé nnya. ¹⁶ Li we re Uléécaā ye pisoī meyíkíyiki lalē hái uú ne Ukepipi Cireníne pame re úye un ne kefa ke n tene, liute úu kape pō, amá uké nfáa teneciré yé. ¹⁷ Asei kecáá, Uléécaā úu Ukepipi ketē kecáá tumme re keké ne pisoī túhaane liké ne pi kpu. Amá u ke tummele re keké piri yu lō. ¹⁸ Uye un ne kefa ke n tene, Uléécaā úu yé uyē ne túhaane liké ne u kpu, amá úye unsá ne kefa ke n tene, Uléécaā ye ne uyē pitúhaane masile re úu Uléécaā Kēpipi Cireníne rinyiri ne kefa tene nnya. ¹⁹ Lelee n tíyese ke Uléécaā uú ne pisoī n túhaanene yēē re metéi ye ketē kecáá léemele, ke pisoī api mēwai kópe n wai nnya, api metéi yúlu api pēē kuηmaha meyá n la. ²⁰ Li we re nkó yēē mēwai kópe n wai ye metéi kóhōle, úu ye ne me rikō, un wuru re ái kape umēwai kópe yámne. ²¹ Amá nkó yēē

nsímései n tíkílě yèè metéí kémee léepòle liké nyíse re Uléécaá kémee ke umewai nnéí amé léeri.

Yeesu ne Yohani

²² Lě memáá, Yeesu uu yisi u ne upipiretiki api Yutee ketě-mě tómpò. U ne pē api kei siyáa sinyine wai un pisoí míni wole. ²³ Yohani pǎ ne kò pēe Enòò kuyu-i wele uu ye pisoí míni wole. Ai kei ne Salim kuyu ketaa we. Míni ye pēe kei meyá wole. Písoi pin pēe mesére ukemee sónaapò un míni pí wole. ²⁴ Api pēe kahane likumúnjé kpe-i u n tí piké kpanii. ²⁵ Yohani pipiretiki pinyine ne Usuifi unyine api pēe keyáa inyékii kapi ye ne usoi n nyóonse kecáá nsímé pásaine. ²⁶ Apí ne Yohani leepò api u maa re: Ucélaa, pò nó ne utisi uyě nòò pēe Yuritee nkoi metérj-mě ní we, aa ukecáá aseéra lese léisee? Uyee nní we un míni pisoí wole, pinnéí pin ukemee sónaapò! ²⁷ Yohani uu pí pese re: Uléécaá un rínanje pò n he re a ne linyine wa meciree kaa ye fe aa li wai. ²⁸ Nórínécúruu yé fe ani aseéra kenécáá lese re ne péré maa re: Ai nées Kírísí ke Uléécaá uu n wée. Amá Uléécaá ye né tummele re ké ne uyě kuu n wée kekpeé waimé. ²⁹ Nkó yee unósi n kpísi yee unósikó. Amá unósikó uyě usane pǎ ne ye ukekúrí n wele un unósikó metě kóméi lin u láárú. Limécò ñmaa kai nní meyíkíyiki né láárú, uyě ke Uléécaá uu n wée nnya. ³⁰ Li ne sá re uyě tinyiri tiké n taálě, tinékó tiké n cepilě.

Uyee keyómecaa-pò n léeri kecáá nkó

³¹ Nkó yee keyómecaa-pò n léeri ye nípá úye fele. Nkó yee ketě nté ní we ye ketě nté ukó le. Ketě nté líkó nsímé kuu ye n símisi. Nkó yee keyómecaa-pò n léeri ye nípá úye fele. ³² Lě kuu n yé uu kò kom aseéra kuu lése, amá úka úu kò pēe lě kuu mí ma ñmurei. ³³ Uyee lě kuu mí ma n ñmurei ye male uu wéeri re Uléécaá ye aseí le. ³⁴ Li we re Uléécaá nsímé kuu mí ma ke uutume uu ye símisi. Lě nnya ke Uléécaá uu ye uyě kuu n tū Nfáasone he ái kumúnjé má. ³⁵ Sáa Uléécaá ye Ukepípi lalé uu nípá yo keanipe-i wai. ³⁶ Nkó yee Uléécaá Kepípi ne kefa n tené ye nfáa teneciré mále. Nkó yee kenkó n késu úu yé nfáa mmě yě. Amá Uléécaá ye ne u wólaalenle.

4

Yeesu ne Samarii kuyu unòsi unyine ye we pin símisi

¹ Pifarisi api kóm te Yeesu ye pipiretiki meyá yenle un kò pisoí meyá míni wole ai tósu Yohani pikó. ² Asei kecáá, Yeesu ricuruu úu pēe úka míni wole. Upipiretiki pēe ye pēe pisoí wole. ³ Ke Yeesu uu n kò te lě ke pisoí api símaankēe, uu Yutee keteni-i yisi uu Kalilee ketě-mě pēle. ⁴ Uncee ye pēe kò Samarii ketě-mě còle nní ne kei lompò. ⁵ Uu pēe Samarii keyupi kenyine kapi ye n sée re Sisaa tulu. Ai kei ne kecare kē ke Yakupu uu pēe uuñmáne

Yosefi n he ketaa we. ⁶ Kei ke Yakupu kelukanka aké peé we. Ketúné kefi ne meté kumúné ke Yeesu uu kei tuipɔ, nsé nn u pelaalé, uu pee kelúkanka ké kekúrí tone.

⁷ Samarii keté unósi unyine uu pínílú hapɔ. Yeesu uu pee u maa re: A míni né he ké n ntí. ⁸ Upipiretiki pɔ ne pee likumúné kpe-i liluke-luke piwéláa hale kuyu-pɔ. ⁹ Samarii keté unósi uyé uu pee Yeesu maa re: Iye ke pɔ Usuifi, aa yé fe aa né Samarii ukó maa re ké míni pɔ he póké n ntí? Pisui fi ne Samarii pikó ápi ye pee rikone. ¹⁰ Yeesu uu u pese re: Pɔn pee lé ke Uléécaá uu ye n he n nyu, pɔn kɔ pee uyee nní pɔ m pise re a míni u he n nyu, pɔɔ ye pee u pise re uké míni pɔ he, uu pee míni mee ye nfáa n he pɔ he. ¹¹ Unósi uyé uu u maa re: Upíima, kelúkanka nké áke kusa címú, áa kɔ líka má póké ne lú. Iye kaa yé pee fe aá ne míni mee ye nfáa n he yenu? ¹² Urósáayaha Yakupu yee kelúkanka nké ne ró tíye. U ne usipipi ne uaseele yee pee míni mē n ntíle. Yare pɔ músu re pɔ Yakupu fele née? ¹³ Yeesu uu u pese re: Nníré yé usoi nkó yee míni mmé ní ntí piwai rikpá. ¹⁴ Amá nníré rín pikai nkó ke née míni n he uu me níru piwai kpáne. Míni mē kam u n hene ye ukemee pansene rñihai mee ye nfáa teneciré n he. ¹⁵ Kei ke unósi uyé uu pee u maa re: Upíima, a mepóni mē né he nníre rín kape ye kɔ piwai né rikpá. Peé uye-i, ái pee pise re ké ye kɔ nté pínílú peeme.

¹⁶ Yeesu uu pee u maa re: A n ηme a ha upóla séeme aá weri. ¹⁷ Unósi uyé uu u pese re: Am ula má. Yeesu uu pee u maa re: Pɔ alari mále póké re áa ula má. ¹⁸ Pila pinupū kaa pisóɔ masí. Nɔ ne utisi uyee kɔ nkpéni ní we úu kɔ upóla. Pɔ aseí mále. ¹⁹ Unósi uu pee u pese re: Upíima, ne yé te pɔ antepu le. ²⁰ Tiyópe ntí kecáa ke tɔ pisaayaha apí pee Uléécaá yáasi. Amá nɔ Pisui fi ani re Yerusalem-i kai pise re piké ye Uléécaá yáasi. ²¹ Yeesu uu pee u maa re: A kɔ te nú unósi, li itunje inyine-i sóntile, ái pee pise re riyópe ntí-i née Yerusalem-pɔ kani yéé Sáa Uléécaá yáasi. ²² Nɔ Samarii pikó, áni Uléécaá uyé kani n yáasi nyu. Tɔ Pisui fi ye Uléécaá uyé kari n yáasi nyule. Tɔ Pisui fi kémee ke píyulale api léeri. ²³ Amá li itunje inyine-i sóntile, ticurru li pikáme masile. Pepee Sáa Uléécaá n yáasi yéé ne piisoi nnéi u yáasi ne aseí. Pepee lé u n yáasi kuu wéési. ²⁴ Uléécaá ye Nfáasonne le. Lé nnya, li pise re pepee u n yáasi piké ye ne piisoi nnéi ritiki apí ne u yáasi ne aseí. ²⁵ Unósi uyé uu pee Yeesu maa re: Ne nyule re uyé ke Uléécaá uu n wée ye wemele. Uyé kapi ye sée re Kirisi. Un píyei n ka, u yé linnéi tɔ riyóó. ²⁶ Yeesu uu pee u maa re: Née ne nní pɔ n símisi, née liute uyé.

²⁷ Yeesu pipiretiki api likumúné kpe-i tuipɔ, ai nnó pi yipu re pi u yé un ne unósi unyine símisi nnya. Amá piuka úu kaha uké u pise re: Yo kaa ukemee wéési née yo nnya kaá ne u símisi?

28 Unósi uyē uu pēe ukēnintúhu kei yá uu kuyu pēle uú ha písoi símisi re: 29 Ani kam ani usoi unyine yē ye mēnéwai nnéi kam n wapisi né n kēénkēe. In n la, ái nkpéni uyē ke Uléécaá uu wéé? 30 Apí pēe kuyu-i léenti api símpō apí ha Yeesu lēepō.

31 Upipiretiki api pēe likumúnjé kpe-i u kpukēise re: Ucélaa, a kam a li. 32 Kei kuu pēe pi pēse re: Iluke inyine káni n nyu kam meluke má. 33 Kei ke upipiretiki api pēe pimecōpēcire pipíseine lō te: Néē unyine ye ne iluke u kale uu le? 34 Yeesu uu pēe pi maa re: Inéluke yēe re ké uyēe né n tumme mela n wai, ké kō pikei pē kuu né n forii n wai ne kētō-pō. 35 Nórínécúruu nōo ye maa re: Li tise iwáre ina liké ne kúkpaa tu. Ké nō símisi re ani n̄sōne ripáí ani yénu re iluke ye sicare-i pipele masile re piké i kpasi. 36 Ticurru ukpáa ye wele un uihéé yósu, un kō iluke kuu n kpási cápinente re iké nfáa teneciré yé. Kei ke ulukaa ne ukpáa apōō aa yé pēe kesē n láárú. 37 Lē kēmēe, meyu mmé ye aseí le re: Ucō ye ye lukesi, ucō uú kpasi! 38 Ne nō tunle re ani ha kecare ke-i káni pikei píka n wa kēmēe kpasi. Picō pēe kei keisi, nōo nkpéni weri ani pipikei kulaa n le.

39 Samarii pikó meyā ye ne Yeesu kefa tenēle re unósi uyēe maa re: Lē nnéi kam n wa kuu né símisi. 40 Lē nnya kapi Yeesu-i hápō api u pise re uké pikekúrí ketóne rikpá. Uu ηmurei uu pikekúrí tone siyáa sité.

41 Ke Yeesu uu uricuruu ne unnōo nsímé pi n símisi nnya, písoi kulúí píima picō api kō ne kefa u tenē. 42 Apí ye pēe unósi uyē maa re: Ai nsímé mmē kaa ró n símisi ηmane nnya karí ne kefa Yeesu tenē. Amá tō uricuruu konle un símisi, ari cēru re u mesei písoi nnéi Uyulale le. Lē nnya karí ne kefa u tenē.

Yeesu ye uyóopi usóóca wéése unyine ηmánē paise

43 Ke Yeesu uu siyáa sité sē kei n tóne, uu yisi uu Kalilee ketē-mē tómpō. 44 Yeesu ricuruu ye pēé maa re: Apí ye antepu úka uketē cire-i n waiselē. 45 Amá kuu Kalilee keteni-i n tuiṗō, kei pikó ye kusáne u yosile n̄sōne, ke pē ηmaa apí pēe Yerusalem-pō nkpō melóó anyá ní ha apí lē nnéi kuu n wa yenu nnya.

46 Yeesu uu pēe Kalilee ketē-pō Kanaa kuyu-i pēle. Kei kuú pēe wa míni amē panse píta. Uyóopi usóóca wéése unyine ye pēe Kaperinawum-pō we, uuηmánē un pólú. 47 Kuu n kō te Yeesu ye Yutee ketē-pō yisi uu Kalilee keteni-i hapō, uu ukēmēe sí uú ha u welu re uké Kaperinawum hapō uké uuηmánē ye ne nkpō n náasi paise. 48 Yeesu uu pēe u pise re: Nōnsá mewaisaṗa ne mewai píima n yē, áni yé fe nōké ne kefa né tenē, néē yo. 49 Uyóopi usóóca uyē uu Yeesu pēse re: Upíima, a kenéyo ha unéηmánē uké kelenē kpu. 50 Kei ke Yeesu uu pēe u maa re: A n ηme a kui, upóηmánē ye nfáa mále. Uu Yeesu nsímé mmē ηmurei, uu yisi uú kulu. 51 Kuu nkúlecee n kpási, upikeikó apí ne u sáne apí

u maa re: *Upóhmanē ye nfáa mále.* ⁵² Uu pi pise re: *Itunē iye kumúnjé ke uipinjē ii kutəsi piwai koraane? Api re: Sé ketúnjé, mese kumúnjé ke kupinjetoí aku ukεcáá le.* ⁵³ Usáa uyē uu pēe léise re itunē iye-i ηmaa ke Yeesu uu sé u maa re: *Upóhmanē ye nfáa mále. Lē nnya ke u ne ukeyo pikó nnéi api Yeesu ne kefa tene.* ⁵⁴ *Ke Yeesu uu Yutee ketē-pō n léeme uu Kalilee keteni-i pēeri, mewaisaŋa lírū meco kuu n wa ye mē.*

5

Yeesu ye kékankáláká kenyinge paise

¹ Lē memáá, Pisuiŋi anyá anyine ye pēe kumúnjé kpe-i Yerusalem-i wele. Yeesu uu yisi uu sí. ² Kúnipōre kunyinge ye kuyu kpe-i Isán Tinōnōo kekúrí wele. Pi ye kupōre kpē Epiree meyu kémee sée re Petesita. Akúsi sipole sinupū kakú má. ³ Pitóikó kulúí, pinyíye ne síkankáláká ne [pipáikóó ye pēe imele iyē metene fintilenle pin mé te míni meké lémesi. ⁴ Uléecaatumē unyinge ye pēe keyáa keyáa súimele uu míni pōkai. Utóikó úye un mepókai-maá mefoí míni me-i n lompō, nípá itói iye kuu pólú, u ye peile]. ⁵ Utisi unyinge ye pēe kei wele. Kuú ne m pólúme, li wale inmē ité íi we afēena. ⁶ Ke Yeesu uu u n yé un kei finu, uu kō kom te kuú ne m pólúme ái kusa nánai, uu u pise re: *Pō la pōké peii?* ⁷ Utóikó uyē uu u pēse re: *Upliima, ám úka má re míni men n lémesi uké mekemee né tampo. Ne ye náasile, ké n tuipō, unyinge un né fōsí.* ⁸ Kei ke Yeesu uu pēe u maa re: *A yisi a ripósánáápōré kpisi aa sōne.* ⁹ Utisi uyē uu mese ne mese pélu, uu urisánáápōré kpisi uu nsé kápáá. Kewénteyaa tunjé kaí pēe lē wai. ¹⁰ Pisuiŋi piwéese api utisi uyēe nní m péi maa re: *Neni ye kewénteyaa le. Lē nnya irósé kémee, ncée ín we re pōké ripósánáápōré cō.* ¹¹ Uu pi pēse re: *Utisi uyēe né m paise ye né maa re: A ripósánáápōré kpisi aa sōne.* ¹² Api u pise re: *Woo liute uyēe pō m maa re: A ripósánáápōré kpisi aa sōne?* ¹³ Uu pi pēse re úu nkpáni u nyu. Uu mesei fe uké u ceri. Yeesu ye pēe pisi riwúí tee kei ní we kémee lompōle uu ne tōmpō. ¹⁴ Lē memáá, Yeesu uu yisi uu Uléecaa keyo sí u ne utisi uyēe m péi apí ha sáne. Yeesu uu pēe u maa re: *Kaa nní m péi, kape kō akōpe piwai rikpáse, lē lifee-fee ái kape ne pō n wa nnya.* ¹⁵ Utisi uyē uu pēe sí uú ha Pisuiŋi piwéese símisi re Yeesu ye u paise. ¹⁶ Lē nnya ke Pisuiŋi piwéese api Yeesu pitele wa re yo nnya kuu kewénteyaa tunjé lē wa. ¹⁷ Kei ke Yeesu uu pi pēse re: *Unésáa Uléecaa ye ne pikei kecáá wele néen kō pikei kecáá we.* ¹⁸ Anóo nyē nnya, Pisuiŋi piwéese api pēe meyá piwélāa ne ηmóópú re piké Yeesu kpu. Ai re kuu kewénteyaa kecáá isé rinlós ηmane nnya, amá kuu kō m maa re Uléecaa ye uusaa le, lin pēe nyíselē te u ne uyē ne sále nnya.

Uléecaa Kepipi nnaŋe

¹⁹ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Asei kam nní nó símisi re né Uléecaa Kepipi, ám nnénaŋe cire ne fene ké linyine wa. Lẽ ke Unésáa Uléecaa uu ye n wa am yénu ŋmaŋe kam ye fe am wai. Lẽ nnéi ke Unésáa uu n wai ké née kɔ wai. ²⁰ Sáa Uléecaa ye Ukepipi lale, uu pee lẽ nnéi kuu ye n wa ke nyísente. U kɔ mewai mee mmé n fe pinyíse ke kpáne liké pee nnóó nó yi. ²¹ Yare ke Unésáa uu ye pikpɔkpɔ n yukuse uu nfáa pi he mecɔ ke Ukepipi ake ye ken píye n la, ake pẽ nfáa he. ²² Limecɔ, Sáa Uléecaa úu ye ne úka túhaane. Amá Ukepipi kuu rinaŋe he re keké ne pisoí nnéi túhaane, ²³ pisoí nnéi piké ne Uléecaa Kepipi ríyu n waise yare kapi Uléecaa ríyu n waise mecɔ nnya. Nkó yee úu Uléecaa Kepipi ríyu n waise, úu kɔ Uléecaa yee ke n tumme ríyu waise.

²⁴ Asei kam nní nó símisi re nkó yee ye nnésímé kutu rincɔ úu ne uyee né n tumme kefa tene ye nfáa teneciré yénle. Api ne metúhaane u má. U nkpɔ kémee piléle masile uu nfáa teneciré yénu. ²⁵ Asei kam nní nó símisi re kumúŋé kunyine ye sóntile, ticurruu ku pikáme masile. Pée uye-i ke pikpɔkpɔ api yé Uléecaa Kepipi metè n kɔ. Peeee n kɔ api nfáa yenu. ²⁶ Uléecaa yee nfáa te. Limecɔ kuu Ukepipi rinaŋe he re keké nfáa n te. ²⁷ Ne Usoi Kepipi le nnya kuu ncée né he re ké ne sisoipipi túhaane. ²⁸ Ai kape nkpáni píri nó wa. Kumúŋé kunyine ye sóntile, peeee n kúlaankelẽ piké menétè kɔ, ²⁹ api pee nkpɔ kémee yisi. Peeee piisoí kémee lisone n wa api nfáa teneciré yénu. Api peeee piisoí kémee akópe n wa pɔ ne túhaane aí ne pi kpi. ³⁰ Am yé fe ké nnénaŋe cire ne linyine wa. Lẽ ke Uléecaa uu né ní símisi kam ye ne ripái amí ne túhaane. Menétúhaane ye aseí mále re ám wéési ké menéla wa nnya, amá uyee né n tumme mekó kam wéési ké wa.

Yeesu piseérakɔ

³¹ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: In te né ŋmaŋe née kenécáa aseéra lese, nnóome ye mu. ³² Amá ne úseérakɔ mále yee aseéra kenécáa n lése. Ne kɔ nyule re aseí kuu símisi. ³³ Nɔ pisoí Yohani kémee tunle re piké kenécáa nkó kɔ, uu kɔ aseí lese uu símisi. ³⁴ Né ám písei re unyine uké kenécáa aseéra lese. Amá ne la re liké nórínéyu lɔ nnya kam Yohani aseéra kuu kenécáa n lése símisi. ³⁵ Yohani pɔ ne we yare kéfíráa kapi rinsé, kemetéi ame nó kpáii. Lẽ nnya kani kemetéi mē nnya ituŋe inyine-i mpóonaŋe yē nkáripí. ³⁶ Amá aseéra ŋmaa ye kenécáa wele, an Yohani akó kuu kenécáa n lése fe. Lelée nní pikéi ke Unésáa uu né n forii nen wai. Piricurruu ŋmaa pee aseéra kenécáa lese re Sáa Uléecaa yee né tumme. ³⁷ Unésáa uyee né n tumme ye uricurruu kenécáa aseéra lesele. Ani ketume umetè komaalẽ, ani kɔ ukeyu yenaalẽ. ³⁸ Ani kɔ unsímé rísone múlẽ. Li we re áni né ke Sáa Uléecaa

uu n tumme ne kefa tenelē. ³⁹ Nō ye Nléécaasimé kémee pereile nōn músu re nó nkemee nfáa teneciré yē. Ani kō te mmē cire mee kenécáá aseéra lese. ⁴⁰ Ani kō peé la nōké kenémee kam nōké nfáa mmē yē.

⁴¹ Ai písoi ipakare kam wéési. ⁴² Ne nó nyule. Ani nósinéfa-i Ulééca la. ⁴³ Unésáa rinyiri kamí ne ka, amá ani piyóó né yúlu. Amá unyine un nté ne urinyiri n ka, nó uyē yósi. ⁴⁴ Nō ye n lale nōké nómenécəpəcire m pakarentene. Ani la Ulééca a ηmane uké nó m pakarente. Lē nnya káni yé fe nōké ne kefa né tene. ⁴⁵ Ani kape m músu re née ha Unésáa Ulééca kémee tíyesene nōké akópe yē. Amá Moisi uyē kaní ne ripóó n láárú yee ha tíyesene nōké akópe yē. ⁴⁶ Kenécáá nsímé ke Moisi uu wói. Nōn pee meýíkíyiki Moisi nsímé n ηmurei, nó pee kō nnékó ηmurei. ⁴⁷ Amá in te áni mmē ke Moisi uu n wói ηmurei, íye kani yé pee nnékó ηmurei?

6

Yeesu ye písoi ákotokú anupū (5.000) kpínii
(Matiyee 14:13-21; Mariki 6:30-44; Luki 9:10-17)

¹ Lē memáá, Yeesu uu Kalilee kupiyee kapi ye kō n sée re Tiperiyaati menimaa téj uu ritíme ríco-mē sí. ² Písoi kulúí píima pinyine ye pee u tikilenle, kapi n yé te u mewaisaηa wapisi un pitóikó pəisente nnya. ³ Kei ke Yeesu uu pee riyópe ritaá u ne upipiretiki apí ha tone. ⁴ Pisui fi nkpə melóó anyá ye peé uye-i nyahaimelē.

⁵ Yeesu uú weríí uu yénu re písoi kulúí píima ye ukemee sónaapə, uu pee Filipu maa re: Yei kari yé iluke yee yé písoi mpí nnéi meluke n tu lə? ⁶ Sikóri kuú ne lē ma uké peē uké yé te íye ke Filipu uu yé u pese. Uricuruu ye pee nyule lē kuu n waine. ⁷ Filipu uu u pese re: Mpá təké nwóóweni mepipi píle píle meté ne iluke lə ái nkpáni nípá úye nkáripí nkáripí meluke tulune. ⁸ Uupiretiki uə, Simə Piyee uwā kapi ye n sée re Antiree pəó pee u maa re: ⁹ Kewá ηmánepi kenyine ye nké nté ken akpónó anupū ne ikpíntomé ité múílē. Yarə yo ke lē ai yé nkpáni písoi kulúí píima nkú wa? ¹⁰ Kei ke Yeesu uu pee re: Ani písoi pē maa re piké tone. Meyúí áme pee kusa kelə ke-i piye. Apí pee túnti, aí lelu písoi ákotokú anupū kumúnjé (5.000). ¹¹ Kei kuu akpónó kpísi uu akecáá Ulééca pəonese uu pee pepe kei ní we a həne. Uu kə liməə ikpíntomé wai, ai pinnéi meluke tulu. ¹² Kapi pinnéi ní li api lepu, Yeesu uu pee upipiretiki maa re: Ani akéri tərəə kóóí, líka ái kape pə. ¹³ Apí akpónó anupū nyē kapi n li atərəə kóóí ai anére kefi ne até yipu. ¹⁴ Ke písoi pē api mewaisaηa ke Yeesu uu n wapisi n yé, api peé n símaankee re: Mesei, usoi nkó yee antepu kapi n tee re u ketē kecáá sónti. ¹⁵ Yeesu pəó

céru re pi sóntile piké u tí piké ínnaŋe iyóopi u tonse. Uu lē nnya riyópe pítaá pele uú ha umécire n tū.

Yeesu ye míni kecáá sónē

(Matiyee 14:22-33; Mariki 6:45-52)

¹⁶ Kai nnyóó n wa, Yeesu pipiretiki api cépi apí ha kupiye ritime n we. ¹⁷ Api kúninói loni api kupiye n térlē pin Kaperinawum kuwéé-mē sí. Kesine ye pee likumúné kpe-i piwai masile, Yeesu úu kó pee kahane pikekúrí n hapó. ¹⁸ Kei ke meyo píima menyine ame pipépe ló, míni ame péé n tóonkee. ¹⁹ Kapi kúninói rintikíí yare kilomētiri pinupū kumúné, api Yeesu yenu un míni kecáá sónē un ne pikekúrí wépo, iwame ii pi wai. ²⁰ Kei ke Yeesu uu pee pi maa re: Néē lo, iwame íi kape nó wa! ²¹ Api péé n la piké kúninói kémēē u kpísi. Amá kúninói aku kei nní mese ne mese kei kapi n sí tulu.

Tisoiwut ye Yeesu wéési

²² Kai kóso n weesi, písoi riwúí tēē kupiye ritime te-i m mészú ari yénu re kúninói kuse kpee ye kei n we, Yeesu úu kó ku ló u ne upipiretiki piké ne kesé tómpó. Upipiretiki ŋmane pee pee tómpó. ²³ Amá áninói aco ye pee Tiperiyaati ketē-mē leemele aa kei ke Upíima uú pee akpónó kecáá Uléécaā m pónese api pee a le tuipe. ²⁴ Ke písoi riwúí tē ari n yé te Yeesu ne upipiretiki ápi kei we, api pee piricuruu áninói nyē loni apí ne Kaperinawumpó Yeesu piwélaa sí.

Yeesu yee iluke yee ye nfáa n he

²⁵ Api kupiye ritime ricó-mempó Yeesu leepó api u pise re: Píyeyi kaa nté tuime, Ucélaa? ²⁶ Yeesu uu pi pese re: Asei kecáá, ké nó símisi re ái re kani mewaisaŋa kam n wapisi n yé nnya kani né wéési, amá kani akpónó ní li ani lepu nnya kani né wéési. ²⁷ Ani kape iluke yee ye n fóni nnya n náási, amá ani iluke yee íi ye píikai n fóni ii ye kó pee nfáa teneciré he nnya n náási. Usói Kepipi kee yé iluke iyē nó he, li we re Sáa Uléécaā ye unwói ukecáá wale. ²⁸ Api u pise re: Iye kari yé wa tóké ne pikei pē ke Uléécaā uu ní la piwai n fe? ²⁹ Yeesu uu pi pese re: Uléécaā pikei kuu nó m pise ye mpí re ani ne uyē kuu n tumme kefa tene. ³⁰ Api u maa re: Mewaisaŋa méye kaa yé wa tóké yé tóké péé ne kefa pó tene? Mewai méye kaa waine? ³¹ Pirósáyaha ye iléécaaluke kucesi kóima-i lile yare kai Nléécaasimé kémēē n wólaalē te: Iluke yee keyómecaa-pó n léeri kuu pi he re piké li. ³² Yeesu uu pi pese re: Asei kecáá, ké nó símisi ani kóm te ái Moisi yee iléécaaluke nó he, amá Unésáa yee iluke yee meyíkíyiki keyómecaa-pó n léeri nó he. ³³ Iluke ke Uléécaā uu ye n he yee nní uyee keyómecaa-pó n léeri uu ye písoi nfáa he. ³⁴ Api u maa re: Upíima, a mesére iluke iyē tó n he.

³⁵ Kei ke Yeesu uu pɛɛ pi símisi re: Née nní lě iluke iyee ye nfáa n he. Nkú rín píkai nkó yee kenémee rí ka waine. Nniré rín kó píkai nkó yee ne kefa né n tene waine. ³⁶ Amá ne nó símisile: Nó né yénle, nípá ne lě, áni ne kefa tene. ³⁷ Pě nnéi ke Unésáa uu né m pa ye kenémee sóntile, ám pikeɔɔɔpɛ úka mpuri méyule má. ³⁸ Li we re ám keyómɛɔɔa-pɔ súime re ké menéla wa, amá uyee né n tumme mela kam piwai ka. ³⁹ Uyee né n tumme mela ye kó pɛɛ mmé re ám kape pě kuu né m pa keɔɔɔpɛ úka fóm, amá u la re ké ha keyáa tɔɔɔ ketúnjé nkɔ kémee pi yukuse. ⁴⁰ Unésáa ye la re nkó yee Ukepipi n yé uú ne kefa ke tene uké nfáa teneciré m má. Ne kó pɛɛ liute keyáa tɔɔɔ ketúnjé nkɔ kémee yukusene.

⁴¹ Pisuiɔi api Yeesu ne ηmúlaankeɛ re u maa re: Née nní lě iluke iyee keyómɛɔɔa-pɔ n léeri nnya. ⁴² Api pɛé m píseine re: Ai Yosefi unmánɛ Yeesuu? Tó usáa ne úni nyule. Iye kuu yé pɛé maa re: Keyómɛɔɔa-pɔ kuu léeri? ⁴³ Kei ke Yeesu uu pɛɛ pi maa re: Ani lě nómenéɔɔɔpɛcire pinmúlaankeɛ tíye. ⁴⁴ Uka úu yé fe uké kenémee kam, insá Sáa yee né n tumme yee ne kenémee u ka. Né kó nípá úye yee kenémee rí ka keyáa tɔɔɔ ketúnjé nkɔ kémee yukuse. ⁴⁵ Li antepuye atélé-i wólaalě te:

Uléɛɔa yé pinnéi céési. Nkó yee Sáa kutu rińɔ uu uicélaa kom, yee yé kenémee kam. ⁴⁶ Lě ái nyise re unyine ye Sáa yenaalě. Amá uyee Uléɛɔa kémee n léeri mecire yee u yenaalě. ⁴⁷ Asei keɔáa, ké nó símisi ani kóm te nkó yee ne kefa né n tene ye nfáa teneciré mále. ⁴⁸ Née iluke iyee ye nfáa n he. ⁴⁹ Nópínésáyaha ye pɛɛ kucesi kóima-i maani lile, nípá ne lě, api kó pɛɛ kpíni. ⁵⁰ Iluke iyee keyómɛɔɔa-pɔ n léeri ye nnyí nté. Nkó yee i n li úu píkai kpine. ⁵¹ Née iluke iyee keyómɛɔɔa-pɔ n léeme ii ye písoi nfáa he. Mpá úye yee iluke iyě li, nfáa teneciré kuu yé yé. Inépinje yee iluke iyě kam u n hene. Ne i hele re ketě nnéi písoi piké nfáa yě nnya.

⁵² Kuu lě mí ma, Pisuiɔi api picéŋaankeɛ loni pin pimɛɔɔpɛcire píseine re: Iye nnya ke nkó uu yé maa re u yé uipinje ró he ari le? ⁵³ Kei ke Yeesu uu pɛɛ pi maa re: Asei keɔáa, ké nó símisi ani kóm te nɔnsá Usoi Kepipi ipinje n li, nɔnsá kó kemenye n ntí, áni nfáa má. ⁵⁴ Usoi nkó yee inépinje n li uu kó menénye níru ye nfáa teneciré yénle. Ne ha keyáa tɔɔɔ ketúnjé nkɔ kémee u yukusene. ⁵⁵ Li we re inépinje ye iluke yíkíyiki le, menénye pɔɔn kó liníréniré yíkíyiki. ⁵⁶ Usoi nkó yee inépinje n li uu kó menénye níru ye kenémee wele néen kó ukemee we. ⁵⁷ Sáa yee né n tumme yee nfáa ute. Uyě nnya kam nfáa má. Limɛɔ, úye un inépinje n li, u né nnya nfáa yenune. ⁵⁸ Iluke iyee keyómɛɔɔa-pɔ n léeri ye iyě. Ii iyě ke nópínésáyaha apí pɛɛ n li, nípá ne lě, api kó pɛɛ kpíni mɛɔ we. Amá nkó yee nnyí n li ye mesére nfáa máne.

⁵⁹ Kumúnjé kpe-i ke Yeesu uu pee Kaperinawum-pɔ Pisuiɸi kuyomeyáhaalee-i písoi n céési kuu anó nyē ma.

Tinóo tee ye usoi nfáa teneciré n yéneise

⁶⁰ Ke upipiretiki api anó nyē n kɔ, pimeyá api re: Nsímé mmú ye nɔpape tásile. Wóo yé mmú kutu n colé? ⁶¹ Yeesu uu céru re upipiretiki ye nsímé mmē kecáá ηmúlaakeele. Uu pee pi maa re: Li nó ricónje meyá, née yo? ⁶² In lē, non píye Usói Kepipi n yē ken kei kaké pee ní we pítaá m pele ní, íye kai yé pee nó wa? ⁶³ Ulééca Nfaasone mee ye nfáa he. Kesoipipi áke yé líka fe. Amá anó nnyé kam nní nó ní ma ye Nfáasone akó le nyee ye nfáa n he. ⁶⁴ Amá pinyine ápi nókenécɔpe ne kefa né tene. Ai líka nnya kuu lē male. U hái mekee-me pepee ápi n ηmureine ne uyee n sónti uké piláarɔ anipe-i u n wa nyule. ⁶⁵ Uu kɔ pimáa pi kpá re: Lē nnya kam nó maa re úka úu we yee yé n fe uu kenémee weri insá Unésáa yee ncée u he.

⁶⁶ Kai ne kei n kpási, upipiretiki meyá api kepire u tɔ ápi ye pee pitiki u rikpá. ⁶⁷ Uu pee upipiretiki kefi ne pité pē pise re: Nó ní, nó áni la nóké tómpɔɔ? ⁶⁸ Simɔɔ Piyee uu u pese re: Upíima, úye ucɔ kémee kari yé nkpáni ha? Kepóméé ke nsímé mee ye nfáa teneciré n he nní we. ⁶⁹ Tɔ ne kefa pɔ tenele ari yénu re pɔ ke Ulééca uu wée uu tumti. ⁷⁰ Yeesu uu pee pi maa re: Ai née nó kefi ne pité mpí wéee? Mpá ne lē, use ye nókenécɔpe kuníri le! ⁷¹ Simɔɔ Isikariyɔɔti unmánne Yutasi nsímé kuu lē símisi. U kefi ne pité pē use le. Mpá ne lē, uyee sónti uké piláarɔ anipe-i u wa.

7

Yeesu pimarecɔ ápi ne kefa u tene

¹ Lē memáá, Yeesu uu Kalilee ketē kóónú. Uu pee ha uké Yutee kekó rikóónú re Pisuiɸi piwéese ye wéési piké u kpu nnya. ² Pisuiɸi anyá nyē kémee kapi ye sicánjipi kémee n sói ye kɔ pee nyahaimela. ³ Upimarecɔ api pee u maa re: A nté yisi aa Yutee keté-pɔ sí, pipópiretiki pɔóké kɔ pikéi kaa n wai yē! ⁴ Úka úu ye umewai m pékesi un kɔ pee la kuyu kuké u ceri. Lē nnya, a tíye ketē nnéi písoi piké mewwai mmé yé. ⁵ Asei kecáá, upimarecɔ ricurruu páa pee kɔ ne kefa u tenelē. ⁶ Kei ke Yeesu uu pee pi maa re: Inétunje íi kahane n tu. Amá in nóɔ, nɔpá itunje íye ye ne nó sále. ⁷ Ketē nté písoi ápi nóinépurí yulu, amá pi né ipuri yulule re ne we nen pi símisi re pimewai áme nyaní nnya. ⁸ Nóké n ηme ani ha anyá li. Né ám kei simpɔ kelene. Inétunje íi kahane n tu. ⁹ Kuu lē pisímé pi ní masí, uu Kalilee keteni-i mésuni.

Yeesu ye anyá kumúnjé Yerusalem-pɔ Ulééca keyo-i céési

¹⁰ Ke Yeesu pimarecɔ api anyá nyē ní ha, uricuruu pɔɔ kɔ yisi uu sí, úu tíye piké u n nyáni, uu pee n we yaré u

pékesile. ¹¹ Pisuifi piwéése ye pée anyá nyε-i u wélaankεεle api ye pée re: Yei kuú we? ¹² PISOI pEE n cápinelē ye pEE unsímé ηmúlaankεεnele. Pinyine api ye re: Usoi sone lo. Picō api re: Eehei, pISOI kuu kíraasente. ¹³ Amá úka úu pEE unsímé símisi líké n cálē. Pisuifi piwéése kapí pEE lē wuru.

¹⁴ Anyá siyaa sin kecōpe pitule masí ke Yeesu uu Uléécaā keyō ha uú ha n céési. ¹⁵ Ai Pisuifi píri wai api ye pEE re: Usoi nkó úu icélaa íka yōsí, íye kai pEE wa kuú ne nní rísone Nléécaasimé nyu? ¹⁶ Yeesu uu pi pEE re: Icélaa nnyí kam nní pISOI m pālē íi kenémEE léeri, amá Uléécaā yEE né n tumme kémEE kii léeri. ¹⁷ Uye un n la uké Uléécaā mela wa, u yé céri re Uléécaā kémEE ke icélaa nnyí íi léeri nEE nnénōosimé cire ye mu. ¹⁸ Nkó yEE unnōosimé cire n símisi ye lalē piké ríyu u waise. Amá nkó yEE ní la piké uyEE u n tumme ríyu waise ye aseí mále. Nnōome ríka rín ukeméé we. ¹⁹ Nté Moisi ye isé nó pa má? Nó úka úu kō pEE isé iyē tikilē. Yo nnya kani pEE la nōké né kpu? ²⁰ PISOI pEE n cápinelē api u pEE re: Pō kuníri héesile. Wóo la uké pō kpu?

²¹ Yeesu uu pi pEE re: Mewai mese kam wa ai nōnnénéí píri wai. ²² Moisi yEE isé nó pa re ani ye siwántisi kérii, ái kō pEE uyEE ne li kori, hái nōpinékpure foí-me kai léeri. Ani kō ηmurei, hái ricuruu ani ye kewénteyaa tunjé usoi ké. ²³ In te nō ye ηmurei ani kewénteyaa tunjé kewántisi ké, ái kō pEE Moisi isé kani rilóó, yo nnya kani pEE ne né wólaalē te ne kesoi pipi ne keriyu kewénteyaa tunjé pōise? ²⁴ Ani kape ye usoi keyu ripáí aní ne u túhaane, amá ani ye aseí kemúnjé ritiki aní ne túhaane.

PISOI ye pimécire písei re Yeesu ke Uléécaā uu wéEE?

²⁵ Yerusalem pikó pinyine api re: Ai utisi nkó kapí wéési piké kpuu? ²⁶ UyEE nkó un ne uripōó símisi lin cálē, úka úu kō ríka u ma! Yare piróyōopi ye cerile re mesei uyē ke Uléécaā uu n wéEE nEE? ²⁷ Tō nkó pō keleeme nyule. Amá uyē ke Uléécaā uu n wéEE un píyei n ka, úka úu yé céri méye kuu léeri.

²⁸ Yeesu ye pEE Uléécaā keyō-i wele un likumúnjé kpe-i céési. Uu pupéi re: Mesei kani né nyu nōn kō kenéleeme nyu, nEE yo? Mpá ne lē, ái menéla kecáá kamí ne ka. Amá uyEE né n tumme ye aseí mále. Ani uyē nyu. ²⁹ Né ne u nyule. Ukeméé kam léeri. UyEE né tumme. ³⁰ Ke Yeesu uu lē ní ma nnya, api pEE n la piké u tí. Amá úka úu kaha uké u rica, ke uitunje íi pEE kahane nní n tu nnya. ³¹ PISOI meyā api riwúí tē kecōpe ne kefa u tene apí maa re: Uyē ke Uléécaā uu n wéEE un píyei n ka, yare u yé mewaisanja wapisi ai tōsu lē ke utisi nkó uu nní n wapisii?

Pi Uléécaā keyō piméré pinyine tú te piké ha Yeesu tí

³² Pifarisi api lē ke pISOI api riwúí kémEE Yeesu kecáá ní weiresentene kom. PEE ye Uléécaā inyōonse n wa piwéése ne Pifarisi api pEE Uléécaā keyō piméré pinyine tum te piké ha

Yeesu tí. ³³ Yeesu uu pɛɛ rɛ: Nkárípi kɛ tó nɛ nnḗ ari ketónɛ kpáne am pɛɛ limemáá uyɛɛ né n tummɛ kémɛɛ pɛlɛ. ³⁴ Nḗ kam ani né wéési, amá áni yé pɛɛ né yé. Li we rɛ áni yé fe nɔké kei kam yé ha ní we ha. ³⁵ Pisuiɸi apɪ pɛɛ pimɛɔpɛɔɔɔɔ m píseine rɛ: Yei kuu sí kári yé fe táké u yé? Née Pisuiɸi pɛɛ Pikireki keté kecáá n yɛkaalɛ kémɛɛ kuu sí uké ha Pikireki n céési? ³⁶ Tɛ iye kuu nní maa rɛ: Nḗ kam ani né wéési, amá áni yé pɛɛ né yé. Li we rɛ áni yé fe nɔké kei kam yé ha ní we hapó?

Míni mɛɛ ámɛ yɛ píkaí n hḗsí

³⁷ Anyá keyaa tərɔɔ kɛɛ sinnéí kɛɔpɛ keyáa píima. Kɛ kɛ Yeesu uu písoi keyu-i nyɛɛ uu pupɛi rɛ: Nniré nn úyɛ n we, uké kɛnɛmɛɛ kam uké míni n ntí. ³⁸ Míni mɛɛ yɛ nfáa n hɛ yé nkó yɛɛ nɛ kɛfa né n tɛnɛ kémɛɛ n leerilɛ mɛn wólɔ yare rínihɔi, yare kai Nléécaasimé ritelé kémɛɛ n wólalɛ mɛɔ. ³⁹ Ulééca Nfaasɔnɛ kɛ pɛpɛɛ nɛ kɛfa u n tɛnɛ apɪ yé ní yḗsí nkó kɛ Yeesu uu lɛ símisi. Apɪ pɛɛ kahane likumúnjé kpɛ-i Nfáasɔnɛ n yḗsí, kɛ Uléécaá úu pɛɛ kahane Yeesu ríyɔ n waise nnya.

Pisoi yɛ anḗ akó akó Yeesu kecáá símaankɛɛ

⁴⁰ Kɛ písoi pɛɛ n cápínɛlɛ kɛɔpɛ pinyine apɪ anḗ nyɛ n kḗ, apɪ rɛ: Mɛsei usoi nkó yɛɛ antepu uyɛɛ pɛɛ n sánti. ⁴¹ Píɔ pḗɔ rɛ: Uyɛ kɛ Uléécaá uu wéɛ. Kei kɛ píɔ pḗɔ kḗ rɛ: Uyɛ kɛ Uléécaá uu n wéɛ yé fe uu pɛɛ Kalilee-pḗ leerii? ⁴² Nté li Nléécaasimé ritelé kémɛɛ wólalɛ tɛ: Uyɛ kɛ Uléécaá uu n wéɛ yɛ Tafiti kɛpírɛ lɛ? Pɛtɛlɛhɛm kuyu-i kɛ Tafiti uú pɛɛ ní we kapi u marunɛ. ⁴³ Lɛ nnya kɛ písoi apɪ Yeesu kecáá anḗ akó akó símaankɛɛ. ⁴⁴ Pinyine yɛ pɛɛ píɛɔpɛ lalɛ píké u tí, amá úka úu pɛɛ kaha uké u rica.

Pisuiɸi píwééɛɛ yɛ Yeesu kɛsí

⁴⁵ Uléécaá keyḗ pímeré apɪ yisi apɪ pɛpɛɛ yɛ Uléécaá inyḗɔnɛ n wa píwééɛɛ nɛ Pifarisi kémɛɛ pɛlɛ. Pɛpɛɛ yɛ Uléécaá inyḗɔnɛ n wa píwééɛɛ nɛ Pifarisi apɪ pí píse rɛ: Yo nnya káni u tí nɔké nɛ kam? ⁴⁶ Apɪ pí pɛsɛ rɛ: Nɛ kɛweesi, usoi úka úu símaalɛ yare usoi nkó mɛɔ. ⁴⁷ Kei kɛ Pifarisi apɪ pɛɛ pí píse rɛ: Yare nḗ nɛ kḗ tíyɛlɛ uu kḗ nḗ feriyɛɛ? ⁴⁸ Yare píróyḗɔpɪ nɛ tḗ Pifarisi kɛɔpɛ usɛ unyine yɛ nɛ kɛfa u tɛnɛlɛ née? ⁴⁹ Amá risoiwuí ntí tɛɛ nní u n tíkílɛ ári isé nyu. Uléécaá yɛ lɛ nnya anḗ ri wale.

⁵⁰ Pifarisi kɛɔpɛ usɛ kapi yɛ n sée rɛ Nikotɛm yɛ pɛɛ kei wɛlɛ. U pinyine-i Yeesu kémɛɛ hápaalenlɛ. Uyɛɛ pí maa rɛ: ⁵¹ Irḗsé íi ncée hɛ rɛ píké usoi akó pɛ pa ápi kahane unkó n kḗ, née ápi kahane n ceri lɛ kuu n wa. ⁵² Kei kapi pɛɛ u píse rɛ: Néntɛ pḗ nɛ kḗ nkpéni Kalilee ukó lɛ, née yo. A rísɔnɛ Nléécaasimé ritelé kɛɛ aa kóm tɛ antepu úka úu píkaí Kalilee-pḗ leemɛlɛ. ⁵³ [Lɛ mɛmáá, mḗpa úyɛ uu yisi uú kulu.

8

Lē ke Yeesu uu unósi unyine yee iwásá n wa m ma

¹ Ke písoi api n kúū, Yeesu pód yisi uu Olifiyee rikúú taá. ² Uu kemaresine yisi uu Uléecaa keyo-i pele, písoi api u kálaapo. Uu péé tone uu pi n céési. ³ Kei ke isé picélaa ne Pifarisi apí ne unósi unyine hapo re pi u torile un iwásá wai. Api riwúí kecəpe u nyeresə, ⁴ api Yeesu maa re: Ucélaa, pi unósi nkó tórilə un iwásá wai. ⁵ Moisi ye isé ró pa re təké ye lipinəsi pē apare tapisi təké kpu. N-ye ke pód yé?

⁶ Tinód kapi lē wéési nnya kapi lē u pise piké ne nnyine n yé piké ne pitele u n wa nnya. Amá Yeesu uú pe, uu kenípepi ne ntaai kémee piwóle kápáá. ⁷ Kapi ní we pin pipísise ne keyu u mahani nnya, Yeesu uu yisi uu kecíre nyere uu pi maa re: Uyee úu nókencəpe nké-i akópe n wailē uké mefoi ripare u tóori. ⁸ Uu kə pípe kpá uu ntaai kémee piwóle nəj. ⁹ Kapi anód nyē n kō, piwéese api pinnéi kpíi use use. Piwéese kái ne kori aí ne siwá páalá, ai pēe nkpéni unósi uyē mecire kecəpe yá, u ne Yeesu pin we. ¹⁰ Yeesu uu pēe yisi uu nyere uu u pise re: Unósi, yei kapi we? Uka úu akópe pód paa? ¹¹ Uu u pēse re: Uka úu we, Upíima. Yeesu uu u maa re: Né ám kə akópe pód pane. A n ηme aa tómpo. Amá kape kə akópe piwai rikpá.]

Yeesu yee písoi nnél metéi

¹² Yeesu uu kə písoi pēe n cápínelē pimáa kpá re: Né ne písoi nnéi metéi le. Nkó yee né n tíkilē úu píkaí kunmaha kémee sónene, amá metéi mee ye nfáa n he kuu yé m má. ¹³ Kei ke Pifarisi apí pēe u maa re: Pód ripódúruu kepódáá aseéra lese. In lē, aí nsímései kaa símisi. ¹⁴ Yeesu uu pi pēse re: Mpá kam tinécúruu kenécáá nsímé n símisi, nsímései ye mu. Li we re ne nyule kei kam n léeri ne kei kam n sí. Amá nó áni nyu kei kam n léeri ne kei kam n sí. ¹⁵ Sisoipipi metúhaane meco ke nód túhaane. Né ám úka ne túhaane. ¹⁶ Amá in te ne ne unyine túhaane, aseí kam tíkilē nen ne u túhaane. Li we re aí menécíre née ne u túhaane, tó ne Unésáa yee né n tumme ye pi. ¹⁷ Li nínésé kémee wólaalē te písoi pité pin linyine kecáá nse n símisi, nsímései ye mu. ¹⁸ Né ne rinécúruu kecáá aseéra lesele, Unésáa yee né n tumme un kə kenécáá aseéra lese. ¹⁹ Api pēe u pise re: Yeí ke Upósáa uú we? Yeesu uu pi pēse re: Ani né nyu áni kə Unésáa nyu. Nən pēe né n nyu, nó kə pēe Unésáa pód kə n nyu. ²⁰ Yeesu ye anód nnyé male un Uléecaa keyo kémee awóotakai keyúrí we un Nléecaasimé céési. Ke uituηe íi pēe kahane n tu nnya, úka úu u tí.

Ani yé fe nəké kei kam n simpə ha

21 Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Ne tósule. Nó kam ani né wéési áni yé né yé, aní ne nɔanékópe kpini. Ani yé fe nɔké kei kam n símpɔ ha. 22 Pisui fi api pɛe pimɛcɪre m píseine re: Kuu nní m maa re ári yé fe tɔké kei kuu n símpɔ ha, yare u lalɛ uké umɛcɪre kpu néé? 23 Yeesu uu pi maa re: Nɔ́ ne metene nté pikó le, néen kecáá-pɔ ukó. Nɔ́ ne ketɛ nté pikó le, né ám ketɛ nté ukó. 24 Lɛ nnya kam nó maa re nɔnsá n ηmurei re néé nɔ́pá píyei uwee, nɔ ne nɔanékópe kpínine. 25 Kei kapi pɛe u píse re: Pɔ́ mpíí úye kecɪre? Yeesu uu pi pɛse re: Te íye kam mpíí mekeɛ-me nó símaari? 26 Ne nɔ́kenécáá nsímé mále meyá ké símisi ké kɔ ne nó túhaane. Amá mmɛ kam uyɛ né n tumme kémeɛ n kɔ ηmane kam písoi símisi. Asei ke uyɛ uu símisi.

27 Amá ápi nkpáni céri re Usáa nsímé kuu símisi. 28 Yeesu uu pɛe pi maa re: Nɔn píyei Usói Kepipi rintaáse, nó pɛe céri re néé nɔ́pá píyei uwee. Nɔ́ kɔ ceri re ám linékó cire líka wai, amá lɛ ke Sáa uu né n céesi kam símisi. 29 Tó ne uyɛ né n tumme tɔ́ kesé we. Lɛ kuu ní la ηmane kam ye wa. Lɛ nnya, úu né riyá ké menécɪre n we. 30 Ke Yeesu uu lɛ n símisi, písoi meyá apí ne kefa u tene.

Písoi pɛe pimɛcɪre n te ne pilási

31 Kei ke Yeesu uu pɛe Pisui fi pɛe ne kefa u n tene maa re: Nɔn nnésímé n tikilɛ, nɔ pinépirɛtiki yíkíyiki le. 32 Nɔ́ pɛe nsímései céri, nsímései mmɛ nn tíyese ani nómenécɪre n te. 33 Api u pɛse re: Tɔ́ Apiraham siyase le, ári kɔ píkai unyine ilasi tonelɛ. Yo nnya kaa pɛe re: Nɔ́ kam ani nómenécɪre n te? 34 Yeesu uu pi pɛse re: Asei kecáá, ké nó símisi re usói nkó yeɛ akópe n wai ye akópe ulasi le. 35 Ulási úu ye mesére kɛyɔ ke-i kapi u m múílɛ n we. Úyɔpípi ye ye mesére kɛyɔ-i n we. 36 Lɛ nnya, Kepipi ken ilási kémeɛ nó n lese, nɔ meyíkíyiki nómenécɪre tele. 37 Ne nyule re nɔ Apiraham siyase le. Amá nɔ kɔ pɛé la nɔké né kpu re áni nnésímé ηmurei nnya. 38 Lɛ ke néé Unésáa kémeɛ n yé nkó ke néé símisi. Lɛ ke nɔ́ kɔ núnésáa kémeɛ n kɔ ke nɔ́ kɔ wa. 39 Api u pɛse re: Apiraham ye urósáa le. Yeesu uu pi maa re: In te nɔ Apiraham sipípi le, ani Apiraham mɛwai n wai. 40 Menéwai nnéi ye re ké nsímései kam Uléécaá kémeɛ n kɔ nó ritéjse. Amá nɔ́pá ne lɛ, nɔ kɔ pɛe wéésile nɔké né kpu. Apiraham úu pɛe lɛ wai! 41 Amá núnésáa sei mɛwai meɔ ké nɔ́ wai. Kei kapi pɛe Yeesu pɛse re: Ari siwásánkaipípi. Usáa use kóló kari má. Uyɛ nní Uléécaá. 42 Yeesu uu pi maa re: Uléécaá un pɛe mesei Núnésáa, nɔ ye pɛe né n la re ukemeɛ kam léeri nen kɔ uyɛ nnya nté we. Ai menéla kémeɛ kam ka. Uyɛ né tumme. 43 Yo nnya káni lɛ kam nó n símisi aseí kómei? Káni yé n fe nɔké nnénɔ́simé kutu riñcɔ nnya ye ni. 44 Kuníri kpɛe núnésáa. Núnésáa mela kani kɔ la nɔké n wai. Háí mekeɛ-me kuu usoi kɔ.

Uu ye ase i ritiki. Li we re ase i áa ukemeé we. U ye un nnóome n wai kái ne u sá. U unóome le. Uyee kó nnóome nnéi riyíki. ⁴⁵ Kai nní lē rí we nnya káni ye nsímései ke née n símisi ηmurei. ⁴⁶ Nó úye yee yé fe uu né nyíse re ne akópe wa? In te nsímései kam símisi, yo nnya káni péé ne kefa né tene? ⁴⁷ Usoi nkó yee Uléécaa ukó, yèè Uléécaa nsímé kutu ricole. Ke nǒ áni nní upikó nnya káni Uléécaa Nsímé kutu colē.

Yeesu ne Apiraham kecáá nsímé

⁴⁸ Pisuífi api pee Yeesu pese re: Ai tó mesei alari mále tóké maa re pò Samarii ukó le aa kó aníri héésii? ⁴⁹ Uu pi pese re: Am aníri héési, amá Unésáa kam tíyu waise, nónn ppe tinékó kópu! ⁵⁰ Am wéési ké rinécúruu ríyu waise. Unyine yee wéési uké ríyu né waise. Uyee kó utúhaane. ⁵¹ Asei kecáá, ké nó símisi re nkó yee nnésímé rimmúlú uu pí kai kpine.

⁵² Kei ke Pisuífi api pee u maa re: Tó nkpéni meyíkíyiki yénle re pò aníri héésile. Apiraham ye kpule, antepuye pò kó kpíni. Pò ppe nkpéni re nkó yee mpósímé rintíki uu pí kai kpine! ⁵³ Yare pǒ ne urósáa Apiraham yee n kpu fele née? Antepuye pǒ ne kó kpínle. Yare pò ppe úye? ⁵⁴ Yeesu uu pee pi pese re: In te née rinécúruu ríyu waise, am yé ríyu yē. Amá Unésáa uyē kani ní maa re uyee Nónneléécaa yee ríyu né waise. ⁵⁵ Ani kó ppe u nyu. Amá né ne u nyule. Nen m maa re ám u nyu, ne lē wale nómenécó unóome. Amá né ne u nyule nen kó unsímé tíkile. ⁵⁶ Nónnésáa Apiraham ye péé ne mpónnare cuunkeele re u yé kam uu kenékámeyaa yenu. Úu kó mesei ke yenu, urikiη ari níηesi hái. ⁵⁷ Kei ke Pisuífi api pee u pise re: Páa kahane nkpáni iηmē kuwó n tu, pónn ppe tee re pò Apiraham yenaalē, née yo? ⁵⁸ Yeesu uu pi maa re: Asei kecáá, ké nó símisi re Apiraham uké kelene ní we, né ne péé wele. ⁵⁹ Kei kapi ppe apare kpísi re piké u tapisi. Amá uu ne pi pòlu uu Uléécaa keyò-i léepò uu tómpò.

9

Yeesu ye utisi unyine kapi m mári unyíye pòise

¹ Ke Yeesu uu ncée-i ní we un tósu, uu utisi unyine kapi m mári unyíye yenu. ² Upipiretiki api u pise re: Ucélaa, wóo kecire yee akópe wa nnya kápí ne utisi nkó mári unyíye? Uricuruu akópe nnya née peppee u m mári akópe nnya? ³ Yeesu uu pi pese re: Ai uakópe nnya, ái kó peppee u m mári akópe nnya. Lē kai yé n wa Uléécaa nnaηe nké ne ukecáá ní we lin nyáni nnya kuu unyíye. ⁴ Ke itunη ii nní ní we, li pise re tóké uyee né n tumme pikei wa. Kesine ye waine, úka uu yé ppe fe uké keisi. ⁵ Kumúnjé nkú-i kam nní ketē kecáá ní we, née ketē kecáá metéi. ⁶ Kuu anóo nyē pimáa ní masí, uu keteni-i meta tuke uu ne sipérépi wai, uu unyíye uyē inipee pǒrii, ⁷ uu ppe u maa re: A n ηme a ha Silowee

kupṛe-pṛ lihí. Silowee aseí re Utumē. Uu mēsei yisi uu sī uú ha líhu. Kuú ha m peme, uu peé n nyáni. ⁸ Upipeṛeṛe ne pēpe n nyu re u pē wéleile, api peé m píseine re: Ai nkó yē pē tū un wéleii? ⁹ Picṵ api ye re: Uyē lo. Picṵ api re aái, menyíne kapi wene. Uricuruu uu pē re: Né ŋmaa lo. ¹⁰ Api pē u píse re: Iye kai wa ke ipónípeé íí ne nképéni nyáni? ¹¹ Uu pi pēse re: Utisi uyē kapi ye n sée re Yeesu yē sipérépi wa, uu inípeé né pórii uu pē né maa re: “A n ŋme a ha Silowee kupṛe-pṛ lihí.” Am sī am ha líhu, am peé n nyáni. ¹² Api u píse re: Yei ke utisi uyē uú we? Uu pi pēse re: Am nyu.

Pifarisi ye unyíye yē ní pēi nstímé píse

¹³ Api pē utisi uyē pē meke n nyíinlē ne Pifarisi kēme sī. ¹⁴ Keyáa kē ke Yeesu uu sipérépi n wa uú ne inípeé u wúkule ye pē kewénteyaa le. ¹⁵ Pifarisi pṵṵ kṵ pipísei u kpá re íye kai wa kuú ne nképéni nyáni? Uu pi maa re: Sipérépi kuu inípeé né pórii, am sī am ha líhu, am pē nképéni n nyáni. ¹⁶ Lē nnya ke pikēcṵpe pinyine apí maa re: Utisi uyē mewai mmé n wa úu yé fe uké Ulééca-i n leeri. Kúu nní kewénteyaa isé rintiki nnya. Picṵ api re: Iye ke ukópekṵṵ uu yé fe uu mewaisaṅa mmé meṵ wai? Kei kapi pē anṵṵ akṵ akṵ ne rikéne. ¹⁷ Pifarisi api kṵ unyíye uyē pipíse kpá re: Iye ke pṵṵ utisi uyē inípeé pṵ m pṵise kecáá músu? Uu re: Antepu lo.

¹⁸ Mpá ne lē, Pisuiṛi piwéése apí pē la piké kṵ te u pē unyíye le kuu kṵ nképéni nyáni. Api pē upikṵ séi ¹⁹ api pi píse re: Nónéŋmáne uyē kani n tee re nṵ u marile unyíye ye mēsei nkóṵ? Iye kai wa kuu kṵ ne nképéni nyáni? ²⁰ Upikṵ api pi pēse re: Tṵ u nyule re u kerṵpipi. Tṵ kṵ u marile unyíye. ²¹ Amá ári nyu lē kai n wa kuú ne nképéni n nyáni, ári kṵ nyu wṵṵ u pṵise. Ani u píse, úu kewá, u yé fe uu uriyu kecáá nkṵ símisi. ²² Pisuiṛi piwéése kapi wuru nnya kapi lē ma. Li we re Pisuiṛi piwéése ye pē kóméinele re úye un m maa re Yeesu ke Ulééca uu wée, piké liute kuyómeyáhaalee-i lese. ²³ Lē nnya ke upikṵ apí maa re: Uu kewá, ani uricuruu píse! ²⁴ Pifarisi api kṵ uyē kapi m mári unyíye pipísei kpá api u maa re: A aseí símisi liké Ulééca rinyiri ritaáse. In tṵṵ, tṵ nyule ŋmaa re utisi uyē ukópekṵṵ le. ²⁵ Uu pē pi pēse re: Un ukópekṵṵ, né am nyu. Amá likei lise kam nyu re ne pē unyíye le nen kṵ pē nképéni nyáni. ²⁶ Api pē u píse re: Yo kuu pṵ wa? Iye kuú ne inípeé pṵ wúkule? ²⁷ Uu pi pēse re: Ne písimé nó masile áni kutu né ricṵ. Yo nnya kaní la ké kṵ písimé rikpá nṵké kṵ? Néé nṵ ne kṵ lalē nṵké panse upipiretiki? ²⁸ Kei kapi alé u rikápáá api re: Pṵṵ uyē upiretiki. Amá tṵ ne Moisi pipiretiki le. ²⁹ Tṵ nyule re Ulééca ye ne Moisi símisile. Amá ári nyu ricuruu méye ke nkṵ pṵṵ léeri. ³⁰ Unyíye yē ní pēi uu pi maa re: Lelē píri né ní we yē re áni nyu méye kuu léeri,

uu kɔ pɛɛ tɪyɛsɛ inɛnɪpɛɛ ɪi n nyáni. ³¹ Tɔ nyulɛ rɛ Uléécɛaa úu yɛ ukópɛkɔɔ nɛ kutu ricɔ, amá nkó yɛɛ ríyú u n waisɛlɛ un umɛla wai kuu yɛ kutu ricɔ. ³² Kaí nɛ n wɛmɛ, ári píkaí kómaalɛ tɛ unyɪnɛ yɛ tɪyɛsɛ usoi kapi m mári unyíyɛ uu yɛ kɔ yɛnu. ³³ Utisi nkó unsá pɛɛ Uléécɛaa kɛmɛɛ n leeri, úu yé pɛɛ fɛ uké linyinɛ wa. ³⁴ Api u pɛsɛ rɛ: Háí kapi nɛ pɔ m mári kaa akópɛ kɛmɛɛ pólólɛ. Pɔɔ yé pɛɛ nkpéni tó céési, nɛɛ yo? Api pɛɛ kuyómɛyáhaalee-i u lesɛ.

Pifarisi rinyiyɛ

³⁵ Yeesu uu kóm tɛ pi utisi uyɛ lesɛ. Uú nɛ utisi uyɛ sáne uu u pisɛ rɛ: Pɔ Usói Kɛpípi nɛ kɛfa tɛnɛlɛɛ? ³⁶ Uu Yeesu pɛsɛ rɛ: Uyɛɛ úyɛ, Upíima? A né símisi ké nɛ kɛfa u tɛnɛ. ³⁷ Yeesu uu u pɛsɛ rɛ: Uyɛ kaa nní nyáni, uyɛɛ nní nɛ pɔ símisi. ³⁸ Kei kuu pɛɛ rɛ: Nɛ nɛ kɛfa pɔ tɛnɛlɛ, Upíima. Uu pɛɛ Yeesu kɛnyalɛ-i wúla uu ríyú u waisɛ. ³⁹ Yeesu uu pɛɛ rɛ: Nɛ kɛtɛ kɛcáa kɛlɛ ké nɛ pisoi túhaanɛ, pɛpɛɛ n nyíinlɛ piké n nyáni, pɛpɛɛ n nyáni pɔóké nyíinu. ⁴⁰ Pifarisi pinyinɛ yɛ pɛɛ ukékúrí wɛlɛ. Kapi anɔɔ nyɛ n kɔ, api u pisɛ rɛ: Yarɛ tó nɛ kɔ pinyíyɛ lɛ, nɛɛ íyɛ? ⁴¹ Yeesu uu pi pɛsɛ rɛ: Nɔn pɛɛ pinyíyɛ, áni yé pɛɛ akópɛ m má. Amá nɔ yɛ maa rɛ nɔ nyánilɛ nnya kɛ nɔanékópɛ aa nókɛnécáa wɛ.

10

Useesɛ nɛ isáŋ kɛnyárú

¹ Yeesu uu rɛ: Asei kɛcáa, ké nɔ símisi rɛ usoi nkó yɛɛ úu rinɔnɔ-mɛ nɛ kusánlɛɛ-i n lomɔ, amá uu pɛɛ kuwélé féé nɛ lomɔ yɛ uyaa nɛ usoi kpááree lɛ. ² Amá nkó yɛɛ nɛ rinɔnɔ n lomɔ yɛɛ useesɛ. ³ Tinɔnɔ uméré yèè useesɛ tinɔnɔ hánnele, isáŋ ii umetɛ kom, uyɛ uu pɛɛ nɔpá uisáŋ íyɛ rinyiri séi uú nɛ i leepɔ. ⁴ Un uikó nnéí pilésɛpɔ m masí, uu pɛɛ ikekpeɛ wai. Kii nní umetɛ n nyu nnya, ii pɛɛ u n tikilɛ. ⁵ Ii yɛ píkaí usoi nkó kii n nyu ritiki. Amá kɛtaa-pɔ kii yɛ u kaase, kii nní pisáne metɛ n nyu nnya. ⁶ Yeesu uu kɛnyárú nké pisoi pɛɛ kutu u n cólɛ wai, amá ápi ceri lɛ kuu ní la uké malɛ.

Yeesu yɛɛ useesɛ sɔnɛ

⁷ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá rɛ: Asei kɛcáa, ké nɔ símisi rɛ nɛɛ kusánlɛɛ rinɔnɔ. ⁸ Pɛ nnéí pɛɛ ní ka apí nɛ né tise yɛ piyaa nɛ pisoi kpááree lɛ, amá isáŋ íi nɛ kutu pi ricɔ. ⁹ Nɛɛ rinɔnɔ. Uyɛɛ né mmé rintíki uú nɛ lomɔ ríyú kai yé lɔ. U yéè lomɔlɛ uu lééri uu kɔ lilukɛ-lukɛ m má. ¹⁰ Piyaa nɛ pikópɛ nɛ picainkɛɛ ŋmanɛ nnya kɛ uyaa uu yɛ ka. Amá né nɛ kɛlɛ rɛ isáŋ iké nfáa yɛ nké nɛ i m pom. ¹¹ Nɛɛ useesɛ sɔnɛ. Useesɛ sɔnɛ yèè fele uu uisɛɛ nkɔ yósu uu kpi. ¹² Usáne kapi n kpísi un keisi úu useesɛ yíkíyiki, áí kɔ uyɛɛ useɛtɛ. U yɛ kúkɛpɛ yɛnlɛ kun wɛmɛ, uu isáŋ yá uu wuru. Kúkɛpɛ pɔɔ pɛɛ isáŋ lakasɛntɛ aku yékááɛ. ¹³ Kai

nni siwóó ηmane nnya kuu keisi, úu isán kecáá nfasimé ríka wai. ¹⁴ Née useesé sone. Ne inésán nyule, iyē in kō né nyu ¹⁵ yare ke Unésáa uu né n nyu néen kō Unésáa uyē nyu maco. Né fe am inésán nkpo yosu am kpi. ¹⁶ Ne kō isán icō mále yee ii kusánlee nkú-i ní we. Li pise re ké kō iyē wélaame. I yé menétē kō, ai wai kusánlee kuse ne useesé use. ¹⁷ Sáa ye né lale re ne ηmurei re ké kpu ké ppe kō nfáa piyéne rikpá nnya. ¹⁸ Uka úu nfáa né yosu. Née rinécúruu ηmurei re ké kpu. Ne rínanje mále nen yé kpu am kō limemáa nfáa yenu. Lē ke Unésáa uu né n forii re ké wa ye lē.

¹⁹ Nsimé mmē nnya, Pisuiifi api kō Yeesu kecáá anóó akó akó n símaanke. ²⁰ Pimeyā api re: U aníri héesile, u isahō torile. Yo nnya kani kutu u cōlē? ²¹ Picō api re: Un ppe aníri n héesi, úu yé ppe nni n símisi. Kuníri yé fe aku unyíye inipēe wúkulee?

Pisuiifi ye Yeesu kesi

²² Nnyiyē kumúnjé-i kapi keyáa kenyine Yerusalem-i Ulééca keyo inyóonse anyá wai. ²³ Yeesu un we un Ulééca keyo-i Salomō imele apole metene nyérei. ²⁴ Pisuiifi api ppe kekále u wai api u pise re: Ne keyo-pō kaa yé lē tō n séélē tōn táikēe? In te pōó uyē ke Ulééca uu n wée, a ró símisi kekéripi cáká-cáká. ²⁵ Yeesu uu pi pese re: Ne lē pisimé nó masile ani yúlu. Mewai kam ne Unésáa nnanje n wapisi ye nyísele re aseí kam símisi. ²⁶ Amá ke nō áni nni inésán nnya, áni ηmurei. ²⁷ Inésán yēē menétē konle. Né ne kō i nyule, ii ye kō né tíki. ²⁸ Nfáa teneciré kam i he, ii píkaí kpine, úka úu yé kō fe uké anénípe-i i yosí. ²⁹ Unésáa yee né i mí pa ye mpá úye fele. Uka úu yé fe uké Unésáa anipe-i i yosí. ³⁰ Tō ne Sáa tō ye usoi use lē.

³¹ Kei ke Pisuiifi api kō apare pikpiké rikpá re piké u tapisi. ³² Yeesu uu ppe pi maa re: Ne mewai sone meyā mee Sáa kémee n léeri nó nyísele. Mekecōpe méye nnya kaní la noké apare né tapisi? ³³ Api u pese re: Ai mewai sone méka nnya karí la toké apare pó tapisi toké kpu, amá kaa Ulééca n lámaanke nnya ye ni. Pó kesoipipi, aa mapócíre n nyáni re pó Ulééca lē. ³⁴ Yeesu uu pi pese re: Ai nóinésé kémee wólaalē te Ulééca ye maa re:

Nō keyómecaa sipipi lē? ³⁵ Tō nyule re ápi yé fe piké lē ke Nléécaasimé ritelé ari mí ma tinne. Isé ritelé ye pē ke Ulééca uu péé ne n símisi sée re keyómecaa sipipi. ³⁶ Sáa yee né wée uu ketē kecáá né tumti. Yo nnya kam yé maa re ne Ulééca Kepipi lē ani ppe re Ulééca kam lámaanke? ³⁷ In te ái Unésáa mewai kam wai, áni kape ne kefa né tene. ³⁸ Amá in te mē kam wai, mpá nōnsá n la noké ne kefa né tene, ani kō mē kerí ne kefa tene, ani ppe kekéripi ceru re Unésáa ye kenémee wele, néen kō Unésáa kémee we. ³⁹ Api kō n náási piké u tí, amá uu ne pi ηméherēe. ⁴⁰ Kei ke Yeesu uu kō yisi uu Yuritee nkoi pitéj pele, uu

ha kei ke Yohani uú pɛɛ mɛkɛɛ pɪsoi míni n wólɛ tone.
 41 Pɪsoi kulúí pin kei ukemɛɛ sónaapɔ api ye re: Yohani
 úu mɛwaisaŋa méka wa. Amá mmɛ nnéi kuu utisi nkɔ
 kekáá m ma ye aseɪ ritikilɛ. 42 Kei ke pɪsoi meyá api pɛé
 ne Yeesu kefa tɛne.

11

Lasaa nkpɔ kekáá nsímé

1 Utisi unyine yeɛ pɛé we un pólú, api ye u séi re Lasaa.
 Maari ne umáa Marita kuyu Petanii-pɔ kuú pɛé we. 2 Maari uyɛɛ
 Upíima ana tulaali kəonu uú ne unnyúpi tinne. Uyuei Lasaa yeɛ
 pɛɛ pólú. 3 Lasaa piyɛi pɛ keté api Yeesu kémɛɛ tum apí ha u
 maa re: Upíima, usoi uyɛ kaa nní n la ye pólúle. 4 Ke Yeesu uu
 nsímé mmɛ n kɔ, uu re: Ai nkpɔ itoi kuu pólú, amá Uléécaɔ uké
 ne ríyú n yé nnya kuu pólú. Kei kai yé kɔ ne Uléécaɔ Kɛpipi ríyú
 waise.

5 Yeesu ye pɛɛ Marita ne uwá Maari ne Lasaa lalɛ. 6 Kuu
 pikómɛ m masí re Lasaa ye pólú memáá, uu kei kuú pɛɛ n we
 siyáa sité ketónɛ kpá. 7 Uu pɛɛ upipiretiki maa re: Tóké Yutee
 ketɛ-mɛ pelɛ. 8 Upipiretiki api u pɛɛ re: Ucélaa, ái kahanɛ n
 náŋai ke Pisuiɪ apí pɛɛ kei-pɔ la piké apare pɔ tapisi piké kpu.
 Kei kaa kɔ la pəké pelɛ née? 9 Yeesu uu pi pɛɛ re: Kai ye nní n
 weesi, itunɛ yeɛ leemɛle née íi ye leemɛ? Uye un ne metunɛtɛi n
 sónɛ, úu ye rikpɔu. Li we re u ye ketɛ nké kekáá metéi n nyánile.
 10 Amá úye un kesine n sónɛ, u ye rikpɔule re metéi áme ukeméé
 we nnya. 11 Ke Yeesu uu lɛ pimáa m masí, uu kɔ kpá re: Urósáne
 Lasaa ye lɔnile. Ne sinle ké ha u yónɛ. 12 Upipiretiki api u maa
 re: Upíima, in te u lɔnile, u ye peí. 13 Lasaa nkpɔ nsímé ke Yeesu
 uu lɛ tee. Upipiretiki pón mūsu re nnɔni yíkíyiki nsímé kuu
 símisi. 14 Yeesu uu pɛɛ pi luru re: Lasaa ye kpulɛ. 15 Nɔ́ nnya
 kai né láárú re ám pɛɛ likumúnɛ kpe-i kei we. Li lɛ wale re nəké
 ne kefa né n tɛne nnya. Tóké nkpéni ukemɛɛ tómpɔ. 16 Kei ke
 Tomaa kapi rinyíri n he re Usika uu pɛɛ pipiretiki tɔrɔɔ maa re:
 Ani mpɔ tóké kɔ ha, tɔ ne uyɛ tóké ha kesé kpu.

Yeesu yeɛ ye nkpɔ-i yukuse, uyɛɛ kɔ nfáa

17 Ke Yeesu uu n tuipɔ, uu kóm te Lasaa ye nhóre kémɛɛ
 siyáa sina piwai masile. 18 Petanii ye ne Yerusalem kəlenle yare
 kilomɛtiri pitaani kumúnɛ. 19 Pisuiɪ meyá ye pɛɛ Marita ne
 Maari piyáhaa kale piké piuyɛi nkpɔ pi riyákase. 20 Ke Marita
 uu n kɔ te Yeesu ye nnyáá waimɛ, uu yisi uu u tɛpɛi, Maari pɔɔ
 kɛyɔ-i tone. 21 Marita uu Yeesu maa re: Upíima, pɔn pɛɛ nté
 n we, unéyɛi úu yé pɛɛ kpu. 22 Amá ne nyule re nípá nkpéni,
 Uléécaɔ yé lɛ nnéi kaa u m pisɛne pɔ pa. 23 Yeesu uu u maa
 re: Upóyɛi ye nkpɔ kémɛɛ yisine. 24 Marita uu re: Ne nyule re

u yé kam uu keyáa tərōō ketúnjé ke pikpəkpə api n yisine yisi. ²⁵ Yeesu uu u maa re: Néé ye pikpəkpə yukuse, néé kə nfáa. Usoi nkó yee ne kefa né n tene ye nfáa waine, nípá un píyei n kpu. ²⁶ Nkó yee nfáa m má un peé ne kefa né tenelē úu píkai kpine. Pó lē ĩmureii? ²⁷ Marita uu u pese re: Eee Upiima, ne ne kefa tene re pód ke Uléécaá uu wée. Pód Uléécaá Kepipi kee ketē kecáá mékame m má.

Yeesu ye tē

²⁸ Ke Marita uu lē pimáa mí masí, uu yisi uu tómpə, uu ha uwá Maari séi uu u wéí-wéí re: Ucélaa ye kale, u pód séile. ²⁹ Ke Maari uu lē n kó, uu mese ne mese yisi uu Yeesu tēpei. ³⁰ Yeesu úu pee kahane kuyu kpe-i n lompə. Kei ke Marita uu peé ne u rinsáne cire kuú peé kə ne lē we. ³¹ Pisuiifi pee pee Maari keyə-i ní we pin nkpə u yáasi, api yénu re u riwakasile uu léepə. Api yisi api u tiki. Pi pee lē músule re rikpíi-i kuu sí uké ha tē. ³² Ke Maari uu kei ke Yeesu uu ní we n tuipə, uu uana metene lolu uu u maa re: Upiima, pən pee nté n we, unéyíi úu yé pee kpu. ³³ Ke Yeesu uu n yé te Maari ye ténile, Pisuiifi pee u rintúkipə pónn kə téní, ai u lémesi uripəō ari caai hái, ³⁴ uu pee pi pise re: Yei kani u wa? Api u pese re: A kam a yē, Upiima. ³⁵ Yeesu uu téní. ³⁶ Pisuiifi api pee re: A tíye u pee u la kpa! ³⁷ Pikecəpe pinyine pód re: Uyee unýíye inipee n wúkule úu yé pee fe uu wai usoi nkó úu ye kpuu?

Yeesu ye Lasaa nfaa peseme

³⁸ Ai Yeesu pilémaa kpá, uripəō ari caai hái uu yisi uu rikpíi-i tómpə. Kuparepoo kunyine ye ku kapi nnóō-i meparé riífi. ³⁹ Yeesu uu pi maa re: Ani kepare lese. Ukpəkpə uyeyi, Marita uu Yeesu maa re: U nkpéni pikpáhái masí, Upiima. Kuú ne n kpu, li siyáa sina piwai masile. ⁴⁰ Yeesu uu u pese re: Am pód maa re pən ne kefa n tene, pód yé te Uléécaá ye ríyu málee? ⁴¹ Kei kapi pee kepare wúkule, Yeesu uu keléécaá weríi uu re: Sáa, ne pód pəōnese re pə ne kutu né ricə nnya. ⁴² Né ne nyule re mesére kaá ne kutu né cólē. Amá písoi riwúí píima ntí tee nní né n kálaalē nnya kam lē ma re piké fe piké ne kefa tene re pód né tumme nnya. ⁴³ Kuu lē pimáa mí masí, uu cáai ai cá re: Lasaa, a leeme! ⁴⁴ Usoi uu kei nní yisi uu léeri, uana ne uanipe an sisánjáapampi pílaankeelē, ukeyu ken kusánjáa yáriilē. Yeesu uu pee pi maa re: Ani u fénnente ani u yá uké tómpə.

Pisuiifi piwéése ye rinóō rise wa piké Yeesu tí

⁴⁵ Pisuiifi meýā pee Maari keyə-i n hápə api lē ke Yeesu uu n wa yenu, apí ne kefa u tene. ⁴⁶ Amá picə pód sí, apí ha lē ke Yeesu uu n wa Pifarisi keenkee. ⁴⁷ Kei ke pepee ye Uléécaá inyóōnse n wa piwéése ne Pifarisi api pitúhaane píima cápíne api re: Iye kari waine? Usoi nkó ye mewaisaŋa wapisile hái! ⁴⁸ Tən n tíye un

l̄e n wai, p̄isoĩ nn̄eĩ ȳe ne kefa u tene, R̄om pikó api p̄eé weri api Uléécaá keȳo foru apí ne kuróyu p̄ene. ⁴⁹ P̄isuifi piwéése p̄e use kapi ye s̄ee re Kayifu. Uyee p̄ee kuñm̄e kp̄e Uléécaá isina t̄u. Uyē uu p̄ee pi maa re: Ani n̄ka kómei! ⁵⁰ Ani ȳe te li ne kut̄osi nó we re usoi use uké n̄nn̄nen̄eĩ nk̄o kpu, kuyu nn̄eĩ áku kap̄e ne méwoo rins̄éé nnyaa? ⁵¹ Ai re ukemún̄jé cire kuú ne l̄e ma. Kai nn̄i uyee p̄ee likumún̄jé kp̄e-i Uléécaá usina nnya kuú ne Uléécaá rinyiri símisi re Yeesu yee P̄isuifi kecáá kp̄ine. ⁵² Ai k̄o P̄isuifi kecáá ñman̄e nnya kuu kp̄ine, amá li p̄ise re uké kpu uké ne Uléécaá sipipi s̄ee ket̄e nn̄eĩ kecáá n yekaal̄e cáp̄ine siké pans̄e p̄isoĩ p̄ise.

⁵³ Kai ne keyáa k̄e n kp̄isi, P̄isuifi piwéése api rin̄ó rise wai re piké Yeesu kpu. ⁵⁴ L̄e nnya, Yeesu úu ye p̄ee P̄isuifi kec̄ape p̄inyérei rikpá piké u n nyáni. Uu p̄ee yisi uu ket̄e kenyine kee ne kucesi kóima n kól̄e-m̄e t̄eñ, u ne upip̄iretiki apí ha kei-p̄o n we. Pi ye kei s̄ee re Efirayim.

⁵⁵ Isirayeli pikó nk̄o mel̄ó anyá ye p̄ee nyahaim̄ele. L̄e nnya ke kei pikó meya api yisi api Yerusalem s̄i te piké ha inyóonse inyekii wa anyá aké kelen̄e tu. ⁵⁶ Api Yeesu w̄elaankēe, api p̄ee Uléécaá keȳo-i n we pin p̄ee p̄imec̄apec̄ire p̄iseine re: N-ye kani músu? Yare u yé kam n̄ee úu yé kam? ⁵⁷ P̄epēe ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése ne Pifarisi ye p̄ee rin̄ó p̄ih̄ee masile re: Uye un ukel̄o n nyu, uké símisi piké fe piké u t̄i.

12

*Maari ye Yeesu ana kecáá tulaali k̄oñu
(Matiyee 26:6-13; Mariki 14:3-9)*

¹ Lin t̄isel̄e siyáa sikpuul̄u piké kelen̄e nk̄o mel̄ó anyá li, Yeesu uu yisi uu Petanii tómp̄o. Kei ke Lasaa kuú p̄ee pikp̄okp̄o k̄eme n yukuse uú we. ² Api kusáne u wai, Marita un iluke h̄oñente, Lasaa p̄oñ p̄epēe iluke keluke-i Yeesu kekúri n̄ t̄u kec̄ape we. ³ Maari uu p̄ee tulaali pape-pape yee nn̄eĩ p̄iima m má kenúmp̄i kp̄isi, uu Yeesu ana kecáá k̄oñi uu p̄ee unnyúpi ne Yeesu ana tinne. Tulaali kukpáhá aku k̄eȳo yipu. ⁴ Yeesu pip̄iretiki kec̄ape use kapi ye n s̄ee re Yutasi Isikariȳōoti yee n̄ ka uu Yeesu piláar̄o anip̄e-i wai, uu p̄ee re: ⁵ Yo nnya kápi tulaali pape-pape nkó yáa ne nn̄eĩ p̄iima piké siwóó p̄iwek̄ó he? ⁶ Ai re p̄iwek̄ó nfasimé kuu wai nnya kuu l̄e ma. U p̄ee uyaa le. Kuu nn̄i kuwóól̄o m múl̄e nnya, u ye p̄ee l̄e kapi k̄eme n waip̄o yáail̄e. ⁷ Yeesu uu u maa re: A unósi nkó riyá s̄éee! U l̄e wale un ne keyáa k̄e kapi nh̄ore-i né n tanine músu. ⁸ Mes̄ere ke p̄iwek̄ó api yé n̄ken̄ékúri n we, amá n̄ē am̄ mes̄ere n̄ken̄ékúri wene.

Pi rin̄ó rise wa re piké Lasaa kpu

⁹ P̄isuifi kulúí ye p̄ee k̄o te Yeesu ye Petanii-i we. Api s̄i kulúí, ái uyē ñman̄e nnya, amá piké k̄o ne Lasaa kuu pikp̄okp̄o k̄eme

n yukuse n yé nnya. ¹⁰ Pεπεε ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése api símisi aí tone re piké kó Lasaa pḗ kó kpu ¹¹ re Pisufi meýā ye pεε pi yálenle pin uyé nnya Yeesu ne kefa tene.

Yeesu ye Yerusalem kuyu loni

(Matiyee 21:1-11; Mariki 11:1-11; Luki 19:28-40)

¹² Kai kóso n weesi, písoi kulúí píima pεε nkpó melóó anyá pinyáni n hápá, api kóm te Yeesu ye Yerusalem-i sónepá. ¹³ Api pinnéí atenepai kpasi api síka apí ne u tépei, pin cáái re:

Osanna! Aní uyee n sónti ne Upíima rinyiri ritaáse. Uyee Isirayeli pikó uyóopi. ¹⁴ Yeesu uu keminaapipi kenyine yenu, uu kekecáá tone yare kai n wólaalé te:

¹⁵ Nó Siyá kuyu pikó,
iwame íi kape nó wa.

Ani ripaí, núnéyóopi yee nní keminaayaha kepipi kecáá tū un ne weme. ¹⁶ Upipiretiki ápi pεε lelee n wai aseí kó kelene. Amá ke Uléécaá uu Yeesu ríyu n waise kapi pεε léise re lē ke písoi api nní u n wa kaí pεε mekee-me ukecáá wólaalé.

¹⁷ Pē nnéí pεε pεε Yeesu kekúrí ní we kumúné kpe-i kuú pεε Lasaa nhóre-i n sée uu léseri uu kó pikpókpo kémee u yukuse, api lē kapi n yé písoi keenkee. ¹⁸ Lē nnya ke písoi riwúí ari pítépei u ha. Písoi ye pεε kónle re u mewaisaṅa mē wale. ¹⁹ Pifarisi api pεε símaane re: Nó nyáni re méwoo kani wai. Písoi nnéí pεε nní u tikilē.

Pikireki pinyine ye la piké Yeesu yé

²⁰ Pikireki pinyine pḗ ne kó pεε anyá kumúné kpe-i pεpεe Yerusalem ní ha piké ha Uléécaá yáasi kecápe wele. ²¹ Api Kalilee ketē-pó Petisayita ukó Filipu kekúrí nyósópó api u maa re: Urósáa, tó pεé la re tóké Yeesu yé. ²² Filipu uu sí uú ha lē Antiree símisi, piketé apí ha ne Yeesu símisi. ²³ Yeesu uu pi pεse re: Li nkpéni itunje tule re Usoi Kepipi keké ríyu yé. ²⁴ Asei kecáá, ké nó símisi re tilukepipi tinsá n loó tiké kpu, timécire kari ye n we. Amá tin n kpu, ti ye apipi kulúí marile. ²⁵ Nkó yee unfaa ní la yé kam uu n fómni. Amá nkó yee úu ketē nté unfaa n kpísi uké waise linyine, úu n fómnine, amá nfáa tenéciré kuu yénune. ²⁶ Uye un n la uké pikéi né wa, uké né n tikilē. Kei kam ní we ke unékéikó pḗ kó sónti uké n we. Uye un pikéi né n wai, Saa yé ríyu u waise.

Yeesu ye unkpó nstmé símisi

²⁷ Lē memáá, Yeesu uu pεε re: Tinépó ye nkpéni caailenle. Né nkpéni re íye? Te Saa, kape tíye ké ntóosi itunje nnyí kémee lompó néé? Lē nnya kam kó pεé ka. ²⁸ Saa, a ripónyiri ritaáse! Kei ke metē menyine ame keyómecaa-pó leeme ame re: Ne pítaáse ri masile, né kó pítaáse rikpáne. ²⁹ Písoi pεe

kei n cápinelē api lē kom api re: Ikónē yēē ηmurei. Picō api re: Uléécaatumē unyine yēē nē u símisi! ³⁰ Kei kē Yeesu uu pēē pi maa re: Ai nē nnya kē metē mmē amē léemē, amá nō nnya yē ni. ³¹ Nkpéni kē itunje ii tu re piké nē ketē nké pisoι túhaane. Nkpéni kē itunje ii tu re piké ketē uyōopi lakase. ³² Amá kumúnjé kpe-i kapi keléécaā né n síkane, nē né tíyese pisoι nnéi api kenémēē weri. ³³ Nkpō mmē kuu n sōnti uké ní kpu nsímé kuu lē pi símisi. ³⁴ Pisoι pēē n cápinelē api u pēse re: Tō irósé ritelē-i kéenle re mesére kē uyē kē Uléécaā uu n wée uu yé nfáa m má. Yo nnya kē pōō pēē re: Li pise re piké Usoi Kepipi keléécaā risíka? Wóo pēē nkpéni Usoi Kepipi kē? ³⁵ Yeesu uu pi pēse re: Metéi yē kō nē nōkenécōpe wele. Amá ámē pēē nánaine. Ani nkpéni kē metéi amē nní ní we n sōne, kuηmaha áku kape nē nō rinkáikai nnya. Nkó yēē kuηmaha-i n sōne úu nyu méye kuu sí. ³⁶ Lē nnya, kani nkpéni nní metéi m má, ani nē kefa mē tene nōké nē m panse metéi sipipi nnya.

Kē Yeesu uu lē pimáa m masí, uu tōmpō uú nē ketaa pi wai uú ha pésu.

Pisuifi ápi Yeesu nē kefa tene

³⁷ Mpá kuu mēwaisaηa kulúí pikeyu-i n wapisi, ápi ηmurei piké nē kefa u tene. ³⁸ Lē kē antepu Esayi uú pēē mēkēē m ma kai lē wa re:

Upiima, wóo ntósímé kari n símisi ηmurei?

Uye kē Upiima uu unnaηe kuú nē n keisi nyíse? ³⁹ Lēēē n tíyese kápi yé nē n fe piké nē kefa n tene yēē lē kē Esayi uu kō m maa re:

⁴⁰ Uléécaā yē pi nyiinsēle re ápi kape nē n nyáni nnya.

U pimēsōhō yariile re ápi kape nē líka aseī n kō nnya.

Iná lē, pi yé ukeméē ha uu pi pōise.

⁴¹ Kē Esayi uu Upiima meyoōpi n yé nnya kuu fe uu lē male.

⁴² Mpá nē lē, Pisuifi piwéése kecōpe, meyā yē péē nē kefa Yeesu tenēle. Amá Pifarisi nnya, ápi yē pēē pisoι kecōpe lē ma re pi yé kuyómeyáhaalee-i pi lakase nnya. ⁴³ Pi péē lalē pisoι piké yē ríyu pi waise ai tósu kē Uléécaā uu yé ríyu pi n waise.

Yeesu yē unsímé nē ketahai rikéne

⁴⁴ Lē memáa, Yeesu uu pēē cáái re: Nkó yēē nē kefa né n tene úu nē nē ηmane kefa tene. Asei kecáa, uyēē né n tumme kuu kō nē kefa tene. ⁴⁵ Nkó yēē né n nyáni yē uyēē né n tumme nyánile.

⁴⁶ Né nē metéi le. Nē ketē kecáa kale re uyēē nē kefa né n tene úu kape kuηmaha-i n we. ⁴⁷ Uye un nnésímé n kō unsá n tintiki, ái nēē nē u túhaanene. Am ketē kecáa ka re ké nē pisoι túhaane, amá nē ka re ké piriyu lō. ⁴⁸ Nkó yēē né ní yē, úu kō nnésímé pakarelē yē utúhaane mále. Nsímé mmē kam nní n símisi mēē ha nē keyáa tōrōō ketúnjé u túhaanene. ⁴⁹ Ai kenémúnjé cire kamí

ne símisi. Amá, Sáa yee né n tumme yee uricuruu lē kam yé n símisi ne lē kecáá kam yé n céesi né forii. ⁵⁰ Ne kó nyu re lē kuu n forii yè nfáa teneciré hele. Lē nnya, ne ye lē kam n símisi símisile yare ke Unésáa uu né n forii.

13

Yeesu ye upipiretiki ana heere

¹ Lin ne weesine piké ne nkpo meló anyá li, Yeesu un nyu re uitunje ye tule re uké keté nké kecáá yisi uké Usáa-i pele, uu pee upisoi pee keté kecáá n we un pi la, meyansei píla kpá ne kèto-pó. ² Kai nnyóó n wa, u ne upipiretiki pin tū pin iluke le. Kuníri pón Simó Isikariyóoti unmáné Yutasi kefa-i piwai masí re uké u tí uké upilaaró pa. ³ Yeesu ricuruu ye pee nyule re Sáa Ulééca kémee kuu léeri, ukeméé kuu kó pele, un kó nyu re Sáa Ulééca ye nípá yo uanipe-i wale. ⁴ Uu pee keluke-i yisi uu ukutukanka cícaá mahani uu kúpəpəú kpísi uu kehale-i té ⁵ uu pee limemáá kucári maa kunyine-i míni súúni, uu upipiretiki ana pihere loni, uu kó ne kúpəpəú kuu kehale-i rinté pitinnente loni. ⁶ Uu Simó Piyee tulu, uyē uu u maa re: Pó Upiima, ái póó yé pee meníne né ána heere! ⁷ Yeesu uu pee u pese re: Aa lē kam nní n wai aseí kómei kelené. Amá pó kam aa kepire kom. ⁸ Piyee uu u maa re: Ai we kparáa re póké né ána heere. Yeesu uu u pese re: Nensá kó pó n heere, tó ne mpó ári yé fe toké linyine ripéne. ⁹ Kei ke Simó Piyee uu pee u maa re: In lee ni, ái ána nmané kaa yé né heere, Upiima, ne anípe ne ríyu kaa yé ne ripéne! ¹⁰ Usoi nkó yee piwóle ní masí úu ye kó n wéesi uké piwóle rikpá. [Insa ána kuu yé heere.] U uipine nnéi wólele uu funi. Nó ne piwóle masile ani funi, amá ái pee nónnéni. ¹¹ Yeesu ye pee uyee piláaró anipe-i u n waine pinyuwe máalenle. Lē nnya kuú maa re: Amá ái pee nónnéni kani wóle ani funi.

¹² Kuu upipiretiki ana pihere ní masí uu kó ukutukanka cícaá pitane pese, uu keluke-i ketóne pele, uu pi pise re: Nó lē kam nní nó n wa aseí konle nní? ¹³ Nó né sélei re Ucélaa ne Upiima. Nó alari mále. Ne mesei lē le. ¹⁴ Néé nní Nónépiima ne Nónécélaa. Néen ána nó n heere, li pise re nóóké ye kó nómenécəpəcire ána heerentene. ¹⁵ Ne lē nó nyísele nóóké ye kó ne n wapaane yare kam nó n wa meco nnya. ¹⁶ Asei kecáá, ké nó símisi re ukeikó úu ye ukeisaa n fe. Utume úka úu ye uyee u n tū n fe. ¹⁷ Nó nkpeni lē nnéi nyule. Nó kpere likecáá sone, nó nkíníne yē. ¹⁸ Ai nónnéni kamí ne máné. Ne pē kam n wéé nyule. Amá li pise re lelee Nléécaasimé ritelé-i n wólaalē liké wa. Lelee re:

Tó ne uyē tóo ricáripí rise-i iluke n le ye ne né panse. ¹⁹ Ne nkpeni nsimé mmú nó símisile nké kelené kam. Nn piyei n ka,

ani pɛɛ ɲmurei rɛ nɛɛ ɲpá píyɛi uwee. ²⁰ Asei kecáá, ké nó símisi rɛ uyɛɛ unétumɛ ɲ yɔsí yɛ né yɔsile. Uyɛɛ kɔ né ɲ yɔsí yɛ uyɛɛ né n tumme yɔsile.

*Yeesu yɛ símisi rɛ Yutasi yé piláarɔ anipɛ-i u wa
(Matiyee 26:20-25; Mariki 14:17-21; Luki 22:21-23)*

²¹ Kɛ Yeesu uu anɔɔ nyɛ pimáa ɲ masí, uripɔɔ ari caai uu rɛ: Asei kecáá, ké nó símisi rɛ nókenécɔpɛ unyíne yé pinélaarɔ anipɛ-i né wa. ²² Kei kɛ upipiretiki apí pɛɛ síyu-i pinyáneine lɔ pin píseine rɛ úyɛ kuú nɛ mánɛ? ²³ Likumúnjé kpɛ-i, Yeesu pipiretiki kecɔpɛ use kuú pɛɛ meýá ɲ la un ukɛcáá finu. ²⁴ Simɔɔ Piyɛɛ uu ukuwéé-mɛ paípɔ uu u píse rɛ úyɛ kuú nɛ mánɛ. ²⁵ Kei kɛ uyɛ uu pɛɛ Yeesu kecáá finɛpɔ uu u píse rɛ: Upíima, úyɛ kaá nɛ mánɛ? ²⁶ Yeesu uu u pɛsɛ rɛ: Né kekprónópi iyéhe rita. Uyɛ kam kɛ ɲ pane, uyɛɛ lo. Uu pɛɛ kekprónópi iyéhe ta uu Simɔɔ Isikariyɔtí uɲmáne Yutasi kɛ pa. ²⁷ Kɛ Yutasi uu kekprónópi ké lɛ ɲ yɔsí, Setani uu u loni. Yeesu uu pɛɛ u maa rɛ: A ha mekeɛ lɛ kaa mewai m má wa. ²⁸ Pɛ nnéi pɛɛ keluke kɛ-i ɲ we kecɔpɛ úka úu kɔ yo nnya kuu lɛ u ma. ²⁹ Yutasi yɛɛ pɛɛ pikuwóólɔ múflɛ. Lɛ nnya kɛ pimɛyá apí musí rɛ Yeesu yɛ u píselɛ rɛ uké ha lɛ kai anyá kémeɛ pi m píse lɔ. Píɔ pɔɔ músu rɛ nɛɛ u u maa rɛ uké linyine kpísi uké píwekɔɔ pa. ³⁰ Yutasi uu kekprónópi kpísi uu mɛsɛ nɛ mɛsɛ leepɔ. Likumúnjé kpɛ-i, lin kesine wa.

Isé fale kecáá nstmé

³¹ Kɛ Yutasi uu piléepɔ ɲ masí, Yeesu uu rɛ: Li nkpéni Usoi Kɛpipi ríyu waise, ai kɔ ké nnya Uléécaa pɔ kɔ ríyu waise. ³² Lin uyɛ nnya Uléécaa ríyu n waise, Uléécaa ricuruu yé kɔ uyɛ ríyu waise. Ai kɔ nánaine uké nɛ lɛ n wa. ³³ Sinépipi, nkáripí kam kɔ nókenémɛɛ pitónɛ kpáne. Nó kam ani né wéési. Yarɛ kam Pisuifi pimáa ɲ masí rɛ: Ani yé fe nɔké kei kam n sí ha, limɛɔ kam kɔ nkpéni nɔ maane. ³⁴ Isé fale kam nó pálɛ tɛ: Ani n lakaane. Nókɛ kɔ n lakaane yarɛ kɛ nɛɛ nó ɲ la mɛɔ. ³⁵ Nɔn n lakaane kɛ ɲpá úyɛ uu yé yɛ tɛ nɔ pinépiretiki lɛ.

Yeesu yɛ símisi rɛ Piyɛɛ yé u kési rɛ úu u nyu

³⁶ Simɔɔ Piyɛɛ uu pɛɛ u píse rɛ: Yei kaa sí, Upíima? Yeesu uu u pɛsɛ rɛ: Aa yé nkpáni fe pɔké kei kam n sí ha, amá pɔ kam aa kɛpire né tíkipɔ. ³⁷ Kei kɛ Piyɛɛ uu kɔ u píse rɛ: Yo nnya kám yé fe ké nkpéni pɔ ritiki, Upíima? Tɛ in nkpɔ yɛ mu, né mpókpɔ kpu! ³⁸ Yeesu uu u pɛsɛ rɛ: In tɛ nkpɔ yɛ mu, pɔ nnékpɔ kpu, nɛɛ yo? Asei kecáá, ké pɔ símisi rɛ icá iké kelenɛ n kooi, pɔ kési metaani rɛ áa né nyu.

14

Yeesu yɛɛ ncée kapi yɛ nɛ Sáa Uléécaa-i ɲ ha

¹ Yeesu uu kɔ upipiretiki pimáa kpá re: Nórínépóó ári kape n caailē. Aní Uléécaa ne kefa tene ani kɔ né ne kefa tene. ² Sitónē ye Unésáa keyo-i kulúí wele. Ne sinle ké ha ketónē nó nyóónse. Insá pee lē, ám yé pee nó símisi re ne sinle ké ha ketónē nó nyóónse. ³ Nen n ha ketónē pinyóónse nó m masí, ne peerile ké nó kpísi ké ne ripéne, nóóké kɔ ne kei kam ní we n we nnya. ⁴ Nɔ kɔ kei kam n sí ncee nyule. ⁵ Tomaa uu pee u maa re: Upíima, ári nyu kei kaa n sí, íye kari yé wa tóké ne lincee n nyu? ⁶ Yeesu uu u pese re: Néē ncée, néē nsímései, néē nfáa. Uka úu we yee yé Sáa Uléécaa-i ní ha kái né kuú ne ritiki. ⁷ Nɔn pee né n nyu, nó pee kɔ Unésáa n nyu. Kaí ne neni n kpísi, nɔ u nyule ani kɔ u yenu.

⁸ Filipu póo pee re: Upíima, pɔ kpére Sáa ró nyíse, lēe ne ró piye. ⁹ Yeesu uu u maa re: Filipu, háí áí neni-me ke tó ne nnó arí we, áa kɔ pee né nyuu? Nkó yee né n yé ye Unésáa yenle. Iye kai wa kaa péé ne maa re ké Sáa nó nyíse? ¹⁰ Áa ne kefa tene re tó ne Unésáa ye pénelenle, nen ukemee we uyē un kɔ kenémee we néē yo? Nsímé mmú kam nní kɔ n símisi n n kenémee léeri. Amá Sáa yee kenémee ní we yee umewai wai. ¹¹ Aní ne kefa tene re ne Unésáa kémee wele, Unésáa póon kɔ kenémee we. Mpá nɔnsá ne lē kefa n tenene, aní ne lē kam n wai nnya kefa né tene. ¹² Asei kecáá, ké nó símisi re nkó yee ne kefa né n tene pó né kɔ menéwai meo wa. Ticuruu u yé menékó metónē-tónē wa re Unésáa kémee kam tósu nnya. ¹³ Lē nnéi kani yé ne rinényíri m pise, ne li waine Sáa uké ne Kepipi nnya ríyu yē. ¹⁴ Nɔn ye yo mpuri ne rinényíri m pise, né nó li pa.

Tinóo meyekei re Uléécaa yé Nfaasone pame

¹⁵ Yeesu uu kɔ pimáa pi kpá re: Nɔn né n la, nó ye inésé ritiki. ¹⁶ Né né pee Sáa we re uké Ucome nó pa uké mesére nókenémee n we. ¹⁷ Uyee nní nsímései Nfaasone. Ketē nké pisoí ápi yé fe piké n yósi. Ápi n nyáni, ápi kɔ n nyu. Amá nɔ ne n nyule re n nókenékúrí we. Nó ne mmē né ripéne nné ne nókenémee n we nnya. ¹⁸ Am nómenécíre yáne yare sikúmampipi. Ne nókenémee peerile. ¹⁹ Li tise nkáripí, ketē nké pisoí ápi yé pee piyéne né rikpá. Amá nɔ né né yé te ne nfáa mále nnya. Nɔ ne kɔ sóntile nóké nfáa m má nnya. ²⁰ Likeyaa ké kani yé céri re tó ne Unésáa ye pénelenle, nen ukemee we, nóon kenémee we, néen kɔ nókenémee we.

²¹ Nkó yee inésé mí múlī un i tikilē yee né la. Unésáa yé kɔ uyee né n la n la. Né né kɔ u n la am kɔ menécíre u nyíse. ²² Yuuti, áí Yutasi Isikariyoti, uu u maa re: Upíima, íye kaa yé mepócíre ró nyíse áa yé pee ketē nké pisoí mepócíre nyíse? ²³ Yeesu uu u pese re: Uye un né n la, u yé nnésímé rimúlú. Unésáa yé u n la. Tó ne Unésáa arí ukekúrí sí, arí ha ukeméé n we. ²⁴ Nkó yee úu né ní la

úu ye nnésímé rimúlú. Nsímé mmú kam nní nó n símisi rín kò pɛɛ kenémɛɛ léeri, amá Sáa yee né n tummɛ kémɛɛ le. ²⁵ Kumúnjé nkú-i ke tó ne nnó ari nkpeni nní ní we kémɛɛ kam lē nó símisi. ²⁶ Nounécome yee nní Nfáasone ke Sáa Ulééca uú ne rinényiri m pámenɛ. Mmɛ mɛɛ mǐpá yo nó céésine nn kò lē nnéi kam nó n símisi nó léise. ²⁷ Ne nkpeni nkínjine ne nó riyá. Nnékínjine kam nó n he. Ai sisoipipi meheɛ meɔ kam nó he. Nórínépoó ári kapɛ caai, iwame íi kapɛ kò nó n we. ²⁸ Yare kam nó m maa re: Né nó riyá am ha kò nókenémɛɛ pɛeri. Nɔn né n la, kam nní Unésáa kémɛɛ n sí, li yé pɛɛ nó n láárúle re ne ukemɛɛ sí nnya. Unésáa ye né fele. ²⁹ Ne nsímé mmú nnéi nó símisile nké kelene kam te nn píyei n ka, nòké ne kɛfa n tene nnya. ³⁰ Am nkpeni ne meyá pisímé nó kpáne. Ketē nké uyɔpi ye wemele. Uu rínanɛ ríka kenécáa má. ³¹ Amá ketē nké písoi piké ne n céri re ne Sáa lalɛ nnya kam ye lē kuu ye né m ma wa. Ani nté yisi toké ncée kpísi.

15

Yeesu yee fiinyi kulée

¹ Yeesu uu pimáa pi kpá re: Né ne fiinyi kulée riyíkí le, Unésáa yee kuute. ² U ye mǐpá nlése ní-ye mɛɛ kenécáa n tóraalē rín ye pɛɛ mári rikéle uu kò iyee m máru héru, íi pɛɛ meyá pimáre kpá. ³ Icéláa nnyí kam nní nó m pa ye pihéré nó masile ani pɛɛ nkpani cáká-cáká. ⁴ Toké m pénelē nɔn kenémɛɛ we yare ke née nókenémɛɛ ní we meɔ. Nlése nnsá ne kulée n toraalē, rín ye fe nké mmɛcire n we ní ne apipi maru. Limɛɔ ke nó áni yé fe nòké linyine yoriye nansá ne né m pénelē. ⁵ Néé kulée riyíkí, nó ilése. Nkò yee ne né m pénelē un ne we yare ke née ukemɛɛ ní we meɔ yee ye linyine yoriye. Insá nē, áni yé fe nòké apipi toresi. ⁶ Uye unsá ne né m pénelē uké ne n we, pi ye ketahai-mempɔ u fómpɔle yare nlése, uu kóosi api pɛɛ ilése kóima iyē cápine api nna sé íi tore. ⁷ Nɔn ne né m pénelē nɔn ne kenémɛɛ n we, nnésímé nn kò nókenémɛɛ n we, ani ye lē kani ní la pise, pi yé nó li pa. ⁸ Nɔn apipi meyá n toresi, nò lē nyísele re nò pinépiretiki le. Unésáa uu pɛɛ ríyu yenu. ⁹ Ne nó lalɛ yare ke Sáa uu né ní la meɔ. Ani ríla mmē kémɛɛ n we. ¹⁰ Nɔn inésé m múílē, nnéla kémɛɛ kani lē we yare kam Unésáa isé rimmúlú am pɛɛ unla kémɛɛ n we meɔ.

¹¹ Ne lē nó símisile nòké ne menéɔ mpóonare m má, nónnépóonare nké kò n we ne nkɛɔ-pɔ nnya. ¹² Isé iyē kam nó m pálé yee re: Ani n lakaane yare kam nó ní la meɔ. ¹³ Lelɛɛ n fe ke usoi uu ye ne n nyíse re u ríla píma mále yee re: Usoi uké unfaa cire kpísi uké upisane ríyu kecáa he. ¹⁴ Nɔn ye lē kam nó m pise n wa, nò pinésáne le. ¹⁵ Am nkpeni píseí nó kpáne re pikeikó. Ukeikó úu ye n nyu lē ke ukéisa uu n wai. Lē nnéi ke Unésáa uu

né n nyíse kam nó céesi. Lẽ nnya kam nó sée re pinésáne. ¹⁶ Ai nóó né wéé, née nó wéé am nó tum te ani n ñme ani ha pikéi wa liké yóriye nípá píyeyi-pò. Lẽ kémee, Unésáa yé pee lẽ nnéi kani yé ne rinényíri u m pise nó pa. ¹⁷ Lẽ nnya, lẽ kam nó m pise yee re ani n lakaane.

Ketē nké pikó ye Yeesu ne upipiretiki ipuri yulu

¹⁸ Yeesu uu kò pimáa pi kpá re: Ketē nké pikó pin nóinépuri n yulu, ani ceri re inépuri kapi mefoí yè kelenē. ¹⁹ Nòn pee ketē nké pikó, pi yé pee nóinépuri n la re nò pipikó nnya. Amá káni nní ketē nké pikó, am kò nó wéé, nó ne pē áni pee líka pénelē nnya, ápi pee nóinépuri la. ²⁰ Ani rinóó tē kam nó mí ma léise re: “Ukèikó úu ye ukèisaa n fe. Pin né n wéékuselē, ani n nyu re pi kò nó wéékusene, pin ye nnésímé rimmúlú, pi yé kò nó nkó rimúlú.” ²¹ Amá nē nnya kapi lẽ nnéi nó waine, kápi nní uyee né n tumme n nyu nnya. ²² Nensá pēé n ka, nensá pee kò pi n símisi, ápi yé pee akópe m má. Api nképéni níka má piké ne piakópe yarii. ²³ Nkó yee inépuri n yúlu ye kò Unésáa ipuri yulule. ²⁴ Nensá pee pikéɔpe mewai n wapisi ke úka mpuri úu n wailē, ápi yé pee akópe m má. Amá pi nképéni me yenle api kò pee tó ne Unésáa ipuri yulu. ²⁵ Lelēe piise kémee n wólaalē liké ne n wa nnya kai lē wai. Lelēe re: Méwoo kapi inépuri yulu.

²⁶ Ucome yee n sónti yee nní nsímései Nfaasone kamí ne Saa rinyiri nókenémee n tumtine. Saa kémee kuu léeri uké kenécáá aseéra lese. ²⁷ Nǒ né kenécáá aseéra lese re tó ne nnǒ tǒo hái kékoraane-me we nnya.

16

¹ Ne lẽ nó símisile re áni kape ne Uléécaa ncee kémee ní loó nnya. ² Pi yé kam api ayómeyáhaalee kémee nó lákase. Ticuruu li kumúnjé kunyine-i sónti ke usoi uu yé un nó n kpu, uu m músu re Uléécaa kuu lẽ inyóonse wai. ³ Kápi pikai Unésáa née nē n nyu nnya kapi lē waine. ⁴ Ne lẽ nó símisile re lin n ka lin lē n wai, nǎké ne n léise re ne nó símisi nnya. Tó ne nnǒ tǒo péé we nnya kám hái kékoraane-me nó símisi.

Nfaasone pikéi

⁵ Yeesu uu kò pimáa pi kpá re: Uyee né n tumme kémee kam nképéni nní tósu, nó úka úu kò né pisene re: Méye kaa sí? ⁶ Kam lẽ nó n símisi nnya ke nóanépóó aa lē meyá caai. ⁷ Mpá ne lē, né nsímései nó símisi: Nen n tómpò, li yé nó rilaa ai tósu. Li we re nensá n tómpò, ucome úu pee nókenémee sónti. Amá nen n tómpò, né nó u tumme. ⁸ Un píyeyi n ka, u yé ketē nké písoi akópe pi nyíse. U yé kò lē kapi ye n sée re aseí ne lē ke Uléécaa uu yé ne usoi n túhaane pi símisi. ⁹ Piakópe ye nnyé re ápi ne kefa né

tenelē. ¹⁰ Asei nyee re Unésáa-i kam sí, áni kə piyéne né kpáne. ¹¹ U yé lē ke Ulééca u u ye ne usoi n túhaane pi símisi. Lelēe re u ne ketē nké uyōpi pitúhaane masile.

¹² Ne nsímé meýá mále ké nó símisi. Amá nkemee pikome yé nkpéni ne nó pōlesi. ¹³ Nsímései Nfaasone mmē nn piyei n ka, n yé tíyese ani nsímései nnéi kóm. Ai nnnanɛ cire knn ne símisine, amá lē nnéi knn n kō knn nó símisine, nn kə lelēe masí kepire n waine nó símisi. ¹⁴ N sóntile nké ríyu né waise. Li we re mmē kam n símisi knn sónti nké nó ritéjse. ¹⁵ Lē nnéi ke Unésáa u u m má ye linékó le. Lē nnya kam maa re mmē kam n símisi ke nsímései Nfaasone mmē nn sónti nké nó ritéjse.

Mpócaai yé kam nn panse mpóonare

¹⁶ Yeesu uu kə pimáa pi kpá re: Li tise nkáripí, áni yé kə piyéne né rikpá, ai kə nkáripí kpáse, ani kə piyéne né kpá. ¹⁷ Kei ke upipiretiki kecəpe pinyine api pee pipíseine lō te: Nsímé mmú kuu nní ní símisi aseí re íye? U re: Li tise nkáripí, áni yé kə piyéne né rikpá, ai kə nkáripí kpáse, ani kə pee piyéne né kpá. Li we re Unésáa-i kam sí. ¹⁸ Lē kuu nní ní maa re “li tise nkáripí” aseí re íye? Ari nyu lē kuu n símisi. ¹⁹ Yeesu un nyu re pi lalē piké nsímé u pise, uu pee pi maa re: Nə nómenécəpecire píseine re ne maa re “li tise nkáripí, áni yé kə piyéne né rikpá, ai kə nkáripí kpáse, ani kə pee piyéne né kpá, née yo?” ²⁰ Asei kecáá, ké nó símisi re nó kam ani ye tēni nóanépō aa kə caai, amá ketē nké pikó pin nkínɛɛjse kémee we. Nó kam ani mpócaai kémee n we, amá nónnépōcaai yé kam nn panse mpóonare. ²¹ Unósi yèè un kəmare-i n we, uripō yèè n caailenle re itunɛ ye tu re uké íwe píima li nnya. Amá un pimáre m masí, uu uiwe palei. Li ye u n láárúle re u kewá mari nnya. ²² Liməɔ ke nó apō aa kə nkpéni caailē. Amá ne sónti ké kə piyéne nó rikpá, nóanékín aké pee níjesi, úka úu yé kə fe uké mpóonare mmē nó lese.

²³ Ani likeyaa ké níka pipise kə né kpáne. Asei kecáá, ké nó símisi re Sáa yé lē nnéi kani yé rinényíri ne u n we nó pa. ²⁴ Háí ne neni-me áni kahane rinényíri ne linyine n we. Lē nnya, ani ye we uké nó he nónnépōonare nké n we ne nketo-pō.

Yeesu ye ketē kecáá rnanɛ nnéi feriyɛ

²⁵ Yeesu uu kə upipiretiki pimáa kpá re: Sinyárū kam ne nsímé nnéi nó símisi. Kumúnjé kunyine yé kam ám yé pee lē nó n símisi, amá am ye pee Sáa kecáá nsímé nó símisi kpáii. ²⁶ Nó ha likeyaa ké tinényíri ne linyine Sáa we. Am maa re né nó nnya u risuúluse. ²⁷ Kani né ní la nnya, Sáa ricuruu ye kə nó lalē, ani kə ne kefa tene re Uléécaa kémee kam léeri nnya. ²⁸ Sáa kémee kam léeri kam ne ketē kecáa ka. Ne nkpéni lē ketē nté yisile ké Sáa kémee pele. ²⁹ Kei ke upipiretiki api pee u maa re: Pō nkpéni ró

símisile lin kpáiiĩ, áa nkpéni ne sinyárū tó símisi. ³⁰ Tó nkpéni cérile re pò nǎpá yo nyule, ái nkpáni we piké nnyine pò pise. Lẽ nnya karí ne kefa tene re Ulééca kème kaa léeri. ³¹ Yeesu uu pi pese re: Nò nkpéni ne kefa tenele, née yo? ³² Kumúnjé kunyine yé kam, ticuruu ku pikáme masile, kani yé mekó mekó rinkpii ani menécíre yá. Amá ám menécíre we, Sáa ye kenékúrí wele. ³³ Ne lè nnéi nó símisile re ani ne tó ne nnó kupéneco kème nkíññe-i n we nnya. Nò sòntile nòké ketè nké kecáá íwe piima ne m pansente, amá ani n kahari, ne ketè kecáá rínanje nnéi piferiye masile.

17

Yeesu ye upipiretiki kecáá keyóme yáasi

¹ Ke Yeesu uu lè písímé ní masí, uu pèe kelééca-mē werí uu re: Itunje ye tule, Sáa. A Kepópipi ríyu waise, kē keké kò pò tíyu waise. ² Pò sisoipipi nnéi kecáá rínanje ke hele re keké pē nnéi kaa keanipe-i n wa nfáa teneciré he. ³ Nfáa teneciré mee piké pò céri re mepócíre pò Ulééca sei, piké kò Yeesu Kirisi kaa n tumme ceri. ⁴ Ne ketè kecáá ríyu pò waisele am kò pikei kaa né ní forii wai. ⁵ Lè nnya Sáa, a nkpéni kepóyu-i ríyu tē kamí pèe kepómee m má aa kelené ketè nké wai né waise. ⁶ Ne tíyesele pisoí pē kaa ketè kecáá n lése aa anénipe-i wai api pò céru. Pò pèe pi te, aa pi kpísi aa anénipe-i wai pin mpósímé múílē. ⁷ Pi nkpéni cérile re kepómee ke lè nnéi kaa né ní pa ai léeri. ⁸ Nsímé mmē kaa né ní pa kam pi símisi api ñmurei api kò meyikíyiki céru re kepóméé kam léeri, api kò ne kefa tene re pò né tumme.

⁹ Pē kecáá kam pò yáasi. Ai ketè nké pikó kecáá kam yáasi, amá pē kaa anénipe-i n wa kecáá kam pò yáasi re pò pē te nnya. ¹⁰ Pò lè nnéi kam m má te. Née kò lè nnéi ke pò m má te. Lelēe kò nyíselē te pò pikemee ríyu né waisele. ¹¹ Am kò nkpéni ketè kecáá we, amá pē ne kò ne kekecáá wele. Kepóméé ke née tósu. Sáa Ulééca, Ulééca yee úu akópe m má, a pi rimúlú piké rinóò rise m má yare ke tó ne mpó ari m má meco. ¹² Ke tó ne pē arí pèe ní we, tipónyíri kamí pèe ne pē kaa né rimmúise kecáá pailē. Ne pèe pikecáá ripaile ñsone, piuka úu pò, insá uyē kai n waimè re uké pò yare kai Nléécaasimé ritelē kème n wólaalē mecire. ¹³ Ncèe-i kam nní lè we nen kepómee tósu. Kumúnjé nkú-i kam nní ketè kecáá ní we kelené nnya kam lè pi símisi re mpóonare kam m má nké pi wa ne nketò-pò. ¹⁴ Né ne mpósímé pi céesile ketè nté pikó api piipuri yulu re ápi ketè nté pikó, yare ke né ám kò ketè nté ukó nnya. ¹⁵ Am pò welu re a ketè nké kecáá pi yukuse, amá ne pò welu re a pikecáá ripaí ukpááree Setani úu kape pi rica. ¹⁶ Api ketè nté pikó, yare ke né ám kò ketè nté ukó meco. ¹⁷ A nsímései kpísi áa ne pi pansese pipókó ne kètò-pò. Mpósímé mee

asei. ¹⁸ Yare kaa ketē nté písoi kémee né n tū meco ke née ko ketē nté písoi kémee pi tū. ¹⁹ Ne pē nnya menécire kpísile am pó pa re nsímesei nké tíyese pē pókó kó pimécire kpísi piké pansese pipókó.

²⁰ Ai ko pē nmane nnya kam pó welu, amá pē kapi n sónti piké nsímé rin-yóó piké ne kefa né tene nnya kam pó welu. ²¹ Ne pó welu re a tíyese piké rinóó rise wa. Yare ke pó Sáa, aa kenémee ní we néen ko kepómee we, pē piké ko m pénelē pin ne keróméé we ketē nté pikó piké ne n céri re póó né tumme nnya. ²² Meyóopi mē kaa né ní he kam pi he piké ne rinóó rise m má yare ke tó ne mpó ari m má meco. ²³ Ne ne pi pénelenle nen ne pikeméé we, pón ko ne né pénelē pón ne kenéméé we. Lē kéméé kapi yé fe api rinóó rise m má ne kété-pó, ketē nté písoi api ko ne ceru re póó né tumme, pón ko pi la yare kaa né ní la meco. ²⁴ Sáa, ne la re pē kaa né rimmúise piké ha kei kam ní wene n we, piké ne meyóopi mē kaa né n he n yé nnya. Póó né me he re póó né lala aa kelene ketē wai nnya. ²⁵ Sáa aseí ute, ketē nké pikó ápi pó nyu. Amá né ne pó nyule, mpí póó ko ceru re póó né tumme. ²⁶ Ne tíyesele api ripónyiri ceru, nen ko we nen wai re piké picére ti rikpá, ríla mmē kaa né ní la nké ne pikeméé n we ké ko ne pi m pénelē nen ne pikeméé we nnya.

18

Yeesu metine

(Matiyee 26:47-56; Mariki 14:43-50; Luki 22:47-53)

¹ Ke Yeesu uu lē pisímé m masí, u ne upipiretiki api yisi api Seturóo kefanaa metérj-mē sí apí ha keléecare kenyine kee kei ní we kémee lompó. ² Yutasi yee Yeesu n yáá ye kei nyule. Yeesu ne upipiretiki yèè pee kei mesére cápínele. ³ Kei ke Yutasi uu yisi uu písóoca kpísi uu ko Uléecaa keyó piméré ke pepe ye Uléecaa inyóonse n wa piwéese ne Pifarisi api n tumpó ne péne, pin iyúipuke ne sífiráa ne itópilū muleilē. ⁴ Yeesu ye pee lelee u n waine pinyuwe máálenle, uu péé ne nyósópó uu pi pise re: Uye kani wéési? ⁵ Api u pese re: Nasareti ukó Yeesu. Uu pee pi pese re: Née lo! Yutasi yee u n yáá ye pee kei wele lin ne lē wai. ⁶ Kumúnjé kpe-i ke Yeesu uú pee pi m maa re: Née lo, pi ipirē píre ne sónle apí ha ne lólu. ⁷ Yeesu uu ko pipise pi kpá re: Uye kani wéési? Api re: Nasareti ukó Yeesu. ⁸ Yeesu uu pee pi pese re: Nté ne nó maa re née lo. In te né kani mesei wéési, ani picó riyá piké tómpó. ⁹ Lē kuú pee mekee m ma liké ne n wa nnya kuu lē ma. U péé maa re: Pē kaa né rimmúise, úka úu ne né pó. ¹⁰ Simóo Piyee ye pee ritéhe caacaa múílenle. Uu ri mahani uu Uléecaa usina ukeikó use kutu luke-luke semí. Pi ye ukeikó uyē sée re Malikuusi. ¹¹ Kei ke Yeesu uu pee Piyee maa re: A ripótéhe

kukai kémee pesepo. Iwe iyē ke Unésáa uu wa re ké li. Am kape pee i li, née iye?

Pi Yeesu ne Ana kémee ha

¹² Pisóoca pē ne piukpeenwai ne Pisuifi piméré api pee Yeesu tini api paasi ¹³ api ne Ana keyo u sí kelenē. Ana ye pee Kayifu yee kumúnjé kpe-i isína n tū ulóhó le. ¹⁴ Kayifu yee pee Pisuifi piwéése mesohó rikpá re: Li kutási we re usoi use uké kuyu nnéi nkpó kpu.

Piyee ye kesi re uu Yeesu upiretiki

(Matiyee 26:69-70; Mariki 14:66-68; Luki 22:55-57)

¹⁵ Pi pee lē ne Yeesu tósule, Simoo Piyee ne uupiretikico unyine pin Yeesu tikilē. Usína ye pee upiretiki uco uyē nyule. Lē nnya kuu fe u ne Yeesu api kucó usína keyo-i lompó. ¹⁶ Amá ketahai ke Piyee póo nyere uú ne ripoo kó. Kei ke uupiretikico uyē ke usína uu nní n nyu uu pee léeme uú ne unósikeikó uyee ripoo-i m mé símisi uu pee Piyee tampó. ¹⁷ Unósi uyē uu pee Piyee pise re: Nté pó ne kó utisi uyē upiretiki le? Piyee uu re: Aaí, ám utisi uyē upiretiki. ¹⁸ Nnyiyē ye pee likumúnjé kpe-i wele. Pikeikó ne piméré api pee nkalena wai api kekále wai pin pee wéni. Piyee póo kó pikeméé hapó uú n tū un nna wéni.

Usína ye Yeesu nsímé píseise

(Matiyee 26:59-66; Mariki 14:55-64; Luki 22:66-71)

¹⁹ Usína uu Yeesu upipiretiki ne uicélaa kecáa píseise. ²⁰ Yeesu uu u pese re: Mpá úye keyu-i kam símisi am kó meséere Pisuifi ayomeyáhaalee-i ne Uléécaá keyo-i ke Pisuifi nnéi api ye n cápine céesi. Am ketume nka meyaa ma. ²¹ Yo nnya kaa pee né píseise? Peye n kó nen símisi kaa yé pise re yo kecáa kam pi símisi. Pē ne nyule n̄sone lē ke née m̄ ma. ²² Ke piméré pē use uu lē n kó, uu Yeesu kapesé tólu uu u pise re: Lē kaa yé pee usína rinóo pesee? ²³ Yeesu uu pee u maa re: In te ám n̄sone símisi, a né símisi kei kam m púnne. Amá in te ne n̄sone símisile, yo nnya kaa pee né pi? ²⁴ Ana uu pee u kpísi un lē pahaalē uú ne usína Kayifu u papó.

Piyee ye kó pikéne rikpá re uu Yeesu nyu

(Matiyee 26:71-75; Mariki 14:69-71; Luki 22:58-62)

²⁵ Simoo Piyee ye pee likumúnjé kpe-i wele un nna wéni. Api u pise re: Nté pó ne kó utisi uyē upiretiki le? Uu késu uu re: Aaí, ám utisi uyē upiretiki. ²⁶ Usína ukeikó use ye pee utisi uyē ke Piyee uu kutu rinsem̄ umareco le. Uu pee Piyee pise re: Ai nó ne uyē kam aléé kecare-pó yéé? ²⁷ Piyee uu kó Yeesu pikéne kpá. Mese ne mese, icá ii kooi.

Pi Pilati kémee ne Yeesu túhaane

(Matiyee 27:1-2, 11-14; Mariki 15:1-5; Luki 23:1-5)

28 Api mmare mare Kayifu keyo-i Yeesu kpisi apí ne riyóòpíoo sí. Amá Pisui fi piwéése ápi pee lompò re áí kape mékperinkpe pi waise, ápi yé pee fe piké nkpo melóó anyá li nnya. 29 Lẽ nnya ke Pilati uu léepò uu pi léepò, uu pi pise re: N-ye kani ne usoi nkó túhaane? 30 Api u pese re: Usoi nkó unsá pee mewai kópe n wai, ári yé pee apónípe-i u wa. 31 Kei ke Pilati uu pee pi maa re: In lã, ani u kpisi aní ne nórínécúruu u túhaane yare kai nínésé kéme m pise. Pisui fi api u pese re: Ári ncée má toké unyine kpu.

32 Tinóò tẽ ke Yeesu uú pee mí ma uú ne nkpo mmẽ kuu n kpine kecáá símisi kai lã titiki. 33 Pilati uu riyóòpíoo-i lompò uu Yeesu pise re: Póò Pisui fi Uyóòpii? 34 Yeesu uu re: Póò ripóóúruu lã pise née unyine yee nnésímé pó símisi? 35 Pilati uu re: Pò nyu re né ne Usui fi lee? Mpópuri pikó ne pepe ye Ulééca inyónse n wa piwéése pee anénípe-i pó wa. Yo kaa mpíí wa? 36 Yeesu uu re: Kenéyóòpitè áke ketè nté kekó. Nen pee ketè nté iyóòpi n le, pinékeikó yé pee kenécáá atòpi wa re ápi kape Pisui fi anípe-i né wa nnya. Amá inéyóòpi li nkpani ketè nté ikó. 37 Kei ke Pilati uu pee u pise re: Lẽ nnya, pò uyóòpi lee? Yeesu uu re: Lẽ kaa nní ma. Ne uyóòpi le. Pi né márile am ketè kecáá weri re ké nsímései kecáá símisi. Nkó yee nsímései m má yèè kutu né ricòle. 38 Pilati uu u pise re: Yo kapi ye sée re nsímései?

Ke Pilati uu lã Yeesu pipise mí masí, uu yisi uu piléepò kpá uu Pisui fi léepò, uu pi maa re: Né ám yẽ yo kuu caai nnya kapi yé ne u ní kpu. 39 Amá li nókenéme inyéki le re ké ye nípá nkpo melóó anyá áye kéme ukpaniikó use unyine akpanii tó. Nò la re ké Pisui fi Uyóòpi akpanii nó tóò? 40 Api pee picáái kpá re: Aaí, áí uyẽ, a Parapasi akpanii ró tó. Parapasi ye pee kò usoi kpááree le.

19

1 Kei ke Pilati uu pee ncée he re piké Yeesu tí piké iséi u súúkee. 2 Pisóóca apí inípe ne riyóòpikòh yóóni apí u kipise, apí kò kukpélenku wéé nyaii kpisi apí u tani. 3 Api pee ukekúrí nyóóòpò apí ye pee re: Tò pó yáasi, Pisui fi uyóòpi! Apí ne sipese u tólu.

4 Pilati uu kò piléepò kpá, uu písoi pee n cápínélẽ maa re: Uyee nkó kamí ne ketahai nó léeme nòké céri re ám yẽ yo kuu caai nnya kapi yé ne u ní kpu. 5 Yeesu uu pee léepò un tiyóòpikòh kapí ne inípe n yóò kipilẽ un kò kukpélenku wéé nyaii tanaalẽ. Pilati uu pee pi maa re: Usoi uyee nkó! 6 Ke pepe ye Ulééca inyónse n wa piwéése ne piméré api u n yé api cáái re: A kunapéékóó kecáá u kariii! A kunapéékóó kecáá u kariii! Kei ke Pilati uu pee pi maa re: Ani nórínécúruu u kpisi aní ha kariii. Né ám yẽ yo kuu caai nnya kapi yé ne u ní kpu. 7 Pisui fi apí u pese re: Tò isé

inyine mále yee m pise re uké kpu re u umecire waise Ulééca Kεpipi nnya. ⁸ Ke Pilati uu anóo nyē n kō, iwame ii meyā pilone u kpá. ⁹ Uu riyóopiroo-i lompo uu Yeesu pise re: Pó yei ukó le? Amá Yeesu úu rinóo u yosí. ¹⁰ Pilati uu pee u maa re: Aa la paké rinóo né yosí, née yo? Aa nyu re né fe am tíyese api pó yá née am tíyese api kunapéékóo kecáá pó karií? ¹¹ Yeesu uu pee u pese re: Aa rínanje ríka kenécáá má, insá mmē ke Ulééca uu pó mí pa re a kenécáá m má. Lē nnya ke uyee apónipe-i né rí wa akópe aa apókó fe. ¹² Kaí ne kumúnjé kpe-i n kpísi, Pilati uu péé n wéési uké Yeesu riyápo. Amá Pisuiifi api sicááila loni re: Pón u rin-yápo, áa pee Róm uyóopi usane! Usoi nkó yee umecire n nyáni re uyóopi ye Róm uyóopi ulaaro le. ¹³ Ke Pilati uu anóo nyē n kō, uú ne Yeesu ketahai leepo, uu péé ha kei kapi ye n sée re aséhéwéepi kelō riyóopitū kecáá tone. Pi ye kelō kē Mé-epiree kémee sée re Kapata. ¹⁴ Liké ne n weesi piké nkpo melóo anyá n li, itunje kecíre kumúnjé kaí pee lē we. Pilati uu Pisuiifi maa re: Nónúyóopi ye nkó! ¹⁵ Amá api pee sicááila loni re: A kpu! A kpu! A kunapéékóo kecáá u karií! Pilati uu pi pise re: Ké nónúyóopi kunapéékóo kecáá karií? Pεpee ye Ulééca inyóonse n wa piwéése api u pese re: Róm uyóopi memáá, ári uyóopi úka uco má. ¹⁶ Uu pee Yeesu kpísi uu pianipe-i wai re piké ha u karií.

Pi Yeesu kunapéékóo kecáá karií

(Matiyee 27:32-44; Mariki 15:21-32; Luki 23:26-43)

Api pee Yeesu kpísi apí ne tómpo. ¹⁷ Yeesu uu uricuruu kunapéékóo kpe kecáá kapi u n kariíne cōni uú ne kuyu-i léepo, uú ne kelō kē kapi ye n sée re Kúyu Kōnoo sí. Pi ye kei ne Mé-epiree sée re Kōlikōta. ¹⁸ Kei kapi u ne pisoí pité pinyine anapéékóo kecáá karií, uco uilúké ise, uco ico, Yeesu kunapéékóo aku pee kecōpe n we. ¹⁹ Pilati uu kō tíyese api kekpenkpélépi kecáá wólu api kunapéékóo kecáá karií. Pi kekécáá wói re: Nasareti ukó Yeesu, Pisuiifi uyóopi. ²⁰ Pisuiifi meyā api iwói iyē keeni, kaí ne kei kuyu n kólē nnya. Mé-epiree ne Mélatεe ne Mékiréki kapí ne wói. ²¹ Pisuiifi pεpee ye Ulééca inyóonse n wa piwéése api Pilati maa re: Pi wói re Pisuiifi Uyóopi, amá a wói re u maa re: Ne Pisuiifi Uyóopi le. ²² Pilati uu pi pese re: Lē kam n wói kam wói.

²³ Ke pisóoca api Yeesu kunapéékóo kecáá pikarií mí masí, api uilū kpísi api hóone api afiri ana wai, mpa usóoca úye uu rifiri rise kpísi. Api kō ukukpelenku wéé nyaii kpee áku nnyelaa m má kpísi. Mesame kapi ku yóo kecáá ne metene-po. ²⁴ Api pee pimεcōpecire n tee re: Ari kape ku ricéeri. Amá toké panjai arí ne yenu uyee yé ku n kpísi. Li lē wale liké ne lelee Nléécaasimé ritelé kémee n wólaalē kecáá rintíki nnya. Li wólaalē te:

Pi inélū hōone api paŋai apí ne uyee yé kunékpélenku wée nyaii n kpísi yenu. Lē ke písóca api n wa ye lē. ²⁵ Kunapéékóó kpē kecáá ke Yeesu uú pē n kariilē kekúrí ke úni ne úni uwā ne Kulopaasi unási Maari ne Makitala kuyu ukó Maari apí pē nyenu. ²⁶ Yeesu uu úni yenu, uupiretiki uyē kuú pē ní la pōon úni kekúrí nyenu. Yeesu uu úni maa re: Unási, upóhmane ye neni nkó. ²⁷ Uu kó uupiretiki uyē maa re: Upóni ye neni nkó. Kaí ne kei n kpísi, uyē uu pē Yeesu uní kpísi uu ukeyo-i yekei.

Yeesu nkpə

(Matiyee 27:45-56; Mariki 15:33-41; Luki 23:44-49)

²⁸ Ke Yeesu uu n yé te u lē nnéi kuu piwai ní ka piwai masile, uu re: Nniré ye né wele. Liké ne lelee Nléecaasimé ritelé kémee n wólaalē kecáá rintíki nnya kuu lē ma. ²⁹ Kulū kunyine ye pē kei kekúrí ne píta nyepe-nyepe meyiye yisunule. Písóca api kuyúí kpē kapi ye n sée re isopi kekápí kpísi, api sinéé sinyine píta nyepe-nyepe pē fe api kekecáá tuhu apí ne Yeesu nnō kuwée-mē sí. ³⁰ Yeesu uu píta nyepe-nyepe pē sōmú uu pē re: Mpa yo ye piwai masile. Kuu lē ní ma, uu pē kpará, nfáa nn tene.

Usóca use ye Yeesu ilúké ne kupáj luri

³¹ Likeweesi kee kewénteயaa ketúnjé. Kewénteயaa kē ne kó pē keyáa píima le. Sisoikópe ási kape ne kewénteயaa kē ketúnjé kunapéékóó kecáá ní kólóilē nnya, apí Pilati pise re uké tíyese piké apái si selesi apí pē si súisente. ³² Písóca api pē hapo api písoi pité pē ne Yeesu kapi kesé u karií ufoí apái selu, apí kó ulírū akó selu. ³³ Api Yeesu-i tuiwə. Kapi n yé te u pikpə masile nnya, apí pē apái u sei. ³⁴ Amá písóca pē use uu ilúké-i kupáj u tuhu uu luru, mese ne mese, ménye ne míni ame léeri. ³⁵ Uyee mewai mē n yé ye maa re aseí ye nye. Lē kuu ní ma ye kó aseí le. Uyee nyule re aseí kuu símisi. U símisile re nóké kó ne kefa tene. ³⁶ Li lē wale liké ne lelee Nléecaasimé ritelé kémee n wólaalē tintíki nnya. Lēlee re:

Api ukukəhə kúka selune. ³⁷ Li kó rikelə kecə-i wólaalē te: Pi yé kam api ye uyē kapi ilúké n luri kuwée-mē n nyáni.

Yeesu mekulaa

(Matiyee 27:57-61; Mariki 15:42-47; Luki 23:50-56)

³⁸ Lē memáa, Arimatee kuyu ukó kapi ye n sée re Yosefi uu Pilati ncée welu re uké Yeesu kpísi uké ha kulési. Pilati uu ηmurei. Pisuífi iwame ye pē Yosefi uyē wele, úu pē lē nnya nyíselē te u Yeesu upiretiki le. Uyee ha uu Yeesu kpísi uú ne tómpə. ³⁹ Nikotem ye ke sine kenyine Yeesu kémee ní ha, póo kó tulaaliye pē kapi ye n sée re miiri ne aloweesi mecóhəne sikiloo afeetaani kumúnjé ne hapo. ⁴⁰ Piketé api Yeesu kpísi apí sisánápampi pílesi, apí tulaaliye pē u fom yare kapi ye

πρεε Pisuifi inyekii kέmεε usoi n kúlesi μεεε. ⁴¹ Kei kapi Yeesu kunapέékáó kekáá n kariii kekúrí ke keléécare kenyine aké πρέ we. Nhóre fale nnyine kέmεε kápi úka n wailē ye πρε keléécare ke-i wele. ⁴² Likeweesi kee Pisuifi kewénteyaa. Nhóre nn kó ne kei kólē. Api lē nnya kei Yeesu waipó.

20

Nhóre ye meηmane we

(Matiyee 28:1-8; Mariki 16:1-8; Luki 24:1-12)

¹ Kewénteyaa ukóso, Makitala kuyu ukó Maari uu kemaresine yisi, lin hiihilē uu nhóre-i sí, uu yenu re pi ripare kapi nhóre riñfi leselē. ² Uu itóó wai uú ne Simóó Piyee ne uupiretikicó uyē ke Yeesu uú πρε meγá ní la lεpó, uu pi maa re: Pi Upíima nhóre kέmεε lésele, ári nyu yei kapi u wa. ³ Kei ke Piyee ne uupiretikicó uyē api yisi api nhóre-i sí. ⁴ Api piketé itóó wai, amá ucó uyē uu Piyee faau uú ha nhóre-i mefoi tulu. ⁵ Uú fo uu lóólúpó, uu sisánáápampi yenu sin keteni-i laanu, amá úu πρε lompó. ⁶ Simóó Piyee ye u n tíkile póó kó tuiπó. Uyē uu nhóre-i lompó uu sisánáápampi sē keteni-i yénu. ⁷ Uu kó kusánáá kπē kapi πρε Yeesu ríyu m paasi yenu kun pílaalē kun kumεcire keló iyaa yisunu, sisánáápampi ási kei we. ⁸ Kei ke uupiretiki ucó uyee πρε mefoi nhóre-i n tuiπó póó kó lompó, uu yénu uu πé ne kefa tene. ⁹ Asei kekáá, hái ne kumúné kπe-i, ápi πρε kahane leleε Nléécaasimé ritelé kέmεε n wólaalē aseí n kó te li pise re Yeesu uké pikpókπó kέmεε yisi. ¹⁰ Lē memáá, pipiretiki pē keté api yisi apí kulu.

Yeesu ye umεcire Makitala kuyu ukó Maari nyise

(Matiyee 28:9-10; Mariki 16:9-11)

¹¹ Maari póó πρε ketahai-pó nhóre kekúrí tone uú n téni. Kuu lē ní we un téni, uú fo uu nhóre kέmεε lóólúpó. ¹² Uu piléécaatumε pité pinyine yenu pin ilū tomé tanaalē pin ne kei kapi πρε Yeesu n finse tū, ucó ríyu-mē, ucó ána-mē. ¹³ Api u pise re: Yo nnya kaa téni, unósi? Uu pi pese re: Pi Unépiima kπisile apí ne tómpó, ám πρε nyu yei kapi u wa. ¹⁴ Kuu lē mí ma, uu πρε kepire-mē weríi uu Yeesu yenu un nyenu, úu kó ceri re uyee lo. ¹⁵ Kei ke Yeesu uu πρε u pise re: Yo nnya kaa téni, unósi? Uye kaa wéési? Uu πρε músu re uyee keléécare kekáá mí pallē lo. Lē nnya kuu u pese re: Urósáa, in te póó u kπisi áa ne tómpó, a né símisi kei kaa u n wa ké ha u kπisi. ¹⁶ Kei ke Yeesu uu πρε u sée re: Maari! Uu πρε ukuwéé-mē pansepó uú ne Mé-epiree u pese re: Rapuni. Liasei re Ucélaa. ¹⁷ Yeesu uu u maa re: Kape né rica, ám kahane Unésáa kέmεε rintaa. Amá a ha pinémáreco símisi re Unésáa ye kó nní Nóunésáa ne Unéléécaá un kó Nóunéléécaá kέmεε kamí taalē. ¹⁸ Kei ke Makitala kuyu ukó Maari uu πé ha

pipiretiki símisi re u Upiima yenle. Uu pee lē ke Upiima uu u n símisi pi símisi.

Yeesu ye umecire upipiretiki nyise

(Matiyee 28:16-20; Mariki 16:14-18; Luki 24:36-49)

¹⁹ Kewénteyaa kē ukóso, Yeesu pipiretiki pin nnyóó mmē kényo kenyinē-i cápínelē. Pisuífi iwamē ye pee pi welē. Api lē nnya hánaankēe api pee kémee n we. Kei ke Yeesu uu pee pikēcōpe leeme uu pi maa re: Nóanékín aké n niñú! ²⁰ Kuu lē pi mí ma, uu pee uanipe ne uilúkē pi nyíse. Upipiretiki rikín ari níñesi re pi Upiima yē nnya. ²¹ Kei ke Yeesu uu kō pimáa pi rikpá re: Nóanékín aké n niñú! Yare ke Unésáa uu né n tumme mecō ke nēe kō nŕ tum. ²² Kuu lē pimáa mí masí, uu pikēcáa fúupō uu re: Ani Nfáasone yosí. ²³ Nōn ye píye akōpe n sárei, Uléécaá yé kō piakōpe pi sárei. Nōn ye re áni pinyine akōpe sáreine, Uléécaá páa kō piakōpe pi sáreine.

Yeesu ne Tomaa kecáa nkó

²⁴ Tomaa kapi ye n sée re Usika ye Yeesu pipiretiki kefi ne pitē pē kecōpe use le. Uyē úu pee kumúnjē kpē-i ke Yeesu uu pikeméé n hápō we. ²⁵ Upipiretikicō api pee u maa re: Tō Upiima yenle. Uu pi pesē re: Nensá ihíme apole uanipe-i n yē ke kenípepi tahampō, kē kō kunénipe ne uilúkē rica, ám yé ηmurei. ²⁶ Siyáa sípaha memáa, pipiretiki pē api kō kényo-i n cápínelē kesé ne Tomaa. Pin kō ne hánaankēe, Yeesu uu kō pikēcōpe piléeme kpá uu nyere, uu pi maa re: Nóanékín aké n niñú! ²⁷ Uu pee Tomaa maa re: A kepónípepi nté tahampō aa anénipe paí, aa kō kupónípe ne inélúkē ca. A lē pitírē tíye áa ne nkpéni kefa tene. ²⁸ Kei ke Tomaa uu pee u pesē re: Unépiima ne Unéléécaá! ²⁹ Yeesu uu u maa re: Kaa né ní yé nnya kaá ne kefa né tene. Pēpee ápi né ní yé, pin kō péé ne kefa né tenelē pee pínarekome.

Lē nnya kapi rítelē ntí ní wói

³⁰ Yeesu ye kō upipiretiki inipee-i mewaisan̄a meyā ncōpuri wapisile mee áme rítelē ntí-i n wólaalē. ³¹ Pi lelee nní rikemee ní we wóile re nōké ne n ηmurei re Yeesu ke Uléécaá uu n wéé nnya. Uyee kō Uléécaá Kepipi. Nōn ne kefa u n tene, nó urinyiri nnya nfáa yē.

21

Yeesu ye umecire upipiretiki pisēi nyise

¹ Lē memáa, Yeesu uu pee ketume Tiperiyaati kupiye ritime umecire upipiretiki nyíse. Lē kuu umecire pi n nyíse ye nní: ² Simō Piyee ne Tomaa kapi ye n sée re Usika ne Natanayeli yee Kalilee keteni-i Kanaa-pō ní we ne Sepetee piñmáne ne upipiretiki pitē picō ye pee cápínelenle. ³ Simō Piyee uu pi maa

re: Ikpíntomé kam picópii tósu. Api u pɛsɛ rɛ: Tṣ́ né kɔ́ pɔ́ ritiki ari kesé sí. Kei kapi yisi apí ha kúninɔ́i loni apí tómpɔ́. Amá apí kesinɛ kē líka tí. ⁴ Kai piweesi n kóraane, Yeosu un kei kupiyɛ ritime we, amá upipiretiki apí pɛɛ céri rɛ Yeosu lo. ⁵ Kei kuu pɛɛ pi pise rɛ: Nɔ́ ikpíntomé yé ani cópii, sinéwá? Api rɛ: Eehei! ⁶ Uu pi maa rɛ: Ani kúninɔ́i kuluke-luke-mempɔ́ kunyeré fṑ́, nó linyine tí. Api mɛsei kunyeré fom apí ikpíntomé tini ai ku yipu péntí, apí fe ricuruu piké míni-i ku pɔ́nne kɛ ikpíntomé ii kulúí n we nnya. ⁷ Kei kɛ upiretiki uyé kɛ Yeosu uú pɛɛ n la uu pɛɛ Piyɛɛ maa rɛ: Asé Upíima lo! Kɛ Simɔ́ Piyɛɛ uu lɛ n kṑ́ tɛ Upíima lo, uu uilú kuú pɛɛ m mahá un pɛɛ mɛɣmane ikpíntomé cópii pitane pɛsɛ uú nɛ míni-i kprúupɔ́. ⁸ Pi pɛɛ keté kóima nɛ ketaa wele yare apáha píle kumúnjé. Upipiretikicɔ́ apí léeri, apí pɛɛ kunyeré nɛ ikpíntomé mɛyipe pasai apí lésepo. ⁹ Kapi kúninɔ́i kɛmɛɛ n suí, apí kupiyɛ ritime nkalɛna lɛpɔ́, ikpíntomé nɛ akpónó an nkɛcáá lálá. ¹⁰ Yeosu uu pi maa rɛ: Ani ikpíntomé iyé kani n cópii kɛmɛɛ nɛ inyine kam. ¹¹ Simɔ́ Piyɛɛ uu kúninɔ́i kɛmɛɛ lompo uú ha kunyeré nɛ ikpíntomé maamaa mɛyipe súiseri, íí lelu píle nɛ kuwóó nɛ itaani. Amá nɔ́pá nɛ imesá mɛ, kunyeré áku ricééri. ¹² Yeosu uu pɛɛ pi séi uu rɛ: Ani kam ani lí. Uupiretiki úka úu kɔ́ pɛɛ kaha uké u pise rɛ: Pṑ́ wóó? Pi pɛɛ nyule rɛ Upíima lo. ¹³ Yeosu uú nɛ pi kɔ́, uu kukpónó kprísi uu pi hɔ́nɛ, uu kɔ́ ikpíntomé pi hɔ́nɛ. ¹⁴ Kɛ Yeosu uú nɛ pikpɔ́kpɔ́ kɛmɛɛ n yisi, metáánū yɛ mɛ kuu lɛ umɛcire upipiretiki nyíse.

Yeosu nɛ Piyɛɛ kɛcáá nkó

¹⁵ Kapi piluke ní masí, Yeosu uu pɛɛ Simɔ́ Piyɛɛ pise rɛ: Yonaasi uɣmánɛ Simɔ́, pṑ́ né la ai tósu lɛ kɛ picɔ́ mpí apí né n laa? Uu rɛ: Eɛɛ, Upíima, tipócuruu yɛ nyule rɛ nɛ pṑ́ lalɛ. Yeosu uu pɛɛ u maa rɛ: In lɛ, a sinésánpi kɛcáá nɛnɛ m paílɛ. ¹⁶ Uu kɔ́ mɛlírū pipise u kpá rɛ: Yonaasi uɣmánɛ Simɔ́, pṑ́ né laa? Piyɛɛ uu u pɛsɛ rɛ: Eɛɛ, Upíima, tipócuruu yɛ nyule rɛ nɛ pṑ́ lalɛ. Yeosu uu u maa rɛ: In lɛ, a inésán nɛnɛ n séni. ¹⁷ Uu kɔ́ metáánū pipise u kpá rɛ: Yonaasi uɣmánɛ Simɔ́, pṑ́ né laa? Simɔ́ Piyɛɛ ripṑ́ ari caai rɛ metáánū yɛ mmé kuu lɛ u pise rɛ “pṑ́ né laa” nnya. Uu pɛɛ u pɛsɛ rɛ: Pṑ́ nɔ́pá yo nyule, Upíima, pṑ́ kɔ́ nyule rɛ nɛ pṑ́ lalɛ. Yeosu uu pɛɛ u maa rɛ: In lɛ, a inésán kɛcáá nɛnɛ m paílɛ. ¹⁸ Asei kɛcáá, kɛ pṑ́ símisi rɛ kaá pɛɛ inmánɛ n we, pṑ́ yɛ pɛɛ ripócuruu kupótampála rité aa kei kaa n la sí. Amá pɔ́n n kpurunuu, pṑ́ pɛɛ anípe risíka, ucɔ́ uu pṑ́ ku paasi uú nɛ kei káa n lanɛ pṑ́ sí. ¹⁹ U lɛ male uké nɛ nyíse lɛ kɛ Piyɛɛ uu n kpine liké nɛ Uléecaa ríyuu n waise. Kuu lɛ pisímé u ní masí, uu pɛɛ u maa rɛ: A né ritiki.

Yeosu nɛ uupiretiki uyé kuú pɛɛ n la

²⁰ Piyee uu kepire ημεελύ uu upiretiki uyē ke Yeesu uú pee ní la yenu un pi tikipalē. Uyee pee iluke keluke-i Yeesu kecáá n finepo uu u pise re: Upiima, wóo piláarō anipe kémee pó waine? ²¹ Ke Piyee uu lē u n yé, uu Yeesu pise re: Nkó ní, Upiima, yo ke uyē uú ne kētō kopune? ²² Yeesu uu u pese re: Nen n la re uké n we ké ha ne peeme, ai yei ne pó yenu? Póké né ritiki. ²³ Lē nnya, nsímé nn piyómeyáhaa kémee kóónú re upiretiki uyē úu kpine. Ai kō re Yeesu ye u maā re úu kpine, amá u pee re: Nen n la re uké n we ké ha ne peeme, ai yei ne pó yenu? ²⁴ Upiretiki uyē ticuruu yee aseéra lese uu nsímé mmē wolu. Tō kō nyule re lē kuu n yé uú male ye nsímései le.

Tinó tōrō

²⁵ Yeesu ye kō mewai meyā mecō wapisile. Pin pee mennéi n wólune mese mese, ám musí re átelé nyē nnéi kapi yé n wói yé ketē nké nnéi kecáá kewai yē.

Ulééca Pitumε Mewai

Lelee ritelé nti kέmee ní we

Luki ye Ulééca Pitumε Mewai ritelé wói. Nsímé Kεcire ritelé ke Luki uu n wói menə́j ye me. Lē ke Yeesu uu rinó pitumε n he re piké ne Nsímé Kεcire rikóónú, Ulééca icápine iké ne rimpéré kuu ritiki uú ne Ulééca Pitumε Mewai ritelé wólu.

Yerusalem kuyu-i ke Nfáasone nn Pantekooti anyá ketúnjé Ulééca icápine pikó kecáá súime. Kē ke Ulééca icápine ii kóri.

Kaí ne ríyu 13 kέmee n kpísi, Luki ye nyísele lē ke Póoli uu pepεe ápi Ulééca m pakarelē ayu kέmee nsímé kεcire ne ní ha. Póoli ye pεe mekeε Kirisi pikó wéekuselεnε. Yeesu Kirisi yeε Póoli sée re uké pansε uupiretiki (9). Ulééca icápine yeε Sirii ketē kecáá Antiyoosi kuyu-i ní we yeε u wée re u ne upisencə pinyine piké ha ketaa-pə Yeesu nsímé kεcire riyóó.

Ifaaci iyē mekeriine ye mmé:

1. Nfáasone mekame ne Ulééca icápine foí mekarrii Yerusalem kέmee (1:1-8:3).
2. Nsímé Kεcire meyoó kuyu nnéi kέmee ne Yutee ne Samarii-pə (8:4-12:15).
3. Nléécaasimé piyoó nsē ke Ulééca utumε Póoli uu n sónε hái ne ketē keto-pə (13:1-28:31).

Nfáasone ke Yeesu uu ne upitumε m mé

¹ Unésáne Teofili, ne ritelé foí kέmee pó símisile lē nnéi ke Yeesu uu piwai ne picélaa n kóraane ² hái ne keyáa kē kai keyómεca-mē u n kpiipə. Uké kelene rináá, u upitumε kuu n wée uicélaa pale ne Nfáasone nnaε. ³ U umεkpə-maá méwee mpehē mpehē kέmee umεcire pi nyísele piké céri re u nfáa mále. Siyáa afεena kuu pi rikpáfumε uu Ulééca iyəopi nsímé pi símisi. ⁴ Keyáa kenyine kapi kesē we ne Yeesu, uu pεe isé nnyí pi pa re: Ani kape yisi nəké Yerusalem ne ketaa wa, amá ani lisone lē kani n kō nen símisi re Sáa Ulééca ye ne nó mé kutu ricə. ⁵ Míni ηmanε ke Yohani uu nó wóle. Amá li tise nkáripí, Ulééca uké ne Nfáasone nó wóle.

Yeesu ye keyómεca ritaá

⁶ Pepεe pεe Yeesu keyúri n cápinelē api pεe u pise re: Kumúnjé kpe-i kaa Isirayeli keyəpitē pεserineε, Upíima?

⁷ Uu pi pεe re: Ai nónnékó níka re nəké mewai mee n sónti kumúnjé ne meitunε n nyu. Sáa Ulééca yeε lē ne uricuruu nnaε yekei. ⁸ Amá Nfáasone nn nókenécáá n súime, nó rínaε nnyine yē, ani pεe pansε pinétansei Yerusalem kuyu-i ne Yutee ketē kecáá nnéi ne Samarii ketē kecáá, hái ne ketē nnéi keto-pə. ⁹ Ke Yeesu uu rinó tē pimáa mí masí, ai keyómεca-mē u

kpíipɔ, mípá úye un u nyáneipɔ ahope anyine áá weri áá ne u yarii api pεe u paapɔ. ¹⁰ Pin kei nní lē we pin keléécaa inípeε wiilē un tósu ke pitisi pité pinyine pεe ilū tomé n tanaalē api pikeyúri rikpáfúme. ¹¹ Pitisi pē api pi maa re: Yo nnya ke nń Kalilee pikó mpí ani nní nyenu nɔn keléécaa-mē nyáne. Lē kai nní nńkenécɔpe nké-i Yeesu uyē keléécaa-mē n kpíipɔ nɔn nyáni meɔ kuú ha pεeri.

Matiyasi ye Yutasi ripɔhɔ tone

¹² Pitumε api pεe kelɔ kē kapi ye n sée re Olifiyee rikúú yisi api Yerusalem pele. Tikúú tee ne Yerusalem kolenle. Lirinā ne sá yare kilometiri use. ¹³ Kapi n tuiɔ, api kulee kunyine-i taá kényɔ kenyine kecáá-pɔ. Kei kapi ye cápine. Pεpeε kei n cápinelē pεe Piyee ne Yohani ne Yakupu ne Antiree ne Filipu ne Tomaa ne Patelemii ne Matiyee ne Alifee uɔmáne Yakupu ne Simɔ yeε ukuyu ní la ne Yakupu uɔmáne Yuuti ¹⁴ ne Yeesu uni Maari ne pinósi picɔ pinyine ne Yeesu piwā. Pinnéi mmē pεe rinó rise wa api ye cápine apí ne piyómeyáhaa n ηmóópúlē.

¹⁵ Likumúné kpε-i, Piyee uu keyáa kenyine yisi, piyómeyáhaa píle ne afεéré pinyine pin cápinelē, uu pikeɔpe maa re: ¹⁶ Pimáreɔ, li pise re lē ke Nfáasɔne nn Nléécaasimé ritelé kémee n símisi liké wa. Nfáasɔne ye Yutasi kecáá Tafiti rinó rinyine maasele. Yutasi uyee panse pεpeε Yeesu n tī ukpeenwai. ¹⁷ U pεe uróɔ use le, tɔn kesé pikei pise mpí wai. ¹⁸ Siwóó sē kuu usoi ní kpu api u héele kuú ne kecare lɔ, uu pεe kei lóiri uu ríyu mefoi ketē fapi, uu keɔpe kpáfú, anyóhɔ nnéi aa cúme. ¹⁹ Yerusalem pikó nnéi pεe mewai mē kɔ, hái apí ne kecare kē sée re Hakelitama, lelee re unyine menyε ye kei kɔɔnu. ²⁰ Ticuruu li Ipakare Siyome kémee wólaalē te:

Ukeyɔ keké meɔmane tone!

Uka úu kape kekemee tóne! Li kɔ wólaalē te:

Usoi féé uké upikei yási uú nɔj! ²¹ Kumúné kpē nnéi ke Upíima Yeesu uú pεe kerómee ní we, písoi pinyine ye pεe mípá yei ró tíkilenle. ²² Hái ke Yohani uú ne míni u n wóle ne péé uyei-me kai keróɔpe nké-i u n kpíipɔ aí ne keyómecaa sí, písoi pinyine ye pεe ró tíkilenle. Lē nnya, li pise re písoi pē keɔpe use uké kerómee n we uké meróɔ itansei li re Yeesu ye nkɔ kémee yisi.

²³ Kei kapi pεe písoi pité sée api nyereεe. Pεpeε Yosefi Parisapasi kapi ye kɔ n sée re Yusituusi. Ulírū yeε Matiyasi. ²⁴ Api pεe keyóme yáasi re: Upíima, póɔ písoi nnéi sifa kémee nyu. A písoi pité mpí keɔpe uyē kaa n wée ró nyíse ²⁵ uké panse utumε uu Yutasi pikei yósu uú nɔj. Yutasi ye uketone riyále uu sí kei kaí ne u rinsá re uké tone. ²⁶ Kei kapi pεe panai aí Matiyasi tini, uu pεe Yeesu pitumε kefi ne use pē kecáá kpápɔ.

2

Nfáasone mekame

¹ Kai Pantekooti keyaa ní tu, piyómeyáhaa nnéi api kelō kesε cápine. ² Mese ne mese, nné nnyine nn keyómecaa-pō leeri yare kuyō papε-papε kunyine kpεε pepu. Aku kέyō ke-i kapi n tū nnéi yipu. ³ Api linyine yenu yare inalempi, ai pi kpáfúme, ai yékáá, ai npá úye kecáá tone. ⁴ Nfáasone nn pεε pinnéi yipu nn pikεμεε ní we. Kei kapi pεε meyu mpehē mpehē ke Nfáasone nn pi n he pisímé lō.

⁵ Pisui fi pεε Uléécaa likó ní la ye pεε Yerusaleμ-i wele. Isoipuri nnyí nnéi yeε ketē kecáá ní we ayu kέμεε kapi léeme apí weri. ⁶ Ke nné nn lē ní le, pisoι api cápine riwúí. Piyómeyáhaa api pεε meyu mpehē mpehē n símisi. Pεpεε n cápinelē pin pεε pimεyu kέμεε kómει, ai nnóo pi yipu hái. ⁷ Ai pεε méwoo pi wai, ai kō meyíkíyiki nnóo pi yipu api pεε re: Néntε pisoι mpí nnéi pεε nní n símisi ye Kalilee pikó le? ⁸ Kai pεε íye wa ke ntónéi mmú, npá úye uu pεé ne umeyu kέμεε pi kómει? ⁹ Kerócōpe nké-i, pinyine ye Paritesi ne Metii ne Elam sitē leerile. Picō ye Mesopotamii pikó le ne Yutee pikó ne Karatōosi pikó ne Pōnti pikó ne Asii ketē pikó ¹⁰ ne Firisii ne Pamfilii ne Esipiti ne Lipii ketē keε Sirεeni mεmpō ní we pikó. Picō pōon Rōm kuyu-pō leeri, ¹¹ ne Kirεeti ne Arapii sitē-pō. Picō ye Pisui fi yíkíyiki le, picō ye pansεle Pisui fi pin Moisi isé tíkile. Mpá ne lē, ntónéi mmú, npá úye ye pεε umeyu kέμεε pi kómειle pin mεwai píima ke Uléécaa uu n wa símisi. ¹² Ai pi nnéi muuni tírmí, api pεε méwoo ní we pin píseine re: Nsímé ní-ye kecire ye mmú? ¹³ Amá picō pōo piyómeyáhaa pē sennyi pin tee re: Píta lari ηmaa pεε nní pi pomaalē!

Piyεε nsímé

¹⁴ Piyεε uu pεε yisi u ne pitumε kefi ne use api nyεε, uu rinóo cásε uu pisoι pεε n cápinelē maa re: Nó Pisui fi ne nó pitōrōo mpí nnéi nóo nní Yerusaleμ kuyu-i ní we, ani nnésímé nśone kutu ricō ani kóm! ¹⁵ Pisoι mpí ápi pomaalē yare kani nní n kpárálē. Li mmare tōsile, mese áme we kefi ηmane kaí pi yare kani nní n nyáni. ¹⁶ Lē ke antepu Yowεeli uú pεε mekeε ní ma yeε neni nkpéni nní wai. Lελεε re:

¹⁷ Uléécaa ye maa re Unfaasone yé siyáa tōrōo kέμεε npá úye kecáá súime.

Nópinéηmánε ne nópinékpére apí ne Uléécaa rinyiri símisi.

Pináηε-naηε api méwee yénti,

piwéése api lárικεε. ¹⁸ Meyíkíyiki kam tíyesεne Nnéfáasone nké
likeyaa kē pinékeikó tisi

ne pinósi kecáá súime,
api pεε pansε antepuyε.

19 Nē mēwaisaŋa keyómēcaá-pō wa,
am mēwai píima ketē nté wapisi:
Ménye yé kōikēe, nna nń tore,
ányō ŋmōhō aa h́la líkí-líkí.

20 Itunje ii pansē riŋmóhō, iwáre pōó wōŋōō yare ménye,
Upíima keyaa ake kelenē weri.
Keyáa píima ne kényukóó ye ke.

21 Uye un peé uye-i Upíima rinyiri n sée, uu u yoriye.

22 Ani mmú kutu ricō, Isirayēeli pikó! Uléécaá ye Nasareti ukó
Yeesu isoi pakarele. Uléécaá ye ne u ritikile uú ne nókenécōpe
mēwaisaŋa ne mēwai píima wapisi yare kani nń nórínécúruu
n nyu. 23 Uyē kapi nóanénípe-i wa yare ke Uléécaá uu mekēe-me
umenyuwe kecáá n yekei, ani pepeē ápi Uléécaá n wuru u pa
api kunapéékóó kecáá u karií aní ne u kopu. 24 Amá Uléécaá uu
nkpō anipe-i u yósu uu nkpō kēmeē u yukuse. Ncēe ūn we re
nkpō nké u m múlĭ.

25 Tafiti ye Yeesu kecáá maa re:
Meséere kam kenéyu-i Upíima nyáni,
ám kape ne n térii nnya kuu kunéluke-luke-mē kényukóótone-i
we.

26 Lē nnya ke rinépoō ari láárú,
nen tinékínj kēmeē yóm.

Mpá nen n kpu, ne ne pó tálenle.

27 Pó Upíima, áa yé pikpōkpō kēmeē né riyá.

Áa yé ŋmurei upókeikó sōne uké fóni.

28 Pō ifáacee né nyísele.

Mepówee kenékúri ye nkínjnjē né hele.

29 Pimárecō, ani ncēe né he ké ukpure Tafiti nkó nó símisi ké
rikpáiiise re u kpule api u kulesi, tōn kō urikpíi nyu ne neni-me.

30 U peē antepu le un nyu re Uléécaá ye rinóó yekeile uu wéeri
re ukepirē kenyine keē masí uiyōpi tonene, 31 Kirisi meyise
nkpō kēmeē ke Tafiti uu lē yē. Linsímé kuú peē lē símisi kuú
ne maa re: Uléécaá úu yé pikpōkpō kēmeē u riyá, úu yé ŋmurei
uké fóni. 32 Tō ntónéi mmú yénle lē ke Uléécaá uu nkpō kēmeē
Yeesu uyē n lése. 33 Uléécaá ye ukuluke-luke-mē u ritaásēle. Sáa
Uléécaá uu kō Nfáasōne kuú peē n yekeilē u pa. Mmē kuu nń
kerócaá súiseme yare kani nń n nyáni nōn kō kómēi. 34 Tafiti
úu keyómēcaá ritaá, amá uricuruu ye peé maa re:

Upíima Uléécaá ye Unépíima maa re:

A kunéluke-luke-mē kényukóótone-i tone

35 líké ha ne tu peé uye-i kam yé n tíyese aa pipóláarō teleise.

36 Isirayēeli pikó nńéi piké kō ūsōne re Yeesu uyē kani
kunapéékóó kecáá n karií ke Uléécaá uu pansese Upíima
ne Ukirisi.

37 Kapi nsímé mmē n kō, nn pi loni suu ne akōhō-pō api peē
Piyēe ne pitumē picō maa re: Iye kari yé nkpéni wa, pimárecō?

38 Uyē uu pi पेसे रे: Ani मेफिने conse piké nṛpá nó úye míni wole ne Yeosu rinyiri, Ulééca uké nṛanékópe nó sárei uu kṛ Nfáasone nó he. 39 Li we रे lisone lē ke Upíima Ulééca uu ní ma रे u yé písoi wa kuú ne nó ne nṛsinéwá ne pitaa-taa kulúí píima kpē nnéi kuu n séirine mé. 40 Piyee uu kṛ anṛo aco pi máikee uú ne asei pi komeise uu kṛ ne pi n ṛmṛópúselē. U ye pi ma रे: Ani mεwai kópe kunai pikó mpí kέmee nómenécíre lese. 41 Písoi meyā api Piyee nsímé mmē ṛmurei api míni wole. Keyáa kē, písoi ákotokú ataani kumúnjé पे पे piyómeyáhaa pē kecáa rikpáṛo.

Lē ke piyómeyáhaa api n finu nstmé

42 Piyómeyáhaa ye पे पे pitumε icélaa kέmee ṛmṛópúlenle, pin tinṛo rise má, pin kesé iluke le, pin kṛ keyóme yáasi. 43 Pitumε ye पे पे mεwaisaṇa meyá ne mεwai píima wapisile. Mpá úye un पे पे pakarente रे Ulééca yee pikei wai! 44 Pē nnéi पे पे Yeosu ne kefa n tene ye पे पे kelṛ kesε wele, api rinṛo rise wai api ye pilikó nnéi hṛone. 45 Pi ye पे पे pisitē ne pilikó nnéi yálisile, api nṛpá úye ncṛṇa pái apí ne lisiwṛó sē hṛonente. 46 Pi पे पे kóméinele pin siyáa nnéi mesére Ulééca keyṛ-i cápinelē. Pi पे पे síyṛ sṛnaanele pin kesé le, pin kṛ Ulééca iluke ne kefa kesε hṛone lin pi láarú. 47 Pi पे पे Ulééca pakarelnele, nṛpá úye un ne kefa pi fénnelē, Upíima un पे पे nṛpá keyáa kέye písoi ayu lṛlu un pikεcáa kpariiseṛo.

3

Kékankáláká kenyine pipélé nstmé

1 Ketúnjé kenyine, lin metaani pipépe masí ke Piyee ne Yohani api yisi api Ulééca keyṛ-i piyómeyáhaa sí. 2 Písoi pinyine ye पे पे ne utisi unyine sṛnaapṛle, api ye Ulééca keyṛ rinṛnṛo-i u tonse un पे पे kei picéetṛṇé wélei. Pi ye rinṛnṛo tē sée रे Rinṛnṛo Sṛne. Pi utisi uyē marile kékankáláká. 3 Kuu Piyee ne Yohani n yé pin la piké keyṛ-i lomṛo, uu kunípe pi welé. 4 Piyee ne Yohani api u nyáneí tṛnṛm, Piyee uu पे पे u ma रे: A tṛ riweríi! 5 Uu pi pái rṛsone un ne mé te u yé pikemee linyine yṛsí. 6 Kei ke Piyee uu पे पे u ma रे: Né ám siwṛó má, ám kṛ wura má. Amá lē kam m má kam Nasareti ukó Yeosu Kirisi rinyiri ne pó pálē: A yisi aa sṛne! 7 Piyee uu kunípe luke-luke u tini uu nyereεe. Mese ne mese, ána ne anui a papisi, 8 uu yṛósi uu cuuni uu nsé kápáa, u ne pē apí ne Ulééca keyṛ suupṛo, un sṛne, un cuunkεe un kṛ Ulééca pakarente. 9 Písoi पे पे n cápinelē api u yenu un sṛne un Ulééca pakarente. 10 Písoi api céru रे uyee ye पे पे Ulééca keyṛ-i Rinṛnṛo Sṛne-i n tṛ un wélei. Mεwai mé ame písoi nnéi nnṛo yipu ai kṛ píri pi wai kaí ne lē u n wa nnya.

Piyee rinṛo kuu Ulééca keyṛ kέmee ní ma

¹¹ Ke utisi uyē uu lē Piyee ne Yohani n lonaalē, písoi nní apí pehé api pikuwéé-mē kelō kē kapi ye n sée re Salomāo apookpaná-mē n sí, lin nnóo pi yipaalē. ¹² Ke Piyee uu lē n yé, uu pi pise re: Pimárecō Isirayēli pikó, yo nnya ke utisi nkó pipélé apí nní nnóo nó yipaalē? Yo nnya kani ró nyáni yare tóo ntónanē cire ne u paise née tóo Uléecaa kēmee aseí tikilē nnya ke usoi nkó uu yisi uu sōne. ¹³ Pirósáayaha Apiraham ne Isaaki ne Yakupu Uleecaa yee uukeikó Yeesu ríyu waise. Nórínécúruu nóo u tí ani n-yóopināne pikó anipe-i u wai, uyóopi Pilati uu re uké u riyá ani yúlu. ¹⁴ Amá nóo pēe usoi yee úu akópe m má ne aseí ute yulu ani pēe meníne Pilati pise re piké usoikō nó léseme. ¹⁵ Nō tíyesele apí uyee ye nfáa n he kopu, Uléecaa uu pikpōkpō kēmee u yukuse irónípeē ii u yenu. ¹⁶ Kefa karí ne Yeesu n tene nnya ke urinyiri ari usoi nkó kani nní n nyáni nōn kō nyu papukuse. Kefa karí ne u n tene yee tíyese ke usoi nkó uu péi cáká-cáká yare kani nní n nyáni. ¹⁷ Amá pimárecō, ne nyule rísone re nó ne nópínéyóopi áni nyu kelene kaní ne lē Yeesu wa. ¹⁸ Nsímé mmē ke Uléecaa uu pēe mekēe-me antepuyē nnéí m máase mee nkpéni nní wai. Lelēe re li pise re uyē ke Uléecaa uu wēe uké íwe lí. ¹⁹ Lē nnya, ani mēfine conse ani nóménécíre Uléecaa pa uké nōanékové nó sárei. ²⁰ Upíima yé pēe tíyese ani kumúnjé kunyine-i hóo uu pēe uyē kuu háí mekēe-me n wēe uu yekei nó páme. Uyee Kirisi Yeesu. ²¹ Uyee yé keyómecaa-pō n we kelene, háí ne kumúnjé kpe-i ke Uléecaa uu mǐpá yo m peserine yare kai pēe í we yare kuú pēe mekēe-me uantepuyē kuu n wēe m máase. ²² Moisi ye péé maa re: Nónuléecaa Upíima yé antepu unyine nó páme yare né, un nónnépuri ukó. Ani mmē nnéí kuu nó n símisine kutu ríco. ²³ Uye unsá kutu u rincō, piké Uléecaa pikó kecōpe u lese apí kópu. ²⁴ Antepuyē nnéí pēe háí antepu Samuyēli-i-me n símaari áí ne neni tulu ye siyáa nsí nsímé male. ²⁵ Nóo lē ke Uléecaa uu antepuyē m máase re u ne nó mé te. Uléecaa ye ne nkómēine nópínésáa séele péé uye-i kuú pēe Apiraham m maa re: Pipópírē kamí ne tikine ké ne ketē nnéí nsoípuri rikpá. Nóo kō nkómēine mmē te. ²⁶ Nō nnya ke Uléecaa uu uukeikó wēe uu nókenéme u tumti kelene. U u tummele nō nnya re uké nó rikpá uu pēe mǐpá nó úye uakópe-i u lese.

4

Pi Piyee ne Yohani ketúhaane piima-i sée

¹ Piyee ne Yohani pin kei lē písoi símisi, mese ne mese, pēpēe ye Uléecaa inyónse n wa ne Uléecaa keyō uméré wéése ne Pisatusee pin tuipō. ² Li pēe meyá pi pólúle re pitume pē keté ye we pin písoi céési pin kō pi símisi re Yeesu ye pikpōkpō kēmee yisi, lin pēe nyíselē te pikpōkpō yé fe apí yisi. ³ Lē nnya kapi

pitumε pē keté tī api hánesi aí ne weesi re ituηe ye pilólé masí nnya. ⁴ Amá mpá ne lē, pεpεε pitumε pē icélaa n kó meyā ne pεé ne kefa i tenεε, api tulu yarε pitisi ákotokú anupū kumúné.

⁵ Kai n weesi, Pisui fi piyukó ne pipiwéése ne isé picélaa api ha Yerusalem-pó cápine. ⁶ Uléécaa usina Ana ne ukεyó pikó nnéi ne Kayifu ne Yohani ne Alekisantiri pεε kó pεε kei we. ⁷ Api Piyεε ne Yohani leseri piké ne pi túhaane, api kecōpe pi nyereεε api pi pise re: Nnanε ní-ye née úye kecire rinyiri kaní ne lē wa? ⁸ Nfáasone nn Piyεε yipu uu pεε pi maa re: Nó Isirayεeli kuyu piyōpi ne piwéése! ⁹ Mεwai sone kari utisi nkó wa nnya kapi neni keyaa nké ró písei re íye kai wa kuú ne péi? ¹⁰ Lē nnya, nónnénéi mmú ne Isirayεeli pikó picó nnéi ani kō te Nasareti ukó Yeesu Kirisi uyē kani kunapéékó kecáá ní karií, Uléécaa uu pikpōkpó kémεε u yukuse rinyíri nnanε karí ne utisi nkó péise, kuu nní isare láárú un nókenéyu-i nyenu. ¹¹ Yeesu uyē kecáá kai wólaalē te:

Tipare tē ke nó pimóme ani n fómpo, tee nkpéni pansε tikecire tee kenui-i ní we. ¹² Uyē memáá, úyulale úka ucó úu we. Uléécaa úu rinyíri ríka ricó keté nké kecáá pa kari yé n sée liké ne tiróyu n lo.

¹³ Piyεε ne Yohani ápi menyuwe píima méka má ápi kó píyukó píka. Amá piripó kapi pεé ne símisi ne itisi. Ke pitúhaane api lē n yé, ai pi muuni simm, api kó ceru re Piyεε ne Yohani ye pεé ne Yeesu sónele. ¹⁴ Kapi usoi yεε ní péi n nyáni un pikekúrí nyenu nnya, pitúhaane pē ápi pεε nyu ní-ye kapi yé male. ¹⁵ Api pεε Piyεε ne Yohani ketúhaane ke-i lákase, api pεε kei n we pin pimεcōpεcire nsímé pínjirise. ¹⁶ Api pεε m píseine re: Iye kari písoi mpí waine? Yerusalem kuyu nnéi ye pikóme masí re pi mεwaisanηa píima wa. Ari yé fe tóké kési. ¹⁷ Lē nnya, nsímé mmē rín kape ne pikóónú rinkpá, tóké ne pi ye ari pi cési re ápi kape úka mpuri ne Yeesu uyē tinyiri ríka písímé rikpá.

¹⁸ Kei kapi pεε pi séepó api ne pi yulu re ápi kape Yeesu nnanε ne picélaa rikpá. Api kape ye ricurruu urinyiri sée. ¹⁹ Piyεε ne Yohani api pi pεε re: Nó ticurruu ani ripái nké te li ne Uléécaa kémεε sá re usoi uké nó pakare née Uléécaa kuu yé pakare? ²⁰ Nóo yé nkpéni mmē ceri. Tó ári yé fe tóké lē kari n yé ari kó kom písímé riyá. ²¹ Kei ke pitúhaane pē api kó picé pi rikpá api pi yá api tómpo. Api ríka yē kapi yé ne rinwááná piké ne kutu pi rimpása. Písoi meyā ye pεé wele pin mεwai mεε nní n wa nnya Uléécaa pakarente. ²² Útisi uyē kapi nní ne Uléécaa nnanε m pōise aηmē ye afεena rifaaule.

Kirisi pikó piyomεyáhaa

²³ Kapi Piyεε ne Yohani rin-yá, api yisi api pipísoi lεεpó api lē ke pεpεε ye Uléécaa inyóonse n wa piwéése ne Isirayεeli piwéése

api pi ní ma pi keeni. ²⁴ Ke pipisoí pē api lē n kō, api rinóo rise wai api Uléécaá yáasi re: Upíima Uteneçiré, pōo ketē ne keyóme ne mínimaa ne lē nnéí lee nípa yei ní we wa. ²⁵ Mpófáasone kaá ne ritiki aá ne urósáayaha Tafiti upókeikó maase re:

Yo nnya ke mpuri sane pikó api ketē kecáá pansente?

Yo keçire nnya ke sisoipipi asi simúnjé kópe wai?

²⁶ Ketē kecáá piyōopi ye pimεçire cápine re piké atōpi leeme.

Piyōopi api rinóo rise wai re piké ne Upíima ne uyē kuu n wée to.

²⁷ Meyíkíyiki ke Erooti ne Pōnsi Pilati ne Isirayeli pikó ne mpuri sane pikó api Yerusalem nté rinóo rise wa re piké ne upókeikó Yeesu kaa n wée to. ²⁸ Lē kaa mekeε-me m musí, aá ne mpónaŋe yekei kapi nkpréni lē wa. ²⁹ Lē nnya, a nkpréni pipicé nsone kutu ricō, Upíima aa tíyεse pipókeikó piké itisi ne mpósímé riyóó. ³⁰ A mpónaŋe nyíse pitóikó piké pélesi, aa mεwaisaŋa ne mεwai píima upókeikó Yeesu kaa n wée rinyiri ne wapisi. ³¹ Kapi lē piyómeyáhaa ní masí, kelō ke-i kapi n cápinelē ake yéŋesi. Nfáasone nn pinnéí yipu api pεe itisi ne Uléécaá nsímé n yóólē.

Kirisi pikó rinōo rise

³² PISOI kulúí kpē nnéí pεe ne Yeesu kefa n tene ye pεe kefa pénelenle pin kō kemúnjé keεe má. Uka úu ye pεe maa re u linyine umεçire te. Mpá yo kapí pεe pénelē pin te. ³³ Uléécaá ye pεe pitumε nnanŋe hele pin ne nyíse re Upíima Yeesu ye nkprō kémεe yisile, Uléécaá un pεe Kirisi pikó nnéí meýá kpálē. ³⁴ Líka ái pεe piuka párilē. Pεpεε sicare née síyo m má yèè pεe si yáale apí ne lisiwóó cápinepō ³⁵ api pitumε pa. Pē pōo nípa úye ncōŋ paí apí ne si hōonente.

³⁶ Pi pεe Lefi mpuri ukó unyine Siipuru ketē-pō marile. Pi ye u sée re Yosefi. Pitumε pōo rinyíri u he re Parinapasi. Liasei re uyεe ye picō rinŋmóópúse. ³⁷ Uyē uu kō ukεcare yái uú ne lisiwóó hapō uu pitumε pa.

5

Ananiyasi ne Safira nsímé

¹ Utisi unyine ne uunōsi pεe pεé we. Pi ye u sée re Ananiyasi, api unósi pō te Safira. Utisi uyē uu ukεcare yái. ² U ne unósi api kómεine api siwóó hásu api pésu, uu pεé ne sitōrōo sí uú ha pitumε pa. ³ Piyεε uu pεe u piεe re: Ananiyasi, íye kai wa ke Setani uu lē pō lō uú ha ne Nfáasone kiraase aa kecare siwóó hásu aa pésu? ⁴ Póké kelene kecare kē n yáá, ái pōo ke tee? Kemeyái-maá, ái pōo kesiwóó tee? Yo nnya kaa nkpráni mεwai kópe mmé ripóyu-i wa? A kō te ái sisoipipi kaa kiraase, Uléécaá lo kaa kiraase. ⁵ Ke Ananiyasi uu lē n kō, uu lolu uu kpi. Iwame

piima inyine ii pē nnéi pεε lē n kō loni. ⁶ Piηmáne api yisi api kusánáá u pilaa api sákaa apí ne leepō apí ha kulesi. ⁷ Ituηε mekóónú metaani memáá, unósi un tuiπō úu nyu re linyine ye wa. ⁸ Piyεε uu u maa re: A né símisi nké te nnéi mmú kani nókenécare yáa, née yo? Uu re: Eεε, mmeε mu! ⁹ Piyεε uu u maa re: Yo nnya kani kómεine aní ne Upiima Nfaasone peeni? Aa nyánii, pεpεε upóla n kúlesi ana kam nní kómεi pin lontí. Pi kō lē ne pō tósule. ¹⁰ Kei nní, unósi uu Piyεε ana nyε-i lólu uu kpi. Piηmáne pē piké ne n lompō un pikpō masí, api u kpísi apí ha ula kekúrí kulesi. ¹¹ Iwamε piima inyine ii Kirisi pikó nnéi ne pεpεε nsímé mmē n kō loni.

Mεwaisaηa ke Uléécaá uu n wapisi nstmé

¹² Pitumε ye pεε mεwaisaηa ne mεwai piima písoi inipεε-i wapisile. Pεpεε Uléécaá ne kefa n tene ye pεε rinóō rise wale api ye kei kapi ye n sée re Salomō apookpaηá-i n cápínelē. ¹³ Uka ucō úu ye pεε méwoo kaha uké pi leepō, mίpá ne lē, písoi ápi pεε kō kusa pi waiselē. ¹⁴ Pitisi ne pinósi kulúí pεε Upiima ne kefa n tene api pεε mesére pi n kpáriiseπō apí ne kulúí kpá. ¹⁵ Písoi api ye pεé ne pitóikó icée-i léepō api písiφine ne asánáápōré kecáá pi finsente re Piyεε un píyei kei n tósu, ukumíiri kuké mίpá use unyine yarii. ¹⁶ Písoi kulúí api kō ayu nyεε ne Yerusalem n kólē yisi apí ne pitóikó ne pinírihélaa wúrunkεεπō, api kō pinnéi pélesi.

Lē kapi pitumε n wéékuse nstmé

¹⁷ Kai lē n wa, Uléécaá usina ne Pisatusee pεε ukekúrí ní we api kufatoi piima ne nyεε re piké pitumε cópii. ¹⁸ Api mesei pi cópii api kuyu kukpaniilee kémεε pi hánεsi. ¹⁹ Amá kai kesine n wa, Upiima uleecaatumε unyine uu sí uú ha kukpaniilee hánne uu pi leepō, uu pi maa re: ²⁰ Ani Uléécaá keyō-i ha, aní ha nsímé mεε ye nfáa n he ke Yeεsu uú ne ní ka nnéi písoi símisi. ²¹ Pitumε api mesei ηmurei api mmare mare yisi api Uléécaá keyō sí apí ha písoi picélaa kápáá. Uléécaá usina ne pεpεε ukekúrí ní we api tui ri api pitúhaane wéése ne Isirayeli piwéése nnéi icápine séi. Kei kapi písoi tū apí ha pitumε pē kukpaniilee-i kpííπō. ²² Ke pē api ní ha, ápi kukpaniilee-i pí yē. Api pεε pεeri api pi maa re: ²³ Tō kukpaniilee leepōle kun rísonε hánaalē, piméré pōon kō anōnō-i tápaalē. Amá kari n hánne, ári úka kemée yē. ²⁴ Ke Uléécaá keyō uméré wéése ne pεpεε ye Uléécaá inyóonse n wa piwéése api lē n kō, ai méwoo pi wai, api pεε lē kai yé ne kétō ní kpu kecáá m músu. ²⁵ Kei ke unyine uú ka uu pi maa re: Nō kómεii! Písoi pē kani kukpaniilee-i n wa pεε nní Uléécaá keyō-i nyenupō pin písoi céési.

²⁶ Uméré wéése ne piméré picō api pεε yisi, ápi rikōhō mekó wa apí ha pi kpííπō apí ne hapō, pin wuru re pin pitumε pē ne rikōhō

n wai, písoi yé apare pi tapisi api pi kóni. ²⁷ Kapí ne pi n hápō, api ketúhaane píima-i pi séi. Uléécaá usina uu pēe nsímé pipísei pi kápáá ²⁸ rē: Karí ne nó rí yé arí ne ketē kpeeni rē áni kapē usoi uyē tinyiri ne n céési, íye kani wa? Nō wele non Yerusalem kuyu nnéí icélaa iyē nōjlē mǐpá úye uké kō, non kō la rē unkpō iwē iké ne ró tene! ²⁹ Piyēe ne pitumē picō api pi pēse rē: Li ne sá rē usoi uké Uléécaá pakare ne kuu yé písoi m pakare. ³⁰ Yeesu uyē kani kuna kecáá n karií ke pirósáa Uleecaa uu nkpō kēmeē yukuse. ³¹ Uléécaá ye ukuluke-luke-mē kényukōs tone-i u ritaásēle uu u waise Uyóopi ne Uyulale. Uyē kuú la uké Isirayēeli pikó nyíse rē piké ritiki apí ne piakópe kēpire tō uu pēe pi sárei. ³² Tōó nsímé mmē pitansei, Nfáasōne ke Uléécaá uu pēpēe u m pakarelē n he pǐ ne kō itansei lele.

³³ Ke pitúhaane api lē n kō, ai pi fukōome api rē pi yé pitumē pē kō. ³⁴ Amá Ufarisi unyine ye pēe pitúhaane pē kecōpe wele. Pi ye u sée rē Kamaliyēeli. Isé ucélaa unyine lo ke mǐpá úye uu n waiselē. Uyēe pitúhaane píima pē kecōpe yisi uu rē piké pitumē pē lesepō nkáripí kelenē. ³⁵ Kapi pi n lésepō, uu pēe pēpēe n cápínelē maa rē: Nó Isirayēeli pikó, ani nómenécíre tí ne mēwai mē kani nní rí la nōké písoi pē wa. ³⁶ Ai kahaane nkpáni n nánjai ke Teetasi uu léeme un pólólē te u úyukōs píima unyine le. Písoi píle píle mena kumúnjé pēe u ritiki. Api u kopu. Pē nnéí pēe pēé unkó n tíkílē api kpíi, piuka úu neni tiselē. ³⁷ Uyē kēpire, Kalilee ukó Yutasi pōó pikéē itunje kumúnjé léeri, uu písoi kulúí kǐpáú api u n tíkílē. Uyē uu kō kpi, pēpēe pēé u n tíkílē pōó kō kpíi. ³⁸ Lē nnya, ne la ké nkpéni nó símisi rē áni kapē ne písoi mpí kutu n colē. Ani pi riyá piké tómpō. In te sisoipipi kēmeē ke pisimúnjé ne piliwaiwai nní ai léeri, méwoo kai waine. ³⁹ Amá in te Uléécaá-i kai léeri, rínanje rí-ye ke nōó má nōké ne linyine pi wa. Ani nómenécíre tí, ái kapē ka líké wa rē nō ne Uléécaá tōpu. ⁴⁰ Api mesei unkó kóm api u tiki. Api pēe pitumē pē séipō api rinóó he rē piké sipópí pi yéériine apí ne pi yulu rē apí kapē Yeesu rinyiri ne písoi písímé rikpá, api pēe pi yá api tómpō. ⁴¹ Pitumē api mpōonare ne pitúhaane pē kekúrí yisi, lin pi láárú rē Uléécaá ye ye te pē kaí ne sá rē piké Yeesu nnya íwe lí. ⁴² Mpá keweesi kēye ke pitumē api pēe Uléécaá keyō-i ne síyō kēmeē Nsímé Kēcíre picélaa ne mpiyóó ηmóópúlē.

6

Pi pitisi pisēei lese rē piké pitumē n lēni

¹ Yeesu pipiretiki apí kumúnjé kpe-i kulúí wai rísōne. Upipiretiki pēe Mékíreki n símisi apí Pi-epiree ne n tēni rē pi mǐpá keyáa kēye iluke kapi ye n hōōne kēmeē pipikumannōsi menípeē le. ² Kei ke Yeesu pitumē kefi ne pité pē api upipiretiki riwúí tē sée apí cápíne api pi maa rē: Ai ne sá rē tōóké Nléécaasímé

piyóó ne siká wa také ha iluke pihóone ne kutu n colē. ³ Lē nnya pimárecó, ani nókenécópe pitisi piseei pē kaní ne isoi sone n nyu lese. Nfáasone nké kó pi n yipaalē, piké kó mewéesesóhó m má, také pikéi pē pianipe-i wa. ⁴ Tóoké peé uyē-i ne piyómeyáhaa ne Nléecaasimé piyóó n ηmóópúlē. ⁵ Tinóó tē ari pinnéi larisi, api pikécópe piseoi piseei lese. Pēpē Etiyēeni yē Uléecaa ne kefa meýá n tenelē, Nfáasone nn kó u yipaalē. Uyē ne Filipu ne Purokóo ne Nikanóo ne Timóo ne Parimenaasi ne Antiyóosi ukó kapi ye n sée re Nikolaa. U pēe mēkee Pisui fi keyome yáasile uu kelene pansē Yeesu upiretiki. ⁶ Kapi pi n lése, api pi kpísi apí ne pitume leepó, pē api pikécáá keyóme yáasi api kó anípe pikécáá láa. ⁷ Nléecaasimé nn mípá yei n kóónúlē, Yeesu pipiretiki pin meýá kulúí wai Yerusalem kuyu-i, aí ne pēpē ye Uléecaa inyóonse n wa meýá péne api Yeesu ne kefa tene.

Etiyēeni metine

⁸ Uléecaa ye pēe Etiyēeni meýá ípēelēe nyísele uu kó rínanē u he un ne mewaisanā ne mewai píima piseoi kecópe wapisi. ⁹ Pisui fi kuyómeyáhaalee pikó pinyine kapi ye pēe sée re: Pēpē ilási kémee ní le keyó. Alekisantiri ne Silisii ne Asii ketē pikó ye pi. Pikécópe, pitisi pinyine api nsímé nnyine kecáá ne Etiyēeni íkenēne wai. ¹⁰ Amá apí yé fe piké ne Etiyēeni kenēne, mewéesesóhó ke Nfáasone nn u n he nnya. ¹¹ Api pēe piseoi pinyine kulei re piké ukécáá nnóome wa re pi kó un Moisi ne Uléecaa alé fáánii. ¹² Api kó kuyu piseoi ne kuyu piwéése ne isé picélaa itái súúni api yisi api nyere, api sí apí ha Etiyēeni tini apí ne ketúhaane píima-i sí. ¹³ Api kó pinóome pinyine ne hapó re piké íseérakóó li piké ne u rikpárá re: Meséere ke utisi nkó uu Uléecaa keyó ne isé alé fáánii. ¹⁴ Tó konle un símaankēe re Nasareti ukó Yeesu uyē né Uléecaa keyó fori uu kó inyékii ke Moisi uú ne ró n tíye conse. ¹⁵ Pē nnéi pēe ketúhaane píima ke-i ní we ye pēe Etiyēeni kéyu-i nyáneile api yénu re ukēyu ye uléecaatumē kekó mēcó wele.

7

Etiyēeni rinóo kuu ní ma

¹ Uléecaa usina uu pēe Etiyēeni pise re: Lēe ní meseii? ² Etiyēeni uu re: Nó pinémárecó ne pinésáa, ani kutu ricó rísonē ani kóm! Uléecaa, meýóopi ute ye urósáa Apiraham tikpáfúmēle peé uyē-i kuú pēe Mesopotamii-pó ní we, uu kelene Haraani-pó fine. ³ Uu pēe u ma re: A kepótē ne kupómáre riyá aa ketē kē kam pó n nyísenē kémee sí. ⁴ Apiraham uu pēe Kalitee ketē yisi uú ha Haraani-pó fine. Usáa mēkpó-maá, Uléecaa uu kei u kpísi uú ne ketē nké-i kani neni nní ní we weri. ⁵ Uléecaa uu kei ketē u he. Mpá kénacópe ritísí, uu u he re uké kei ripéélú.

Amá uu pēe rinóo yekei re u yé kennéi u ne masí upipirē pa apí n te. Uu kō pēe kumúnjé kpē-i kewá má. ⁶ Lē ke Uléécaá uu u ní ma ye nní:

Kucōyu-pō ke pipópírē apí masí finene, api ilási pi tini, api íwe pi wai aḡmē píle píle mena.

⁷ Amá né ne mpuri mmēe ilási pi n tinine túhaane api pēe limemáá léeri apí weri apí nté kelō nké-i né yáasi. ⁸ Kei ke Uléécaá uu pēe u ne Apiraham kecōpe rinóo yekei re uké riké. Lē nnya kapi Isaaki mari Apiraham uu pēe keyáa páha-paha tunjé u ké. Isaaki pōo kō uuḡmáne Yakupu ké. Yakupu pōo kō limecō upiḡmáne kefi ne pité pē kérii. Pēpēe nní pirókpurē kefi ne pité pē.

⁹ Pikpure pē api pikēcōpe use kapi ye n sée re Yosefi ne kefa tóosi api u yái, uú ha Esipiti-pō ilási le. Amá Uléécaá ye pēe Yosefi kekúrí wele, uu ncōḡ nnéi kémēe u lese ¹⁰ uú ne kefa u fénnē uu mēwéésēsōhō u he. Esipiti uyōopi uu Esipiti ketē kecáá iyóopi u tonse uu kō ukeyō líkō nnéi kpísi uu uanipe-i wai. ¹¹ Nkú nnyine nn Esipiti ketē nnéi ne Kanaa ketē loni. Pirósáayaha api íwe píima le, ápi ye yē piké li. ¹² Yakupu uu kóm te melukepipi ye Esipiti ketē-pō we, uu pirósáayaha tum mefoí. ¹³ Kapi melírū n hápō, Yosefi uu tíyese upimarecō api u ceru. Esipiti uyōopi pōo kō Yosefi riyíkí cérú. ¹⁴ Yosefi uu pēe tum api usáa Yakupu séipō ne ukumare nnéi pisoí kuwóo ne afēeré ne pinupū. ¹⁵ Yakupu uu yisi u ne pirósáayaha picō apí ha Esipiti keteni-i fine apí ha ne kei kpíni. ¹⁶ Api pi cōni apí ne Sikem kuyu sí apí ha kei rikpíi ke Apiraham uu Hamōo piḡmáne-i ne usiwóo rí lō kémēe pi kulesi.

¹⁷ Ke rinóo ke Uléécaá uú pēe Apiraham n yekei itunje ii n nyahairi, ntópuri nn pēe meyá kulúi n wai Esipiti ketē kecáá. ¹⁸ Uyóopi fale unyine yeē úu píakai Yosefi nkó ríka n kómaalē uu Esipiti keteni-i iyóopi tone. ¹⁹ Uyóopi uyē uu ntópuri ne isōhōcee tóoi uu pirósáayaha íwe lukéise, hái un náási yare piké pispipí riyá siké kpí. ²⁰ Likumúnjé kpē-i kapi Moisi mari un Uléécaá inipēe-i nyaní. Iwáre itaani kapi usáa keyō-i u kpíni. ²¹ Api limemáá u fómni, Esipiti uyōopi ukpére uu u kpísi uu nyólu yare uricuruu yeē u mari. ²² Esipiti pikó menyuwe nnéi kapi u céesi, unsímé ne umēwai amē tíyese uu rínanje m má. ²³ Kuu iḡmē afēena n yé, uu re u yé ha upimarecō Isirayēeli pikó rilóólú. ²⁴ Kuu n hápō, uu Esipiti ukó unyine leepō un Isirayēeli ukó unyine kaii. Uu unárei kecáá kpá uu Esipiti ukó uyē kaii uyē uú ha ne kpi. ²⁵ Moisi ye pēe músu re upimarecō Isirayēeli pikó yé kō te uyē ke Uléécaá uú la uké ne ritiki uké ne ilási kémēe pi lese. Némpákane upimarecō ápi lē kō. ²⁶ Moisi uu kō keyáa lírū tunjé Isirayēeli pikó pité leepō pin cēḡesi, uu pēé hapō re uké pi

yoriyē. Uu pi pišē rē: Nō pišoi pišē lē, pinésáne! Yo nnya kani pēē cēŋesi? ²⁷ Uyēē pēē ucō n íwē n wai uu pansēpō uu Moisi láupō uu u pišē rē: Wōo iyōōpi pō tónse rē a írósímé n túhaane? ²⁸ Pō lalē pāké né kpu yare kaa sé Esipiti ukó ní kpu, née íye? ²⁹ Kē Moisi uu anōō nyē n kō, uu wuru uú ha Matiyaa ketē-pō tone. Kei kuu piŋmáne pitē mári.

³⁰ Iŋmē afēena memáá, Moisi uu pēē keyáa kenyine kucesi kóima-i Sinayi riyōpē kekúrí n we. Kei kē Uléécaatumē unyine uu kuhíhíí kunyine kecōpē inalempi kēmēē u rikpáfúme. ³¹ Kē Moisi uu lē n yé, ai menyine u wai. Uu rē uké rinyōsōpō uké ha mēwai mē nyáni. Uu Uléécaá rinōō kom tē: ³² Néē pipósáyaha Uleecaa, nē Apiraham nē Isaaki nē Yakupu Uleecaa. Moisi uu pēē iwamē nē n terii úu kaha uké riweríí. ³³ Upíima uu u maa rē: A apónéeri mahā, li we rē kelō kē-i kaa nní n nyenu yē Uléécaá ripōhō lē. ³⁴ Nē Esipiti keteni-i nnépuri iwē yenlē, am kō piŋmōpi kom. Lē nnya kam ka kē pi yoriyē. Lē nnya, a nkpéni kam kē Esipiti ketē-pō pō tū.

³⁵ Moisi uyē kē Isirayēeli pikó apí pēē n kési, apí u maa rē: Wōo iyōōpi nē itúhaane pō tónse? Uyē cire kē Uléécaá uu tumme rē uké piuyōōpi, uké kō ilási kēmēē pi lese. Uléécaatumē uyēē kuhíhíí kecōpē inalempi kēmēē u rinkpáfúme yēē u lénine. ³⁶ Moisi yēē Isirayēeli pikó Esipiti keteni-i léseme. Iŋmē afēena kēmēē kuú nē Esipiti keteni-i nē Míni-Wēé-Kukoi kēmēē nē kucesi kóima-i mēwaisaŋa nē mēwai píima mē wapisi. ³⁷ Uyē cire yēē pēē Isirayēeli pikó símisi rē: Uléécaá yé antepu unyine nō páme yare né un nónnépuri ukó. ³⁸ Kē Isirayēeli pikó apí pēē kucesi kóima-i n cápine, uyēē pēē pirósáyaha nē Uléécaatumē yēē Sinayi riyōpē kecáá-pō u n símaari kecōpē we. Uléécaá nsímé mēē yē nfáa n hē kuú pēē yōsu un tó pālē. ³⁹ Amá pirósáyaha apí pēē la piké u pakare, apí uipuri yulu apí n káipi piké Esipiti pēlē. ⁴⁰ Apí pēē Arōō maa rē: A piléécaá ró mō pēē yé keróyu-i n sōne, li we rē ári nyu lēlē Moisi uyēē nní Esipiti ketē-pō ró n léseme n wa. ⁴¹ Apí keyáa kē tináapipi mōm, apí ri nyóōnse, apí pianipe limōme-mōme lē anyá wai, piakŋ aa niŋesi. ⁴² Amá Uléécaá uu kepire pi tō uu pi yá apí itunje nē iwáre nē awárepi n yáasi yare kai antepuyē atelē-i n wólaalē. Li kei wólaalē tē:

Nó Isirayēeli pikó, né kani iŋmē afēena kēmēē kucesi kóima-i isēē nē nyóōnsente ani kō licō licō hekesii?

⁴³ Amá piléé kapi yē n sēē rē Molōki kucáŋíí nē nōpinéléé Refaa riwarepi kaní pēē topori. Lē kaní serí nōn nē pi yáasi. Lē nnya kam nō léseŋē kē nē Papilōoni ketē kepire-mēmpō ha.

⁴⁴ Pirósáyaha yē pēē kucesi kóima-i kucáŋíí mále kpēē n nyíselē tē Uléécaá yē tō nē uyē kecōpē rinōō yekeile. Ku pēē wele

yare kpē ke Uléecaa uú pēe Moisi n símisi re uké wa. U pēe Moisi maa re uké kpē kuú pēe n yé kucō wa. ⁴⁵ Pirósáayaha ye kucánjí kpē ne pipipirē tíyēle. Pēé uye-i ke Yosuwēe uú pēe pi n kpáúlē kapí pēé ne ku ripéne apí ne ketē kee pikēyu-mēmpō ní we tēj. Ketē kē pikó ke Uléecaa uú pēe lákase. Kucánjí kpē aku lē Kanaa-i n we aí ne Tafiti kumúnjé tulu. ⁴⁶ Uléecaa ye pēé ne Tafiti kefa fénnele. Tafiti uu pēe u pise re uké ncée u he uké kényō mō keké wa kei ke Yakupu Uleecaa uu ní we. ⁴⁷ Amá Salomō yee ka uu kényō u mām. ⁴⁸ Mpá ne lē, Uléecaa yee mpá yo kecáá ní tū, úu síyō ke pisoi api m mō kēmee sói. Yare ke antepu Esayi uu m maa re:

⁴⁹ Upíima ye maa re
Keyómecaa ye rinéyóōpitū le,
ketē pōō kenénacōpe

kényō kénye ke nōō yé né mō?
Yei kam yé tone ké ne n wénte?

⁵⁰ Ai rinécúruu née lē nnéi waa? ⁵¹ Etiyēeni uu kō pimáa pi kpá re: Nó pisoi mpí atii ye páápúle hái. Nó akín takále, nōanétu áa ye kō nsímé kō. Nópínésáayaha mecō kani nní we nōn Nfáasōne rinōō kesu. ⁵² Antepu úye mpuri ke nópínésáayaha apí wéékuselē? Pē nnéi pēe n símisi re Asei ute ye weme kapi kō. Asei ute uyē ke nōō kō nkpéni nní piláarō anipe-i wa ani u kopu. ⁵³ Uléecaa ye ne piléecaatumē ritikile uú ne uisé nó pa, amá áni i ritiki.

Etiyēeni nkpō kecáá nsímé

⁵⁴ Ke pēpēe pēe ketúhaane-i ní we api lē n kō, ai kuwósi pi fukōōme api pēe Etiyēeni nsímé mmē ne aní n takai. ⁵⁵ Amá Etiyēeni pōō pēe keléecaa inípeē n tapaalē, Nfáasōne nn u yipaalē un ne Uléecaa meyoōpi ne Yeesu yee Uléecaa kuluke-luke-mē kényukōōtone-i n nyenu nyáni. ⁵⁶ Kei kuu pēe re: Ne keyómecaa nyánile ken wúkulelē, Usoi Kepipi ken Uléecaa kuluke-luke-mē kényukōōtone-i nyenu. ⁵⁷ Kuu lē m ma, api kepupēila píima kenyine té api atu tápisi api pinnéi kesē pehépō api u filí, ⁵⁸ api u lakase apí ne kuyu iyaa leepō api apare u tapisi api kópu. Pēpēe kei ní we api pisitukanka cícaá máhani api ūhmane unyine kapi ye n sée re Sōoli pa uu si m mē. ⁵⁹ Pi Etiyēeni apare tapisile un we un kō ne keyómē yáasi. Uu re: Upíima Yeesu, a nnéfáa yósi, ⁶⁰ uu pēe anui kecáá wúla uu mesóri pupēi re: Upíima, kape akópe nnyé piriyu kecáá wa. Kuu lē pimáa m masí, uu pēe kpi.

8

¹ Etiyēeni nkpō mmē nnéi ne Sōoli sá.

Sōoli ye Kirisi pikó wéékuselē

Likeyaa kē cire kapi Yerusalem kuyomeyáhaalee pikó piwéékuse koraane ai wōhōō. Pinnéi api Yutee sitē ne Samarii

sitē kecáá yékáá, ai yá pitumε ηmanε. ² PISOI ΠEE Uléécaá likó ní la ΠEE Etiyεeni kulesi api nkpə tone api ukεcáá tēni hái. ³ Səoli pōon ηmóópúlē te uké Uléécaá icápine kpu. Síyə kuú ΠEE kóónúlē un Kirisi pikó cópii, pitisi ne pinósi, un kukpaniilee súúni.

Filipu ye Nsimé Kεcire Samarii keteni-i yóólē

⁴ ΠEΠEE rin-yékaa ye ΠEE ketē kóónúlenle pin Nsimé Kεcire yóólē. ⁵ Filipu uu yisi uú ha Samarii kuyu maa-i yóó re Yeesu yee uyē ke Uléécaá uu n wée. ⁶ PISOI nnéi ye ΠEE rinóə rise wale pin Filipu kutu cəlē. Pi ΠEE kómεile re u mεwaisaŋa wapisi, api kə mε yenu. ⁷ Aníri ye ΠEE pISOI meýā kέmEE lele an pupukEE. Síkankáláká ne pipáíkóə kulúí ye ΠEE pélesile. ⁸ Ai ΠEE lē nnya pISOI n láárú kuyu kpe-i.

⁹ Utisi unyine yee hái mekEE-mε kuyu kpe-i we, api ye u séi re Siməə. U ΠEE metarewai wapisile ai ye Samarii pikó nnóə yipu. U kə ΠEE umεcire kpíilenle re u úyukóə unyine le. ¹⁰ PISOI nnéi, kai n kpísi siwá ne piwéése ye ΠEE u waiselenle hái. Api ye maa re: Uléécaá nnaŋe kapi ye n sée re rinaŋe maa mEE usoi nkó kέmEE we. ¹¹ Hái mekEE-mε ke umetarewai amε nnóə pi yipaalē. Api ΠEE lē nnya u n waiselē. ¹² Amá ke Filipu uu Uléécaá iyəpi ne Yeesu Kirisi kecáá Nsimé Kεcire pi n símisi api ηmurei, pi tíyesele api míni pi wole, kai n kpísi pitisi ne pinósi. ¹³ Siməə uyē ticuruu pəə kə ne Nsimé Kεcire mmē kεfa tene api míni u wole. Uu ΠEE Filipu n tikilē un mεwaisaŋa ne mεwai píima ke uyē uu n wapisi nyáneí men nnóə u yipaalē.

¹⁴ Pitumε ΠEE Yerusalem-i ní we api kóm te Samarii ketē pikó ye Nléécaasimé yəsi. Api ΠEE PiyEE ne Yohani kei tumpə. ¹⁵ Piketé kē api yisi api sí apí ha ne Uléécaá welu re uké Samarii pikó pē Nfáasəne he. ¹⁶ Nfáasəne rín ΠEE kahanε likumúnjé kpe-i úka kecáá n súime. Míni ηmanε kapi ΠEE ne Yeesu rinyiri pi wole. ¹⁷ Kei ke PiyEE ne Yohani api ΠEE anípe pikecáá rilaa, Nfáasəne nn ΠEE pi loni.

¹⁸ Ke Siməə uu n yē te pitumε ye pISOI kecáá anípe rilaa Nfáasəne nn pi loni, uú ne siwóə hapə uu pitumε pē maa re: ¹⁹ Ani kə né rinaŋe mmē he ké ye nen úye kecáá anípe rinlaa, uké Nfáasəne yəsi. ²⁰ Amá PiyEE uu u pese re: Nó ne sipówóə sē ani ásáláú wa. Pə musí re pó fe aa Uléécaá lihεεEE ne siwóə ləluu? ²¹ Lipókó líka ái nté we, áa kə líka kecáá nté ncée má. Li we re áa Uléécaá kέmEE aseí má. ²² A kepómúnjé kópe kepire ritə aa Upíima ne tēni re lin kusárei n we, uké kemúnjé kē pó sárei. ²³ Ne nyáni yare nfasimé kópe ne rikpákárá kaa n fanaalē ye pó múflenle yare ulási. ²⁴ Kei ke Siməə uu ΠEE rinóə yəsi re: Ani nórinééúruu ne Upíima né té, lē kani nní m ma ái kape ne né n wa nnya. ²⁵ Ke PiyEE ne Yohani api Samarii kuyu kpe-i Upíima nsimé piyóə ne picélaa m masí, api yisi api Yerusalem

πελε, pin ncée-i siyupi meγā kέμεε Samarii ketē kecáá Yeesu Nsímé kecirε yóólē.

Filipu ne Etiyopii ukawe ifaaci

²⁶ Upíima uleecaatumε unyine uu Filipu maa re: A yisi aa ituγe kumii-mē panse aa Yerusalem ncee μεε Kasaa n cépilē kpísi. Api ye ncée mmē titiki. ²⁷ Filipu uu μεσε ne μεσε yisi uu tómpo, uú ne ncée Etiyopii ketē utisi unyine sáne. Ukawe píima unyine lo *. Uyεε Etiyopii unásiyōōpi Kantaaasi memá nnéi kecáá pállē. U Yerusalem-i kale re uké Uléécaá yáasi ²⁸ un pεε nkpéni kulu, un ukesannōipi kecáá tū un antepu Esayi ritelē kέéni. ²⁹ Nfáasone nn Filipu maa re: A kenōipi nké kekúri hapo. ³⁰ Filipu uú ne itóy nyósōpo uu kóm Etiyopii ukó uyē un antepu Esayi ritelē kέéni. Filipu uu u pise re: Pō lē kaa n kέéni aseí kómēii? ³¹ Utisi uu re: Unyine unsá né n lē, íye kam yé ne kō? Uu pεε Filipu séi re uké hapo uké kesannōipi kέμεε ukekúri tone. ³² Li Uléécaá Nsímé kelō kē kuu n kέéni kέμεε wólaalē te: Pi ne u tósule yare kapi ye

kusányaha n tóroi pin ne pikópe sí,
un séélē yare risánpipi kapi nkpíi ní nyálu, úu rinóo wúkule.

³³ Apí ne u túhaane api u cepise, úu pεε nkpáni líka tu.

Wóo yé pεε nkpáni upipirē tinōo maa?

Pi ketē kecáá unfaa lesele. ³⁴ Kuu lē pikéē m masí, uu pεε Filipu pise re: A risuúlu a né símisi nké te úye nsímé ke antepu nkó uu nní símisi. Uricuruu kuú ne máne née unyine nsímé kuu símisi? ³⁵ Kei ke Filipu uu pεé ne antepu Esayi nsímé mmē riwáána uú ne Yeesu nsímé kecirε u símisi. ³⁶ Api nsē nōj apí ha ne míni kelō kenyine tulu. Ukawe píima uyē uu pεε re: Míni ye mmé nní. Yo icō yeε párilē kē ne míni ní wole? ³⁷ [Filipu uu u pεε re: In te pō ne kepófa nnéi nsímé mmú tene, pi yé fe api míni pó wole. Utisi uu re: Ne ne kefa tene re Yeesu Kirisi ye Uléécaá Kepipi e.] ³⁸ Uu kesannōipi nyereεe, u ne Filipu api míni-i lompō, Filipu uu míni u wole. ³⁹ Kapi míni-i n léepō, Upíima Nfaasone nn Filipu kpíipō, ukawe uyē úu pεε piyéne u rikpá. Uyē uu kō mpóonare ne uncee nōj. ⁴⁰ Filipu pōo ha Asōoti ketē-pō leeri. Uu pεε kei ayu nnéi nyεε ncée-i ní we kέμεε Nsímé Kecirε n yóólē uú ha ne Sesaree ketē tulu.

9

Sōoli ye mēfine conse

(UPM 22:6-16; 26:12-18)

¹ Sōoli úu pεε kusa kumúnē kpe-i Upíima pipiretiki ne kefa póólú un wéési uké pi kō. Uu yisi uu lē nnya Uléécaá usina leepō,

* **8:27** Pi ye pεε kuyu kpē inyekii kέμεε pikawe píima pē comesile api kelene pikei pi pa uyōōpi keγō-i.

² uu rε uyē uké átelé u wa aké ncée u he uké ha Tamaasi-pə Pisuiŋ ayomeyáhaalee rika. Un kei piye n leepə pεe Upiima ncee n tikiłē, pitisii, pinósii, uké fe uké pi cópii uké pahaankεε uké ne Yerusalem tómpə. ³ Kuu ncée n kpisi un ne Tamaasi nyahaiɓəne ke metéi menyine ame meyéne mese keyómεcaa-pə leeme ame tapu amé ne u kóónú. ⁴ Uu keteni-i lolu, uu pεe rinóo rinyine kom tin tee rε: Səoli, Səoli, yo kecirε nnya kaa lē né wéékuselē? ⁵ Səoli uu pεe piŋe rε: Póo úye, Upiima? Upiima uu rinóo u yósu rε: Néε Yeesu uyē kaa nní ní we pən wéékuselē. [Aa ye nkpáni fe pəké ne nkpə melō təpiriinkεε. Un terii lin nnóo u yipaalē, uu pεé maa rε: Upiima, yo kaá la ké wa? Kei ke Upiima uu pεé maa rε:] ⁶ A yisi aa kuyu-i lompə. Pən n lompə, pi yé pεe pó símisi lē kaa yé ní wa. ⁷ Səoli pisencə api nyere píri, rinóo ári we. Amá pi pεe rinóo kómεile ápi pεe úka nyáni. ⁸ Səoli uu yisi uu anípeε wii úu pεe líka nyáni. Api pεe kunípe u múlú api u tərɔi api ne Tamaasi sí. ⁹ Siyáa sitaani kuu wa úu ye líka yē, úu ye líka li úu ye kə líka n ntí.

¹⁰ Kirisi upiretiki unyine ye pεe Tamaasi-i wele, api ye u séi rε Ananiyasi. Upiima uu keyáa kenyine u kpáfúme uu u séi rε: Ananiyasi! Ananiyasi! Uu rε: Néε nkó, Upiima! ¹¹ Upiima uu u maa rε: A yisi a ncée mmē kapi ye n sée rε kecirε kpisi áa ha Yutasi keyə-i Tarisi ukó uyē kapi ye n sée rε Səoli kecáa piŋe. U wele un keyómε yáasi. ¹² Ai u nyíŋe rε utisi unyine kapi ye n sée rε Ananiyasi ye lompə uu anípe ukecáa láa rε uyē Səoli inipeε iké ye kə yē. ¹³ Ananiyasi uu rε: Upiima, ne konle písoi meyā pin símisi rε utisi uyē úu kusa pipósoi pεe Yerusalem-pə ní we rikpákára wapisi. ¹⁴ Pεpεε ye Uléécaa inyóonŋe n wa piwééŋe pεe ncée u he rε uké nté kam uké pē nnéi pεe pó n yáasi cópii. ¹⁵ Amá Upiima uu u pεŋe rε: A n ηme. Ne usoi uyē wéele rε uké pinékei wa. U yé tíyεŋe mpuri sanε pikó ne pipiyəɓi ne pεé ne Isirayeli pikó api rinényiri ceru. ¹⁶ Né rinécúruu u símisi rε u yé kenécáa íwe ncəpuri li. ¹⁷ Kei ke Ananiyasi uu pεe ncée kpisi uu ha Yutasi keyə lompə, uu Səoli kecáa anípe laa uu rε: Unémáreco Səoli, kaá pεe ncée n tikiłē pən nté wéme ke Upiima uu pó rikpáfúme. Uyεε né tumme rε ipónípeε iké ye kə nkpéni yé, Nfáasəne nké kə pó lō. ¹⁸ Kei nní, linyine ai uinipeε kecáa lápilε yarε ikpíntomé awéé ai lolu, uu pεe nkpéni n nyáni. Uu yisi api míni u wolε ¹⁹ uu pεe iluke le uu rínanε yenu.

Səoli ye Tamaasi-pə Nléécaasimé yóólē

Səoli uu Yeesu pipiretiki kémeε Tamaasi-i siyáa wai. ²⁰ Uu pεe kei nní yisi uu síyə se-i ke Pisuiŋ ayomeyáhaalee aa ní we ka uu yóo rε Yeesu yeε Uléécaa Kepipi. ²¹ Ai pē nnéi pεe u n kómεi nnóo yipu api ye pεe rε: Ai nkó yeε ye lē Yerusalem-pə pεpεε rinyiri ntí n sélei n wéékuselē? Nénte u kə nté kale rε uké lipite pē cópii

uké ne pεpεε ye Uléécaa inyóonse n wa piwéése leεpó? ²² Pεé ke Sóoli uu nínaηe piyéne rikpá uu ye ne Pisuifi pεe Tamaasi-i ní we nsímé feriyε uu pi séése. U ye pi nyíse re Yeesu yeε Uyulale ke Uléécaa uu n wée. ²³ Kai nkáripí n nánai, Pisuifi api símaane aí tone re piké Sóoli kpu. ²⁴ Ai Sóoli kutu-i loni re pi u wéési. Ketúné ne kesine kapi pεe kuyu sipoo mé piké ne u ní kpu nnya. ²⁵ Upipiretiki api pεe kesine menére menyine-i u wai apí ne kuyu mmele kepire-mε u súisepó.

Sóoli ye Yerusalem-i we

²⁶ Ke Sóoli uu Yerusalem n tuipó, uu Yeesu pipiretiki picó pitiki peeni, amá pinnéi pin pεe u wuru. Api pakarelé te u mesei Yeesu upiretiki. ²⁷ Kei ke Parinapasi uu mese u kpísi uú ne pitumε leεpó, uu lé ke Upíima uu umεcire n lése uu Tamaasi ncee-i Sóoli nyíse ne lé kuú ne u n símisi pi keeni. Uu kó lé ke Sóoli uu Tamaasi-pó ne ikari Nléécaasimé ne Yeesu rinyiri rinyóó pi símisi. ²⁸ Kai ne kei n kpísi, Sóoli ne pitumε pε pεe pεe Yerusalem-i sónesi, un ne ikari Nléécaasimé ne Upíima rinyiri yóólε. ²⁹ U ne Pisuifi pεe Mékireki n símisi yèè pεe ifaaci wale. Amá pε pin pεe wéési piké u kpu. ³⁰ Ke piyómeyáhaa picó api lé n céri, api u kpísi apí ne Sesaree-mε u sí api Tarisi-mε u tónsepo.

³¹ Uka úu pεe kumúné kpe-i Yeesu pikó cónlε Yutee ne Kalilee ne Samarii keté nnéi kecáá. Pi pεe ikari kpáriisenεle pin kó Upíima riwure mále. Nfáasone nn pi léni pin kulúi kpálε.

Enee pipélé

³² Piyεε ye pεe nípa yei kuyu-i sónεle, uú ne keyáa kenyine Yeesu pikó pεe Lita kuyu-i ní we kémεε tulu. ³³ Uu kei utisi unyine kapi ye n sée re Enee leεpó. U kékankáláká le. Li wa inmε ipaha kuú ne kefine kecáá n finu úu ye fe uké sónε. ³⁴ Piyεε uu u maa re: Yeesu Kirisi ye pó paisele, Enee. A yisi a ripócúruu kepófine riwépi. Enee uu kei nní mese ne mese yisi. ³⁵ Lita pikó ne Saaróo pikó nnéi api u yenu api pimεcire Upíima pa apí ne Upíima kefa tene.

Pi Tōrikaasi yukuse nkpo kémεε

³⁶ Yafa-pó ke unósi unyine uú pεé we. Pi ye u sée re Tapita. Pi ye rinyiri té Mékireki kémεε tuisse re Tōrikaasi * Uyε nkó mee re uké nípa píyei lisone n wai uké kó písoi n hekesi. ³⁷ Uu likumúné kpe-i káasi uu kpi. Kapi piwóle u m masí, api kéyo kecáá-pó kulee kunyine-i keléécaa-pó u finse. ³⁸ Yeesu pipiretiki pεe Yafa-pó ní we ye pεe kónle re Piyεε ye Lita-pó we. Lita ye kó ne Yafa kólenle. Api pεe písoi pité lese api Piyεε kémεε tum te piké u maa re uké mεkεε pikεmεε wurupó. ³⁹ Piyεε uu wákasi u ne pε api tóoisene api tómpó. Kuu n tuipó, apí ne kéyo kecáá kulee kpe-i

* 9:36 Tōrikaasi: Li aseí re ketáha

u taápō. Pikúmannōsi nnéi apí nyōsōpō api itu ne u kálisi. Api sitúkanka ne akpélenku nyē ke Tōrikaasi uú pēe nfáa m má un yóoni u nyísente. ⁴⁰ Kei ke Piyēe uu pēe pinnéi lésepō, uu wúla uu keyóme yáasi. Uu pēe ukpōkpō-mē pansepō uu re: Tōrikaasi, a yisi. Tōrikaasi uu inípe wúkule. Kuu Piyēe n yē, uu yisi uú tone. ⁴¹ Piyēe uu kunípe u tini uu u léni uu yisi. Uu pēe limemáá piyómeyáhaa ne pikúmannōsi pē séi uu Tōrikaasi ne unfaa pi nyíse. ⁴² Nsímé mmē nn Yafa kuyu nnéi kóónú, pisoī meyā api Upíima ne kēfa tēne. ⁴³ Piyēe uu Yafa-i ukónēfukei Simōo keyō-i tone ai siyáa wai n̄sone.

10

Piyēe ye Kōrinēe keyō ha

¹ Utisi unyine yēe pēe Sesaree-pō we, api ye u séi re Kōrinēe. U pēe Rōm usóōca kpéé unyine le. U pēe pisoī píle kutōpilee uwéése le. ² U ne ukeyō nnéi ye pēe Uléécaā likó lalē. U ye pēe píwekōó ulikó meyá hekesile un kō mesére Uléécaā yáasi. ³ Keyáa kenyine kuu ketúnjécō metaani kumúnjé Uléécaatumē unyine méyene menyine-i yē cāká-cāká. Uléécaatumē uyē uu ukeyō-i lompō uu u séi re Kōrinēe! ⁴ Kōrinēe uu pēe iwame ne uléécaatumē uyē n nyáneī uú ne u pise re: Ne meyo-me, Upíima? Uléécaatumē uu u pēse re: Uléécaā ye ipówele konle uu kō lē kaa píwekōó n léni yenu. Uu yé pō palei. ⁵ A nkpéni pisoī tū piké ha Yafa-pō utisi uyē kapi ye n sée re Simōo api kō rinyiri u he re Piyēe séeme. ⁶ Ukónēfukei uyē kapi ye n sée re Simōo keyō-i kuú we mínimaa ritime-pō. ⁷ Ke uléécaatumē uyē uu lē n símisi uu tómpō, Kōrinēe uu upikéikó pité pinyine séi. Ukutōpilee kémee usóōca unyine ye pēe Uléécaā likó lalē n̄sone. Uu kō uyē séi. ⁸ Uu lelee n wa nnéi pi kēni uu pēe Yafa-pō pi tum.

⁹ Ai ncée pi weesi pin Yafa lapō. Piyēe uu itunje kecíre kumúnjé keyō caca ipiraa yopoi re uké keyóme yáasi. ¹⁰ Nkú nn u wai uu re u yé iluke li. Kapi ní we pin iluke iyē wai, ai u wai yare kenípehe. ¹¹ Uu yénu keyóme ken wúkulelē, linyine lin cepimēle aí ne keteni-i tui ri yare kusánjáa maamaa kunyine kapi n táne pin kuatime kēna muleilē. ¹² Ana ana likó nní ncōpuri ne lelee m múnjui ncōpuri ne sinúipi ncōpuri yēe pēe kemée we. ¹³ Ai rinóo u maari re: Piyēe, a yisi, a kō aa le. ¹⁴ Piyēe uu rinóo pēse re: Kása, ám pikai irósé kémee icírí inyine lukaalē, Upíima! ¹⁵ Ai kō melírū pimáa u kpá re: Lē ke Uléécaā uú m maa re liluke-luke, páa kape li maa re icírí. ¹⁶ Mepēhē metaani kai lē wa, ai pēe limemáá kusánjáa kpē keyómecaa-mē kpíípo.

¹⁷ Piyēe uú n we un umecire písei re méyene mē aseī ye nkpéni áye. Likumúnjé kpe-i, pisoī pē ke Kōrinēe uu n tumpō pōon Simōo keyō wélaapō apí ne keripoo tui pō mēse ne mēse. ¹⁸ Api

séi api pise re kei ke Simōo kapi rinyíri n he re Piyee uú wee?
 19 Piyee un we un meyéne mē kecáá músu, Nfáasone nn u maa
 re: Pitisi pitaani pinyine ye mpí pin pó wéési. 20 A yisi a ricepipō,
 nó ne pē ani mese ne mese tómpō. Néé pi tumpō. 21 Kei ke Piyee
 uu pēe súipō uu pitisi pē maa re: Néé Piyee uyē kani n wéési. Néé
 usoi uyē kani n wéési. Ne meyo-me? 22 Api re: Rōm usóca kpéē
 Kōrinee yee ró tumme. U usoi kecire le, un kō Uléécaá pakarelē.
 Pisui fi nnéi ye ukecáá nsone símisile. Uléécaatumē unyine yee u
 símisi re uké pó sée aá ha ukeyo-i nfasimé kaa m máme u símisi.
 23 Piyee u kēyo pi tani uu kulee pi he api fine. Kai kóso n weesi,
 uu yisi uu pi tiki api kesé tómpō. Pimárecō pinyine pēe Yafa-i ní
 we póō kō yisi api u saruni. 24 Liukóso kapi Sesaree tu, Kōrinee
 un ukeyo-i upikó ne upisane cápinelē un ne pi mé. 25 Ke Piyee uu
 n tuipō, Kōrinee uu u tépei, uu wúla ne ketē-pō uú ne ipakare u
 yáási. 26 Piyee uu u yukuse uu nyere se uu re: A yisi a nyere!
 Néé ne kō kesoi pipi le. 27 U ne Kōrinee pin lē ifaaci wai uú ha
 ne kēyo lompō, uu leepō písoi pin cápinelē kulúí 28 uu pi maa
 re: Nórínécúruu ye nyule re Usuifi úu ncée má upiyomeyáhaa
 nnya, u ne mpuri sane ukó unyine piké n sōne, néé uké ye ukeyo
 rilóólú. Amá Uléécaá ye né símisile re ái nyamí te ké m músu re
 unyine ye icírí néé úkperinkpekóó. 29 Lelee tíyese, kani kenémee
 n tumpō re piké né sée, ám nkpáni pipáká-páká peē. Ne la ké
 nkpéni nó pise re ní-ye kaní ne né séi? 30 Kōrinee uu pēe rinóō u
 yósu re: Siyáa sina ye nsí kam itunje nnyí icō-i, ketúnjécō metaani
 kumúnjé nkú-i kenéyo-i we nen keyóme yáási. Mese ne mese, amí
 paí utisi unyine un ilū tanaalē in télu un ne kenékúrí nyenu.
 31 Uu né maa re: Uléécaá ye ipówele yósile, Kōrinee. U lē kaa
 lipókó písoi n hekesi yenle. 32 Lē nnya, a písoi tū piké ha Yafa-pō
 Simōo kapi rinyíri n he re Piyee séeme. Ukónéfukēi uyē kapi ye n
 sée re Simōo keyo-i kuú we mínimaa ritime-pō! 33 Am pēe mese
 ne mese písoi tumpō re piké pó séeme. Li né larisile háí re pó ka.
 Ntónéi mmú, Uléécaá inipee-i kari nkpéni nní we, tōn kutu colē
 tóké kō te ní-ye ke Upiíma uu pó máame re a ró símisi.

Anóō ke Piyee uu Kōrinee keyo-i m ma

34 Kei ke Piyee uu pēe rinóō yósi uu re: Nkpéni kam meyíkíyiki
 kō te Uléécaá úu písoi ne picō kóolenē. 35 Mpá mpuri ní-ye ukó
 ye kpere u pakarelē un aseí tikilē, u ye liute n lalē. 36 Yeesu
 Kirisi kuu tumme re uké Isirayēeli pikó Nsímé Kecire símisi
 re u ne nkínniye pi ka. Yeesu Kirisi uyee písoi nnéi Upiíma.
 37 Ke Yohani uu Nléécaasimé piyóó ne písoi píniwole ní masí,
 nó yenle lelee Kalilee keteni-i n wa aí ha ne Yutee ketē nnéi yósu.
 38 Uléécaá ye pēe Nasareti ukó Yeesu kepire wele. U pēe Nfáasone
 ukemee wale nn ínane u he, un ne nípá yei sōne un lisone wai,
 un písoi nnéi ke kuníri aku m múlilē pōisente. 39 Tóō lē nnéi kuu

Pisuifi kuyu-i nē Yerusalem-i n wa piseérakóó. Pi kunapéékóó kecáá u kariile apí nē u kopu. ⁴⁰ Amá Ulééca u keyáa táanū tuné nkpó kémēe u yukuse, uu fe uu umecire lese uu kerócōpe pinyine nyíse api yénu re u nkpó kémēe yisile. ⁴¹ Ai pēe re písoi nnéi kuu umecire nyíse, amá tó ke Ulééca u mekke-me n lése re tóké piseérakóó kuu umecire nyíse ari u yenu. Umeiyise-maá, tó kesé tonelē ari le ari níru nē uyē. ⁴² Uu kó ró forii re tóké Nsímé Kēcire Pisuifi símisi piké céri re uyē ke Ulééca u lése re uké pinyánnýá nē pikpōkpō túhaane. ⁴³ Antepuyē nnéi yē unsímé símisile api péhele re úye un nē kefa u n tene, uyē nnya, Ulééca yē liute akópe sárei.

Nfáasōne yē mpuri sanē pikó kecáá súime

⁴⁴ Kumúnjé kpe-i ke Piyēe uu lē n símisi, Nfáasōne nn pē nnéi pēe uanō nyē kutu n cólē kecáá súiri. ⁴⁵ Pisuifi pēe Yeesu nē kefa n tene yē pēe Piyēe sarunle. Ai nnó pi yipu re Ulééca yē kó mpuri sanē pikó Nfáasōne hē. ⁴⁶ Mesei ke Pisuifi pē apí pēe kómēi mpuri sanē pikó mpí pin meyu sanā menyine símaankeē pin kó siyóme nē Ulééca pakarentē. Kei ke Piyēe uu pēe re: ⁴⁷ Merócō ke Ulééca uu písoi mpí Nfáasōne hē. Tó pēe nkpéni fe arí nē pi yulu re apí kapē míni wolēe? ⁴⁸ Kei ke Piyēe uu rinóó hē re piké Yeesu Kirisi rinyiri nē míni pi wolē. Lē memáá, api pēe u pise re uké pikemēe siyáa sinyine wa.

11

Piyēe yē umēwai Kirisi pikó pēe Yerusalem-i ní we keenkeē

¹ Pitumē nē Kirisi pikó pēe Yutee keteni-i ní we api kóm te mpuri sanē pikó pó nē kó Ulééca Nsímé yósi. ² Ke Piyēe uu Yerusalem m pēepō, Pisuifi pēe Yeesu nē kefa n tenelē apí kényu u pa. ³ Pi u maa re: Pó pikéciré keyó lompō, nó nē pē ani keló kesē le! ⁴ Kei ke Piyēe uu pēe lelee n wa pi keenkeē nē kété-pō, uu re: ⁵ Yafa-pō kamí péé kényō kenyine-i we nen keyóme yáási, ai né wai yare kenípehehe, ai linyine né nyíse lin kenémēe wéme. Likei lē wele yare kusánjáá maamaa kunyine kapi n tñhe pin kuatime kena muleilē. Ai pēe keyómēca n leeri lin cepimelē aí weri aí nē né kó. ⁶ Am kusánjáá kpē kémēe rísōne paí, am ána ana líkó nní ncōpuri nē liyúikó ncōpuri nē lelee m múñui ncōpuri nē sinúipi ncōpuri yenu. ⁷ Kei kai rinóó né máame re: Piyēe, a yisi, a kō aa le! ⁸ Amá am tinóó yósu re: Kása, am pí kai irósé kémēe icírí inyine lukaalē, Upíima. ⁹ Ai kó melírū keyómēca-pō pimáa kpá re: Lē ke Ulééca uu ní maa re liluke-luke, páa kapē li maa re icírí. ¹⁰ Mēpehē metaani kai lē wa, ai pēe limemáá kusánjáá kpē keyómēca-mē kpíipō. ¹¹ Likumúnjé kpe-i, písoi pitaani pinyine api kei nní weri api kényō ke-i kari ní we ripoo-i nyere. Sesaree-pō kapi lē pi tumti. ¹² Nfáasōne nn né maa re ké yisi ké mese

ne mese pi ritiki. Pimárecɔ pikpuulū mpí api yisi api né sáruni arí ha ne kesé Kárinée keyɔ-i lompɔ. ¹³ Uyē uu ró kéeńkée lē kuu uléécaatumé ukeyɔ-i n yē un u tee re uké písoi tū piké ha Yafa-pɔ Simɔɔ kapi rinyíri n he re Piyee sée. ¹⁴ U yé nsímé u símisi mee yé u ne ukeyɔ pikó nnéi n yóriye. ¹⁵ Kam nsímé n kpísi, Nfáasone nn pikécáá súiri yare knn lē kékoraane kerócaá n súime. ¹⁶ Kei kam pee Upíima rinɔɔ ntí léise re: Míni ηmane ke Yohani uu nó wóle. Amá Nfáasone ke Ulééca uu nó wolene. ¹⁷ Kari Upíima Yeesu Kirisi ne kefa n tene, Ulééca uu Nfáasone ró he. Mmē kuu kɔ nkpréni pē he. Wóo pee nkpréni né ké ne Ulééca n kēηene? ¹⁸ Kapi anɔɔ nyē n kɔ, api piakij ninjukuse api Ulééca ríyu waise api re: In lē, mesei ye me re Ulééca ye ηmureile re mpuri sane pikó pɔóké kɔ piakópe kepire ritɔ piké nfáa yíkíyiki yē.

Kirisi pikó pee Antiyɔasi-i ní we

¹⁹ Kumúnjé kpe-i kápí pee Etiyeeni ní kpu, pi pee peppee Kirisi ne kefa n tene wéékuselenle hái. Ai tíyese picɔ api wúrunkée apí ne Fenisii ketē ne Siipuru ne Antiyɔasi tulu, amá pin pee Pisuifi ηmane Nléécaasimé símisi. ²⁰ Mpá ne lē, Siipuru ne Síreeni pikó pinyine ye yisile api Antiyɔasi sí apí ha Upíima Yeesu Nsímé Kεcire Pikireki símisi. ²¹ Upíima nnaηe nn pi léni, písoi meyā apí ne kefa u tene api mefine conse. ²² Kirisi pikó pee Yerusalem-i ní we api lē kom, api Parinapasi Antiyɔasi-pɔ tum. ²³ Kuu n tuiɔ, uu yénu lē ke Ulééca uu peppee ne Kirisi kefa n tenelē tinkpá, ai u larisi uu pi ηmóópuse re piké Upíima ne kefa kese n tikilē. ²⁴ Parinapasi ye pee meyíkíyiki usoi sone le. Nfáasone nn u yipaalē un kɔ nfatene má. Lē nnya ke písoi meyā api ηmurei api Upíima ne kefa tene.

²⁵ Parinapasi uu limemáá yisi uu Tarisi-pɔ Sɔɔli piwélaa sí. ²⁶ Kuu u n yē, uu u kpísi uú ne Antiyɔasi u sí. Api kei Ulééca icápine iye-i kuηmē ne kuriyu wai pin Nléécaasimé písoi meyā céési. Antiyɔasi uye-i kapi mefoi foi Yeesu Kirisi pipiretiki rinyíri he re Kirisi pikó. ²⁷ Kumúnjé kpe-i ke antepuyee pinyine api Yerusalem yisi api Antiyɔasi sí. ²⁸ Nfáasone nn piuse unyine kapi ye n sée re Akapuusi céési uu yóo re nkú píima nnyine yé ketē nnéi kecáá wa. Nkú mmē nń weri nn mesei Kulooti iyɔopi kumúnjé-i wai. ²⁹ Kei ke Yeesu pipiretiki pee Antiyɔasi-i ní we api símaane aí tone re pikεcɔpe, nípá úye uké lē kuu yé n fe tɔhɔ piké ne pimárecɔ pee Yutee-pɔ ní we lémpɔ. ³⁰ Api mesei lē wai, api Parinapasi ne Sɔɔli tum api sí apí ha ítɔhɔ iyē ne pi léni api pipiwéése pa.

12

Pi Yakupu kpu api Piyee pɔ́ kpanii

¹ Likumúnġē kre-i ke uyóopi Erooti uu Kirisi pikó pinyine piwéékuse ló. ² Uu tíyese api ritéhe ne Yohani umaa Yakupu kopu. ³ Kuu n yé te lē ŋmaa ke Pisuiŋi apí pee ní la kuu lē wa, uu kó tíyese api anyá nyē-i kapi ye akpónó nyee áa pite m má n li kémee Piyee pó tini. ⁴ Kapi lē u n tŋ api kpanii, api pisóóca siwúipi sina wai, mǵá kéye kémee pisóóca pina, pin ne u mé. Nkpó melóó anyá memáá kapi lē ne músu re piké mǵá úye inipēe-i u túhaane. ⁵ Ke Piyee uu lē kukpaniilee-i ní we pin u mé, Kirisi pikó pin ukécaá Uléécaá welu mēwénte áme we.

Piyee melele akpanii kémee

⁶ Kesine kee n weesine Erooti uké ne Piyee n túhaane kémee ke Piyee uu pisóóca pité kepáápáá we un loni. Anípe keté kapí pee akpanii u wailē pin ne u pahaalē, piméré póon kó kukpaniilee rinonoo-i nyenu pin mé. ⁷ Mese ne mese, Upíima uleecaatumē unyine uu lompo, metéi ame kukpaniilee yipu. Uléecaatumē uyē uu Piyee ilúké pépé uu u yónse, uu u maa re: A riwakasi! Akpanii kapí péé ne u m pahaalē aa kei nní uanipe-i léeri aa súrii. ⁸ Uléecaatumē uu pee u maa re: A kupótampála rité aa apónéeri tani. Piyee uu mesei lē wai. Uléecaatumē uu kó re: A kupókpélenku tā aa yisi aa né tiki. ⁹ Piyee uu u tiki api léepó, lin u we yare kelaré. Uu pee músu re mesei ye me. ¹⁰ Api piméré fói fáau, api pilírū kpá api pee nweni rinonoo kapi ye ne kuyu-mē n léepó tulu, tē ari timécire hánnepo api léepó. Api ncée kpísi pin tósu. Kei nní, uu Piyee inipēe-i pòlu. ¹¹ Kai Piyee n hemne kuu pee yé te mēwai ye wale. Kei kuu pee re: Nkpéni kam yé te mesei ye me. Uléécaá ye uléecaatumē tummele uu Erooti anipe-i né lese, uu kó mmē ke Pisuiŋi apí péé ne né ní la kémee né lese.

¹² Ke Piyee uu n yé mmē kémee kuu ní we, uu Yohani kapi rinyíri n he re Mariki uni Maari keyó sí. PISOI kulúí ye pee kei cápínelenle pin keyóme yáási. ¹³ Kuu n hapó uu kényó ripoo pepu, unósi keikó unyine kapi ye n sée re Rooti uu sí uké ha yē te wóo lo? ¹⁴ Uu Piyee metē ceru. U yé ripoo hánnele née, uu nya uu mpónare ne itóó ne kényó-mē pēepó, uu ha re Piyee ye ka un tipoo-po we. ¹⁵ Pēpee kei n cápínelē api u maa re u isóhó torile. Amá uu kényu mahani ŋmaa re mesei ye me. Api re in lē, ukumíri ye ku. ¹⁶ Piyee un lē we un tipoo pepu. Kapi n hánne api u yenu, piipiŋe ii nnyiyē loni. ¹⁷ Uu kunípe ne pi símisi re piké n séélē ápi kape ríka ma. Uu kó pi símisi lē ke Upíima uu kukpaniilee-i u n lése. Uu kó pimáa pi kpá re piké ha Yakupu ne pimáreco picó lē símisi. Kuu lē pisímé pi ní masí, uu yisi uu keló féé tómpó. ¹⁸ Kai n weesi, ai pisóóca pē kecōpe nōkōre hái, api péé m píseine re méye ke Piyee uu ló? ¹⁹ Erooti uu pee rinóó he re piké u wéési. Amá api u wéési ápi u yē. Kei kuu pee piméré

pē sée uú nε pi túhaane uu rε piké pi kō. Uu pεε limemáá Yutee keteni-i yisi uú ha Sesaree keteni-i siyáa wai.

Erooti nkpo

²⁰ Erooti ye pεé nε Tiiri pikó nε Sitōo pikó wólaalenle. Pē api rinōo rise wai rε piké ha u yē. Api lē nnya uyóopi piméré uwéése Pilasituusi kópóo, api yéntine uú nε kekpeé pi wai piké ha nε u kpurei. Ai méwoo, uyóopi Erooti ketē kémεε likó nfaa kapi má.

²¹ Keyáa kē kapi yé rinsáne ake tulu. Erooti uú ha umeyóopilape tani uu uriyóopitū kecáá tone uu pεé nε pisoι riwúu nε meyá n símisi. ²² Kei ke pisoι api ipakare riwōo re: Uléecaa rinōo ye ntí, ái kesoiπipi rikó. ²³ Kúu n céri rε Uléecaa ηmane yeε ipakare te nnya, Upíima uleecaatumε unyine uu kei nní u fapi uu lalei, apapi aa u takai uú ha nε kpi.

²⁴ Nléecaasimé nn pεε likumúnjé kpe-i kónnú api nḡpá yei n kom. ²⁵ Ke Parinapasi nε Sōoli pōo lē nnya kapi Yerusalem-i pi n tumpō piwai nḡ masí, api yisi api Yohani kapi rinyiri n hε rε Mariki nε péne apí nε Antiyōosi pele.

13

Parinapasi nε Sōoli ye Nsimé Kεcirε piyóó ha

¹ Antepuye nε pisoι pεε Nléecaasimé n céesi ye pεε Antiyōosi-pō Uléecaa icápine-i wele. Pεpεε Parinapasi nε Simeyōo kapi ye kō n sée rε Ūηmōhō nε Sireeni ukó Lusiyuusi nε Manayeeni nε Sōoli. Manayeeni nε Kalilee uyóopi Erooti pεε kesé iwā li.

² Keyáa kenyine kapi anōo paasi pin Upíima nε welu. Nfáasone nn pi maa re: Ani Parinapasi nε Sōoli iyaa lese piké pikεi pē kam pi nḡ pa wa. ³ Kapi pinóopahaa nε piwele nḡ masí, api anḡpe pikecáá láa apí nε pi tum, api tómpo.

Parinapasi nε Sōoli ye Siipuru-pō we

⁴ Nfáasone nn Parinapasi nε Sōoli tum, api Selesii-pō sí api kei kúninōi loni apí nε míni kepáápáá ketē kapi ye n sée rε Siipuru sí. ⁵ Kapi Salamini n tu api Pisui fi ayomeyáhaalee-i Nléecaasimé piyóó kápáá. Yohani ye pεε pikeméé wele un pi léni. ⁶ Api míni kepáápáá ketē kē kónnú api tene apí ha Pafōosi tulu. Kei kapi pεé nε Usui fi unyine kapi ye n sée rε Paari-Yeesu risáne. Uyē nε metarewai ukó nε antepu nōome le. ⁷ Siipuru ketē uyóopi Serikiyuusi Pōolusi keyō-i kuú pεé we. Uyē nε usōhōo píima le. Uu tíyεε api Parinapasi nε Sōoli u séipō rε li ripōo u wa rε uké Nléecaasimé kō. ⁸ Metarewai ukó uyē uu pi m púnεisente un náási rε úyukōo uyē úu kapε nε Yeesu kεfa tene. Pi ye Mékireki nε urinyiri tuisse rε Elimaasi, lelee rε metarewai ukó.

⁹ Nfáasone ye pεε Sōoli kapi ye kō n sée rε Pōoli yipaalenle. Kei kuu pεε Elimaasi uyē nḡsone riwii ¹⁰ uu u maa re: Pó unōome nε uyaaluke nkó. Kuniri kepipi nké, pōo nḡpá lisone líye n ηmélú.

Pō ne wele pōn Upiima simúhē cire-cire háresi, née yo? ¹¹ A nkpéni kutu ricō aa kóm. Upiima yé pō pi aa nyiini aa kō ntuhē metéi paa siyáa sinyine. Kei nní lē, kuḡmaha aku Elimaaasi hila, uu ye toóri toóri un unyine wéési yee yé u n tórai. ¹² Ke uyóopi uyē uu lē n yé, uú ne Upiima kefa tene. Li we re Upiima kecáá icélaa iyē ne u lonne rísonē.

Pōoli ne Parinapasi ye Pisitii ketē-pō Antiyōasi kuyu ha

¹³ Pōoli ne upisencō api Pafōosi-i kúninōi loni apí ne Pamfili ketē-pō Periki kuyu sí. Yohani uu kei pi yá uu Yerusalem pēle. ¹⁴ Pōoli ne Parinapasi pōo piketé kei yisi api sōne api Pisitii ketē-pō Antiyōasi kuyu sí. Api kewénteyaa tuné Pisufi kuyomēyáhaalee-i lompō apí tone. ¹⁵ Unyine uu isé atelé ne antepuyē akó písoi inipēē-i kéēni. Kuu pikéē ní masí, kuyomēyáhaalee piwéése api Pōoli ne Parinapasi kémēe tum apí ha pi maa re: Pimárecō, nōn nnyine m má nōké ne písoi ikari rikpáse, nó fe ani nkpéni símisi.

¹⁶ Kei ke Pōoli uu yisi uu kunípe síka uu písoi séése uu re: Nō Isirayēli pikó ne nó pitóráo mpí nōo Uléécaá n wuru, ani kutu ricō ani kóm! ¹⁷ Isirayēli Uleecaa ye pēe pirókpure wéele, uu tíyēse api kulúu wai, péé uye-i kapí pēe Esipiti keteni-i ilási n tū. Uu péé ne unnaḡe kei pi yukuse. ¹⁸ Uu kucəsi kóima-i pikēcáá paí iḡmē afēena. ¹⁹ Uu limemáá mpuri nseēi Kanaa keteni-i kópu uu nsitē cápine uu upísoi pa re piké n te. ²⁰ Ai lē n we aí ne tulu iḡmē píle píle mena ne iḡmē kuwóó kumúhē.

Uu pēe limemáá pikpēenwai pi he, ai kpísi aí ha ne antepu Samuyēli ituhē tulu. ²¹ Lē memáá, api Uléécaá pise re uké uyóopi pi tí. Kei kuu pēe Penyamee kumare ukó, Kiisi uḡmánē Sauuli iyóopi tonse iḡmē afēena. ²² Kuu Sauuli iyóopi n lapile, uu Yeseē uḡmánē Tafiti i pa uu re:

Ne nkpéni Yeseē uḡmane Tafiti yee ne né rinsá yénle. U yee yé menéla nnéi wa. ²³ Tafiti kepirē keese ke Uléécaá uu Isirayēli pikó pa re keké pi yoriye yare kuú pēe ní maa re li yé wa. Kekēe Yeesu. ²⁴ Yeesu uké kelene ní kam, Yohani ye pēe riyóole uu Isirayēli pikó nnéi símisi re piké piakópe kepire rito piké míni wole. ²⁵ Yohani uké ne upikei ketō n tu, u maa re: Nō músu re née wóo? Ai née uyē kani m mé. Uyē ne kepire wemele. Né ám tu ricuruu re ké ripe ké uanéeri keḡmepi féenne.

²⁶ Pōoli uu kō kpá re: Pimárecō, ntónéi ke Uléécaá uu nsímé mmú pālē uké ne ró yóriye, nō Apiraham sipirē ne nó pitóráo mpí nōo nní Uléécaá n wuru. ²⁷ Mesei ke Yerusalem pikó ne pipiyóopi api Yeesu yē, ápi kō antepuyē nsímé kapi nípa kewénteyaa kéye n kéēni riyíkí kō. Amá kapi Yeesu ní kpu, lēleē nsímé mmē kémēe ní we kapi lē wa. ²⁸ Api kō níka yē, mmē

nnya kapi yé u ní kpu, amá pi pē Pilati pise re uké u kpu. ²⁹ Lē kai Nléécaasimé kēmēe Yeesu kecáá n wólaalē kapi lē wa. Api pē limemáá kunapéékóó kecáá u súise api u kpísi api nhóre-i wai. ³⁰ Amá Uléécaá uu pikpókpo kēmēe u yukuse. ³¹ Pēpēe hái Kalilee-pó u n sárū apí ne Yerusalem sí kuu siyáa kulúí umecire nyíse. Pēpēe kó neni nní upiseérakóó Isirayeli pikó inipēe-i. ³² Nsímé Kēcire mmú ke Uléécaá uú pēe yekei re u yé pirókpure pa. Mmē karí ne nó ka. ³³ Mmē kuu nní nkpéni tó pipipirē wa. Li we re u Yeesu nkpó kēmēe yukusele yare kai Ipakare Siyome ritelé lírū kēmēe n wólaalē tē:

Póó Kenépipi,

née neni pó mári.

³⁴ Uléécaá ye pēe mēkēe-me maa re u yé pikpókpo kēmēe u yukuse úu kape ne píkaí n fóni nnya. Lē kuu Tafiti maa re: Né lisone kecire lee áí n fónune nó pa. Tinóó sone kam pēe Tafiti n yekei ye tē.

Lisone kecire lee áí ye píkaí n caai kam pēe Tafiti m pane kam nó pane.

³⁵ Lē nnya ke Tafiti uu kó keló kecó maa re:

Aa yé ηmurei upólala uké nhóre kēmēe fóni.

³⁶ Tafiti uyē ye pēe uisoi kēmēe Uléécaá mēla wale. Kuu n kpu, api upisaayaha kēmēe u kulesi uu fónu. ³⁷ Amá uyē ke Uléécaá uu pikpókpo kēmēe n yukuse úu fóni. ³⁸ Pimáreco, li tu re ani nsone kó te uyee tíyese kapí ne neni akópe pisárei nsímé nó símisi. ³⁹ Uyee tíyese ke úye uu ye un ne kefa u n tene, Uléécaá uu liute akópe u sárei. Moisi isé íi fe iké usoi akópe sárei. ⁴⁰ Lē nnya, ani nómenécíre tí, ani kape tíye lē ke antepuye api piatéle-i n wói liké nó wa. Lēe re:

⁴¹ Nó kupakareciré pikó mpí,

ani kutu ricó ani kóm liké nó riyóó, ani itóó ne mílesi.

Nónnéfáa mmú kēmēe kam la ké mēwai menyine wa ke unyine uu yé un nó n símisi áni yé pakare. ⁴² Ke Póoli ne Parinapasi api kuyómeyáhaalee-i n léepó, api kó pi séi re piké kewénteyaa kecó pēepó piké nsímé nse mmē písímé pi rikpá. ⁴³ Icapine memáá, Pisui fi yíkíyiki kulúí ne pitérj térj pēe Pisui fi keyome n yáási api yisi api Póoli ne Parinapasi tiki. Pē api íkari pi he re ápi kape tíye unyine uké Uléécaá kefa kuú ne pi n fénne ncee kēmēe pi fóm.

⁴⁴ Kai kewénteyaa kecó kē n tu, li wa yare Antiyóosi kuyu pisoí nnéi pēe cápine piké Nléécaasimé kó. ⁴⁵ Ke Pisui fi api riwúí tē n yé, pikefa ake tóosi api pēe lē ke Póoli uu n símisi n kesu pin kó u lámisi. ⁴⁶ Póoli ne Parinapasi api kéyu kpáíise api pi símisi re: Ns kái ne sá re Nléécaasimé nké mefoí tu kelene. Kani nní n n kesu nōn kó nómenécíre ne nfáa teneciré lómiise nnya, tó mese

ne mpuri sane pikó-mē m pele. ⁴⁷ Lē ke Upiima uu ró n forii re také wa ye nní:

Ne pó lésele re a panse metéi aa isoipuri nnéi n kpáailē,
pinnéi piké píyulale yē.

⁴⁸ Ke mpuri sane pikó api anóo nyē n kō, ai pi larisi api Upiima nsímé pakare. Pē nnéi ke Uléécaa uu ne nfáa teneciré n sée, api ne Yeesu kefa tene. ⁴⁹ Upiima nsímé ye pεε kumúnjé kpe-i keté kē nnéi kecáa kónúlenle. ⁵⁰ Amá Pisui fi api pinósi yukóo pεε Uléécaa n yáasi ne kuyu piwéése talaankεε api yisi api Póoli ne Parinapasi piwéékuse kápáa, api piketeni-i pi lakase. ⁵¹ Póoli ne Parinapasi api yisi apí ha kuyu ripoo-pó pinnataai péi-péi api pikuwéé-mē yaapó, ai wai re piakópe aké ne pi riséé. Póoli ne Parinapasi api yá api Ikoniyóm kuyu-mē tómpó. ⁵² Nfáasone ne mpóonare póon pεε Yeesu pipiretiki pεε Antiyóosi-i n we yipaalē nsone.

14

Póoli ne Parinapasi ye Ikoniyóm-pó we

¹ Póoli ne Parinapasi api kó Ikoniyóm-pó Pisui fi kuyomeyáhaalee loni, api kéyu kpáiiise api símisi Pisui fi meyā ne Pikireki meyā api ηmurei api Yeesu ne kefa tene. ² Amá Pisui fi picó pεε apí n ηmurei piké ne kefa u tene api mpuri sane pikó talaankεε re piké Póoli ne Parinapasi kecáa simúnjé kópe wa. ³ Mpá ne lē, pē ne Ikoniyóm-i tónεle ai siyáa wai. Api itisi ne n símisi pin ne Upiima tálē. Upiima ye pεε nnaηe pi hele pin ne mewaisaηa ne mepíima wapisi, ai ye nyíse re mesei ke Upiima uu písoi ípεelée nyíse. ⁴ Kuyu pikó api kei nní kéné meté. Picó re Pisui fi nkó mee wa, picó re pitumε nkó mee wa. ⁵ Pisui fi ne mpuri sane pikó ne kuyu piwéése api pimεcire cápine piké Póoli ne Parinapasi íwe wa piké apare pi tóókεε piké pi kó. ⁶ Kai lē Póoli ne Parinapasi kutu-i n lompó, api músu tínní, api wuru apí ha Likayonii keté-pó Lisitiri ne Teripu ayu-i ne akékúri pékesi ⁷ api kei Nsímé Kεcire n yóólē.

Póoli ne Parinapasi ye Lisitiri-pó we

⁸ Lisitiri-pó ke utisi unyine uu pεε we. Háí kapí ne u m mári uu pikai sónelē. U kékankáláká le, uu ye pεé n tū. ⁹ Uu pεε Póoli nsímé kutu n colē. Kei ke Póoli uu u nyáni nsonε uu yénu re nfatene ye u tulaalenle un yé fe uu pélu. ¹⁰ Póoli uu rinóo cáse uu u maa re: A yisi aa apóna kecáa kεcíre nyere. Utisi uu yisi uu cuuni uu nsé kápáa. ¹¹ Ke písoi api Póoli mεwai mē n yé, api kei pikó meyu, Mélikayoniyεε ne pupéi re: Piléé ye mesoi sóneme apí ne ró leeri. ¹² Api re Parinapasi yeε Seusi. Kai nní Póoli yeε pεε símisi nnya api re uyεε Herimeesi. ¹³ Piléé pē kapí ye n sée re Seusi keyó ye pεε wele kuyu ritime-pó. Uléékóo yeε

kei pi n nyóonse uu anáala mēfele toraankēe uu tórikēe uú ne kēyā kē tinónā-i hapā, u ne pīsoi pēe n cāpinelē apī n nāási piké Parinapasi ne Pōoli nyóonse. ¹⁴ Kē Parinapasi ne Pōoli apī lē n kō, apī pīsītūkanka cēérii ai nyíse re ái ne pi risá, apī pēe riwúfi tē kecōpe sōpō pin cési re: ¹⁵ Nó pīsoi mpí, yo kani lē wai? Tó ne kō nómēnécō sisoipipi le. Nsímé kecire karí ne nó ka tōn nó tee re áni liséré-seré nní nkó riyá. Líwookōó ye ni. Ani nómēnécíre Ulééca yēe nfáa n te pa. Úyēe ketē ne keyóme ne mínimaa ne likemēe likó wa. ¹⁶ U mēkēe-me pīrókpure kēmēe-pō pīsoi nnéfi riyále re piké pimepōola n wai, ¹⁷ nírā ne lē, mesére kuu pēe mēwai sōne nó wai re ani ne kei u n nyáni. Uu ye keyómecca-pō ikónē nó heri, liitunje in kō n tu, uu iluke nó he. Uu ye kō liluke-luke nó he uu kō tīyese ani mpōonare yenu. ¹⁸ Mpá ke Pōoli ne Parinapasi apī lē ní ma, li ne pi pāpīsile apī kelene fe apī inyóonse iyē yulu.

¹⁹ Pīsūfi pinyine apī Antiyōosi yēe Pīsītīi-pō ní we ne Ikoniyōm-i yīsi apī sí, pi ne pīsoi kulú apī ha kómēine. Apī Pōoli apare tóókēe re piké u kpu. Apī pēe limemáá u pulu apī ne kuyu ilúkē léépō, pin músu re u kpule. ²⁰ Amá ke Yeesu pīpīretiki apī ukékúrí ní cāpinēpō, uu yīsi uu kuyu sí. Kai kóso n weesi, u ne Parinapasi apī Terīpu kuyu tōmpō.

Pōoli ne Parinapasi ye Sirii keteni-i Antiyōosi kuyu pēle

²¹ Pōoli ne Parinapasi apī Terīpu kuyu-i Nsímé Kecire yóó, pīsoi mēyā apī Yeesu tiki. Apī pēe limemáá yīsi apī Lisitiri ne Ikoniyōm ne Antiyōosi yēe Pīsītīi-pō ní we pēle. ²² Kapi kei n tuipō, apī Yeesu pīpīretiki pēe kei ní we ikari kpáse re piké n ηmóópúlē. Apī ye kō pi maa re pi yé íwe píima li piké kelene Ulééca iyōopi kēmēe lompō. ²³ Pōoli ne Parinapasi apī nírā Ulééca icāpine íye-i piwéése tonsente. Pi ne pē apī anōó paasi apī keyóme yáasi apī pēe limemáá pi kpīsi apī Upíima kapí ne kēfa n tene anipe-i wai.

²⁴ Kē Pōoli ne Parinapasi apī kei Pīsītīi ketē ke-i n yīsi, apī Pamfīlii kekó-mē loni. ²⁵ Apī Periki-pō Nléécaasímé pīsoi símisi, apī kei yīsi apī Atalii tōmpō. ²⁶ Kei kapi pēe kúninōi lō apī ne Sirii ketē-pō Antiyōosi sí. Kei kapi pēe Ulééca anipe-i pi wa apī u welu re uké ípēelēe pi nyíse piké fe piké pīpīkēi wa yare kapi nní n wa. ²⁷ Kapi Antiyōosi kei n tuipō, apī Ulééca icāpine pikó cāpine, apī lē nnéfi ke Ulééca uú ne pē tintiki uu wai pi kēeni, ne lē kuu n tīyese mpuri sanē pikó pōó kō Yeesu ne kēfa tēne. ²⁸ Pōoli ne Parinapasi apī Yeesu pīpīretiki kēmēe tone siyáa kulú.

15

¹ Kirisi pikó pinyine api keyáa kenyine Yutee ketē-pō yisi api Antiyōsi sī, api ha Kirisi pikó picō maa re: Nōnsá n kérii yare ke Moisi isé ii m pise, áni yé píyulale yē. ² Pōli ne Parinapasi api pi kesu, íkeḡene píima inyine ii likecáá pikecōpe leeri. Api símisi aí tone re Pōli ne Parinapasi ne pinyine picō piké Yerusalem ha, pi ne pitumē ne piwéése piké ha kesé nsímé mmē tipáí. ³ Uléécaa icápine pikó api pikecáá paí apí ne ncée tiki. Api Fenisii ne Samarii sitē-mē tiki, api lē ke mpuri sane pikó api Upíima rintiki pisoi símisi. Nsímé mmē nn Kirisi pikó nnéí larisi hái. ⁴ Kapi Yerusalem n tuiḡō, Uléécaa icápine pikó ne pipiwéése ne pitumē pēe pi yōsí. Api Yerusalem pikó pē símisi lē nnéí ke Uléécaa uú ne pi rintiki uú ne wai. ⁵ Amá Pifarisi pinyine pēe Yeesu ne kefa n tene api pēe yisi api re: Li pise re mpuri sane pikó pēe Yeesu ne kefa n tene piké kérii tílasi, piké kō Moisi isé ritiki. ⁶ Pitumē ne piwéése api cápine re piké nsímé mmē tipáí. ⁷ Kapi nsímé m pásaine ai nāḡai memáá ke Piyee uu pēe rinōō yōsí, uu re: Pimáreco, nórínécúruu ye yenle re aí neni-me ke Uléécaa uu nókenecōpe nké-i né wée re ké mpuri sane pikó Nsímé Kεcire riyóó piké nnénōō-i n kō, piké kō ne kefa n tene. ⁸ Uléécaa ye nyu lelee pisoi sifa-i ní we. Uyee kō pē Unfaasone he yare kuu tó n he meco. U lē nyísele re pē ne kō pansēle upisoi. ⁹ Uu tó ne pē kecōpe kóólene. Lē nnya kuu pinfatene nnya piakih heere aa funi. ¹⁰ Yo nnya kani nkpeni Uléécaa peikee nōké yé, nōn ncōni ke úka úu hái pirósáa-i-me ne tó-i n fe uké ní cō Yeesu pipiretiki nyikiselē? ¹¹ Amá Upíima Yeesu ipēelée nnya karí ne kefa tene re tó ne kō pimeco píyulale yenle.

¹² Pēpēe n cápinelē nnéí api sée keu, api pēe Parinapasi ne Pōli kutu n cōlē pin mēwaisaḡa ne mēwai píima ke Uléécaa uú ne pi rintiki uu mpuri sane pikó kecōpe wapisi keenkee. ¹³ Kapi pisímé ní masí, Yakupu uu rinōō yōsu uu re: Ani kutu né ricō, pimáreco. ¹⁴ Simōō ye ró símisile lē ke Uléécaa ricuruu uu hái mekee-me mpuri sane pikó kecōpe umpuri kuu n te n wée. ¹⁵ Antepuyē anōō kai lē titiki yare kai n wólaalē. Li wólaalē te: ¹⁶ Lē memáá, ne Tafiti keyō kee n fori yukusene, am ncaai nnéí nyōōnse. Né pimóme ke pēse.

¹⁷ Kei ke pisoi tōrōō api yé pēe né Upíima wéési. Lelee isoipuri nnéí kam n sée re iké panse inékó. Né Upíima rinōō ye tē, ¹⁸ née tíyese ke pisoi api hái mekee-me mēwai mē ceri.

¹⁹ Lē nnya ke né Yakupu, am músu re ári ncée má tōké mpuri sane pikó pēe pimεcire Uléécaa ní pa Pisuifi isé rinyikise. ²⁰ Amá tōké pi wōipō ari pi símisi re ápi kape ye inyōōnsesare li. I tó kémee ikpérinkpekōó le. Piké pimεcire tí, api ye sóōnne yare ke isé ii m pise. Api kape ye ísee kápi rimpá li, ápi kape ye

κῶ μένυε li. ²¹ Καί πρε μεκεε ἡ we, pisoi yeε πρε ἡπά kuyu kúye-i Moisi isé riyóóle, api ye κῶ ἡπά κewénteyaa kéye ketúnē kuyómeyáhaalee-i i κεeni.

Titelé tē kapi Kirisi pikó πρε ápi Pisuifi n wóipō

²² Pitume ne piwéése ne Ulééca icápine pikó nnéi api yénu re li nyam te piké pikεcōpe pisoi lese piké Pōli ne Parinapasi ritikise piké ne Antiyōasi pi tū. Kei kapi πρε Yuuti kapi ye κῶ n sée re Parisapasi ne Silasi lese. Pipicō ye πρε pi waiselenle ḡsone. ²³ Pianipe-i kapi rítelē tē wa. Pi rikemee wói re:

Tō nōpinémárecō, pitume ne piwéése, tō nō pimárecō, nō ye áni nní Pisuifi nōn Antiyōasi-pō ne Sirii ne Silisii keteni-i we yáasi ḡsone. ²⁴ Tō kō te pisoi pinyine ye kerómee nté yisipō api nō leepō, api pinsímé kémeε nōanépō caaise api κῶ nōsinéwuu taise. Ani kō te ái tōo pi tumpō. ²⁵ Lē nnya kari kómειne re li nyam te tóké pisoi lese tóké pirómárecō lala Parinapasi ne Pōli ritikise tóké ne nōkenémee pi tumpō. ²⁶ Parinapasi ne Pōli ápi nkpō iwame wa Upíima Yeesu Kirisi pikei kapi n wai nnya. ²⁷ Tō Yuuti ne Silasi nōkenémee tumpō re piké ne pinnō nsímé mmē kari n wói nō símisi. ²⁸ Li we re tō ne Nfáasone ye yē te ái nyamí te tóké ncōni féé nnyine méwoo nō rinyikise ái κῶ lē kai pise. ²⁹ Lelee ne n sá re tóké nō pise ye nní: Ani kape ye inyōonsesare née μένυε née isare kápi rimpá piké μένυε lese li. Ani κῶ nōmenécíre tī, ani ye sōonne yare ke isé ii m pise. Tō memárecō ne kefa kесе nō yáasi!

³⁰ Pōli ne Parinapasi ne Yuuti ne Silasi api yisi api Antiyōasi tōmpō. Kapi n hápō, api kei piyómeyáhaa nnéi cápine api rítelē tē pi pa. ³¹ Kapi pinnéi keyu-i ri n kéē, ai ἡπά úye ikari waise ai κῶ piakin ninjukuse. ³² Yuuti ne Silasi ricuruu ye πρε antepuyε le. Api nsímé nsímé Antiyōasi pikó símaankεε apí ne ikari pi kpáse re piké ne nfatene n ḡmóópule. ³³ Api kei siyáa sinyine wai. Pimárecō api πρε limemáá pi yá api πεπεε pi n tumpō kémeε πεεε ne piripō. ³⁴ [Amá Silasi pōo re u yé kei tone.] ³⁵ Pōli ne Parinapasi pōo ha Antiyōasi-i tone, pi ne picō pinyine pin pisoi céesi pin κῶ Upíima nsímé kecire yóólē.

Pōli ne Parinapasi pitúunne

³⁶ Kapi Antiyōasi-i n tōne ai siyáa wai, Pōli uu Parinapasi maa re piké silō sē nnéi kapi Upíima nsímé ne rinkóónú πεεε piké ha yē te íye ke Yeesu pikó api kei we. ³⁷ Parinapasi uú n la uké ne Yohani kapi rinyíri n he re Mariki ripéne. ³⁸ Amá Pōli pōo yúlu re ápi kape κῶ nkpéni pikpiké u rikpá uké pi ritiki, li we re u πρε mefoi hái Pamfilii-pō pi ḡmeriyεle úu pi ritiki piké ha ne pipikei ketō tu. ³⁹ Ai wai re li Pōli ne Parinapasi símaase, hái apí ne likecáá túúnne. Parinapasi uu Mariki kpísi api kúninōi loni api Siipuru tōmpō. ⁴⁰ Pōli pōo Silasi kuséncō wéε, Yeesu pikó

apí ne pi welu re Uléécaa uké pi sarumpō. Api pεε ncée kpísi api tómpō. ⁴¹ Api Sirii ne Silisii sitē kuwéé-mē tiki, pin Uléécaa icápine ημóópuselē te iké Uléécaa ncee kέμεε papisi.

16

Timotee ye Pōoli ne Silasi sarū

¹ Pōoli uu yisi uu Teripu sí, uu kō Lisitiri tulu. Yeesu upiretiki unyine ye pεε kei wele api u séi re Timotee. Uni ye Usuifi le un kō Kirisi ne kefa tenelē. Amá usáa pō ne Ukireki le. ² Yeesu pikó pεε Lisitiri ne Ikoniyōm-pō ní we ye pinsímé kέμεε u pakarentele hái. ³ Ai Pōoli ripōō wai re uké kusencō u wέε. Uu u kpísi uu Pisuifi pεε kei-pō kapi n sí ní we nnya u ké. Pinnéi ye pεε nyule re usáa ye Ukireki le. ⁴ Kapi n tósu, ayu kέμεε kapi ritiki. Api ye lē ne lē ke pitumε ne piwéése api Yerusalem-pō n símisi aí tone Kirisi pikó pεε kei ní we térsε. Api kō pi maa re piké ye likecáá sōne. ⁵ Uléécaa icápine pikó api pεé ne nfatene ne kέyu n sí pin kō mpá keweesei kέye kulúu kpálē.

Pōoli ye Turowaasi-pō méyene menyine ye

⁶ Nfáasone rín Pōoli ne upicō ncée he re piké Asii sitē kecáá Nléécaasimé riyóó. Lē nnya kapi Firisii ne Kalasii sitē-mē titéj. ⁷ Kapi ne Miisii ketē tirikō, api Pitinii kekó-mē pihápe peeni. Amá Yeesu Nfaasone rín lincee pi he. ⁸ Api mese Miisii kei tikipō apí ne Turowaasi sí. Kei ye áninōi kenye re le. ⁹ Kei kai kesine Pōoli méyene menyine nyíse: Masetuwaani ukó unyine kuu yé un nyenu un u welu re uké risuúlu uké pikuyu-mē titikipō uké pi yoriye. ¹⁰ Pōoli méyene mē memáá, ari pεé n la tóké Masetuwaani ketē ha. Li we re tō picére masile re Uléécaa ye ró sée re tóké ha Nsímé Kεcire kei pikó símisi.

Liiti ye Filipu kuyu-i ne Uptíma kefa tene

¹¹ Ari Turowaasi-i kúninōi loni arí ne míni kepáápáá ketē kapi ye n sée re Samotirasi-mē n sairilē. Ai kóso weesi, arí Neyapolisi-mē tómpō. ¹² Ari kei yisi ari Filipu tómpō. Masetuwaani ketē kuyu fói ye kpē kelō ke-i. Rōm pikó n-yōpinaηe ketē ye ke. Tō kei siyáa sinyine wale. ¹³ Ari kewénteyaa tunjé kuyu iyaa leepō ari nkói-mē sí, kei kari m músu yarε Pisuifi yeε cápine api keyóme yáasi. Kari n hápō ari kei pinósi leepō pin cápinelē, arí tone ari Nléécaasimé pi símisi. ¹⁴ Pi ye pinósi pē use sée re Liiti. U pεε Uléécaa likó lalε. Tiyatiiri kuyu kuu léeri. Asánjáá weé nyaii kεcire kuu yái. Kuu kutu ró n cólē, Upíima uu mesōho u he uké ne Pōoli nsímé kō. ¹⁵ Ari u ne ukεyō pikó nnéi míni wole. Uu pεε kusáne ró séi uu ró maa re: Nōn mesei n yē te ne Upíima ne kefa tene, ani kenéyō lomme aní tone! Uú ne kέyu ró mahani, ari mese ηmurei.

Pi Filipu-pə Pəəli ne Silasi akpanii wa

¹⁶ Keyáa kenyine kari keyómeyáhaa-i sī arí ne ukpére keikó unyine sáne. U aníri héesile uu ye ne lelee kóso-pə n waine yenu. Lipikei pē pin upiyote siwó wai n̄sone. ¹⁷ Kei kuu yisi uu tó ne Pəəli n tikilē un cáái re: PISOI MPÍ YE ULÉÉCAA YEE NÍPÁ YO KECÁÁ N̄ TŪ PIKEIKÓ LE. Ncée mee ye n yóriye kapi nní nó nyíse! ¹⁸ Uu lē n wai aí ne siyáa kóónú. Ai Pəəli pelu uu ukpére uyē-mē pansepə, uu kuníri kpere u n t̄ikilē maa re: Ne Yeesu Kirisi rinyiri kémeē, ne rinóó pó he re a ukpére nkó kémeē le. Aku mese ne mese lelu. ¹⁹ Ke ukpére keikó uyē piyote api n yé te pikulaa ye lē tenele, api Pəəli ne Silasi kényaála-i tini apí ne kuyu piwéése leepə. ²⁰ Apí ne Rəm pikó pitúhaane-i pi tómpə apí ha re: Pisufi mpí pee n̄cəkoi ne kuróyu lomme. ²¹ Pi wele pin inyékii inyine ró céési. Ncée r̄n kə we re tó Rəm pikó təké i ηmurei née təké i ritiki.

²² Tiwúí tē arí ne Pəəli ne Silasi wóósi n̄sone. Pitúhaane api rinóó he re piké Pəəli ne Silasi ilū mahā piké iséi pi súúkee. ²³ Kapi lē pi n fáp̄ii, api kukpaniilee pi tani apí kuuméré rinóó he re uké pi m mé n̄sone. ²⁴ Kapi lē uyē ní ma, uyē uu kémeē-mempə keleepi kenyine-i pi wai uu piana ne anakule toraankeē. ²⁵ Kai kesinecə kumún̄é n tu, Pəəli ne Silasi apí yisi apí keyóme n yáasi pin yom pin Ulééca pakarente, pikpaniikó picə pin kutu pi cəlē. ²⁶ Kei nní, ketē ake piyén̄aa loni, ai kukpaniilee rikui t̄iŋa-t̄iŋa. Ai ihánaa nnéi mese ne mese hán̄nente ai pikpaniikó akpanii nnéi fén̄nente. ²⁷ Ke uméré uú ha n yisi uu yénu re kukpaniilee ihánaa nnéi ye hán̄nentelenle, uu ritéhe kpeúume uké umecire kpu, un músu re pikpaniikó ye ηméherēele apí wúrunkēe. ²⁸ Pəəli uu pee unnaŋe nnéi ne cáái re: Kape líka mepóc̄ire wa, tóo mpí nté ntónéi. ²⁹ Kei ke uméré uu pee re piké nna u ritééle. Kapi u rir̄tééle, uú ne keleepi kémeē-pə n tósu, uú ne iwame n terii uú ha ne Pəəli ne Silasi keyu-i wúla. ³⁰ Uu pi lesepə uu pi pise re: Yo kai pise re ké wa ké ne píyulale yē, pinésáa? ³¹ Apí u pese re: A Upíima Yeesu ne kefa tene, pó píyulale yē, nó ne kepóyo pikó. ³² Apí pee u ne ukeyə pikó nnéi Upíima nsímé yóó. ³³ Uméré uyē uu kesine kē cire pi kp̄isi uú ha piitoi pi heere. Lē memáá, Pəəli ne Silasi apí u ne ukeyə pikó nnéi míni wole. ³⁴ Uú ne Pəəli ne Silasi ukeyə sī uú ha kusáne pi wai. U ne ukeyə pikó nnéi akin̄ aa n̄ŋesi re pi ne Ulééca kefa tene nnya.

³⁵ Kai n weesi, Rəm pikó pitúhaane apí pikawe tum te piké ha uméré maa re uké Pəəli ne Silasi riyápə. ³⁶ Uyē uu yisi uú ha Pəəli símisi re Rəm pikó pitúhaane ye maa re uké akpanii kémeē pi lese. Lē nnya, piké nkp̄eni léepə piké nk̄iŋniŋe-i ní we. ³⁷ Kei ke Pəəli uu pikawe pē maa re: Kutúhaaneciré kapi riwúí kémeē ne iséi ró káií apí ha ró hán̄esi, t̄on kə ne pimēcə Rəm pikó. Pi nkp̄eni lalē piké kə meyaa tó riyápə, née íye? Ai yé lē wa! Piké

piricuruu kam piké ró léεpō. ³⁸ Pikawe pē apí ne anōo nyē pele apí ha Rōm pikó pitúhaane símisi. Kapi n kō te Pōoli ne Silasi ye Rōm ketē pikó le, iwamē ii pi loni. ³⁹ Api pēe piricuruu sí, apí ha re pē kaí ne kpu. Api kukpaniilee-i Pōoli ne Silasi leεpō api pi suúluse re piké kuyu-i le. ⁴⁰ Ke Pōoli ne Silasi api kukpaniilee kpe-i n léepō, Liiti keyō kapí ha kelenē. Kapi kei Yeosu pikó n yé, api kō ikari pē kpáse api pēe yisi api ncée kpísi api tómpō.

17

Pōoli ne Silasi ye Tesaloniki-pō we

¹ Kapi Liiti keyō-i n yisi, api Amfipoliisi ne Apolonii cōpu apí ne Tesaloniki tulu. Pisui fi ye kei kuyómeyáhaalee mále. ² Pōoli uu kei hapō yare kuu ye n wa, u ne pēpēe kei ní we pin yói. Uu siwénteyaa sitaani nōhsene ³ uú ne Nléécaasimé kémēe pi céési uu kō pi nyíse re uyē ke Ulééca uu n wēe ye íwe píima meluke mále, uké pēe kō pikpōkpō kémēe yisi. Uu kō kpá re: Yeosu kam nó n tee yēe nní Kirisi. ⁴ Pēpēe kutu u n cólē kémēe, pinyine apí ne nsímé mmē kefa tene, api Pōoli ne Silasi tiki. Ai kō ne Pikireki meyā pēe Ulééca n yáasi péne ne pēé ne pinósi yukōó kulúí.

⁵ Kei ke Pisui fi kefa ake tóosi apí ha siwaiyule sinyine kóói apí ne kuyu n lémaalē. Api kō yisi api Yasō keyō-i Pōoli ne Silasi piwélaa sí, pin músu re pin pi n tí, piké ha ne riwúí kémēe pi túhaane. ⁶ Kapi pi m paa, api pēe Yasō ne Yeosu pikó picō cōpii apí ne kuyu pitúhaane leεpō pin cáái re: PISOI MPÍ PEE KETÉ NNÉÍ CÓKAI. Pi kō kerómēe nté tuimēle. ⁷ Yasō uu pi yósu pin ukeyō-i we! Api Rōm uyōopi isé waiselē. Pi pólólē te unyine ucō ye we, api ye u séi re Yeosu. Te uyēe uyōopi wéése. ⁸ Anōo nyē aa riwúí tē ne kuyu piwéése cōh meyíkíyiki. ⁹ Api Yasō ne upicō riwóme ké api hééle api kelenē pi yá.

Pōoli ne Silasi ye Peeree-i we

¹⁰ Kai kesine n wa, Yeosu pikó api Pōoli ne Silasi Peeree-mē tōhse. Ke pē api Peeree-i n tuipō, apí ne Pisui fi kuyómeyáhaalee n sairilē. ¹¹ Pisui fi pēe kei ní we isoi ye nyamle ai tósu Tesaloniki pikó ikó. Api kefa ke se ne Nléécaasimé yósu, api ye nípa keyáa kéye Ulééca ritelé kéeni piké yé te mmē kapi nní pi n símisi ye mesei lēe. ¹² Pimeyā pēe Yeosu ne kefa tene, aí ne Pikireki péne, pinósi yukōó ne pitisi kulúí. ¹³ Amá ke Pisui fi pēe Tesaloniki-pō ní we api n kō te Pōoli ye kō Peeree-pō Nléécaasimé yóólē, api yisi apí sí apí ha pISOI TÁLAANKEE API PŌOLI KÁPÁÁ. ¹⁴ Kei ke Yeosu pikó api Pōoli mínimaa kuwéé-mē tōhse, Silasi ne Timotee pōo kei tone. ¹⁵ Pēpēe Pōoli n sárū ye ne Ateeni u tule api kelenē pēese. Pōoli uu pi páái re piké ha Silasi ne Timotee símisi re piké meke u leεpō.

Pōoli ye Ateeni-i we

16 Kε Pṓli uu Ateeni-i ní we un Silasi ne Timotee mē, uu yénu re piléé ncṓpuri ye kuyu yipaalenle. Uripṓo ari meyíkíyiki caai. 17 Lē nnya, u ne Pisuífi ne pepēe Uléécaá n wuru api ye pēe kuyómeyáhaalee-i ní yói. Mpá keyáa kéye kuu ye un píye kéyaála-i n lēpṓ, u ne pē api likεcáá n yói. 18 Mefine simúnjé sinyine pikó kapi ye sée re Epikuriye ne Sitoyisiye. Pṓli ne simúnjé sē pikpeē yee kṓ yóole. Api ye pēe re: Uwóocṓni nkó ye mpíi re iye neé? Picṓ api re: Li nkṓáni yare piléé sanε pinyine nsímé kuu símisi. Mesei, Yeesu Nsímé Kεcire ke Pṓlí uú pēe yóólē un kṓ yóólē te pikṓkṓpṓ yé kam api yisi. 19 Kei kapi pēe u kṓsí api ne kecápine kē kapi ye n sée re Areyopaasi sí api re: A icélaa fale iyē kaá ne ní ka ró símisi toké kṓ nké! 20 Mesére kaa nsímé cerémpṓone nnyine ró símisi. Tṓ neni lalε toké likεmεε ripéréε toké nṓone yē. 21 Meyíkíyiki ke Ateeni pikó nnéi ne písáne pēe kuyu-i ní we api ye mpá keweesi kéye n tū pin nfále mēε ní ka símisi néε pin kutu n cṓlē. Api lē memáá likeikei líka lico má. 22 Pṓli uu yisi uu pikeyu-i nyere uu re: Ne yē te nṓ Ateeni pikó, nṓ meyíkíyiki piléényóonse lalε hái. 23 Ne nókunéyu-i nyéεile am nṓsinényóonse yénti. Kei ricuruu kamé ne kenýóonse kenýine-i yē lin wṓlaalē te: Uléécaá unyine kári n nyu. Uléécaá uyē kani nní n yáási áni kṓ pēe u nyu kamé la ké nṓ céreise. 24 Uléécaá uyēε ketē ne keyómε ne kekεmεε likṓ wa. Uyēε Upíima ketē ne keyómεcaá-pṓ. Uu awosoo ke pisoí api n wa kémεε sói. 25 Líka mpuri ái u párilē kesoipipi keké ne u m pasii un le yare linyine ye u cṓnjē. Uyēε ye mpá úye nfáa ne mpá yo nnéi lεε ketē kecáá ní we he. 26 Usoi use kuu mεfoí wa, uú ne u tiki uú ne pisoí nnéi wai re piké ketē nnéi kecáá fine. Uu itunje pi kériine uu kṓ ketē kapi yé n fine pi hṓone. 27 U lē wale re pisoí piké fe piké u wéési, mpá pin n cariinkeε, in n la pi yé ha ne u yē. Amá meyíkíyiki mmé, Uléécaá úu tṓ úka ne ketaa we.

28 Uyēε ye nfáa ró he, uyēε kṓ tíyεεε kari mpá yo wai tṓn kṓ we. Lē ke nṓpinéyómēni pinyine apí maa re: Tṓ ne kṓ Uléécaá sipipi lε. 29 Kari nní usipipi nnya, ári yé fe toké musí re u we yare wura néε nwóóweni néε ripare ke kesoipipi aké ne kemεsṓhṓ ne kekεmúnjé ní serí re liké n nyaní. 30 Pisoí ye pēe kuṓmaha-i wele pin ne lē nnéi wai. Uléécaá úu kuṓmaha kumúnjé kpē kṓsí uké ne linyine wa. Amá nkṓpēni kuu sisoipipi nnéi séi re sin yei ní we, siké mēfine conse. 31 Li we re u keyáa kē kuu pisoí nnéi ne aseí n túhaaneεe piyekei masile, uu kṓ uyēε itúhaane ní tonene piwéε másu. Pikṓkṓpṓ kémεε kuu liute yukuse uú ne mpá úye nyíse re uyē kuu itúhaane tí.

32 Kapi n kṓ Pṓli un pikṓkṓpṓ kémεε piyise nsímé símisi, picṓ api u sennyi, picṓ api re: Mεcṓ mεcṓ kari yé ha mpósímé mmē kutu ricṓ. 33 Pṓli uu pēe pi yá uu tṓmpṓ. 34 Mpá ne lē, picṓ ye ne u konle api ṓmurei apí ne kεfa tene: Pepēε nní Areyopaasi

κεάpine uwéése use kapi ye n sée re Teniisi ne unósi unyine kapi ye n sée re Tamariisi ne picō picō.

18

Pōli ye Korēnti-pō we

¹ Pōli uu limemáa Ateeni-i yisi uu Korēnti sí. ² Kei kuu Usuifi unyine kapi ye n sée re Akilasi ne risáne. Pōnti keteni-i kapi u mari. Italii ketē kuú pēe lē leeri ne uunōsi Pirisili re uyōōpi wéése Kulooti ye rinōō he re Pisuifi nnéi piké Rōm keteni-i le nnya. Pōli uu yisi uu pi leepō. ³ Pi pēe kesē pikónēfukēi le. Kapi nní pikēi pise n wai nnya, uu pikeméé tone api pēe kesē n keisi. ⁴ Mpá kewénteyaa ketúnē kéye ke Pōli uu ye Pisuifi kuyomēyáhaalee-i ne Pisuifi ne Pikirēki n tū, un náasi piké kō piké unkō ŋmurei.

⁵ Ke Silasi ne Timotee api Masetuwaani ketē-pō n yisime api Korēnti-i Pōli leeri kuu pēe meyíkíyiki Nsímé Kεcire piyóō ne kutu ricō, un Pisuifi nyíselē te Yeesu yēe usoi uyē ke Ulééca uu n wéē. ⁶ Ke Pisuifi apí ne u n kēne pin kō u lámisi nnya, uu uilū kuu n tanaalē nkoŋo pikuwéé-mē péipō uu pi maa re nō kaí ne tenene. Nōn m pō, nōō nōmenécire fóm, aí nēē linyine wa. Mpuri sane pikō-mē kam nkpeni nní lē tōsu. ⁷ Kuu pikekúri kei n yisi, uú ne utisi unyine kapi ye n sée re Tituusi Yusuusi keyō n tōsu. Tituusi ye Ulééca pakarelenle, ukeyō ken kō Pisuifi kuyomēyáhaalee kekúri we. ⁸ Kirisipuusi ye pēe kuyómeyáhaalee uwéése le. U ne ukeyō pikō nnéi api Upiima ne kefa tene. Korēnti pikó meyā pēe Pōli nsímé n kō pōō kō Upiima ne kefa tene. Pōli uu míni pi wole.

⁹ Pōli uu kesine kenyine kelaré-i yēnu Upiima un ne u símisi re: Iwame íi kape pō wa. A nsímé ne rinmōópú. Kape riséé! ¹⁰ Ne kepókúri wele. Úka úu fene uké pō ricōŋ, li we re pinésoi ye kuyu kpe-i kulúí wele. ¹¹ Lē nnya ke Pōli uu kei kuŋmē kuse ne kuwélé tōne uu písoi Nléécaasimé céési.

¹² Kumúnē kpe-i ke Rōm ukō Kaliyōo uú pēe Akayii keteni-i iyōōpi n tū ke Pisuifi api rinōō rise wa, api yisi api Pōli kecáa nyere, api u tini apí ne pitúhaane sí. ¹³ Apí ha Kaliyōo maa re: Utisi nkō yēe náasi re písoi piké unkō kō piké ye meyáhaa féé menyine mee áme isé n tíkile Ulééca yáási. ¹⁴ Pōli uu re uké rinōō yōsí, aí ne sá Kaliyōo ricuruu uu pi pēse re: Nō Pisuifi, in pēe re piyaa nēē mēwai kōpe menyine kuu wa kaní ne né u ka, né pēe níŋesi am kutu nō cō yarē kai m pise. ¹⁵ Amá in anōlempi nēē anyiri nēē nōrinécúruu isé kecáa íkenene, nōō yé mmē ceri ani wai. Am la ké lē ye mpuri itúhaane li! ¹⁶ Kei kuu pēe ketúhaane ke-i pi lakase. ¹⁷ Pinnéi api pēe kuyómeyáhaalee uwéése Sositeeni tini api ketúhaane ke-i ipépi u loni. Mpá ne lē, aí nkpani uyōōpi Kaliyōo méka wa.

Pɔɔli mɛpɛlɛ Antiyɔɔsi-pɔ

¹⁸ Pɔɔli uu kɔ Korɛnti-i Yeesu pikó kɛmɛɛ ketóne kpá ai siyáa kóónú. Uu limemáá pi yá u nɛ Pirisili nɛ Akilasi api kúninɔi loni pin nɛ Sirii ketê tósu. Piké kelene n tómpɔ, Pɔɔli ye pɛɛ Sɛnikirɛɛsi-pɔ uriyu rikoósilɛ, rinóɔ kuu Uléécaá n yekei kecáá nnya. ¹⁹ Api Efɛɛsi tuiɔɔ, Pɔɔli uu kei upisencɔ yá. Uu Pisuiɔi kuyomɛyáhaalee loni u nɛ Pisuiɔi api kei n yóí. ²⁰ Pɛ api u pise rɛ uké siyáa sinyine pikekúrí tone. ²¹ Amá úu ηmurei, uu pɛɛ pi pɛɛɛ rɛ: [Li pise rɛ ké ha anyá nnyé nyɛɛ nní n wɛmɛ Yerusalem-pɔ li]. Uléécaá un n la, né nókenémɛɛ pɛɛmɛ. Uu pɛɛ kúninɔi Efɛɛsi-i loni uu tómpɔ. ²² Kuú ha Sesaree-pɔ n suí, Yerusalem kuú nɛ risairi uu ha piyómɛyáhaa yáási uu pɛɛ kelene Antiyɔɔsi sí. ²³ Uu kei tone ai siyáa wai, uu pɛɛ Kalasii nɛ Firisii sitê-mê tiki un Yeesu pikó nnéi pɛɛ kei n we ikari kpásɛlê tɛ piké nɛ nfatɛnɛ n ηmóópúlê.

Apoloosi pikei kuu Efɛɛsi nɛ Korɛnti-i n wa

²⁴ Usuiɔi unyine yɛɛ we api ye u séi rɛ Apoloosi. Alɛkisantiri-pɔ kapi u mari. U nsímé nyule nɛnɛ un kɔ Nléécaasimé atelé nyu ái nkáripí. Uu keyáa yisi uu Efɛɛsi sí. ²⁵ U Upíima nsímé nyule nɛnɛ, un Yeesu nkó céési un kɔ símisi téi-téi yarɛ lê kai n wólaalê. Amá lê ke Yohani uu písoi míni n wóle ηmanɛ kecáá kuu nyu. ²⁶ Uu kuyómɛyáhaalee-i lompɔ uu nɛ uripɔɔ n símisi. Kɛ Pirisili nɛ Akilasi api lɛ n kɔ un símisi, api u séi apí nɛ pikeyo sí apí ha Uléécaá nɛɛ u kpáiiɛ téi-téi. ²⁷ Uu pɛɛ limemáá rɛ u la uké Akayii ketê-mê ha. Piyómɛyáhaa api u ηmóópúɛ, api kɔ kei-pɔ pikó rítelê wólu rɛ un n hapɔ, piké memáɛɛɔ nɛnɛ u yósi. Kuu kei n tuiɔɔ, pɛ nnéi ke Uléécaá uu ípɛɛléɛ n nyíɛ apí nɛ Yeesu kefa tɛnɛ kuu yóriyɛ ái kumúnjé má. ²⁸ U ye pɛɛ keyu rikpáiiɛɛɛ uu nípá úyɛ keyu-i Pisuiɔi nsímé kɛsu, uu nɛ Nléécaasimé atelé tiki uu pi cereisɛ rɛ Yeesu kɛ Uléécaá uu wée.

19*Pɔɔli ye Efɛɛsi-i we*

¹ Kumúnjé kpɛ-i ke Apoloosi uu pɛɛ Korɛnti-i n we, Pɔɔli ye pɛɛ yisilɛ uu Asii ayɔɔɛ siló lóɔ uu Efɛɛsi sí, uu kei Yeesu pipirɛtiki pinyine yɛnu. ² Uu pi pise rɛ: Kani Yeesu nɛ kefa n tɛnɛ, Uléécaá ye Nfáasɛnɛ nó hɛɛ? Api u pɛɛ rɛ: Ticuruu ári Nfáasɛnɛ nkó nka komaalê. ³ Uu kɔ pipisɛ pi kpá rɛ: Míni méyɛ mpuri kapi pɛɛ nó wóle? Api rɛ Yohani mɛni kuu písoi n wóle kapi ró wóle. ⁴ Pɔɔli uu pɛɛ pi maa rɛ: Pɛpɛɛ n ηmurei rɛ pi yé mɛfine consɛ ke Yohani uu ye pɛɛ míni wole. Uu ye kɔ Isirayɛɛli pikó maa rɛ piké Yeesu yɛɛ masí ukɛpɛɛ n sónti nɛ kefa tɛnɛ. ⁵ Kɛ pipirɛtiki pɛ api anóɔ nyé n kɔ, api tíyɛɛɛ api Upíima Yeesu rinyiri nɛ míni pi wole. ⁶ Pɔɔli uu aníɛ pikecáá láa, Nfáasɛnɛ nn pikecáá súiri. Api pɛɛ

meyu mpehē mpehē pisímé loni pin kō ne Ulééca rinyiri písoi símisi. ⁷ Pinnéi ye pēe wale pitisi kēfi ne pité.

⁸ Pōoli uu kuyómeyáhaalee-i lompō, uu kéyu kpáiiise uu iware itaani ne Ulééca iyōpi kecáá pi símisi cáká-cáká re piké kō. ⁹ Amá pinyine pōon pēe yúlu re ápi ne kefa tenene, pin kō Upíima icélaa iyē tiwúú kémee sennyi pin lámisi. Pōoli uu mēse upipiretiki kpísi uu ne kei nyósó, uu ye pēe nípá keyáa kéye utisi unyine kapi ye n sée re Tiranuusi ripoo-i isúkuli kémee pi n céési. ¹⁰ Ai wai inmē ité ne iriyu. Lēee týese ke Pisuifi ne Pikireki nnéi pēe Asii keteni-i ní we api Upíima nsímé kō.

Sefa piñmáne kecáá nsmé

¹¹ Ulééca ye pēe kumúnjé kpe-i Pōoli ne ritikile uu ne mēwaisaŋa wapisi. ¹² Lē ai týese ricuruu písoi api ye ilū ne sinírípi sēe Pōoli riñca kpísi apí ha pitóikó kecáá láa, api pélu, aníri aa kō lelu. ¹³ Kei ke Pisuifi pinyine pēe n kōonii pin písoi aníri pései pōo kō re pi yé Upíima Yeesu rinyiri sée apí ne písoi aníri pései. Api ye pēe a maa re: Ne Yeesu uyē nsímé ke Pōoli uu n yóólē tinyiri ne rinóo nó he re ani písoi mpí kani nní n cōnjē kémee le. ¹⁴ Pisuifi pēpēe ye Ulééca inyōonse n wa uwéése use kapi ye n sée re Sefa piñmáne písepi pēe mēwai mē lē wai. ¹⁵ Amá kuníri aku keyáa kenyine pi pēse re: Ne Yeesu nyule, nen kō Pōoli isoi nyu. Nó ní, nōo pēe mpíi píye? ¹⁶ Kei ke unírihélaa uyē uu yisi uu pi kápáá, uu pinnéi rikōho feriyē. Uu rikpákárá ne íwe pi wai apí ha ne itói yóoi, ai tósu apí ne ukeyō-i menjmane popirime api itóo súúni. ¹⁷ Pisuifi ne Pikireki pēe Efēesi-i ní we api kóm te lē kai wa. Iwame ii pi loni, písoi api pēe Upíima Yeesu rinyiri meýá n taáselē. ¹⁸ Pēpēe pikémee Kirisi ne kefa n tene meýá api ye pēe sí apí ha písoi kecōpe lē kapi n wapisi yámnente. ¹⁹ Pēpēe pēe menjmaneiwai n wai meýá pōo kō ne piataretelé sōnaapō api písoi kecōpe nna a ŋmakaankeē. Pi asilalewoó kēénle aí lelu mēwóopipi ákotokú kuwóo (50.000). ²⁰ Lē ke Upíima nnaŋe nn týese unsíme nné ne nípá yei kóónú n̄sone.

Ncōkoi ye Efēesi kuyu-i wa

²¹ Lē memáá, Pōoli uu pēe kemúnjé wai re uké Masetuwaani ne Akayii sitē-mē cō uké ne Yerusalem tu. Uu re un kei n tu, li kō pise re uké Rōm kuyu rilóólú. ²² Uu pēe písoi pēe pikei u n léni kecōpe pité yukuse uu Masetuwaani-pō tum. Pē kuu n tū pēe Timotee ne Erasiti. Uricuruu uu nkáripí Asii keteni-i ketóne kpá. ²³ Ncōkoi píima nnyine nn likumúnjé kpe-i Upíima ncee pitiki kecáá nnya Efēesi kuyu-i léeri. ²⁴ Utisi unyine ye pēe kei we, api ye u séi re Temetiriisi. U pēe úyu le. Piléé pinyine kapi ye pēe kō kei n sée re Aritemiisi siwosoopi kuu ye péé ne yíraane uu sisiyuke-yuke ne nwóóweni yuhu yare sítumpiweéu. Upikei pēe pēe u ne upinípekeikóco kuláa

waille n̄s̄one. ²⁵ Uu keyáa kenyine upikeicō pē nnéi cápine uu pi maa re: Pinésáne, nórinécuruu ye nyule re pirókēi mpí karí ne le. ²⁶ Nórinécuruu ye kō nyánile n̄n kō kómēi re ái nkpáni Efesi ntē ḡmane, amá Asii ketē nnéi kecáá ke Pōli uyē uu písoi tálaankēe api ḡmurei re ápi yé piléé ke sisoipipi asi ḡ serí ne kutu n cōlē, te ái Ulééca. ²⁷ T̄nsá piwai n ceri, mēwai mē né pirókēi riyu kpu, amē piróléyaha píima Aritemiisi kapi Asii nnéi ne sitē sicō-pō n yáasi fíise, úka úu ye pēe pi n waiselē. ²⁸ Ke písoi pēe n cápinelē api anóo nyē n kō, ai kuwói pi feriyē api cáái re: Lipíima lee Efesi piléé Aritemiisi! ²⁹ Ncōkoi nn pēe kuyu nnéi yipu. Písoi api kómēine api ne kekpintahai n sairilē, api Pōli pisencō Masetuwaani pikó pitē tini api ne pēnepō. Pēpē Kayusi ne Arisitariki. ³⁰ Pōli uú n la uké písoi pēe n cápinelē keyu-i léépō, amá Yeesu pipiretiki api ne u yulu. ³¹ Ái ne upisane Asii pikawe píima pinyine pēne api ukemēe písoi tumpō api ne u kesu re úu kape kekpintahai ke-i lompō. ³² Písoi ye pēe wele pin kecápine ke-i méwoo cáái, úka úu ucō nkó kómēi, lin pi túiresente. Pimeyā ápi kō nyu lelee kei pi n cápineselē. ³³ Kei ke Pisufi pinyine api Alekisantiri kéyu-mē titépō, písoi api pēe m músu re uyēe ne ḡcōkoi mmē ka. Alekisantiri pōo pēe kunípe sika re u la uké uriyu hēere. ³⁴ Ke písoi api n céri re Alekisantiri ye Usufi le, api pēe rinóo rise wai api n cáái re: Efesi piléé Aritemiisi pēe Lipíima! Api lē n cáái ái ne itunje mekóónú metē tulu.

³⁵ Kuyu utelēwōle uu fe uu písoi séése, uu pēe pise re: Nō Efesi pikó, wóo ye úu ketē kecáá nyu re Efesi kuyu pikó pēe piléyaha píima Aritemiisi ne pikēyu kee kelééca-pō n lóime kecáá paílē? ³⁶ Uka úu we yēe yé nsímé mmē n kési. Lē nnya, ani n̄sanékin̄ niḡukuse, áni kape ḡ-yōne-yōne ne linyine wa. ³⁷ Písoi mpí kaní ne ḡ ka ápi kuróyómeyáhaalee-i líka caai, ápi kō piróléé Aritemiisi lámaankēe. ³⁸ In te úyu Temetiriisi ne upikeicō ye unyine ne nsímé má, sitúhaaneyaa ye wele, pitúhaane pin kō we. Pi yé fe api kei ketahai u séi api ne pi túhaane. ³⁹ N̄n kō pēe ḡ-ye ncō m má, tō ha riyópipoo-i mmē símisi yare kai m pise. ⁴⁰ Insá lē, lelee neni keyaa nké nní ḡ wa yé tíyese arí n we yare pitencōkoi. Ari yé ḡka yē tóké símisi liké ne n nyíse re tō alari mále tóké nní n cápinelē. ⁴¹ Tinóo tē kuú ma uú ne písoi kpiise.

20

Pōli ye Masetuwaani ne Kirēesi sitē ha

¹ Ke ḡcōkoi nn Efesi-i riñfa, Pōli uu Yeesu pipiretiki cápine uu ikari pi kpáse, uu pēe yisi uu Masetuwaani ketē-mē tómpō. ² Kuu n tuipō, u ne kei pikó api yói uú ne ikari pi kpáse, uu kō Kirēesi ketē-mē tómpō. ³ Uu kei tone iwáre itaani. Kai n tu re uké kúnin̄oi lō uké Sirii ketē-mē ha kuu kō te Pisufi ye kómēinele re

piké u kpu. Uu re u yé mese Masetuwaani-mē peese. ⁴ Upisencó anyiri ye nnyé: Peeree kuyu ukó, Piruusi uηmáne kapi ye n sée re Sopateeri ne Tesaloniki pikó mpí: Arisitariki ne Sekantusi ne Teripu ukó Kayusi ne Timotee ne Asii keté pikó mpí: Tisiiki ne Torofim. ⁵ Pepee kekpeé ne ró wa apí ha Turowaasi-pó ró m mé. ⁶ Anyá nyε-i kapi ye akpónó nyee áa pite m má n li metene-maá ke tóo Filipu ha arí ha kei kúninói loni. Siyáa sinupū kari ncée wa arí ne Turowaasi-i pi leepó. Ari kei kesé tone siyáa sisεei.

Póoli ye Turowaasi metóróo rilóólu

⁷ Kewénteyaa ukóso kari cápínelē tón akpónó hóóne Póoli uké ne liukóso kui. Lē nnya kuu yóí kesine aké ha ne pelu. ⁸ Kéyo kecáá kulee kunyine-i karí pee cápínelē, sífiráa kulúí sin seriilē. ⁹ Ke Póoli uu lē piyóí ní nǎjlē, nnǎ píima nnyine nn uηmáne unyine kapi ye n sée re Itiikusi kpápíí. Kulee kepole kekúrí kuú pee tū. Ai u hii uú ha keléécaayo metósi táánū kulee kpe-i lóiri. Apí hapó apí u yukuse un pikpó masí. ¹⁰ Póoli uu cépipó uú ha wula uu u sakaa uu múlú uu re: Nókénéwuú áke kape tá, u ne nfáa mále. ¹¹ Póoli uu yisi uu pítaá pele, uú ha akpónó hóóne uu le. Uu kó nsímé nǎj áí ne kpáii, uu pee yisi uu tómpó. ¹² Apí uηmáne uyē pó ne kulu ne unfaa. Mpá úye rikij ari lē nnya niyesi hái.

Póoli ye Turowaasi-i yisi uu Miletí sí

¹³ Ari ntónéí kúninói loni arí ha Asoosi-pó Póoli méru. Uyee wée re u yé sóne uú ha pee kei-pó kúninói loni. ¹⁴ Kuu Asoosi-i ró n leepó, ari kei kesé kúninói loni arí ne Mitileeni sí. ¹⁵ Ari kei yisi ari liukóso mmare Ciyoo keté ne kó. Ari liukóso Samoosi tulu. Ai weesi ari pee Miletí tulu. ¹⁶ Póoli ricuruu ye pee re úu Eféesi-i nyere ne, áí kape ne Asii keteni-i méwoo u n nánjaise nnya. U pee yóonele re un n fe, uké Pantekooti ketúnjé Yerusalem tu.

Anóo tóróo ke Póoli uu Eféesi piwéése ní ma

¹⁷ Póoli uu pee Miletí-i pisoi yukuse uu tum te piké ha Eféesi-pó Uléécaá icápine piwéése u séeme. ¹⁸ Ke pē apí ukekúrí ní ka, Póoli uu pi maá re: Nórínécúruu ye nyule isoi iyē karí ne nó ní le hái keyáa foí kē-me kam Asii keté kúna n có. ¹⁹ Ne menécíre ricépisele nen ne Upiima pikei wai, Pisuifi pin wéési piké né kpu, apí íwe né wai nen ménini ne ncóh kémeε we. ²⁰ Tiwúí kémeε ne nósínéyo-i kam lelee yé nó n yóriye nó símisi, ám líka nó pesí. ²¹ Pisuifi ne Pikireki kam sée am símisi re piké Uléécaá inipee-i mεfine conse apí Urópiima Yeesu ne kefa tene. ²² Ne nkpéni lē Nfáasone rinóo tikilenle nen ne Yerusalem tósu, ám kó nyu yo ye kei né mémpó. ²³ Amá Nfáasone ye nípa kuyu kúye-i né símisile nn kó né nyíse re akpanii ne íwe píima ye kei-pó né mé. ²⁴ Nnéfáa ricuruu nn né cónje. Ne kpére pinékei ne kétó tu, am

l̄ ke Upiima Yeesu uu né m pise ne kefa keese wai, li ne né risá. Pikei pepere nní re ké riyóó re Ulééca ipelée kuu ró n nyise ye Nsimé kecire le.

²⁵ Ne yē te metóroo kam nní nókenécōpe we. Nó ne picō pē nnéi kam Ulééca iyōopi nsimé rin-yóó áni neni pikai piyéne né kpáne. ²⁶ Lē nnya kamí la ké neni keyaa nké nó simisi nóké kō te: Nó úye un m pō, ái kenémee léeri. ²⁷ Li we re ne lē nnéi ke Ulééca uu n yekei re uké wa nó simisile ám líka nó pesí. ²⁸ Ani nómenécíre tí nsōne, ani kō Ulééca pikó iméré ke Nfáasōne nn nó rí tí te ani n séni kecáa m paílē. Ulééca yee uricuruu kepipi menyē ne písoi pansese upikó. Ani nsōne pi m múlē. ²⁹ Ne nyule re písoi kpáaree pinyine yare ákpe yé menétómpō-maá nó ripime, api nókenécōpe pinyine cópii. ³⁰ Pinyine ricuruu yé nókenécōpe yisi, api nnóomesimé ne Yeesu pipiretiki pinyine feriyē api pincee pi tikise. ³¹ Lē nnya, áni kape lōpile. Ani kape palei re inmē itaani nnéi kam ye ketújé ne kesine pinyine-i ne ménini icélaa nó m pehelente.

³² Ne nkpéni Ulééca ne uipelée nsimé anipe-i nó wa. Uyee rinahe má uké ne nfatene kémee nó n hmóópúselē. Uyee yé kō lisōne kuú ne upísoi nnéi m mé nó he. ³³ Am úka siwóó née úka uwura née úka melape káipi. ³⁴ Nórincúruu ye nyule re anénipe nnyé kamí ne keisi tó ne pinésencō arí ne ntócōh nnéi wai. ³⁵ Ne lē nó nyisele re lē kai pise re usoi uké keisi uú ne píwekóó n lēni. Ani kō Upiima Yeesu rinōo ntí kecáa léise. Uyē hmaa yee re: Uyee n he ye mpóonare mále ai tósu uyee ihēe n yósu.

³⁶ Ke Pōoli uu lē pimáa m masí, u ne pē api wúla api keyóme yáasi. ³⁷ Pinnéi api pēe limemáa ténisi apí ne Pōoli pira api metóroo u yáasi re Ulééca uké u sarumpō. ³⁸ Ke Pōoli uú pēe m maa re apí neni pikai piyéne u kpáne nnya ke piapōo aa lē sei meyá caailē. Api pēe yisi apí u saruni apí ne kúninōi-i tulu.

21

Pōoli ye Yerusalem kuyu ha

¹ Ke tó ne pē ari kei lē icée n hōonene, ari kúninōi loni arí ne mese ne mese Kōosi n sairilē. Ai weesi, ari Rootesi tómpō ari kei yisi ne Patara-pō. ² Ari kei kúninōi yenu kun Fenisii ketē-mē sí. Ari kpē loni arí ne tómpō. ³ Kari Siipuru ketē kee míni kepáápáá ní we n yémpō, ari ke yá ari kumii-mē tiki hái ne Sirii ketē-pō, arí ne Tiiri tulu. Kei ke kúninōi aku kuilū topilene. ⁴ Ari kei Yeesu pipiretiki leepō, ari pikékúrí tone siyáa sisēei. Nfáasōne nn pi simisi apí Pōoli maa re úu kape Yerusalem ha. ⁵ Amá ke siyáa sē asi n tómpō, ari yisi ari kō nsē nōh. Api pinnéi yisi ne pipinōsi ne pisiwā apí ró sáruni apí ne kuyu leepō. Ari kei mínimaa ritime wula ari keyóme yáasi. ⁶ Ari pēe limemáa yáhaane arí ne kpíi. Tóo kúninōi loni, pē apí pisiyō kúúni. ⁷ Tiiri-i kari metóroo

kúninai lō arí ne Putolemayisi sí. Ari kei Yeeseu pikó yáasi arí ne keyáa kесе pikeméé tone. ⁸ Kai n weesi, ari yisi ari Sesaree tulu. Arí ha Filipu yee Nsimé Kεcirе ne n kóónúlē keyá-i tone. U pisoι piseci pē kapí pее Yerusaleм-pō n wée use le. ⁹ U pее pikpére pina mále pее ápi utisi n nyu. Pi ye pее Ulééca rinyiri ne símisile. ¹⁰ Tōn kei lē we lin siyáa kulúí wai ke antepu uyē kapi ye n sée re Akapuusi uu Yutee ketē-pō leeme uu keróméé weri. ¹¹ Uu Pōli kutampála kpisi uu ána ne anípe hōpu uu re: Nfáasone ye maa re nní mecō ke Pisui fi apí ha Yerusaleм-pō kutampála nkú ute íhme hōpune, api pее limemáá mpuri sane pikó anipe-i u wai. ¹² Kari anóo nyē n kō, tó ne Sesaree-pō Yeeseu pikó ari Pōli súúluisse re úu kape Yerusaleм ha. ¹³ Pōli uu pее ró pese re: Yo nnya kani téni non la nóké inépinе riyóose? Ai pihōpe ηmane ke née ne menécíre cápinelē nen mé. Lin kō n wa re ké Upíima Yeeseu kecáá Yerusaleм-pō kpu, ne we. ¹⁴ Kari umekó m pōone, ari sée ari pее mese maa re Upíima mela meké wa.

¹⁵ Kari kelō ke-i siyáa sinyine n tóne, ari merócíre cápíne ari Yerusaleм tómpō. ¹⁶ Yeeseu pipiretiki pее Sesaree-i ní we kecōpe pinyine api yisi api ró sáruni apí ne Siipuru ukó unyine keyá ró sí te piké kei ró yósi. Pi ye u sée re Manasō. Háí ái neni-me kuu Yeeseu tikilē.

Pōli ye Yakupu keyá ha

¹⁷ Kari Yerusaleм n tuipō, Yeeseu pikó apí ne mpóonare ró yósu. ¹⁸ Kai kóso n weesi, Pōli uu ró tíki ari Yakupu keyá sí. Piwéése picō nnéí pōo kō kei cápínepō. ¹⁹ Pōli uu yisi uu pi yáasi uu pее lē ne lē ke Ulééca uú ne upíkai rintíki uú ne mpuri sane pikó kecōpe wai pi keenkee kélé-kélé. ²⁰ Kapi lē n kō, apí Ulééca pakare, api pее Pōli maa re: Pō nyánii, umáreco! Pisui fi yare píle píle ákotokú kefi kumúnjé pее nté Upíima ne kefa tene pin kō irósé tikilē rísone. ²¹ Pi kō pее pi símisile re pō ye Pisui fi pее mpuri sane pikó kecōpe ní we céésile re ápi kape ye Moisi isé waise, te lē nnya, ápi kape ye siwá tiké, ápi kape ye kō inyékii wa. ²² Tóké nkpení ní-ye kpisi? Mpá liké íye wa, pi yé kō te pō ka. ²³ Lē nnya, a mmē kari nní pō m maane ritiki. Pitisi pina pinyine ye nté kerócōpe wele pее rinóo n yekei re pi yé pimεcire Ulééca pa.* ²⁴ Pirinōo tē itunje ye tómpole. A pi kpisi, nó ne pē ani kesé píyufune inyóonse wai, aa lē kapí ne n nyóonsene kecáá hééle. Kei ke pisoι api yé pее yé te lē kapi kepócáá n símaanke ye nnóome le, api kō yenu re pō ticuruu ye Moisi isé tikilenle. ²⁵ Tō mpuri sane pikó pее Kirisi pikó m panse pō títelé piwóle masile ari pi símisi re tō símaanele áí tone re ápi kape ye inyóonsesare

* 21:23 Tinóo kapi n yekei aseí re háí ne kumúnjé kunyine-pō ápi yé píta n ntí ápi ye kō nnyúpi nyai.

née ménye li. Aapi kape ye kò isee kápi rimpá piké ménye lese isare li. Piké kò pimécire tí, ápi kape iwásá n wai.

²⁶ Kai kóso n weesi, Pòli uu pitisi pē kpísi apí ha kesé akópe pihere inyekií wai uu pē Ulééca keyo loni uu kumúnjé kpe-i ke inyónse tórò siyaa así ha n tenene písoi símisi.

Pi Pòli Ulééca keyo-i tí

²⁷ Siyaa siseei sē kapi ye ne áyu n fū sin ne ketónjé tuine, Pisuifi pinyine pē Asii ketē-pò n léeri apí Ulééca keyo-i Pòli yenu. Api písoi nnéi talaankee api u tini. ²⁸ Apí n cáái re: Isirayeli pikó, ani kam ani ró lé! Usói uyee mpá yei ne mpá úye Isirayeli pikó kecáá nsímé kópe n símisi un kò tee re úka úu kape ye Moisi isé ne Ulééca keyo nké waise ye nkó. U nkpeni ntórò sei ne Pikireki kei lonle uu kò kelò sone kē mékperinkpe waise. ²⁹ Pi pēe kuyu kémee Pòli ne Efesi ukó kapi ye n sée re Turófim yenle api pēé m músu re Pòli ye ne Ulééca keyo u lompòle.

³⁰ Ai kuyu nnéi nókore, písoi apí awélé nnéi n léenti pin kálaapò. Písoi apí Pòli tini apí ne Ulééca keyo iyaa leepò api mese ne mese ke hánesi. ³¹ Pin pēe nkpeni náasi piké u kpu. Nsímé nn Ròm písóca uwéese kutu-i loni re Yerusalem kuyu nnéi ye nókore. ³² Uyē uu mese ne mese písóca kpēē ne písóca picò cápine uú ne riwúí-mē wurupò. Kapi usóca wéese ne písóca picò n yé, api pēe Pòli ipépi yá. ³³ Usóca wéese uyē uu pēe nyósópò uú ne Pòli kò, uu u tini uu rinóo he re piké akpanii até ne u paasi. Uu pēe písoi pēe n lémaalē pise re: Uye kecire lo? Yo kuu mpíí wa? ³⁴ Amá písoi apí pēe méwoo ne mecò n cáái, úka úu kò ucò nkó kómēi. Usóca wéese úu pēe nka kómēi. Uu mese upisóca rinóo he re piké Pòli kpísi piké ne písóca keyo ha. ³⁵ Ke Pòli uu sitákui kapi ye ne kulee riíntá n tu, písóca apí rikpákára ke písoi apí ne u rí la nnya u sakaa. ³⁶ Písoi riwúí ye pēe u tikilenle pin cáái re: Ani u kpu!

Pòli ye písoi kecape rinóo yosi uké uriyu hēere

³⁷ Kapi rí la piké Pòli ne písóca keyo ló, uu usóca wéese pise re: Ne ncée má ké símisií? Usóca wéese uu u pise re: Pó Mékireki kómēillee? ³⁸ Lē nnya, ái pò Esipiti ukó uyee sé nní n̄còkoi ne rí ka uu písoi kò ákotokú ana kpísi uú ne kucesi kóima loni re piké atòpi u léé? ³⁹ Pòli uu u pēse re: Né ne Usuifi le. Silisii ketē-pò, Tarisi kuyu-i kapi né mári. Mpá yei-pò kaku kò ríyu má. Ne pó we re a ncée né he ké risoiwuí ntí rinóo maa. ⁴⁰ Usóca wéese uu ncée u he re uké símisi. Pòli uu sitákui kecáá nyere uu písoi pē kunípe síka re piké riséé. Api pinnéi sée keu. Pòli uu pēe pimēyu kapi ye n sée re Mé-epiree ne rinóo pi maa re:

22

¹ Pinésáa ne pinémárecō, ne la ké nkpéni rinéyu hēere. ² Kapi n céri re piméyu kapi ye n sée re Mē-epiree kuú ne pi símisi, api piséé nyóonse. Uu re: ³ Ne Usuifi le, Silisii ketē-pō, Tarisi kuyu-i kapi né mári. Amá Yerusalem nté kapi né rimúlú. Kamaliyēeli yee pēe unécélaa. Uyee né céesi lē kam yé pirósáa isé rintíki kélé-kélé. Am ye pēe Ulééca likó ne akpéri wa, yare káni ye nní ne akpéri li n wa mecō. ⁴ Ne ye pēpēe Yeesu n tíkile n wéékuselēnle amí ha ne pi kóni. Ne ye pēe pitisi ne pinósi cópiile am pahaankeē am kukpaniile wai. ⁵ Ulééca usina ne kuyu piwéése yé fe api ne nnénóó símisi re ám kiraase. Piricuruu ye átélé ne Tamaasi né tumaalenle re ké fe ké Yeesu pikó pēe kei ní we cópii ké pahaankeē ké ne Yerusalem ha ké ha íwe pi wa.

*Pōoli ye umēfine mēconse nkó símisi
(UPM 9:1-19; 26:12-18)*

⁶ Kam pēe keyáa kenyine ncée kpísi, ké ne Tamaasi n nyahaipō, itunje in la iké kecíre tu. Kei ke metéi píima menyine ame keyómēca-pō mese ne mese leeme ame tapu amé ne né kóónú. ⁷ Am keteni-i lólu, am kóm lin né tee re: Sōoli, Sōoli, yo kecíre nnya kaa lē né wéékuselē? ⁸ Am pēe pise re: Póó úye, Upíima? Uu rinóó né yósu re: Néē Nasarēti ukó Yeesu kaa nní ní we pōn wéékuselē. ⁹ Pinéséncō api metéi mē yenu, amá ápi pēe uyee ne né n símisi rinóó ríka kō. Kei kam pēe re: ¹⁰ Ké íye wa, Upíima? Upíima uu né pēse re: A yisi, a Tamaasi ha. Pi yé ha kei-pō pō símisi lē kaa yé n wa. ¹¹ Ke metéi píima mē ame né n nyiínse nnya, pinéséncō api kunípe né múlú api tórōi api ne Tamaasi sí.

¹² Utisi unyine ye pēe kei wele api ye u séi re Ananiyasi. U pēe Ulééca isé tíkilenle rísonē. Pisuífi nnéi pēe Tamaasi-i ní we ye pēe ukécáá anóó sōne símisile. ¹³ Uu kenékúrí weri uu né maa re: Unémárecō Sōoli, ipónípee iké nkpéni wúkule. Kei nní ke inénípee ii wúkule am u yenu. ¹⁴ Uu kō kpá re: Pirósáa Uleeca ye tíyesele re a umela céri aa kō aseí ute ceru aa liute nkó kóm, ¹⁵ te li we re pōó yé masí pisoí nnéi inípee-i uiseérakóó li aa lē kaa n yé ne kaa n kō pi símisi. ¹⁶ Uu pēe né pise re: Yo nnya kaa nkpéni kō pēe nánaisē? A yisi piké míni pō wole aa Yeesu rinyiri séi uké apókópe pō sárei.

Pōoli ye lelee n tíyese kuú ne mpuri sane pikó-i ní ha símisi

¹⁷ Pōoli uu kō kpá re: Kam Yerusalem m pēe, ne Ulééca keyō-i hale am keyómē yáási. Kam ní we nen keyómē yáási, am lólu yare kenípeehee kee né tí. ¹⁸ Upíima kam yé uu né maa re: A mēkee Yerusalem kuyu-i le. Pisuífi ápi yé mmē kaa kenécáá n símisine ŋmurei. ¹⁹ Kei kam pēe u pēse re: Piricuruu ye nyule, Upíima re ne pēe Pisuífi ayomeyáhaalee kalēnle nen

pepee p3 n tikiłē c3pii nen kukpaniilee wai nen k3 pi kaiinkeε.
 20 Tinécúruu ye pee wele kumúnē kpe-i kapí pee úseérak33
 Etiyeni menyε n k33ni. Pimεwai mee peé ne né risále am pepee
 nní u n k3pu ilū múlú. 21 Upíima uu pee né maα re: A yisi, ketαα-
 p3 kamí la ké p3 tū, mpuri sanε pik3 kέmεε.

P33li ye R3m us33ca wéεεε stmisi re uyε ne k3 R3m uk3 le

22 Pisoι riwúí tē ari P33li kutu n c3łē aí ne kumúnē kpe-i kuu
 an33 nyε m3 ma tulu. Kei kapi sicááila l3 te: Ani kpu. Ai ne sá
 re nk3 uké nfáα m má! 23 Ai kuw3í pi wai api pee m pupukεε
 pin piilū máhani pin f3nyε pin nkoηo yukuse. 24 Kei ke R3m
 pis33ca uwéεεε uu pee rin33 hε re piké P33li ne pis33ca kekale-i
 lomp3 piké iséí u súúkεε uké símisi úu la. Peé uyε-i, pi yé pee céri
 lē nnya ke pisoι api n cáái pin ne u ténι. 25 Amá kapi u m paasi
 re piké u kaii, uu us33ca kpéē pise re: N3 ncée má re n3ké R3m
 ketē uk3 ke nsímé řn kahanε n kpu iséí súúkεε? 26 Ke us33ca
 kpéē uyε uu lē n k3, uu s1 uú ha us33ca wéεεε símisi re: Us33
 uyεε R3m uk3 le, íye kaa nkpéni waine? 27 Kei ke us33ca wéεεε
 uyε uu pee P33li kekúrí háp3 uu u pise re: A né símisi ké k3 te
 p3 R3m uk3 lεε. P33li uu re: Eεε! 28 Us33ca wéεεε uu k3 kpá re:
 Siw33 píima ke née héεle am3 ne panse keyupipi. P33li uu re: Né
 ne hái kenémare-me keyupipi le. 29 Pepee pee ř la piké u n káiι
 uké símisi api mese ne mese ukekúrí yisi. Iwame ii us33ca wéεεε
 ricuruu loni, kuu n yé te u t́yεεε api P33li paasi api káiι un k3
 ne R3m uk3 nnya.

Pi P33li ne ketúhaane píima ha

30 Kai k3so n weesi, us33ca wéεεε uú n la uké yé lē ke P33li
 uu n wa ke Pisui fi apí ne pitele u n sélē. Uu akpanii kέmεε u
 lese uu pee rin33 hε re pepee ye Uléécaα iny33nsε n wa piwéεεε
 ne pitúhaane píima nnéí piké cápine. Uu pee t́yεεε apí ne P33li
 hap3 uu pikεc3pe u nyεεεε.

23

1 P33li uu pitúhaane píima pē inípeε tapu uu pee re: Pimáreco,
 ne inésoi kέmεε Uléécaα inipeε-i řs3ne keisile hái ne neni-me.
 Kεfa kesε kamí ne u tikilē. 2 Kei ke Uléécaα usina Ananiyasi uu
 pee pepee P33li kekúrí ř we rin33 hε re piké nn33 kecáá u pi.
 3 P33li uu pee re: P3 ke Uléécaα uu pépune, p3 mmεε tomé mmú.
 P3 kei tū te p3ké isé ritiki p3ké ne né túhaane, aí p3ké isé rikéñéé
 aa rin33 hε re piké né káiι! 4 Pepee ne u n k3łē api re: Uléécaα
 usina yeε Uléécaα pikéi n wai kaa nní lámaankεε! 5 P33li uu
 re: Am nyu re Uléécaα usina lo, pimáreco. Li Uléécaα ritelé-i
 w3laalē te kapε kup3yuyε uk33 kecáá nk3pe n símaankεε.

6 P33li ye pee picére máálenle re Pisatuseε ne Pifarisi pee
 ketúhaane ke-i kesé we. Lē nnya kuu ketúhaane ke-i ricáái re:

Nē Ufarisi lē, pimárecō! Unésáa pō kō Ufarisi. Kam n tálē tē Ulééca yē nkpō kémēē pikpōkpō yukusēne nnya kapí nē nté né túhaane. ⁷ Uké nē lē pimáa ní masí, Pifarisi nē Pisatusee pin nsímé pipásaine rikápáá, písoi apí kēne, nípa píye nē pikunai. ⁸ Pisatusee apí yē ηmurei rē pikpōkpō yèè nkpō kémēē yisi, apí yē kō ηmurei rē piléécaatumē nē lifáakó lēē ái nní kúyene ní we yē we. Amá Pifarisi pō nē yē linnéi ηmureile. ⁹ Iwóó ii cōni, isé picélaa pinyine pēē Pifarisi kunai-mē ní we apí yisi apí késu apí nē ketē kpēeni apí rē: Ari usoi nkó nkópe níka nyáni. In n la, lifáakó lēē ái kúyene ní we nēē uléécaatumē unyine yēē nē u símisi. ¹⁰ Iwóó íí taá, hái áí nē usóóca wéése iwame wai rē apí kape nté lē n wai apí nē Pōoli céériine. Uu lē nnya písóóca rinóó hē rē piké riwúí-i lompō piké Pōoli lesepō piké nē písóóca kekale u ha. ¹¹ Kesine áke wai, Upíima uu Pōoli kekúrí nyósópō uu rē: A ikari wa. Lē kaa nní Yerusalem nté inéseérakóó n lí, lí we rē pōké limēcō Rōm-pō i lí.

Pisuiŋi yē riηmulaane rē piké Pōoli kpu

¹² Kai kóso n weesi, Pisuiŋi pinyine apí cápine apí ηmulaane apí Ulééca keyu-i wéeri rē pinsá Pōoli n kpu, apí líka melélé má. ¹³ Pēpēē lē tíriηmulaane yē písoi afēena rifaaulē. ¹⁴ Apí yisi apí ha pēpēē yē Ulééca inyóónse n wa piwéése nē kuyu piwéése lēepō, apí pi maa rē: Tō meróóci rē kpísile ari hē, ari Ulééca keyu-i wéeri rē tónsá Pōoli n kpu, ári líka melélé má. ¹⁵ Lē nnya, nó nē pitúhaane tōrō, ani nísone kómēine, ani kpárá aní ha usóóca wéése pise rē uké nē Pōoli nó kam nōké nsímé mmē tipérése nōké yé nké. Tó nē meróóci rē picápine máálenle rē tōké ncée u riké tōké u kpu.

¹⁶ Kei kē Pōoli umerepi unyine uu nsímé mmē kō, uu yisi uu písóóca kekale sí, uu lompō uú ha Pōoli kutu-i wai. ¹⁷ Pōoli uu pēē usóóca kpéē use séi uu u maa rē: A uηmáne nkó usóóca wéése kémēē sárumpō. U lalē uké nnyine u símisi! ¹⁸ Usóóca kpéē uyē uú nē usóóca wéése kémēē Pōoli umerepi sí uú ha rē: Ukpaniikó Pōoli yēē né sée uu né maa rē kē uηmáne nkó nē kepómēē kam tē u nnyine mále uké pó símisi. ¹⁹ Kei kē usóóca wéése uyē uu uηmáne uyē sée, uu kunípe u tini apí nē iyaa leepō. Uu pēē u pise rē: N-ye kaá la pōké né símisi? ²⁰ Uηmáne uyē uu rē: Pisuiŋi pēē rinóó rise wa rē piké rikpárá piké kóso pó pise rē a Pōoli nē ketúhaane píima-i hapō keké unsímé mmē nísone ripérése piké yé nké. ²¹ Pin n ka, kape nē kutu pi ricō. Lí we rē pikēcōpe, písoi yē afēena rifaau pēē ní la piké Pōoli tí. Pi wéerile rē pinsá u n kpu, apí líka meluke nēē menírē má. Pi pimēci rē picápine máálenle, tipónóó ηmane kapi nkpéni mē. ²² Usóóca wéése uu pēē uηmáne uyē maa rē: Kape tíye unyine uké kō tē pō mmú né símisi. Uu pēē rē uké nkpéni n ηme uké tómpō.

Pi Pɔɔli ne uyóɔpi píima Felikisi læpɔ

²³ Usóɔca wéése uu pɛe limemáá pisóɔca kpéé pité séi uu pi maa re: Ani pisóɔca píle píle meté ne pisantonɛ kuwóó ne afɛɛré ne pipárjkaó píle píle meté cápine piké n nyu re pi yé fe api kesine mese áme we kefi kumúnjé Sesaree tómpɔ. ²⁴ Ani kɔ isá nyóɔnse yee yé ne uyóɔpi píima Felikisi kémee Pɔɔli n tu líka ái yé u n wa. ²⁵ Usóɔca wéése uu kɔ rítelɛ wólu uu pi múise re piké ha Felikisi pa. Lɛ kuu n wói ye nní.

²⁶ Ne pó yáasi, Upiima Felikisi. Néee Kulooti Lisiyaasi. Néee rítelɛ ntí pó wólu. ²⁷ Pisui fi ye usoi nkó kam nní pó m pápɔlɛ tinle re piké u kpu. Kei kam pɛe kɔ te u Rɔm keté ukó le, am pɛé ne pinésóɔca hapɔ am u come. ²⁸ Am pɛe re ké kɔ te ní-ye kecire ke Pisui fi apí ne u cési, am pɛe u kpísi amí ne piketúhaane píima sí. ²⁹ Kei kam pɛe céri re piisé kecáá kapi nsímé pásaine. Am unkópe níka yé kapi yé ne usoi ní kpu néee kapi yé ne akpanii u n wa. ³⁰ Am kɔ limemáá kóm te Pisui fi ye ñmúlaankɛɛ re pi yé u kpu. Lɛ nnya kam mese ne mese pó u papɔlɛ, am kɔ upiteeco símisi re piké ha kepómee ketahai u sée.

³¹ Pisóɔca api usóɔca wéése rinɔɔ kuu n he tiki, api Pɔɔli kpísi api kesine ne Antipatiriisi u tómpɔ. ³² Kai kóso n weesi, pisóɔca pɛe ána n sónɛ api pikekale-i pɛese, pisantonɛ ñmanɛ apí ne Pɔɔli tómpɔ. ³³ Kapi Sesaree n tuiɔ, pisantonɛ api rítelɛ uyóɔpi píima Felikisi pa, api kɔ Pɔɔli u nyíse. ³⁴ Ke uyóɔpi píima uu rítelɛ pikéé ní masí, uu Pɔɔli pise re u kuwélé kúye ukó le? Kuu n kɔ te Silisii ukó lo, ³⁵ uu u maa re: Pipóteeco pin n ka, né pɛe pó píseise am kóm. Uu pɛe rinɔɔ he re piké Pɔɔli kpísi piké ha Erooti keyɔ-pɔ hánesi.

24*Pisui fi ye Felikisi keyu-i Pɔɔli ne nsímé rikpára*

¹ Ai wai siyáa sinupū, Ulééca usina Ananiyasi ne kuyu piwéése pinyine ne usíméyó unyine kapi ye n sée re Terituluusi api Sesaree-i hapɔ. Api uyóɔpi píima Felikisi-i sí te piké ha Pɔɔli ketahai sée. ² Uyóɔpi uu Pɔɔli séipɔ, Terituluusi uu yisi uu picé u kápáá, uu uyóɔpi maa re: Urósáa, uyóɔpi píima! Póó tíyese kari nkínjɔne-i we hái ái neni-me. Keté kaa nsónɛ m múlɛ nnya ke nconse meyā nn keróté nké kecáá wa re liké ne ke sonesi. ³ Tɔ pakare! Ne pipókei ne lɛ kaa mesére ne nípa yei ró n wai. ⁴ Am la ké kɔ picónjé pó rikpá. Amá ne rikónjé pó wúkule re a kɔ ne kefa ró fénne, aa nkáripí kutu ró cɔ. ⁵ Tɔ yé te utisi nkó ye likpááree linyine le. Uyee Nasareti pikó mekóóle icápine uyukáó. Keté nnéí Pisui fi kecɔpe kuu nícɔkɔi tanaalɛ. ⁶ Ticuruu u pɛe náásile uké Ulééca keyɔ mékperinkpe waise, kari pɛé ne u tí. [Tɔ pɛé lalɛ tóké ne u túhaane yare ke irósé ii m pise. ⁷ Amá usóɔca wéése Lisiyaasi uú weri uú ne ñnanɛ arónjɛ-i u yósu. ⁸ Uu pɛe Pɔɔli

piteecō pē maa rē piké nē nsímé pō léeme.] Pōn tipócúruu Pōoli m píseise, pō yē tē mmē karí nē u n cési ye aseí le. ⁹ Pisuífi tōrōō apí yisi apí Terituluusi kecáá kpá apí rē mesei, lē kai lí.

Pōoli ye Felikisi keyu-i uriyu hēere

¹⁰ Kei ke uyóōpi píima Felikisi uu péé nē kunípe Pōoli rinóō hē rē uké unkó símisi. Pōoli uu rē: Urósáa uyóōpi, nē nyule rē hái ái neni-mē kaa kerótē nké kecáá itúhaane le. Lē nnya kamí nē kefa kēse kepóyu-i rinéyu hēere. ¹¹ Pó fe aa ripócúruu píse aa kóm tē kamí nē Yerusalem-i ní ka, siyáa kefi nē sité ye nsí. Uléécaā kam piyáhaa ka. ¹² Uka úu keyáa kenyine né léepō, tó nē unyine tōn Uléécaā keyō-i nēe kuyómeyáhaalee-i nēe kuyu-i we tōn yóí nēe tōn pisoí kupakareciré tálaanke. ¹³ Pisoí mpí apí yé níka yē piké rē mmē kapí nē nkpréni nté né cési. ¹⁴ Amá né kepóyu-i aseí símisi rē nē ncée fale mmē kapi nní n kpíilē tē mekóóle icápine ukó le. Amá pirósáa Uleecaa kam pēe yáasi nen kō lē nnéí leé isé nē antepuye atelé kēme n wólaalē nē kefa tenelē. ¹⁵ Lē kam n tálē ke pē ticurruu pōō kō tálē tē Uléécaā ye pisoí sōne nē pikópe pēe n kpí nkpō kēme yukuse. ¹⁶ Lē nnya kam meséere ημόópúlē tē ké Uléécaā n tikilē nē kefa kēse.

¹⁷ Kamí nē nté n yisi, lí inmē kulúí wale. Nē neni pēeme rē ké nnépuri pikó linyine hē, ké kō nyóōnse ké nē Uléécaā yáasi. ¹⁸ Lē kamí péé nē Uléécaā keyō-i kparálē kapí nē né léepō, nen akópe piheere inyekii piwai máame. Tisoiwuí ríka ári pēe kenékúrí cápinelē. Am kō pēe nícōkoi níka wai. ¹⁹ Pisuífi pinyine pēe Asii ketē-pō leeme apí kei né leeri. In pēpēe pēe nnyine má piké nē né cési, pē kai péé nē sá rē piké kepóme kam. ²⁰ Née pēpēe nté nní ní we piké símisi nké tē kari ketúhaane píima-i pitúhaane ní ha, nkópe ní-ye kapi kenécáá yé? ²¹ Née nnékópe kam neni n wa mee lē kam ketúhaane kecōpe rin-yóó rē: Kam n ηmuréi rē pikpōkpō yèè nkpō kēme yisile nnya kapi nkpréni nē nókenéyu-i né túhaane.

²² Felikisi ye pēe Kirisi ncee kecáá nyule. Uu nsímé piké nē yá uu pitúhaane keyáa téřse, uu pēpēe Pōoli ketahai n sée maa rē: Usóōca wéése Lisiaasi un píyeyi n ka, né pēe nónnésímé ripérése rísone. ²³ Uu pēe usóōca kpéē tinóō hē rē uké Pōoli kukpaniilee-i wa uké ukecáá m paílē, amá uké nē kéyu u m purú, úu kape ye yē rē upikó apí kape u lē.

Pi nē Pōoli Felikisi nē uunōsi Turisii kēme ha

²⁴ Pōoli uu kei lē n we áí nē siyáa sinyine kóónú. Uyóōpi píima Felikisi nē unósi Turisii apí hapō. Unósi uyēe Usuífi le. Uyóōpi Felikisi uu tum apí Pōoli u séipō, uu u píse rē uké u símisi, yo kapi ye rē usoi ye Kirisi Yeesu nē kefa tenē? ²⁵ Ke Pōoli uu aseí pitiki nē lē ke usoi uu yé umecire rimmúlú nē lē ke Uléécaā uu pisoí n túhaane nē nsímé ní lō, ai Felikisi cōñ. Kei kuu pēe

Pōoli maa re: Pó fe aa nkpéni lē tómpo. Nen píyei kéyu n yē, né kō pó sée. ²⁶ U pēé lē tálē te Pōoli uké siwóó u he. Lē nnya kuu meséere u séleipō pin yói. ²⁷ Ai lē n we iñmē ité íi ne tómpo. Pōrisuusi Fesituusi uu Felikisi ripōhō iyóopi tone. Felikisi uu Pisuiifi mpōonare n la, uu lē nnya Pōoli kukpaniilee-i n yálē.

25

Pōoli ye uyóopi pīma Fesituusi kémee pitúhaane ha

¹ Fesituusi uu Sesaree keteni-i hapō uu siyáa sitaani wai, uu pēe limemáá yisi uu Yerusalem tómpo. ² Kei ke pēpēe ye Ulééca inyóonse n wa piwéése ne Pisuiifi pēe kuyu iwéése n tū api yisi api ukeméé Pōoli ketahai séi. ³ Api kō u welu re uké ne pi kō uké ncée pi he piké Pōoli ne Yerusalem pēpō. Tipine kapi lē wa piké ne ncée u íi kpu. ⁴ Fesituusi uu pi pēse re Pōoli ye Sesaree-pō kpaniilenle. Uyē ticuruu yé kō nfáani kei pēle. ⁵ Uu kō pi kpá re: Nópínyukóó piké né ritiki. In te usoi nkó ye linyine caai, piké ha ketahai u sée. ⁶ Fesituusi uu Yerusalem-i tone siyáa sipaha née kefi kumúnjé uu pēe kelenē Sesaree pēle. Kai kóso n weesi, uu ketúhaane-i sí uú tone, uu tum api Pōoli kpíipō. ⁷ Kuu n hápō, Pisuiifi pēe Yerusalem n léépō apí hapō, apí u kálisi apí nsímé píima nnyine ne ketahai u séi. Nn kusa kulúí we. Amá piuka úu fe uké nyíse re aseí kapi símisi. ⁸ Pōoli póó késu uu re: Am ne Pisuiifi isé née Ulééca keyō née Rōm uyóopi Sesaa púnne.

⁹ Fesituusi uu Pisuiifi mpōonare n la, uu lē nnya Pōoli pise re: Pō ñmurei re piké ne Yerusalem pó ha piké ha kei-pō kenéméé ne nsímé mmú pó túhaane? ¹⁰ Pōoli uu u pēse re: Sesaa ripoo-i kam nní nyenu, kei kai ne sá re piké ne né túhaane. Tipóóuruu ye nyule nsonē re ám Pisuiifi líka caai. ¹¹ Nen ncaai nnyine n wa kapi ye ne usoi íi kpu, ám nkpō kesu. Amá in te pi ne né rikpárále, úka úu ncée má uké pianipe-i né ritépō. Ne pise re piké ne nnésímé Sesaa kémee tu. ¹² Fesituusi ne pēpēe mesōhō u n kpáriise apí símaane, uu pēe Pōoli maa re: Pō re mpósímé nké Sesaa kémee tu. Lē nnya, Sesaa kémee kaa yé kō ha.

Fesituusi ye Pōoli nsímé uyóopi Akiripa símisi

¹³ Ai siyáa kulúí kóónú, uyóopi Akiripa ne uyéi Pereniisi apí Sesaree-i Fesituusi piyáhaa sí. ¹⁴ Kapi siyáa kulúí n wa, Fesituusi uu Pōoli nsímé mmē kpísi uu Akiripa símisi. Uu re: Felikisi ye pēe nté iyóopi n tóne uú ne né tise ye ukpaniikó unyine kulee wailenle ne neni-mē. ¹⁵ Kam Yerusalem íi ha, pēpēe ye Ulééca inyóonse n wa piwéése ne Pisuiifi pēe kuyu iwéése n tū api kenémee ketahai u séi apí re ké wa unsímé nké kpu. ¹⁶ Kei kam pēe pi pēse re: Rōm pikó kémee, usoi un linyine n caai, ncée ín we re piké u kpu, pinsá kahane u n túhaane. Li pise re u ne upiteecō piké tone kelenē uké uriyu hēere. ¹⁷ Lē nnya

kapi nté né ritikimē. Am nkpáni nánjaise. Kai kóso n weesi, am ne mese ne mese ketúhaane n tósu amí ha tone, am tum api utisi nkó kpíiri. ¹⁸ Ke upiteeco api ní ka, api fe piké nkópe nnyine kam péé ne u m músu nyíse. ¹⁹ Amá piinyekii nsímé ne utisi unyine yee n kpu api ye u séi re Yeesu ke Pɔɔli pɔɔ n tee re u nfáa mále nkó nmane kecáa kapi kénene. ²⁰ Ai méwoo né wai, am pee céru íye kam yé ne li wa. Lẽ nnya kam te ké Pɔɔli pise re un n la, uké Yerusalem ha piké ha ne kei-pɔ u túhaane. ²¹ Amá Pɔɔli uu yúlu uu re u la re Rɔm uyɔɔpi Sesaa ricuruu uké nsímé kecáa ripái. Lẽ nnya kam te piké kukpaniilee-i u n yálẽ ké kam ké ne Sesaa u papɔ. ²² Kei ke Akiripa uu pee Fesituusi maa re: Ne pee la ké rinécúruu utisi nkó kutu rico. Fesituusi uu u pese re: Kóso kaa yé kutu u rico.

²³ Kai kóso n weesi, Akiripa ne Pereniisi api meýɔɔpilape tani, pi ne pipipiretiki api kenɔnla wai apí ne kutúhaanelee lompɔ, písóca wéése ne kuyu piyukó pin tikilẽ. Fesituusi uu rinóo he api Pɔɔli kpíipɔ. ²⁴ Fesituusi uu pee re: Uyɔɔpi Akiripa ne nó pitóɔɔ mpí nó nní ní ka, ani utisi nkó ripái nsone. Pisui fi riwúí nnéi ye kale api Yerusalem-pɔ ne nté kenémee ketahai u séi, pin cáái re ái ne sá re usoi nkó uké kɔ nfáa rikpá. ²⁵ Ne nsímé mmẽ tipéréle am yénu re úu ncaai níka wa kapi ye ne usoi ní kpu. Amá ke uricuruu uu m pise re piké ne unsímé Rɔm uyɔɔpi kémee tu nnya kam n̄murei re piké ne kei u ha. ²⁶ Am nyu íye kecire kam yé utisi nkó kecáa wói ké ne upíima símaapɔ. Lẽ nnya ricuruu kam ne nókenémee u ka. Pó, uyɔɔpi Akiripa kémee kam ne u ka re pɔn pipíseise u m masí, né nnyine yẽ am titelé-i wólu. ²⁷ Ai ne sá re ké méwoo ukpaniikó ne Rɔm uyɔɔpi-i ha, kám pee lẽ nnya kapi pitele u n wai n wói.

26

Pɔɔli ye Akiripa keyu-i uriyu heere

¹ Akiripa uu pee Pɔɔli maa re: Pɔ nkpéni ncée mále póké ripóyu heere tóké kó. Pɔɔli uu pee kunípe síka, uu nsímé kpísi uu re: ² Uyɔɔpi Akiripa, li neni keyáa nké né láárú re né ncée yẽ am nsímé nnéi ke Pisui fi apí ne né rinkpára kepóyu-i símisi. ³ Li we re pɔ Pisui fi inyekii ne piisímé kecáa kapi n kénenente meýíkíyiki nsone nyule. Lẽ nnya, ne rikón pó wúkule re a ninjesi aa kutu né cɔ.

⁴ Pisui fi nnéi ye nyule lẽ kam hái inéhnámáne-me nnépuri pikó kecɔpe ne Yerusalem kémee inésoi n li. ⁵ Hái ái neni-me kapi né nyu. Pin n la, piricuruu yé ne pinnɔ símisi re ne pee Pifarisi kémee wele. Tóo ye ári pee piróyómeyáhaa isé ne akpéri wai. ⁶ Kam n tálẽ te Ulééca yé lẽ kuu pirósáayaha mí ma wa nnya kapi ne nté nní né túhaane. ⁷ Isirayeli pikó ipuri kefi ne ité iyẽ pɔ ne kɔ mesére kesine ne ketúnjé Ulééca yáásile in ne tálẽ te i

yé lē kuu mekēe-me pirósáayaha ní ma yē. Kam likecáa n tálē nnya ke Pisuiŋi api pitele né wai, uyóopi Akiripa! ⁸ Yo nnya ke nō Pisuiŋi áni peé la nóké ηmurei re Uléécaa yé fe uu meyíkíyiki pikpókpo yukuse? ⁹ Tinécúruu ηmaa ye peé musile re ké rínanη ne tápaankeε úka úu kapε Nasareti ukó Yeesu rinyiri ne kefa tene. ¹⁰ Lē kam Yerusalem-pó n wa ye lē. Ne rinécúruu ηmaa Uléécaa pikó meyā kukpaniilee tanle. Pepee ye Uléécaa inyóonse n wa piwéése peε ye ncée né he re ké lē wa. Pin kó n la piké pi kō, li ye peé ne né risále. ¹¹ Ne ye peε ayómeyáhaalee rikale am ha kei íwe pi n wai, nen náási re piké pinfatene kesi. Kunéfatoi ye peε pikecáa tōsile, hái ricuruu am ye pi n wéékuselē ne acōyu-pó.

Póoli ye umefine meconse Akiripa símisi

¹² Limekó-i ke pepee ye Uléécaa inyóonse n wa piwéése api keyáa kenyine rítelē né rimúise api ncée né he am yisi am Tamaasi sí. ¹³ Ituηe kecíre kumúnjé, nen ncée-i we, uyóopi Akiripa. Kei kam metéi menyine yē men keyómecaa-pó leeri, men tapaalē, men ituηe metéi fe amé ne tó ne pinésencó kónú. ¹⁴ Ari ntónéi keteni-i lólu, am peε kóm, lin ne Me-epiree né tee re: Sóoli, Sóoli, yo nnya kaa né wéékuselē? Méwoo kaá ne né tōpiriinkeε yare kemínaa. ¹⁵ Kei kam peε pise re: Póo úye, Upíima? Uu né pese re: Néε Yeesu kaa ní we pōn wéékuselē. ¹⁶ A nkpéni yisi aa nyere. Lē nnya kam menécíre pó n nyíse ye nní: Ne la re a panse unékéikó, aa ye kónú aa lē kaa neni nní né n yé ne lē kam n són̄ti ke pó n nyíse picó símisi. ¹⁷ Mpópuri pikó, Pisuiŋi kecōpe kam pó lesene ké mpuri sane pikó kémee pó tū. ¹⁸ Ne pó tum te a ha piinipeε wúkule aa kuηmaha-i pi lese aá ne metéi-i pi sí. A kō Setani anipe-i pi lese aá ne Uléécaa kémee pi sí. In te pi ne kefa né tenelē, Uléécaa yé piakópe pi sárei uu kō lisone kuú ne upikó m mé pi he.

Póoli ye uliwaiwai kecáa símisi

¹⁹ Lē kémee, am peε lē kai keyómecaa-pó né n nyíseme kesi, uyóopi Akiripa! ²⁰ Amá Tamaasi pikó ne Yerusalem pikó kam Nléécaasimé mefoi riyóó, am peε limemáa Yutee ketē tōrōo pikó nnéi ne sitē sicó pikó yóó. Ne pi símisi re piké mefine conse piké Uléécaa-mē pansepó apí n wai liké n nyíselē te pi mefine consele. ²¹ Nsímé mmē nnya ke Pisuiŋi api Uléécaa keyó-i né tī, pin wéési piké né kpu. ²² Amá hái ne neni-me, Uléécaa ye né nen ne we nen uiseérakó le, nípa úye, siwá ne piwéése siyu-i. Am ye nféé ríka ma, lē ke antepuye ne Moisi api mekēe-me n yé api símisi re li weme memáa. ²³ Ne ye maa re: Uyē ke Uléécaa uu n wéε yé kam uu íwe le, uu kpi uu ufoi pikpókpo kémee yisi. Uyee yé nsímé mee metéi ní má Pisuiŋi ne mpuri sane pikó he.

Póoli ye Akiripa maa re uké Yeesu ne kefa tene

24 Pōli un lē we un uriyu hēere, Fesituusi uu cááipō re: Pō isōhō torile, Pōli! Mēpōnyuwe pīima ye isōhō pō tōroisele. 25 Kei ke Pōli uu pēe rinōō u yōsī re: Am isōhō tori, urōsāa! Mmú kam nní n sīmisi ye meníne nsímé sōne le nn kō aseī tikilē. 26 Ne nyule re uyōopi Akiripa ye nní nnéi lēe nní n wa pikóme máálenle. Lē nnya kamí ne rinépōō ukeyu-i sīmisi. Ai mēpílu menyine-i kai kelō kuḡmaha-i lē wa. 27 Pō antepuyē nsímé ne kefa tenelēe, uyōopi Akiripa? Ne nyule re pō ne kefa n tenelenle. 28 Akiripa uu pēe Pōli pēse re: Pō lalē pōké né feriyē ké nté nní panse Kirisi ukó! 29 Pōli uu re: Lin yé nfáani née lin yé píyei-pō, li kpére lē wa! Ne Ulééca welu re ai kapē pō ḡmane, amá liké nōnnénéi mmú nōō neni nní kutu né n cōlē, nōō yé menéca n we. Akpanii nnyé ḡmane aké nō ripári.

30 Kei ke uyōopi Akiripa ne uyōopi pīima Fesituusi ne Pereniisi ne pē nnéi pēe kei kesé n we api pēe yisi, 31 api iyaa leepō, api pēe pimēcōpēcīre n tee re: Usoi nkó úu líka caai kapi yé ne usoi n kpu née kapi yé ne akpanii u n wa. 32 Kei ke Akiripa uu pēe Fesituusi maa re: Usoi nkó unsá pēé m pise re piké ne Rōm uyōopi Sesaa kēmeē u ha, pi yé pēe fe api u yápō.

27

Pisóōca ye Pōli ne Rōm kuyu ha

1 Kai n sīmisi aī tone re kúninōi kari yé lō arí ne Italii sí, api Pōli ne pikpaniikó picō pinyine kpísi api usóōca kpéē unyine kapi ye n sée re Yuliisi anipe-i wai. U Rōm kutōpilee kpē kapi ye n sée re Rōm uyōopi kutōpilee kēmeē úyukōō use le. 2 Atiramiiiti kuyu ke kúninōi kpē kari n lō aku léeri kun Asii sitē aninōi sinyere kanei. Ari ku loni ari tōmpō. Masetuwaani ukó unyine yee Tesaloniki-pō n we api ye u séi re Arisitariki ye pēe kerómeē wele. 3 Ari liukóso Sitōō kuyu tulu. Yuliisi ye pēe Pōli ḡnare waile. Uu ncée u he re uké upisane rilóólú, un ye yo n la, piké fe piké ye ne kutu u ricō. 4 Kari kei n yisi tōn tōsu, kuyō aku keróyu-mē m pepuri, ari pēe Siipuru kuwéē kpē mē ke kuyō áku n we tiki. 5 Ari pēe Silisii ne Pamfilii menimaa téḡ arí ne Lisii keteni-i Miiri kuyu tulu. 6 Rōm usóōca kpéē uyē uu kei kúninōi kucō kunyine yenu kpēe Alekisantiri n léeri kun Italii-mē sí. Uu kpē-i ró tani. 7 Siyáa kulúi kari nnánári ne kúninōi sōne. Iwe pīima kari li ari kelene Kiniiti tulu. Kuyō áku ḡmurei tōké lē n tikilē tōké ne kēyu-mē ha. Ari pēe mēse Salimonee kuwéē-mē míni kepáápáa ketē kapi ye n sée re Kirēeti mēcáa tiki. 8 Ari íwe pīima le arí ne rikóitime kanei arí ne kelō kenyine tulu. Pi ye kei sée re Aninōi-Kenyere-Sōne. Lasee kuyu kaí ne kalē.

9 Ai kusa ró náḡaise. Anóōpahaā keyaa ye pēe pitómpō masile. Kúninōi pilone ne ncée pinōḡ yé fe apí ne nkpō weri. 10 Lē nnya ke Pōli uu kúninōi pikéikó sīmisi nōne piké kō. U pi

maa re: Pinésáne, ne yē te ntócéé mmú pitiki yé ne nkpò ró kam. Kúninói ne ilū kaku n topori ye meyā caainkeene. Ai nkpáni ilū ne kúninói ηmane, amá ne tóopi. ¹¹ Amá Ròm usóóca kpéé uyē uu kúninói utikíí ne kuute nkó ne kutu n cālē ai tósu Pòoli nkó kuu m ma. ¹² Ai kò yá, áninói kenyere áke péé nyamí te piké kei nnyiyé píima kumúnjé-i siyáa wa. Kúninói pikó meyā api péé lē nnya re pi yé kei yisi. Pi lē péé náásile re lin íye n we, piké Kíreeti aninói kenyere kē kapi ye n sée re Fenikisi tu, áninói kenyere kēe itunje kelólé awélé keté-mē kéyu palenlē. Kei kapi la piké nnyiyé píima kumúnjé-i siyáa wa.

Meyo maamaa menyine mee míni kecáá mí pépu

¹³ Ke kúninói aku lē n nyenu lin náηai, keyopi kenyine áke itunje kumii-mē pepuri, api músu re pi yé fe api nkpéni lē kapi ní la wai. Api péé kesáu kapi ye ne kúninói n nyereεe sakaa api ncée kpísi. Api míni kepáápáá ketē kapi ye n sée re Kíreeti n kanéi. ¹⁴ Mese ne mese, kuyò kunyine kapi ye n sée re Erakilòò aku míni kepáápáá ketē-mempò pepuri ne ríηaje. ¹⁵ Ai kúninói kpáú lin ne tósu, ái kunyereεe we. Ari mese yá aí ne ró n tósu. ¹⁶ Ari míni kepáápáá ketē sírisápi kenyine kekúrí tómpò. Pi ye kē sée re Kulotaa. Ari péé náási arí ne fe ari kenóipi kapi ye ne písoi n léise lese. ¹⁷ Kúninói pikeikó api kúninói kémee ke tampò. Api péé limemáá ηηme pahaañkee apí ne kúninói kóónú. Iwame ii pi wai re ápi kape ha Lipii menimaa ritime rinyenetū tinyine rikam. Api péé kusáηáá maamaa kpee kuyò n wai cepise. Api nnánári n sóne pin kuyò tikilē. ¹⁸ Kuyò aku lē tó m pepu kun mpaεe kpálē aí ne ró weesi, api péé mese ilū ke kúninói aku n topori n hasu pin míni-i sariipò. ¹⁹ Kai kò piweesi rinkpá, api kúninói ikeilū inyine pifónηεe kápáá. ²⁰ Ai wai siyáa kulúí, itunje ne awárepi áa kúyene wa, meyo men lē ne ríηaje pepu, ari péé m músu re ntókó ye tenele.

²¹ Ai náηai, tó úka úu iluke li. Pòoli uu péé yisi uu písoi kecòpe nyere uu re: Pinésáne, nòn péé nnékó kutu rincò, tò yee péé Kíreeti-pò tone ári ye ásáláú píima nnyé ne risáne tóké ne ilū fónηεe. ²² Lē nnya, ké nkpéni nó símisi ani rikíη tápisi ríεone. Nó úka úu kpine. Kúninói ηmane kpee ásáláú waine. ²³ Uléécaa uyee né n te nen kò u keisi Uleecaatumε ye kesine nké kenémee kale. ²⁴ Uu né maa re: Iwame íi kape pó wa, Pòoli! Pò Sesaa kémee pitúhaane sinle páí! Pó ke Uléécaa uu n la nnya, u yé kò pipóséncò nnéí nfáa tíye. ²⁵ Lē nnya, ani ikari wa, pinésáne. Ne ne kefa tenelē te lē ke Uléécaa uu mí ma kai lenε. ²⁶ Amá kuyò yé ró lese aku míni kepáápáá ketē kenyine ritime sá.

²⁷ Karí ne n weme, sisine kefi ne sina kari lē Metiteranee menimaa kémee wa, meyo men tó kpáúlē. Ai kesinecò kumúnjé kúninói pikeikó wai yare tò ne ketē kóima kenyine nnyáá wale. ²⁸ Api mēηme kapi ye ne míni mecíma mí musí kpísi api fóm,

api yénu re simetiri afeetaani ne sisēei kame címú. Api kényu-mē nyósópō api kō pimúhē krá, api yénu simetiri sité ási we afeetaani. ²⁹ Api pēē n wuru re kúninōi áku kapē aparēcaŋaa anyine rikam. Api pēē lē nnya sisáu sina kapi ye ne kúninōi n nyereŋe kēpīre-mē cēpisepō, api pēē m mē pin yōōne re liké weesi. ³⁰ Kúninōi pikeikó ye pēē lale piké léepō piké wuri. Lē nnya kapi kenóipi kē kapi ye ne pīsoi n léise míni-i rīcēpise api pēē kpará re pi lale piké ha ne kesáu kényu-mē ku nyereŋe. ³¹ Pōōli uu Rōm usóōca kpēē ne pisóōca picō maa re: Pīsoi pē pinsá kúninōi kémēe n tone, áni nkpō-i mélele má. ³² Pisóōca api pēē mēheme mee kenóipi kapi ye ne n léise m múlīlē semí, api kē yá ake lólu.

³³ Liké kelenē n weesi, Pōōli uu pinnéi maa re piké ilukē li. Uu re: Siyáa kēfi ne sina ye nsí kani ne mpóōcaai tū nōn mē áni kō líka li. ³⁴ Ne la kē nó símisi re ani ilukē li. Li pise re nōké li nōké ne nfáa m má. Nó úka nnyúpi ricurru rín ríyu kecáá wehene. ³⁵ Kuu lē m ma, uu kukpónó kpīsi, uu pinnéi inipēē-i Ulééca pakare uu pēē ku kpókóri uu pilukē kápáá. ³⁶ Kei kapi pēē pinnéi ikari wa api ilukē le. ³⁷ Ntónéi ye pēē kúninōi kpe-i wale pīsoi pīle pīle meté ne kuwóō ne afeeré ne pikpuulū (276). ³⁸ Kē mpa úye uu pilukē m masí uu lepū, api melukēpīpi mee kúninōi-i ní we n hasu pin mínimaa-i sariipō re kúninōi kuké nkáripī fakasi.

Kúninōi mēfore

³⁹ Kai n weesi, kúninōi pikeikó ápi ketē kē ceri, amá api ketāpō ketēnpampi kenyine yēnupō ne kekecáá kunyene laii ái ne sí. Api pēē re pin n fe, pi yé wa kúninōi akú ha kei tasi. ⁴⁰ Lē nnya kapi sisáu fénne api mínimaa-i sariipō. Api kō áheme kapi ye ne kúninōi ketíkí m paasi fénne. Api kō lē memáá kúninōi keyu-mē kusáŋáá tóresi api síka, kuyō aku pēē kúninōi n télē lin ne kenyenepampi kē-mē sí. ⁴¹ Amá api sí apí ha ínisā ité kepáápáá rinyenetū tinyine takári, kúninōi riyu ari kei lompō ái tini sím, ái pēē kunyókō-nyókō we. Aniwálē nanje-nanje anyine pōō pēē kēpīre-mē ku n forēsi. ⁴² Kai pisóōca iwame n wa re pikpaniikó yé wéeri api wúrunkēe nnya, api pēē n la piké pi kō. ⁴³ Kē Rōm usóōca kpēē uu ní la uké Pōōli riyu lō nnya, uú ne pi yulu re ápi kapē lē wa. Uu pēē rinóō he re pēpēē piwéeri n nyu piké mēfóí rikpuu apí ne rikóitime téj. ⁴⁴ Amá pitóōō piké akpénkpélé ne kúninōi siwélépi kecáá túnti apí ne pi tiki. Lē kari mesei ntónéi wa arí ne ketē kóima tulu ái úka ríka kpu.

28

Pōōli ye Maliti keteni-i we

¹ Kai nkpō-i ró n lése memáá kari pēē kō te pi ye míni kepáápáá ketē kē sēe re Maliti. ² Kei pikó api kēfa fénne api n̄sōne ró yósu.

Ke ikónē ii picuū n kóri nnyiyē nn wai nnya, api nna píima nnyinē wai api ró yósu, ari kekále wai arí nē n kóónú. ³ Póoli uu pēe yisi uú ha sinaapi paálame re uké nna-i risápō, tikpurii rinyinē tin sinaapi se-i we. Ke nna kutoi aku ri n lēpō, ari léeri ari Póoli kunipe yéu. ⁴ Ke ketē kē pikó api n yé iwáa iyē in Póoli kunipe sanárilē, api pēe pimēcōpēcirē n tee re: M pá liké iye wa, usoi nkó ye usoi kō unyine le. Míni-i kuu nní nkpō-i ημηέηεερι. Amá Ulééca yēe aseí n tīkilē úu ηmurei uké nfáa li. ⁵ Amá Póoli pōō iwáa nna-i mēpépō, ái kō nkpráni méka u wa. ⁶ Api pēé m mē yare piké u yē un píní un nē sī nēē u yé mese nē mese kei nní loole uu kpi. Api méresi ai nánai, líka ái u wa. Api pēe mese kemúnjé conse api re piléé pinyine ye pi.

⁷ Kei kekúrí ke ketē kē uyukóō foí keyō aké pēé we. Pi ye u sée re Pupiliyuusi. Uyē uu kei nfanare nē kusáne ró wai, ari kei fine siyáa sitaani. ⁸ Pupiliyuusi usaa ye pēe kumúnjé kpe-i pōólúle un nē kupinjetoi nē nlure yare ákpasehé finu. Póoli uu sī uú ha u lóólú, uu ukecáá keyóme yáási uu anípe ukecáá láa uú nē u pōise. ⁹ Lē memáá, ketē kē pitóikó picō apí weri api Póoli yenu, uu pi pōise. ¹⁰ Api m pá yo nē ríyu ró waise hái. Kari n tósu, api lē kai ró m pise tóké nē ncée rintíki nnéí ró pásii.

Póoli metuipō Rōm kuyu-i

¹¹ Iwáre itaani kari kei wa. Ari pēe limemáá kúninōi kunyine kpeē Alekisantiri n léeri loni arí nē tómpō. Nnyiyē kumúnjé-i kakú pēe Maliti-i nyere. Pi kukecáá písika ayu lesele. ¹² Kari Sirakuusi n tu, ari kei tone siyáa sitaani. ¹³ Ari kei yisi ari mínimaa mēcáa kanēi arí nē Rekiyo tulu. Kuyō aku liukóso itunje kumii-mē pepuri, ari pēe siyáa sité ηmane kpísi arí nē Pusoli tulu. ¹⁴ Ari kuyu kpe-i piróō Yeesu pikó yénu, api ró pise re tóké kei siyáa sisēei pikemēé tone. Kei kari pēe yisi arí nē Rōm tulu. ¹⁵ Yeesu pikó pēe Rōm-i ní we ye pēe kerócaá nyule. Api hái Apiyusi kuyaa-i nē kei kapi ye n sée re Sisáneyo Sitaani-i ró tépei. Ke Póoli uu pi n yé, uu Ulééca pakare, ai kō ikari u kpáse. ¹⁶ Kari Rōm-i n tuipō, usóōca kpēē uu usóōca wéēse anipe-i pikpaniikó wai api Póoli ncée he re uké umēcire kelō tone nē usóōca yēe yé u m mē.

Póoli ye Rōm-i Nléecaasimé yóólē

¹⁷ Kapi Rōm-i n tuipō siyáa sitaani memáá, Póoli uu Pisuifi piyukóō pēe kei ní we cápine. Kapi n cápinepō, uu pi maa re: Pimáreco, ám akópe áka ntópuri mmú wa, ám kō pirósáa isé íka rilóó, m pá nē lē, pi Yerusalem-pō né tīnle api Rōm pikó anipe-i wai. ¹⁸ Rōm pikó apí nē né túhaane, ápi níka yē kapi yé nē ní kpu. Api pēe re piké né riyápō. ¹⁹ Amá Pisuifi api yúlu, am pōone am mese re Sesaa kamí la uké ha nē né túhaane. Ai re nnépuri pikó kamí la ké pitele wa. ²⁰ Lē nnya kam te ké nó yé ké kō rinóō

nó maa nõké kō te lē ke Isirayeli pikó api n tálē nnya kam nté nní akpanii-i we. ²¹ Kei kapi pēe u pēe re: Api mpókó ríka kecáá Yutee-pō rítelē ríka ró wóime, urómáreco úka úu kō kei-pō leeme uké kam uké kepócáá nnyine ró kéē née uké mpókópe nnyine ró símisi. ²² Amá tō la re pś ηmaa a nkpéni mmē kaa m músu ró símisi. Tō kō te nípá yei kapi mpóyómeyáhaacee mmē kaa nní n tíkile yulu.

²³ Pi ne Pōoli api keyáa yekei. Kai likeyaa kē n tu, api sī kulúí api Pōoli leepō kέyō ke-i kuu n sói. Uu mmare hái ne kesineco-pō Ulééca iyōpi kecáá pi símisi, uu ye Moisi isé ne antepuye atelé ne tiki un ne pi náási re piké Yeesu ne kefa tene. ²⁴ Picō apí mmē kuu pi n símisi ηmurei, picō api pikóme yulu. ²⁵ Kapi lē n tósu ápi kóméine, Pōoli uu pēe kekéripi pi maa re: Asei ke Nfáasone nń ne antepu Esayi ritiki nń ne nópínésáa maa re:

²⁶ A mpuri mmú pikó-i ha, aa pi maa re:

Nó ye nśone kutu ríco
amá áni yéé aseí kō
nó ye nśone nyáni
amá áni yéé yē.

²⁷ Li we re mpuri mmú pikó akin yē takasile,
pi pimēcire atu tápisile,
api inípēe wúkesi
re piatu áa kape ye kō,
piinipēe íi kape ye kō yē.
Pimesōhō áme kape ye kō líka ceri nnya.

Pēé uyē-i, ápi ye pēe né Ulééca kémēe kam ké pi pōise.

²⁸ Pōoli uu kō pimáa pi kpá re piké kō te mpuri sane pikó pēe rí-yulalesimé ke Ulééca uu m páme te. Pē né kutu n ticō. ²⁹ [Kuu lē pimáa m masí, Pisuífi api ncée kpōu apí n keηenepō pin ne tósu.]

³⁰ Pōoli uu inmē ité kέyō ke-i kuu n we un hééle kémēe tone. Uu kei pēpēe ukeméé n sónaapō nnéi yóóí. ³¹ Ulééca iyōpi nsímé kuú pēe yóólē un kō Upíima Yeesu Kirisi nkó pisoí céési ne uripō, líka ái kō u pekési.

Titelé ke Pòoli uu Ròm pikó n wói

Lelee ritelé nti kémee ní we

Kumúnjé kpe-i ke Pòoli uu pɛɛ unsɛ táánũ n tenese kuú pɛɛ Kirisi pikó pɛɛ Ròm keteni-i ní we ritelé nti wói. U péé lalɛ uké uncee rinɔ́j hái nɛ Ròm-pɔ́ kúu pɛɛ n hápaalɛ, uké kɔ́ pɛɛ Esipaanyi ha uké ha Nsímé Kɛcire riyóó. Títelé ke Pòoli uu Ròm pikó n wói yɛ icélaa inyine lɛ ke Pòoli uu ní pa nɛ ikɛtɔ́-pɔ́. U i pale kɛkéripi rɛ: "Sisoipipi sin Yeesu nɛ kɛfa n tenɛ ke Uléécaá uu si nyu rɛ si aseí tikilɛnɛ. Linfatɛnɛ mmɛ nɛ kɔ́ tulaalɛnɛ" (1:17).

Ifaaci iyɛ mɛkériine yɛ mmé:

1. Pòoli yɛ nyísele rɛ íyɛ kai piyómeyáhaa isé pitiki nɛ lɛ kapi yɛ nɛ Yeesu Kirisi rintíki apí nɛ Uléécaá kɛfa tenɛ kɛcɔpɛ we. Uléécaá icápine yɛɛ Ròm-i ní we kémee, Kirisi pikó pɛɛ apí Pisuiɛ yɛ kulúí wele. Amá Pisuiɛ yɛ kɔ́ Ròm kémee kulúí wele, picɔ́ apí pansɛ Kirisi pikó, pin kɔ́ nɛ nɔ́jlɛ pin Pisuiɛ piyómeyáhaa isé tíkílɛ. Yarɛ li pise rɛ mpuri sanɛ pikó pɛɛ m pansɛ Kirisi pikó pɔ́óké kɔ́ isé iyɛ n tikilɛ néɛ? Pòoli yɛ maa rɛ nfatɛnɛ mɛɛ yɛ usoi riyu lɔ́ (1-8).
2. Isirayɛli pikó pɛɛ mpuri ke Uléécaá uu n wéɛ. Pi nɛ Kirisi pikó metonɛ nkó kuu nté wói (9-11). Pisuiɛ meyá yɛ Nsímé Kɛcire kɛpírɛ ritɔ́le (9:30-10:20). Uléécaá yɛ kɔ́ nɛ wele un umpuri la. N nɛ ipuri icɔ́ yé keyáa Yeesu Kirisi kémee Uléécaá ipɛléɛ ceri.
3. Yeesu Kirisi icápine kémee mɛfine nkó mɛɛ nté wólaalɛ. Pòoli yɛ kei símisilɛ lɛ kapi yɛ Uléécaá n yáasi nɛ lɛ kapi yɛ nɛ picɔ́ nkíjɛnɛjɛ kémee n tónɛ. U pɛpɛɛ nfatɛnɛ kémee m pelaalɛ píseí rɛ piké pɛpɛɛ apí nkemɛɛ m pelaalɛ nɛ m purú. Uu kɔ́ nɛ pi téní rɛ li pise rɛ níla nké pikecáá n nyáni. Likumúnjé rɛ Uléécaá yèè akópe kémee sisoipipi leselɛ, Nfáasɔ́nɛ nn si léni, asi yɛ pɛɛ fe así m pénéle sin nɛ we, nn kɔ́ nɛ si léni, si nɛ Kirisi pin nɛ pénéle pin we (12-15).
4. Pòoli yɛ upimarecɔ́ pɛɛ Upíima pikɛi n wa iyáhaa kulúí pasiipɔ́le (16).

Iyáhaa

¹ Nɛ́ Kirisi Yeesu ukéikó Pòoli, néɛ ritelé nti nó wólu. Uléécaá yɛɛ né sée rɛ kɛ́ pansɛ utumɛ. U né wéelɛ rɛ kɛ́ Unsímé Kɛcire riyóó. ² Uléécaá yɛ pɛɛ hái mɛkɛɛ-mɛ Uléécaá Nsímé atelé kémee antepuyɛ maase rɛ u yé Nsímé Kɛcire mmɛ tó pa. ³ Ukepípi Urópíima kɛcáá nsímé yɛ mu. Pi u marilɛ mɛsoi. U uyóopi Tafiiti kɛpírɛ lɛ. ⁴ Kɛ Uléécaá uu pikpɔ́kpɔ́ kémee u n yukuse nnya kuu u sée rɛ Ukepípi, uu kɔ́ Unfaasɔ́nɛ nɛ tiki uú nɛ linnajɛ u hɛ.

⁵ Urópiima Yeesu Kirisi ke Uléecaa uú ne ritiki uú ne ípaelée né nyíse re ké pansé utumé, ké kò tíyese ipuri nnéi písoi piké Kirisi rinyiri nnya ne kefa tene, piké pée uyē Uléecaa m pakarelē. ⁶ Nò mpí ke Yeesu Kirisi uu nní n sée, nò ne kò lipite pē kéméé wele.

⁷ Nò Ròm pikó mpí nnéi ke Uléecaa uu nní ní la uu kò nò wée re ani pansé upikó kam titelé ntí wólu. Urósáa Uléecaa ne Urópiima Yeesu Kirisi piké ípaelée nò nyíse api nkíninje nò he!

Li Pòoli ripóo wa re uké ha Kirisi pikó pée Ròm-i ní we rilóólú

⁸ Pi ketē nké nnéi nónnéfatene nsímé símisile nsòne. Lē nnya kam la ké ne Yeesu Kirisi ritiki ké ne nò nnya Uléecaa pònesé kelene. ⁹ Uléecaa uyē kam n yáasi nen Ukepipi Nsímé Kεcírε yóólē yé itansei né li re mesére kam nónnésímé símisi ¹⁰ nen kò mpá píyei nókenécáá yáasi. Ne ye píse re uké lē umela kémee ncée né he ké nókenéméé hapò. ¹¹ Lē nnya, li pée meyíkíyiki ripóo né we re ké píyène nó hapò ké lē ke Nfáasone nn né n he nó ritéjse nóké iníjí wa. ¹² Ne la ké maa re ne nókenémee sónepole re nfatene mmē ke tó ne nnó ari kesé m má nké tíyese tóké ikari kpariisene.

¹³ Pimárecò, ne la re ani kò te ne pée menécíre cápínele ké pilóólú nó hapò, amá hái ne nkpeni-me ám kahane ncée n yē. Ne pée la re pinékei piké kò nò kémee kuláa wa yare kapi ketē kecáá isoipuri ícò kémee kuláa n wa mecò. ¹⁴ Li né píse re ké mpá píye kéméé ha, ayu ne sicare kémee písoi ne písòhò ne pepée ápi líka n nyu kémee kai píse re ké ha. ¹⁵ Lē nnya kai ripóo né we re ké kò nó mpí nò nní Ròm kuyu-i ní we Nsímé Kεcírε riyóó.

Nsímé Kεcírε ye rnanje le mee Uléecaa kémee n léeri

¹⁶ Nsímé Kεcírε mmē ín isei né we. Nnanje nnyine ye mu ke Uléecaa uu ye ne pē nnéi pée ne kefa u n tenelē ayu n lò. Pisuifi kuú ne koraane uú ne mpuri sané pikó kémee tulu. ¹⁷ Asei kecáá, kei kai ye ne nyíse re Uléecaa yèè písoi pansesele asei pite. Uyee ne Uléecaa kefa n tenelē mecírε kóló kuu ye nfatene mmē nmane nnya yē te u asei ute le. Lē kai nní Nléecaasímé ritelé-i wólaalē te: Nkó yee nfatene nnya m pansé asei ute yee nfáa má.

Sisoipipi nnéi ye akópe wale

¹⁸ Uléecaa kuwòí ye keyómecaa-pò wemele. Pepée ápi u n waiselē ápi kò umela tikilē pée yé ne ku risáne. Pi nsímései nyule, amá pin pée pimewee kópe ne tápaalē te písoi ápi kape asei ceri. ¹⁹ Pi lē ke kesoiipipi ake yé ní fe ake Uléecaa kecáá céru pinyuwe máálenle. Likumúné re Uléecaa ricuruu yee li pi cereise. ²⁰ Asei kecáá, Uléecaa likó áí kúyene we, amá umewai kémee kuu ye umecírε lese uu nyíse kesoiipipi aké ne u yenu. Uyee ketē ne keyóme wa nnya, pi yé fe ápi kei ne yenu re u rnanje tenecírε mále un kò Uléecaa. Sisoipipi ási yé ncée yē síké re ási likecáá

nyu. ²¹ Si Uléécaā nyule, amá ási ye pēe ríyu u waise, ási ye kō u pōnēse yare kasi yé pēe u m pōnēse re u Uléécaā nnya. Amá inírisimé ke pisoī apí ne mēsunu apí ne pimēcīre fómni, pikemúnjé ake pēe kunírī kapi m má nnya kuñmaha-i lompō. ²² Pin pimēcīre nyáni yare pi mēwéesēsōhō mále, némpákane pinírī ñmaa ye pi. ²³ Api yúlu re ápi yé riwula piké Uléécaā kṛōcīré pakare, apí nya apí conse apí pēe kesoiipipi kēe ye n kpu ne sinúipi ne ána ana likó ne límūñui-mūñui séru re piléé apí ye wula apí lē pakare.

²⁴ Lē nnya ke Uléécaā uu pi riyá re piké mékperinkpewai kapi pisifa-i m músu n wai piké ne piipīñe cīre isei m pōrii. ²⁵ Pi nnóōme likó kpisi apí ne Uléécaā kecáá nsímései conse, apí wula apí lē ke Uléécaā uu n wa yáasi, apí pēe Uléécaā yeē nṛpá yo n wa piyáhaa yulu, in kō ne uricuruu kaí ne sá re piké yáasi hái ne nṛpá píyei-pō. Amí.

²⁶ Lē nnya ke Uléécaā uu piseicirékei pi tā, pinósi apí pipila yá, pi ne pinósicō apí ha n sói, ái kō pēé ne sá re liké lē. ²⁷ Pitisi pōō kō limēcō pipinōsi yá, apí ha ne nnáapí pipitiscō n sói, lin pisoī isei we. Lē nnya, pimemare kópe mē kulaa kapi lē yē.

²⁸ Kápi nní n wéési piké Uléécaā céri nnya, Uléécaā ye pi riyále pikemúnjé ake cókoi, apí pēé n wapisi ái ne sá. ²⁹ Mēwai kópe ncōpuri ne rikpákárá ne nwóónaapí ne kufatoi kṛēe pisifa-i we. Pikáipinkēe ne pisoikō ne pipásaine ne piyaaluke ne mémare kópe mēe pisifa-i cōpaalē. Pimēcōpēcīre kapi wóhaane, pin áyu kónaane, ³⁰ pin kō Uléécaā iláarō wai. Api ye úka waise, pin áyu wéési, pin pimēcīre nyíse. Pi mēwai kópe piwai kēmeē pelaalenle, ápi ye písáa ne píni pakare. ³¹ Ai we re usoi uké ne pi ritá, ápi nla má [ápi ye líka naresi] ápi ye íwe té. ³² Pi kō pēe isé ke Uléécaā uu n yekei nyule. I maa re pēpēe limēwai mē n wai ye ne sá re piké pi kō. Pi kō pēe li waile. Lē memáá, pi ye kō pēpēe lē n wai kecáá rikpále.

2

Uléécaā ketahai kuú ne sisoipipi n túhaanene

¹ Mṛpá pōn usoi úye mpuri, pō nkó pōō nní ne picō n túhaane pōn akópe pi palē, ái we re piké íwe pō té. Pōō nní ne picō n túhaane pōn akópe pi palē, mēpócīre kaa lē akópe palē. Liriyíkí re pōō nní ne picō n túhaane, pōō ne kō pimēcō waile. ² Tō mēyíkíyiki nyule re nsímései ke Uléécaā uu ye ne pēpēe lē n wai túhaane. ³ Pó nkó pōō nní ne pēpēe lē n wai n túhaane pōn kō pimēcō wai, pō músu re pōó né Uléécaā ketahai kēmeé lee? ⁴ Néē Uléécaā mēwai sōne píima ne uisoi niñe-niñe ne unfanare kaa lómíise. Aa nyu re umēwai sōne píima mēe la re a mēfine conseē? ⁵ Amá ripókín ntake ne kaa n yúlu re áa yé mēfine conse nnya, mēpócīre kaa lē kuwói píima cápīne keyáa kē ke Uléécaā uú ne

nsímései ukuwɔi kέmee písoi n túhaanene. ⁶ Kεtúhaane ke-i ke Uléécaā uu yé nṛpá úye mɛwai ihéé u pa. ⁷ Uu pepere lisone piwai ne n ηmóópúlē nfáa teneciré he. Pi lē waike re uké umeyɔopi pi he uké kɔ ríyu pi waise uké kɔ tíyese piké panse picaaiciré. ⁸ Amá Uléécaā yé pepere ne u n kénene ápi la piké nsímései kutu ricɔ, pin pee lelee ái ne n sá kutu colē kecáá ukuwɔi píima súise. ⁹ Píweluke ne nwuutúú mee mpí nnéi pee mɛwai kópe n wai likó. Pisuifi kaí ne mefoi máne, ai péé ne mpuri sane pikó kpá. ¹⁰ Tíyu ne ipakare ne nkínine mee mpí nnéi pee lisone n wai likó. Pisuifi kaí ne mefoi máne, ai péé ne mpuri sane pikó kpá. ¹¹ Uléécaā úu písói ne picɔ kóólene.

¹² Mpí nnéi pee ápi isé kecáá n nyu ápi ne akópe wai ye kpínine ápi ikecáá ne pi túhaanene. Amá pepere ikecáá ní nyu ápi ne akópe wai ye kpínine api ikecáá ne pi túhaane. ¹³ Asei kecáá, ái mpí pee ye isé kutu ηmane riñcɔ pee Uléécaā inipere-i aseí pite. Amá mpí pee isé n tíkilē kapi ye ha maa re aseí pite. ¹⁴ In te mpuri sane pikó pee ápi Uléécaā isé n nyu ye pee isé iyē tikilē, li wa yare i pisifa kέmee wele pin ne i sónne, nṛpá kápi nní i n nyu. ¹⁵ Pi lē nyísele re lelee isé iyē kέmee ní we ye pisifa kέmee wele. Pikemúnjé yèè pi nyísele ápi céru re pi ye pinyine-i akópe wale, ake ye kɔ pinyine-i alari pi pa. ¹⁶ Lelee ha leerine keyáa kē ke Uléécaā uu Nsímé Kεcire kam n yóólē ní paine úú ne písói túhaane. Kirisi Yeesu kuú ne tikine úú ne lē nnéi ke písói api n wai pin pékesi kecáá pi túhaane.

Pisuifi ne isé kecáá nsmé

¹⁷ Pó nkó pɔ́o nní mepócire rinyíri n he re Usuifi, pɔn ne isé tálē, pɔn Uléécaā nnya rikókɔri wai, ¹⁸ pɔn umela nyu, pɔ́ kuu uisé kέmee n céesi re a ye lelee licɔ ne kekpeé ní we ceri, ¹⁹ pɔ́o nní mepócire n nyáni re pɔ́o pinyíye tɔrikee, pɔn kɔ pepere kuɔmaha kέmee ní we metéi, ²⁰ ne piníri ne siwá ucelaa, re pɔ isé kέmee menyuwe ne nsímései yé nnya, ²¹ pɔ nkpeni nní lē picɔ céesile, aa pee mepócire picélaa pɔone. Pɔ ye re ápi kape ye yáai, amá pɔ́on pee yáai! ²² Pɔ ye kɔ re ápi kape ye iwásá wa, amá pɔ́on pee iwásá wai! Pɔ ye re pɔ piléé kóhɔle, pɔn kɔ pee pilikó yááinkεe! ²³ Pɔ́o nní isé nnya rikókɔri n wai, pɔ ye kɔ isé rilóóle aá ne Uléécaā riyu kopu. ²⁴ Li Nléécaasimé kέmee wólaalē te:

Nó nnya, Uléécaā rinyiri ye mpuri sane pikó kέmee caaile.

²⁵ Asei kecáá, in te nɔ isé tíkilē ke piké api yé kuláa nó wa. In te nɔ isé rilóó, nópinéké ye we yare kukéciré. ²⁶ In te ukéciré ye lē ke isé ii m pise kecáá sónne, áni yē te ukukéciré yé Uléécaā kέmee n we yare pi u rikélee? ²⁷ Mpuri kéciré ukó un isé n tikilē, úu ye tíyese pɔ́ nkó pɔ́o nní isé n nyu áa ye pee i ritiki, pɔn kɔ kélē, aa yénu re pɔ akópe málee? ²⁸ Lē nnya, ái ipine kecáá piké mpí pee ye nyíse re usoi ye Usuifi le. Ai kɔ ipine kecáá piké mpí pee piké

yíkíyiki. ²⁹ Amá lē ke usoi uu kefa kémee ní we lee ye nyíse re u Usuifi le. Lē kapi ye maa re usoi ye meyíkíyiki kelenle. Ulééca Nfaasone meké ye mē, ai isé mekó. Ai písoi kémee ke Usuifi uyē mpuri ipakare ii ye leeme, amá Ulééca kémee le.

3

¹ In lee ni, kuláa ye kúye re usoi uké Usuifi? Yo ke piké api ye yoriye? ² Kuláa ye linnéi kémee wele áku kumúnjé má. Kufói yee re Pisuífi ke Ulééca uú ne mefoi símisi uu Unsímé pianipe-i wai. ³ Asei ye kó nye re pikecɔpe pinyine ápi aseí ritiki. Lē nnya, piasei kutikiciré yé tíyese Ulééca pɔ́ kó aseí pitíki yáá? ⁴ Ai nkpáni lē. Ai céreise re nípá usoi úye ye unóome le, amá Ulééca pɔ́ ne aseí tikilenle. Li likecáá wólaalē te:

Li pise re apónóó aké n nyíselē te pɔ́ aseí ute le.

Nka nín wene kapi yé ne mepótúhaane kémee pɔ́ n cési.

⁵ Amá in te arósei kutikiciré yé tíyese ai nyíse re Ulééca ye aseí tikilenle, tó pee maa re íye? Te ke Ulééca uu yé nní likecáá ukuwɔi ró ní nyíse nnya, úu aseí tikilē? Lē ke sisoipipi asi ye m pise mecɔ kam nní pise. ⁶ Ai nkpáni lē. In pee lē, íye ke Ulééca uu yé ne písói nnéi túhaane? ⁷ In te nnénóome yé tíyese ai nyíse re Ulééca ye aseí tikilenle, ai kó ríyu u waise, yo nnya ke Ulééca uu yé pee kó ne ró túhaane re tó pikópékóó le? ⁸ Yo nnya kári yé fe tóké maa re: Lē nnya, tóké akópe wa lisone liké ne akemee léeme? Písoi pinyine pee tiróyu n kópu ye re tóó ye lē ma. Ulééca ye alari mále uké lē nnya lipite kutu ripasa.

Písoi nnéi ye pikópékóó le

⁹ Tó nkpéni maa re íye? Te tó, Pisuífi ye mpuri sane pikó fe, née íye? Ai nkpáni lē. Tó písímé masile re akópe ye nnañe mále an ne kesé Pisuífi ne mpuri sane pikó múílē. ¹⁰ Li Nléécaasímé ritelé kémee wólaalē te:

Usói úka úu aseí tikilē.

Mpá ucíreníne yíkíyiki nkó nní úu we.

¹¹ Uka mpuri úu mesɔhɔ má.

Uka mpuri úu Ulééca wéési.

¹² Pinnéi ye ncée kecire pitiki riyále.

Api kesé pinnéi isoi kpárá n wai.

Uka mpuri úu lisone wai,

nípá ucíreníne yíkíyiki nkó nní úu we.

¹³ Pinnóosímé ye rikpíi le tee n háalē.

Pialempi kápí ne nnóome wapisi.

Melɔ ye pinnɔ-i kúlaalenle yare iwáa yee n kóni.

¹⁴ Awéeri ne nsímé kópe yee pinnɔ-i yipaalē.

¹⁵ Piana áa kusa ménye pikóike kémee wélú.

¹⁶ Mpá yei kapi lompo, picaaínkee ne picɔ íwe piwai yee pilikó.

¹⁷ Api ncée mee ye ne nkíññe ní ka nyu.

18 *Api pii-soi kapi n le kèmeε Uléécaá wuru.*

19 *Tò kò pεε nkpéni nyulε rε li Uléécaá isé kèmeε wólaalē te pεpεε isé metiki m má nnya kε isé iyē ii wólaalē, nsímé nké nε nípá úye n lukaalē nnya. Sisoipipi nnéi ye Uléécaá inipεε-i sikópekóó lε. 20 Uka mpuri úu fe uké lē kε isé ii m pise wa. Lē nnya kε úka úu yé fe uké Uléécaá kèmeε alari yē. Isé ye tíyεsεle usoi uu céru rε u ukópekóó lε.*

Lē kε Uléécaá uu ye sisoipipi ayu n lo

21 *Lē kε isé ricuruu nε antepuye apí pεε mεkεε-mε ní ma yεε nkpéni nní wa. Uléécaá úu nε isé ritiki uké nε sisoipipi waise aseí pite. 22 Pē nnéi pεε lē kuú nε Yeesu Kirisi rintiki uu wai ηmanε kóló nε kefa n tεnε kuu ye sée rε aseí pite. Likumúnjé rε Uléécaá úu písoi nε picó kecεpe kóólεnε. 23 Sisoipipi nnéi ye akópe wale, asi Uléécaá meyoópi paa. 24 Amá Uléécaá ye uipεεléε kèmeε pi pansesεle aseí pite, faalaa ápi kò líka héele. Yeesu Kirisi yεε umεcire kpísi uu hε nnya kε Uléécaá uu nε piayu lo. 25 Uyē kε Uléécaá uu wée rε uké umenyε nε inyóonse wa iké pē nnéi pεε umenyε mē nε kefa n tεnε akópe sárei uké nε nyíse rε u aseí ute lε. Uu pεε mεkεε piakópe akpanii pi wa. U péé nε kényu pi purule. 26 Lē kuú nε nyíse rε u aseí tikilenle, úu nkpáni conse. Uléécaá ye kò lalε uké nfáani ketē nké kèmeε nyíse rε u kò nε urinóo kuu ní ma kecáá wεle. Likumúnjé rε pē nnéi pεε Yeesu nε kefa n tenelē ηmanε kuu ye yē te aseí pite. 27 Tó, Pisuifi ye pεε nnyine má tóké nε picó rikókəri n waii? Aai, nka nín we! Isé pitiki nnya née mεwai sone nnya? Ai nkpáni lē. Likumúnjé rε ái isé kai pise rε usoi uké ritiki, amá nfatεnε kai pise rε usoi uké m má. 28 Tò kò yē te ái kε kesoi-pipi ake yé lē kε isé ii m pise n wa nnya kake yé Uléécaá keyu-i aseí m má, amá kaké nε kefa n tεnε nnya kake yé aseí m má. 29 Née Uléécaá ye Pisuifi ηmanε Uleecaa lε? Yare úu mpuri sanε pikó Uleecaa, née íye? Eεε, u kò mpuri sanε pikó Uleecaa lε, aseí kecáá. 30 Uléécaá use yεε we yεε nfatεnε nnya pikéké pansesεnε aseí pite. Limεcò kuu pikéciré nfatεnε nnya pansesεnε aseí pite. 31 Yare tò nkpéni lē maa rε nfatεnε nnya, isé nkó ye pεε tenelε née? Ai nkpáni lē! Tò menínjε isé nnanjε nnéi i palenle.*

4

Tóké Apiraham nfatεnε nε m pallē

1 *Tó nkpéni urósáyaha Apiraham pó nkó maa rε íye? Yo kuu Uléécaá kèmeε yé? 2 In pεε Apiraham liwawai nnya kε Uléécaá uu u pansesε aseí ute, Apiraham yé pεε fe uu lirikókəri n wai. Amá ái nkpáni lē we Uléécaá kèmeε. 3 Nlécaasimé ritelé ye maa rε: Apiraham uu nε Uléécaá kefa tεnε, Uléécaá uu lē nnya u pansesε aseí ute. 4 Api ye kò nkó yεε pikéi n wa uu liihée yósu*

maa re faalaa kapi u he. Ulikó ye ni kapi u pa. ⁵ Amá nkó yee úu pikei pika n wa uké ne m pansese aseí ute un peé ne uyee ye ukópekóó m pansese aseí ute kefa tenelē, liute yèè unfaṭene nnya pansese aseí ute. ⁶ Lē ke Tafiti uu tee re nkó yee úu pikei pika n wa, Uléécaá uu peé ne u pansese aseí ute ye únarekome le.

⁷ Pē nnéi ke Uléécaá uu akópe n sárei uu kó akecáá yárii ye pínarekome le.

⁸ Usoi nkó akópe ke Upiima úu n kééni ye únarekome le!

⁹ Pikéké ḡmane kapi tee re pi pínarekome le née ne pikéciré pḡ kó? Tó pimáa masile re kefa ke Apiraham úu ne Uléécaá n tene nnya ke Uléécaá uu u pansese aseí ute. ¹⁰ Iye kuú peé we Uléécaá uu ne u kpisi re aseí ute? U pee kélē née úu kélē? Api pee kahanē u rinké. Uu pee kélē. ¹¹ Kepire kapi u riké ai nyise re Uléécaá ye unfaṭene nnya u pansese aseí ute api kelenē u ké. Apiraham ye lē nnya pansese pepe Uléécaá ne kefa n tenelē usaa úu kó pee kélē. Yare ke Uléécaá uu Apiraham m pansese aseí ute úu kó pee kélē meḡ kuu kó pē pansese. ¹² Apiraham ye kó pikéké usaa le. Ai pee pikéké nnéi. Amá u pepe nfaṭene m má yare kuú m má api kelenē u ké usaa le.

Usoi nfaṭene mee ye lē ke Uléécaá uu yekei re u yé wa u yeneise

¹³ Asei kecáá, ái isé ke Apiraham uu pitiki fe nnya ke Uléécaá uu yekei re u ne upipirē yé masí ketē nnéi n te. Amá kuu nfaṭene m má Uléécaá uu ne u pansese aseí ute nnya ye ni. ¹⁴ In te isé ke usoi uu ye ritiki úu ne lē ke Uléécaá uu n yekei re u yé wa yenu, nfaṭene ḡn pee líka yoriye, urinḡ kuu n yekei ye pee méwoo wale. ¹⁵ Li we re isé ye Uléécaá kuwá yukusele. Isé insá n we, ápi ye maa re pi i riló.

¹⁶ Lē nnya, nfaṭene mee ye tíyese usoi uu ne lē ke Uléécaá uu n yekei re u yé wa yenu. Ipeelé ihē ye nyi. Lē nnya, rinḡ yekei yekei tē pḡ ne kó Apiraham pipirē nnéi rikó le, ái pepe isé n tiki lē ḡmane, amá ne pepe urósáá Apiraham meḡ nfaṭene m má ye pi. U ntónéi usaa le. ¹⁷ Li Nléécaasimé kéme ukecáá wólaalē te: Ne pḡ kpisile am waise isoipuri kulúi usaa. U ntónéi usaa le Uléécaá kuú ne kefa n tene keyu-i. Uléécaá uyee ye pikpókḡ nfáa n he, uu wai leleé ái pee ní we, ái weri. ¹⁸ U peé ne Uléécaá tálenle un ne mé te Uléécaá yé u waise isoipuri kulúi usaa. Li we re Uléécaá ye pee u maa re: Pipópírē yé masí kulúi n we. Ai kó pee lē kutá we uké ne m mé. ¹⁹ Apiraham nfaṭene ye peé ne wele nn páápú, amá un kó ne aḡmē píle kumúnḡ má. U kó pee nyule re u ne nkḡ nnyaá piwai masile, úu yé nkḡni fe uké kewá yē. Unósi Sara páa kó nkḡni kuwánmare we. ²⁰ Amá nḡpá ne lē, úu Uléécaá rinḡ kesi, amá u meníḡ nfaṭene píima ne Uléécaá ríyu waisele úu nkḡni ritiḡ-tiḡ. ²¹ U ne kefa tenelē re Uléécaá ye ḡnaḡe mále uké ne lē kuu n yekei re u yé wa wa. ²² Lē nnya ke Uléécaá

póo kò u pansese aseì ute. ²³ Tinóo ntí kapi nní ñ wói re: Uléécaá ye u pansese aseì ute, áì uyē ñmanē nnya kapi wói re Uléécaá ye u pansese aseì ute. ²⁴ Tó mpí kuu nní m pansese aseì pite, tó nnya kapi kò lē wói re tó Uléécaá uyē Urópíima Yeesu pikpòkpò kémē n yukuse nē kefa tēnē nnya. ²⁵ Arókòpē nnya kuu tíyē apì u kopu, Uléécaá uu u yukuse re uké ró pansese aseì pite.

5

Nkìññìye mee tó ne Uléécaá kecòpē ñ we

¹ Ntófatenē nnya ke Uléécaá uu ró pansese aseì pite. Nkìññìye ye nkpéni tó ne uyē kecòpē wele. Urópíima Yeesu Kirisi yē tíyēse kai lē wa. ² Uyē tíyēse ke Uléécaá uu nfatēnē nnya uipēelē nceē ró hē ari fe arí nē péne ñsōnē. Li nkpéni tó láárúle re tó kam ari umeyòpì kémē ketónē yenu. ³ Háì nē nkpéni ricuruu kari nní íwe n le, li ró láárúle áì kumúnjé má. Tó nyule re íwe kémē ke usoi uu ye piñmóópú peikee, ⁴ uu piñmóópú kémē Uléécaá pitiki ceru nē aseì, uu aseì pitiki kémē fe uu ye Uléécaá nē n tálē un mé. ⁵ Uléécaá pitá apì yé ró kírāase. Nfáasōnē mmē kuu ró n hē kuú nē unla arókìj kémē wa.

⁶ Kári pēe ñnanjē m má tókē nē akòpē kémē le ke Kirisi uu pikópēkòò nkpò yòsì uu kpi. Uléécaá yē liituñjē iyē yekei. ⁷ Li pēe páápúle piké nē usoi sōnē ricuruu nkpò ñ yòsì. In n la, unyìne yé pēe fe uu ikari wai uu usoi sōnē unyìne nkpò yòsu uu kpi. ⁸ Amá lē kémē ke Uléécaá uu ró n nyìse re u ró lalē ye nní: Karí pēe arókòpē kémē ñ we ke Kirisi uu ntókpò yòsì uu kpi. ⁹ Ke Uléécaá uu nkpéni nní Kirisi inyóōnse menyē nnya ró m pansese aseì pite, áì céreise re Kirisi yé kò Uléécaá kuwói kémē ró lese. ¹⁰ Pēe uyē-i karí pēe Uléécaá pilaarò ke Uléécaá uu Ukepìpi nkpò nē iláarò iyē kpu. Kuu nkpéni nní iláarò iyē pikópē m masí, áì céreise re u yé kò Ukepìpi nfaa nē tiróyu ló. ¹¹ Lē memáá, li kò nkpéni ró láárúle lin kò rikókòri ró we re tó nē Uléécaá ye larukusēnē. Urópíima Yeesu Kirisi yē tíyēse kai lē wa. Uyē tíyēse ke tó ne Uléécaá ari larukusēnē.

Atam nē Kirisi kecáá nkó

¹² Limēcò kaí we. Usoi use, Atam nnya ke akòpē aa ketē kecáá lomme áá nē nkpò weri. Ke pìsoi nnéì apì akòpē n wa nnya, nkpò nn pìsoi nnéì tēj. ¹³ Uléécaá uké kelene Moisi isé ñ léseme, akòpē ye pēe ketē kecáá wele. Amá ke isé ñi pēe kahane n léseme nnya, Uléécaá úu pēe akòpē keeni. ¹⁴ Mpá nē lē, kai Atam kumúnjé-ì n kpìsì aì nē Moisi-i tuiiri, nkpò ye pēe wele nn pìsoi kóni, mpa pinsá Atam mecò rinóo ke Uléécaá uu n hē rinlóo.

Atam ye pēe usoi ucò uyē n weme kumíiri le. ¹⁵ Amá lē ke Uléécaá uu n hē faalaa áì kusa piye. Usoi use kuú nē ritiki uú nē hē. Uyē Yeesu Kirisi. Kei kuú nē ulisōnē pìsoi meyā ticú nē

nfanare. ¹⁶ Uléécáa ihée faalaa mēwai ye ne mempehē ne lē ke usoi use kóló akópe aa n wa. Akópe ase kóló ke usoi uu wa apí ne u túhaane aí ne u kpi. Amá lē ke Uléécáa uu usoi n he faalaa uakópe kului mēwai-maá yee tíyese kuu pansē aseí ute. ¹⁷ In te usoi use akópe nnya ke nkpò nn písoi kecáá ketóne yē, pē ke Uléécáa uu ípéelée n nyíse uu pi pansese aseí pite yé kò Yeesu Kirisi nmanē nnya nfáa yē, u ne pē apí kesé iyóòpi tone.

¹⁸ Yare ke usoi use akópe aa n tíyese apí ne nḡpá úye túhaane aí ne u kpi mecò ke aseí mēwai mese ame tíyese Uléécáa uu ne písoi nnéí pansese aseí pite, apí pee nfáa yenu. ¹⁹ Asei kecáá, usoi use kóló yee pipakare ní ye nnya ke písoi nnéí apí pansē pikópekò. Limecò ke usoi use kóló yee Uléécáa m pakare nnya, písoi meyā apí pansene aseí pite.

²⁰ Isé ye leemele ii tíyese akópe aa kulúí wai. Amá kei ke akópe aa kulúí n wa, Uléécáa ye kò kei písoi ípéelée nyísele ái ne kété. ²¹ Yare ke nkpò nn akópe nnya nnaḡe n yé nn písoi kecáá tone, limecò ke nfáa teneciré nḡ ne Uléécáa ípéelée kuu písoi n nyíse nnya nnaḡe yennune nké písoi kecáá tone. Uróḡíma Yeesu Kirisi aseí pitiki nnya kari nfáa teneciré yé.

6

Akópe áa kerócaá nnaḡe nka má

¹ Lē nnya, tóké nkpéni re íye? Te tóké nkpéni akópe piwai ne kényu mahā uipeelée iké pee meyá wa nées? ² Ai nkpáni lē! Akópe áa kerócaá nnaḡe má. Iye ke tó yé kò pee ne akópe kémee n we? ³ Ani nyu re tó nní ntónéí Kirisi Yeesu kupéneceó kémee míni n wóle, tó kò míni piwole pē kéméé ne u ripénele ari kesé kpíi? ⁴ Kapi míni ró ní wóle, tó ne uyē kapi lē tipéne apí kúlesi. Kesé kari lē kpu. Yare kuu kò Sáa Uléécáa nnaḡe nnya pikpòkpò kémee n yisi, limecò ke tó yé kò nkpéni nfáa fale yé.

⁵ Asei kecáá, in te tó ripéne ari unkpò kémee kesé kpi, tó kò limecò pénele arí n we arí ne umeyise kémee kesé yisi. ⁶ Tó kò nyule re isoi kpure iye-i karí pee ní we kapi ne ripéne apí kunapéekò kecáá karií, ai wai re akópe isoi iyē íi nkpéni kerócaá nnaḡe nka má, ári kò nkpéni akópe ilasi le. ⁷ Li we re usoi nkó yee nkpò mí masí ye akópe ilasi kémee lele. ⁸ Tón m maa re tó ne Kirisi ye ripénele ari kesé unkpò kémee kpi, tó kò ne kefa tenelenle re tó ne uyē yé kesé nfáa m má. ⁹ Tó nyule re Kirisi yee pikpòkpò kémee n yisi úu kò píkaí kpine, nkpò nḡn kò nkpéni ukecáá nnaḡe nka má. ¹⁰ Kuu n kpu nnya, akópe áa kò nkpéni ukecáá nnaḡe nka má. Nkpò cireníḡe kuu kpu. U nkpéni nfáa mále un ne Uléécáa mekò-i we. ¹¹ Lē nnya, nóké nómenécíre n nyáni re akópe áa nókenécáá nnaḡe nka má. Ani kò nómenécíre

n nyáni re nò Kirisi Yeesu kupénecò kémee nfáa mále nòn ne Ulééca mekó-i we.

¹² Lẽ nnya, akópe áa kape kò nkpeni nínépinje yee keyáa n kpine kémee rínanje m má. Ani kape ilikáipi-káipi n tikilẽ. ¹³ Ani kape nínépinje kelò kenyine kpísi nòké akópe-i n wai. Amá ani nómeneécíre kpísi ani Ulééca anipe-i wai yare nò kpule ani yisi, ani nínépinje silò kpísi ani Ulééca he aní ne lisàne n wai. ¹⁴ Akópe áa yé nòkenécáá rínanje yẽ. Li we re isé ñi kò nkpeni nòkenécáá rínanje ríka má. Amá Ulééca nfanare mee nòkenécáá rínanje má.

Ari kò nkpeni akópe ilasi kémee we

¹⁵ Lẽ nnya, iye nkpeni? Te tó nkpeni akópe piwai ne kéyu mahã te isé ñi kerócáá rínanje má re Ulééca ipelée kémee karí we nnya? Ai nkpani lè! ¹⁶ Ani nyu re nòn nómeneécíre n kpísi nòn usoi m pa re nòké uilasi n le nòn u pakarelẽ, nò meyíkíyiki uyẽ kani nní m pakarelẽ pilasi lee? Nòn nómeneécíre n kpísi nòn akópe-i n tampò ani ailasi n le, nó lè nnya kpí. Nòn Ulééca ilasi n le nòn u m pakarelẽ, nó pee lè nnya Ulééca inipe-i panse aseí pite. ¹⁷ Amá tó Ulééca pakare: Nò pee akópe ilasi lele, nò nkpeni kefa kесе ne icélaa tikilenle yare kapi nó a n céesi. ¹⁸ Yeesu Kirisi ye akópe ilasi kémee nó lésele ani nkpeni panse nòn aseí ilasi le. ¹⁹ Ne sisoi pipi mecò símisile re áni ye mekee nsímé kò nnya. Nò pee mekee nómeneécíre kpísile nòn mékperinkpe ne mewai kópe ilasi kémee wailẽ. Li tíyesele ani pee isoi yee ñi ne Ulééca n sá n le. Limecò kani yé kò nómeneécíre kpísi ani lelee rí nyamí piwai ilasi n le, ai tíyesele ani pee isoi yee ne Ulééca n sá n le.

²⁰ Kumúnjé kpe-i kaní pee akópe ilasi n le, lisàne piwai ápi peé ne nó yé. ²¹ Mewai mē kaní pee n wapisi ye nkpeni isei nó wele. Yo kai nó yóriyè? Nkpò-mē kamé ne nó sí. ²² Amá Ulééca ye nkpeni akópe kémee nó lésele uu nó pansese upilasi. Nòkunélaa kpee kei re lelee ne Ulééca rí sá kani nkpeni wai nòn ne kètò-pò nfáa teneciré mē. ²³ Akópe kulaa kpee nkpo, amá lè ke Ulééca uu ye faalaa n he yee nfáa teneciré kari ye tó ne Urópiima Kirisi Yeesu kupénecò kémee n yé.

7

Isé ñi usoi yee n kpu kecáá rínanje ríka má

¹ Pinémárecò, nò písoi le pee isé n nyu. Nò kamí ne símisi. Nò paleile re kumúnjé kpe-i ke usoi uu nfáa m má kéméé ke isé ñi ukécáá rínanje máa? ² Isé kémee, unósi nkó yee n sóò úu ncée má u ne ula piké túúnne ula uyẽ un ne nfáa má. Amá ula un n kpu, isé iyee pee u ne ula kecòpe rí we ñi pee kò unósi kecáá rínanje máne. ³ Amá in te ula ye nfáa mále unósi uú ne utisi féé sóóni, pi yé u sée re unósi wásánkaí. Amá ula un n kpu, isé yee u ne ula

κεεερε ή we ή πρε uκεεάά ήναηε ήκα μάνε, un πρεέ uyε-i utisi féé n sód, úu uwásánkaí. ⁴ Pinémáρεεε, limεεε kai kó nód kέμεέ we. Isé ή kó nkpéni nókenéεάά ήναηε ήκα má, nò pikpòkpò le. Nó ne Kirisi yee keróεάά ή kpu ye ripénele ani kesé kpi. Usoi féé yee nkpéni nó te. Uyee kpu Uléεεαa uu u yukuse, tóké ne Uléεεαa pikei n wai lin kuláa má nnya. ⁵ Asei κεεάά, kumúné kpe-i karí πρεε kerómúné cire ne irósoi n le, isé ye πρεε tíyesele tòn akópe káipinkeε, an irósoi kέμεεε ró terii tòn πρεé ne lelee ye ne nkpò ή ka wai. ⁶ Tò nkpéni isé nnaηe kέμεεε lele. Tò nkpéni lelee πρεε ilási ró n tónselé anipe-i lele. Nfáasone nnaηe kέμεεε kari nkpéni isoi fale le. Ai nkpéni isé yee πρεε mekeεe keróεάά ήναηε m má anipe-i.

Isé yee lē kapi ye n sée re akópe ró nyíse

⁷ Lē nnya, tóké nkpéni re iye? Te isé ye akópe le née? Ai nkpáni lē. Amá isé yee tíyese kamí ne akópe ceri. Likumúné re isé insá πρεé m maa re: Kape ye ucó likó káipinkeε, ám yé πρεε céri yo kapi ye sée re ucó likó pikáipi. ⁸ Tinód tee tíyesele akópe aa kenémee ήναηε yenu, nen πρεε mpa yo mpuri kέμεεε picó likó káipinkeε. Isé insá n we, akópe ye kpuwaalenle. ⁹ Ne πρεε mekeεe wele ám isé nyu, nen nfáa má. Kam nkpéni i n céri, iyē ii πρεε kenémee ήναηε yenu, née πρεε kpi. ¹⁰ Ai πρεε nkpéni wai re isé yee yé πρεε nfáa né n he ye ne nkpò kέμεεε né ha. ¹¹ Isé yee tíyese ke akópe aa lē kii m ma nnya ήναηε yē áa ne kuyúí né tani aa kó ne né kópu.

¹² Isé ye Uléεεαa likó le, lē kii m ma ye kó Uléεεαa kέμεεε léerile, lin aseí tikilē lin kó nyamí. ¹³ Yare lelee ή nyamí ye nkpéni pansela lin né kopu, née iye? Ai nkpáni lē! Akópe aké ne meyíkíyiki n nyíse re a mesei akópe le, a isé yee ή nyamí kpísile aa pansese nkpò, akópe aa πρεε lē ke isé ii m ma nnya n we lin nyáni re akópe ye mesei likópe le.

Akópe nnaηe

¹⁴ Asei κεεάά, tó nyule re Nfáasone mee isé te. Amá inépiηe mela ke née tíkile. Ne we yare pi né kpísile apí ne akópe yái. ¹⁵ Likumúné re ám menéwai cire aseí kómει. Am ye fe ké ye lē kam ή la wa, amá lē kam n kóhò kam ye wa. ¹⁶ In te ám likópe kam n wai piwai la, ne ma am ηmurei re isé ye nyamle. ¹⁷ Li πρεε nyísele re ái rinécúruu née lē wai, amá akópe nyee kenémee ή we nyee lē wai. ¹⁸ Ne nyule ηmaa re lisone ái kenémee we, ne la ké re menéwee kέμεεε, lisone piwai yèè ripód né wale, amá ám ye πρεε lipiwai fe. ¹⁹ Am ye lisone kam piwai ή la wa, amá likópe kám piwai ή la kam ye wa. ²⁰ In te lē kám ή la kam ye wa, li nyíse re ái née li wai, amá akópe nyee kenémee ή we ye nye.

²¹ Ne yē te nní ke isé ii sónε. I la iké lisone wa, amá likópe lin πρεε mesére kenyále-i we. ²² Li kenéfa kέμεεε né láárúle re ké Uléεεαa isé m múllē, ²³ amá nen πρεε kó inépiηe kέμεεε isé féé icó nyáni. Isé iyē ne iyee ne kenémúné n sá ή kómειne. I

akópe ilasi né simrile in tíyeselē nen akópe nyee kenémee ní we isé tíkile. ²⁴ Linécɔ ye íwe wele! Wóo yé inépinje yee ne nkɔ́wó né n wéesi kémee né lese? ²⁵ Ne Urópiima Yeesu Kirisi ne ritiki aḿ ne Uléécáa pòone!

Lē nnya, ne kenémúnjé kémee Uléécáa isé ilasi tunle, amá nen pree inépinje kémee akópe ilasi le.

8

Lē ke usoi uu ye Uléécáa Nfaasone m má un ne we

¹ Lē nnya nkɔ́wó, pree ne Kirisi Yeesu m pénélē pin ne we ápi má re piké Uléécáa ketahai kuú ne písoi n túhaanene iwame n wai. ² Asei kecáá, isé yee ye Kirisi Yeesu kupénecɔ kémee Nfáasone ne rintiki íi ne nfáa he ye isé yee ye akópe ne rintiki íi ne nkɔ́wó weri kémee né lésele. ³ Lē ke isé ii piwai m pòone re merówee ye rínanje i paase nnya ke Uléécáa ricuruu uu wa. Uké ne akópe nyee písoi ísoi kémee ní we an pi nyikilē n feriyee nnya kuu Ukepipi tumme ne isoipinje yare pikópekóó mecɔ. Kenkɔ́wó mee lē ke akópe áá ne rínanje m má cire ne a rinyiki. ⁴ Lē nnya kari yé nkɔ́wó fe ari isoi n le yare ke isé ii m pise. Ari nkɔ́wó merówee cire tíkile tòn ne isoi le, amá tò nkɔ́wó irósoi lele yare ke Nfáasone nn m pise. ⁵ Asei kecáá, mpí pree pimewee cire n tíkile pin ne isoi le ye lē kapi ní la kemúnjé waille, amá mpí pree piisoi n le yare ke Nfáasone nn m pise ye Nfáasone kemúnjé waille. ⁶ Usoi mewee cire pitiki uké ne isoi n le yèè ne nkɔ́wó kémee u hale. Amá isoi piluke yare ke Nfáasone nn m pise yèè ne nfáa ne nkíninje kale. ⁷ Usoi mewee cire isoi piluke yèè tíyesele uu wai Uléécáa ulaarɔ. Méwee mē áme ye Uléécáa pakare, ticuruu áme yé fe meké lē wa. ⁸ Ai céreise re pree pimewee cire ilasi n tú pin ne isoi le ápi yé fe piké lelee ne Uléécáa n sá wa.

⁹ Amá ń áni kò nkɔ́wó nómenéwee cire ilasi tú nòn ne isoi le, amá lelee ne Nfáasone n sá kani tíkile, in te aseí kecáá, Uléécáa Nfaasone ye nókenéméé wele. Unyine unsá Kirisi Nfaasone m má, ái Kirisi yee u te. ¹⁰ Kirisi un nókenémee n we, aseí kecáá, nóinépinje ye kò ne akópe nnya nkɔ́wó kéméé wele, amá ke Uléécáa uu nó m pansese aseí pite nnya, Unfaasone ye nfáa nó hele. ¹¹ In te uyee pikɔ́kɔ́wó kémee Yeesu n yukuse Nfaasone ye nókenéméé we, uyee pikɔ́kɔ́wó kémee Kirisi Yeesu n yukuse yé kò tíyese nóinépinje yee ne nkɔ́wó n sá ii Unfaasone mee nókenémee ní we nnya nfáa m má.

¹² Lē nnya pimárecɔ, tò nkɔ́wó riwóme mále, amá ái pree merówee karí ne riwóme má kari yé ne irópinje mela n wai. ¹³ Nòn nómenéla n tíkile nòn ne nóínésóí n le, nò kpínine. Amá in te nò Uléécáa Nfaasone tíye nn nókenémee pikei wai nn nóinépinje mewai kopu, nó nfáa wa. ¹⁴ Pē nnéí ke Uléécáa Nfaasone nn n séni ye Uléécáa sipipi le. ¹⁵ Ai nfáa mee nó m

pansese pilási pεε iwame ne n tú kaní γοσί, amá Nfáasone mee nó n kpísi nn waise Uléécaá sipipi kaní γοσί. Mμε mee ye tíyese kari ye ricáái ari Uléécaá séi re “Apa”, “Sáa”! ¹⁶ Uléécaá Nfaasone ricuruu ye tirócuruu símisile re tó Uléécaá sipipi le. ¹⁷ Tón Uléécaá sipipi, tóo kó masí lē kuú ne ró m mé te. Tó ne Kirisi tóo kesé Uléécaá likó te. Tón Kirisi iwe kesé n li, tó ne Kirisi yé ha kesé umeyóopi kéméé n we.

Μεγόπι μεε κειρε n weme

¹⁸ Ne nyáni re íwe nnyí kémee kari neni nní ní we ne masí kepire meyoopi ke Uléécaá uu ní lesene uké ró nyíse áme níka kémee kumúηeisene we. ¹⁹ Mπά yo ke Uléécaá uu n wa ye meγíkiyiki ménle, ne kefa kесе Uléécaá uké usipipi lese uké nyíse. ²⁰ Mπά yo ke Uléécaá uu n wa ye panselle líwookóó. Ai re lircuruu mela kémee kaí ne lē wa, amá Uléécaá yee lē ne rínanje li wai. U lē wale un ne tálē te: ²¹ Ulikó kuu n wa yé kam ai rínanje mee li n caai ai ilási kémee li n tonselē anipe-i lelu, ai pεé ne liripóo n we lin kó Uléécaá sipipi meyoopi kéméé we. ²² Tó kó pεe nyule re mπά yo ke Uléécaá uu n wa ye hái ne neni-me ημόópulenle, lin íwe le yare ke memárenlō ame ye unósi n kēheni. ²³ Amá ái pεe lē ηmane. Tó ne kó ημόópulenle tón ne meγíkiyiki mé te tó mpí ke Uléécaá uu nní Unfaa n laanse, uké mesei ró γοσί yare usipipi uu kó rínanje mee mekee-me ró n caai anipe-i ró lese. ²⁴ Amá tó tálēne tón mé. Pitá pē kémee ηmane ke Uléécaá uu tiróyu lō. Usoi un lē kuu n tálē un mé n nyáni, ápi ye pεe re u ne tálēne. Usoi yé fe uu lē kuu n nyáni maa re u kó tálēne u méε? ²⁵ Amá in lē kári n nyáni kari tálē, tó ye li m ménle ne ikari.

²⁶ Limεcō ke Nfáasone póo ye kó ró lē te ári páápu nnya. Asei kecáá, ári piyómeyáhaa kémee lē kari yéé n we nyu. Amá Nfáasone ricuruu yee kerócaá Uléécaá yáasile ní ne iηmōpi yee ii nnóo ne kúmaa ní we kerócaá u tēni. ²⁷ Kei ke Uléécaá yee mπά úye kefa n nyu uu ye ne lē ke Nfáasone nn ní la nké m pise ceri. Nfáasone yèè Uléécaá pikó kecáá yáasile aí ne umela sá.

²⁸ Tó kó nyule re mπά yo yèè pεpεe Uléécaá ní la ne lisone kale. Lipite pεe nní pē kuu lē kuu piwai ní la nnya n sée. ²⁹ Uléécaá ye tíyesele re pē nnéi kuu mekee-me n céri uu kó mekee-me pi wée piké Ukepipi mecō n we, Ukepipi kē keké pεe pimáreco kulúí kémee kefoi kuu m mári. ³⁰ Pē nnéi ke Uléécaá uu mekee-me n yekei re piké lē n we, u kó lipite pē séele, pē kuu n sée, u kó pi pansesele aseí pite, pē kuu m pansese aseí pite, u kó ríyu pi waisele.

Uléécaá nla ye piyεle

³¹ Tó nkpéni mmú kémee re íye? Uléécaá un kerócaá n kpálē, wóo yé pεé ne ró kēηene? ³² Ukepipi cire kúu kanne re áke kape

íwe li, amá u ke kpísile uú ne ntónéí akópe nnya nyóonse, íye kai yé ppe wa úu yé ne uipeeléē kē nnya mpa yo ró mí pa? ³³ Wóo yé fe uú ne pē ke Uléécaā uu n wée túhaane? Liute úu we. Likumúnjé re Uléécaā yee ye usoi pansese aseí ute. ³⁴ Wóo yé fe uu akópe pí pa? Liute úu we. Likumúnjé re Kirisi Yeesu yee kpu, áí kō kei ne ripá, amá u nkpo kēmee yisile, Uléécaā kuluke-luke-mē kuu kényukótonē-i tú un kerócaá u welu! ³⁵ Yoo yé fe ai Kirisi yee ró ní la anipe-i ró lese? Iwe píima née mpócaai née piwéekuse née nkú née mpáráí née nkpo piloró née nkpo ricurruu ηmaa? ³⁶ Lē kai nní Nléécaasimé ritelé kēmee wólaalē te:

Pó nnya kari mesére nkpo lorólē

pin tó nyáni yare isánj kápí ne kesareyáí-i pikópe n tósu. ³⁷ Amá tó lē nnéí kēmee uyee nní ró ní la nnya feriyele áí ne kētō.

³⁸ Ne meyíkíyiki nyule re líka áí yé fe líké níla mmē kēmee ró lese. Ai nkpo, áí kō nfáa, áí kō piléécaatumē, áí kō liféé linyine lee rínanje m má, áí kō nfáani líkó née masí kepire líkó, ³⁹ áí kō kecáá líkó líka, áí kō lelee metene ní we. Líka mpuri áí we. Urópiima Kirisi Yeesu nnya ke Uléécaā uu ró nyíse re u ró lalē. Lē nnya, líka mpuri ke Uléécaā uu n wa, áli we lee yé ní fe ai Uléécaā nla kuu ró n nyíse kēmee ró lese.

9

Isirayeli pikó ne Uléécaā rinōo kuu n yekei nkó

¹ Lē kam nní mí maane ye nsímései le. Ne Kirisi ukó le, ám kiraase. Uléécaā Nfaasone ye tíyesele am céru re aseí ye nye.

² Asei ye nye re tinépbó ye meyansei caailenle nen kō mesére kenéfa-i ne íwe pansente. ³ Né ppe Uléécaā pise re uké anóo né wa tó ne Kirisi tóké túúnne líké pinémárecō, tó ne pē kapi mpuri nsei i m mári yoriye. ⁴ Pi Isirayeli pikó le ke Uléécaā uu m pansese upikó, pin umeyōopi kēmeé we. Pē kuú ne nkómēine sée uu isé pí pa, uu kō pí céési lē kapi yé uinyóonse n wa, uu rinōo pí yekei.

⁵ Uléécaā ye hái ppe mekēe-me pipikpure wéele. Kirisi ricurruu ye ukepire ukó le, tōn kei kapi ketē nké kecáá u m mári m paine. Kirisi uyee ppe kō mpa yo fe. Uyee Uléécaā yee mpa píyēi ipakare n te. Amí!

⁶ Ai we re usoi uké musí re Uléécaā rinōo ári nkpeni rínanje níka má. Ai re Isirayeli pikó nnéí ppe Isirayeli pikó yíkíyiki.

⁷ Limēcō, áí re Apiraham kumare pikó nnéí ppe Apiraham sipipi yíkíyiki. Uléécaā ye Apiraham maa re:

Isaaki kēmeé kaa sipírē yenune api ye ripónyíri si séi. ⁸ Lē nnya, áí Apiraham sipipi nnéí see Uléécaā sipipi. Uléécaā ye maa re usipipi yíkíyiki see nní sē kapi Urinōo kuu n yekei kecáá mí mári. ⁹ Asei kecáá, tinōo tee n yisunu ye ntí:

Ké ne kelaane nní icō m peme, Sara un kewántisi má.

10 *Ai ne kei ημανε ripá. Limεcɔ kai kɔ Repeka pinjmanε keté kέmεé we. Urósáyaha Isaaki yεε pεε piketé usaa.* 11-13 *Uu pεε kahane pi m mari, ápi pεε kɔ kahane lisɔne née likópe n wa. Mpá ne lē, Uléεcaa ye pεε Repeka maa re: Uwéése yé pansε uwá ulasi yare kai n wólaalē te: "Yakupu ipuri kamí la, am Esau ikó yúlu." Uléεcaa kemúnjé kéké ne n wa nnya kai lē wa. Ai kesoi pipi mεwai kuú pailē un ne wéékee, amá uricuruu kemúnjé kέmεé kai léeri kuu ye ne usoi wée.*

14 *Lē nnya, tó nkpéni maa re íye? Te Uléεcaa úu aseí ute née? Ai nkpáni lē.* 15 *U pεε Moisi maa re: Nen úye n la kέ íwe tē, ne ye liute íwe ténle, nen kɔ úye n la kέ ne kefa fénne, ne ye liute ne kefa fénnele.* 16 *Lē nnya, ái usoi mela kέmεε léeri, ái kɔ usoi ηjmóópú kέmεε léeri, amá Uléεcaa yeε ye usoi íwe n té ημανε kóló kέmεε kai léeri.* 17 *Lē ke Uléεcaa uu Esipiti Uyɔopi maa re: Ne pó lésemεle re kέ ne pó ritiki kέ ne nnénaηe nyíse rinényiri tiké ne ketē nnéi rinkóónú nnya.* 18 *Lē nnya, Uléεcaa un úye n la uké íwe tē, u ye liute íwe ténle, un kɔ úye rikij n la uké tákaase, u ye liute rikij takaasele.*

Uléεcaa kuwɔi ne upiwetu

19 *In n la unyine yé fe uu né pise re: In lee ni, yo nnya ke Uléεcaa uu ye péé ne pisoí cési? Wóo yé mpí fe uké umela kesi?* 20 *Pó kesoi pipi, póo úye póóké ne Uléεcaa n kήηne? Ketúhu yé fe akε umóme pise re yo nnya kaa nní né móo?* 21 *Utúhumóme ye ncée mále uké ne lē kuu ní la metipiperé wa. U yé fe uu mεpéré mεse mē kpísi uu ne ketúhu móm, api ye ne líyukóo ke wai, uu kɔ kecɔ móm, api ye kē ne likpárakóo wai.*

22 *Uléεcaa ye pεε lalε uké ukuwɔi ne unnaηe pinyine kέmεε nyíse. Pεpεε sitúhu sē kapi ye ne likpárakóo n wa. Amá mpá ne lē, uu umεcire tini uu pεpεε péé ne nkpɔ n sá m múlē un tikij tápaalē.* 23 *U kɔ péé lalε uké picɔ kέmεε nyíse re umεyɔopi áme kumúnjé má. Pē kuu íwe tē. Pεpεε sitúhu sē kapi ye ne líyukóo n wa. Pē kuu kɔ mεkke-mε wée re piké umεyɔopi kέmεε n we.* 24 *Lελεε nní tó mpí kuu nní n sée. Ai kɔ Pisui fi ημανε, amá ne mpuri sanε pikó kuu sée.* 25 *Lē ke Uléεcaa uu Osee ritelé kέmεε maa re:*

Mpuri mme mεε ín pεε nnékó kam sónti kέ sée re nnépuri. Mpuri mmē isoí kám ye pεε ní la kam sónti kέ sée re nnépuri lala píima.

26 *Pē kam ye pεε ní maa re:*

Ani pinékó, kam sónti kέ sée re Uléεcaa yeε nfáa n te sipipi.

27 *Antepu Esayi pó ne kɔ Isirayeli pikó kecáa nsímé maa re: Mpá Isirayeli sipipi siké kam siké kulúí n we yare mínimaa ritime nnyene, pisoí nkáripí nnyine ημανε riyu ke Uléεcaa uu lólune.* 28 *Upíima ye rinóo tē kuu n yekei waine ne kέtɔ-pɔ, ketē kecáa ái nkpáni séséne.* 29 *Lē ke Esayi uu mεkke-mε woi re:*

Uléécaá, ketē ne keyóme ute unsá pee ntópuri kémee pinyine n tíye,
 tó pee pansela yare Sotəm pikó,
 Koməari pikó kari yé péé ne menyine n we.

Isirayeli ne nfatene nsímé

³⁰ Lē nnya, tó nkpéni maa re íye? Te mpuri sane pikó pee ápi n wéési piké pansé asei pite ye kefa kapí ne u n tene nnya pansé asei pite. ³¹ Isirayeli pikó pee n ημόσπυλῆ piké isé ritiki piké ne pansé asei pite pṵo pee meníhélólu, ápi lē kapí pee ní la yē. ³² Iye kai pee lē wa? Ápi wéési re piké ne Uléécaá kefa tene. Amá pi péé lalé piké piricuruu liwaiwai nnya pansé asei pite Uléécaá inipee-i. Kei kapi péé ne “ripare tee ye písoi n lóise rikpau.” ³³ Tipare tē nsímé mee Nléécaasimé ritelé kémee wólaalē te: Nṵ yē, ne Siyṵ ketē-pṵ ripare yekeile tee ye písoi rinkpouse ne kuparecaṅaa kpee ye písoi n lóise. Amá nkó yee ripare tē ne kefa n tene úu isei meluke má.

10

¹ Pimárecṵ, kenéfa nnéi mela ne lē kam Uléécaá n welu yee re uké nnépuri pikó riyu lṵ. ² Né fe am asei kecáá maa re pi meyíkiyiki Uléécaá pikéi kémee ημόσπυλῆ. Amá menyuwe ye pee pi párlenle. ³ Ápi ceri lē ke Uléécaá uu ye n tíyese usoi úu ne pansé asei ute, ápi pee piicee cire n wéési piké ne pansé asei pite, ápi pee lē ke Uléécaá uu ye usoi m pansese asei ute pitíki yulu. ⁴ Kirisi ye isé rínanṅe paasele re Uléécaá uké pē nnéi pee ne kefa u n tenelē pansese asei pite uinipee-i.

Nkó yee Uptima ne kefa n tenelē tiyu ke Uléécaá uu ye lṵ

⁵ Nsímé mmē ke Moisi uu lē ke usoi uu ye isé rintíki úu ne pansé asei ute kecáá ní wói ye mmú re: Usói nkó yee isé kecáá n sṵne yé isé iyē nnya nfáa yē. ⁶ Amá lē ke Uléécaá uu ye usoi nfatene nnya m pansese asei ute nkó ye mmú re: Kape mepócíre m písei re wóo yé keyómecaa ritaá? Li nkpáni yare pṵ lē teele re wóo yé ha Kirisi súíseme. ⁷ Néé kape kṵ mepócíre m písei re: Wóo yé nkpṵ kuhore kémee súípṵ? Li nkpáni yare pṵ lē teele re wóo yé fe uu pikpṵkpṵ kémee Kirisi leseri. ⁸ Li mpí Nléécaasimé kémee wólaalē te íye? Li wólaalē te:

Kepómee ne mpónṵ-i ne kepófa-i ke Nléécaasimé nr̄ we.

Nfatene nsímé mmē kari n yóólē ye mmē. ⁹ Pṵn ne mpónṵ písoi keyu-i n símisi re Yeesu yee Uptima, pṵn kṵ kepófa-i ne kefa n tenelē te Uléécaá ye pikpṵkpṵ kémee u yukuse, Uléécaá yé ripóyu lṵ. ¹⁰ Lē nnya, usoi un ukéfa-i ne Uléécaá kefa n tenelē kuu ye Uléécaá inipee-i pansé asei

ute, un n ηmurei uu háa, Yeesu uu uriyu lolu. ¹¹ Uléécaa Nsímé ritelé ye maa re:

Nkó yee ne kefa u n tenelē, uu isei meluke má. ¹² Líka ái aseii kecáá Usuifi ne mpuri sane ukó kecōpe kóólē. Upíima use ke pinnéi api má. Pē nnéi pee urinyiri n sélei kuu ye ulikó meyá he. ¹³ Li kō Nléécaasimé kémee wólaalē te:

Upíima yèè nkó yee urinyiri n sélei riyu lole.

¹⁴ Amá íye kapi yé urinyiri sée, pinsá ne kefa u n tenelē? Iye kapi yé kō pee uyē kecáá nsímé kápi píkaí n kómaalē ne kefa tene? Iye kapi yé kō ukecáá nsímé kō, unyine unsá unsímé rin-yóó? ¹⁵ Iye ke písoi api yé nsímé riyóó, pinsá pinyine n tumme re piké riyóó? Lē kapi Nléécaasimé kémee wólaalē te: A tíye pepepe nsímé n yóólē nsē ye pinyáni nyamí kpa. ¹⁶ Amá pē kapi rin-yóó ápi pinnéi Nsímé Kεcire mmē ηmurei. Esayi ye uritelé-i wói re: Upíima, wóo nkpáni mmē kari rin-yóó kutu ricō? ¹⁷ Lē nnya, nsímé ke usoi uu ye n kō mee ye tíyese uú ne kefa tene. Nsímé ke usoi uu ye n kō mee nní Kirisi nsímé kapi n yóólē.

¹⁸ Ne pise re: Yare ápi pee nsímé mmē kō, née íye? Pi n konle! Li Nléécaasimé kémee wólaalē te:

Pimetē ye nípá yei tule.

Pirinō ari písoi hái ketē ketō-pō tulu.

¹⁹ Ne re ké kō pise re: Isirayeli pikó ápi mmē kō, née íye? Moisi ye likecáá rinō pese re: Uléécaa ye maa re:

Né tíyese nókenéfa aké ne mpuri nnyine pikó pee ápi kuséi ní we re nsoipuri tóosi. Né kō tíyese aní ne mpuri nnyine pikó pee ápi mesōhō méka m má wóosi. ²⁰ Esayi ricuruu uu ikari wai uu yóó re: Uléécaa ye maa re:

Pepee ápi pee né n wéési pee né yé,

pepee ápi líka né m písei kam menécire nyíse. ²¹ Amá u Isirayeli pikó nkó maa re:

Keyáa ne keriyu kam sásikεe re ké tó ne mpuri pakareciré mee nnékó ní késu kecōpe nyóonse.

11

Uléécaa úu Isirayeli pikó fóm

¹ Lē kam pise re: Uléécaa ye umpuri fómle née? Ai yé lē! Tinécúruu ye kō Isirayeli ukó le. Ne Apiraham kepirē le nen kō Penyamεε mpuri ukó. ² Uléécaa úu umpuri kuu hái mekeeme n wée fóm. Nō Uléécaa Nsímé ritelé kelō kē léise, née yo? Kei ke antepu Elii uú ne Isirayeli pikó ne n wóosi uú ne Uléécaa téni. ³ U kei maa re: Upíima, pi antepuye pee ne mpónō n símisi kónle api sipónyóonsehúú foresi. Menécire kóló kai tíye, pin kō la piké né kpu. ⁴ Te íye ke Uléécaa uu rinō u pese? U u pese re: Ne písoi ákotokú aseii menécire yekeilenle pee ápi píkaí Paali

* anui n wúlalẽ. ⁵ Limɛɔ ke Uléécáa uu kɔ nfáani ketẽ nké-i písoi nkáripí ne uipeelée wée un umɛcirɛ yekeilẽ. ⁶ Lẽ nnya, nfanare ke Uléécáa uu ne pi wée, ái re pimɛwai sɔne nnya. Insá lẽ, Uléécáa ipeelée íi yé pɛe ipeelée yíkíyiki. [In kɔ re pimɛwai sɔne nnya, ái pɛe ipeelée kuu pi nyíse. Mɛwai sɔne ihée íi ipeelée ihɛ kapi ye usoi n he.]

⁷ Lẽ nnya, íye nkpéni? Tɔ maa re Isirayɛeli pikó ápi lẽ kapi n wéesi yẽ. Amá pɛ ke Uléécáa uu pikeɔpɛ n wée nmanɛ pɛe lí yẽ ai pitórɔɔ atu tápisi. ⁸ Li Nléécaasímé kémɛe wólalɛ te:

Uléécáa ye pimesɔhɔ rikipile, uu piinipɛe yarii ápi ye pɛe yẽ, uu kɔ piatu tápisi ápi ye pɛe kɔ hái ne neni-mɛ. ⁹ Tafiti pɔ ne kɔ maa re:

Pianyá iluke iké pi panse ripine ne kei kai yé pi n tí liké kelólé-mɛ ne pi ha piké pɛe pimɛwai kulaa yẽ.

¹⁰ Piinipɛe iké nyíinu ápi kape ye yẽ.

A tíyese piké mesére ritírí n kpúmínlẽ.

¹¹ Ne pise re: Lẽ nnya, Isirayɛeli pikó ye loole ái nkpáni pikai kuyise wee? Ai nkpáni lẽ! Amá pikelólé ye tíyesele Uléécáa uu mpuri sanɛ pikó riyu lɔlu re pikefa keké tóosi nnya. ¹² Pikelólé ye tíyesele ketẽ nnéi ake Uléécáa likó yénu, pikupakarɛciré aku tíyese mpuri sanɛ pikó api Uléécáa likó yénu. Lẽ nnya, Isirayɛeli pikó nnéi pin nkpéni Yeesu Kirisi rintiki, Uléécáa likó yé pɛe kumúnjé m máa?

Mpuri sanɛ pikó riyu melale nsímé

¹³ Nɔ mpuri sanɛ pikó kam nkpéni ne mánɛ. Néɛ Kirisi utumɛ yeɛ mpuri sanɛ pikó keɔpɛ n keisi. Kai nní lẽ, lí né láárúle re pikei pɛe anénípe-i we nen pi wai. ¹⁴ In n la, lí yé tíyese am nnépurí pikó kufatoi yukuse ái ne pikeɔpɛ pinyine ayu lɔlu. ¹⁵ Uléécáa ye Isirayɛeli pikó ilúké ritéle uu pɛe u ne isoipuri tɔrɔɔ pikó keɔpɛ nsímé nyóɔnse. Un nkpéni kɔ piketonɛ-i pi m pɛɛpɔ, íye kai yé pɛé n we? Lí yé nkpáni yarɛ ke usoi uu ye n kpu uu pɛeri!

¹⁶ Pin iluke n wa api ifoí wée api Uléécáa he, lí nyísele re Uléécáa yeɛ itórɔɔ nnéi te. Pin kulée kunyine inínj n kpísi pin Uléécáa n he, lí nyíse re Uléécáa yeɛ ku te ne kuilese-pɔ. ¹⁷ Pisui fi ye wele yarɛ Olifiyee kulée kapi n támisi, Uléécáa uu kuilese inyine kérii uu iripɔhɔ kpɛkpɛe méwoo n le ilese mɛelú. Pɔ nkó, pɔɔ nní mpuri sanɛ ukó, pɔ wele yarɛ Olifiyee kulée kpɛe méwoo n le ilese. Pi pɔ kpísile api mémɛelú pɔ mɛelúse, pɔn nkpéni kulée kapi n támisi inínj meni níru. ¹⁸ Lẽ nnya, kape ilése iyẽ kapi n kérii n nyáni re íi kepóyu-i líka tu. Pɔn mɛpócíre n taáselẽ, a n nyu re ái pɔɔ nnínj topori, amá nnínj mɛe pɔ topori.

* 11:4 Paali ye pɛe pilée píima pinyine le.

19 Pó maa re: Pi ilése iyē kériile piké ne iripòhò né rimeelúse nnya. 20 Asei ñmaa ye nye! Pi i kériile re ñi nfatene má nnya, amá mpófatenē nnya ke pòò we. Kape mepócíre n taáselē, amá iwame iké pò n we. 21 Pisuiŋi pēe Olifiyee kuléé kapi n támisi ilese, nṛpá ne lē Uléécaá úu pi kañne. Pòò nní nlése kapi rimímēelú, kape n nyu re pò kuu yé kañne. 22 Lē nnya, a Uléécaá nfanare ripaí aa un-yupape paí. U ne pēpēe kepire u riñtò kényu páápúle, uu kutu pi pasa uu pò rínare wai. Lē nnya, li piŋe re pòké unnare ncee n tikilē. Insá lē, u yé kò pò tiké yare kapi ye nlése rinké mecò. 23 Limecò, pē pin nfatene n yē, u yé kò pímeelú pi pēse. Uléécaá ye rínare mále uké ne pímeelú pi pēse. 24 Lē nnya, pò nkó pòò áa nní Usuiŋi, pò we yare Olifiyee kuléé kpeé méwoo n le nlese. Pi nlése mmē tikéle api kpē kapi n támisi kecáá tóresi, ái kò pēe re pò kpē nlese yíkíyiki le. In te Uléécaá ye lē wa, íye kúu yé pēe Pisuiŋi pēe ñi we yare kuléé kapi n támisi ilese kapi n kérii isitonē-i i pēse?

Uléécaá yé Isirayēli pikó nnéi riyu ló

25 Lē nnya pímarēcò, ne la ké nó símisi áni kape ne lelee nní m pékaalē kecáá m palei, áni kape kò ne nómenécíre n nyáni yare nò pisòhò le nnya. Isirayēli pikó kunai kémēe, pinyine yé pikómē n yulaalenle Uléécaá uu ha ne ipuri sanē nnéi pisoì umpuri kecáá pikpápò n tenē. 26 Uléécaá uu pēe Isirayēli pikó nnéi riyu lolu yare kai Nléécaasimé kémēe n wólaalē te: Siyòò-pò ke Úyulale uu léerine.

U yé tíyēse Yakupu kumare pikó api kepire pítò u yá.

27 Nkómēine mee tó ne pē kecòpe n wene ye mmē kumúnjé kpe-i kam piakópe pi n sáreine.

28 Pi Nsimé Kεcire yeŋe api pēe panse Uléécaá pilaarò, ai tó wáánáse. Amá ke Uléécaá uu nní pēe pipisaayaha n wée nnya, u pi lalē hái ne nkpéni-me. 29 Uléécaá uu ye lē kuu usoi ne nfanare n he yosí, uu ye kò pē kuu n wée kecáá kemúnjé conse.

30 Nó ne kò pēe Uléécaá pipakare yeŋe. Amá ke pē apí pēe kò nní kupakarecírē m má nnya, Uléécaá uu nkpéni nó íwe téni.

31 Limecò ke pē apí kò nkpéni Uléécaá pakarelē te uké nó íwe té nnya. Amá u yé kò nkpéni pē nómenécò íwe té. 32 Uléécaá ye sisoipipi nnéi kupakarecírē kémēe yálenle re u la uké sinnéi íwe té nnya.

Uléécaá ye ipakare te

33 A tíyē Uléécaá memá ye piye kpa. Umewéésēsòhò ne umenyuwe ye címúle áme kutepine we! Wóo yé fe uké uketahai kuu rinkéne ceri? Wóo yé fe uké ukemúnjé kuu n wai aseì kò?

34 Li Nléécaasimé kémēe wólaalē te:

Wóo Upíima kemúnjé nyu?

Wóo yé re u yé fe uu mesòhò u kpa?

³⁵ Wóo mefoí linyine u heelē liké ne n we re u yé liute pihēe ceei?

³⁶ Ukeméé ke nǵá yo ai léeri. Uyee tíyese ke nǵá yo aí we. Umekó kémee ke nǵá yo ai kò we. Uléécaá yee nǵá píyeyi-pò ipakare te. Amí!

12

Isoi fale piluke Uléécaá pikei kémee

¹ Pimáreco, lē ke Uléécaá uu nní íwe ró n tē nnya, ne nó ημόópυςelenle re ani nóμενécíre kpisi ani u he yare inyóonseese kecíre. Inyóonse iyē iké n kpáiiḷ in kò ne u sá. Lē kani yé u yáási ai aseí m má. ² Ani kapere ketē nté pisoí mēwai n tikilē. Amá ani tíyese Uléécaá uké mesòhò fale nó he meké nó consese. Kei kani yé pēé ne Uléécaá mela ceri. Nó lisone ne lelee ye u n larisi ne lelee ní nyamí ne kētò-pò ceri.

³ Kefa ke Uléécaá uu ne né n fénne nnya, ne la ké nónnénéí maa re úka uu kapere ye umecíre n taáselē liké tǵsí, aí kò pēe aseí má. Amá ani ye kemúnjé wa keké ne n sá. Uléécaá ye nǵá úye nfatene ne kumúnjé kunyine hele. Mǵá úye uké ne ukepá m pálē.

⁴ Ipinje ise ke usoi uu má, iyē in ilése kulúí má, ilése iyē in pikei pikó pikó wai. ⁵ Limeco nǵá kari nní kulúí ní we, tǵ wale ipinje ise tǵ ne Kirisi kupéneco kémee, tǵn ntónéí muleinelē yare ke usoi ipinje ilése ii nní m muleinelē meco. ⁶ Amá nǵá úye ne ulikó ye ní ke Uléécaá uu ne nfanare u n he. Li pise re nǵá úye uké ihēe iyē kuu n yǵsí ne pikei nǵone wa. Uléécaá un úye n he re uké antepu pikei n wai, liute uké ye Uléécaá rinyiri ne símisi uu lipikei ne unfatene nnéí n wai. ⁷ Uléécaá un úye n he re uké picǵ lē, uké ye upikei n wai lin ne pisoí léni. Uléécaá un úye n he re uké n céési, li pise re uké n céési. ⁸ Uyē kuu n he re uké ye picǵ ikari rikpáse, uké picǵ ikari n kpariise. Uyē kuu n he re uké kefa n láárú, uké ye ne nfanare he. Nkó yee iwéése n tǵ uké nǵone upikei n wai. Nkó yee píwেকǵó n léni pǵóké ye pi lē ne mpǵonare.

⁹ Nla nín kapere kecáá kecáá nkó. Ani mēwai kǵpe n kǵhò. Ani lisone piwai ne kǵyu m mahani. ¹⁰ Ani n lakaane yare ke pimáreco api ye n lákaane meco. Mǵá úye uké ye uuco pakare uu ye ríyu u waise. ¹¹ Ani kekē-i n tolú, áni kapere siká m má. Ani n ημόópυḷē nǵn kefa kesē ne Upiima pikei wai. ¹² Nórinépǵó riké lē kani n tálē nǵn mē nnya n láárú. Ani lelee nó n wéékuselē ne n niǵú. Ani piyómeyáhaa ne kǵyu m mahanlē. ¹³ Ani ye Uléécaá pikó pēe ncǵj kémee ní we lē. Ani kapere ye písáneyǵó ne siká wa.

¹⁴ Ani ye pepere nó n wéékuselē tinǵó sǵne ritikise. Ani ye pisoí rinǵó sǵne ritikise, áni kapere ye úka anǵó wa. ¹⁵ Piye pin mpǵonare kémee n we, nó ne pē ani kesē mpǵonare-i n we, piye pin n tēni, nó ne pē ani kesē tē. ¹⁶ Nó ne nópinéco ani nfasimé m

pénélē. Ani kapε limáa-maa ne líyukóō ne nómenécíre m músu. Amá ani ye lē ke úka úu ne kutu n cólē kuwéé-mē nókenémúnē pεse. Ani kapε nómenécíre n nyáni re nō mewéesesōhō mále.

¹⁷ Ani kapε ye unyine mewai kópe ne mewai kópe héele. Ani riηmóōpú ani ye mπά úye keyu-i lisone wai. ¹⁸ Lin yo kuwai n we, in te nókenéméé kai yé léeme nó ne mπά úye nóké ne n láárúne, ani li wa. ¹⁹ Pinésáne lala kecire, áni kapε ye mewai kópe ke pisoi api nó n wa nórinécúruu pi héele, amá ani ye riyá Uléécaā ricuruu uké ukuwōi pi nyíse. Li Nléécaasimé ritelé kémee wólaalē te Upiima ye maa re:

Née ye usoi mewai kópe u héele. Née ye mπά úye mewai u ceei.

²⁰ Li kō wólaalē te:

Nkū nn upóláarō n we, a u he uké li, nníré nn u n we, a u he uké n ntí.

Pōn ye lē n wa, anakale wéé kaa lē uriyu kecáá kōonu.

²¹ Kapε tíye mewai kópe meké pó feriyε, amá póoké lisone n wai aá ne mewai kópe feriyε.

13

Li pise re tóké kuyu piwéése m pakarelē

¹ Li pise re mπά úye uké ye kuyu piwéése pakare. Iwéése íka íi we yee íi Uléécaā kémee n léeri. Uléécaā yee piwéése mpí nní pεe nní ní we tonsente. ² Lē nnya, nkó yee kuyu piwéése pipakare n yúlu ye lē ke Uléécaā uu ní la pipakare yulule. Mpí pεe lē pipakare n yúlu ye pimécire nsímé wéésile re Uléécaā uké ne pi túhaane. ³ Usoi un lisone n wai, ái we re uké kuyu piwéése kewuu n túúni. Amá pepεe mewai kópe n wai kai pise re piké kuyu piwéése kewuu n túúni. Nénte áa la póké kuyu piwéése kewuu n túúni? In lē, a lisone n wai, pó yé kapi yé pó m pakare. ⁴ Uléécaā pikei kémee kapi lē we piké ne pó n léni liké ne pó sonesi nnya. Amá pōn mewai kópe n wai, kepówuū keké n túúni. Ai méwoo kapi atéhe múlilē piké ye usoi kutu ripasa. Uléécaā pikei kémee kapi we nnya kapi ye ne uwaikópekóō túhaane api kutu u pasa uké yé te Uléécaā ye ne u wóōsile. ⁵ Lē nnya, li pise re mπά úye uké kuyu piwéése m pakarelē. Ai kutu pipasa nnya kani yé pi m pakarelē. Amá li pise re nóké pi m pakarelē te lē kai ne nósínefa-i nó sá re nóké wa nnya. ⁶ Lē nnya kani kō nní lampoo héele. Uléécaā yee kuyu piwéése tonse re piké lē n wai piké ne upikei kémee n we. ⁷ Ani ye mπά úye lē kaní ne riwóme u m má u héele. Ani ye ulampooyóō lampoo héele, ani ítōhō uyεε ítōhō n yósu héele. Ani ye uyē kai m pise re nóké n wuru wuri, ani kō uyē kai m pise re nóké ríyu waise, ríyu waise.

Usoi ne ucō kecōpe nla

⁸ Ani kapε ye úka ne riwóme m má, insá ríla riwome kani yé nómenécōpécire n lukaane. Nkó yee picō ní la ye Uléécaā isé

ritikile ne iketo-pò. ⁹ Isé yee ní maa re: Kape iwásá wa, kape usoi kpu, kape ye yáai, [kape ye ucò kecáá nnòome wa] kape ye ucò líkò káipi, ne isé icò nnéi ye isé nnyí kèmeε pénelenle re: A upòcò n la yare kaa ripòcúruu ní la. ¹⁰ Nla rín ye usoi cò mewai kópe wa. Lẽ nnya, nkó yee usoi cò ní la ye isé ritikile ne iketo-pò.

Usoi mecire picápine uké ne Yeesu Kirisi mepεεme m mé

¹¹ Nò nkpéni nyule itunje iyē kèmeε kari nní ní we. Li tule re nòké lè nnòni kèmeε yisi. Itunje iye-i ke Kirisi uu yé tiróyu n lò ye nkpéni meyá ne tó rikòle ai tósu péé uye-i karí péé ne Kirisi kefa pítene n kóraane. ¹² Kesine ye ketene tule, keyáa kē yé nfáani tu. Tóké kunmaha kèmeε mewai keró cáá lese tóké fóm, ari pee itòpilū kapi ye ne metéi kèmeε n tó kpísi ari múlú. ¹³ Tò lale ntósé nké n nyamí yare lè kapi ye metunjetéi ne n sòne. Lẽ nnya, tóké merócire tí ne pilukecaainkee anyá ne pítaniré ne méwoo méwoo piwai ne mékperinkpe isoi ne picéñaankee ne kufatoí. ¹⁴ Ani Upíima Yeesu Kirisi isoi kpísi ani tani uké nónésoi kecáá m paílè. Ani kape tíye nónépinje iké ilási nó tónse iké pee ilikáipi-káipi nó n waise.

14

Ani kape ye nòpinéyómeyáhaacò akópe m palè

¹ Ani ye pepεε ápi nfatene kèmeε m páápú yòsí. Ani kape ye n wéési nòké alari pikeméé m má. ² Unyine yé musí re u yé fe uu nípá iluke íye mpuri le, ucò nkó yee úu nfatene kèmeε m páápú pòon ayéhepei ñmane le. ³ Amá nkó yee nípá iluke íye n le úu kape uyee inyine n kóhò n lómiiε. Nkó yee iluke inyine n kóhò páa kape kò nkó yee nípá íye n le akópe m palè. Liriyíkí re Uléécaá ye kò uyē yòsile. ⁴ Pòó úye, pòóké ne ucò ukéikò akópe m palè? Un upikei nísòne n wai néε unsá nísòne pi n wai, uukeisaa kái ne yē. U yé kam uu nísòne wai, liriyíkí re Upíima ye ñnanje mále uké ne u lè.

⁵ Unyine yé m músu re keyáa kenyine ye kecò fele, ucò pòó re sikucò ye ku. Li pise re nípá úye uké lè kuu meyíkíyiki ukéfa-i m músu n tikilè. ⁶ Nkó yee m músu re keyáa kenyine ye kecò fele ye lè waile uké ne Upíima ríyu waise. Nkó yee nípá iluke íye n le pòó ne kò náásile uké Upíima ríyu waise. Lẽ nnya uké i n le, liriyíkí re u ye iluke iyē kecáá Uléécaá pòonesele. Nkó yee úu n le pòó ne kò lè waile uké ne Upíima ríyu waise. Lẽ nnya, úu kape ye i li. Uyē ne ye kò lè nnya Uléécaá pòonesele. ⁷ Asei kecáá, tó úka úu uricuruu mekócire nnya nfáa má, úka úu ye kò uricuruu mekócire nnya kpu. ⁸ Tòn nfáa m má, Upíima mekò kèmeé kari nfáa má, tòn kò n kpu, Upíima mekò kèmeé kari kpu. Lẽ nnya, nípá tòn n kpu néε tòn nfáa m má, tó Upíima pikó le. ⁹ Kirisi ye kpule uu pεeri un nfáa má re uké ne pikpòkpò ne pepεε nfáa m

má Upiima. ¹⁰Yo nnya ke pɔ́ɔ pɛe upɔ́cɔ akópe palē? Née yo nnya ke pɔ́a upɔ́cɔ waiselē? Tɔ ha ntónéí Uléécɔa keyu-i sínle uké ne ró túhaane. ¹¹Li Nléécaasimé ritelé kémee wólaalē te: Née Upiima, ne nfáa mále.

Pisoi nnéí yé kam api kenéyu-i wúla.

Pisoi nnéí api kɔ Uléécɔa ríyu waise. ¹²Lē nnya, ḿpá tó úye ye sóntile uké uricuruu ne unnɔ́ lē kuu n wa Uléécɔa símisi.

Kape t́ye upɔ́cɔ uké ṕɔ́ nnya akópe wa

¹³Lē nnya, ári kape ye merɔ́cɔpɛcire akópe m pasiiɛ. Ani yekei re áni yé líka wa lee yé núnécɔ rinkpóuse née lee yé kelólé-mē ne u ní ha. ¹⁴Ne nyule, am kɔ tó ne Upiima Yeesu kupénecɔ kémee yénu ŋmaa re líka ái liriýíkí-me líkperinkpekɔ́. Amá úye un m músu re linyine ye líkperinkpekɔ́, uricuruu kái ne mékperinkpe má. ¹⁵Pɔ́n lipóluke-luke nnya upɔ́cɔ ripɔ́ɔ n caaise, ái níla kémee kaa lē sóne. Kape lipóluke-luke nnya t́ye uyē nnya ke Kirisi uu n kpu uké pɔ́. ¹⁶Ani kape ye wa picɔ́ piké lelee ne ńɔ́ n sá nnya nkópe yē piké símisi. ¹⁷Uléécɔa iyɔ́pi lí piluke ne piníré nkó nnyine kémeé we. Amá lē ke Nfáasɔne nn ye n he nkó ye mu. Lelee nní aseí ne nkíŋniŋe ne mpóɔnare. ¹⁸Nkó yee lē Kirisi pikéi n wai ye ne Uléécɔa sále, pisoi ṕɔ́ ne ye kɔ u n waiselenle.

¹⁹Lē nnya, tɔ́ké ye lelee ye ne nkíŋniŋe ní ka ne lē kari yé ne n ŋmóópúsenelē wéési tɔ́n ne kesé papisi.

²⁰Kape lipóluke-luke nnya Uléécɔa mewai caai. Asei kecáá, liluke-luke líka ái mékperinkpe má. Amá in te usoi yé iluke lí, ái lē nnya uucɔ́ ne kelólé-mē sí, ái nyaḿ te uké i lí. ²¹Li nyam te usoi úu kape isare lí née úu kape píta n ntí née úu kape ne lelee ye uucɔ́ ne kelólé-mē ní ha ne rikɔ́, [née úu kape lelee yé uucɔ́ m pepire née lelee yé rinárei u n waise ne rikɔ́]. ²²A Uléécɔa keyu-i lē kaa ripó́cúruu kepófa kémee nsímé mmē kecáá ḿ músu wa. Nkó yee lē kuu m músu re lisɔ́ne n wai ye únarekome le, in te úu likemee nkópe níka ne umecire túhaane. ²³Amá nkó yee uliluke-luke nnya n tíru un kɔ pɛé ne lí le ye umecire akópe palenle. Liriýíkí re umewai áme nyíselē te ukéfa kémeé kai léeri. Lē ke usoi uu ye n wai un tíru ye akópe le.

15

A ye lelee yé upɔ́cɔ rinŋmóópúse wa

¹Tó mpí, tóo nní nfatene kémee m páápú, lí pise re tɔ́ké pɛpɛe ápi kahane m papisi rinareí ne kutu ricɔ́ ari lelee ne ró ní sá piwai yá. ²Lí pise re ḿpá úye uké ye lisɔ́ne wa líké uucɔ́ larisi líké ne u n léni un ne nfatene kémee papisi. ³Kirisi úu pɛé ne lelee ne u n sá kutu cɔ́lē, amá u pɛe wailé yare kai Nléécaasimé kémee ukécaá

n wólaalē te: Alē nyē kapi pś Ulééca n lámaankē ye kenécáá pēemele. ⁴ Lē nnéi lē nni hái mekē-me n wólaalē ye wólaalenle liké ne ró n céesi. Li pise re Nléécaasimé ritelé tē tiké tíyese tóké pikáhá-káhá fe tóké kō ne tirópō n we tōn ne lē kuu n yekei re u yé ró pa mé. ⁵ Ulééca yē ye n wa usoi uú ne káhá-káhá uu kō ne uripō n we uké tíyese tóké Kirisi Yeesu mēwai n tikilē, mpá úye ne ucō pin ne kemúnjé kesē má. ⁶ Lē nnya, ani nónnénéí ripéne ani rinóo rise kēme Urópīma Yeesu Kirisi Usaa Ulééca pakare.

Isoipuri nnéi nnya ke Kirisi uú ne Nsímé Kεcire ka

⁷ Ani nómenécōpεcire nsōne m múnlē yare ke Kirisi uu nó ní yōsí uu múlú mecō, liké ne Ulééca rinyiri riñtaáse nnya. ⁸ Asei kecáá, Kirisi ye pansεle Pisui fi ukεikō uké ne lē ke Ulééca uú pēe n yekei re u yé pipisaayaha wa n wa nnya. Un lē n wa, liké pēe nyíse re u ye lē kuu ní ma wale. ⁹ Mpuri sanε pikó pś né kō íwe ke Ulééca uu pi n tē nnya urinyiri ritaáse, yare kai ke Nléécaasimé kēme n wólaalē te:

Lē nnya kam isoipuri kecōpe ripónyiri haane

am kō siyóme yom amí ne tipónyiri taáse. ¹⁰ Li kō wólaalē te:

Nó isoipuri, nó ne Ulééca pikó ani kesé mpōonare yē! ¹¹ Li kō wólaalē te:

Nó isoipuri nnyí nnéi, ani Upīma rinyiri ritaáse,

Isoipuri nnyí nnéi iké u ritaáse! ¹² Esayi pś ne kō woi re:

Isai keyase ye sōntile keké isoipuri

pikó kecáá m paílē.

Pi yé kam apí ne u n tálē.

¹³ Ulééca yē ye usoi ripō n larukuse uké nfatene kani m má ne ritiki uú ne mpōonare ne nkínjine meyā nó he. Nfáasone nnahe nké lē kani m mé titaáse.

Pōoli ye ncée mále uké woi yare kuu nni ní woi

¹⁴ Pinémáreco, tinécúruu ηmaa ye nyule re nō mpá yo kēme mēwai sōne waille. Nō kō menyuwe nnéi mále nōn kō tulaalē te nó fe ani nómenécōpεcire n célaane. ¹⁵ Mpá ne lē, ne ritelé ntí kēme isímé inyine meyā ne kényu mahanle am wólu ké ne lē kani pinyuwe m máalē nó léise. Ulééca kefa kuu né ní fénne ye lē ncée né he nen ne lē nó wólu. ¹⁶ U ne né ke fénnele re ké mpuri sanε pikó kēme Yeesu Kirisi rinyiri riyóó. U né wéle uu ilúké yekei re ké Unsímé Kεcire riyóó mpuri sanε pikó piké ne m panse inyóonse ye ne Ulééca n sá nnya. Nfáasone yé tíyese apí n we yare ihεe ye ne u n sá kapi ilúké n yekei. ¹⁷ Lē kam nni tó ne Kirisi Yeesu kupéneco kēme n wai nnya, né fe am Ulééca keyu kēme rikókōri n wai. ¹⁸ Liriyikí re ám yé kaha ké nféé nnyine rikpápō, insá lē ke Kirisi uú ne né rintíki uú ne wai re mpuri sanε pikó piké ne Ulééca n waise nkó. Nnésímé ne menéwai meé tíyese kuú ne lē wa, ái née wa. ¹⁹ Ulééca Nfaasone meé lē

mewaisanja ne mewai píima wapisi nń ne nyíse re n rńnaŋe mále. Lelée tíyese kam fe am hái Yerusalem-pò Kirisi Nsímé Kεcire meýǎ yóó amí ne Ilirii tulu. ²⁰ Ne waisele re ké Nsímé Kεcire riyóó kei ke úka úu kahane Kirisi nkó rńka n kó ái kape wa re ne ucò rikui kuu n yekei kecáá mmele ritòsi nnya. ²¹ Ne lē waile yare lē kapi Nléécaasimé kέmee n wóí re:

Pē kápi pikai unsímé n símaadē yé kam api u yenu.

Pepee ápi unkó rńka n kómaadē yé kam api n-asei kom.

²² Lē nnya, kaí ne nkpeni tu, ám kahane kéyu n yē ké nókenéméé hapò. ²³ Amá pikei ápi nkpeni silò se-i ne né we. Hái aŋmē anyine-me kai ripòó né we re ké pilóólú nó hapò. ²⁴ Amá ne lalē nen píyei Esipaanyi n tósu, ké nókenéméé ritikipò ké nó rilóólú tóké nkáripí nókenékúrí tone rinépòó riké kpu, ani pee limemáá né léni amí ne nnécée nòŋ. ²⁵ Amá Yerusalem kam itunje nnyí kέmee tósu ké ha Uléécaá pikó pee kei-pò ní we lē kelene. ²⁶ Uléécaá pikó pee Masetuwaani ne Akayii-pò ní we ye símaane re piké siwóó tóhò piké ne Uléécaá pikó pee Yerusalem kuyu-i ní we pin íwe má lē. ²⁷ Piricuruu pee ne piripòó lē wa. Asei kecáá, li kò pee pise re piké lē pi wa. Liriyíki re Pisuifi ye Uléécaá piyulale ne mpuri sane pikó hóonele, ápi lē ke Uléécaá uu pi n he ne mpuri sane pikó yè. Lē nnya, li pise re mpuri sane pikó pòóké kò pē ne pilikó kapi m má lē. ²⁸ Nen pikei pē m masí, nen kò ítòhò iyē pi rimmúise, né pee nókenéméé ritiki amí ne Esipaanyi tómpò. ²⁹ Ne kò nyule re nen ha nókenéméé n hapò, Kirisi yé ne né ritiki uú ne meýǎ nó kpá.

³⁰ Pimáreco, Urópíima Yeesu Kirisi rinyiri kέmee ne rńla ke Nfáasone nn tó n he kέmee kam nó ημόópúselē te ani ye kenécáá Uléécaá yáási. Ani Uléécaá yáási ani atəpi né n léni re ³¹ ám kape pepee ápi Yutee keteni-i Uléécaá m pakarelē anipe-i lóipò. Ani kò iwele ne né lē te Uléécaá pikó piké ha ítòhò iyē kamí ne nní Yerusalem n sí nšone yosí. ³² Lin lē n wa, kam yé pee nókenéméé tuiپò ne mpòonare. Uléécaá un kò n la, am nókenékúrí tone am nkáripí wénte. ³³ Uléécaá yee ye nkíŋniŋe n he uké nónnénéí kekúrí n we. Amí!

16

Pòoli ye uricuruu písoi yáási

¹ Ne uróyíi Fepee yee Senikirresi-pò Uléécaá icápine kέmee pikei n wai nó pááipòle. ² Ani nšone Upíima rinyiri kέmee u yosí yare kai m pise re Uléécaá pikó piké yóoine. Ani kò ne kutu u n colē, non lē nnéi kuu yé nó m pise re ani u wa kέmee u léni. Uyē ticuruu ye kò písoi meýǎ lénle uu kò né léni.

³ Ani kò Pirisili ne Akilasi yáási. Pinékeico ye pi. Tó ne pē tó kesé Kirisi Yeesu kekei kέmee we. ⁴ Pi nkpò heirele apí ne

nnéfáa yósu. Ai menécíre née pi pònnese. Ulééca icápine nnyí nnéi pikó pɛɛ mpuri sane pikó kémee ní we ye kò pi pònnesele. ⁵ Ani Kirisi pikó pɛɛ ye pikɛyò-i n cápine nnéi yáási. Ani kò unésáne lala Epayinɛeti yáási. Uyɛɛ Asii kuwéé-mē mefoi ne Kirisi kefa tenɛ. ⁶ Ani Maari yɛɛ nókenécáá meyá n náasi yáási. ⁷ Ani pinémáɛɛɔ Anturonikuusi ne Yuniyasi yáási. Tó ne pē ne pɛɛ kesé kukpaniilee-i wele. Pi Kirisi pitumɛ pinyine le ke pisoio api ní la hái. Ticuruu pi pɛɛ Kirisi pikó le née kelene panse uukó. ⁸ Ani Upíima kupénɛɔ kémee unésáne lala kecire Ampiliyatuusi yáási. ⁹ Ani urókɛicɔ Uripɛɛ yáási. Tó ne uyē tó Kirisi pikei kesé wai. Ani kò unésáne lala Sitakiisi yáási. ¹⁰ Ani Apelɛɛsi yɛɛ n nyíse rɛ u Kirisi ne kefa tenelenle yáási. Ani kò Arisitopuuli keyò pikó yáási. ¹¹ Ani unémáɛɛɔ Erootiɔyò yáási. Ani Narisiisi keyò pikó pɛɛ Upíima ne kefa n tenelē yáási. ¹² Ani Tirifɛɛni ne Tirifoosi yáási. Pinósi pinyine ye pi, pɛɛ Upíima pikei n wai. Ani Perisiiti yáási. Unósi unyine isoi kam ní la hái lo. U meyá Upíima pikei kémee náásile. ¹³ Ani Rufuusi ke Upíima uu n wée ne uuni ke née ye kò n sée rɛ unéni yáási. ¹⁴ Ani Asenikiriti ne Filekòɔ ne Herimɛɛsi ne Paturopasi ne Herimaasi ne pimáɛɛɔ pɛɛ pikɛmɛɛ ní we yáási. ¹⁵ Ani Filolòki ne Yuli yáási ani kò Neree ne uuyei ne Olimpasi ne Ulééca pikó pɛɛ pikɛmɛɛ ní we nnéi yáási.

¹⁶ Ani nómenécɔpɛɛcire yáhaane ani memáɛɛɔ pirane. Ulééca icápine nnéi pikó ye nó yáási.

Nsímé tɔrɔ

¹⁷ Pimáɛɛɔ, ne ikari nó kpáselenle rɛ ani nómenécíre tí ne pɛɛpɛɛ pikóólentɛne ne picókòi n sónaari. Lē kapi n wai ne lē kapi n céési ye ne icélaa iyē kani ní yósi memíi wele. Ani pikékúrí rinyòsò. ¹⁸ Ai Urópíima Kirisi pikei ke lipite pē mpuri api lē wai, amá pikuloi likó kápí ne náási. Pi ye nnólari ne akéhe ne fele api pɛɛpɛɛ ápi líka kumúnjé n nyu kiraasente. ¹⁹ Amá in nóɔ, nípá úye ye nyule lē kani Upíima m pakarelē. Lē nnya ke rinéppò ari nó nnya láárú. Ne la rɛ ani mɛwéésɛsɔhɔ m má nɔn ne lisɔne wai, nóinésoi iké n kpáiiilē nɔn ne likópe kaase. ²⁰ Ulééca yɛɛ ye nkínɛɛɛ ne he yé nfáani Setani ritékéé uu nóanána metene u wai.

Urópíima Yeesu uké ípɛelée nó nyíse! ²¹ Unékeicɔ Timotee ye nó yáási. Pinémáɛɛɔ Lusiyuusi ne Yasò ne Sosipatɛɛ pò ne kò nó yáási.

²² Née Pòli utelɛwòle, Terituusi yɛɛ rítelē ntí ní wói. Nē ne kò Upíima yɛɛ tó ne nnó m pɛneselē tinyiri ne nó yáási. ²³ Kayusi yɛɛ ukɛyò-i kusáne né ní yósi ye nó yáási. Ukɛyò-i ke Kirisi pikó nnéi api ye cápine api keyóme yáási. Kuyu siwóó ucápine Erasiti ne urómáɛɛɔ Kuwaritusi pò ne kò nó yáási.

[²⁴ Urópíima Yeesu Kirisi uké ípeeléε nónnénéí nyíσε! Amí.]

Ipakare tərəə

²⁵ Ani tíye təké Uléécaα pakare. Liriyíkí re u yé fe uu wai ani nfatεne kémεε pelu. Yeesu Kirisi Nsímé Kεcire kam n yóólē kuu yé ne lē wa. Nkεmεé kuu lεlεε hái mekεε-me m pékaalē lesεne uké ró nyíσε. ²⁶ Li nképni lē ke antepuyε api n wói ne rinóε ke Utenεciré Uléécaα uu n hε nnya metéí kémεε léemεle lin nyáni, ai kə nképni tíyεσε ketē nnéí pisoι api li ceru piké ne Uléécaα n waise api kə ne kefa u tεne nnya.

²⁷ Uléécaα mεcire kóló yεε mεwéésεsəhə ute. Liké ne Yeesu Kirisi ritiki təké ne ríyu u n waiselē hái ne nípá píyεi-pə. Amí!

Títelē foí ke Pōoli uu Korenti pikó n wói

Lelee rítelē ntí kémee ní we

Korenti ye pee Kirisi ketē kémee kuyu píima le. Nsoipuri mee kei n finu nín kumúnjé má. Pikireki ne Róm pikó ne ketunjeleeme pikó inyóonse ye pee kei we. Pōoli ye Uléécaá icápine ye Korenti-i ní we karií (UPM 18:1-18). Pōoli uu kei tone yare aḡmē até kumúnjé, uu tíyese mpuri sane pikó api Uléécaá icápine loni. Efeesi kuyu-i ke Pōoli uu n tóne ai náḡai kuu yé rítelē ntí n wói (16:8).

Lē nnya kuu ri n wói ye nní: Kulowee keyó pikó kuú ne kō te Uléécaá icápine ye kériine, pisoi pin Kirisi pitume tési. Te pitele ne mefine kópe ye icápine kémee lonle (1:11). Melírū, Uléécaá icápine pikó pee Korenti-i ní we ye rítelē u papole pin isímé u písei.

Lē ke ifaaci iyē ii n kériinele ye nni:

1. Anó kuu isímé kapi u m písei kecáá m pese (1-6): Nsímé kapi rin-yóó mee nkpéē, aí pepee n tin-yóó. Yeesu Kirisi pitume ye pinnéí Uléécaá pikeikó le (1:10-4:21) Mefine kópe nsímé (5:1-6:20)
2. Menóyóó piicōḡ mpehē mpehē kecáá (7-15): Pisóonne ne ritáne pitone (7) Inyékii ne inyóonse sare kecáá nsímé (8.1-11:1) Icópine kémee mewee ne Upíima kupéneco iluke (11:2-34) Nfáasone ihēe ne lē kari yé ne i n keisi (12-14) Nkpó kémee meyiye (15)
3. Lē ke Pōoli uu piwai ní la ne iyáhaa kuú ne rítelē ntí tenese (16).

Iyáhaa

¹ Nē Pōoli ke Uléécaá uu umela kémee m pansese Kirisi Yeesu utume ne unéco Sōsiteeni, ² tóo Uléécaá icápine pikó pee Korenti-i ní we rítelē ntí wólu. Tó pē nnéí ke Uléécaá uu n lése uu iyaa yekei uu pi ne Kirisi Yeesu péne uu pi pansese upikó yáasi. Tó kó pē nnéí pee ní pá yei-pó ní we, pin kesé Upíima Yeesu Kirisi rinyiri sélei yáasi. Yeesu Kirisi ye Piupiima le. Uyee kó tó Upíima. ³ Urósáa Uléécaá ne Upíima Yeesu Kirisi piké ípeeléé nó nyíse api kó nkíninje nó he!

Lisone ke usoi uu ye Kirisi kémee nyé

⁴ M pá píyei kam ye nó nnya Uléécaá pōnese re u nó ne Kirisi Yeesu kupéneco kémee ípeeléé nó nyíse nnya. ⁵ U nó ne Kirisi kupéneco kémee mesōhō nnéí nó hele ani panse linnéí kémee pimámá, aí ne tósu nsímé piyóó ne menyuwe kéméé. ⁶ Kirisi kecáá nsímé kari nó rin-yóó ye nókenémee iníḡi wale rísonē.

⁷ Lē nnya, nó mpí nóo nní m mé te Urópiima Yeesu Kirisi yé keyáa umεcire lese uu nyíse, nfáasone lihεεheε líka ái nó párilē. ⁸ Uléεcaa uyē yé nó m múlilē non ne nyenu, aí ha ne keyáa tōrōo tulu re ápi kapε nókenécáa ncaai ríka yē keyáa kē ke Upíima Yeesu Kirisi uu n sónti. ⁹ Uléεcaa uyεε nó n sée re nó ne Ukepipi, Urópiima Yeesu Kirisi nóké ripéne ye aseí ute le.

Mekóólentene mee Kirisi pikó kecōpe ní we

¹⁰ Pimáρεo, ne Urópiima Yeesu Kirisi rinyiri ne nó pise re ani rísone n kómεine, non kō nsímé nse símisi. Mekóólentene áme kapε nókenécōpe n we, amá ani kesé lise ne n náási non kō kemújé kesε má. ¹¹ Pinémáρεo, Kulowee keyō pikó ye né símisi re íkenene ye nókenécōpe wele. ¹² Liasei re pisoí pinyine ye nókenécōpe we, api ye maá re Pōli ke pē api tíkilē, picō re Apoloosi ke pē api tíkilē, picō api kō re Piyεε ke pē api tíkilē. Picō pōo kō re Kirisi ke pē api tíkilē! ¹³ Kirisi ye kériinelenlé? Yare Pōli kapi nó nnya kunapéékōó kecáa kpu née Pōli rinyiri kapi ne míni nó wóle?

¹⁴ Ne Uléεcaa pōonese kám Kirisipuusi ne Kayusi memáá nó úka ucō míni n wóle nnya. ¹⁵ Lē nnya, úka úu yé fe uké re rinényiri kapi ne míni nó wóle. ¹⁶ Ne léise re ne kō Sitefanaasi keyō pikó míni wóle, amá am pakare re ne kō unyine ucō piwóle rikpá. ¹⁷ Kirisi úu né tumme re ké pisoí míni wóle, u né tummele re ké Nsímé Kecire riyóó. Ai kesoi pipi mesímésōhō kamí ne n yóólē. Insá lē, Kirisi nkpō kuu kunapéékōó kecáa n kpu rín líka yoriye.

Yeesu Kirisi yεε Uléεcaa nnaŋe ne umεwéesesōhō

¹⁸ Kirisi nkpō kunapéékōó kecáa nsímé ye pepεε ncée m pō kémεε nnírisimé le. Tó mpí riyu ke Uléεcaa uu n lō ye nyáni re Uléεcaa nnaŋe ye mu. ¹⁹ Uléεcaa Nsímé ye maá re: Né mpí pεε m músu re pi mεwéesesōhō má mεwéesesōhō caai, am mpí pεε m músu re pi menyuwe má menyuwe waise méwoo.

²⁰ Lē nnya, pepεε mεwéesesōhō m má ne isé picélaa ne nfáani ketē nké písíményuwe pin yei n we, piké léeme piké símisi ké kō nké. Uléεcaa ye nyísele re lē kapi ye ketē kecáa n sée re mεwéesesōhō ye nnírisimé le.

²¹ Mesei ke sisoipipi ási ne simεwéesesōhō cire fe síké Uléεcaa céri kei kuu umεwéesesōhō n lése uu nyíse. Lē nnya ke Uléεcaa uu re u yé pepεε ne nsímé mmú mee nní ní we yare nnírisimé kefa n tene riyu lō. ²² Pisuífi re pinsá mεwaisaŋa n yē, ápi yé ŋmurei. Pikireki pōon mεwéesesōhō wéesi kelene. ²³ Amá Kirisi yεε kunapéékōó kecáa ní kpu nkó ke tōo símisi. Nsímé mmē rín Pisuífi kémεε kuŋmurei we re piké ne kefa n tene, n kō mpuri sanε pikó kémεε nnírisimé le. ²⁴ Amá Kirisi yεε Pisuífi ne

Pikireki pē ke Uléécaā uu n wée kέmεέ Uléécaā nnaηe ne Uléécaā mewéésēsōhō. ²⁵ Lελεε ní we yare Uléécaā nnirisimé ye sisoipipi mewéésēsōhō likó fele. Kei ke Uléécaā uu ye n wa yare unárei ye sisoipipi rikōhō likó fele.

²⁶ Aní ripaí, pimáρεσ, aní yénu isoi iyē kέmεέ kaní pεε ní we Uléécaā uú ne nó wée. Pē kani n nyáni re pi mewéésēsōhō má ne pináηe-naηe ne píyukóó ápi nókenécōpe kulúí we. ²⁷ Lē ke sisoipipi asi n kpíílē te linírikó ke Uléécaā uu ye kpísi uú ne lē ke sisoipipi asi n kpíílē te mewéésēsōhō likó séése. Lē ke sisoipipi asi n kpíílē te lináreikó ke Uléécaā uu ye kpísi uú ne pεpεε m músu re pi pináηe-naηe séése. ²⁸ Lελεε ái sisoipipi inipεε-i ríyu m má née lē kapi n lómiise née lελεε ái líka n tulaalē ke Uléécaā uu ye ne lελεε ye siinipεε n yi riffíse. ²⁹ U ye lē wale re úka úu kape ne n fe uké ukeyu-i umεcire ririááse nnya. ³⁰ Amá Uléécaā ye nó wéele uu nó kpísi uú ne Kirisi Yeesu nó péne. Uyεε merówéésēsōhō mee Uléécaā-i n léeri. Uyεε tíyesele kari Uléécaā inipεε-i asei pite. Uyē nnya ke Uléécaā uu ró pansese upikó, uu akópe kέmεε ró lese. ³¹ Ai pεε nkpeni wai yare kai Nléécaasimé ritelé-i n wólaalē te:
Uye un n la uké umεcire ritaáse, uké lē ke Upíima uu n wa nnya umεcire ritaáse.

2

Pōoli ye yóólē te pi Kirisi kunapéékóó kecáá karií

¹ Pimáρεσ, kam nókenémεε n hápō am Uléécaā nsimé asei nyee m pékaalē nó símisi, ái mesíményuwe píima menyine née awéésēsōhō pape-pape anyine kamí ne nó símisi. ² Ne pεε kenéfa-i wale re ám kape Yeesu Kirisi memáá linyine lico nókenémεε yé, ái ne tósu Yeesu Kirisi kapi kunapéékóó kecáá ní karií. ³ Menárei kam nókenémεε hápō, nfasimé ne iwame píima in né lonaalē. ⁴ Ai menésiményuwe mee anélémpi née mmē kam n yóólē kέmεε pikei wai. Amá Uléécaā Nfaasōne nnaηe mee nó nyíse re mmē kam n yóólē ye asei le. ⁵ Ai we re nónnéfatenε nké sisoipipi mewéésēsōhō kέmεε n leeri, amá li péé we yare nké Uléécaā nnaηe kέmεε n leeri.

Uléécaā mewéésēsōhō

⁶ Amá mewéésēsōhō ke née kō pεpεε nfatene kέmεε m pi céési. Ai sisoipipi née nfáani ketē nké mekóó née ketē nké kecáá piyōōpi ipaa yeε keyáa n tenene mekó. ⁷ Uléécaā mewéésēsōhō ke née pisoí céési. Mekεmεε ye címúle, men kō pékaalē. Uléécaā uké kelene ketē ne keyómεε n wa, u pεε yekeile re mekecáá kai yé ne ritiki arí ne umeyōōpi yenu. ⁸ Ketē nké kecáá uyōōpi úka úu mewéésēsōhō mē ceri. Pin pεε me n ceri, ápi yé pεε Upíima yeε meyōōpi n te kunapéékóó kecáá karií. ⁹ Limεσ kai Nléécaasimé ritelé-i wólaalē te:

Lẽ ke úka úu píkai n yénaalẽ née ke úka úu píkai n kómaalẽ.

Lẽ ke úka úu píkai m múnjaalẽ te li we.

Lẽ nnéi ke Uléécaá uu wa uú ne pεπεε u ní la m mé.

¹⁰ Uléécaá ye ne Nfáasone ritikile uú ne tó li nyise. Mesei ke Nfáasone nn ye mpá yo perei, ticuruu aí ne Uléécaá simúnjé see keméε-pɔ m pékaalẽ péne. ¹¹ Usoi úye yee yé fe uu lelee usoico kεfa-i ní we ceru? Insá uricuruu. Limecɔ ke úka úu yé fe uké Uléécaá likó céri, insá Unfaasone mecire. ¹² Ai kɔ nkpeni re keté kecáá kemúnjé kai tó he. Amá Uléécaá yee ípeeléε ró nyise uu Unfaasone ró he tóké ye ne ulikó céri. ¹³ Ai sisoipipi mewéεsesɔhɔ kari ye ne linsímé símisi. Amá lẽ ke Nfáasone nn tó n céesi kari ye ne linsímé símisi. Pεπεε Nfáasone m má kari pεε lẽ Nfáasone likó céesi.

¹⁴ Amá usoi nkó yee úu Uléécaá Nfaasone m má úu yé fe uké Nfáasone likó kɔ. Li ye u n we yare nnirisimé ye mu. Kai nní re uyee Nfáasone m má ηmane yee yé fe uu liasei kom nnya, uyee úu Uléécaá nfaa m má úu yé fe uké liasei kɔ. ¹⁵ Usoi nkó yee Nfáasone m má yee yé fe uu mpá yo ceru uu kóolene úka úu yé nnyine yε uké u maa. ¹⁶ Li Uléécaá ritelé-i wólaalẽ te:

Wóo Upíima kemúnjé nyu?

Wóo yé fe uu mesɔhɔ u kpá? Amá Kirisi kemúnjé ne tó kekó ye keεε le.

3

Uléécaá pikeikó kecáá nstmé

¹ Pimáreɔ, aseí kecáá ám fe ké ne nó símisi yare pisoí pεε Uléécaá Nfaasone m má. Ne ne nó símisile yare pisoí pεε pikemúnjé cire ne n sóne, yare pisoí pεε kɔ ne Kirisi pitiki kémee riwá n tiselẽ. ² Mmẽ kam nní nó n símisi ye we yare mεpe kapi ye kewá fenfɛí n nyense, aí iluke mule-mule inyine. Li we re áni kahanε iluke mule-mule kuluke n tu. Ne nkpeni-me ricuruu, áni kahanε ikuluke n tu. ³ Li we re aí Uléécaá Nfaasone mee nó séni. Ke kufatoí aku nní nókenéɔpe ní we, áni kɔ kómεine, aí li lẽ nyíselenle re nɔ rinárei málee? Aí li lẽ nyíselenle re aí Uléécaá Nfaasone mee nó séni? ⁴ Uɔ yee un m maa re: Pɔɔli ke née tíkilẽ, uɔ uu re: Apoloosi ke née tíkilẽ.

⁵ Wóo mpíi Apoloosi? Wóo mpíi Pɔɔli? Nénte tɔ ntónéi Uléécaá pikeikó kpárá le, kaí ne rintiki aní ne Yeesu kεfa tene. Mpá úye ye upikei ke Upíima uu u ní pa waille. ⁶ Née kuléε támesi, Apoloosi uu míni ku yakasi, amá Uléécaá yee ku peise. ⁷ Lẽ nnya, aí uyee n támesi yee linyine wa née uyee míni ku n yákasi yee linyine wa. Amá Uléécaá yee ku m peise yee mpá yo wa. ⁸ Uyee n támesi ne uyee míni n yákasi ye sále. Mpá úye ye pikeɔpe sóntile uké lẽ kuu upikei n wa ihéε yási. ⁹ Uléécaá ke

τόω νε κεςέ κεισι. Νό γε nkpéni wa yare ukεcαρε νέε ukulee kuu m móm.

¹⁰ Uléεcαα γε νε κεφα νέ fénnεε uu tíyεσε αní n we yare umóme sοhοο yεε rikúí n yekei, ucο uú weri uu rikεcάά móm. Lē nnya, li pise re nípá úye uké n nyu re íye kuu rikεcάά móm. ¹¹ Li we re rikúí ye piyеkei máálenε. Tετεε Yeεsu Kirisi. Úka úu fenε uké rimemáá riféé rinyine rícο yekei. ¹² Úye un wura νέε nwoóweni νέε apare néíkóó νέε ana νέε ahóoyui νέε ayúí n kpísi un ne rikúí tē kecάά m mō, ¹³ li keyáa sóntile liké nípá úye pikei lese liké nyíσε. Nna yé ha ketúhaaneyaa kē ketúnjé n wele, Uléεcαα uu pεε nípá úye likeikei nkεmεε waipο aí ne nyíσε re li nyamí νέε ái nyamí. ¹⁴ Úye likeikei linsá nna mmē kέmεε n tore, liute yé ihéé yosí. ¹⁵ Amá úye likó lin n tore, uyē ye loó. Uléεcαα yé uriyu lο, amá li pεé wele yare nna kecοpe ke liute uu lompo uu léeri.

¹⁶ Ani nyu re nο Uléεcαα keyο le, Unfaasone nn nókenéméé wee? ¹⁷ Úye un ke n fori, Uléεcαα yé kο liute fori. Li we re Uléεcαα kekó ye ke. Nόο nni lē ukeyο kē.

¹⁸ Nό úka úu kapε umεcire kiraase. Nό úye un m músu re u ketē nké kecάá sisoipipi mεwéεsesοhο má, liute uké pansε yare uníri uu pεé ne meyíkíyiki wai uyεε mεwéεsesοhο m má. ¹⁹ Lē ke sisoipipi asi ye n sée re mεwéεsesοhο ye Uléεcαα kέmεε nnírisimé le. Lē nnya kai Nléεcaasimé ritelé kέmεε wólaalē te: Mεwéεsesοhο pikó cire menjumpsisοhο ke Uléεcαα uu ye ne pi tí.

²⁰ Ai kο kpá re:

Upíima ye mεwéεsesοhο pikó simúnjé nyule,

un kο nyáni re ási ye líka yoriye. ²¹ Lē nnya, úka úu kapε ucο ne n tálē un ne umεcire taáselē. Li we re nόο nípá yo te. ²² Liké Pοoli νέε Apoloosi νέε Piyεε νέε ketē nké nnéi kecάá likó νέε nfáa νέε nkpο νέε nfáani ketē nké likó νέε masí kepire likó, nόο nípá yo te. ²³ Kirisi yeε nó te, Uléεcαα póon Kirisi te.

4

Kirisi pitume

¹ Lē nnya, li pise re pisoι piké tó Kirisi pitume n nyáni re to upikeikó le. Uléεcαα ye uasei nyεε m pékaalē arónipe-i wale re tóké pisoι a cereise. ² Li meyíkíyiki pise re pin úye anipe-i linyine n wa, liute uké aseι m má. ³ Ai né cónjē te nóké ne né túhaane νέε nóké pisoι kέmεé ne ketahai né tone. Tinécúruu ám kο níka ne menécire túhaane. ⁴ Am nnékópe níka kenémúnjé-i nyáni. Amá ái pεε re lelee nyíselē te ne aseι ute le. Upíima ηmane yeε nnékó túhaane. ⁵ Lē nnya, áni kapε úka kecάá níka m músu Uléεcαα itunje kuu n yekei iké kelenε tu. Ani Upíima mekame m mé. Un piyei n ka, u yé metéi kέmεε lē nnéi lee kuηmaha-i m

pékaalē pékele uu pisoι simúnē see pisifa-i ní we pérése. Kei ke mpa úye uu yé pee uipakare yosi.

⁶ Pimárecō, tō ne Apoloosi kecáá nsímé kam kpisi ké ne meyu mmé asei nó céési. Ani kape ye n náasi nōké wa liké lelee n wólaalē tifaau. Ai nyam te unyine uké ye rikókōri nnya usoi kecáá rikpá uú ne ucō n ημέlu. ⁷ Wóo pó símisi re pś ne picō fe? Pōn yo m má, ái Uléécaā yee pó li hee? Kai nní Uléécaā yee pó pa, yo nnya kaa pee mepócíre taáselē yare ái unyine yee pó pa?

⁸ Li siwōo nkpéni lē nó tórilē hái! Nō nkpéni lē pimámá le! Nō nyu re nō iyóopi lele ái ne tō. Nōn pee mesei iyóopi n tū, li yé pee ró n láarú re tō ne nnó yé i tone. ⁹ Li né we yare ketóne pírē-pō ke Uléécaā uu tō pitume yekei. Tō we yare pē kapi ye ne n túhaane pin la piké kukpépi-i pi kō. Ketē nké nnéi kecáá ne piléécaatumē ne sisoipipi inipee-i kari yánaalē. ¹⁰ Tō ne nkpéni Kirisi nnya panselē piníri, nōo pee ukupéneco kémee pansē pisōhōo! Tōo pinárei, nōo pináηe-naηe. Nōo píyukōó, úka úu tō waiselē! ¹¹ Nkú ne nníré ye ró múilenle hái ne nkpéni ituηe nnyí-i. Litane-tane ye kō ró páriilenle. Ipépi-i karí we, ári kō ketóne yíkíyiki má. ¹² Tō ηmóópúlenle tōn ne arónipe keisi. Pin tō lámisi, amá tōn tinōo sōne pikεcáá símisi, pin tō wéékuselē tōn kahari. ¹³ PISOI pin kerócáá nkópe n símisi, tō ye pi n kpurukεεle. Hái ne nkpéni ituηe nnyí-i pisoι ye ró nyánile ketē nké kecáá yare ayúí pééi-pééi née yare likpárákáo.

¹⁴ Am nsímé mmú nó wólu re isei iké nó wa, amá ne nó wólu re ké icélaa nó pa yare sinépipi lala kecire. ¹⁵ Mpa nōn n ka nōn pisoι m má ápi kúkeentene we, pee Kirisi nsímé kémee nó n nyólu, ái re pisáa kulúí kani lē má. Néε Nsímé Kecire ne ritiki amí ne wai Kirisi Yeesu kémee nōunésáa. ¹⁶ Lē nnya kam nó ηmóópúselē te ani menéco n we. ¹⁷ Lē nnya kam kenépipi lala kecire Timotee nókenémee tumpō. U asei ne Upíima tikilenle. U yé nó léise lē kam inésoi kémeé ne Kirisi n sōne, ne lē kam mpa Uléécaā icápine íye-i n céési.

¹⁸ Nókenécōpe, pinyine ye músu re ám nókenémee sōnepō, pin lē nnya rikókōri wai. ¹⁹ Amá Upíima un n la, né nfáani nókenéméé hapō ké pee yé te pepeε nní rikókōri n wai ye méwoo símisile née pi nínaηe nnyine mále. ²⁰ Uléécaā iyóopi íi nnóosimé likó linyine, amá nínaηe pinyíse ye pi! ²¹ Yo kani wée? Ké nséi ne nó léepō née ké níla ne hapō liké tō ne nnó kecōpe n láarú?

5

Isoi kpára yee Kirisi pikó-i ní we nstmé

¹ Pi mpa yei símaankeε re pisoι ye nókenécōpe isoi kpára wailē. Hái isoi kpára iyē icō íi pepeε ápi Uléécaā n wuru kémee we. Pi símaankeε re nókenécōpe, unyine ye ne usáa unōsi sóile.

² N̄on k̄o p̄é n̄e we n̄on n̄ómenéc̄íre fuuselē, ái n̄kp̄áni n̄ó we re n̄oké n̄kp̄o tone n̄oké m̄ewai m̄ē ute n̄ókenéc̄ope lese! ³ M̄p̄á ke n̄é ám̄ n̄ókenéc̄úrí n̄í we, n̄e p̄ee keném̄ún̄j̄e nn̄éi n̄e n̄ókenéc̄úrí wele. L̄ē n̄nya, n̄é n̄e uȳee isoi k̄p̄ará iȳē n̄ wai ns̄ímé pitúhaane masile yare n̄e n̄ókenéc̄úrí kei wele. ⁴ Ani Up̄íima Yeesu rinyiri n̄e n̄ cáp̄inelē k̄e keném̄ún̄j̄e k̄ém̄ee n̄ókenéc̄úrí n̄ we. Ani Ur̄óp̄íima Yeesu n̄nan̄je k̄ém̄ee ⁵ liute uȳē Setani anipe-i wa uké u wukei uké k̄pu Uléécaá uké p̄ee fe uké keyáa k̄ē ke Up̄íima Yeesu uú n̄e p̄isoi n̄ túhaanene uriyu lo.

⁶ Ai lis̄one linyine kaní n̄e nn̄i n̄ómenéc̄íre taáselē. Ani nyu re n̄kp̄ónót̄o p̄ite f̄íi p̄ee ye pik̄p̄ee nn̄éié nyép̄ukusee? ⁷ M̄ewai k̄ópe ye we yare n̄kp̄ónót̄o p̄ite. L̄ē n̄nya, ani n̄ókenéc̄ope me lese, ani p̄é n̄ we yare pik̄p̄ee fale p̄ee ápi n̄kp̄ónót̄o p̄ite m̄ má. L̄ē ticuruu kani nn̄i piwée máálē. Pi Kirisi kp̄ule yare ír̄ós̄an̄ kari ye n̄e n̄kp̄o melóó anȳá n̄ li. ⁸ L̄ē n̄nya, t̄oké anȳá nȳē li n̄kp̄ónót̄o p̄ite kp̄ure n̄e ík̄iraase n̄e rik̄p̄ák̄ará ári kape n̄ we. Amá t̄oké anȳá nȳē li n̄e ak̄p̄ónó nȳee áa p̄ite m̄ má, n̄e kefa k̄ese n̄e aseí.

⁹ Ne r̄itelé f̄oi t̄ē kam n̄ó n̄í w̄ói kam̄ n̄e nt̄i rink̄p̄á k̄ém̄ee n̄ó s̄ímisi re n̄ó n̄e isoi k̄p̄ará pik̄ó áni kape líka k̄ém̄ee m̄ p̄enelē. ¹⁰ L̄ē kam̄ nn̄i n̄ó n̄ s̄ímisi, ái p̄isoi k̄p̄ará mesame ket̄ē kec̄áá n̄ee nw̄óonaap̄i pik̄ó n̄ee piyaaluke n̄ee p̄ep̄ee piléé n̄ nȳóonse ns̄ímé kam̄ s̄ímisi. In p̄ee l̄ē, ket̄ē nk̄é kec̄áá kani p̄é leluñe. ¹¹ Ne lalē k̄é n̄ó s̄ímisi re úye un t̄e u Kirisi ukó le, un k̄o p̄ee isoi k̄p̄ará wai, un nw̄óonaap̄i má n̄ee un piléé nȳóonse, n̄ee un p̄isoi lámaankee n̄ee un útapome n̄ee uyaa, áni kape líka k̄ém̄ee m̄ p̄enelē, áni kape ye ricuruu iluke n̄e liute rip̄éne. ¹² Inéyo n̄e ket̄hai pik̄ó nk̄ó. P̄ep̄ee Yeesu n̄ tik̄ilē kaí n̄e s̄á re n̄oké n̄e túhaane. ¹³ Uléécaá ye p̄it̄ahaik̄ó túhaanene. Li Nl̄éécaasimé ritelē-i w̄ólaalē t̄e: Ani usoi k̄p̄áaree n̄ókenéc̄ope lese.

6

Kirisi pik̄ó m̄ec̄op̄ec̄ire sit̄hai p̄iséleine ns̄ímé

¹ Picé pin unyine n̄e uuc̄o kec̄ope n̄ we, yo n̄nya k̄áni ye Uléécaá pik̄ó k̄ém̄ee túhaane, ani ye p̄é ha p̄ep̄ee ápi Uléécaá n̄ wuru k̄ém̄ee túhaane? ² Ani nyu re Uléécaá pik̄ó p̄ee masí sisoipipi nn̄éi túhaanenee? In n̄kp̄éni re n̄ó ke Uléécaá uu kp̄ísine re ani n̄e sisoipipi nn̄éi túhaane ní, íye kai wa k̄áni ye p̄ee fe n̄oké sisimé s̄íns̄ap̄i túhaane? ³ Ani nyu re t̄óo masí n̄e piléécaatume túhaanenee? Yo ye p̄ee n̄kp̄éni ket̄ē nk̄é kec̄áá sisimépi? ⁴ Yo n̄nya ke picé ap̄i ye pin unyine n̄e uuc̄o kec̄ope n̄ we, ani ye p̄é ha p̄ē ke úka úu Yeesu pik̄ó kec̄ope n̄ k̄éeni k̄ém̄ee túhaane? ⁵ Ne nn̄i s̄ímisile re lik̄é isei n̄ó wa. Yare úka úu n̄ókenéc̄ope m̄ewéeses̄oh̄o má un yé fe uu ns̄ímé pim̄árec̄o kec̄ope k̄énee? ⁶ L̄ē n̄nya, li p̄ee p̄ise re Yeesu ukó n̄e uuc̄o pik̄é sit̄hai

n séleinee? Ai kō pēe rē pēpēe ápi Kirisi n tíkilē kēmeē kapi yé pitúhaane haa?

⁷ Nōn nómēnécōpēcīre sitahai n séleine, li nyísēle rē nō loole hái. Yo nnya káni ye n kahari unyine uké mēse menípēe nō li? Yo nnya káni ye tíye nólínēnyine liké mēse unyine-i riséé? ⁸ Nō ŋmaa, nōō menínē pinípēeluke má, nōō kō nōkenémēe nōpinécō cīre, Yeēsu pikó likó sééselē! ⁹ Ani nyu rē piwaikópēkōó ápi Uléécaā iyōōpi yēnunēe? Akpéri áa we, pēpēe isoikpára n wai ne pēpēe piléé ní nyōōnse ne pitisi ne pinósi pēe méwoo méwoo n wélaanentene ne pitisi pēe ne pipicō n sói ¹⁰ ne piyaa ne pēpēe nwóōnaapí m má ne pítapome ne pēpēe picō n lámaankeē ne piyaaluke úka mpuri úu Uléécaā iyōōpi yēnunē. ¹¹ Isoi iyē kēmeē ke nómēnýá amé pēé we. Amá Uléécaā ye nkpēni nōanékōpē hēerele uu tíyese ani panse upikó. Uu tíyese Nfáasōne nn Upíima Yeēsu Kirisi rinyiri kēmeē nō pansese aseī pite uinipēe-i.

Iye ke Yeēsu ukó uu yé uipīne ne Uptima rīyu waise?

¹² Pinyine yēe maa rē: Ne meyíkíyiki ncée mále nen yé mpá yo wa, amá ái mpá yo yēe yé né yóriye. Né fe am te: Ne meyíkíyiki ncée mále nen yé mpá yo wa, amá ám ŋmureine linyine liké ilási né tónse. ¹³ Nō ye kō maa rē: Kefa nnya ke iluke íí we. Iluke nnya ke kefa pōō kō we. Amá Uléécaā yé keyáa lē nnéi kētō waise. Amá usoi ipīne íi iwásánkaí nnya we. Upíima nnya ke isoipīne íí we, Upíima pōōn kō isoipīne nnya we. ¹⁴ Uléécaā yēe pikpōkpō kēmeē Upíima n yukuse ye kō ne unnaŋe pikpōkpō kēmeē tō yukusenē.

¹⁵ Ani nyu rē nónépīne ye Kirisi ipīne ilese inyine lee? Né fe am pēe Kirisi ipīne ne unósi wásánkaí ikó pēneē? Aai yé lē wa! ¹⁶ Ani nyu rē úye ne unósi wásánkaí pin timpéne, u ne uyē ne wale ipīne iseé? Li Nléécaasimé ritelē-i wólaalē te piketé ye ripéne ápi panse ipīne ise. ¹⁷ Amá úye ne Upíima pin timpéne, u ne uyē ápi Nfáasōne nse m pēnelē.

¹⁸ Lē nnya, ani iwásánkaí meyíkíyiki n wuru. Mēwai kōpē tōōō mmé nnéi ke usoi uu ye n wa áme ye ne uipīne rikō. Amá úye un iwásánkaí n wai uipīne cīre kuu nkōpē wai. ¹⁹ Ani nyu rē nónépīne yēe Nfáasōne ke Uléécaā uu nō n he nn nōkenémēe we keyōō? Ani nómēnécīre te. ²⁰ Uléécaā ye nnéi píima nōkenécáá hēelele uu ne nō lōlu rē uké nō n te. Lē nnya, ani nónépīne kpísi aní ne rīyu u waise.

7

Pisōōnne kecáá nsímé

¹ Tóké nkpēni nsímé mmē kani né ní wóí nōn né písei ripái nké! Li nyamí te utisi úu kape unósi kpísi. ² Mpá ne lē, iwásánkaí

mɛwai nnya, li kutəsi we re m̄pá utisi úye uké uunəsi cire m má, m̄pá unəsi úye uké uula cire m má. ³ Li nyam̄ te utisi uké ye l̄e kai m pise unəsi wa, unəsi p̄o k̄o limɛc̄o ula wai. ⁴ Ai unəsi yee uipine te, ula yee i te. Limɛc̄o, ai utisi yee uipine te, unəsi yee i te. Ai unəsi yee umecire te, ula yee u te. Limɛc̄o, ai utisi yee umecire te, unəsi yee k̄o uyē te. ⁵ Uka úu kapɛ ye umecire ne uc̄o yē. Amá in te n̄o lalɛ n̄aké ne piyómeyáhaa kutu ric̄o kani yé fe ani kóm̄ine aní ne l̄e wai. Ai kapɛ ye k̄o n̄an̄ai n̄aké ne piyéntine m pelɛ re Setani úu kapɛ nó peikɛe n̄aké nómenécire pimúlú p̄oone nnya.

⁶ L̄e kam nní nó m̄ ma ai isé kam nó p̄alē, amá ncée kam nó nyise. ⁷ Ne peé la re p̄isoi nnéi piké menéc̄o n we. Amá m̄pá úye ne ulikó ye ni ke Uléec̄aa uu ró r̄i he. Uka ne uc̄o ihɛɛ íi p̄enelē. ⁸ Ne nkp̄eni la ké pɛpɛe ápi kahanɛ n s̄ō ne pitisi pɛe ápi kahanɛ pinəsi n kp̄isi ne pikúmannəsi s̄imisi re li nyam̄ te piké menéc̄o ritáne n t̄u. ⁹ Amá pinsá pimɛc̄ire pimúlú n fenɛ, pinəsi piké s̄onkɛe, pitisi api pinəsi kp̄ikɛsi. Li kutəsi we unəsi uké ula s̄ō n̄ee utisi uké unəsi kp̄isi ne kapi yé ne nnáapí m pansente.

¹⁰ Pɛpɛe p̄ila ne pinəsi m má kam isé nnyí p̄alē. Ai keném̄é kii léeri, Up̄íima yee maa re unəsi úu kapɛ piyalɛ yisi. ¹¹ In te u piyalɛ piyise máalenle, uké ritáne tone úu kapɛ s̄ō. Unsá ritáne n tonɛne, u ne ula piké pikɛc̄ɛpɛ ns̄imé nyó̄nse, utisi p̄aa kapɛ k̄o unəsi lakase. ¹² Ai nkp̄eni Up̄íima yee ma, amá n̄ee p̄isoi t̄ōo pic̄o mpí s̄imisi re Yeosu ukó un unəsi m má yee úu Kirisi ne kefa n tenelē, unəsi uyē un n ηmurei re u ne ula yé tone, úu kapɛ u lakase. ¹³ Limɛc̄o, unəsi yee Kirisi n t̄ikilē un ula m má yee úu Kirisi ne kefa n tenelē, ula uyē un n ηmurei re u ne unəsi yé tone, unəsi úu kapɛ u yisi. ¹⁴ Li we re unəsi uyē nnya, Uléec̄aa yé ula yee úu Kirisi ne kefa n tenelē kecáa m p̄alē. Limɛc̄o kuu yé k̄o ula nnya unəsi nkó yee úu ne Kirisi kefa n tenelē kecáa m p̄alē. Insá l̄e, n̄osin̄epipi ási yé pɛe Uléec̄aa sikó. Si k̄o pɛe nkp̄eni usikó le. ¹⁵ In ula n̄ee unəsi yee úu Kirisi ne kefa n tenelē yee uricuruu la uké t̄omp̄o, u yé fe uu t̄omp̄o. Uka úu pɛe uc̄o mek̄o-i we. Uléec̄aa ye nó s̄ee re n̄aké pic̄o ne nk̄in̄ine-i n we. ¹⁶ Iye ke p̄o unəsi nkó yee Kirisi ne kefa n tenelē aa yé ne ceri re áa yé fe p̄oké up̄ola riyu l̄o? Limɛc̄o, íye ke p̄o utisi nkó yee Kirisi ne kefa n tenelē aa yé c̄eri re áa yé fe p̄oké up̄ónəsi riyu l̄o?

Usoi un l̄ye n we, liké ne u n sá

¹⁷ Uléec̄aa ye pɛe méwɛe menyine kém̄ɛe nó yekeilenle n̄on mekem̄é we uú ne nó séi re ani u ritiki. Ani l̄e n we. L̄e kam Uléec̄aa icápine nnéi kém̄ɛe isé p̄alē. ¹⁸ Uye un peé n kélē Uléec̄aa uú ne u séi re uké u ritiki, liute uké m̄sunu ukéké. Uye unsá peé n kélē uké kelenɛ u s̄ee, liute úu kapɛ n náasi uké riké. ¹⁹ Piké n̄ee pikéc̄iré ápi linyine, Uléec̄aa isé kai pise re usoi uké ritiki. ²⁰ Mpá úye uké n we yarɛ kuú pɛe r̄i we Uléec̄aa uú ne u

séi. ²¹ Πῶν πρεε ulási kuú ne pó sée, ái kapε pó n cónlĕ. Amá in te pó fe aa ikemee mepócíre lese, a riηmóópú. ²² Lελεε re usoi un ulási ke Upiima uú ne u sée, u nkpéni u ne uyĕ kupénecō kémee wale usoi nkó yeε umecire n te. Limecō, usoi nkó yeε πρεε umecire n te uú ne u séi ye pansεle nkpéni Kirisi ulasi. ²³ Uléécαα ye nnéi píima nókenécáá héelele uú ne nó n te. Lĕ nnya, áni kapε ηmurei nókε písoi ilasi tone. ²⁴ Pimárecō, mpá úye uké Uléécαα keyu-i n we yarε kuú πρεε ní we Uléécαα uú ne u séi.

Pitáne kecáá nsímé

²⁵ In pitáne kecáá nkó, Upiima úu níka né pise re ké nó símisi. Kuú ne kefa né n fénnε uu waise re ké aseí ute nnya kamí la ké kenémúnĕ cire nkó nó símisi.

²⁶ Lĕ kam m músu re li nyamí yeε re kumúnĕ papε-papε nkú-i kari nní ní we nnya, li kutōsi we re usoi uké ritáne n tū. ²⁷ In te pō unōsi pikpiké masile, kapε re póké u lakase, amá in te áa kahanε unōsi n kpísi, kapε nkpáni n náási póké kpísi. ²⁸ Mpá ne lĕ, pōn kō unōsi n kpísi, áa akópe áka wa. Ukpére un kō ula n sōō, úu akópe áka wa. Amá pitisi πρεε pinōsi n kpíkεsine ne pinōsi πρεε pila n sōonkeene yé kam api piisoi kémee mpōle kom. Né ne πρέ la re ké likemee nó lese.

²⁹ Lĕ kam ní la ké ní maα, pimárecō, yeε re ituĕe kai n tise íi nkpéni piyε. Lĕ nnya kaí ne neni n kpísi, li pise re pepeε pinōsi má piké n we yarε ápi pinōsi má. ³⁰ Pepeε n téni piké n we yarε ápi téni. Pepeε mpōonare-i ní we piké n we yarε ápi mpōonare-i we. Pepeε n léeri pin curii piké n we yarε ápi líka má. ³¹ Pepeε ketĕ nté likó ne pipikei n wai ápi kapε likecáá pikemúnĕ n wailĕ. Li we re ketĕ nké áke nánaine keké kelene tōsí.

³² Am la re nóké linyine nfasimé n wai. Upiima likó nfasimé ke utáne uu ye n wai. Lĕ kuu yé n wa liké ne Upiima n láárú kuu ye n wéési. ³³ Unósikó pō ne ye ketĕ nké likó nfasimé n waille. Lĕ kuu yé n wa liké ne unōsi n láárú kuu ye n wéési. ³⁴ Uu πρεε mmé ne mmé n we. Limecō, unōsi tane née ukpére nkó yeε úu utisi n nyu ye Upiima likó nfasimé waille. U ye n wéésile uké lelee yé Upiima n larisí wa. U ye uipiĕe ne ukemúnĕ kpísile uu waise Uléécαα likó. Amá uyεε ula m má yĕĕ ketĕ nté likó nfasimé n waille. Lĕ kuu yé n wa liké ne ula n larisí kuu ye n wéési.

³⁵ Nónnésōne kamí la nnya kam lĕ nó símisi, ái ripine kamí la ké nó wa. Ne la re ani isoi n le yarε kai m pise, aní ne nókenéfa nnéi Upiima pikei kémee n we.

³⁶ Uĕmáne úye un n yĕ te úu yé fe uké umecire tí, uké marí liké ha ne keyáa kĕ ke u ne uuwancō api yé n sōonne tu, un kō πρεε káipi yarε uké u kpísi, ncée ye we re piké sōonne, pin n la. Pin n sōonne, úu akópe áka wa. ³⁷ Amá úye un umecire pitíne n fe, un ukεfa-i n nyu re ái u cónlĕ, amá uyεε ne umepōla yekei re liké lĕ n we, u ne uwáncō ápi kapε kulee ripéne, nśōne ke liute

uyē uu wa. ³⁸ Lē kémee, un te u yé uuwancō uyē kpisi, n̄s̄ane kuu wa. Un kō re úu yé u kpisi, lelee n̄s̄ane feriyē.

³⁹ Unósi un ula n s̄ó̄, úu ula nfaa kémee méyule u má. Amá ula uyē un n kpu, unósi yé fe uu ula féé kuu n wée s̄óni. Li pise re uyē kuu n s̄ónine uké Kirisi ukó. ⁴⁰ N̄é ne yē te un titáne n tone, li yé u n láárú ai t̄osu kuu yé pisó̄ tinkpá. N̄é kemúnjé ye kē. Ne nyáni yare Ulééca nfaasane ye kō n̄é kémee wele nen ne símisi.

8

Inyó̄nsesare kecáá nsímé

¹ Tóké kelene inyó̄nsesare nkó n símisi, ne la re ani kō te ntónéi mmú, n̄pá úye ye menyuwe mále. Menyuwe yee tíyesele usoi uu ríyu n wéési, amá n̄la mee ye tíyese usoi uu nfatene kémee pelu. ² Uye un umecire n nyáni re úu kusa nyu, liute úu kahanē n ceri liké tu yare lē kai m pise re usoi uké céri. ³ Amá úye un Ulééca n la, Ulééca ye liute nyule.

⁴ Inyó̄nsesare kecáá nkó ye mmú re piké ye i li n̄éé ápi kape ye i li? Tō nyule re piléé ápi ketē kecáá n̄ka-i we, amá Ulééca use kóló yee we. ⁵ Mpá p̄isoi pin n nyáni re pipileeca n̄éé pipipiima ye meyíkíyiki kelééca-pō ne ketē nté kulúi wele, ⁶ t̄ó̄ ne nyánile re Ulééca use yee we. Uyee S̄áa, uyee n̄pá yo wa. Uyee kō ntófáa nnéi kémee ró te. Upiima use kóló kari kō má. Uyee Yeesu Kirisi ke Ulééca uú ne rintiki uú ne lē nnéi lee ketē nké kecáá n̄ we wai. Uyee kō ntófáa te.

⁷ Amá ái p̄isoi nnéi p̄ee aseí nyē nyu. Piléé nsímé ye meyá ne pinyine mainule, api ye p̄ee nkpéni inyó̄nsesare n le yare piléé p̄ee mesei isare iyē te. Pi pinárei le, api p̄éé m m̄usu re isare iyee mékperinkpe pi waisela. ⁸ Amá ái p̄ee iluke inyine yee yé n tíyese ari p̄isoi s̄ane Ulééca inip̄ee-i. Tō i lii, ári i lii, ái líka ró kpálē.

⁹ Mpá ke ncée nn nní n̄ we re n̄on n la nó fe ani ye liisare iyē le, ani nómenécire t̄i ái kape pansa liké pinárei lóise. ¹⁰ Nkó yee nní rinárei m má un p̄ó nkó yee nní menyuwe m má n yē p̄on kelō piléé kucánj̄i kunyine-i t̄u p̄on isare iyē le, ke uyē uu nní rinárei m má nnya, ái yé u wa yare uyē uké kō i lii? ¹¹ Mep̄onyuwe nnya, upómárecō nkó yee rinárei m má ye p̄ee lē ncée p̄ole. Lin kō p̄éé we re Kirisi ye kō uyē nnya kpule! ¹² N̄on lē ne pimárecō p̄ee rinárei m má m p̄unnente, li yé pikemúnjé cókoi. Ani p̄éé n nyu re Kirisi kani lē ne p̄unne. ¹³ Lē nnya, in te iluke inyine yé fe ii unémárecō lóise, ám nkpáni p̄ikai inyó̄nsesare piluke kpáne. Lelee re ám la liké unémárecō lóise.

9

Lelee n̄ we re utume likó ne lē kai m pise re uké n wa

¹ Nḗ ne kō ncée málē nen yé menéla wa. Nḗ ne kō utumē le. Nḗ ne kō Urópiima Yeesu yenaalenle. Nḗ we lin nyíselē te ne Upíima pikei wale. ² Mḗ picō pin m maa re ám Kirisi utumē, ne nḗ kémee utumē le. Nḗ Upíima kupénecō kémee we lin nyíselē te ne pinétumekēi n̄sone wale.

³ Tinḗo ntí kam ye pepēe n késu re ám utumē pese: ⁴ Nḗ ne kō ncée málē re ké pinékei nnya linéluke-luke ne lē kam yé n̄ níru n̄okenémee kp̄isi. ⁵ Nḗ ne kō ncée málē ké Kirisi pikó kecōpe unyine kunósi kp̄isi arí n̄ tooine yare ke pitumē picō ne Upíima pimarecō ne Piyēe api n̄ wai mecō. ⁶ Yare tó ne Parinapasi n̄mane kaí ne sá re tókē n̄ keisi t̄on ne merócire kp̄inii, née íye? ⁷ Wḗo kecire yee isóoca wai ápi pee u hééle? Wḗo ye kuléé támesi úu yé kuripipi li? Wḗo kecire yee ináa séni úu ye pee ukunaalee menaapenni n̄ ntí?

⁸ Amá ái lē ke pisoī api n̄ wai n̄mane kam̄ paílē nen ne símisi. Moisi isé p̄s̄ ne kō limecō male. ⁹ Li isé iyē kémee wólaalē te: Api ye ináa yee melukep̄ipi kukp̄epi-i n̄ cōpu nnḗo ripi re íi kape li. Yare ináa n̄maa nkó mee lē Uléecaa cōh̄lē? ¹⁰ Aai tó kuú ne lē mánēe? Tó nnya kapi mesei lē woi. Li we re uyee n̄ lum ye lumle un ne tálē te úu yé ulikó paa. Limecō ke uyee melukep̄ipi n̄ cōpu p̄o kō tálē te úu ye ulikó paa. ¹¹ Kari Uléecaa nsímé n̄o rinyóo, Nfáasone likó kari lē n̄okenémee wa yare ipuri kari kecare-i lukesi. T̄on nkp̄eni n̄olinékó linyine n̄ li, ái pee keróluke kari lii? ¹² Picō ye n̄olinékó lele. Ai tó kaí peé ne sá re tókē meyá li n̄ lee?

Mḗ ne lē, ári pee n̄o pise re ani linyine ró pa. Tō meníne linnéi merócire waile re ári la linyine liké Kirisi Nsímé Kecire p̄uneise nnya. ¹³ Ani nyu re Uléecaa keyō kee pepēe Uléecaa pikei n̄ wai kp̄inii? Inyóonsesare yee pepēe kenýóonsehúú-i n̄ keisi p̄s̄ kō kp̄inii. ¹⁴ Limecō ke Upíima uu wa re pepēe Nsímé Kecire n̄ yóólē piké lipikei p̄ē n̄ wai pin ne le.

¹⁵ Mḗ ne lē, nḗ ám úka líka mpuri pise. Am kō wolu re piké nkp̄eni linyine né pa. Li kutōsi we ké kpu ne kam yé linékó n̄ kóru. Úka úu yé fe uké lirikok̄ari né kpu. ¹⁶ Nsímé Kecire piyóó ápi kenémee ríyu piwaise likó, amá kai m̄ pise re ké wa nnya kam wai. Lin né n̄ fóm te ám Nsímé Kecire mmē tiyóó, ái yé ne né s̄onesi. ¹⁷ In te kefa keese kam̄ ne rinécúruu li wai, né ihéé ȳosi. Amá in te ne waile ám la, li nkp̄eni né wele nc̄oni kapi né mí pa. ¹⁸ Lē nnya, inéhéé ye nkp̄eni íye? Inéhéé yee re ké Nsímé Kecire riyóó faalaa, ám kape úka lē kai m̄ pise re piké né pa korí.

¹⁹ Néē menécire te, ám úka ulasi. Mḗ ne lē, ne menécire kp̄isile am pansese m̄pá úye ulasi ké ne n̄ fe ké pisoī meyá n̄ lē piké ne Kirisi kefa n̄ tene nnya. ²⁰ Tó ne Pisuifi t̄on n̄ we, ne ye n̄ we yare Usuifi am̄ ne pi léni re piké Kirisi ne kefa tene. Tó ne

πεπεε isé n tíkilē tòn n we, ne ye n we yare uyee isé n tíkilē. Am
 kò पे isé iyē tikilē. Ne lē wai re ké fe ké ne पेपे isé iyē n tíkilē
 lē piké Kirisi ne kefa tene. ²¹ Limεcò ke tó ne पेपेe ápi isé n tíkilē
 ari ye tòn n we, am pimεcò n we, ái kò पे re né ám isé iyē nyu.
 Amá ne wale yare ám isé kutu cōlē ké ne n fe ké पेपेe ápi isé n
 nyu lē piké ne Kirisi kefa tene. Kam nní Kirisi isé m pakarelē
 Uléecaa isé ke née kō lē tikilē. ²² Tó ne पेपेe rinárei m má tòn n
 we, ne ye menécíre waisele yare unárei amí ne fe am pi léni apí
 ne Kirisi kefa tene. Ne ye mḗpá yei menécíre pale re mḗpá lin íye
 n we ké fe ké pinyine lē Uléecaa uké piriyu lō. ²³ Nsímé Kεcire
 nnya kam lē nnéi wai re néeké kō lisone lee nkemee ní we kémee
 linékó yé. ²⁴ Ani nyu re pikáhamewure yèè kecesi-i kulúí n wele,
 amá use yee ye ha kpasi uu ihéé yósuu? Ani limεcò nfatene ncee-
 i n wuru non ημόσπυλῆ τε nóké kpasi nóké ihéé yósí. ²⁵ Mḗpá
 ukáhamewure úye yèè ikóhó ncōpuri ne umεcire tinle n̄sone.
 Ihéé iyē kuu n yósune íi ye kò पेe picaaí nánai. Amá tó ne nfatene
 ncee-i ημόσπυλῆnle táké ihéé yee íi ye píkai n caai yósí. ²⁶ Pōli uu
 kò kpá re: Lē nnya, ái mesame kam ítóó kariilē, ám kò mesame
 mḗpá yei fápii yare kuyō kam káii. ²⁷ Ticuruu ám inépiḗe kényu
 palē. Ne menécíre múlilenle re ám kape picō Nsímé Kεcire riyóó
 né am péé weri am pōne.

10

Pōli ye Isirayēeli pikó stmisi re piké pimεcire ne inyōnse tí

¹ Pimáρεcò, ne la re ani lelee पेe pirókpure n wa léise. Kuhope
 ye पेe pinnéi yáriile kun pikecáá paílē, apí kò pinnéi Míni-
 Wéé-Kukoi kémee tíki kumúnjé kpe-i kapí पेe Esipiti keteni-i n
 léepō. ² Pi ne Moisi kupénεcò kémee, li wa yare kuhope ne Míni-
 Wéé-Kukoi kémee kapí pinnéi míni wole. ³ Pinnéi पेe kò iluke
 ise iyee Uléecaa-i n léeri li, ⁴ apí kò pinnéi Uléecaa meni mese
 níru. Kuparecaḗaa kpee mḗpá yei pi n tíkilē meni kapi lē níru.
 Kuparecaḗaa kpekpee nní Kirisi. ⁵ Mḗpá ne lē, pimeyā isoi íi ne
 Uléecaa risá. Lē nnya kapi kucesi kóima-i kpí.

⁶ Lelee ró nyíse re ári kape mewai kópe n la yare kapí पेe me
 ní la mecò. ⁷ Ani kape pansé piléenyōnse yare pikecōpe pinyine
 mecò. Pi wa yare kai Nléecaasimé ritelē-i n wólaalē te: Pisoí ye
 tone apí le apí níru, apí पेe yisi apí piyíraase loni. ⁸ Ari kape kò
 merócíre iwásánkaí tā yare ke pikecōpe pinyine apí पेe n wa apí
 ne keyáa keḗe kpi pisoí ákotokú afeéré ne ataani (23.000). ⁹ Ari
 kape kò Upíima peikee yare ke pikecōpe pinyine apí u n peikee,
 iwáa ii pi kéheni apí kpíni. ¹⁰ Ari kape kò n ηmúlaankee yare ke
 pikecōpe pinyine apí n ηmúlaankee, nkpō utume uú ha ne pinnéi
 nám.

¹¹ Mewai mee pi wale re toké yé, api me walu re tó mpí tóo nní itunje taro-i ní we toké merócíre tí. ¹² Lē nnya, úye un m músu re u ána até kecáá táálē, uké umecire tí úu kape ne ní loó nnya. ¹³ Lē kai ní we re liké kesoipipi peikee meo kai ye nó peikee. Ulééca ye aseí ute le. Lē nnya, úu ye ηmurei pipeikee piké ye nó feriyē. Lē nnya lin ye kumúnjé kunyine-i nó m peikee, u yéé ncée nó nyíse aní ne likemee lelu aní n kahari.

¹⁴ Lē nnya, ani piléenyóonse n wuru rísonē, pinésáne! ¹⁵ Nò písoi sáho le. Ani nórinécúruu mmē kam nní m ma kecáá musí aní paí nké! ¹⁶ Ani keporipi kē kari ye rimmúlú arí ne Ulééca pōnese ari ke níru ripaí nké. Kumúnjé kpe-i kari ye nní ke n níru, áke ye Kirisi menyē ne tó ripénese? Kumúnjé kpe-i kari ye nní kukpónó n kpókarine ari le, Kirisi ipinje kaku ye kō ne lē tó ripénese. ¹⁷ Kai nní re kukpónó kuse kpe we nnya, nípá tó nní kulúí we, tó ntónéi ipinje ise le, kukpónó kuse kpē kari ntónéi ní le nnya.

¹⁸ Ani Isirayēli pikó ripaí nké! Pēpē ye kenyóonse-i inyóonsesare n li ne kenyóonse kē yèè ripénele api wai pise. ¹⁹ Lē kam nní m ma aseí re íye? Yare liasei yee re piléé néē isee kapi ye ne n nyóonse ye linyine le, néē íye? ²⁰ Ai lē! Líka ái kei we. Lē kam m ma aseí nyee re inyóonse iyē ye aníri ikó le, ái Ulééca ikó. Aam kō péé la nó ne aníri nóké m pénelē. ²¹ Ani yé fe nóké Upíima keporipi ne kuníri kekó m pénelē nōn níru. Nó ne Upíima áni yé m pénelē nōn le, nó ne aníri nōn kō pénelē nōn le. ²² Tó lalē toké lē wa Upíima ilaarō iké kerócáá kam néē? Yare tó pēe nípape u fele néē?

Toké ye linnéi wa ari ne Ulééca riyu waise

²³ Nò ye maa re: Ne meyíkíyiki ncée mále nen yé nípá yo wa. Amá ái nípá yo yee yé né yóriye. Ne meyíkíyiki ncée mále nen yé nípá yo wa, amá ái nípá yo yee yé tíyese usoi uu nfatene kémeē pelu. ²⁴ Uka úu kape ukulaa cire n wéési, amá ani ye meníne pico kukó wéési.

²⁵ Nó ye fe ani lē kapi kuyáa-i n yái nnéi le. Ani kape ye nómenécíre níka likecáá m písei liké nó ricón. ²⁶ Li wolaalē te: Upíima yee ketē ne kekecáá likó nnéi te.

²⁷ Nkó yee úu Kirisi ne kefa n tenelē un kusáne nó n sée nōn n ha, ani lē nnéi kapi nó m pa li. Ani kape nómenécíre níka likecáá m písei liké nó ricón. ²⁸ Amá unyine un nó m maa re “isare nnyí ye inyóonsesare le”, uyee lē nó m ma nnya, áni kape i li. Insá lē, li yé u ricón. ²⁹ Ai re nó kai yé ricón nnya kam lē nté símisi. Uco kai yé rincón nnya kam lē símisi.

Ticuruu yo nnya ke néē yé ncée m má re ké linyine wa, uco kemúnjé áke péé ne né yúlu re ám kape wa re li yé u ricón nnya? ³⁰ Nen linéluke-luke kecáá Ulééca m pōnese, yo nnya

κε unyine uu yé pεε lē kecáa kam Ulééca m pōnese nnya né lámaankεε? ³¹ Lē nnya, nōn ye nḡpá yo mpuri n le née nōn n nḡru née nōn n wai, ani ye tḡyεε Ulééca rinyiri tiké n taálē. ³² Ani nōmenécḡre tḡ, áni kape tḡyεε nōínεsoi iké Pisuifi née Pikireki née Ulééca pḡsoi kέmεε unyine lóise. ³³ Ani menécō n wai. Ne ye nḡpá yo kέmεé n náásile re inésoi iké nḡpá úye n nyaní. Ai nnésōne kam wéési, amá ne waiile re liké ne pḡsoi kulúí sōnesi liké pḡriyu lō.

11

¹ Ani menécō n wai yare ke née Kirisi mεcō n wai.

Iye kai pise re utisi ne unósi piké Uptima inipεε-i n we?

² Ne nó pakare kaní ne nḡpá pḡyεi kenécáa n léiselē nōn kō icélaa kam nó rintérḡse nḡsone múlilē. ³ Mḡpá ne lē, ne la re ani mmú kō te Kirisi yεε nḡpá utisi úye uyōḡpi. Utisi yεε unósi uyōḡpi, Ulééca pōó Kirisi uyōḡpi. ⁴ Utisi nkó yεε linyine rḡyu n yárilē un ne keyómε yáási née un ne Ulééca rinyiri símisi ye uuyōḡpi Kirisi isei waisele. ⁵ Amá unósi nkó yεε rḡyu ḡmane ne keyómε n yáási née un ne Ulééca rinyiri símisi ye menḡḡe uula isei waisele. Li we re unósi nkó kapi rinkoósi re isei iké u wa kuu lē ne menyíne wa. ⁶ Unósi unsá n la uké uriyu linyine yarii, uké mεse nnyúpi nyai. Li kō pεε isei wele re unósi uké n nyalaalē née uké n koósilē. Lē nnya, uké ye rḡyu linyine yarii. ⁷ Ai ne sá re utisi uké linyine rḡyu yarii. Li we re uyεε ne Ulééca menyíne we, un kō rḡyu u waise. Utisi ke unósi pōó rḡyu waise. ⁸ Ai unósi ipḡḡe ke Ulééca uu kpḡsi uú ne utisi wai, amá utisi ipḡḡe kuu kpḡsi uú ne unósi wai. ⁹ Ai kō unósi nnya ke Ulééca uu utisi wa, amá utisi nnya kuu unósi pōó wa. ¹⁰ Lē nnya kai pise re unósi uké piléécaatumε nnya linyine rḡyu yarii liké n nyíselē te u umεcḡre utisi metene ricepisele. ¹¹ Amá Uḡpḡma kέmεé, utisi unsá n we, unósi úu líka tu, unósi unsá n we, utisi páa kō líka tu. ¹² Yare lē kapi utisi ipḡḡe n kpḡsi apí ne unósi wai mεcō ke unósi uu ye utisi mari. Ulééca yεε lē nnéi wai.

¹³ Ani nōrinécúruu musí ani yénu nké te li ne sá re unósi uké rḡyu ḡmane Ulééca n yáásii? ¹⁴ Lē kai nní ketē kecáa ḡ we ricurru ye ró nyísele re li isei we re utisi uké nnyúpi riyá nké pi nn cá. ¹⁵ Amá li pεε rḡyu má re unósi pōó nnyúpi nké pi nn cá. Lē nnya kai unósi nnyúpi he re nké ye rḡyu u n yariilē. ¹⁶ Amá úye unsá n la uké lē wa, liute uké nse kō te tḡ ári mεwai féé méka mεcō keyómeyáḡhaa-i wai, ápi kō Ulééca icápḡne-i lē wai.

Uptima kupéneco iluke

(Matiyee 26:26-29; Mariki 14:22-25; Luki 22:15-20)

¹⁷ Am nkpéni mmē kam nní nó n símisine kέmεε nó pakarene. Ne ne nó césine re nōínécápḡne ye nó kópule ai tósu kii nó ḡ

nyóonse. ¹⁸ Nsímé foí mee re, ne kō te nō ye nōn n cápinelē, mekóolentene yèè nókeneécōpe n wele. Ne nyáni yare in n la, ái yé nnóome. ¹⁹ Li meyíkíyiki pise re mekóolentene meké nókeneécōpe n we liké ne pepe nókeneécōpe aseí n tikiḷē ní lese liké ní nyíse nnya. ²⁰ Nō ye nōn n cápinelē, ái nkpráni Upiíma kupénecō iluke nnya kani ye n cápinelē. ²¹ Likumúnjé re nō úka úu ye ucō merí piké kesé li. Mpá úye yee ye n tū un uiluke cire le. Pée uye-i ke nkū nn picō ní we ke picō api ye m pomaalē. ²² Ani síyo má re nóké ye kei-pō li ani níruu? Néee Uléécaá icápine pikó káni waiselē nōn pée la nóké pepee ápi líka m má isei waise. Ké nkpréni nō maa re íye? Nō la re ké nō pakare née? Am yé mmú kēmee nō pakare!

²³ Li we re nsímé mmē ke Upiíma uu né n símisi kam nō térselē te: Kesine kē kapi Upiíma Yeesu pepee pikópe u ní la anípe-i n wa, u kukprónó kpísile, ²⁴ kuu Uléécaá pipóonse ní masí, uu ku kpakórine uu re: Inépine iyē kápí ne nō nnya n nyóonse ye nnyí. Ani ye lē wa aní ne né n léiselē. ²⁵ Kapi piluke ní masí, uu kō limecō kepóripi kpísi uu re: Nkóméine fale mee menénye nnya nō ne Uléécaá kecōpe ní we yee kepóripi nké. Mpá píyei nōn ye ke n níru, ani ye mesére né n léiselē. ²⁶ Nōn ye mpá píyei kukprónó nkú n le, nōn kepóripi nké n níru, Upiíma nkprō kani lē yóólē liké ha ne umepeeme tu.

²⁷ Lelee tíyese ke úye uu ye un meháikuse wee kēmee n we un ne kukprónó kpē n le un kō ne kepóripi kē n níru, Upiíma ipíne ne umenye kuu lē ne púnne. ²⁸ Lē nnya, mpá úye uké ye musí uu uisoi paí nsone uu pee kelene kukprónó le uu kō kepóripi kē níru. ²⁹ Uye un méwoo n le un n níru, unsá n ceri re Upiíma ipíne ye nyi, umecire kuu lē mewai me-i akópe palē. ³⁰ Lē nnya ke písoi meyā api nókeneécōpe pitóikó, picō síkankáláká, picō meyā pōō kō kpíni. ³¹ Tōn ye pée m musí ari irósoi paí nsone, Uléécaá úu yéé pée ne ró túhaane. ³² Amá Upiíma ye ne ró túhaanele, uu kutu ró pásá uu ntósimé nyóonse re ápi kape ne pepee ápi Kirisi n nyu tó ripéne piké túhaane.

³³ Pinémárecō, lē nnya, nōn ye n cápinelē te nóké Upiíma kupénecō iluke li, ani ye méraane ani kelene le. ³⁴ Nkū nn úye n we, uké ye ukeyō-pō lime. Uu kape wa Uléécaá uké ye nónicápine-i ne nō túhaane uké akópe nō pa. Nen píyei nókeneémee n hapō kam yé isímé tōrō iyē kecáá ripái.

12

Nfáasone liheheee kecáá nsímé

¹ Pimárecō, ám la nóké Nfáasone liheheee nsímé kecáá kuḡmaha-i n we. ² Nō nyule re káni pee kahane Uléécaá n ceri, li pee nō pásáile nōn tikiḷē lin ne piléé kani n nyóonse ápi ye kō símisi mempō nō sí. ³ Lē nnya kam te ké nsone nō símisi nóké kō

te: Uka úu we re Uléecaa Nfaasone ye ukeméé we un ne símisi, uu pee re “liké Yeesu rité”. Uka úu yé kó fe uké re “Yeesu yee Upíima”, kái pee Nfaasone mee lē u símaase.

⁴ Nfaasone lihēehēe ye wele mpehē mpehē. Amá Nfaasone nse kóló mee lē nliheehēe hōnente. ⁵ Ikeicee ye kulúí wele, amá Upíima use kóló kari lē keisi. ⁶ Mpá úye ne uakei ye nyē, amá Uléecaa use kóló yee lē rinaŋe ró heelē tōn ne a wai. ⁷ Nfaasone ye nliheehēe mpá úye hele uké ne n-nnaŋe nyíse liké ne ntónéí yóriye. ⁸ Lē nnya knn ye unyine mewéesesohō he úú ne n símisi, nn kó ucō menyuwe he uyē un kó ne símisi. ⁹ Nfaasone nse mmē nn kó ucō he re uké nfatene m má, nn kó ucō he re uké ye wa utóikó uké peí. ¹⁰ Nfaasone yēē unyine hele re uké ye fe uké mewaisaŋa n wai. Nn kó ucō he re uké ye Uléecaa rinyiri ne símisi. Nn kó ucō he re uyē uké ye fe uké mmewai ne lelee ái mmekó céri uké kóólene. Nn kó ucō he re uké ye meyu saŋa mpehē mpehē símisi. Nn ucō he re uyē uké ye fe uké me tuisse. ¹¹ Uléecaa Nfaasone cireníŋe mme mee lē nnéí waise. Lē knn í la nké mpá úye pa knn ye u pa.

Mpá Kirisi ukó úye ye ipiŋe ise nlese le

¹² Pi yé fe api Kirisi ne ipiŋe inyine yee ilése kulúí m má múŋeisenē. Mpá ke ipiŋe iyē ii ilése kulúí m má, innéí ye ripénele ai wai ipiŋe ise. ¹³ Tó Pisufi ne mpuri sane pikó ne pilási ne pepeē pimécire n te, tóo ntónéí míni wole. Nfaasone nn tó pansese ipiŋe ise. Nfaasone nse mmē meni kari kó n ntí. ¹⁴ Lē nnya, ái nlése nse mee ye ipiŋe kecáá n we. I ye kulúí n wele. ¹⁵ Mpá kúna kun m maa re káku nní kunípe nnya, áku nkpéni ipiŋe ilese kémee we, ku yé pee lē nnya ikemee piwée riyáá? ¹⁶ Mpá kutu kun m maa re káku nní menípee nnya, áku nkpéni ipiŋe ilese kémee we, ku yé pee lē nnya ikemee piwée riyáá? ¹⁷ Ipiŋe nnéí in pee menípee, yo ke usoi uu yéé péé ne kó? In pee innéí kutu, yo kuu yéé péé ne kukpáhá kó? ¹⁸ Uléecaa yee mpá nlése ní-ye umela kémee nketone-i n yekei. ¹⁹ Ilése nnéí in pee nlése nse, ipiŋe íi yé péé n we. ²⁰ Lē nnya, ilése kulúí yee we kái ne wa ipiŋe cireníŋe ise kóló.

²¹ Menípee áme yé fe meké kunípe maa re: Am ne líka pó wai. Limécō ke ríyu ári yé kó fe riké ána maa re: Am ne líka nó wai. ²² Ticuruu ipiŋe ilese iyē kari n nyu re íi páápú yee meyíkíyiki ró yóriye. ²³ Iyē kari n nyáni yare i ye isei ró wa kecáá kari rísone paílē. Háí iyee íi kúpaí meté ní we kari ye rísone nyóonsente. ²⁴ Amá iyee pípaí ní nyamí íi pinyóonsente pē písei. Uléecaa ye ipiŋe ilese wale uu tíyese iyee íi kúpaí meté ní we íi ríyu ne icō m má. ²⁵ Kuu lē n wa nnya, mekóólene áme ipiŋe nlese nnyine ne ncō kecōpe we, amá mpá yo ye ne lícō kutu cōlenle. ²⁶ Nlése ní-ye

nn íwe n le, li ye ne icɔ ripénεε ii íwe n le. Nléεε n̄-ye nn ríyu n yē, li ye ne icɔ ripénεε ai kesé i n láárú.

²⁷ Nɔ kesé nónnénéí Kirisi ipiηε le. Mpá nó úye ye unlese le. ²⁸ Uléεcaa ye uicápine kémeé sitónε hekεsile. Pitumε kuu kekpeé mefoí tónse, uu melírú antepuyε tikise. Uu kɔ metáánū picélaa tikise. Pē memáá, pepεε ye mēwaisaηa n fe api wai, api tíki. Pē memáá, pepεε ye pitóikó m pɔise api tíki. Pē memáá, pepεε ye picɔ n lē ne pepεε picɔ kecáá m páilē ne pepεε meyu saηa mpehē mpehē n símisi api tíki. ²⁹ Ai pinnéí pεε pitumε, ái pinnéí pεε antepuyε, ái kɔ pinnéí pεε picélaa. Ai kɔ pinnéí pεε ye fe api mēwaisaηa wai. ³⁰ Ai kɔ pinnéí pεε ye fe api pitóikó pɔise, née api meyu saηa mpehē mpehē símisi née api me tuisse. ³¹ Lē nnya, ihεε iyεε innéí kémeε icɔ n fe kani yé ne n náási re nɔké yé.

Lē nnya, ké nkpéni ncée sɔne píima mee mpá yo n fe nó nyíσε.

13

Nla kecáá nstmé

¹ Nen pεε nsímé n fe ké n símisi yare ke sisoipipi asi ye n símisi, née nen pεε piléεcaatumε meyu n kómei, kám pεε usoicɔ la, ne we yare kuweni kapi m pépu kun iwɔɔ topori, née kuloo kpεε n ténι. ² Mpá lin né n he re ké ye fe ké ne Uléεcaa rinyiri símisi, mpá nen kɔ mpá yo mesɔhɔ m má am ye kɔ lelee m pékaalē ceru, am kɔ nfatene mee yé riyópε rinsíka m má, nensá usoicɔ n la, ám nkpáni líka. ³ Mpá nen menémá nnéí píwekɔɔ n hɔɔne re piké li, mpá nen te piké pisoi kecáá nnya nna né ηmaasi, kám pεε usoicɔ la, ám kuláa kúka má.

⁴ Nla ye niηule, nn ye kɔ kusoi wai. Nn ye ucɔ likó káipinkeε. Nn ye ríyu wéesi, rín ye kɔ ne rikókəri n fulaalē. ⁵ Nn ye líka wa lee ái aseí m má. Nn ye n wéesi re liké ne mmεcire sɔnesi. Nn ye wóosi, rín ye kɔ ucɔ nkefa-i n fanaalē. ⁶ Piyaaluke pin yei n we, ái ye n n láárú, amá nsímései mee ye ntikin niηukuse. ⁷ Nla yèé mpá yo ucɔ sárεile. N ye kɔ mpá yo kémeε nfatene m mále, nn kɔ n tálē te mpá yo yé sɔnesi. N ye kɔ ne mpá yo n kaharile.

⁸ Nla rín ye píkaí tene. Pi yé Uléεcaa rinyiri ne pisímé riyá. Nfáasɔne meyu mpehē mpehē pisímé yé kam api kpi, menyuwe ame kέtɔ wai. ⁹ Li we re kukéri kukéri kari mpá yo nyu. Kukéri kukéri kari kɔ Uléεcaa rinyiri ne símisi. ¹⁰ Amá lelee n̄ nyam̄ ne kέtɔ-pɔ lin píyei n leeme, lelee kukéri n̄ we ye lē kέtɔ wale.

¹¹ Kam̄ pεε iwá n̄ we, menésímé ne kenémúnjé ne nnésɔhɔssímé ye péé wele yare kewá. Amá kam nkpéni riwéése n wa, ne liwánkó lē tíyele. ¹² Tɔ neni nyánile lin hiihiilē yare kenípeenyáni kémeε kumíiri. Amá tó kam ari kerɔyu-i ηmaa mpá yo yenu n̄sɔne. Kukéri kukéri kam neni u nyu. Amá né

keyáa picére u tenese n̄sone yare kuu né n nyu meco. ¹³ Lẽ nnya nkpeni, n̄pá likéi t̄ar̄o nní nnéi lin píyei n tene, nfatene ne linyine kecáá pitá ne n̄la paa yé tene. Likéi l̄ ketaani ái kutene we. Amá n̄la mee likpéẽ.

14

Nfáasone liheehē kecáá nsímé

¹ Nla kani yé mefoi n wéési n̄kéké m má. Ani n náási n̄kéké k̄o Nfáasone liheehēe yē, ái ne t̄osu n̄kéké Uléecaa rinyiri ne n símisi. ² Mesei ye me re usoi nkó yee Nfáasone meyu mpehē mpehē n símisi úu p̄isoi ne símisi, amá Uléecaa rinyiri kuú ne símisi. Li we re úka úu u k̄omei. Nfáasone kuú ne nsímé mee m pékaalē nyáni un símisi. ³ Amá úye un ye Uléecaa rinyiri ne n símisi, p̄isoi ke uyē uú ne símisi. U yé pi l̄é api Uléecaa ncee-i papisi, uu ikari pi kpáse, uu k̄o piakin̄ niñukuse. ⁴ Nkó yee Nfáasone meyu mpehē mpehē n símisi ye umecire Uléecaa ncee-i papukusele. Amá nkó yee Uléecaa rinyiri ne n símisi ye pic̄o Uléecaa ncee-i papukusele.

⁵ Ne péé la yare n̄onnénéi n̄kéké Nfáasone meyu mpehē mpehē n símisi. Amá l̄ kam meyansei n̄ la yee n̄kéké p̄ee Uléecaa rinyiri ne n símisi. Nkó yee Uléecaa rinyiri ne n símisi ye nkó yee Nfáasone meyu mpehē mpehē n símisi fele. Amá in te unyine ye liasei lese un símisi mecire kai yé pic̄o kuláa wa, ai tíyese api Uléecaa ncee-i papisi. ⁶ Pimárec̄o, ne la kéké n̄o p̄ise re nen n̄ókenéméé n hap̄o nen Nfáasone meyu mpehē mpehē n símisi, yo kai yé n̄o yóriye? Ai nen nsímé ke Uléecaa né n nyíse n̄o n símisi, née nen ns̄oh̄osimé nnyine n̄o n símisi, née nen Uléecaa rinyiri ne n símisi, née nen icélaa inyine n̄o m pa kai yé kuláa waa? ⁷ Limeco kái we ne iyómelū yare nní risū née kusole kapi ye ne an̄ipe ní pi. Lian̄o ansá n k̄óolentenele, íye ke usoi uu yé ne ceri re risū kapi símisi née kusole kapi pépu? ⁸ Uyee rináat̄on̄ n símisi unsá an̄o n lese liké n kp̄áil̄ē, w̄oo yé p̄ee c̄eri uké umecire cáp̄ine uké ne at̄opi leep̄o? ⁹ Limeco, n̄on Nfáasone meyu mpehē mpehē n símisi, n̄onsá ye rin̄o m ma riké aseí m má, íye ke usoi uu yé ne l̄ kani n símisi ceri? Méwoo kani p̄ee l̄ símisi. ¹⁰ Meyu ye kulúí wele ketē kecáá, amá méka áme mekec̄ope we re áme aseí má. ¹¹ Lẽ nnya, usoi un ne né n símisi, nensá umeyu n k̄omei, ne ukemee usáne le, uyē un k̄o n̄é k̄emee usáne. ¹² Limeco, yare kani nní n̄ la n̄kéké Nfáasone liheehēe meyá m má, ani n wéési mefoi re n̄kéké meyá liheehēe m má lee ye Uléecaa icáp̄ine pikó n l̄é piké ne nfatene k̄eméé m papisi.

¹³ Lẽ nnya, li p̄ise re nkó yee Nfáasone meyu mpehē mpehē n símisi uké Uléecaa p̄ise uké u he uké ye fe uké me t̄uise. ¹⁴ Nen limeyu m̄e ne keyóme n yáasi, Nfáasone mee kenémee ní we kam̄

ne yáasi. Amá menésōhō áme ppe líka wai. ¹⁵ Lē nnya, íye kai pise re ké wa? Li pise re ké Nfáasōne mee kenémee ní we ne keyóme yáasi, am kō menésōhō ne keyóme yáasi. Né Nfáasōne mee kenémee ní we ne yō, am kō ne menésōhō yom. ¹⁶ In te Nfáasōne ημανε καά ne Ulééca pōnese, íye ke nkó yee úu meyu mē n kómēi uu yé fe uu pipópōnese iyáhaa kecáá rinóo yósu re Amí! Uu kō ppe kómēi lē kaa n tee. ¹⁷ Mpá ipópakare kaa Ulééca m pakarente iké íye nsá n nyamí, íi nkpání ucō lénine uké ne nfatene kémee m papisi.

¹⁸ Ne Ulééca pōnese re u tíyese nen Nfáasōne meyu mpehē mpehē símisi lin nónnénéí mmú fe. ¹⁹ Amá mpá ne lē, piyómeyáhaa pin n cápinelē, li ye kutōsi né n we re ké anōo fí nyee kúkome ní we símisi ké ne pi céési, ne kam yé meyu kápi n kómēi ne anōo kulúi pi n símaanke. ²⁰ Ani kape mewá m músu. Ani akópe piwai ncee kémee n nyamí yare siwá fenféí. Amá ani ye mewéese musí. ²¹ Yare ke Upíima uu ní ma api Ulééca Nsímé ritelé-i wólu re: Písoi mpí ppe meyu féé n símisi ne písáne anōo kamí ne tikine ké ne pinésoi símisi.

Amá mpá ne lē, ápi waisene.

²² Lē nnya, Nfáasōne meyu mpehē mpehē písímé ye pepere ápi Kirisi m pakarelē kémee rícere le re linyine ye wai. Amá ái Kirisi pikó kémee linyine yoriye. Limecō, nōké ne Ulééca rinyiri n símisi ye Kirisi pikó kémee rícere le re linyine ye wai. Amá ái ppe pepere ápi Kirisi m pakarelē kémee líka yoriye. ²³ Ulééca pikó pin nkpéni n cápinelē pin pinnéí Nfáasōne meyu mpehē mpehē n símisi, piyómeyáhaa pinyine ppe ápi limekó n nyu née pepere ápi Ulééca m pakarelē pin kei n lompō, ápi yé maa re nō písōhōtore lee? ²⁴ In te pi pinnéí Ulééca rinyiri ne símisi, ke unyine yee úu Ulééca m pakarelē née unyine yee úu limekó n nyu uu kei lompō, u yé ukefa-i musí, nsímé mmē nn u nyíse re úu alari má, ²⁵ kemúnjé kee ukefa-i m pékaalē ake kpáii, uu ppe kényu ketē kipi uu Ulééca pakare, uu yóo re meseisei ke Ulééca uu nókenécōpe we.

Lē kai m pise re liké Kirisi pikó icápine kéméé n sōne

²⁶ Yo kai nkpéni pise re nōké n wai, pimáreco? Nōn ye n cápinelē te keyóme kani yáasi, nókenécōpe unyine yéé fe uu yóm, ucō uu icélaa inyine pa, Ulééca uu ucō nsímé nyíse, ucō uu Nfáasōne meyu mpehē mpehē símisi, ucō uu measei lese. Li pise re linnéí liké n léni, piyómeyáhaa pin ne nfatene kémee papisi. ²⁷ Písoi pin ye Nfáasōne meyu mpehē mpehē n símisine, ápi kape ye pité née pitaani rifaau. Piké ye kō use use símisi. Li kō pise re unyine uké ye n we un pinsímé mmē tuisse. ²⁸ Uka unsá n we uké tuisse, li pise re piké ye riséé. Piké ye ne pimécire

kefa-i n símisi, api ye kō ne Uléecaa n símisi. ²⁹ Li pise re pēpē Uléecaa rinyiri ne n símisi pité née pitaani piké ye símisi picō api ye pinsímé mmē músu api yēnu. ³⁰ Amá in te Uléecaa ye icápine iyē-i unyine nsímé nyíse, li pise re uyēe pēe n símaari uké riséé piké nkó kutu ricō. ³¹ Nó ye fe ani nónnénéí Uléecaa rinyiri ne símisi ani tisentene, mpá úye uú ne icélaa inyine yenu uu múlú, ai kō ne mpá úye n ημόópúselē. ³² Pēpēe Uléecaa rinyiri ne n símisi ye ihēe iyē ke Uléecaa uu pi n hē kecáa rínanē mále. ³³ Li we re Uléecaa úu méwoo méwoo ukó, amá nkīηniηe ukó lo.

Yare kai Uléecaa pikó icápine nnéi kémee rí we, ³⁴ li pise re pinósi piké ye Uléecaa icápine kémee n séélē. Api ncée má piké ye kei n símisi. Li pise re piké pimēcire ricepise yare ke isé ii ní ma. ³⁵ Pin linyine n la piké céri, piké ye pipila pise síyō-i. Ai ne sá re unósi uké ye Uléecaa icápine kémee n símisi.

³⁶ Née nō músu re nókenémee nké-i ke Nsímé Kēcire nn léeme? Née nó ηmane kémee knn hápō? ³⁷ Úye un m músu re u Uléecaa rinyiri ne símisile née u Uléecaa Nfaasōne ihēe inyine má, liute uké céri re mmē kam ní nó rí wólú ye Upiima isé le. ³⁸ Amá úye unsá lē n nyu, Uléecaa páa kō liute nyu. ³⁹ Lē nnya, pimárecō, ani n wéési nóké ye ne Uléecaa rinyiri símisi. Amá áni kape n yulu re pisoí ápi kape ye Nfáasōne meyu mpehē mpehē símisi. ⁴⁰ Amá li pise re nóké linnéi n wai lin nyamí, ái kape m pulu.

15

Kirisi meyise nkpō kémee nstmé

¹ Pimárecō, Nsímé Kēcire kam nó rin-yóó ani n ηmurei, ani kō nkemee iníñí wai kamí la ké nó léise ² re n nórínēyú lōle, in te nó rísōne m múlū. Insá lē, méwoo kaní ne kefa n tene.

³ Nsímé mmē kam tinécúruu n kō kam yē te né mefoi nó ritéñse. Lelee re arókope nnya ke Kirisi uu kpu yare kaí pēe mekēe-me Uléecaa ritelé-i n wólaalē. ⁴ Pi u kulesile uu keyáa táánū tunē pikpōkpō kémee yisi yare kai kō mekēe-me Uléecaa ritelé-i n wólaalē. ⁵ Kuu pikpōkpō kémee n yisi, Piyēe uu u yenu, upitume kefi ne pité api kō limemáa u yenu. ⁶ Uu limemáa upimarēcō píle píle menupū ne kuláa umēcire nyíse itunē ise-i. Picō ye pikecōpe kpínle, amá pimēyā ye ne nfáa mále. ⁷ Uu kō limemáa Yakupu kpáfúme, uu kō pēe limemáa pitume nnéi kpáfúme.

⁸ Uu pēe pē nnéi memáa kō metórōōsei né umēcire nyíse, né nkó née nní rí we yare kewá péni kapi mári. ⁹ Née Kirisi pitume kecōpe usínsá. Am tu re piké né sée re utume. Li we re ne pēe Kirisi pikó wéekuselenle. ¹⁰ Amá Uléecaa ipēelée yee tíyese kamí ne isoí nnyí kam nní rí le we. Kefa kuú ne né n fénnē, ái méwoo wa. Li we re ne pikei wale am pitume picō nnéi feriyē. Asei

κεκάά, αὶ νέε κεισι, uipeeléε γεε pikεi pē wa. ¹¹ Lē nnya, nḗpá lin nē νέε lin pepeε pikεi pē wa, Nsímé Kεcιre kari nó yóólē. Mmē kani kō ne kefa tene.

Tó meyise nkpō kέμεε nsmé

¹² Tō yóólenle re Kirisi γε pikpōkpō kέμεε yisi. Iye ke nókenécōpe pinyine api yé पेε fe api re pikpōkpō ápi γε yisi? ¹³ In te pikpōkpō ápi γε yisi, lē nnya Kirisi páa kō yisi. ¹⁴ In te Kirisi úu yisi, ntósímé kari n yóólē γε μέwoo le. Méwoo kani kō ne kefa u tenelē. ¹⁵ In mesei re pikpōkpō ápi γε yisi, ke tōo पेé we tōn yóólē te Uléécaá γε Kirisi yukuse, úu kō पेε pikpōkpō kέμεε u yukuse, tō ne u rikpárále, ari पेε wai pitansei nōome. ¹⁶ Li we re in te pikpōkpō ápi γε yisi, Kirisi páa kō yisi. ¹⁷ In te Kirisi úu yisi, μέwoo kaní ne kefa u tenelē. Nō kō ne nōanékōpe kέμεé wele. ¹⁸ Li kō nyísele re pepeε Kirisi ne kefa n tenelē apí ne kpi γε pōlaalenle. ¹⁹ In te ketē nté isoi ηmanε nnya karí ne Kirisi tálē, lírócō γε íwe wele ai tósu nḗpá úye.

²⁰ Amá mesei ke Kirisi uu pikpōkpō kέμεε yisi. Uyεε mefoí yisi. Li nyísele re picō पेε n kpi pō né kō kam api yisikeε. ²¹ Usoi use γεε ne sisoipipi nkpō ka. Usoi use γεε kō tíyesene sisoipipi siké γε ne pikpōkpō kέμεε yisi. ²² Ke písoi nnéi ne Atam api m pénelē nnya kapi kpíni. Kapi ne Kirisi m pénelē nnya kapi limεcō pinnéi nfáa fale yenune. ²³ Amá nḗpá úye ne uituḡe γε nyi. Kirisi γε piyise masile. Uyεε ufoí. Un píyei n ka, upikó पेε limemáá yisine. ²⁴ Limemáá ke nḗpá yo keto áke पेε sónti, kumúnḡe kpe-i ke Kirisi uu iyóopi nnéi ne ḡnanḡe nnéi ne n-yóopinanḡe nnéi tékééne, uu पेε un-yóopinanḡe nnéi Sáa Uléécaá anipe-i wai. ²⁵ Li we re Kirisi uké पेε iyóopi n tū kelene liké ha ne tu पेé uye-i ke Uléécaá uu yé upilaarō nnéi Kirisi kenyalε-i rinwúlase. ²⁶ Uláarō tārō kuu n tékééne γεε nkpō. ²⁷ Li Uléécaá ritelē kέμεε wólaalē te: Uléécaá yé linnéi ukenyalε-i riwulase. Kai nní n wólaalē te “linnéi”, ái पेε re ne Uléécaá kapi lē tee. Li we re uyεε nḗpá yo Kirisi kenyalε-i riwulase. ²⁸ Mḗpá yo in ukenyalε-i rinwula, uyḡ Uléécaá Kepipi uu पेε umεcιre cepise uu Uléécaá kenyalε-i wúla. Uléécaá γεε nḗpá yo ukenyalε-i rinwúlase, kei ke Uléécaá uu पेε meyíékíyiki nḗpá yo kecáá iyóopi tonene.

²⁹ Ani mpí पेε γε nní n ηmurei re piké pikpōkpō nnya míni pi wole kecáá musí nké. Yo kapi lē ne náási? In te mesei γε me re pikpōkpō ápi γε yisi, yo nnya kapi पेε ηmurei re piké pikpōkpō pē nnya míni pi wole? ³⁰ Tó ηmaa ricuruu ní? Yo nnya kari mpíi mesére nkpō lorólē? ³¹ Pimáreco, nḗpá keyáa kéye kam nkpō heirente. Meseisei ke tó ne Urópiima Yeesu Kirisi kupéneco aku nó nnya meyíékíyiki rikókōri né we. ³² In पेε sisoipipi kemúnḡe kamí पेε má kamí ne Efesi-pō písoi kpááree

pinyine yare icarename tɔpu, yo kai yé né yóriye? In te pikpɔkpɔ ápi ye yisi, táké mese n wai yare kapi m ma re: Tɔ kóso kpine, lē nnya táké n le tɔn níru. ³³ Ani kape tíye unyine uké nó kírāase: Aséncɔ kópe yèè isoi sɔne caaile. ³⁴ Ani nómenécíre tí ani músu rísone, áni kape akópe n wai. PISOI ye nókenécɔpe wele pee ápi Ulééca n nyu.

Ipinje iye ke pepee nkɔ kéme n yisi api má?

³⁵ Unyine yé pise re: Iye ke pikpɔkpɔ api ye yisi? Ipinje iye kapi ne peeri? ³⁶ Pó unírí nkó! Aa nyu re pinsá rilukepipi n lukesi, ári yé fe riké lee? ³⁷ Tipipi rinyine kaa ye lukesi re mpuri. In n la, risirépipi née rilukepipi féé rinyine. Ai kuléé kpee n lelune ricurru kaa ye lukesi. ³⁸ Ulééca yee ye pee ripipi tē ipinje iyē kuu ní la he. Mpá ripipi ríye kuu ipinje yee ne ri n sá he.

³⁹ Lifáakó ái linnéi isare ise má. Isoisare ye ne isee ikó kóolelenle, sinúipi isare ne impehē, ikpíntomé ikó ne iyē mpehē kɔ.

⁴⁰ Limɛɔ ke kelééca-pɔ líkó ipinje íi ne ketē nté líkó ipinje kóolelē. Kelééca-pɔ líkó nsone ne mmpehē, ketē nté líkó nsone ne mmē mpehē kɔ. ⁴¹ Itunje ye imetéi cire mále, iwáre in imekó má, awárepi pón kɔ amekó má. Mpá awárepi ricurru áa metéi mese má.

⁴² Limɛɔ kai sánti líké kumúhē kpe-i ke pikpɔkpɔ api n yisine n we. Pi ye pin pISOI n kulesi, pi ye fɔnile, amá Ulééca un pi n yukuse, ápi pee píkaí nkɔ kpáne. ⁴³ Pi ye kékulaa-i íwe n wele ápi kɔ páápú. Amá Ulééca un píyei pi n yukuse, pi ye pee ríyu m mále pin kɔ páápú. ⁴⁴ Isoipinje nnyí kari nní n nyáni kapi ye kékulaa-i m má. Pin píyei n yisi, ipinje fale ke Nfáasone nn ye n he kapi máne. Lē nnya, isoipinje nnyí kari nní n nyáni ye wele. Limɛɔ ipinje iyē ke Nfáasone nn ye n he pɔ́ ne kɔ wele.

⁴⁵ Lē nnya kai Ulééca Nsímé ritelé-i wólaalē te: Usoi foí uyē ke Ulééca uu n wa uu u séi re Atam ye kesoipipi le kee nfáa n yé. Amá Atam tɔrɔɔ yee nní Kirisi. Ukeméé ke Nfáasone nn we nn ye nfáa he. ⁴⁶ Ai ipinje ke Nfáasone nn ye n he yee pee mefoí we, amá isoipinje nnyí kari nní ní nyáni ye nyi. Iyē ke Nfáasone nn ye n he ye kepire sántile. ⁴⁷ Ntaai kapi ne usoi foí mɔ́. Uyē ne ketē nté ukó le. Kelééca ke ulírú pɔ́ léeri. ⁴⁸ Pepee ketē nté ní we ye we yare uyē kapi ne ntaai m mɔ́ meɔ. Pepee kelééca-pɔ ní we ye we yare uyee kelééca-pɔ n léeri meɔ. ⁴⁹ Tó ne neni wele yare uyē kapi ne ntaai m mɔ́ meɔ. Limɛɔ kari kɔ sánti táké n we yare uyee kelééca-pɔ n léeri.

⁵⁰ Pimáreɔ, ne la ké nó maa re isoipinje nnyí kari nní ní nyáni íi yé fe iké Ulééca iyɔɔpi kéme lompɔ. Ai líka nnya, lelee ye n caai ái ye fe líké pansé lícaaiciré.

⁵¹ Ani kutu ricɔ ké nsímé nnyine mee m pékaalē nó símisi ani kóm te ári ntónéi kpine. Amá tó kam ari ntónéi mmú ipiñe féé conse. ⁵² Kumúnjé kuse kunyine-i ke rináatɔñ arí ha meyéne mese keyáa tɔrɔ ténine. Tin lē n tē, pikpɔkpɔ api yisi api pɛe pansɛ pikpɔciré. Tó mpí, tóo likumúnjé kpɛ-i nfáa m má, tóo ipiñe féé conse. ⁵³ Li meýíkíyiki pise re irópiñe nnyí yee ye nní n caai iké pansɛ icaaiciré, irópiñe nnyí yee ye nní n kpu iké pansɛ ikpɔciré. ⁵⁴ Lelɛɛ ye n caai lin píyeyi m pansɛ licaaiciré, lelɛɛ ye n kpu lin kɔ píyeyi m pansɛ likpɔciré ke nsímé mee n wólaalē nn pɛe sónti: Mmɛ mee nní re: Pi nkpɔ feriyɛ api n tékéé.

⁵⁵ Nkpɔ, áa nkpráni feriyɛ!

Nkpɔ, mepólɔ kaá ne n kóni ye tenɛɛ.

⁵⁶ Akópe nyee nkpɔ melɔ waise, isé yee akópe rínanje heelē. ⁵⁷ Amá tó Uléécaá pakare kuú ne Urópiima Yeesu Kirisi rintiki uú ne rínanje ró he ari nkpɔ feriyɛ. ⁵⁸ Lē nnya pimáreɔ kɛcirɛ, nóinépiñe íi kape riyɔɔ, áni kape n tiñarentɛ. Ani nnpá píyeyi n keñaalē nɔn Upíima pikei rísone wai. Nórinécúruu ye nyulɛ re pikei pē kani ukupéneɔ kémee n wai ápi yé méwoo wa.

16

Itɔhɔ kapí ne Yerusalem-pɔ Kirisi pikó n sí

¹ Siwóó itɔhɔ kapí ne Yerusalem-pɔ Yeesu pikó n lénine nkɔ ye nkpréni mmú: Ne lē kai mewai m má Uléécaá icápine pikó pɛe Kalasii-pɔ rí we pisímé masile. Nóóké kɔ pimewai ritiki. ² Mprá kɛwénteyaa ukóso úye, nnpá úye uké ye lē kuu yé n fe uu tóhɔ ukɛyɔ-pɔ iyaa yekei. Ké ne n tuipɔ, nɔn linnéi picápine masí. ³ Nen píyeyi n tuipɔ, né átelé wói am pē kani n lése re pikei ne nóinétohɔ Yerusalem ha pa, apí ne péne. ⁴ Lin m pise re ké rinécúruu ha, tó ne pē yé nsé tipéne.

Lē ke Pɔðli uú ne piwai n náasi

⁵ Masetuwaani keté kam tíkine ké ne nókenémee tuipɔ. Kei kam cɔpune kelenɛ. ⁶ In n la, né nókenémee siyáa sinyine wa. Ticuruu in n la, am nnyiyɛ kumúnjé nnéi nókenéméé tone ani né léni amí ne kei kam n sí tómpɔ. ⁷ Li we re am neni la ké nó yé amí ne n tósu. Amá Upíima un n la, ne la ké nókenémee siyáa wa. ⁸ Amá né pɛe Efɛesi kuyu-i tone Pantekooti keyaa aké ha ne tulu. ⁹ Ai líka nnya, nnpá ke piláarɔ api kulúí rí we, li kei ncée né tápilele fouu ké ne pikei píima pinyine pɛe kuláa m má wa. ¹⁰ Timotee un nókenéméé n tuipɔ, ani u yɔsí rísone, áni kape tíyɛ uripɔɔ ríké caai. Li we re menéɔ kuu Upíima pikei wai. ¹¹ Lē nnya, úka úu kape u lómiise. Amá ani u lē uké nkíñiñe ne uncee sóne uú ne kenémee pɛeri. Tó ne Yeesu pikó picɔ ye u ménɛ. ¹² Ne urómáreɔ Apoloosi pǒ tiñmóópúsele re u ne Yeesu

pikó picō piké nókenéméé hapō. Amá úu kahane n ηmurei re u yé nkpéni tómpō. Lin píyei ne u rinsá, u yé hapō.

Icélaa tərəə ne iyáhaa

¹³ Ani kape lōpīle, ani nfatene kémeé n we, ani itisi yōsí aní m páápú. ¹⁴ Ani mǎpá yo n wai ne ríla.

¹⁵ Pimáreco, nō nyule re Sitefanaasi ne ukeyō pikó pēe pifóí Akayii ketē kémeé Kirisi ritiki api kō mēse ne mēse Uléécaā pikó kecōpe pipikei n wai. Lē nnya kam te ké nó pise re: ¹⁶ Ani nómenécíre ricepise, ani pi ne pē nnéí pēe pimēco mē ne pipikei n ηmósópúlē metene n we piké nó n séni.

¹⁷ Sitefanaasi ne Fōrutunatuusi ne Akayikuusi mekame ye né larisile. Káni ní we, pēpēe lē kani yé pēe n wa né wai. ¹⁸ Pi rinékín ηnukusele yare kapi nó n wa mēco. Ani lipite pē ipakare pípa ceri!

¹⁹ Uléécaā icápine yee Asii ketē kecáá ní we pikó ye nó yáási. Akilasi ne Pirisili ne Yeesu pikó pēe ye pikeyō-i n cápine ye nó yáási, nó ne Upiima kupéneco kémeé. ²⁰ Nópinémáreco nnéí pēe nté ní we ye nó yáási! Ani nómenécōpecire yáhaane ani memáreco pirane. ²¹ Né Pōoli, née rinécúruu ne kunénipe anōo nnyé wói re ne nó yáási. ²² Uye unsá Upiima n la, Uléécaā uké u rité! Maranata! A kam, Urópiima! ²³ Upiima Yeesu uké ípēelée nó nyíse! ²⁴ Ne nónnénéí lalē nó ne Kirisi Yeesu kupéneco kémeé.

Títelē lírū ke Pōoli uu Korēnti pikó n wói

Lelee ritelē ntí kēmeē ní we

Kaí ne ritelē foí kēwōle-me n kpiime, Korēnti pikó api kómēine. Lē nnya ke Pōoli uu pi wōlu uké pi nyíse re uripōo ye ne pi caailenle.

Lē ke ifaaci iyē ii n kériinēlē ye nni:

1. Pōoli ye lē kuu Yeosu Kirisi itume n le nkó símisi. Likēi lise kuú ne n náási yee re uké nípa yei tiyese piké Saa Uléécaā ne Yeosu Kirisi ceri. Iwe ne ncōñ ye kemēē piyēle, amá níññe kuú ne nípa yo kahari (1-7).
2. Pōoli ye Kirisi pikó pēē Korēnti-i ní we pise re piké kefa kēse ne Yerusalem pikó pēē íwe m má he. Lē ke picō api meyá m má, liké pē kai m párlē yoriye. Ayu nyēē pilénaane kari yé n fe ari Yeosu Kirisi nnya m má kecáá kemúnjé ró hele (8-9).
3. Pōoli ye nyíse re u alari mále uké pitume nōome mewai ne pinnōosimé kési (10-13).

Iyáhaa

¹ Nēē Pōoli yee Uléécaā mēla kēmeē Kirisi Yeosu utume m pansē, ne urómáreco Timotee. Uléécaā icápine yee Korēnti-i ní we ne Uléécaā pikó picō nnéi pēē Akayii ketē nnéi kecáá ní we kari ritelē ntí wōlu. ² Urósáa Uléécaā ne Upiima Yeosu Kirisi piké ípēelēé nó nyíse api kō nkíññine nó he.

Pōoli ye Uléécaā pōoneē

³ Tō Uléécaā pakare. Uyēē Urópíima Yeosu Kirisi usaa. Uyēē íwe ró n té uu kō nípa yo kēmeē arókinj niñukuse. ⁴ Uyēē ye ntócnj nnéi kēmeē arókinj niñukuse uu re tóoké ye kō fe tóké pepēē ncōñ mpehē mpehē kēmeē ní we akó níñukuse yare ke uyē uu aróko n níñukuse mēco. ⁵ Ai linyine nnya, tō Kirisi íwe iyē icō meyá lele. Limēco ke Uléécaā uú ne Kirisi tikine uké ne arókinj meyá niñukuse. ⁶ Mpa tōn íwe n le, tō i lele re Uléécaā uké ne tó ritiki uké ne nōanékinj niñukuse uké kō nōanéyu lo. Uléécaā un ye arókinj n niñukuse, u lale nōké nkíññine yē nōké ye ne fe nōké ne meróco íwe iyē icō kēmeē n kahari. ⁷ Lē nnya, tō ne nó tálenle meyíkíyiki. Li we re tō pinyuwe máalenle rísonē re kani nní irówe icō n le, Uléécaā ye nōanékinj niñukuseñe yare kuu aróko n níñukuse mēco.

⁸ Pimáreco, tō lalē ani ceri re tō Asii ketē kēmeē íwe píima lile. Háí irótisi ii ne tene, ai ró feriyē ari pēé m músu re ári yé pēē nfáa

rikpá. ⁹ Amá tṓ ne p̄ee meyíkíyiki nkpṓ kukpáhá pikóme masile ari ntókpṓ yósu. Li lē wale re ári kape ye ne merócíre n tálē, amá tóké ye ne Ulééca yee ye pikpṓkpṓ kέmee pisoi n yukuse n tálē. ¹⁰ Uyee nkpṓ mmē kέmee ró lése, uyee kṓ pilése ró kpáne. Meyíkíyiki karí ne u tálē te u yé kṓ pilése tó rikpá. ¹¹ Nṓ ne kṓ keyóme yáásile nṓn ne likemee ró léni. Pisoi meyā ne kerócáá keyóme yáásile, Ulééca un lē nnya ró kpálē. Lē nnya ke pisoi meyā api sónti piké tṓ nnya kṓ Ulééca pṓnese.

Pṓḗli ye lē kuu ní la uké wa conse

¹² Lelee rikókari ró ní we ye nní: Ari níka kerófa-i ne merócíre cési. Kecíre ne kefa kesee ne aseí nyee Ulééca kέmee n léeri karí ne mpá úye inipee-i pirókai wa, aí ne tósu nókenémee. Ulééca kέmee kai léeri, aí sisoipipi mewéesesṓhṓ-i kai léeri. Ulééca kefa kuú ne ró n fénne kέmee kai léeri. ¹³ Ai liféé linyine kam nó wólú, lē kani nní ní kέeni nṓn kóm̄i memáá. Ne kṓ tálē te nó kam ani ríṓne pikóme kpá ne kέtṓ-pṓ re ¹⁴ kukéri kukéri ḡmane kani neni kóm̄i. Nṓ nyule re Urópiima Yeesu un píyei m p̄eeme, li yé tṓ nnya rikókari nó wa yare kai kṓ nṓ nnya rikókari tó n waine. ¹⁵⁻¹⁶ Lē kamí ne tálē nnya kamí p̄é la re nen Masetuwaani n tósu, ké nó rilóólú. Nen kṓ Masetuwaani n leeri, am kṓ nókenémee pitiki kpá am lisṓne melírū nó he. Kei kani yé p̄é ne mpá yo né lē amí ne Yutee ketē sí. ¹⁷ Yare méwoo kam kemúnjé kē wa, néé iye? Néé kam mí ma re né lē wa, kesoiipipi memúnjé kam lē musí nen ḱyuu ne kepíre sóne? ¹⁸ Ne Unélééca, nsímé mmē kari mesére nó n yóólē rín ḱyuu ne kepíre nkó. ¹⁹ Li we re Ulééca Kepipi Yeesu Kirisi nsímé ke tó ne Silasi ne Timotee ari nókenémee rin-yóó rín ḱyuu ne kepíre nkó. Asei ase kuu má, nye nyee "eee". ²⁰ Yeesu yee mesei lē ke Ulééca uu mí ma re "eee" u yé ró wa. Yeesu uyē kari ye kṓ ne ritiki arí ne Ulééca ríyu waise re "eee" u lē kuu ró mí ma wa. ²¹ Ulééca uyee tíyeselē te tó ne nnṓ tóké tó ne Kirisi kupéneṓ kέmee inínj̄i kari. Uricuruu yee ró lése uu ukuwéé-mē yekei. ²² U nwóí kerócáá wale uu Nfáasṓne kerómee wai uké ne ró nyíse re u lisṓne ne ró ménle. ²³ Ulééca ye nyánile! In te ne kiraasele, uké linyine né wa. Am la ké nó m pekési nnya kám nókenémee Korenti-i p̄epṓ. ²⁴ Ai rínan̄e karí ne nó wai re ani ne kefa tene. Nṓ nfatene kέmee inínj̄i piwai máalenle ríṓne. Amá tṓ la re tó ne nnṓ tóké kesē n keisi liké mpṓṓnare nó n helelē.

2

¹ Am la ké nóanéṓṓ caaise nnya kam tihó re ám nókenémee p̄epṓne. ² Néen nkpéni nóanéṓṓ n caaise, wóo yé p̄ee nṓ memáá né tipṓṓ larukuse, insá nó mpí apṓṓ kam n caaise? ³ Lē nnya kam titelē tē lē nó wóí re nen píyei n tuiṓ, ám kape nó mpí, nóo yé p̄ee rinéṓṓ n larukuse kέmee menín̄e mpṓṓcaai yē. Ai céreise re ne

ye nen mpóðnarε m má, li ye kó nónnénéi mmú n láárúle. ⁴ Ncón píima kέmεé karí peé we lin kewuu-i né mulú, nen meγíkíyiki ténι amí ne rítelé tē nó wólú. Amá amí nó wói re nóanépóð aké caai, ne nó wói re ani ceri re am kusa nó la.

Piké uwaikópekó akópe sárei

⁵ Asei kecáá in te unyine ye pisoι apóð caaise, ái né kuu wa, amá nónnénéi apóð kuu caaise. Am kapε ne rinnákíise nnya, né re nómenéyá apóð kuu caaise. ⁶ Lē ke nómenéyá ani nní u rincóise ye ne u piyε. ⁷ Li nkpeni tu re noké lē u sárei, ani urikin niηukuse, mpóðcaai píima nnyine rín kapε ne rí ka nké u n lóise nnya. ⁸ Lē nnya kam nó welu re ani n wai liké n nyíselē te nò u lalε. ⁹ Lē nnya kam títelé tē nó rí wói yee re ne peé lalε ké nó peé ké yé te nò mpá yo kέmεε ripakare má née áni má. ¹⁰ Nòn úye uakópe n sárei, né ne kó liute sáreile. In te né ne nnyine má ké unyine sárei, ne nó nnya liute pisárei masile yare kai Kirisi kέmεε m pise. ¹¹ Ne lē wa re Setani úu kapε ne ncée n yé uké ró feriyε nnya. Li we re tó umela kuú ne n náasi rísonε nyule.

Lelee Turowaasi-pó Póðli ripóð n caaise

¹² Kumúnjé kpe-i kam Turowaasi-pó Kirisi Nsímé Kεcire piyóð rí hápó, Upíima ye ncée né tápilele re ké pinékεi wa. ¹³ Mpá ne lē, tinépóð ye peε caailenle, kám unémáreco Tiiti n yé nnya. Am peε Turowaasi pikó-i yisi am Masetuwaani ketē sí.

Yeesu Kirisi yee ye tíyεε kari ye feriyε

¹⁴ Uléécaá yee ipakare te, uyee tíyεselē kari Yeesu kupéneco kέmεε mesére feriyelē tòn menáηe-naηe nnōη sóne. Tó kuu ye ne ritiki pisoι apí ne mpá yei Kirisi ceru yare tulaali kpáhákóð kapi fó. ¹⁵ Tó Kirisi utulaali le Uléécaá keyu-i ne pē ke Uléécaá uu n ló ne pepeε mpólecee n tíkile kέmεε. ¹⁶ Tulaali uyee pepeε nní mpólecee n tíkile kecáá kukpáhá kunyine mále, kpeε ye usoi rí kpu. Amá ku pē ayu ke Uléécaá uu nní n ló kecáá kukpáhá kunyine le kpeε ye nfáa n he. Lē nnya, wóo kεcire yee tulaalē te u yé lipikεi pē wa? ¹⁷ Tó, ári picó meγá peε Uléécaá nsímé ne n kpéense meco we. Amá Uléécaá yee tó tumme tòn urinyiri ne aseí uinipeε-i símisi tó ne Kirisi kupéneco kέmεε.

3

Nkómεine fale kέmεε pikeikó kecáá nsímé

¹ Nò nkpeni nyáni yare meróciεre kari nó nyíse, née íye? Néε yare ke picó api ye n wa meco li kó tó pise re piké rítelé kerócaá wói tóké nó nyíse noké kelenε ró céri? Néε li pise re nóóké rítelé kerócaá wói tóké picó nyíse piké kelenε ró céri? ² Nórínécúruu, nóó rítelé ke Kirisi uu kerócaá n wói. Arókíη kέmεé kapi ri

wɔlaalɛ. Nɔ́ kɛ pɪsoi aɓi ye ne ró céri. Pɪsoi nnéi yé fe aɓi rítelɛ tɛ ceru aɓi kɔ ri kɛeni. ³ Nɔ́ aseɪ kɛcáá rítelɛ kɛ Kirisi uú ne pírókɛi rintíkɪ uú ne wɔlu. Ai kɛwɔle mɛni mɛnyine kapí ne ri wɔi, amá Nfáasɔne mee Uléécáa kémee n léeri kapí ne ri wɔi. Ai kɔ aparekpáncúkú kɛcáá, amá sisoipipi akɪn kémee kari wɔlaalɛ.

⁴ Kari Kirisi ne rintíkɪ tɔn ne Uléécáa tálɛ nnya kari lɛ símisi. ⁵ Ai re tɔ músu re tó fe ari ntónaɲe cire ne linyine wai. Amá Uléécáa nmane yee ye t́yese kari ye fe ari li wai. ⁶ Uyee t́yese kari panse nkómɛine fale kémee pikéikó. Ai isé wɔle-wɔle kɛ Uléécáa uu nkómɛine fale kémee ró pálɛ, amá unfaa kuu ró pálɛ. Isé wɔle-wɔle yee ye ne nkɔ ka, amá Nfáasɔne pɔ́ ne ye usoi nfáa hele.

⁷ Uléécáa ye pee mekɛe-me aparekpáncúkú kɛcáá uisé wóile umeyɔɔpi ame pee likumúnɛ kɛ-i n tɛlu. Moisi keyu ye pee tɛlule hái, Isirayɛli pikó ápi ye pee fe piké u riweríi. Ai kɔ re mesére kɛ Uléécáa meyɔɔpi mɛ amé peé we. In te isé yee ye ne nkɔ ní ka yé fe ii lɛ nyise re Uléécáa meyɔɔpi áme kusa piye, ⁸ iye kɛ Nfáasɔne mee ye nfáa n he pɔ́o yé pee mese wa? ⁹ In te isé yee ye n t́yese Uléécáa uú ne pɪsoi túhaane pinsímé nn kpi ye fe ii ró nyise re Uléécáa meyɔɔpi áme kusa piye, iye kɛ Nfáasɔne mewai pɔ́o yé pee mese wa? Ai n yé t́yesele ari panse aseɪ pite Uléécáa inɪpee-ii? ¹⁰ Tó fe arí maa re tɔn meyɔɔpi mee pee mekɛe-me n tɛlu metéi ye nkɔpɛni kpule. Tɔn pee mekɛe metéi ne neni mekó m múnɛisene, tó fe arí maa re neni mekó ye me fele ái nkáripɪ. ¹¹ Aseɪ kɛcáá, in te lelee ái mesére ní we yé fe ai nyise re Uléécáa meyɔɔpi áme kusa piye, iye kɛ lelee mesére ní we pɔ́o yé pee mese wa?

¹² Tɔ ne meyíkíyiki tálɛnle nmaa. Lɛ nnya karí ne tirópɔ́o ne kefa kɛse símisi. ¹³ Tó, ári ye Moisi mecɔ kenírɪpi ḱyuu yari. U ye pee lɛ yariile re Isirayɛli pikó ápi kape yɛ lɛ kɛ meyɔɔpi mee áme ye n nánai ame ye meketɔ n tu. ¹⁴ Amá li pee kunísɪ pi ricɔle. Háɪ ne neni-me, pi ye pin nkómɛine kpure atelé n kɛeni, kenírɪpi kɛse kɛe ne ḱyuu pi hilalɛnle, ápi fe piké kɛ lese. Ai líka nnya, Kirisi kupéneɔ kémee nmanɛ kɛ kenírɪpi kɛ ake ye usoi keyu-i le. ¹⁵ Háɪ ne neni-me, pi ye pin Moisi Isé Atelé n kɛeni, kunísɪ kpɛe ne wele kun cɔlɛ. ¹⁶ Amá yarɛ kai n wɔlaalɛ te úye yèè un píyei uncee rin-yá un Upíima-mɛ m pansɛɔ, kunísɪ yèè lele. ¹⁷ Upíima uyɛ kapi nté n tee yee nní Nfáasɔne. Kei kɛ Upíima Nfaa nn ní we kɛ usoi uu ye ne uripɔ́o n we. ¹⁸ Lɛ nnya, tó mpí nnéi siyu-i kɛ kunísɪ áku nní ní cɔlɛ, Upíima meyɔɔpi ye mesére ró tɛlusele yarɛ kenípeenyáneɪ kémee. Upíima ye ró panseserile tóké kam tóké ne mɛnyine u wa. Meyɔɔpi ne metéi píima mee mesére ní taálɛ kémee kai lɛ wai.

4

Ari líka tu, amá Uléécáa ye pee umemá píima tó rimúise

¹ Uléécáa yee Unfanare kémee upikéi ró pa. Lē nnya ke ikari fi ró tenelē. ² Tó piwahakéi pee isei ní we kesile. Ari nnóome ne pirókéi wai, ári kó Uléécáa nsímé kénjééselē. Amá tó nsímései yóólenle lin kpáiiilē. Meróla mee re mpá úye uké yé te tó Uléécáa inípee-i aseí pite le. ³ In te Nsímé Kεcire kari n yóólē ye pisoí kuηmaha we, pepe m polu kηn kuηmaha we. ⁴ Ke ketē nté uyóopi Setani uu inípee pi rinhíla nnya, ápi péé ne nsímé mmē kefa tene. Uu ye ηmurei piké mmetéi mee n wariye yē. Metéi mē kéméé ke Kirisi meyoopi amé léemelē. Kirisi uyē kémee kai Uléécáa léselē lin nyáni. ⁵ Ari yóólē te pisoí piké tiróóuruu n nyáni, amá Upiima Yeesu Kirisi kari kekpeē waiselē. Tó ye maa re tó ne Yeesu nnya nópinékeikó le. ⁶ Uléécáa yee mekee-me ní maa re: "Metéi meké kuηmaha-i ta" metéi cire mee arókíη kémee tapaalē. Uyee péé lalé uké tó rikpáiiise. Lē nnya kuu umeyóopi mee Kirisi keyu kémee n kpáiiilē tó céreise.

⁷ Tó we yare sipérétúhu kémee kapi lisone piima rimpólo. Ai péé n nyíselē te ái tóo linyine tulaalē, amá Uléécáa nnaηe mee linnéi wai. ⁸ Iwe nnyí nnéi ncópurí yee ró kálaalē in tó nyíkilē, amá ái ró feríye, ári nyu íye kari yé wa, amá ári pee ripóó fóm te li piluke ró masile. ⁹ Pisoí ye ró wéékuselenle, amá Uléécáa úu ró fóm. Keteni-i kari laanu, amá ári kpu. ¹⁰ Mesére kari Yeesu nnya mpá yei nkpó heirente, Yeesu nfaa nké ne kerómee n nyíselē nnya. ¹¹ Tó nfáa mále, amá mesére kari Yeesu nnya nkpó heirente. Li nyíselenle re mpá tón n kpu, unfaa ye irópiηe-i wele mesére. ¹² Li nkpó tó risale nóóké ne nfáa m má nnya.

¹³ Li Nléécaasimé ritelé-i wólaalē te: Ne ne kefa tenele nnya kam símisi! Kemúnjé keke kē kari kesé nfatene kecáá má. Kari ne kefa n tene nnya ke tóo kó símisi. ¹⁴ Tó meykíyiki nyule re Uléécáa yee Upiima Yeesu pikpókpo kémee n yukuse yé kam uu kó umeco tó yukuse uu tíyese tó ne nnó ari Uléécáa kekúri sí. ¹⁵ Nó nnya kari lē nnéi wai re Uléécáa uké mpá yei meyá ne pisoí kefa fénne piké u ceri, pisoí pee yé u m pónese piké kó ne kulúí n kpáriise pin umeyóopi taáselē nnya.

Iye ke usoi uu yé nfatene kéméé n we?

¹⁶ Lē nnya ke tiróóó ári ye píkaí caai. Mpá irópiηe nnaηe mmú nn n teneri, nfáa ke Uléécáa uu ró n he ye mpá keyáa kéye mpape kpáselenle. ¹⁷ Lē nnya, neni mewee mmé-i iwe kari n le fi líka tu, fi ye kó nánai. I yé kam ii meyoopi piima menyine ró he meteneciré. ¹⁸ Ai lē kapi ye ne inípee n yé kecáá ke tóo músu. Lē kapi ye ne inípee n yé ái ye nánai, amá lē kapi ye ne inípee n yé pó ne liteneciré le.

5

¹ Tò nyule re irópiɛ nnyí kέmee kari nní ní we ye we yare kucánjí kunyine. Kun píyei n fori, Uléécaá ye keyómecaa-pò kέyo kεe yé mesére ní we ne ró mémpòle. Ai pisoι pεe ke mō, amá Uléécaá yee uricuruu ke mō. ² Tò kò wele tòn kucánjí kpé metene ηmòpu, tòn meyíkíyiki káipi tóké keróyo kεe keyómecaa-pò ní we kέmee lompo. ³ Asei kecáá, tòn píyei keróyo ke-i n lompo, Uléécaá úu ye menmanε ró leεpò. ⁴ Kumúnjé nkú nnéi kari nní irópiɛ nnyí kέmee ní we, tò ηmòpule yare ncòni mee ró nyíkilē. Ai re tò lalε tóké irópiɛ nnyí kέmee le, amá tò wéésile tóké ipiɛ yee mesére ní we kέmee lō, liké wa re lelee ye n kpu ye nfáa teneciré kέmee lompo. ⁵ Uléécaá yee týese re liké lē kerómee conse. U unfaa ró hele. Lelee nyíse re u kale uké lē kuu tó riñnyi ró pa.

⁶ Mesére kari ikari má. Tò nyule re kumúnjé nkú nnéi kέmee kari nní irópiɛ nnyí kέmee ní we, tò Upíima ketone ne ketaa wele. ⁷ Asei kecáá, nfatene karí ne sòne, ái lē kari n nyáni nnya karí ne kefa tenelē. ⁸ Tò mesei ikari mále tòn la tóké irópiɛ nnyí kέmee le tóké Upíima kέmee ketóne ha. ⁹ Lē nnya kari kò náasi re nípá tòn irópiɛ nnyí kέmee n we née tòn ikeméé n le, irósoi iké ne u n sá. ¹⁰ Lē nnya kai pise re ntónéi mmú, nípá úye uké ha Kirisi uké ne u túhaane. In te úye ye lisòne née likópe unfaa kέmee wa, liute uu umεwai ihée yósu.

Kirisi ye tó ne Uléécaá kecəpe nsímé nyóɔnse

¹¹ Tò nyule re li pise re piké ye Uléécaá wuri. Lē nnya kari ηmóópulē te pisoι piké ntósímé ηmurei. Uléécaá ye ró nyule rísone. Ne kò nyáni yare nō ne kò ró nyule rísone. ¹² Ani kape n nyáni re merócíre kari kò pinyíse nó kpálē. Amá tò lalε nóké ncée yē nóké tó nnya rikókəri n wai. Lē kέmee, nó ye nnyine yē ani ye ne pepεe ye lē ke inípee ii ye n yé ne ríyu n wéési séése. Pē ápi ye lelee rikínj kέmee ní we waise. ¹³ Tòn isòho n tori, tó ne Uléécaá nkó ye mmē. Amá tò nō kέmee ne ntóyukpáii nnéi wele. ¹⁴ Nla ke Kirisi uu ró ní nyíse ye tirókín-i wele ari ye peé ne nsímé mmú ηmurei re usoi use kóló yee pisoι nnéi kecáá kpu. Kuu nní ní kpu nnya, pisoι nnéi ye kpule. ¹⁵ U pisoι nnéi kecáá kpule re pepεe nfáa m má ápi kape kò ne piisoι n le yare pimekó cire-i kapí we. Amá Kirisi yee pikεcáá ní kpu uu kò pikpəkpə kέmee yisi nnya kapí we.

¹⁶ Lē nnya kári kò nkpéni úka nyáni yare kapi ye kesoiμunjé ne n yé meco. Mpá karí pεe mekεε Kirisi ne kesoiμunjé kέmee n nyu, ári kò nkpéni lē u nyu. ¹⁷ Uye ne Kirisi pin timpéne, liute ye pansεle lifále ke Uléécaá uu n wa. Likpυre ye tómpòle, lifále ai léeri. ¹⁸ Uléécaá uyee ne Kirisi rintiki úú ne tó ne uricuruu kecəpe nsímé nyóɔnse kέmee kai léeri. Uyee kò ró forii re tóké

pisoi picɔ ne kam piké u ne pē kecɔpe nsímé nyóɔnse. ¹⁹ Kirisi ke Uléécaá uú ne ritiki uú ne uricuruu ne pisoi kecɔpe nsímé nyóɔnse, úu pimɛwai kópe kpísi uké ne pikei wa. U ró forii re tóké pinyóɔnse pē nsímé riyóó. ²⁰ Lē nnya, Kirisi yeé ró tumme re tóké nté upikeikó pɛe ne urinyiri n tū. Tó ke Uléécaá uú ne nní tíkílē, ari ye pisoi sélei re: Ani Kirisi rinyiri nnya ηmurei piké nó ne Uléécaá kecɔpe nsímé nyóɔnse. ²¹ Kirisi úu akópe áka má, amá uyē ke Uléécaá uu arókópe cɔnse. Uyē nnya ke Uléécaá uu nkpéni ró kpíilē te asei pite.

6

¹ In lē, ke tó ne Uléécaá ari nní kesē n keisi nnya, tó nó pise re áni kape tíye kefa ke Uléécaá uú ne nó n fénne liké méwoo wa. ² Uléécaá ye maa re:

Kai ituje n tu re ké íwe nó tē ne ne kutu nó ricɔle, ke keyáa ke n tu re ké nóanényu lɔ, ne nó comɛle. Lē nnya, ani kó te ituje yeé nkpéni lē tu re Uléécaá uké íwe nó tē, keyáa kee tu re uké nóanényu lɔ. ³ Ai tu re tóké unyine ncée he uké fe uké pirókéi kémeé ró kési. Lē nnya kari ηmóópúlē te úka úu kape tó nnya Uléécaá kupénecɔ kémeé loó. ⁴ Amá tó lalɛ pisoi piké merówee ritiki piké kɔ ye te tó Uléécaá pikeikó le ne kefa kesɛ. Lē nnya kari ncóη ne mpári ne mpóɔcaai kémeé merócíre múlē tɔn kahari. ⁵ Pi ró káuille api hánesi, api pisoi tálaankeɛ re piké pitele ró wa. Pikei api ró pelu ari kɔ kunɔnkū ne nkū finɛ. ⁶ Ari lē ke irósoi ii n kpáuilē ne merónyuwe ne merócíre pimúlú ne merówai sɔne ne Uléécaá Nfaasɔne ne lē kari ríla yíkíyiki m má ⁷ ne nsímései pisímé ne Uléécaá nnaηe kpísi arí ne nyíse re tó Uléécaá pikeikó le. Asei likó leɛ irótɔpilū kari ye ne uláarɔ rintíki ari ye kɔ ne merócíre tápisi. ⁸ Pinyine ye ríyu ró waisele, picɔ pin isei ró waise. Pinyine ye ró pakarentele, picɔ pin tó lámaankeɛ. Pi ró nyánile yare pinóme in kɔ ne asei kari símisi. ⁹ Pi waille yare ápi ró nyu, pin kɔ ne ró nyu n̄sɔne. Pi ró nyánile yare tó kpuwaalenle, tɔn kɔ pɛé ne nfáa má. Pi ye ne nkpɔ ró n lalɛ, amá ápi ye pɛe ró kó. ¹⁰ Pi ye n lalɛ piké tirópó caaise, amá lin pɛe mesére ró láarú. Api ye re tó píwekóó le, amá tóo pɛe pisoi meyá memá waise. Te ári líka má, in kɔ ne tóo n̄pá yo má. ¹¹ Nó pirósáne Korenti pikó, ani kó te tó nó símisile ari kpáiiise re tó nó lalɛ ne kefa kesɛ. ¹² Ari sirófa nó pesí, nóo nósinéfa ró pesí. ¹³ Lē nnya kam nní nó símisi yare sinépipi. Nóóké kó nósinéfa merócɔ ripérese.

Kirisi pikó piké pɛpɛɛ ápi Kirisi ne kefa n tenelē ne pimɛcire tɔ

¹⁴ Νό νε πεπεε άπι Kirisi νε kefa n tenelē άni kapε ye ripéne, άi kα pεe re li ye lē tipéne. Iye ke lisone νε likόpe ai yé fe ai péne? Iye ke metéi νε kuηmaha aku ye ripéne? ¹⁵ Iye ke Kirisi νε Setani api yé fe api kómειne? Yo yee yé fe ai uyee Kirisi νε kefa n tenelē νε uyee úu Kirisi νε kefa n tenelē péne? ¹⁶ Yo ke Uléecaa keyo νε piléε kenyoσne akε pénelē? Tό νε Uléecaa yee nfάa n te keyo le, yare ke Uléecaa ricuruu uu mί maa re: Né kam am pikεcαpe n we tó νε pē tōn sόne. Ne sόnti ké Piuleecaa, pē piké kα panse pinésoi. ¹⁷ Uléecaa uu kα kpά re:

Lē nnya ani mpuri sane pikó pē kecαpe le, ani iyaa n we. Ani kapε νε likperinkpekóó líka rikα, néeké pεe nó yosí. ¹⁸ Ké pεe nóunésάa, nóoké pεe pinéηmáne νε pinékpére. Né Upίima nnaηe nnéi ute, née lē ma.

7

¹ Pinésáne kecire, tóo lē ke Uléecaa uu mί maa re u yé wa te. Lē nnya, tóké mewai kópe mee ye ipiηe νε rikíη n caai heere. Tóké n ηmóópúlē, irósoi iké n kpáiiilē tōn nśone Uléecaa wuru.

Lelee ye Póoli mpóonare n he

² Ani kapε nósinéfa né pesí! Ari úka líka caai. Ari úka riwárarase, ári kα úka likó yosí tóké n te. ³ Ai akópe kam nó pálē nnya kam lē símisi. Yare kam pimáa mί masí, mίpá lin nfάa née lin nkpó, tα nó lale meyíkíyiki. ⁴ Ne νε ripóó nó láárúle meyá. Nónincō ye rikókari né wele nśone. Nō ye nnécōη nnéi kémee rinékíη niηukusele ai pεe meyá né n láárú.

⁵ Hái kari νε Masetuwaani ketē kémee n tuiπo, ári mewénte yē. Iwe nnyí ncōpuri kari kei yē. Tó νε picō picéηaankεe ye mpí, iwame ye kα nnyí kerófa-i. ⁶ Amá Uléecaa yèè pē apōo nyee n caailē ikari rikpásele. Uyee tíyese ke Tiiti mekame ame ikari tó rikpáse. ⁷ Ai umekame ηmane mee ikari né rikpáse, amá kuu kα né n símisi lē kani kα uyē ikari rinkpáse yee kα ikari né rikpáse. U ró símisi re lelee n wa ye nó ricóηle hái non la nóké piyéne né rikpá, non kα kenécáá tōpu. Lelee tíyese kai meyánsei né larisi.

⁸ Mpá rítelē tē kam pεe nó n wóipō tin nóanépōo n caaise, ám nkpéni νε ri téni. Ne nyule re rítelē tē νε pεe kumúηé kunyine-i nóanépōo caaisele, amá am nkáripι νε ri téni. ⁹ Li nkpéni né láárúle. Ai re kam nóanépōo n caaise nnya, amá ke nónnépōocaai nn n tíyese ani mefine conse nnya. Uléecaa yee peé la re nóanépōo aké lē caai. Ai pεe nkpéni mese wai re ári líka nó caai. ¹⁰ Mpóocaai mee Uléecaa kémee n léeri yèè meyíkíyiki tíyesele usoi uu mefine conse, Uléecaa uu uriyu lōlu. Ari mmē téni. Amá mpóocaai mee ketē nté likó kémee n léeri yèè νε nkpó kale. ¹¹ Tinételē ye nóanépōo caaisele yare ke Uléecaa uu n la:

Ani ripáí kuláa píima kpē kai nkpéni nó ní wa. Ani yē kani nkpéni níla m má re naké lisane n waii? Ani yē kani nkpéni ne nóanékópe piyámne n yóonee? Ani yē nómenéwai kópe men nkpéni nó cóñlēe? Ani yē non nkpéni riwure máa? Ani yē non nkpéni meýíkíyiki wéési naké piyéne né rikpáa? Ani yē kani nkpéni n ημόópύλῃe? Ani yē kani nkpéni ní la naké uwaikópeκῶó kutu ripasaa? Nò linnéi wale aní ne nyíse re áni nsímé mmē kέmεε líka caai.

¹² Ai uyee akópe n wa née uyē kapi akópe n wa nnya ke née rítelé wói. Amá ne lalé naké ncée yē naké Uléécaá inipee-i nyíse re nò kerópire nyenule. ¹³ Lē nnya ke nómenéwai ame ikari tó rikpáse.

Ai nkíñniñe ηmane kaí ne ripá. Ke Tiiti uu nókenémee ne mpóonare n yisime re nò nónnénéi ukumíri peseme nnya, li ró láárúle ái ne kusa. ¹⁴ Ne ukeyu-i nó pakarele, áni isei né lukeise. Tò ye mesére aseí nó símisile, ai kò nkpéni nyíse re ne alari mále ké Tiiti keyu-i nókenécáá rikókari n wai. ¹⁵ Kumúné kpe-i ke Tiiti uú pee nókenémee ní we, nò pee u waiselenle, ani kò kusáne u yósu nsáne. U ye likecáá léisele uu nó n la ai tósu kuú pee nó ní la. ¹⁶ Li né niñule re ne fe am ye mpá yo kέmεε ne ripáó nó larisi.

8

Nfanare kέmεε piheε

¹ Pimárecó, tó la tóké lē ke Uléécaá uú ne Masetuwaani-pò uicápine kefa n fénnε nó símisi. ² Li pee ncóñ píima kέmεε pi tanle ái ne pi peikee hái. Mpá ke íwe íí peé ne pi n tóñaalē, piakñ ye peé niñule, api peé ne nfanare he. ³ Ne ne inénípee yenle re mpá úye yee meyéne mese lē kuu kuhεε ní we he, hái api fáause piricuruu mela kέmεé. ⁴ Pi pee tó ricóñle re tóké ncée pi he pē piké kò pilikó he piké ne Uléécaá písoi pee Yerusaleμ-pò ní we lémpò. ⁵ Pi wale ai tósu lē karí pee m músu. Pimecire kapi mefoí Upíima pa, api kò limemáá pimεcire ró pa Uléécaá mela kέmεé. ⁶ Lē nnya kari Tiiti pise re uké nókenéméé hapò uké lé liké ne kέtó tu yare kuú pee níla pikei pē n kóraane meco. ⁷ Nò pimámá le Uléécaá likó nnéi kέmεε. Nò nfatene mále non kò nsímé nyu, nò kò Uléécaá likó picére masile, áni kò siká má. Nò kò níla ró nyíselenle. Lē nnya, ani kò mewai sone mmé kέmεε nólinékó ne nfanare he.

⁸ Ai re isé inyine kam nó pálē te ani i ritiki nnya kam lē símisi. Lē ke picó api nní ní ημόópύλῃ nnya kamí la nóké kò ncée yē naké nyíse re nò mesei níla mále. ⁹ Nórinécúruu ye nyule lē ke Urópiima Yeesu Kirisi uú ne kefa nó n fénnε. U pee umámá le, uu nó nnya umεcire waise úwekῶó re uké uiwe ne ritiki uké ne nó waise pimámá nnya.

¹⁰ Lē nnya, ne la ké nkpéni nnékó nó maa ítòhò nnyí nsímé kéméé. Lēlé yé píkèi nó wa. Nòò yemi pifoi ítòhò nnyí kemúnjé wa, nòò kò yemi mēfoi nòinékó pa yaré kani yé ní fe. ¹¹ Lē nnya, ani nkpéni píkèi pē wa n̄sòne ne kètò-pò yaré kani yé ní fe ani wai ne kefa kesé yaré kaní pēe n kóraane mēcò. ¹² Usoi yèè un ne kefa kesé n he, pi ye uihēe iyē yòsile n̄sòne. Aai lē kári m má kapí ró písei.

¹³ Ai re nòké nómenécíre íwe tã nòké ne picò lé. Li pise re nó ne pē kani nní ní lēni nòké kucò m má. ¹⁴ Líka ái ituje nnyí kéméé nó párlē. Nò mále n̄on picò fe. Nó fe ani pē kai m párlē lēni. Lin kò píyèi n ka lin nó rimpárlí, pē pin m má, apí kò nó lēni. Lēlé yé tíyese ani nónnénéí mmú n sá. ¹⁵ Yaré kai Nléécaasimé ritelē-i n wólaalē te:

Pēpēe meyã n kóoi ápi líka picò sañai,
líka ái kò pēpēe nkáripí n kóoi ripárlí.

Tiiti ne upisencò kecáá nstmé

¹⁶ Ne Uléécaá pakare re u n̄m̄óópú mmē kaní pēe nókenécáá m má ncò Tiiti kéméé wa nnya. ¹⁷ Tò u maa re uké nókenéméé hapò uu ñmurei. Uricuruu ye pēe rihóle n̄sòne re uké nókenéméé hapò. ¹⁸ U ne urókó use yēe Nsímé Kεcire n yóólē pin Uléécaá icápine nnéi kéméé u waiselē kari tum. ¹⁹ Ai kò kpá re icápine iyēe u lese uké ró sárū tóké ne nfanare píkèi mpí pēe nní arónipe-i ní we kecáá m pállē. Lēlé yé Upíima meyòopi lese ai nyíse ai kò lē kari ríla m má tóké ne picò n lēni lese ai nyíse.

²⁰ Ari la unyine uké fe uké ró kési re ári ítòhò píima nnyí kapí nní arónipe-i n wa kecáá n̄sòne pállē. ²¹ Ai Upíima keyu-i ñmane, amá ne písoi siyu-i karí la tóké wa yaré kai m pise.

²² Tò kò urómáreco use pi ritikisele. Tò mēpehē kulúí kéméé u peenle ari yénu re úu siká má. Úu kusa kò nkpéni ne ripòò nó láarú. Li kò nkpéni ikari pihēe u rikpásele re uké nó lé. ²³ In Tiiti, uyē ne unésencò le un kò nókenéméé unékeico. Pimáreco picò pēe u n tíkilē p̄s ne Uléécaá icápine pitumē le. Pēe keisile re piké ne Kirisi ríyu waise. ²⁴ Ani pi nyíse re nò meyíkíyiki ríla mále, písoi piké péé ne Uléécaá icápine-i yē te nò mesei ríla mále, apí kò ceru re ne alari mále ké nókenécáá rikókòri n wai.

9

Lē kapí ne pimáreco pēe Yerusalem-pò ní we n lénine

¹ Ai nkpáni pise re ké ítòhò kani yé ne Uléécaá pikó Yerusalem-pò ní ha kecáá nnyine nó wói. ² Ne yē te li nórínécúruu ripòò wale re nòké pi lémpò. Lē nnya kam Masetuwaani pikó kéméé nókenécáá rikókòri wa am pi maa re pimáreco pēe Akayii keteni-i ní we ye háí yemi-me pimécire picápine máálenle re piké tóhò. Nópínēñm̄óópú ye tíyesele pimēyã apí n la piké tóhò. ³ Mpá

νε λῆ, pimáρεσῶ mpí kam nókenémee tumpῶ nḗké meýíkíyiki nómenécíre n cápine yare kam m ma nnya. Ne nsímé mmú kémee nókenécáá rikókḗri wale. Am la líké wa re méwoo ye me. ⁴ Insá lῆ, tó ne Masetuwaani pikó tḗn n hapῶ, nḗnsá kahane nómenécíre n cápine, isei yé ró li re tḗ ne méwoo ripῶῶ nó larisi nnya. Isei ye kḗ nḗ ticurru lené. ⁵ Lῆ nnya kaní musí re li nyam te ké pimáρεσῶ pḗ tinmóópúse piké ne kekpeé né wa piké ha ítḗhḗ iyḗ kani m maa re nó ne kefa kесе pa kecáá m pailḗ. Ké ne n tuiῶ, pin linnéi nyḗnsente api yekei. Kei kai yé pḗe nyíse re kefa kесе kaní ne tḗhḗ, áni kefa kémee téni.

⁶ Ani n nyu re úye un nkáripí n lukesi, nkáripí kuu ye kpasi. Uye un meýá n lukesi, meýá kuu ye kpasi. ⁷ Li pise re mpá úye uké ne uripῶῶ he yare kuu urikiḗ-i n wa. Úu kape ukéfa-i n téni, ái kape kḗ ne rḗnḗḗ. Li we re uyee ye ne mpḗḗnare n he ke Uléécaá uú la. ⁸ Uléécaá yé fe uu mpá yo mpuri nó he, líka ái yé pḗe píkaí nó ripárí, ani kḗ mpá yo meýá m má nḗn ne mewai sḗne wai. ⁹ Lῆ kai Nléécaasimé ritelé-i wólaalḗ te: U ye ukéfa nnéi ne píwekḗḗ lisḗne wale,

mesére ke unfanare nḗ we, rḗn ye tene. ¹⁰ Uléécaá yee ye ipuri ulame he uu lukesi uu kḗ iluke u he uu le. U yé kḗ nḗ lῆ kai nó m pise he, uu kḗ tíyese ai meýá wai nónnéfanare pikei pḗḗ ne n taálḗ. ¹¹ U yé tíyese ani mpá píyei m má ani ye ne mesére n nyíselḗ te nḗ nfanare pikei piwai lalḗ. Písoi meýá yé pḗe nólinéhehehe kani pi m pásii nnya Uléécaá pḗḗnese. ¹² Lelḗe pi m párilḗ kani lῆ pi pa. Ai Uléécaá písoi ḗmanḗ ke nfanare pikei mpí api yóriye. Pi kḗ tíyesele písoi meýá pin Uléécaá pḗḗnesente hái. ¹³ Nómenéwai mmé ye mewai kecire le hái. Me yé tíyese písoi meýá api Uléécaá ríyu waise, kani n nyíselḗ te nḗ Kirisi Nsimé Kecire nḗḗne tikilenle nnya. Nḗ ye kḗ nólinékḗ kpísile nó ne Uléécaá písoi pḗe Yerusalem-i rḗ we ne picḗ nnéi ani hḗḗne. ¹⁴ Kapi n yé te Uléécaá ye meýánsei kefa ne nó fénnelḗ nnya, pi yé nókenécáá keyóme yáási api kḗ nó n la. ¹⁵ Tḗké Uléécaá pḗḗnese kuú ne lisḗne leḗ ái licḗ m má nó rḗ he nnya.

10

Pḗḗli ye upikei mewee kecáá stmisi

¹ Néε Pḗḗli, né kapi n tee re ne ye nen nókenékúrí n we am nóinénípeε n wuru, nen ketaa-pḗ n we, am nó n senkeε, ne la ké rinécúruu ne Kirisi nnare ne umewai sḗne ritiki ké ne nó pise re: ² Ani kape tíye, nen kumúḗ kúye-i nókenéméε n hapḗ ké nó senkeε. Ne la re nen ha n hapḗ, ké pḗpḗe m músu re kesoimunjé karí ne pirókai wai ne kéyu papisi. ³ Tḗ pḗe mesei sisoipipi le, amá ái kesoimunjé atḗpi acḗ karí tḗpu. ⁴ Ai sisoipipi

itōpilū ke tōo ne arótōpi wai, amá itōpilū yee m páápú in Uléecaa-i léeri kari ne tōpu. I ye fele ii Uléecaa pilaarō imele láuli. Iyē kari ye ne sinóōmetahai pepirente. ⁵ Iyē kari ye kō ne lē nnéi lee ríyu n wéési, lin limécire síkalē lin ne ncée tápaalē te pisoí api kape Uléecaa céri pepirente. Tō ye pisoí simúnē cōpiile, ari tūyese api Kirisi m pakarelē. ⁶ Tō merócire picápine masile tókē pipakarecírē kutu ripasa, nōn píyeyi m pakare ne kētō-pō.

⁷ Ani nípá yo mēwee ripái. In te nókenécōpe unyine ye yē te u mēsei Kirisi ukó le, uké céri re tō ne kō umecō Kirisi pikó le. ⁸ Mpá nen rínanje mmē ke Upíima uu né n he ne rikókāri piwai nkáripí n tōnse, isei íi né wainē. Li we re u ró n hele re tókē ne nó lē noké ne Uléecaa ncee kēmeē papisi. Ai pikópe kari nó la. ⁹ Am la liké n we yare ne ne anétele nó náraasentele. ¹⁰ Pinyine ye símaankēe re né Pōoli atelé kam ye n wói nsímé ye nrapare ne itisi tōsile, amá nen pikékúrí n we, am panse unárei nnénóōsimé rín kō pēé mulú. ¹¹ Uyee nní lē n símisi uké nse kō rísonē re: Lē kari ketāa-pō í we tōn ne arótelé wólū, ne lē kari yé ha nókenékúrí í we tōn wai ye sále.

¹² Ari káipi tō ne pepēe api ye pimécire nnyáá n yekei tókē n sá, ári kō la tókē merócire ne pi múnjeisene. Pi pikemúnē cire mále kapí ne pimécire m músu, pin kei paílē pin ne pimécire picō múnjeisene. Pi piníri le. ¹³ In tōo, ári méwoo rikókāri wai liké ha ne síto sinyine rifaau. Ke Uléecaa uu nókenémēe pikēi ró n forii, u pisitō ró nyísele. Seseē kerómúnē kari n kpísine. ¹⁴ Nō kei kari yé ne pirókēi n tu kēmeé wele. Lē nnya kari pifoí nókenémēé ne Kirisi Nsímé n hápō, ári pikēi ke Uléecaa uu ró n forii ketō rifaau. ¹⁵ Tō, ári picō pikēi kapi nókenémēe n wa ne méwoo rikókāri wai. Tō ne músule ricurūu re nónnéfatenē yé meýā wa, tōo kō fe ari keisi ai lē tōsu ái ne kēyu n sí. Amá ári yé wa liké pikēi pē ke Uléecaa uu ró n forii sitō rifaau. ¹⁶ Limemáá kari yé pēe fe arí ha sitē see ne ketāa nó í we kēmeé Nsímé Kēcire yóó. Ári la tókē ayu nye-i ke picō api pipikēi n wa kēmeē keisi tókē pēe pipikēi kapi piwai m masí nnya rikókāri n wai.

¹⁷ Uye un n la uké umécire ritaáse, uké lē ke Upíima uu n wa nnya umécire ritaáse. ¹⁸ Li we re ái nkó yee umécire m pakarente yee Upíima kēmeē ríyu má, amá nkó ke Upíima uu m pakarente yee ríyu má.

11

Pōoli ne pepēe n kīraase re pi pitume le

¹ Hóí pinékó! Ani n kahari aní ne né kóm, nípá nen n wai yare isōhō kam tóri. Ani ne né n kahari. ² Ne nókenécáá iláarō yee Uléecaa kēmeē n léeri waille. Nō we yare ukpére yee úu utisi n nyu un kō kpáailē kam utisi use kóló í félei. Utisi uyee nní

Kirisi ημαα. ³ Amá iwame ye né wele re nókenémúnḡ yé caai ani Kirisi ne ketaa wai, ani kefa kesε ne pitiki u yá yare ke iwáa ii Efa kemúnḡ ne mesōhō n caai μεεω. ⁴ Ai líka nnya kam lē ma. Uye yèè un n ka, un Yeesu nsímé nó rin-yóó, mḡpá linsá mmē kari nó rin-yóó, un kō nfáasone nnyine nsímé nó n símisi, mḡpá linsá Nfáasone kani ní yōsí, née un Nsímé Kεcire nnyine nó rin-yóó, mḡpá linsá mmē kani ní yōsí, li ye ne nó risále ani mese ne mese ηmurei.

⁵ Am pakare re pisoι pē kani nní n nyáni re pitume píima ye linyine né fe. ⁶ In n la, am nkpéni usíményuwe píima unyine, amá Uléécaā mēnyuwe áme né párilē. Mḡpá píyei ne mḡpá yo kémee kari tíyese ani lē ceru. ⁷ Ne Kirisi Nsímé Kεcire nó riyóóle am ihéé íka pise. Ne menécire ricepisele ké ne n fe ké nó rinḡtaáse nnya. Akópe kam pee lē waa? ⁸ Kamḡ pee nókenémee n keisi, Uléécaā icápine icō yee pee né hééle. Né fe am te iyē kam yáai am ne nó léni. ⁹ Kumúnḡ kpe-i kamḡ pee nókenémee ní we, íwe ye pee né lonle, amá am nó úka líka pise. Yeesu pikō pee Masetuwaani-pō n léeme ye péé ne lelee m párilē né kale. Am péé la ké nó n nyikilē yare nconi. Ne keweesi, am kō la ké nó n nyikilē. ¹⁰ Kirisi nsímései mee kenémee ní we kamḡ la ké ne nó símisi re: Uka úu yé fe uké Akayii ketē nnéi kecáá lirikókori né kpu! ¹¹ Yare am nó la nnya kam lē símisi née iye? Ai lē! Uléécaā ricuruu ye nyánile re ne nó lale!

¹² Lē kam nkpéni nní n wai kam yé ne piwai n ηmóópulē, pepee icée n wéési piké ne rikókori n wai re tō ne pē pikei ye pise le ápi kape lincee n yé nnya. ¹³ Lipite pē ápi pitume yíkíyiki. Pi pikeikó le pee n kúraase pin wai yare pi Kirisi pitume le. ¹⁴ Lē ái nkpáni lisáña linyine! Setani ricuruu yèè ripólóle uu kúraase re u metéi uleecaatumε yíkíyiki le. ¹⁵ Lē ái nkpáni lisáña linyine re upikeikó piké ripóló piké kúraase re pi Uléécaā aseí ute pikeikó le. Amá lē ke piliwaiwai ai ye ne kétō ní kpu lee sónti liké ne pi tene.

Pōoli iwe kuu itume pikei kémee n li

¹⁶ Ké kō pimáa nó rikpá re úka úu kape né n nyáni yare ne usōhōtore le. Née nōn lē né n nyáni, ani mese ηmurei ké lē n we nééké kō ne lē nnya nkáripí rikókori n wai. ¹⁷ In n la lē kam nní ní la ké maa ái lē ke Upíima uú la. Li né we yare ké rikókori wa nnya kam lē símisi yare usōhōtore. ¹⁸ Lē ke pisoι meyā api nní kesoimunḡ ne rikókori n wai nnya ke née kō la ké rikókori wa. ¹⁹ Nórínécúruu nōn kō ne mewéesesōhō má, amá nō ye kō pee piníri ne n kaharile. ²⁰ Nō ye n kaharile api ilási nó tini api nólínékó le, api nólínékó nó yósu, api kecáá nó nyáneí api sipese nó túúni. ²¹ Li isei né wele ké ne m maa re tō rinárei mále.

Mḡpá ne lē, ne nkpéni símisile yare usōhōtore re lē ke picō apí ne rikókori n wai ke née kō fene ké ne rikókori wa. ²² Nēnte lipite pee Pi-Epiree le née n kō U-Epiree? Nēnte pi Isirayēli pikō

lë néen kə Isirayēeli ukó? Nénte pi Apiraham pipirē le néen kə Apiraham kepirē? ²³ Nénte pi Kirisi pikéikó le? Ké nkpéni símisi yare li né panselenle: Nē ne Kirisi ukéikó le nen pi fe. Li we re ne keisile am pi feriyē. Pi mesére akpanii né wailē ai pi feriyē. Ne ipépi yenle n̄sone am pi feriyē, am kə meyíkíyiki mesére nkpə heirente. ²⁴ Mepēhē menupū ke Pisuiifi api né káii. Mese áme we afēna kapi ye n̄pá mékaii méye kémee iséi né súúkee. ²⁵ Mepēhē metaani ke Rəm pikó apí ne nséi né káii. Mese kapi apare né tapisi re ké kpu. Metaani ke míni amē kuróninōi rimí, am míni-i tone ketúnjē ne kesine nnéi. ²⁶ Ne inécée kului kémee ikóí ne míni ne piyaa ne pinéyucə Pisuiifi ne mpuri sanē pikó nnya nkpə heirentele. Ne ayu ne acesi kecəpe nkpə heirentele, am kə mínimaa kémee ne pepēe n kparálē te Kirisi kapi tikiilē anipe-i nkpə heirente. ²⁷ Ne pikei pape-pape wale am kə íwe píima yenu. Mesére ke nn̄ni n̄n ye né tu, nkū ne nn̄re nn né wai, am ye anó paasi ám la, nnyiyē nn né loni am ilū paa ké tā. ²⁸ Ne kə n̄pá keyáa kéye Uléécaā icápine nnéi kecáa músule. Am nkpáni la ké nnécōj mmē p̄ tinō maā. ²⁹ Uye un tinárei rinyine m má, nē ne kə panselē unárei. Uye un akópe n wa, li ye rinéppó caaiselē.

³⁰ Lin n we re usoi uké rikókəri wa, tinénárei ke née ne rikókəri wainē. ³¹ Upiima Yeesu usaa Uléécaā ye nyule re ám kiraase. Uyee n̄pá píyēi ipakare te. ³² Kaní pēe Tamaasi kuyu-i ní we, uyóopi píima Aretasi ye pēe unyine kuyu iwéése tinle, uyē uu pēe p̄isoi kuyu sipoo-i t̄apaase re piké né t̄i. ³³ Amá pinyine api né kp̄isi api menéere menyine-i wai apí ne mmelē kupole kepire-mē súisepə am ne uanipe-i n̄mēherēe.

12

Pəoli meylene ne usilaré

¹ Li pise re ké rikókəri n wai, amá rikókəri ári kə pēe nyamí. Amá ne nkpéni lalē ké menéyene ne silaré ke Upiima uu né ní nyíse nkó símisi. ² Ne Kirisi upiretiki unyine nyule. Inmē kefi ne ina ye nnyí ke Uléécaā uu u n kp̄iipə uú ne keyómecaa-pə ripóhə t̄áánū kémee ukekúri s̄i. Am nyu un uisoipinje nnyí kémee we née úu ikeméé we, amá Uléécaā n̄manē yee nyu. ³⁻⁴ Ne pēe nyule n̄maa re li usoi uyē kp̄iipəle aí ne keyómecaa-pə Uléécaā kekúri s̄i, amá ne kə kp̄áne re ám nyu un uisoipinje nnyí kémee we née úu ikeméé we, amá Uléécaā n̄manē yee nyu. Kelō ke-i kuú pēe awahanō anyine kō kái usoi ncée n he re uké fe uké símisi. ⁵ Né fe am liute uyē mpuri nnya rikókəri wai. Amá in tinécúruu n̄maa, in n la tinénárei kecáa kam n nyu nnya kam yé fe am tikókəri wai. ⁶ Nen péé n la ké rikókəri wa, úka úu yé fe uké re isōhə kam tóri. Asei kaní péé ne ri wainē. Amá ne menécire

múilenle. Am la unyine uké kenécáá kemúnjé kenyine wa kee lē ke pisoi api kenécáá n nyáni née kapi n kómei n fe.

⁷ Am kape ne lipíima lē ke Upíima uu né n nyíse nnya rikókōri n wai nnya ke itói inyine ii inépiñe-i we. Setani utume unyine yee né fápii re ám kape ne rikókōri n fulaalē nnya. ⁸ Mepēhē metaani kam Upíima pise re uké itói iyē né lese ⁹ uu pee né pepe re: Kefa kam ne pó n fénnelē ye ne pó piyēle. Tipónárei kēmee kam ye nnénañe nyíse. Lē nnya, né tinénárei nnya rikókōri wa Kirisi nnañe nké ne kenémee n nyíselē. ¹⁰ Lē nnya, tinénárei ne alé kēmeé kam ní we ne íwe ne piwéékuse ne mpóocaa kam Kirisi nnya n yénaalē ye né láarúle. Li we re ne ye nen tinárei m má kam pee meníñe páápú.

Lelee Korenti pikó kēmeé Pōoli nfasimé n tanaalē

¹¹ Ne nkpéni símisile yare usōhōtore, amá nōo tíyese kam lē wai. Nōo yé pee meníñe kenécáá n̄sone símisi. Mpá nensá líka n tu, pē kani nní n nyáni re pitume píima ápi líka né fe. ¹² Kumúnjé kpe-i kam pee nókenémee pinékei n wai, nō pee nnéniñe mpá ncōñ ní-ye kēmee ne mewaisaña ne mewai píima yenle. Lelee nyíse re ne utume le. ¹³ Yo kecire ke Uléécaá icápine icō ii yé ai nō pári? Insá kám líka nó m pise re ani ne né lé. In lee ni, ani nnécaai mmē né sárei!

¹⁴ Ne kō menécíre picápine masile ké metáánū nókenéméé hapō. Nen kō n hapō ám nó pisene re ani né lé. Ai nólínékó kam la, amá nórínécúruu kam la. Asei kecáá, ái sipipi see ye cápínente asi písáa ne píni yekei, amá písáa ne píni pee ye cápínente api pisiipi yekei. ¹⁵ Né né rinépōo ne nókenécáá menémá caai am kō rinécúruu kpísi am nókenécáá he, ái yé né ricōñ. Lē nnya, nó nkáripi né n la re ne meyánsei nó la nnyaa?

¹⁶ Nórínécúruu ye nkpéni yé te ám nó úka pise re uké né lé. Unyine yé kō fe uu re ne uyaaluke le, mesōhō kam nó pínei am ne nó fe am menípee le. ¹⁷ Née pē kam nókenémee n tumpō unyine kam ne ritiki am ne nólínékó yósu am n te? ¹⁸ Ne Tiiti riñmósópúsele re uké nókenéméé hapō, am kō u ne urómárecō ucō uyē tumpō. Nó fe ani re Tiiti ye nólínékó yósile uú n tee? Yare ái kemúnjé kese ke tó ne uyē arí ne keisi tōn kō ncée nse tikilē née? ¹⁹ In n la, hái meke-me kani nkpéni músu re alari kari nókenémee wéési. Ai nkpáni lē. Tó ne Kirisi kupénecō kēmee kari Uléécaá keyu-i símisi. Pimárecō, tō lē nnéi wai re nōké ne Uléécaá ncee kēmee papisi nnya. ²⁰ Ai líka nnya kam lē wai. Ne wuru re né ha nó leepō áni we yare kam pee ní la, nōo kō yenu re ám we yare kaní pee ní la. Ne wuru re pitele ne kufatoi ne kuwói ne íkeñene ne alé ne iwóhó ne píyuwélaa ne méwoo méwoo piwai yé nókenécōpe n we. ²¹ Ne kō wuru re ké ne m peepō, Uléécaá yé ha nólínéñípee-i isei piwaise né rikpá. Nópínékó meyaá

πρε νε μεwai κόπε ή νωήλῆ γαρε καπί πρε n wai yé ha tíyese am
téní hái. Api kahané pimékpérinkpéwai ne piméseiciréwai kapí
πρε n wai képire rinto.

13

Icélaa tərəə ne iyáhaa

¹ Μετάάνῦ kam nní nókenémee sónepə. Li wəlaalē te
piseérakós piké ye pité née pitaani tu api kelenē usoi akópe pa.
² Περpee πρε μέκεε akópe n wa ne picə nnéi kamí ne máne. Am
neni nókenémee we amá lē kamí πρε menéhapē lírū kémee nó n
símisi kam kə nkpeni pisímé nó kpálē te nen ha kə nókenémee
m pεεpə, ám nó úka nnári wainē. ³ Nə lalē nəké yé te Kirisi yee
kenémee we un ne símisi née yo? Nó kə yē. Kirisi úu nókenémee
rinári má, u unnaŋe nyíselenle. ⁴ Mesei ye me re u πρε rinári
mále apí ne kunapéékós kecáá u karií. Amá Uléécaá nnaŋe kuú
ne nkpeni nfáa má. Tó ne kə ukupénecə kémee rinári mále.
Amá nó kam ani yénu re tó ne kə Uléécaá nnaŋe nnya tó ne uyē
kupénecə kémee nfáa yē. ⁵ Ani nórinécúruu nómenécíre ripaí
ani yénu re nfatene ye nókenémee wee? Ani yē te Yeesu Kirisi ye
nókenémee wee? Née nə ripaile áni yē te nə nfatene má? ⁶ Amá
ne músu γαρε nó kam ani yénu re tó ári nfatene paalē. ⁷ Tə ye
Uléécaá ne nó wele re áni kape akópe áka mpuri píwai rikpá. Ai
lē kari la təké ne nyíse re tə alari mále, amá tə la re nəké ye fe
nəké mewai səne wa, nípa nən m músu re tó ári líka fe təké wa.
⁸ Ari rínaŋe níka má təké ne nsímései tápisi re rín kape leeme.
Lirókó yee təké wa nsímései nké léeme. ⁹ Tə ye tən tinári m má,
nón rínaŋe m má, li ye ró n láárúle. Lē kari Uléécaá m písei yee
re uké tíyese nəké nfatene kéméé m pelu. ¹⁰ Lē nnya kám nní
nókenékúrí hí we, kam te ké mencire rítelē nó wóipə, nen píyēi
nókenéméé n tuipə, ám kape ne nó hí senkee nnya. Upiima ye
nókenécáá rínaŋe né hele re ké nó n ημόόpúsēlē nən ne kényu sí.
Uu rínaŋe né he re ké ne nó ritékéé.

¹¹ Ketume kai lē wa, pimárecə! Liké nó n láárú nən ne pipele
ημόόpúlē. Ani ikari n kpáriisene nən kə rinós rise má. Ani ne
nórinépós n we. Uléécaá yee níla m má uu ye akín niŋukuse uké
nókenémee n we.

¹² Ani nómenécəpecire ripirane ani memárecə yáhaane.

Uléécaá pikó nnéi ye nó yáási.

¹³ Upiima Yeesu Kirisi uké ípeelée nó nyíse. Uléécaá uké níla nó
nyíse. Nfáasəne nké kə nónnénéi kéméé n we nké nó ripénese.

Títelé ke Pɔɔli uu Kalaati pikó n wólí

Lelee rítelé ntí kémee ní we

Uléécaá icápine iyee Kalasii keteni-i ní we ke Pɔɔli uu rítelé ntí wólí. Uicee kuú pée ne Nsímé Kécire n kóónúlē kémee kuú pée i karíkée. PISOI meyā ye músu re Kalasii ayu nyee itunje kumii-mē ní we ye nyee (UPM 13-14).

Pɔɔli pikéi memáá, peree Pisui fi piyomeyáhaa n yóólē api icápine iyē tiki api upítumekéi lómiise apí n yóólē te li pise re piké Moisi isé n tikilē api kó kérii. Pɔɔli pílaaró ye músu re li ne sá re Kirisi pikó nnéi piké isé iyē n tikilē. Pin lē n wa, pi yé pree limemáá fe api Yeesu Kirisi ne kefa tene. Nsímé mmú ye Yeesu Kirisi Nsímé Kécire ne memíi wele.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Nsímé Kécire yíkíyiki nkó ke Pɔɔli uu nté símisi. Pɔɔli uu pi léise re Uléécaá yèè sisoipipi yóósilē re si Yeesu Kirisi ne kefa tene nnya, amá ái re kasi piyómeyáhaa inyekii n tíkílē nnya. Lē nnya kuú ne Piyee cési re yo nnya kuú la uké Nsímé Kécire ne piyómeyáhaa inyekii m pénélē un tikilē (1-2).
2. Pɔɔli ye isímé yee Nkóméine Kpуре kémee ní we kpísi uú ne unsímé alari pa. Uléécaá rinó kuu n yekei ye wele isé ii kelenē leerí. Yeesu Kirisi kémee ke rinó tē kuu n yekei ari wa. Sisoipipi nnéi ye Uléécaá inipee-i sále. Usuífi ne mpuri sane ukó ne ulási ne uyee umécire n te ne utisi néé unósi ye sále (3-4).
3. Pɔɔli ye aseí lesele uu símisi lē ke Kirisi pikó api pimécire n te. Nkó yee Yeesu ne kefa n tene ye náásilē Nfáasone nké u n séni. U ye kó umewai kpуре tíyele. Kirisi isé íi icélaa kulúí, amá i pise re pISOI piké ncóni n lénaane (6:2). Usói uké umécire n te aseí nyee re uké picó ne kutu n cólē un tíyeselē Nfáasone mee Uléécaá kémee n léeri nn u séni (5-6).

Iyáhaa

¹⁻² Né Yeesu utume Pɔɔli ne pinémáreco Kirisi pikó nnéi pree nté ní we, tóó Kirisi pikó pree Kalasii sitē kecáá Uléécaá icápine-i ní we rítelé ntí wólí. Ai pISOI pinyine pree né tumme, ái kó unyine kam titiki amé ne Yeesu utume panse. Yeesu Kirisi yee n kpu, Sáa Uléécaá uu u yukuse ne Sáa Uléécaá uyē pree né tumme. ³Urósáa Uléécaá ne Upiima Yeesu Kirisi piké ne kefa nó fénne api kó nkínjine nó he. ⁴Kirisi yee uricuruu umécire kpísi uu aróképe nnya he re uké nfáani ketē nké mewai kópe kémee ró lese. Urósáa

Uléécaá mela kémee kuu lē wai. ⁵ Uléécaá uyee ipakare te nípá piyei-pò! Amí.

Nsímé Kεcire nse mee we

⁶ Nóménéwai ye nnóó né yile re nò mese ne mese Uléécaá kepire ritò nnya. Uyee ne Nsímé Kεcire nó sée re Kirisi ye ne kefa nó fénne nnya. Nóó pee u yá ani Nsímé Kεcire féé ncò n tikilē. ⁷ Ai re Nsímé Kεcire féé ncò nnyine ye we nnya kam lē símisi. Amá písoi pinyine pee we pin ícòkòí nó tanaalē, pin la piké Kirisi Nsímé Kεcire rikéjéése. ⁸ Lē nnya, nípá tó unyine née uléécaatumε unyine yee keyómεcaá-pò leeme uu weri uu nnyine nó símisi re Nsímé Kεcire ye mu kái pee mmē kari nní nó n símisi, Uléécaá uké liute anóó wa! ⁹ Tò pisímé nó masile! Tó kò nkpeni pisímé nó rikpá re úye un nnyine nó n símisi re Nsímé Kεcire ye mu kái pee mmē kani nní piyóó m masí, Uléécaá uké liute anóó wa!

¹⁰ Lē nnya íye! Ne nkpeni lē wéésile re písoi piké né n la née Uléécaá uké né n la? Písoi piké né pakare kam la née íye? Nen pee písoi ipakare n wéési, am yé pee Kirisi ukeikó.

Uléécaá yee Pòoli wée re uké utume

¹¹ Pimárecò, ké nse nó símisi ani kóm te Nsímé Kεcire kam ne n kónúlē rín kesoi pipi kémee léeri. ¹² Ai usoi unyine kémee kam n kò, ái kò unyine yee né n céesi. Amá Yeesu Kirisi yee né n nyíse.

¹³ Nó menéwai ricuruu n kò kumúnjé kpe-i kam pee Pisuifi inyekii n tikilē. Ne pee meyansei Uléécaá icápine pikó wéékuselenle nen náási ké i kpu. ¹⁴ Ne pee Pisuifi inyekii iyē tikilenle ai tósu nnépuri pikó ne pinésácò meyā. Ne pee ríla mále re ké Pisuifi inyekii n tikilē ai tósu tó ne Pisuifi picò tó n sá.

¹⁵ Amá Uléécaá yee hái unéni kefa-me né wée uu ne kefa né fénne uu né séi re ké upikei wa. ¹⁶ Kuu ukepipi né n nyíse uu re ké riyóó mpuri sanε pikó piké ke ceri, am nkpani unyine kémee ha re uké mesòhò né rikpá. ¹⁷ Am kò Yerusalem-pò pepεε itume n li api né tise kémee ritaá. Amá Arapii ketē kam mese ne mese tómpò am pee Tamaasi kuyu-i pεeri. ¹⁸ Injmē itaani memáá kam pee Yerusalem titaá re ké Piyee ceri, am pee ukeyò-i tone siyáa kefi ne sinupū. ¹⁹ Amá am utume úka ucò yē, insá Upíima uwā Yakupu. ²⁰ Lē kam nní Uléécaá inipeε-i nó n wólu ye nsímései le, am nnóóme wai.

²¹ Kam Yerusalem n yisi, Sirii ne Silisii sitē kam ha. ²² Likumúnjé kpe-i Uléécaá icápine pikó pee Yutee keteni-i ní we ápi pee né nyu. ²³ Mékome kapí pee kò te uyee pee mekee pi n wéékuselē yee nkpeni yóólē te piké Nsímé Kεcire kuú peé ne pikópe n náási ne kefa tenε. ²⁴ Lē nnya kapi kenécáá Uléécaá pakare.

2

Pɔɔli ne pitume picɔ ye kómɛine

¹ Am pɛɛ inɲɛ kɛfi ne ina mɛmáá yisi, tɔ ne Parinapasi ari Yerusalem kuyu pɛɛ, am ne Tiiti pɔ́ kɔ pɛne. ² Uléécáa yɛɛ né nyíse re ké kei ha nnya kam lɛ wa. Kam n tuiɔ, am pisi pɛɛ kei meyá íyukɔɔ n tɔ ne iyaa leepɔ am Nsímé Kɛcire kam mpuri sanɛ pikó n símisi aseɪ pi lese. Li we re am la lɛ kam n wai ne lɛ kam piwai m masí liké méwoo wa. ³ Tiiti yɛɛ kenékúrí ní we ye Ukireki le úu pɛɛ kélɛ. Amá ápi nkɔpáni ricuruu u ricónɲ te uké riké. ⁴ Mɔ́a ne lɛ, pinyine pɛɛ n kpáralɛ te pi Kirisi pikó le ye pɛɛ kerɔcɔpe wele. Lipite pɛ ne mɛkɛɛ-me ró múɲesile piké yé te íye kari Kirisi ne ritiki tɔn ne tirópɔɔ we. Pi náásile piké isé ilasi kɛmɛɛ ró pɛsɛpɔ. ⁵ Tɔ́ ári nkɔpáni ne kutu pi ricɔ mɔ́a fíí. Tɔ la re Nsímé Kɛcire aseɪ nnéí aké nókenéméé n we.

⁶ Pisi pɛɛ kei meyá íyukɔɔ n tɔ ye kɔ pɛé wele. Api né ricónɲ te ké linyine mpuri wa. Né am piriyu kapi pɛɛ mɛkɛɛ m má kpísi ké ne linyine wa. Uléécáa úu ye pisi siyu-i ripáí uú ne túhaane. ⁷ Ticuruu pi cerile re Uléécáa ye Nsímé Kɛcire né rimmúisele re ké pikéciré riyóó yarɛ kuu Piyɛɛ rimúise re uké pikéké riyóó mɛcɔ. ⁸ Uléécáa yɛɛ Piyɛɛ pansese uutume pikéké kɛmɛɛ, limecɔ kuu kɔ né pansese uutume pikéciré kɛmɛɛ. ⁹ Yakupu ne Piyɛɛ ne Yohani pɛɛ kei we re Uléécáa icápine piyukɔɔ. Kapi n yé te Uléécáa yɛɛ pikɛi pɛ né rimúise, api tɔ ne Parinapasi yáási api kunípe ró pa, ai nyíse re tɔ rinóó rise wale. Ari kómɛine ntónéí re tɔ ne Parinapasi tóó yé pikéciré kɛmɛɛ ha, pɛ pɔ́o pikéké kɛmɛɛ sí. ¹⁰ Likei lise kapi ró m pise yɛɛ re ári kape píwekɔɔ pɛɛ piicápine-i ní we kɛcáá palɛi. Am kɔ mesei li wai ne kɛfa kɛse.

Pɔɔli ye ne Piyɛɛ Antiyɔɔsi-pɔ cési

¹¹ Amá kɛ Piyɛɛ uu Antiyɔɔsi-i ní ka, úu mɛwai sɔne wa, am mɔ́a úye inipɛɛ-i u kɛsu re úu alari má nnya. ¹² Pisi kɛ Yakupu uu n tumme piké kelene n tuime, Piyɛɛ ne mpuri sanɛ pikó pɛɛ ye pɛɛ ricáripɛi rise-i n le. Amá kɛ Yakupu písáne pɛ api ní ka Piyɛɛ uu pi yenu, uu ye pɛɛ mpuri sanɛ pikó mpí kulukɛcɔ n kaasente un pɛpɛɛ m pólólɛ te mɔ́a úye kai pise re uké riké wuru. ¹³ Pisuifi tɔrɔɔ pɔ́o kɔ umɛcɔ pipékaankeɛ loni, ái ne Parinapasi pɔ́o pɛne uu pikecáá kɛcáá mɛwai mɛ n tikilɛ. ¹⁴ Kam n yé te ápi Nsímé Kɛcire ne aseɪ tikilɛ, am pinnéí inipɛɛ-i Piyɛɛ maa re: Pɔ́o nní Usuifi, pɔn mpuri sanɛ pikó isoi icɔ n le, ái Moisi isé kaa tɛkilɛ, íye kaa yé pɛɛ mpuri sanɛ pikó ricónɲ te piké Pisuifi isoi icɔ lí?

Nfatene mɛɛ ye Pisuifi ne mpuri sanɛ pikó riyu lɔ

¹⁵ Tɔ́ ne háí keróleeme-me Pisuifi le, ári mpuri sanɛ pikó pɛɛ ápi Uléécáa n nyu. ¹⁶ Tɔ pɛɛ nyule re ái usoi nkó yɛɛ isé n tɛkilɛ

yee Uléécaā inipéé-i aseí ute. Amá uyee Yeesu Kirisi ne kefa n tenelē yee aseí ute. Lē nnya ke tóo kō ne kefa u tenelē te liké ne kei ritiki toké ne wa aseí pite Uléécaā inipéé-i. Ai kape wa re kari isé n tikiilē nnya. Li we re úka úu Uléécaā kēmee aseí ute re u isé ritiki nnya. ¹⁷ Amá in te tō la re toké Kirisi ne kefa tene toké wa aseí pite, ari yénu re tó ne kō pikópékóo le. Li pée nkpéni wa yare Kirisi yee akópe ncee ró nyíse née íye? Ai nkpáni lē. ¹⁸ Nen lē kamí pée n fori pimómme m pēse, née menécíre yámne re ncaai kamí pée wa. ¹⁹ Asei ye nyē re isé íi yé nkpéni fe iké linyine né pise. Ne ikeméé wele yare ukpókpo. Isé iyee ne nkpō né ka. Ne Uléécaā nnya nkpéni nfáa mále. Tó ne Kirisi tóo kunapéékóo kecáa kpu. ²⁰ Lē nnya, ai nkpéni né nmaa ricurruu née nfáa má. Amá Kirisi yee kenémee nfáa má. Kai neni ne n kpísi, Uléécaā kepipi kamí ne tálē nnya kam nfáa má. Kēkēe né la aké ne kenfaa kpísi ake né nnya he. ²¹ Né ám kesi re ke Uléécaā uú ne kefa né n fénne, rinéyu kuu lo. In mēsei re usoi yee isé ritiki uú ne Uléécaā inipéé-i wai aseí ute, Kirisi nkpō pó ne méwoo le nkpéni.

3

Isé ne nfatene kecáa nsímé

¹ Nó Kalaati pikó, aníriyōpi nnyé! Wóo kéyu lē nó risōmaase? Nen kō ne Yeesu kapi kunapéékóo kecáa n karií nsímé nó símisi cáká-cáká. ² Nsímé nse kamí la ké pise ké kō te kani isé n tikiilē nnya ke Uléécaā uu Unfaasōne nó he née kani Nsímé Kēcire n kō aní ne kefa n tene nnya kuu Nfáasōne nó he? ³ Nō meyíkíyiki aníriyōpi lee? Nō lalē nóké ne Uléécaā Nfaasōne pitiki koraane ani péé ne nkpéni písoi isímé tenešee? ⁴ Yare méwoo kani nkpéni nní íwe nnyí lii? Ai re liké méwoo lē wa. ⁵ Kani isé n tikiilē nnya ke Uléécaā uu Unfaasōne nó he non ne mewaisanja nókenémee wapisi, née íye? Née kani Nsímé Kēcire n kō aní ne kefa n tene nnya kuu lē wa?

⁶ Limécō ke Apiraham uú ne Uléécaā kefa tene. Li ukecáa wólaalē te: Ke Apiraham uú ne Uléécaā kefa n tene nnya ke Uléécaā uu u kpísi re aseí ute. ⁷ Lē nnya, ani kō nsōne re pēpēe Uléécaā ne kefa n tenelē pēe Apiraham pipirē yíkíyiki. ⁸ Li Uléécaā ritelē-i mekēe-me wólaalē te Uléécaā yé mpuri sanē pikó waise aseí pite, kapi ne kefa u n tene nnya. Lē nnya ke Uléécaā uu rinóo sōne ntí Apiraham pehele re: Pó nnya, né ketē kecáa sisoipipi nnéi rinóo sōne ritikise. ⁹ Apiraham ye Uléécaā ne kefa tenele, Uléécaā uu rinóo sōne u tikise! Limécō, píye pin nfatene m má, uu rinóo sōne pi tikise yare kuu Apiraham n wa.

¹⁰ Anóo kópe ye mpí nnéi pēe n tálē te isé yé pi yoriye kecáa wele. Li Nléécaasímé-i wólaalē te: Uye unsá lelee isé ritelē kēmee n wólaalē nnéi rintiki uké kō lipikēi n wai, anóo kópe ye liute

κεκάά wele. ¹¹ Ai céreise re úka úu yé isé ritiki uú ne Uléécaá inipεε-i wai aseí ute. Lē nnya kai wólaalē te: Usoi nkó γεε aseí ute re u Uléécaá ne kefa tene nnya, γεε nfáa má. ¹² Ticuruu isé ne nfatene rín líka pénelē, amá isé ye maa re: Uyεε yé i rintiki ne iketo-pó kii yé nfáa he. ¹³ Kirisi ke Uléécaá uu tirótisí anó wa. Kei ke Kirisi uú ne isé anóo kémεε ró lése. Nléécaasimé ye masei maa re: Pin úye kuna κεκάά rinkolo, Uléécaá ye liute anóo wale. ¹⁴ Li lē wale re mpuri sane pikó póké Yeesu Kirisi kupénεcó kémεε rinóo sone ke Uléécaá uu Apiraham n yekei yē. Lē kémεε tón nfatene m má, tó lē Nfáasone ke Uléécaá uu ró n yekeilē yenle.

Isé ne lē ke Uléécaá uu písoi n yekeilē κεκάά nstmé

¹⁵ Pimáρεcó, ne la ké sisoiipi méwai kémεε linyine kpísi ké ne nó símisi ani kóm. Usoi un tinóo n wai uu yekei yare kai m píse, úka úu ye kesi, úka úu ye líka rikpá, in kó ne kesoiipi kee wai ake yekei. ¹⁶ Apiraham ne uupirē ke Uléécaá uu péε kó ne lisone lē kuu n yekeilē mé. Ai wólaalē te Apiraham ne upipirē. Lē nnya, aí písoi kulúti mekó kai wólaalē, uupirē use mekó kai wólaalē. Uupirē uyεε Kirisi. ¹⁷ Mmē kam ní la ké nó símisi ye nkpéni mmú: Uléécaá ye mekeε-me wóile uu yekei yare kai m píse. Likepire, ai wai inmē píle píle mena ne afεetaani, Moisi isé póo péε kelenε leeri. Ii yé fe iké lē ke Uléécaá uu ní la uké wa caai. Insá lē, Uléécaá rinóo kuu n yekei yé rinnanε paa. ¹⁸ In te isé ke usoi uu ye ritiki Uléécaá uu péé ne lē kuu u n yekeilē u pa, li péε wale re Uléécaá uu urinóo cire kuu n yekei ritiki. Amá ke Uléécaá uu mekeε-me n yekei nnya kuu Apiraham íπεελέε nyíse uu lē kuu u n yekeilē u wai.

¹⁹ In lē, yo nnya ke isé ii péε nkpáni we? Iyē nkó mεε re iké méwai mεε áme Uléécaá mela-i ní we písoi n nyíselē, Apiraham upirē uyē ke Uléécaá uu lisone n yekeilē uú ha ne tuiiri. Piléécaatumε péε isé iyē písoi cereise. Usoi unyine γεε péé ne Uléécaá nnóo n símisi kapí ne ritiki apí ne símisi. ²⁰ Pin ne usoi rintiki apí ne linyine wai, li nyíse re pepεε pikei n wai ye kulúti wele. Amá Uléécaá mecire γεε rinóo piyekei kémεε pikei wai.

Yo nnya ke isé it we?

²¹ Lē nnya, tókε nkpéni re isé ii Uléécaá rinóo kuu n yekei ritikii? Ai nkpáni lē. Pin péε isé inyine n wa γεε yé usoi nfáa n he, i yé péε fe ii usoi Uléécaá inipεε-i waise aseí ute. ²² Amá Uléécaá Nsímé ritelé ye maa re méwai kópe nnanε mεε ketē nnéí múlilē. Li péε lē wale re písoi mpí nnéí péε yé Yeesu Kirisi ne kefa n tene péε yé lē ke Uléécaá uu pi n yekeilē yē.

²³ Nfatene itunε iké kelenε n tu, isé ye péε ró hánaalenle yare pikpaniikó, in tó mé liké ha ne tu péé uye-i ke Uléécaá uu yé ró n

nyíse re toké Yeesu ne kefa tene. ²⁴ Lẽ nnya, isé yee ró nyói aí ha ne Kirisi ikametuŋe tulu. Uyẽ kari yé ne kefa tene arí ne Uléécaa inipere-i wai aseí pite. ²⁵ Kari nkpeni nní ne Kirisi kefa pitene m máálẽ nnya, arí nkpeni urónyóle uyẽ mekó-i we.

²⁶ Li we re nò nkpeni nónnénéí Uléécaa sipipi le, kani Yeesu Kirisi ne kefa n tene nnya. ²⁷ Nó mpí nnéí nòó nní Kirisi kupéneco kémee míni n wóle, nó ne uyẽ ne pansese pise. ²⁸ Lẽ nnya, aí nkpeni we re nkó ye Usuifi née mpuri sane ukó, née ulási née uyee umecire n te née utisi née unósi. Nò nkpeni meyíkíyiki pise le, kani Kirisi Yeesu ne kefa n tene nnya. ²⁹ In te nò mesei Kirisi pikó le, nò kò Apiraham pipirẽ le. Nòó lè ke Uléécaa uú péé Apiraham ne upipirẽ n yekeilè te.

4

¹ Mmẽ kam nní la ké maa re: Usói unsá kahane m papisi kuu pee ikúlanylú li, úu ulási ne ríka kémee kóólelè, in kò ne uyee mpá yo te. ² Mpá ne lè, pinyine pee yé u nyói api ukecáa m pailè aí ha ne kumúŋé kpè ke usáa uu n yekei tulu. ³ Limeco ke tóo kò péé we yare siwá sínsá. Ketè nké kecáa, rínanŋe likó ilasi karí pee le. ⁴ Amá ke ituŋe ii n tu, Uléécaa ye Ukepípi tummele unósi unyine uu ke maru apí ne isé ke múlú ⁵ keké ne pè ke isé ii ilási n tónselè n fénne, keké kò ne lè kémee ró m pansese Uléécaa sipipi nnya. ⁶ Kani kò nní Uléécaa sipipi nnya ke Uléécaa uu nóanékin kémee Ukepípi Nfaasone wa nn sélei re: Sáa! Sáa! ⁷ Lẽ nnya, aní kò nkpeni pilási, nò usipipi le. Nòn usipipi, nò kò Uléécaa mela kémee umemá pite le, memá mẽ kuu usipipi n yekeilè.

Lelee Kalaati pikó kémee Pòoli nfasimé n tanaalè

⁸ Nò pee mekee wele aní Uléécaa nyu. Piléé pinyine ilasi kaní pee le apí kò pee meyíkíyiki piléécaa. ⁹ Lẽ nnya kani nní Uléécaa n céri née ke uyẽ uu nní nó n céri nó kò nkpeni ketè kecáa rínanŋe likó kémee pele aní ha liilasi piluke kpáá? Nnanŋe mmẽ rín líka kuwai we, rín kò líka tu. ¹⁰ Nò meyánsei siyáa sinyine ne iwáre inyine ne aŋmè anyine wéele ani waise inyóonsetuŋe! ¹¹ Li nfasimé né we re pinékei kamí ne nókenémee rinŋmóópú apí kape méwoo wa!

¹² Pimáreco, ne nó pise re ani menéco mmé n we. Né ne kò nómenéco isé ilasi kémee wele. Ani ncaai ríka né wa. ¹³ Ani léise re ne pee utóikó le, péé uye-i kamí pee mefoí Nsímé Kecire nó rinyóó. ¹⁴ Kamí pee lè m pólú, ám pee kúpaí meté we. Amá aní né níŋni aní kò né ŋmeriyé. Nò ne íwe né líle, ticuruu ani kò né yósu yare Uléécaatumé unyine née yare ne Kirisi Yeesu le. ¹⁵ Méye ke nónnépónare mmẽ nn pele? Né ŋmaa née yè te nòn peé n fene, nó pee ricuruu nóinénípee lésente ani né pa. ¹⁶ Kam nsímései nó n símisi nnya kam pee nkpeni pansé nóunélaara, née íye? ¹⁷ Nla mmẽ kapi nní nókenécáa m má nnanŋe rín lisone linyine. Pi lalè

piké tó ne nnḗ túunnē nḗké pēē meyá pin n la. ¹⁸ Li nyaní te áni kapē ye píkai lisḗne ne siká wa, ái re pēē uye-i kam nḗkenékúrí ní we ḡmanē. ¹⁹ Sinépipi, ne kḗ ne nḗ nnya ntóosi kómēile yarē unósi ke memárenlḗ amē n kēheni. Lē kai yé né n we aní ha ne pipele tēne, aní ne Kirisi mēwee nḗkenémēē n nyiselē. ²⁰ Li ripḗó né we re kē pēē kumúnjé nkú-i nḗkenémēē n we kē céri lē kam yé nó n símisi. Am nyu íye kam yé nó wa.

Icelaa yee Akaa ne Sara nsímé kémēē ní we

²¹ Nḗó nní n la isé iké nḗkenécáá ḡnanjē m má kam la kē pise re nḗ pēē kómēi lē kii n símisii? ²² Likumúnjē re li wḗlaalē te Apiraham ye pinmánē pité mári. Ulási Akaa yēē use ne u mari, uunḗsi Sara yēē umēcire n te pḗó ne ucḗ u maru. ²³ Kesoi pipi mēla kémēē ke Akaa uu uunḡmánē mari. Amá Uléécāa rinḗó kuu n yekei kecáá ke Sara pḗó uukó mári. ²⁴ Nsímé mmē nnyinēcḗ ye mmú: Pinósi pē keté ye anḗó até ke Uléécāa uu n yekei lē. Nkómēine foí mmē ke Uléécāa uú ne pisoí Sinayi riyḗpe kecáá sēē Akaa uú ne siwá maru silási. ²⁵ Akaa ye we yarē Arapii ketē-pḗ Sinayi riyḗpe. U kḗ we yarē kuyu nkú kapi ye neni nní n sēē re Yerusalem. Ku ne kupikó ye isé pilasi lē. ²⁶ Amá Yerusalem yēē keyómēcāa-pḗ ní we ne upikó ye pimēcire tele. Kuyu kpekpeē nkpéni we yarē uróni. ²⁷ Lē nnya kai wḗlaalē te:

Pó unósi nyapi nkó

yēē úu píkai m máraalē, a yisi a cḗ.

A mpḗḗnare ne ricáái.

Pḗ kē memárenlḗ áme píkai n kēhenlē!

Unósi ke ula úu ní la sipipi ye ulakó sikó kulúí feriyē.

²⁸ Pimárecḗ, nḗ ne Uléécāa rinḗó kuu n yekei nnya usipipi lē Isaaki mēcḗ. ²⁹ Uyē kapi kesoi pipi mēla kémēē m mári ye uyē ke Nfáasḗne nn n tíyese api máru lémaalenle hái. Lē kai we ne neni-mē. ³⁰ Iye kecire kai pēē wḗlaalē? Li wḗlaalē te: A unósilasi nkó ne uunḡmánē lakase, li we re ulási unḡmánē ne uyēē umēcire n te ukó, ápi yé ikúlanlū kesé li. ³¹ Pimárecḗ, lē nnya tḗ ári ulási uyē sipipi. Tḗ uyēē umēcire n te sikó lē.

5

Ani kapē ilási kémēē n we

¹ Kirisi ye ilási kémēē ró lésele re tḗké meyíkíyiki merócire n te. Lē nnya, ani n we nḗn páápú, áni kapē kḗ nḗmenécire ilási kémēē pitane rikpá.

² Ani kutu ricḗ, né Pḗḗli kē nó símisi ani kóm te nḗn n tíye pin n kérii, Kirisi úu pēē líka nó yóriye. ³ Né kḗ pimáa nó rikpá re úye un n tíye pin u rinké, isé nnéi kai pēē pise re uké ritiki. ⁴ Nḗó nní ní la re nḗké isé ritiki nḗké ne Uléécāa inipēē-i wa aseí pite, nó ne

Kirisi ye túunnēle ani Uléécaā ipēléle paa. ⁵ Tóo nní ne kefa u n tenelē, tó ne mē te u yé ró waise aseí pite. Nfáasone mee tíyeselē kari mē te Uléécaā yé ntófatenē nnya ró waise aseí pite. ⁶ Kirisi Yeesu kupénecō kémee, nké nēe nkéciré rín ye líka yoriye. Lelēe kuláa m má yee usoi uké nfatene m má mee ríla n nyíselē.

⁷ Nō koraanele rísonē hái. Wóo nkpéni nsé nō púnēise un ne nō yúlu re áni kape aseí ritiki? ⁸ Nsímé mmē kapí ne nní atu nō n takai rín Uléécaā yee nō n séi kémee léeri. ⁹ Pi ye maa re: Nkpónótō pite fíi pēe ye kukpéecari nnéi nyépukuse. ¹⁰ Amá nípá ne lē, ne ne Upíima tálē te nō sánti nōké ncée sone kémee pēeme. Amá uyee nní nō n cónlē, te úye kecire loo, Uléécaā yé kutu u ripasa.

¹¹ Pimárecō, nen péé n céési re li pise re písoi piké kérii, yo nnya kapi yé pēe nkpáni né n wéékuselē? Nen lē n céési, Kirisi nkpō kunapéékōó kecáá rín yé pēe úka kémee awóle nsímé. ¹² Pēpēe nní nō n cónlē te ani kérii ápi kape ne piké ηmane ripá. Piké mese pimécire comesi!

¹³ Pimárecō, Uléécaā ye ilási kémee nō lésele re ani nómenécíre n te. Mpá ne lē, áni kape ne riwááná re nō nómenécíre te nnya aní ne lē kani n káipinkēe n wai. Amá ani n lakaane nōn kō pikei wapaane. ¹⁴ Nsímé nse kémee ke isé nnéi íi we. Lelēe re: A upócō n la yare ripócúruu. ¹⁵ Amá nōn nómenécōpēcire n kēhenne nōn n takainkeē, ani nómenécíre tí. Insá lē, nō nómenécíre kónaane.

Nfáasone mela ne meróla cire

¹⁶ Lē nnya, ne la ké nō símisi re ani tíye Nfáasone nké nō n séni, áni yé péé uyē-i nólínékáipi-káipi n wai. ¹⁷ Ai lē kani rí la ke Nfáasone nri la. Ai kō Nfáasone lilala ke nōó kō la. Nfáasone lilala ne lē ke kesoi pipi ake rí la ái ye risáne. Lē kaí we nnya káni ye fe nōké lisone kani rí la n wai. ¹⁸ Amá in Nfáasone mee nō séni, isé íi pēe kō rínanje nōkenécáá má.

¹⁹ Lē ke kesoi pipi likáipi-káipi ai ye n léeme aí n nyáni kpáii ye nní: Iwásá piwapaankeē ne mékperinkpewai ne meseiciréwai, ²⁰ ne piléenyóonse ne menírihélaawai ne iláarō piwapaane ne picéjaankeē ne kufatoi ne kuwóí ne íkehenne ne pikóólentene ne pitele siwúpi piwapaankeē ²¹ ne ucō likó pikáipinkēe ne píta niré ne piluke caainkeē ne anyá ne lilinyinēcō. Ne la ké nō péhele yare kam pisímé nō m masí re: Pē nnéi pēe limewai mē n wapisi úka úu Uléécaā iyōopi kémee melone má.

²² Amá lē ke Nfáasone pōó ye usoi n he ye nní: Nla ne mpóonare ne nkíhniye ne nípure ne kusoi piwai ne nfanare ne aseí pitiki ²³ ne ríniye ne mecíre pimúlú. Isé íi mewee mē kesu. ²⁴ Kirisi Yeesu pikó ye pimewee ne pililala ne pilikáipi-káipi pikpíkē masile api kunapéékōó kecáá kari. ²⁵ Nfáasone mee Uléécaā nfaa ró heelē. Lē nnya, tóké tíye nké ró n séni. ²⁶ Ari

kape pansē pīyuwēlaa tókē merócōpēcire anócō n wēlaane tōn kō merócōpēcire kufatoi wapaane.

6

Ani ncōni n lēnaane

¹ Pimárecō, nócō mpí ke Nfáasōne nn nní n sēni, nōn ye unyine n yē un akōpe n wai, ani ye m purú aní ne ncēe sōne-i u pēseri. Ani ye nómēncēcīre tī te mēwai mē mēcō áme kape nócō leeme. ² Ani ncōni n lēnaane. Lē kani yē ne Kirisi isé rintiki ye lē. ³ Uye un m músu re úu kusa we, kúu kō pēe líka tu, umēcīre kuu kíraase. ⁴ Mpá úye uké ye uricuruu mēwee ripái. Un n yē te li rikókōri we uké umēcīre ne múnēsēne, ái kape ne picō. ⁵ Li we re mpá úye yēe yé cēri uu símisi lē kuu n wa.

⁶ Li pise re usoi nkó kapi Uléecaa Nsímé n céesi uké ulikó ne uucélaa kecáá pípái n lēni.

⁷ Ani kape nómēncēcīre kíraase, ápi ye Uléecaa sēnnyi. Lē ke usoi uu n lukesi kuu ye kpasi. ⁸ Uye un umēla likó n lukesi, uu umēla likó yēnu. Amá úye un Nfáasōne likó n lukesi, uu Nfáasōne mēla yēnu, lelee nní nfáa teneciré. ⁹ Mēwai sōne piwai ápi kape ye rócō pi. Li we re tōn lē piwai ne n ηmósópúlē, itūje ye sōntile, mpá úye uké lē kuu n lukesi kpasi. ¹⁰ Lē nnya kai nkpēni nní lē kuwai n we, tókē pīsoi nnéi ríla n nyíselē, ái ne tósu tó ne pē tóo Kirisi ne kēfa n tenelē.

Icélaa tōrōo ne iyáhaa

¹¹ Ani ripái lē kam nkpēni tinécúruu ne kunénipe nócō n wói mēkónē mēkónē. ¹² Mpí nnéi pēe n wéesi re pīsoi piké pi pakare pēe nócō cōhlē te ani kérii. Ápi la piké Kirisi nkpō kunapéékócō kecáá nnya íwe inyine li. ¹³ Pikéké pē ricuruu ápi isé tīkilē, amá pi pēe la re nócō kérii piké ne nópínéké pē nnya rikókōri n wai. ¹⁴ In nēe, ke Upíima Yeesu Kirisi uu kunapéékócō kecáá n kpu ηmane yēe né tīkókōri waise. Líka lico ái likecáá kpálē. Kunapéékócō kecáá nkpō mēe tīyese ke ketē kecáá likó ái kō nkpēni kenémēe kuláa kúka má, am kō nkpēni pikáipinke li kpálē. ¹⁵ Ai nké nēe nkéciré yēe linyine yoriye, amá Uléecaa uké rócō pansese pīsoi fale yēe ye yoriye. ¹⁶ Mpí nnéi pēe piisoi kēmeē nsímé mmú n tīkilē kamí ne welu re Uléecaa uké nkínēniye pi he uu kō íwe pi tēni. Nkínēniye ne pīwetu piké kō Uléecaa kuyu Isirayēli kecáá n we.

¹⁷ Kai nēni ne n kpísi, úka úu kape picōn né rikpá. Iwói ye inépiye kecáá nyíselēnle re ne Yeesu kecáá íwe lile.

¹⁸ Pimárecō, Urópíima Yeesu Kirisi uké ípēelēe nócō nyíse. Amí.

Títelɛ ke Pɔɔli uu Efɛɛsi pikó n wóí

Lelee rítelɛ ntí kɛmɛɛ ní we

Uléécáa icápine yee pee Efɛɛsi-pɔ, mekɛɛ Asii keteni-i ní we ke Pɔɔli uu rítelɛ ntí wóí un Rɔm kuyu-i kukpaniilee-i we. Kirisi pikó pee ápi Pisuiɛi ne pɛpɛɛ Pisuiɛi kuu ri papalɛ. Meyá ke rítelɛ ntí ari pikɛi má, anɔɔ sɔne metikise kapí ne ri n kóri nnya (1:3-14). Kekoraane ke-i ke Pɔɔli uu píyulale ncee Yeesu metiki kɛmɛɛ písoi nyíse (1:9). Uléécáa ye ncée mmɛ isɔɔlú wale uké kelenɛ ketɛ ne keyóme mɔ (1:4). Amá Uléécáa yee ne Yeesu Kirisi ritiki uu ne ncée mmɛ tó nyíse. Pɔɔli yee lɛ tó riyóó.

Ifaaci iyɛ mekériine ye mmé:

1. Pɔɔli ye lɛ ke rinɔɔ rise ari yé n fe ari ní we Yeesu Kirisi nkɔɔ kunapéékɔɔ kekáá nnya nyerele uu símisi. Kirisi pikó pee ápi Pisuiɛi ne Pisuiɛi mpuri pikó ye pansɛle mpuri nse pikó. Lisɔne lise kapi Uléécáa kɛmɛɛ yósu. Kirisi ye iláarɔ kumɛle riláule uu pɛpɛɛ pee ketaa n wene kɔsɛne. Lɛ kɛmɛɛ kuú ne nkíɛɛɛnɛ nɔ́pá úye ka (1-3).
2. Utume Pɔɔli ye Kirisi pikó pise re piké nfatene ne rinɔɔ rise ne nkíɛɛɛnɛ ke Uléécáa uu ye n he m múílɛ. U pi ηmóópúselenle re piké isoi fale n le. Uu kɔ kumáre kɛmɛɛ písoi ne picɔ metone kekáá pi céesi (4-6). U kɔ kɛtɔ-pɔ pi rinmóópúsele re piké ye lelee ái Uléécáa kɛmɛɛ n léeri ne tɔ. Lɛ nnya, nɔ́pá Kirisi ukó úye yee atɔpi kɛmɛɛ ní we ke Uléécáa uu ye itɔpílú yee Nfáasɔne kɛmɛɛ n léeri pa (6:10-20).

Iyáhaa

¹ Née Pɔɔli yee Uléécáa mela kɛmɛɛ Kirisi Yeesu utume m pansɛ. Nɔ́ ke Uléécáa uu n wée nɔn Efɛɛsi-pɔ we nɔn Kirisi Yeesu ne kefa kɛse tikilɛ kam títelɛ ntí wólú. ² Urósáa Uléécáa ne Upíima Yeesu Kirisi piké ípɛelɛɛ ne nkíɛɛɛnɛ nɔ́ nyíse.

Lisɔne ke Uléécáa uu Kirisi nnya ró n he

³ Urópiima Yeesu Kirisi Usaa Uléécáa yee ipakare te. U Nfáasɔne likɔ ncɔpuri nnéi keyómeɛɛɛ-pɔ ró hele un ne tó ne Yeesu Kirisi kupéneɛɔ kɛmɛɛ ró kpálɛ. ⁴ Uléécáa uké kelenɛ nɔ́pá yo n wa, u ró wéele uu tó ne Kirisi kupéneɛɔ kɛmɛɛ ró pansese upikó. Kupéneɛɔ kpɛ kɛmɛɛ kuú la re tóké n kpáíilɛ ári kape kɔ uinipeɛ-i akópe áka m má. Kuu ró ní la nnya kuu ⁵ uripɔɔ ne Yeesu Kirisi nnya mekɛɛ-me ró kpísi uu ró pansese usipipi. Lɛ kuu unfanare kɛmɛɛ ró ní la ye lɛ. ⁶ Lɛ nnya, tóké Uléécáa pakare re u tó ne ukɛpípi lala Kirisi kupéneɛɔ kɛmɛɛ lisɔne píima ró wa.

⁷ U tó ne Kirisi kupénecɔ nnya ne unfanare mpiye nnya akópe ilasi kémee ne Kirisi menyɛ ró lésɛle uu arókópe ró sárei. ⁸ Uléécɔa ye meykíyiki unfanare ró nyísɛle. Mewéésɛsɔhɔ ne mesɔhɔ nnéi kuu ró he. ⁹ U t́yɛsɛle ari lɛlɛ umɛla kémee m pékaalɛ ceru. Háí mɛkɛɛ-mɛ kuu unfanare kémee la re Kirisi uké lɛ wa. ¹⁰ Lɛlɛ re itunɛ in n tu, Uléécɔa yé uyóɔpi use lesɛ. Uyɛɛ Kirisi. Uu keyómɛcɔa-pɔ ne ketɛ nté likó nnéi kecáá iyóɔpi le.

¹¹ Uléécɔa ye tó ne Kirisi kupénecɔ kémee lirókó nnéi ró pale. Lɛ nnya kuú pɛɛ mɛkɛɛ-mɛ ukemúnjé-i ró wée uu ilúkɛ yekei. Uricuruu yeɛ la nnya kuu lɛ wa. ¹² Lɛ nnya, tó mpí tóɔ pɛɛ nní pifóí Kirisi ne rintá, tóké nkpeni Uléécɔa meyoɔpi ne siyóme ritaáse.

¹³ Nsímései mee nní Nsímé Kɛcirɛ mee ye usoi riyu n la. Kani Kirisi ne kefa n tenɛ Uléécɔa uu pɛɛ nwóí nó wai, Nfáasɔne kuu m maa re u yé nó pa kuu lɛ nó pa uké ne nyíse re uyɛɛ nó te. ¹⁴ Nfáasɔne ke Uléécɔa uú ne rinyi re tó lisɔne kuú ne upikó m mémɔpɔ yɛ. Tɔn píyɛi akópe ilasi kémee n le cáká-cáká kari yé lisɔne lɛ nnéi yɛ́. Lɛ nnya, tóké Uléécɔa meyoɔpi ne siyóme ritaáse.

Pɔɔli iwɛle

¹⁵ Lɛ nnya, háí kamí ne n kɔ te nɔ Upiima Yeesu ne kefa tenɛlenɛ nɔn kɔ pɛ nnéi ke Uléécɔa uu n wée la, ¹⁶ ne ye nen keyóme n yáásine, ne ye mesére nó nnya Uléécɔa pɔnesɛle. Ne ye keyómeyáhaa-i nónnénéi kecáá Uléécɔa wɛle am te: ¹⁷ Urópiima Yeesu Kirisi Uleecɔa, Sáa meyoɔpi ukó uké mewéésɛsɔhɔ nó he nóké ne u yɛ ani péé ne rísɔne u ceru. ¹⁸ Ne ye kɔ u pise re uké nóinénípeɛ wúkule. Nó pɛɛ fe ani lɛ kuú ne nó n sée ceru. Nó pɛɛ lisɔne kuu ye pɛ kuu n wée n he mpiye ne linsɔne yɛ, ¹⁹ ani kɔ ceru re rínanɛ kuú ne tó mpí tóɔ nní ne kefa u n tenɛlɛ kémee n keisi rín kumúnjé má. ²⁰ Nnanɛ píima mmɛ kuú ne Kirisi kémee keisi uú ne pikpɔkpɔ kémee u yukuse, uu kɔ ne keyómɛcɔa-pɔ ukuluke-luke-mɛ kényukótonɛ-i u tonse. ²¹ Kirisi ye lɛ nnya keyómɛcɔa-pɔ iyóɔpi ne n-yóɔpinanɛ ne rínanɛ ne iwéése píima ne ńpá yo yeɛ rinyíri m má ne kekpeé wɛle. U ńpá yo kekpeé wɛle. Ai lɛlɛ neni kumúnjé nkú-i ní we nmanɛ kekpeé kuú we, amá ne lɛlɛ masí kɛpire-pɔ n wéme kekpeé kuú we. ²² Uléécɔa ye ńpá yo Kirisi iyóɔpi metene wale uu likecáá u tonse. U u pale re uké Uléécɔa icápine nnéi uyóɔpi píima. ²³ Uléécɔa pikó icápine ye uipinɛ le. Umesá nnéi kuú ne ikeméé we un kɔ infaa nnéi te, Uléécɔa un kɔ ne umesá nnéi Kirisi kémee we.

2

Iye ke usoi uu ye nkɔpɔ-i le uu nfáa-i lomɔpɔ?

¹ Nṓ ne pɛɛ mɛkɛɛ-mɛ nṓnnéɛaai ne nṓanékpɛ nnya pikpɔkpɔ le Uléɛcaa inipɛɛ-i. ² Ketē nté isoi ico kaní pɛɛ le. Nṓ pɛɛ mɛkɛɛ-mɛ uyē kani n nyáni rɛ ketē nké uyɔɔpi tikilenle. Uyɛɛ nní neni pɛpɛɛ Uléɛcaa pipakare n yúlu isoi kémɛɛ we. ³ Pimɛɔ ke tṓ kṓ pɛɛ mɛkɛɛ ntónéí mmú we, tɔn mɛrṓpṓɔla wai, tɔn sirṓmúné ne mɛrṓsṓhṓ cire ne irṓsoi le. Mɛrṓwee mē nnya, tṓ ne kṓ pɛé ne sá rɛ Uléɛcaa uké ukuwṓi kémɛé ne rṓ túhaane picṓ mɛɔ.

⁴ Amá Uléɛcaa yèè meyíkíyiki usoi íwe ténle. Unla píima nnéí kuu rṓ nyíse. ⁵ Lē nnya ke Uléɛcaa uu tṓ pɛɛ ntṓcaai nnya ní we yare pikpɔkpɔ uinipɛɛ-i nfáa fale he. Ani yē te ípɛélé kuu nṓ nyíse nnya kuu nṓrinéyú lṓ. ⁶ Kesé ke Uléɛcaa uu tṓ ne Kirisi Yeesu pikpɔkpɔ kémɛɛ yukuse uu kṓ kesé ukemɛɛ keyómɛcaa-pṓ rṓ tónse. ⁷ Lelɛɛ masí kɛpire-pṓ leeri, ari pɛɛ yénu rɛ ípɛélé kuu Kirisi kémɛɛ rṓ ní nyíse ye lisṓne píima le lɛɛ ái píkaí kutene ní we. ⁸ Uléɛcaa ye ípɛélé nṓ nyísele uu nṓnnéfatenɛ nnya nṓrinéyú lṓlu. Nṓricúruu áni kei líka kuwai we. Uléɛcaa ihɛɛ ye nyí. ⁹ Ai nṓménéwai sṓne nnya kuu nṓ yóriye. Lē nnya, úka úu kape umɛcire n taáselē te umɛwai sṓne cire mɛɛ u yoriye. ¹⁰ Mɛsei, Uléɛcaa ricuruu yeɛ rṓ wa. Tṓ ne Kirisi Yeesu kupénɛɔ kémɛɛ kuu rṓ wa rɛ tṓké ye nkpéni fe tṓké ye lisṓne wa. Uléɛcaa yeɛ mɛkɛɛ-mɛ mɛwai sṓne mē tṓ yekeilē te tṓké ye mɛ wa.

Tṓ Yeesu Kirisi kupénɛɔ kémɛɛ písoi píse le

¹¹ Ani lē kaní pɛɛ mɛkɛɛ ní we léise! Nṓ pɛɛ písoi pinyine le ke Pisuífi apí ye pɛɛ n sée rɛ pikéciré. Amá in kṓ ne usoi kunipe kɛɛ pē ticuruu sisoipipi méké riké. ¹² Lē nnya, ani kṓ te nṓ pɛé uyɛ-i ne Kirisi ketaa wele. Nṓ pɛé wele yare písáne Isirayɛli pikṓ kɛɔpɛ, áni Kirisi má, áni líka má rinṓṓ ke Uléɛcaa uu pí n yekei kémɛɛ, líka ái we kani yé ne rintá, áni kṓ ketē kɛcáá ríka Uléɛcaa má. ¹³ Nṓ pɛé ne ketaa u wele. Amá Kirisi menye mɛɛ n kṓnu nnya, nṓ nkpéni Kirisi Yeesu kupénɛɔ kémɛé ne u rikṓle. ¹⁴ Lelɛɛ rɛ Kirisi yeɛ ntṓkínɛɛ. Uyɛɛ tíyɛse ke Pisuífi ne mpuri sanɛ pikṓ apí pansɛ mpuri nse. Unkpṓ kunapéékṓ kɛcáá kuú ne iláarṓ yeɛ pɛɛ pikɛpáápáá m pínɛilē yare mmele riláú. ¹⁵ U Moisi isé nnaɛɛ ne lē nnéí lɛɛ i m páápúse tinnele uu pɛɛ Pisuífi ne mpuri sanɛ pikṓ kpísí uu u ne pē kupénɛɔ kémɛɛ pí pansɛse mpuri fale nse. Lē kuu nkínɛɛ ne ní ka ye lē. ¹⁶ Unkpṓ kunapéékṓ kɛcáá kuú ne Pisuífi ne mpuri sanɛ pikṓ pansɛse ipínɛ isɛ, uu pí ne Uléɛcaa kɛɔpɛ nsímé nyṓnse. Iwe kuu kunapéékṓ kɛcáá n li uú ne kpi ye iláarṓ kpule. ¹⁷ Nsímé Kɛcire mɛɛ ye nkínɛɛ n he kuú ne ka uké nṓ mpí nṓṓ pɛɛ nní ne ketaa u ní we ne nṓ mpí nṓṓ pɛɛ nní ne u n kólē símisi. ¹⁸ Uyɛɛ tíyɛse ke tṓ Pisuífi ne mpuri sanɛ pikṓ ari ncée má ari ye ne Nfáasṓne nse kóló tíki arí ne Sáa Uléɛcaa kémɛɛ sí.

¹⁹ Lẽ nnya, ́ani kɔ nkpr̄ni pisáne, ́ani kɔ picéetɔh̄é. Amá nó ne p̄ẽ ke Ulééc̄aa uu n wée ye kuyu kuse pikó le. Nɔ nkpr̄ni Ulééc̄aa keyɔ pikó le. ²⁰ Nɔ nkpr̄ni panselɛ k̄yɔ kee m móm̄aal̄ẽ. Pitum̄e ne antepuyɛ p̄ee kerikui. Kirisi Yeesu ricuruu yee kesinui ripare. ²¹ Uyee tíȳesel̄e kake páápú ken c̄al̄ẽ. Uyee tíȳesel̄e kaké we. Ke Ulééc̄aa keyɔ le kuu um̄ec̄ire n yekei. ²² Nó ne picɔ nóo rip̄ene ani pansɛ Kirisi kup̄enec̄o k̄em̄ee k̄yɔ k̄ẽ ke Ulééc̄aa uu m móm̄ un ne Unfaas̄one k̄ek̄em̄é we.

3

Pik̄ei ke Ulééc̄aa uu mpuri sanɛ pikó k̄em̄ee Pɔɔli n forii

¹ Kirisi Yeesu pik̄ei kam n wai nnya ke n̄é Pɔɔli am akp̄anii k̄em̄é we. Nó mpuri sanɛ pikó mp̄i nnya kam íwe iȳẽ nn̄éi le. ² In n la, nó k̄ɔ t̄e Ulééc̄aa ye kefa ne né f̄enne uu né forii r̄e k̄é ukem̄ún̄é k̄em̄ee n̄ó nnya pik̄ei u wa. ³ Uyee uricuruu lipéké-peké l̄ẽ né ȳen̄ise. Linsím̄é kam̄ p̄ee nn̄i nk̄aripi nó w̄oip̄o. ⁴ N̄on n keẽ, nó c̄eri r̄e ne Kirisi nk̄o m̄ee m p̄ek̄aal̄ẽ kec̄áa meȳansei nyule. ⁵ Ulééc̄aa úu p̄ee mek̄ee-me lipéké-peké l̄ẽ sisoipipi nyise yare kuu nkpr̄ni nn̄i Unfaas̄one ne rint̄iki uú ne pitum̄e kuu n w̄ee ne antepuyɛ li nyise. ⁶ Lipéké-peké lee nn̄i: Pisufi ne mpuri sanɛ pikó ye panselɛ ip̄in̄e ise. L̄ẽ nnya, lis̄one lise kapi k̄o má. Pi yé k̄o l̄ẽ ke Ulééc̄aa uu Nsím̄é K̄ec̄ire m̄ee pi ne Kirisi Yeesu m p̄en̄esel̄ẽ nnya n yekeil̄ẽ ȳẽ.

⁷ Nsím̄é K̄ec̄ire mm̄ẽ pik̄ei kam wai. Ulééc̄aa yee unfanare k̄em̄ee pik̄ei né forii uu ken̄em̄ee unnaɛ nyise. ⁸ Ulééc̄aa pikó nn̄éi kec̄ape, née ye ám̄ líka tu, mp̄á ne l̄ẽ, u p̄ee kefa ne né f̄enne uu né forii r̄e k̄é mpuri sanɛ pikó Kirisi lis̄one lee ái kutene r̄i we símisi. Nsím̄é K̄ec̄ire ye mu. ⁹ U k̄o né forii r̄e k̄é tíȳese p̄isoi piké yé l̄ẽ ke Ulééc̄aa uu lipéké-peké l̄ẽ n wain̄e. Uyee mp̄á yo wa. Mek̄ee-me kuú p̄ee li p̄ek̄aal̄ẽ. ¹⁰ L̄ẽ nn̄éi lee iȳɔpi n le lin keyóm̄ec̄aa-p̄o r̄inaɛ má yé nkpr̄ni Ulééc̄aa ic̄ap̄ine nnya c̄eri r̄e Ulééc̄aa mew̄é̄ses̄oh̄o áme m̄ep̄eh̄ kulúi k̄em̄ee kum̄ún̄é má. ¹¹ Ulééc̄aa kem̄ún̄é kuu mek̄ee-me n yekei uu k̄o nkpr̄ni Ur̄ópiima Kirisi Yeesu k̄em̄ee ke wai ke l̄ẽ nn̄éi ai t̄ikil̄ẽ. ¹² Kari nn̄i ne Kirisi m p̄en̄el̄ẽ t̄on k̄o ne kefa u ten̄el̄ẽ nnya, t̄o nc̄ée m̄al̄e t̄oké ne tir̄óp̄o ne kefa kesɛ Ulééc̄aa rik̄o. ¹³ L̄ẽ nnya kam nó símisi r̄e n̄orin̄ép̄o ári kape íwe kam nóken̄ec̄áa n le nnya caai. Nó kai men̄in̄e r̄iyu waise.

Kirisi nla nstm̄é

¹⁴ L̄ẽ nnya kam S̄aa Ulééc̄aa keyu-i anui wulal̄ẽ nen nóken̄ec̄áa yáasi. ¹⁵ Ukem̄é ke am̄are nn̄éi nyee ket̄ẽ kec̄áa ne keyóm̄ec̄aa-p̄o r̄i we aa léeri. ¹⁶ Ne ye u p̄ise r̄e Unfaas̄one nk̄é n̄oin̄esoi k̄em̄ee meȳá nó m papukuse yare ke um̄eȳɔpi am̄e m piȳe mec̄o. ¹⁷ Ne k̄o u p̄ise r̄e Kirisi uk̄é n̄onn̄efatene nnya n̄oan̄ék̄in̄ k̄em̄ee n we.

Ani nla kɛmɛɛ inɪnɪ wa ani kɔ nkɛmɛɛ nɪsɔnɛ papisi. ¹⁸ Pɛɛ uyɛ-i kɛ nɔ nɛ Ulɛ́ɛcaa pisoɪ nnɛ́i ani yɛ fe ani cɛru rɛ Ulɛ́ɛcaa nla nɪn kumúnɛ́ má. N mɛpɛ́rɛ nɛ mɛcáa nɛ mɛcímá wɛlɛ, nn kɔ cálɛ. ¹⁹ Kei kani yɛ kɔ cɛri rɛ nla mmɛ́ nɛ mɛnyuwɛ nnɛ́i fele. Lɛlɛɛ yɛ kɔ tɪyɛsɛ Ulɛ́ɛcaa uu nɔ́kɛnɛ́mɛɛ nɛ umɛsá nnɛ́i n wɛ.

²⁰ Uyɛɛ kɛrómɛɛ nɛ rikɔhɔ kɛisi. U yɛ fe uu kɛrómɛɛ wai ai tɔsu lɛ kari yɛ m pise nɛɛ lɛ kari yɛ ní musí. ²¹ Ulɛ́ɛcaa yɛɛ Kirisi Yeesu kɛmɛɛ nɛ uicápine kɛmɛɛ nɛ́pá ncɔpuri nɪ-yɛi-pɔ nɛ nɛ́pá píyɛi-pɔ ríyɛ te. Amí.

4

Nfatɛnɛ kɛmɛɛ rinɔɔ rise piwai

¹ Nɛ Upiima nnya akpanii-i wɛlɛ. Nɔ́ kɛ Ulɛ́ɛcaa uu nní n sɛɛ kam pise rɛ ani n sɔnɛ, nɔ́nnɛ́sɛ́ nké n nyísɛlɛ́ tɛ lɛ kuu nní nɔ́ n sɛɛ nsɛ́ kani sɔnɛ. ² Ani kapɛ áyɛ n wéɛ́si. Amá ani mɛsɛ́rɛ n láárú nɔ́n purú. Ani nla nɛ nɔ́mɛnɛ́cɔpɛcɪrɛ m múínɛ́lɛ. ³ Ani rinɔ́mɔ́pú ani rinɔ́ɔ rise kɛ Nfáasɔnɛ nn nɔ́ n hɛ m múílɛ. Nfáasɔnɛ mɛɛ Ulɛ́ɛcaa-i n léeri yɛ́ tɪyɛsɛ ani nɔ́nnɛ́nɛ́i m pɛnɛ́lɛ, nkɪɪnɪɪɛ nn nɔ́kɛnɛ́cɔpɛ wɛ. ⁴ Nɔ́ ipɪɪɛ isɛ kɛcáá ilɛsɛ lɛ. Nfáasɔnɛ nɛsɛ mɛɛ kɔ nɔ́nnɛ́nɛ́i kɛmɛɛ wɛ. Likɛi lisɛ nnya kɛ Ulɛ́ɛcaa uu kɔ nɔ́ sɛɛ. ⁵ Upiima usɛ kóló nɛ nfatɛnɛ nɛsɛ kóló kani má, ani kɔ míni mɛsɛ kóló wolɛ ⁶ Ulɛ́ɛcaa usɛ kóló yɛɛ wɛ. Uyɛɛ pisoɪ nnɛ́i usaa. Uyɛɛ ntónɛ́i kɛcáá tũ, un ntónɛ́i kɛmɛɛ wɛ un kɔ ntónɛ́i kɛmɛɛ pikɛi wai.

⁷ Amá Ulɛ́ɛcaa yɛ ntónɛ́i mmú kɛmɛɛ nɛ́pá úyɛ uihɛɛ hɛlɛ nɛ impɛhɛ́ Kirisi yɛɛ nɛ́pá úyɛ likó musí. ⁸ Li Nlɛ́ɛcaasimé-i wólalɛ́ tɛ:

Kuu kɛlɛ́ɛcaa rinɔ́táá,
u nɛ pikpaniikó ripɛ́nɛlɛ,

uu lihɛɛhɛɛ sisoipipi hɔ́ɔnɛntɛ. ⁹ Tɛ íyɛ yɛ nkɛpɛni lɛ́ tɛ u kɛlɛ́ɛcaa ritaá? Lí nyísɛ rɛ uké kɛlɛnɛ rinɔ́táá, u kɛtɛ́ mɛtɛnɛ kuhóɛ kɛmɛɛ ricɛpɪlɛ. ¹⁰ Uyɛɛ rincɛ́pimɛ cɪrɛ yɛɛ kɔ ritaá uu kɛlɛ́ɛcaa fáau uu nɛ kɛtɛ́ nɛ kɛyómɛ nnɛ́i n yɪpaalɛ. ¹¹ Uyɛɛ wa rɛ pɪnyɪnɛ piké pitumɛ, picɔ́ piké antɛpuyɛ, picɔ́ piké Nsímé kɛcɪrɛ piyóó, picɔ́ piké Ulɛ́ɛcaa icápine pikpɛnɛwɛi nɛ picélaa. ¹² U pi wéɛlɛ rɛ uké lɛ́ kapi yɛ upikɛi n wa pi nyísɛ, piké pɛ́ kɛ Ulɛ́ɛcaa uu n wéɛ́ cɛ́si lɛ́ kapi yɛ́ Ulɛ́ɛcaa icápinɛ m papukusɛ. ¹³ Kei kɛ ntónɛ́i ari yɛ́ pɛɛ cɛ́ri rɛ likɛi lisɛ karí nɛ Ulɛ́ɛcaa Kɛpɪpi kɛmɛɛ kɛfa tɛnɛ. Tɔ́ pɛɛ lɛ́ papɪsilɛ yarɛ kɛ Kirisi uu m papaalɛ́ mɛcɔ. ¹⁴ Lɛlɛɛ yɛ́ tɪyɛsɛ ári yɛ́ pɛɛ uyɛ-i n wɛ yarɛ siwá sɛɛ nɛ́pá icélaa íyɛ yɛɛ ní wɛ n tɪkɪlɛ́, pisoɪ pɛɛ yɛ picɔ́ nɛ pɪnnɔ́mɛ kuyúí n tã ápi yɛ́ pɛɛ ró kɪraasɛntɛ. ¹⁵ Nla kɛ tɔ́ nɛ nsímései símisi tɔ́n kɔ lakaanɛ tɔ́n nɛ urówéɛsɛ Kirisi kupɛ́nɛcɔ́ nnɛ́i kɛmɛɛ pelu. Uyɛɛ ríyɛ. ¹⁶ Uyɛ́ nnya kɛ

ipinje ii keciɛ nyenu, isitanɛne nnɛi sin muleinelɛ. Lɛ nnya ke nɔpɔ nlesɛ n-ye nn rɩla kɛmɛɛ mpikɛi wai, ipinje nnɛi yɛɛ rɩla kɛmɛɛ m pelule in papisi.

Kirisi pikɔ isoi fale nstɛmɛ

¹⁷ Lɛ nnya kamɩ la kɛ nsɩmɛ mmɩ ne nɔ cɛsi ne Upiɩma rinyiri ani kɔm te ani kape kɔ nkpɛni nsɛ tikpɔ yare pɛpɛɛ ɔpi Ulɛɛcaa m pakarelɛ. Mpɔlɛɛɛ ke pisimɩnjɛ asi pi tikiselɛ. ¹⁸ Pɩmesɔhɔ ye kuɩmaha-i lomɔlɛ ɔpi pɛɛ Ulɛɛcaa isoi kɛmɛɛ we. Kapi pinnɛi piniri ɔpi Ulɛɛcaa nkɔ rɩka nyu, piakin an kɔ takɔ nnya. ¹⁹ Api nkpɛni lisɔne ne likɔpɛ nyu. Mɛwoo mɛwoo kapi wai, hai ɔpi ne mesɛicirɛ wai mmɛ ncɔpuri m pɛnelɛ pin wai.

²⁰ Amɔ ai lɛ kapi nɔ Kirisi cereise. ²¹ Ai cɛreise rɛ nɔ ukɛcɔɔ nkɔ nnɛi kɔnle api kɔ nsɩmɛsei mɛɛ Yeesu kɛmɛɛ n we nɔ cɛsi ani kɔm. ²² Lɛ nnya, ani nɔinɛsoi kpure riyɔ. Nɔmenɛwee kpure ye mɛ. Melikɔipi-kɔipi ye ne nkpɔ-mɛ nɔ sɩnle. ²³ Ani tiye Ulɛɛcaa Nfaasɔne nkɛ nɔkenɛmɩnjɛ conse. ²⁴ Ani isoi fale kpɩsi ani tani yare ke Ulɛɛcaa uu n la. Nsɩmɛsei ye tiyɛɛle ii aseɩ n tikilɛ in kɔ kpɔiilɛ.

²⁵ Lɛ nnya, ani nnɔɔme riyɔ nɔpɔ uye ukɛ ye uucɔ aseɩ sɩmisi. Tɔ ntɔnɛi mmɩ ipinje ise ilese le. ²⁶ Nɔn ye n wɔɔsi, ani kape ye akɔpɛ wa. Ani ye nɔkunɛwɔi kpu itunje ikɛ kelenɛ loɔ. ²⁷ Ani kape ye kuniri ncɛɛ he kukɛ ncaai wa. ²⁸ Uyaa uu kape kɔ nkpɛni piyaa rikpɔ. Amɔ ukɛ rinmɔɔpɩ uu ye kɛfa kɛɛɛ ne uanipɛ pikɛi pinyine wai uu ne le, lin kɔ uye m pɔrilɛ, uu fe uu liute leni. ²⁹ Nsɩmɛ kɔpɛ rɩka rɩn kape ye nɔnnɛnɔ-i lɛeme, amɔ likɛ mɛɛ yɛ usoi ikari rinkpɔɛ ai kɔ pɛpɛɛ kutu nɔ n cɔlɛ lisɔne wai. ³⁰ Ani kape ye Ulɛɛcaa Nfaasɔne ripɔɔ caaise. Mɛ mɛɛ Ulɛɛcaa nwoi kuu nɔkenɛcɔɔ n wa keyɔɔ kɛ kuu nɔanɛkɔpɛ kɛmɛɛ nɔ n lesɛne cɔkɔ-cɔkɔ nnya. ³¹ Ani nsɩmɛ pifanaankeɛ ne mesɛɛwai ne kuwɔi ne pisenkeene ne picɔ alɛ ne mɛwai kɔpɛ ncɔpuri nɔkenɛcɔpɛ lese. ³² Ani n laarune, nɔn iwɛ tɛnaane. Ani nɔmenɛcɔpɛcɩre n sarikeene yare ke Ulɛɛcaa uu nɔ ne Kirisi kupɛnɛcɔ kɛmɛɛ nɔ n sari mɛcɔ.

5

Metɛi kɛmɛɛ isoi nstɛmɛ

¹ Nɔ siwɔ sinyine le ke Ulɛɛcaa uu n la. Lɛ nnya, ani umɛcɔ n wai. ² Nla nkɛ nɔinɛsoi nnɛi kɛmɛɛ n we. Ani yɛ lɛ ke Kirisi uu rɔ n la uu unfaa kpɩsi uu tɔ nnya he yare inyɔɔnsɛɛɛ, Ulɛɛcaa uu i yɔsu rɩsɔne.

³ Lɛ kai ne n sɔ rɛ likɛ Ulɛɛcaa sipipi kɛcɔpɛ n we ye nnɩ: Mɛwoo mɛwoo pinɔsiwɛlaa ne mɛkperinkpɛwai nɛɛ memɔ nnɔɔpi nkɔ rɩka rɩn kape nkpɔni nɔkenɛcɔpɛ n we. ⁴ Ai kɔ ne sɔ rɛ nɔkɛ asɩmɛ kɔpɛ nɛɛ inɩrisimɛ nɛɛ akpɛri kɔpɛ m mɔ. Ai nyamɩ.

Amá Uléecaa ipakare ημανε iké n we. ⁵ Ani kō r̄sone re méwoo méwoo mewai ute úka ne úkperinkpekáo úka ne memá nnáápí ukó úka úu l̄e ke Uléecaa ne Kirisi apí piyyōpi kémee ne pipisoi m m̄é kémee líka yenunε. Memá nnáápí p̄ó ne kō piléenyōnse picō le.

⁶ Ani kape tíye unyine uké r̄woosimé ne nó k̄raase. L̄e nnéi nnya ke Uléecaa kuwōi aku pisoi p̄ee ápi u m pakarel̄e kecáa we. ⁷ L̄e nnya, nó ne p̄é áni kape r̄ka kémee m p̄enel̄e. ⁸ Nō p̄ee mekee mesei kuηmaha-i wele. Nō nk̄p̄eni nó ne Up̄iima kup̄éneco nnya metéi-i wele. L̄e nnya, ani n s̄one liké n nyísel̄e te nō metéi sipipi le. ⁹ Likumún̄j̄e re lelee ye metéi kémee n léeme lee nfanare ne nsím̄esei pitiki ne aseí. ¹⁰ L̄e nnya, ani n wéési nōké lelee ne Up̄iima n sá n nyu. ¹¹ Nó ne kuηmaha kémee mewai áni kape r̄ka kémee m p̄enel̄e, amá ani ye me yámne. ¹² Mesei sei l̄e ke pisoi p̄é apí meya n wai pisím̄e ricuruu ye isei wele. ¹³ Amá pi ye pin pimewai m̄e n yámne, me ye metéi kémee léemele amekúcere wai. ¹⁴ L̄e nnya kapí maa re: Pó nkó p̄ó nní r̄ l̄oni, a yisi. A pikp̄okp̄o kémee yisi Kirisi uké p̄ee metéi p̄ó nyíse.

¹⁵ L̄e nnya, ani n̄onnés̄e kecáa musí r̄sone. Ani kape n s̄one yare pin̄iri, amá ani n s̄one ne mewéeses̄oh̄o. ¹⁶ Ani kape tíye ituηe iké méwoo n t̄osu, li we re siyáa nsí-i kari nní r̄ we ási nyam̄. ¹⁷ L̄e nnya, áni kape men̄iri n t̄u. Ani riηm̄órp̄ú ani Up̄iima mela ceru. ¹⁸ Aani kape ye p̄íta m pomaal̄e. L̄e ne méwoo méwoo mewai le. Amá ani tíyese Uléecaa Nfaasone nké nó n yipaal̄e. ¹⁹ Ani ipakare siyome ne akéhe ne siyóme nc̄opuri ke Nfáasone nn nó n he ne n̄omenéc̄op̄ecire n ηm̄órp̄úsenel̄e. Ani kefa kese ne ipakare siyome Up̄iima yō. ²⁰ Ani ye r̄p̄á píyei ne r̄p̄á yo kémee Sáa Uléecaa p̄ōn̄ese ne Ur̄ōpiima Yeesu Kirisi rinyiri.

Pinósi ne pipila mewee

²¹ Kirisi ipakare kani m má nnya, r̄p̄á úye uké uco n waisel̄e. ²² N̄ó pinósi, r̄p̄á úye uké uula n waisel̄e yare kuu Up̄iima n waisel̄e. ²³ Li we re utisi yee unósi uwéése yare ke Kirisi uu Uléecaa icápine nnéi uwéése meco. Iyee uip̄iηe, uyee iriyu. ²⁴ L̄e nnya, r̄p̄á unósi úye uké uula n waisel̄e yare ke Kirisi icápine ii Kirisi n waisel̄e.

²⁵ N̄ó pinósikó, r̄p̄á úye uké uun̄osi n la yare ke Kirisi uu Uléecaa icápine r̄ la uú ha ne unfaa kp̄isi uu iyē nnya he yare inyōnseseε. ²⁶ U l̄e wale re un míni ne unsím̄e ne pipáálá pi m masí, piké p̄ee panse Uléecaa pikó. ²⁷ U l̄e l̄ale Uléecaa icápine iké ukeyu-i r̄iyu píima m má, iké n kp̄áil̄e, ncaai r̄n kape r̄ika i n teηl̄e néε ii kape ncaai féé r̄ka m má. ²⁸ Lim̄eco ke pinósikó

πόο γέ κω pipinōsi n la yarē kapī pimēcire ní la. Uye un uunōsi n la, uricuruu kuu lē la. ²⁹ Mēsei ye me re úka úu ye píkaí uipīņe cire niņni. Mpá úye yēe uipīņe n nyóōnsēle uu kō ikecáa m pallē yarē ke Kirisi uu Uléēcaa icápine n wai mecō. ³⁰ Kari uipīņe ílese nnya kuu lē wa. ³¹ Li wōlaalē te: Lē nnya ke utisi uu usáa ne únī yisine, u ne unōsi apí ha péne api pansē ipīņe ise. ³² Nsímé mee kelō nké-i m pékaalē ye mpíima le. Ne maa re Kirisi ne uicápine nkó ye mu. ³³ Amá nō kam kō ne lē tee. Li piše re mpá unósikó úye uké uunōsi n la yarē kuu umēcire ní la, unōsi póóké kō uula m pakarelē.

6

Siwā ne sipite kecáa nstmé

¹ Nō siwā, ani nōpinéte m pakarelē yarē ke Upíima uu ní la. Lēlē ne n sá re nōké wa ye lē. ² A ye upósáa ne upóni ríyu waise. Tinóo foi ye tē ke Uléēcaa uu n he uu rinóo yekei. ³ Lēlē re li yé ne pó sōnesi aa kō ketē kecáa nfáa taa-taa yenu. ⁴ Nō siwā pisaa, áni kapē nōsinéwá kēyu m páápuse, amá ani si n céesi siké kecīre wa yarē ke Upíima uu ní la.

Píyōsaa ne pikeikó kecáa nstmé

⁵ Nō pilási, ani ye nōpinéyōsaa ketē nté kecáa pakare ani aseí ne ríyu pi n waiselē yarē kani Kirisi m pakarelē. ⁶ Ai pin nōkenékúrí n we pin nó n nyáni ģmane kani yéé lē wa yarē nō lalē liké sisoipipi n láarú. Amá ani pi m pakarelē te nō Kirisi pilasi nnya, aní n wéési re nōké Uléēcaa mēla ne kefa kese n wai. ⁷ Ani ne mpóōnare pi n keisi yarē Upíima pilasi. Ai kapē n we yarē kesoipipi kani keisi. ⁸ Ani n nyu re mpá pó úye pōn ulási néē pōn mēpócīre n te, lisōne lē kaa n wa kulaa kaa sōnti pōké Upíima kémee yé. ⁹ Nō píyōsaa, nōóké kō limecō nōpinékeikó n wai. Ani nōmenécīre tí, áni kapē pi n senkēe ne rikpákará. Ani n nyu re nó ne pē usaa ye keyómecaa-pō welē. Uu ye usoi keyu-i ripái uú ne n túhaane.

Kirisi ukó itōpilū

¹⁰ Ntórōo ye nkpēni mmú re ani nó ne Upíima kupéneco kémee unnaņe píima kpísi aní ne m páápú. ¹¹ Ani Uléēcaa itōpilū nnéí kuu nó m pa kpísi aní ne kuníri apine kaku nó n wai lóó áku yé pēe nó feriyē. ¹² Ai sisoipipi karí ne tōpu. Amá lelē iyóōpi n tú ne lelē n-yóōpinaņe m má ne lelē ketē nté kuņmaha kémee řnaņe m má lin pekēsi karí ne tōpu. Tō kō ne aníri kpákará nyēe keyómecaa-pō ní we tōpule. ¹³ Lē nnya, ani nkpēni Uléēcaa itōpilū nnéí kuu nó m pa kpísi, aní ne siyáa kōpe kémee tápisi, ái yé pēe nó feriyē. Nōn n tápaalē ne kétō-pō, líka ái yé pēe fe liké nōinépiņe riyōōse.

¹⁴ Lɛ nnya, ani kaɓe nɔ́nɛ́pɪɲe riyɔɔse. Ani nsímései písímé kpísi ani waise kútampálá, ani kehalɛ-i ku n télɛ. Ani kɔ asei pitiki kpísi ani waise kewenitukanka. ¹⁵ Ani Nsímé Kɛcɪɾe mɛe ye ne nkínɲɪɲe ní ka piyóó n la. Nké nó n we yare anéeri kani tanaalɛ. ¹⁶ Ani ye nɔ́pá yei nónnɛ́fatɛne kpísi yare kuwenikpáncúkú kani yé ne ukpááree Setani ihime meló ní kpu. ¹⁷ Nɔ́pinéyulale piké ritɔ́pikɔɲ, Uléécáa Nsímé nké ritɔ́pitéhe ke Uléécáa Nfaasɔne nn nó m pa. ¹⁸ Ani ye kɔ lɛ ke Uléécáa Nfaasɔne nn nó n nyíse ritiki áni ne mesére iyáhaa nnéi mpuri n yáasi nɔn kɔ u welu. Ani kaɓe lɔ́pile, ani nómenécíɾe kpísi aní pa, ani mesére ne kefa kɛse upikó nnéi kɛcáá n yáasi. ¹⁹ Ani ye kɔ kenécáá u yáasi re uké tíyɛse ké ye nen nnóó n wúkule, ké ne ikari n céesi pisoɪ piké lɛlɛ Nsímé Kɛcɪɾe kɛmɛe m pékaalɛ ceri. ²⁰ Mmɛ ke Uléécáa uú ne né tumme re ké nté ukéikó yɛe ne urinyiri n tɔ́. Mmɛ nnya kam akpanii kɛmɛe we. Ne lalɛ ké ye n símisi ne ikari yare kai m piɛe.

Iyáhaa tɔ́ɔɔ

²¹ Unésáne kɛcɪɾe Tisiiki ye Upíima ukéikó lɛ ne asei. U yé hapɔ uu lɛlɛ né n wai nnéi nó kéénkɛe nɔ́ kɔ ceru mmɛ-i kam ní we ne lɛ kam n wai. ²² Lɛ nnya kam nɔ́kenémɛe u tumme re uké nó símisi mmɛ-i kari ní we uké kɔ ne nɔ́anékínɲ nɲukuse. ²³ Sáa Uléécáa ne Upíima Yeesu Kirisi piké pirómáɾeɔ Yeesu pikó nnéi nkínɲɪɲe ne níla ne nfatɛne he. ²⁴ Uléécáa uké pɛ nnéi pɛe Urópíima Yeesu ní la ái ne kɛtɔ́ ípɛelɛe nyíse.

Τίτλε κε Ρωλι uu Filipu pikó n wólí

Lelée rítelē nti kémee ní we

Kiresi ketē kecáá, Masetuwaani ntaai kémee ke Filipu kuyu akú we. Uléecaa icápine foí ye iyē ke Ρωλι uu kei n karií. Kukpaniilee-i ke Ρωλι uú pee Róm kuyu-i we lin u cónhē te úu fe uké linyine wa uké kó ne Filipu pikó kecáá ripaí nnya. Uu peé n tálē te u yé fe uu upikeico tum piké ha icápine iyē tñmóópúse piké kó inkó kó. Kiresi pikó pee Filipu kuyu-i ní we pód ihēe Epafurotiti papó re uké Ρωλι pa. Ρωλι uu rítelē ntí wólú uu u pa uú ne pi pónese. Uu kó icélaa pi papó uu kó nfatene kémee pi ηmóópúse (4:10-20).

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Ρωλι ye Uléecaa pónese re lē kai u rincónη ye tíyese Nsímé Kεcire nn kέyu sí (1:1-26).
2. Ρωλι ye Kiresi pikó pee Filipu kuyu-i ní we ηmóópúselē te piké nfatene ne rinód rise kémee iníhí wa, piké kó pimεcire n cepiselē yarē ke Kiresi uu umεcire n kpísi uú ne ró li céesi (1:27-2:18).
3. Utume Ρωλι ye Epafurotiti ne Timotee tum (2:19-30).
4. Tó Kiresi nyánile re uyē kari yé fe arí ne n tálē. Utume Ρωλι ye aseí ró lésele lē kuu kesoiπipi rikókari kake ye m má ní tíye uu peé ne Yeesu Kiresi ηmanē n tálē (3). Ρωλι ye Kiresi pikó rinmóópúsele re piké mpónare kémee n we pin nípá yo kémee iwele ne pimεcire Uléecaa anipe-i wailē (4).

Iyáhaa

¹ Tód Ρωλι ne Timotee, Kiresi Yeesu pikeikó. Pεpee Yeesu nnya Uléecaa pikó m pansē pin Filipu kuyu-i we ne pεpee piicápine kecáá ní paílē ne pεpee pi n léni kari rítelē ntí wólú. ² Urósáa Uléecaa ne Upíima Yeesu Kiresi piké ípeeléé nó nyíse api kó nkínñine nó hē.

Ρωλι ye Kiresi pikó kecáá Uléecaa yáasi

³ Mpá píyei kam ye nen nókenécáá m musí, am nó nnya Uléecaa pakare. ⁴ Mpónare kam ye ne nípá píyei nónnénéí kecáá Uléecaa yáasi. ⁵ Li we re hái kékoraane ne neni-me kani né léni nen ne Nsímé Kεcire kóónúlē. ⁶ Ne nyule re nípá liké íye wa, Uléecaa yee nní pikēi sone mpí nókenémee piwai n kóraane yé pi n nájhē hái ne kétó-pó. Lelée re hái ne keyáa kē ke Kiresi Yeesu uu n sónti. ⁷ Simúnhē sē kaí ne sá re kē nókenécáá m má. Ne meyánsei ketóne kεcire rinékñη kémee nó heelē. Likumúnhē re tó ne nnó ye Uléecaa ípeeléé kuu né ní nyíse kéméé wele. Ne pee mekee Nsímé Kεcire ne kóónúlenle nen nkecáá tópu re nké iníhí

wa. ⁸ Uléécaá ricurruu ye nyánile re lē ke Kirisi Yeesu uu nó n la meco kam nó la ne kefa kese.

⁹ Ne ye inéwele kémeé Uléécaá pise re nónnéla nké n taálē mesére ani menyuwe m má, ani ye ne ceru ani lisone ne likópe kóólene cáká-cáká. ¹⁰ Ani ye péé ne nsone túhaane. Lē kémeé, nó péé n kpáiiilenle áni yé ncaai nka m má keyáa kē ke Kirisi uu n sónti. ¹¹ Yeesu Kirisi yé tíyese ani mewai sone meyá wapisi ai Uléécaá meyoopi ne ipakare kpáse.

Utume iwe ye tíyesele Nsimé Kεcire nn kéyu n sí

¹² Pinémáreco, ne la re ani kō te lelee nní né n wa ye meníne lenle Nsimé Kεcire nn ne meyá kóónú. ¹³ Uyóopi písóca nnéi ne mpá yei kapi nkpéni nyu re Kirisi pikéi nnya kam kukpaniilee-i we. ¹⁴ Upíima ye pinémáreco Yeesu pikó meyá pee akpanii kémeé né n yé nkpéni ikari waisele pin ne piripó Nléécaasimé kóónúlē. ¹⁵ Mesei ye me re kufatoi ke picó apí ne Kirisi nsímé kóónúlē piké ne né n keñene nnya. Amá kefa kese ke picó póo ne nsímé mmē kóónúlē. ¹⁶ Nla ke pē api ne Kirisi nsímé kóónúlē pin nyu re pinékei pee re ké Nsimé Kεcire kecáá atopi n wai. ¹⁷ Amá íkeñene kemúnjé ke pifoí pē póo ne Kirisi nsímé kóónúlē. Ai nfasimé sone kapi múlī. Pi lala piké akpanii nnyé kecáá íwe icó né rikpáse.

¹⁸ Nka nín nco caai! Mpá pin n kparálē née in ne kefa kese, Kirisi nsímé ye kóónúlenle. Tinépoó ye láárúle, mesére kari yé kó n láárú. ¹⁹ Li we re nóinéwele ne Yeesu Kirisi Nfaa mee né n léni nnya, li yé tíyese am akpanii kémeé lelu. ²⁰ Lē kam ne nnénañe nnéi m mé te liké wa lee re isei íka mpuri íi kape né li. Amá in nkpó née in kó nfáa, Kirisi uké neni ne mpá píyei-pó inépiñe kémeé riyu yē. ²¹ Nen nfáa m má, Kirisi yee nnéfáa, nen kó n kpu, nkpó nn kuláa né wai. ²² Amá in te li pise re ké nfáa m má nen ne pinékei wai, am yé nkpéni céri yo kam yé wée. ²³ Mmé ne mmé kam ne yóone. Ne cáipile ké tómpo ké ha Kirisi kémeé n we. Menéla mee mpá yo n tónaalē ye mē. ²⁴ Amá nó nnya, li pise meyíkiyiki re ké keté kecáá nfáa m má. ²⁵ Ai céreise. Ne nyule re né nónnénéi kekúrí n we nen nó léni re nónnéfatene nké kéyu n sí non kó mpóonare má. ²⁶ Lē nnya, menépeepo nókenémeé yé tíyese ai né nnya rikókari piwai nó kpá aní ne Kirisi Yeesu n tikilē.

Ani n náasi re Nsimé Kεcire nké kéyu ha

²⁷ Amá ani nse kō te lē ke Kirisi Nsimé Kεcire nn m pise re ani n we ke nóínésói ii yé n nyíselē. Lē kémeé, nen pilóólú nó n ka née mpá nensá nókenékúrí n we, ké n kómei pin símisi re nó nónnénéi kemúnjé kese kpísile ani kekemeé iníñi wai ca, non tinóo rise má non náasi re pisoí piké Nsimé Kεcire yosí ne nfatene. ²⁸ Ani kape tíye nópinélaaró piké linyine kémeé

nόκενέwuu τῶσε. Λελεε γέ πι nyίσε ρε ncée μεε γε usoi n fóm kapi tíkilē, ai kō nō nyίσε ρε ncée μεε γε usoi riyu n lō kani tíkilē. Uléécaá kέmεε kai léeri. ²⁹ Li we ρε Uléécaá γε nfanare nó nyίσε ρε ani Kirisi ne kefa tene, amá ani kō uyē nnya íwe le. ³⁰ Asei kecáá, tó ne nnó tōo nkpeni kesē náasi. Ne पेे nónínipee-i náasile. Nō kō nyule ρε ne wele nen náasi.

2

Lē ke Kirisi uu umecire rincépise un kō ne uwéese

¹ Ne γε τε Kirisi kaní ne kefa n tenelē γε ikari nó rikpásеле, unla nn nó ημόópúselē. Nfáasone nn nó pénelē, non nómenécōpεcire lakaane non kō íwe ténaane. ² In lee ni mesei, ani rinéπόo larukuse meýansei. Lē nnya kam nó pise ρε ani ísone n kómειne, non lakaane, non kefa pénelē, non kemúnjé kесе má. ³ Ani kapε γε linyine íkenene ne méwoo ipakare nnya wa, amá ani γε nómenécíρε ricepise aní n kpíilē τε picō γε nó fele. ⁴ Nó úka úu kapε γε ukulaa likó ηmane n wéési. Ani γε kō lelee γέ picō n yóriye wéési. ⁵ Ani kemúnjé kē ke Kirisi Yeesu uú पेे m má kecō m má.

⁶ Mpá ke u ne Uléécaá api kékoraane-me isoi n sá, úu mmē kpísi uké ne pikei wa uké ne umecire Uléécaá múnjeisene.

⁷ Amá uyē γε ulikó nnéi kuu m má kepire ritō, uu umecire ilási tani uú n we yare sisoipipi.

⁸ Kuu lē umecire n waise uú n we yare sisoipipi, uu पेे umecire cepise uu Uléécaá pakare uú ha ne kpi. Hái kunapéékōo kecáá kuu पेे kō kpu.

⁹ Lē nnya ke Uléécaá πόo kō u ritaáσε uu ketóne kee mpá kέye n fe kecáá u tonse uu kō rinyíri tee mpá ríye n fe u he.

¹⁰ U lē wale ρε keyómεcaá likó nnéi ne ketē kecáá nté likó ne ketē metene likó líké γε lin tinyíri tē n kō τε Yeesu, líké ipakare ne anui kecáá riwula.

¹¹ Mpá usoi úye uké Sáa Uléécaá ríyu waise uu yóo ρε Yeesu Kirisi γεe Upíima.

Kirisi pikó piké ketē kecáá n kpáiiļē

¹² Lē nnya pinésáne lala kecire, yare kaní पेे nní né m pakarelē पेé uye-i kam पेे nókenékúrí ní we, ani kō nkpeni kám nní nókenékúrí ní we wa líké lē tifaau. Uléécaá γε nórinyu lōle. Lē nnya, ani píyulale pē kuláa waise non iwame ne Uléécaá riwure kέmεε pikei wai. ¹³ Li we ρε Uléécaá γεe nókenémεε pikei wai uu tíyese ρε ani ηmurei ani pikei n wai líké ne umela n sá.

¹⁴ Ani nópinékei nnéi n wai ηmúlaa ne nsímé pipásaine ápi kapε nókenécōpe n we. ¹⁵ Ani lē n we áni kapε ne ncaai níka m má, ani kō n kpáiiļē non we yare Uléécaá sipipi nsí kecáá kápi ncaai níka n nyáni. Ketē nké kecáá pisoι γε caailenle pin kō isoi

κόρε le. Ani pikεcαρε n we yare μετέι nαn kpáιλē yare awáρεπι,
 16 τε nα nsímé μεε ye nfáa n he pi palē nnya. Lē nnya, keyáa kē
 ke Kirisi uu n sόνti, li yé ha nό nnya rikókari né n we. Lελεε yé
 kα mεσει nyíσε re pikει mpί kamí ne nnί n ηmόópυllē ápi méwoo
 wa. Nnέpαone rín méwoo wa.

17 Nόkenéfa kaní ne Uléεcaα n tenelē ye we yare inyóonse kani
 u wa. Insá n kesi, pi yé né kpu menénye ame nóinényóonse iyē
 kecáa kpápα. Mpá in lē né n wa, li né láárúle, tα ne nnό tóké kα
 kesé mpόonare m má. 18 Liké kα limεcα nό n láárú, tó ne nnό ari
 kα kesé mpόonare m má.

Pαλι ye Timotee ne Epafurotiti tu

19 Ne tálē te Upíima Yeesu un n ηmurei, né nfáani Timotee
 nókenémee tumpα kē nókenécáa nkó kō liké rinékīn niηukuse.
 20 Tό ne uyē meεcιre tόo nókenécáa músu. Uka ucα úu meyíkíyiki
 ne kutu nó cólē. 21 Pilikó cιre ke pinnéi ápi ne náasi, piuka úu
 Kirisi Yeesu kulaa wéési. 22 Nórínécúruu ye nyule lē ke Timotee
 uu n nyíσε re u aseí ute le. U umεcιre Nsímé Kεcιre pikει kémee
 pale. U kenémee keisile yare ke usoi uu ye ne usáa n keisi, tó ne
 uyē ari ne Nsímé Kεcιre kóónú. 23 Ne tálē te nen píyeyi n yē lē kamí
 ne kétα n tenene, né nókenémee u tumpα. 24 Ne kα ne Upíima tálē
 te né nfáani rinécúruu hapα am nó lóólú.

25 Ne nyáni yare né urómáρεcα Epafurotiti nókenémee pesepα.
 Tό ne uyē tόo keisi tαn Nsímé Kεcιre ináa náasi. Nα pεe kenémee
 u tummele ani mpá yo u cαnse re uké ne nnécōη kémee né come.
 26 Li meyíkíyiki ripόo u we re uké nónnénéi yé. Kapi u n símisi re
 nα ukufαη kō, li u ricóηle. 27 U meyíkíyiki kufōη finele uu nkpα
 heire. Amá Uléεcaα uu íwe u téni. Ticuruu ái umεcιre kuu íwe
 tē, u kα né íwe ténle re nnépόcαai rín kapε n kpálē. 28 Lē nnya
 kam yóone re kē nókenémee u pesepα naké u yē liké nó larisi ai
 kα né mpόcαai hasu. 29 Lē nnya, ani nó ne Upíima rinα rise
 kémee ne mpόonare píima kémee u yási. Ani ye pisoι mpί nnéi
 pεe umεcα ní we ríyu waise. 30 Li we re Kirisi pikει nnya kuú pεe
 kpιne. U nkpα yásile uké ne né lé kei káni yé n fe naké né lé.

3

Lē kapi ye Uléεcaα kémee aseí rintiki

1 Pimáρεcα, lē nnya liké nkpeni nó n láárú re nα ne Upíima
 rinόo rise kémee we nnya. Ái né cóηlē te kē mmē kam piwóle
 nó m masí piwóle nó rikpá. Nónnésone ye mu re kē lē piwóle nó
 rikpá. 2 Ani nómenécιre ne pikεikó kpááree tí. Pi sipαpi ne asele
 le. Ái lē kapi piké kecáa n céési lee piké yíkíyiki, 3 tόo meyíkíyiki
 kélē, ái pē. Tόo Uléεcaα Nfaasone ne upikei wai. Ái ketóne kē
 ke kunéyu inyekii ii né n heelē kamí ne tálē. Li rikókari ró wele

re to rinóo rise kέmεε ne Kirisi Yeesu we. ⁴ Nέ né pεε fe amί ne ketónε kē ke kunéyu inyekii ii né n hεelē n tálē. In te pinyine ye mύsu re pi yé fe apί ne ketónε kē ke pikuyu inyekii ii pi n hεelē n tálē, née yé pεé lincee m má ai mpá úye tósu. ⁵ Pi né mάρile apί keyáa páha-paha tuné né ké. Ne Isirayeli ukó yikíyiki le, Pεnyamεε mpuri ukó. Ne U-epiree le, Pi-epiree pεε kó né mári. Ne Pisuifi isé metiki kέmεε Ufarisi le. ⁶ Ne kέyu toi kam ye pεé ne Kirisi pikó n wéekuselē. Pisuifi isé pitiki kέmεε, ám pεε ncaai ríka má kapi yé ne né n túhaane. ⁷ Lē kam pεε nnί n kpíilē te kuláa likó kam kó nkpéni Kirisi nnya nyáni re kelólé ye ke. ⁸ Ne nkpéni ricuruu mpá yo kpíilenle yare likpárakóó. Unépiima Kirisi Yeesu kam meyíkíyiki n nyu ye né tósi mpá yo. Uyē nnya, ne ηmureile am mpá yo fómni. Kirisi ηmane yeε kenémεε ríyu má. Ne litóróo nnί nnéi kpíilenle yare ayúí ké ne Kirisi n yé nnya. ⁹ Ne la re to ne Kirisi tóké rinóo rise m má. Am aseí ute re ne isé tíkilē nnya, amá ne aseí ute le re ne Kirisi ne kεfa tene nnya. Uléεcaa kέmεε kai léeri re usoi uké ne nfatene ritá úu ne panse aseí ute. ¹⁰ Likei lise lee ripóo né rí we lee re kέ Kirisi ceri ké kó rínanη mme mee pikpókpo kέmεε u n yukuse yē, ké uiwe icó li ké kó unkpó nco kpu, ¹¹ nen ne tálē te Uléεcaa yé pikpókpo kέmεε né yukuse.

Lē ke usoi uu ne pitule n náapo

¹² Am la ké re ne lē kam ne pitule n náapo piyéne masile née ne pipanse masile usoi nkó yeε úu ncaai ríka m má. Amá likei lē kam ne piyóó náapo. Li we re Kirisi Yeesu ye né kó piyóó masile. ¹³ Pimáreco, ám te ne inéhéé piyóó máálenle, amá likei lise kam n wai yeε re ne lelee n tómpo paleile nen pεε lelee kέyu-pó rí we ne pitule náapo. ¹⁴ Lē nnya, ne náapo re ké tu ké inéhéé yósi. Uléεcaa ye ró séi re tóké Kirisi Yeesu ne ritiki tóké ha keléεcaa-pó i yósi.

¹⁵ Tó mpí nnéi tóo nnί Kirisi kupéneco kέmεε m pelaalē, tóké menéco mmé m mύsu. In te nókenémúné ye linyine kέmεé ne kenékó kóólēlē, Uléεcaa yé tíyese ani nsímései kom. ¹⁶ Mpá lin íye n we, kei kari nkpéni nnί n tu, li pise re tóké nsé tipéne tóké ne kέyu n sí.

¹⁷ Pinémáreco, ani menéco n wai. Ne lē kani yé n sóne pinyíse nó masile ani yénu. Lē nnya, ani pεpεε menéco n sóne inípeε n tapaalē non ne sóne. ¹⁸ Mesére kam nsímé mmú nó símisi. Ménini ne rikínη kam kó nkpéni ne pisímé nó n kpálē te pisoí meyā pεε pinsē kέmεε nyíselē te pi Kirisi kunapéékóó pilaaro le. ¹⁹ Kelólé ke lipite pē apί yé ne kέto kpu. Pialoi nyεε piuleecaa. Lelee yé pεε isei pi n wa kapi ne menínη rikókari wai pin ketē nté likó ηmane kecáa mύsu. ²⁰ Amá tó ne keléεcaa-pó kuyu pikó le. Kei-pó ke Upiima Yeesu Kirisi kam m mé uu léerine uké Uróyulale. ²¹ Uyεε irópinη nnyí yeε nnί isei rí we consene iké ne

uikó yee ríyu m má menyíne n we. Unnanje mmē kuú ne nǵpá yo kecáá iyóopi n le kuú ne lē waine.

4

¹ Pinémáreco lala, li ripóo né wele re ké piyéne nó rikpá. Nóo nnépóonare, nóo kó ríyu né waiselē. Lē nnya pinémáreco lala, ani lē n keḡaalē, nóinépiḡe íi kape nó ne Upiima kupéneco kémee riyóo.

Pɔɔli ye Filipu pikó mesoḡo kpálē

² Nǵ Efoṡii ne Sentiki kam ḡmóópúselē te ani rinóo rise m má nǵn ne kesē Upiima tikilē. ³ Pǵ unékēico kecire yee kefa keḡe ne n keisi kam piḡe re a pi lē. Kesē ke tó ne pē ne Kelemaa ari Nsíme Kēcire ináá náasi ne pinékēico piḡo anyiri nyee nfáa ritelē * kémee ní we.

⁴ Liké meséere nó n láárú re nó ne Upiima kupéneco kémee we. Am kó kpá re liké meséere nó n láárú.

⁵ Ani tíyese písoi nnéi piké nónnénare kecáá n nyu, Upiima ye nnyáá waimēle. ⁶ Ani kape ye líka nfasimé tóne. Amá ani ye nǵpá yo kémee Uléecaa yáasi ani lē kai nó m piḡe u piḡe, ani ye kó u pǵonese. ⁷ Lē kémee, Uléecaa yé unkiḡniḡe kpísi uú ne nóanékiḡ ne nósinémúḡe n yekeilē nó ne Kirisi Yeesu kupéneco kémee. Unkiḡniḡe mmē ye lē nnéi ke usoi uu ye ní musí fele.

⁸ Pimáreco, ntóroo kam yé nó m maa mee re lē nnéi lee aseí likó ne lē nnéi lee líyukóo ne lē nnéi lee ne n sá yare kai m piḡe ne lē nnéi lee n cáká-cákálē ne lē nnéi lee ne n sá re piké li n la ne lē nnéi lee ne kuḡmurei n sá ne lē nnéi lee isoi soḡe likó ne lē nnéi lee kupakare ní we liké nósinémúḡe likó. ⁹ Ani lē kam nó n nyíse ne lē kani kenémee n kpísi ne lē kani n kó ne lē kani né n yé nen wai ne n yíraane. Kei ke Uléecaa yee ye nkiḡniḡe n he uu yé pēe nókenémee n we.

Pɔɔli ye Filipu kuyu pikó pǵonese

¹⁰ Li tó ne Upiima kupéneco kémee né láárúle meyíkíyiki. Li né larisile re nó kó nkpéni ncée yē ani kenécáá léise. Ai re nǵ pēe kenécáá paleilē, amá ncée rín pēé we nǵké ne né n lē. ¹¹ Ai linyine kam la nnya kam lē símisi. Ne nyule lē kai yé né n láárú, nǵpá nen ní-ye kémee n we. ¹² Mpá nensá líka m má née lin memá píima-i kam we, ne menécíre pimúlú nyule. Ne linnéi ne nǵpá yei, nkú kémee ne ilēpi kémee nyule lē kam yé n wa. Nen liluke-luke m má née nkú nn né n we née nǵpá yo in ne né m pom née lin né m párilē, li ne né sále. ¹³ Uyee linnanje né n he nnya, ám yé líka pǵone. ¹⁴ Mpá ne lē, kani nní inéwe kémee né n come, li nyamle.

* 4:3 Nfáa ritelē yee ritelē te-i ke Uléecaa uu pēpēe Yeesu n tikilē anyiri n woi (Méyene 3.5).

15 Nŏ Filipu kuyu pikŏ, nŏrinécúruu ye nyule re kari Nsímé Kεcire piyŏŏ n kŏraane ne Masetuwaani keteni-i yisile. Nŏinécápine memáá, íka icŏ íi inéhéé ne linélale-lale kémee né lé. Nŏmenécíre nŏŏ né lé. 16 Háí kumúnjé kpe-i kamí ppe Tesaloniki-pŏ ní we, nŏ ppe meté kesě lelee né m párilē né páaipŏle. 17 Aai re ihεε kamí la nnya kam lē símisi. Ne lale liké nŏ lé nŏlinékŏ liké Uléécaá kémee rifuu. 18 Ne lale ké nŏ símisi re ne lē nnéí kaní ne Epafurotiti n tumme yŏsile. Ai kusa piye. Ne nkpéni lē nnéí lee ppe né m párilē mále ai faau ricuruu. Nŏinéhεε nnyí ye we yare inyŏŏnse kapi tulaali mecŏ ηmaasi, ianyŏ kekphápi ken Uléécaá nsŏne láárú uu kŏ i yŏsu.

19 Unéléécaá úu líka paalē. U meyŏŏpi mále. U yé ne Kirisi Yeesu ritiki uu lē nnéí lee nŏ m párilē nŏ pa. 20 Urŏsáa Uléécaá uké nŏpá píyei-pŏ meyŏŏpi ne ipakare n te. Amí.

Iyáhaa tŏrŏ

21 Ani ppeεε Kirisi Yeesu nnya Uléécaá sipipi m panse nnéí yáási. Pimáreŏ ppe kenékúrí nté ní we ye nŏ yáási. 22 Uléécaá sipipi tŏrŏŏ nnéí see nté ní we pŏ ne kŏ nŏ yáasi, aí ne tŏsu ppeεε Sesaa keyŏ-i n keisi. 23 Upiima Yeesu Kirisi uké ípeeléε nŏ nyíse.

Titelé ke Pɔɔli uu Koloosi pikó n wói

Lelee rítelé ntí kémee ní we

Pee mekee Asii ketē kuwélé kunyine kémee ke Koloosi kuyu akú we. Ai Pɔɔli ricuruu yee Kirisi icápine yee Koloosi-i ní we kari, amá uukeicɔ unyine kapi ye n sée re Epafiraasi yee kei Nsímé Kεcire riyóó (1:7, 4:12). Kukpaniilee-i ke Pɔɔli uú pee Rɔm kuyu-i we Epafiraasi uú ne weri uu ncóh mee ní we u keenkεe. In n la, Epafiraasi yee yé Pɔɔli n símisi re pisoí féé ye icélaa kópe kei célaankeε. Lē nnya kuu rítelé ntí pi wói uké nfatene rikui kecire pi léise. Pikireki ifasimé ne Pisuifi inyekii kapi pee Koloosi-i pi céesi. Amá icélaa iyē ye peé ne Yeesu ikó memíi wele. Amá Pɔɔli uu nyíse re Yeesu yee nípa yo kémee Upíima.

Ifaaci iyē mekeriine ye mmé:

1. Titelé tē kekoraane ke keyóme kenyine ake Kirisi ríyu waise re ketē nnéi ne Uléécaá icápine upiima (1:1-2:5), (1:15-20). Koloosi pikó kecáá iwelε ye wele keyóme kē ake kelene tiki (1:3-14). Keyóme kē kepire ke Pɔɔli uu pee lē kuu Uléécaá icápine kecáá n náási nkó wa (1:24-2:5).
2. Uu pee limemáá Kirisi pikó pee Koloosi-i ní we maa re piké pimεcire tí (2:6-23). Api kape pepεe inóomesimé n célaankeε ne kutu n cɔlē. Amá piké nfatene kapi ní yɔsí kémee n we.
3. Titelé ntí ye kɔ icélaa kapi ye ne Uléécaá icápine kémee ne pimáreco kecɔpe ne pisoí kecɔpe isoi fale n li palenle. (3:1-4:6).
4. Pɔɔli ye uiyáhaa papɔlē (4:7-18).

Iyáhaa

¹ Née Pɔɔli yee Uléécaá mela kémee Kirisi Yeesu utume m pansε, ne urómáreco Timotee. ² Nó ke Uléécaá uu n wée non Koloosi-pɔ we, non Kirisi ne kefa keε tikilē kari rítelé ntí wólú. Nɔ Kirisi kémee pirómáreco kecire le. Urósáa Uléécaá uké ípeeléε nó nyíse uu kɔ nkíhniεe nó he.

Pɔɔli ye Uléécaá pɔoneεe

³ Tɔ ye tɔn Urópiima Yeesu Kirisi usaa Uléécaá n yáásine, tɔ ye nípa píyei nókenécáá u pɔoneεele. ⁴ Mesei kari nónnésimé kɔ te nɔ ne Yeesu Kirisi kefa tenelenle, non pē ke Uléécaá uu n wée la ⁵ re nɔ mé te nó lē ke Uléécaá uu keyómecaa-pɔ nó n yekeilē yɔsí nnya. Nsímé Kεcire mee aseí m má mee pitá pē nó símisi. ⁶ Ai nókenémee ηmane ke Nsímé Kεcire mmú nn tuiɔ. Ketē nké nnéi kecáá kapi n kɔ. Múpa yei knn tikóónú nn kɔ

pisoi isoi conse. Lē knn kō nní nókenémee wai hái keyáa kē-me kani Uléecaa ipelée n kō ani cérú re aseí ye nyē. ⁷ Urósáne ne urókeicō Epafiraasi yee nsímé mmē nó céesi. Asei kuú ne Kirisi pikei nókenémee wai. ⁸ Uricurú ye ró símisi re Nfáasone rín kusa ríla nó hē.

⁹ Lē nnya kari nókenécáá mḗpá píyei keyóme yáasi hái karí ne nónnésímé n kō. Tō Uléecaa welu re uké tíyese unfaasone nké mewéesesōhō meḗá nó hē nn kō umēla rísone nó céreise. ¹⁰ Kei ke nóinésoi kani n le ii yé pee Upiima ríyu waise re nō lelee ne u n sá wai nnya. Lē kéméé kani yé pee mewai sōne mmé ncōpuri n wapisi ani kō Uléecaa n ceru nōn ne kényu sí. ¹¹ Unnane mee rín ncō m má nké nó papukuse ani mḗpá yo kémee m purú nōn kahari. ¹² Ani mpōnare ne Sáa Uléecaa pōnēse. Uyee tíyese kani yé fe ani lisōne kuu uiyōpi metéi kémee pē kuu n wée n yekeilē yenu. ¹³ Uyee kuḗmaha ute anipe-i ró lése uu ukepipi lala iyōpi kémee ró tōnse. ¹⁴ Ukepipi kē kuú ne ritiki uú ne ilási kémee ró lese uu kō kē nnya arókōpe ró sárei.

Kirisi isoi ne upikei nsímé

¹⁵ Uléecaa úu kúyene we. Ukepipi kee umewe kapi ye n yé. Lē nnéi ke Uléecaa uu n wa kecōpe uyee lifoí un kō mḗpá yo fe. ¹⁶ Uyē kuú ne ritiki uú ne keyómecaa-pō ne ketē kecáá mḗpá yo wai. Lelee kúyene ní we ne lelee ái kúyene ní we kuu wa. Uyee piyōpi wéese ne pipiima ne pisińsá ne mḗpá yo yee rínane m má wa uu kō linnéi uanipe-i wai. ¹⁷ Uyee ufoi we mḗpá yo ai kelene n we. Uyē nnya ke mḗpá yo ai kō we lin nyamí. ¹⁸ Lē nnya uyee ipiḗe riyu, ipiḗe iyee Uléecaa pikó icápine. Uyee isoi fale kekoraane. Uyee mefoi nkpō kémee yisi uu nfáa teneciré yénu. Uyee mḗpá yo kémee ufoi uu peé ne mḗpá yei ufoi. ¹⁹ Li Uléecaa ripō wale re uké uisoi nnéi ne ukepipi kémee n we, ²⁰ uké kō ne ke ritiki uké u ne ketē nké ne keyómecaa likó nnéi kecōpe nsímé nyōnse liké pee kemekō-i n we. Ménye mē ke ukepipi ake kunapéékō kecáá n kōnu kuú ne ritiki uú ne nkíḗniḗe weri.

²¹ Nō pee mekee-me nósinémúnjé kōpe ne nómenéwai kōpe nnya ne u tōlaalenle nōn kō upilaarō. ²² Amá Uléecaa ye ukepipi nkpō ne ritikile uú ne nó ne uyē kecōpe nsímé nyōnse. Kē pansēle kesoi pipi ake kpi. Lē nnya, nō nkpéni ukeyu-i upisoi le pee n kpáiiilē ápi ncaai ríka má, ápi kō ríka ne pi cési. ²³ Lē nnya ani nkpéni nfatene kémee iníḗi karií aní n taalē. Ani kape Nsímé Kēcire ne ketaa wa. Mmē karí ne tálē tōn ne mé. Ketē nké nnéi ke nsímé mmē nn tikōnú. Lipikei ke né Pōli am wai.

Pōli pikei ne uináá nsímé

²⁴ Li nkpéni né láarúle re ne nókenécáá íwe le. Né ne kō lē lénile re íwe mesá mē kari yé n fe ari Kirisi kémee le áme kape riparái. Kirisi ipiḗe yee nní pē ke Uléecaa uu n wée icápine. Pē

nnya kam íwe le. ²⁵ Uléécaá ye upikēi kēmeē né kpísile uu né forii re ké ne unsímé nnéi nó kam. ²⁶ U ppe mekke icɔpuri nnéi kēmeē nsímé mmē pesile. Amá u nkpéni pē kuu n te n cereisele. ²⁷ Uléécaá ye lalē pikē nsímé mee m pékaalē mpiye ne nkulaa ceri pikē pi símisi. Lipéké-peké leē nní re Kirisi ye nókenéméé welē. Uyē nnya kani tálē te nó kam ani Uléécaá meyoopi kēmeē loni. ²⁸ Kirisi rinyiri kari yóólē. Mpá úye kari mesohó kpálē tɔn kɔ céesi ne mewéesesohó kari m má nnéi. Tɔ lē wai re mpá úye uké Kirisi kupénecɔ kēmeē papisi nnya. ²⁹ Lē nnya kamí ne pikei ηmóópúlē, nen náasi ne Kirisi nnaηe kuu né n he nn né síkai ne rikohó.

2

¹ Ne la re ani kō te atopi kam nó ne Lawutisee pikó kecáá n wai ne mpí nnéi ppe ápi kenéyu n yénaalē kecáá ye apíima le. ² Ne la re piké ikari meyá wa, piké rinóo rise m má pin lakaane, mesohó meké meyíkíyiki meyá pi n tulaalē apí ne lē ke Uléécaá uú ppe m pékaalē ceru. Lipéké-peké leleē Kirisi. ³ Ukeméé ke mewéesesohó ne Uléécaá picere lisone nnéi ai pékaalē. ⁴ Uka úu kape ne n fe uké nnóolari ne nó n kíraaase nnya kam lē nó símisi. ⁵ Mpá kám nní nókenékúrí ní we, ne nókenécáá músule lin né láarú re nɔ ηmóópúlenle nɔn Kirisi nfatene kēmeē iníηi kariilē.

Kirisi ηmane yee ye nfáa he

⁶ Lē nnya kani nní n ηmurei re Kirisi Yeesu yee Nóunépiima, ani ukupénecɔ kēmeē nóinésoi n le. ⁷ Ani ukusencɔ kēmeē iníηi karií ani nóinésoi nnéi kēmeé ne u n tálē. Ani lē kapi nó n céesi m múílē, nóinépiηe íi kape píkai nfatene kēmeē riyóo. Ani ye kɔ u pɔnese meyá.

⁸ Ani nómenécíre tí úka úu kape kesoimunjé ne nó kíraaase uké kuyúí nó tā méwoo. Ketē nké kecáá likó ne pisoí inyekií ke kesoimunjé kē ake tíkilē, ái nkpáni Kirisi. ⁹ Mesei sei ke Uléécaá uu Kirisi ipiηe kēmeē we ne umesá nnéi. ¹⁰ Mpá yo mpuri kani ukupénecɔ kēmeē yē ne limesá nnéi. Uyee iyóopi ne rínaηe nnéi fe.

¹¹ Nó ne uyē kupénecɔ kēmeē kani riké. Ai usoi kunipe kpee nó riké aku isare nókenécáá tólu, amá Kirisi meké kani kélē. Leleē re u akópe nnaηe kēmeē nó lésele. ¹² Kapi míni nó n wóle, li wa yare nɔ kpule api nó ne Kirisi kulesi. Nó ne uyē nóo kɔ nkpɔ kēmeē yisi. Kaní ne kefa n tenelē te Uléécaá ye rínaηe mále nnya kuu nkpɔ kēmeē u yukuse. ¹³ Nóanékópe ne nókunékéciré nnya kaní ppe mekke Uléécaá inipee-i we yare pikpɔkpɔ. Amá Uléécaá ye nkpéni ne Kirisi ritikile uú ne nfáa nó he uu arókópe nnéi ró sárēi. ¹⁴ Títelē tee ppe isé kēmeē n wólaalē tin akópe kari n wa nyíselē kuu kpísi uu kunapéékɔó kecáá karií tinkó nn tene. ¹⁵ Uléécaá ye kelécaá-pɔ ne ketē nté kecáá iyóopi nnéi nnaηe

γῶσιλε uu kunapέέκῶς κεκάά i feriyε uú ne riwúí kέμεε isei i waise, uu i pulu yare pikpaniikó pin ne Ukepipi kee n feriyε nnῶη kέμεε sónε.

¹⁶ Lē nnya, úka úu ncée má uké nólnínéluke-luke née nólnínéníré-niré née nóanényá meluke née lē kani ye iwáre fale meleeme-i n wa née kewénteyaa κεκάά nsímé nnyine ne nó cési. ¹⁷ Lē nnéi ye lελεε kepire n weme kumíiri le. Liyíkíyiki ηmaa tee Kirisi. ¹⁸ Pinyine ye kpárálē pin pisimúnjé cire me rikókəri wai re pi pimεcire ricepisele, amá pin pee piléεcaatumε yáasi pin kó pisiláre ne kutu cólē. Ani kape tíyε lipite pē piké akópe nó pa. Li we re pisimúnjé cire kapí ne pikei wai. ¹⁹ Apí ne Kirisi tálē, in kó ne uyεε ríyu. Uyεε ipiηε kpínii. Uyεε tíyεselē ke akóhῶ ne itá ii cópiinelē, Uléεcaa un péé ne ipiηε iyē peluse.

Usoi nkῶ ne umeyise u ne Kirisi kupéneco kέμεε

²⁰ Nó ne Kirisi ye kpule, áni kó nkῶni ne ketē nté likó kutu cólē. Yo nnya kapí yé kó ne nó m písei re ani ketē isé ritiki yare insá n we, áni yé nfáa wa? ²¹ Pi ye nó maa re: “Kape nní kpísi”, “kape nní rilélé” née “kape nní rica”. ²² Pi ye lē nnéi ne keisile ai weri ai liketῶ tulu ai caai. Sisoipipi see liisé ne liicélaa iyē lesemε. ²³ Isé ne icélaa iyē ne pise re usoi uké umela kέμεε Uléεcaa yáasi uu ikóhῶ meyá m má, úu kape uipiηε n naresi. Li usoi meyene-i nkῶni yare mewéesesῶhῶ likó linyine ye ni. Amá kuláa kúka áku kέμεε we. Usoi lilala ye ni.

3

¹ Nó ne Kirisi kupéneco nnya, li wa yare nó ne uyē nó nkῶ kέμεε yisi. Lē nnya, keyómεcaa-pῶ likó kani yé wéési, kei ke Kirisi uu Uléεcaa kuluke-luke-mē kέyukῶstῶne-i n tú. ² Keyómεcaa-pῶ likó nkó nké nó n we, ái ketē nté likó nkó. ³ Nῶ pikῶ masile, nónnéfáa nn Kirisi kέμεé we nn ne Uléεcaa-i pékaalē. ⁴ Uyεε nónnéfáa. Keyáa nké kuu n sónti, nó ne uyē nó kó umeyῶpi kέμεε wene.

Isoi fale ne ikpure κεκάά nstmé

⁵ Lē nnya, ani ketē nté likó lee nóinépiηε-i ní we kpu. Lελεε nní: Mémare kpáaree ne mékperinkῶwai ne méla tῶηé-tῶηé ne mewai kópe ripῶ ne memá nnáápi. Memá nnáápi pῶ ne piléenyῶnse picῶ le. ⁶ Mewai mē mpuri nnya ke Uléεcaa kuwῶi aku pepeε pipakare u n yúlu κεκάά wéme. ⁷ Limεco kaní pee wai, péé uyε-i kaní pee akópe nyē kέμεε ní we.

⁸ Lē nnya nóóké kó nkῶni lē nnéi fóm: Kuwῶi ne meseewai ne rikpákára ne picῶ alē ne iseicirésimé yeε nóinénῶ-i n léenti. ⁹ Nó mpí nó nní nóinésoi kpure ne imewai kópe n lése ani fómni, ¹⁰ ani isoi fale kpísi ani tani yare ketúkanka, áni kape nkῶni nómenécῶpεcire nnῶme n wapaane. Nῶ nkῶni pisei fale le ke

urówai Uléecaa uu mesére n nyónse nóké ne menyíne u n wanyya. U la re nóké kó meyikíyiki u ceri. ¹¹ Ai nkpeni we re nkó úu Usuifi, nkó yee Usuifi, née nkó ye kélē née nkó úu kélē née nkó ye usohóo née nkó ye úyuyumóhókó née nkó ye ulási née nkó ye ne uripóo wele. Kirisi yee pinnéi kémee mpá yo.

¹² Nó Uléecaa sipipi le. U nó wéle un nó la. Lē nnya, ani íwe n ténaane nōn kusoi wapaane, ani ye nómenécire cepise aní m purú nōn kō niñú. ¹³ Ani m múinēlē ísōne, mpá úye uké ye ucó sárei. Úye un ucó ne nsímé m púnne, ani ye sárikeene yare ke Upíima uu nó n sárei mecó. ¹⁴ Ani likecáa íla rikpápó. Nla mee yé tíyese ani ísōne m pénelē, ani rinóo rise wai. ¹⁵ Kirisi uké nkíninje nóanékinj kémee wa. Nkíninje mmē kuú ne nó sée re ani ripéne ani wai usoi use. Ani ye mesére u pōnese. ¹⁶ Kirisi nsímé nké ne nlisōne nnéi nókenémee n we. Ani n lénaane nōn kō célaane ne mewéesesohó kani m má. Ani kefa kese ne ipakare siyome ne akéhe ne siyóme ncōpuri ke Nfáasōne nn nó n he ne ríyu u waise. ¹⁷ Nōn ye n símisi née nōn n keisi, ani ye Upíima Yeesu rinyiri ne mpá yo n wai, ani ye ne u tiki aní ne Sáa Uléecaa pōnese.

Usoi ne ucó kusencó nstmé isoi fale kémee

¹⁸ Nó pinósi, mpá úye uké uula n waiselē yare kai Upíima kémee m pise.

¹⁹ Nó pitisi, mpá úye uké uunōsi n la. Ani kape ne kéyu pi m páápú.

²⁰ Nó siwá, ani ye mpá yo kémee nópinéte m pakarelē. Lelēe ne Upíima sá.

²¹ Nó siwá pisaa, ani kape siwá kuwói n waise. Insá lē, siapóo yé caai.

²² Nó pikeikó, ani ye mpá yo kémee nópinékeisaa ketē nké kecáa m pakarelē. Ai pin nókenékúrí n we pin nó nyáni ηmane kani yé pi m pakarelē. Amá ani ne kefa kese pi n keisi Upíima kani m pakarelē nnya. ²³ Mpá yo kani wai, ani ye li n wai ne kefa kese. Upíima kani li wai, ai sisoipipi. ²⁴ Ani n nyu re liihéé ke Upíima uu nó m pane yee lisōne lē kuu n yekeilē un ne upikó mé. Kirisi yee Upíima. Uyē kani pikei pē wai. ²⁵ Lē nnya, úye un mewai kópe n wai, meihéé kuu yénune. Uléecaa úu ye usoi keyu-i ripái, amá asei kuu tiki lē un ne túhaane.

4

¹ Nó píyōsaa, ani n nyu re nó ne kō keyómecaa-pō ute mále. Lē nnya, ani ye nópinélási ísōne m múilē nōn lelēe ne n sá pi wai.

Pōoli ye Koloosi pikó mesohó kpálē

² Ani ne piyómeyáhaa n ηmóópúlē, ani kape lōpile, ani ye kō Uléecaa pōnese. ³ Ani ye kō kerócáa keyóme yáási re uké

ntósímé ncée tápíle táké Kirisi nsímé mee pee m pékaalē picō riyóó. Mmē nnya kam nní akpanii kéméé we. ⁴ Ani u pise re uké tíyese ké ye unsímé mmē tíyóó yare kai m pise.

⁵ Ani mewéesesəhə m má nən ne mpí pee api Kirisi pikó ne sónē. Ani kape tíye itunje iké méwoo tene. ⁶ Nónnénóosimé nké mesére n láárú nn kə ríyoriye má, nn kə kutu kúçə we. Ani ye ceri lē kani yé nípá tíye rinó n yosí.

Iyáhaa tərəə

⁷ Tisiiki ye unémáreçə lala keçire le un kə aseí ne Upíima pikei wai. U kə Upíima pikei kémee unésençə le. U yé lelee né n wai nnéí nó kéenkee. ⁸ Né nókenémee u tumpə uké nó símisi mmē-i kari ní we, uké kə nóanékín ninjukuse. ⁹ U ne nókunéyu ukó use, urólala keçire Onesim kam tumpəne piké lē nnéí lee nté n wai nó kéenkee.

¹⁰ Tó ne Arisitariki tó akpanii kémee ní we ye nó yáasi. Parinapasi umareçə kepipi Mariki pś ne kə nó yáasi. Uyē nsímé kapí pee nó tee re un nókenémee n tuiçə, ani u yosí nsonē.

¹¹ Yeesu kapi ye kə n sée re Yusituusi pś ne kə nó yáasi. Pisui fi pē ηmane pee Ulééçaa iyəpi pikei kémee né léni. Pi ikari né waisele nsonē. ¹² Nókunéyu ukó Epafiraasi ye nó yáasi. U Kirisi Yeesu ukéikó le yee mesére upiyomeyáhaa kémee nókenéçáá n náasi re áí kape nó ne Kirisi kupénəçə kémee nó riyə, ani kə nípá yo Ulééçaa mela kémee n wai. ¹³ Ne ne inénipee yenle re u nó ne Lawutisee ne Iyerapolisi pikó keçáá náásile háí. ¹⁴ Urólala keçire, upəise Luki ne Temaasi ye nó yáasi.

¹⁵ Ani pirómáreçə Yeesu pikó pee Lawutisee-pə ní we yáasi. Ani kə Nimfa ne Ulééçaa icápine pikó pee ye ukeyə-i n cápine yáasi. ¹⁶ Nən títelé ntí nóinécápine pikó inipee-i pikéē m masí, ani tíyese Lawutisee pikó pəoké kə ri keē. Nəoké kə tē ke pē api nó m pááipəne keē. ¹⁷ Ani Arikipu maa re uké pikei ke Upíima uu uanipe-i n wa keçáá musí uu nsonē pi wai. ¹⁸ Né Pəoli, née kunénipe ne anó nnyé wói re: Ne nó yáasi. Ani n léiselē te akpanii kémee kam we. Ulééçaa uké ípeelēe nó nyíse.

Títelē foí ke Pōoli uu Tesaloniki pikó n wói

Lelee títelē nti-i ní we

Tesaloniki ye pee kuyu maale Rom pikó ketē kuwélé kpē kapi ye n sée re Masetuwaani kémee. Unsē lírū kuú pee ne nsímé kecire piyóó ní ha kémee ke Pōoli uú pee kuyu kpe-i Ulééca icápine kari. Filipu kuyu kuu yisi uú ne kei hapō. Pisui fi pinyine ápi pee uicélaa ηmurei, uu pee kei mekee yisi. Korēnti-i kuú peé we, uusencō Timotee uú ne kei u leepō. Kei kuú ne Kirisi pikó pee Tesaloniki-i ní we rítelē wōipō.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Pikei ke Pōoli uu Tesaloniki pikó kecōpe n wa. U Tesaloniki pikó kecáá Ulééca pōonesele re pi nfatene kémee táálē nnya. Pōoli uu isímé inyine kapi ne u n kparai kecáá uriyu heere uu kō pikei kuu pikecōpe n wapisi pi léisente (1:1-3:13).
2. Pōoli ye Kirisi pikó ηmóópúselē te piké isoi yee fi mékperinkpe m má n le, pin kō níla má pin kō keisi (4:1-12).
3. Utume Pōoli ye Kirisi mepeme kecáá icélaa pa uu kō Kirisi pikó pise re ápi kape n lōni (4:13-5:11).
4. Lē kai m pise re Ulééca icápine iké n we nsímé yee rítelē tē ketō-pō we (5:12-28).

Iyáhaa

¹ Nē Pōoli ne Timotee, tōo nō Tesaloniki Ulééca icápine pikó pē ke Urósáa Ulééca ne Upíima Yeesu Kirisi ápi n te, títelē wōipō. Ulééca ipelée ne unkiññiñe nké nókenémee n we.

Tesaloniki pikó mēfine ne pinfatene

² Mpá píyei kari ye Ulééca yáasi re ne upikei, nónnénéí nnya. Mpá píyei kari pirówele kémee nó léiselē. ³ Li pise re tóké urósáa Ulééca keyu-i léise lē ne lē kani nónnéfatene n nyíse, mewai mewai kémee ne lē ke níla kani m má nn nó rinñmóópúse, ne lē ke nómenétá Urópíima Yeesu Kirisi kecáá áme píkaí n hásu. ⁴ Pimárecō, tō ceri re Ulééca ye nó lalē uu nó wée re nóké upikó. ⁵ Ai líka nnya, ári Nsímé Kecire nó símisi ne nnóosimé ηmane, amá ne rínanje ne Nfáasone nnanje kari nó n símisi. Tō kō ne kefa tenele re Nsímé mmee aseí nkó le. Nō ticuruu ye nyule lē karí ne nó n sone re líké ne nó sonesi nnya. ⁶ Tō ne ne Urópíima yíraanele, nóon kō ne tō ne Upíima yíraane. Nō meyá íwe lile, nípa ne lē, nō Nléécaasimé yósile ne mpōonare ke Nfáasone nn ye n he.

⁷ Li tíyesele ani póló písoi pē ke pepe Masetuwaani ne Akayii-pō kefa n tenelē api ye ne m pālē. ⁸ Ai nkpáni Masetuwaani ne Akayii ηmane ye nókeneμέεε Nléécaasimé kō, amá mpá yei le ke nónnéfatene nsímé nn tiyékáa. Ai nkpáni pise re tóké linsímé wa. ⁹ Pinnéi peε lē kani kusáne ró n yósí kumúnjé kpe-i kari nókeneμέεε ní ha nsímé símaankεε ne lē kani piléé inyónse kepire riñtō, ani Upiima Uléécaā yeε nfáa n te ne aseí ute tiki re nóké u n keisi. ¹⁰ Nō kō ménle re Ukepipi Yeesu uké keyómεcaā-pō leeme uké kam. Uyē ke Uléécaā uu nkpō kέμεε yukuse. Uyεε Uléécaā ketahai keε n tuime kέμεε ró lesene.

2

Pikei pē ke Pōoli uu Tesaloniki-pō n wa

¹ Pimáρεcō, nō ticurru ye ceri re merótui-pō nókeneμέεε ái méwoo wa. ² Nō kō nyu re pi ró lámaankεεle api íwe ró wai Filipu kuyu-pō. Amá Uléécaā ye ikari ró hele ari Nsímé Kεcire μεε ukεμεε n léeri nó símisi mpá ne ncōη ncōη kari n yē. ³ Ai líka, mpúnne rín icélaa iyē kari nní písoi n céesi kέmeé we, nfasimé kópe níka rín kō ikεmeé we, ári kō wéési tóké unyine kiraase. ⁴ Amá mpá píyei kari ye símisi yare lē ke Uléécaā uu ní la. Uléécaā yeε ró peenu uu yénu re tó fe nnya kuu Unsímé Kεcire ró rimúise re tóké ne n tikónú. Ai sisoipipi nkijnjē kari tíkile, amá Uléécaā yeε ye kesoi-pipi kefa nsímé ní céri kari la líké n láarú. ⁵ Nō ticurru ye nyule nísonε re ári píkaí nó kiraase, irófaaci kέμεε nfasimé níka rín kō pékaalē te siwóó kari wéési, Uléécaā yeε uróseérakō. ⁶ Ari úka ipakare wéési, ári kō nō ne pinyine ikó wéési. ⁷ Tō né kō peε fe ari ntónaηε nó nyíse re tō Kirisi pitume nnya. Amá tō peé ne nó láarúle yare umáreni yeε ne ukewā kutu n cólē. ⁸ Tō meyansei nó lalε, ari Nsímé Kεcire nó símisi. Ticurru mpá ntófáa kaí peε pise tóké nó pa, tó nó m pane. Nō tó ripólle likei kecire. ⁹ Pimáρεcō, ne nyu re nō léiselē lē kari n keisi meykíyiki ai ró pelu. Ketúnjé ne kesine kari keisi nísonε ári kapε ne nó unyine ncōni rimpóló kumúnjé kpe-i kari Nsímé Kεcire μεε Uléécaā-i n léeri nó n símisi.

¹⁰ Nōo nní Uléécaā ne kefa n tenelē, nó ne Uléécaā ricurru nōo piróseérakō re merófine ye nókeneécōpe kpáillenle men kecire we, áme kō ncaai níka má. ¹¹ Nō nyu re tō mpá nó úye rimúile yare ke úyōsaa uu ye usiwā timmúlú. ¹² Tō nó riηmóópusele ari rínaηε nó he ari kō meyansei nó pise re ani sóne yare lē ke Uléécaā uu ní la. Uléécaā uyεε nó sée re ani uiyōpi kέμεε lom-pō ani kō kesé tíyu m má.

¹³ Tō kō Uléécaā licō kecáá pipakare kpáriisele. Kumúnjé kpe-i kari Nléécaasimé nó n símisi, áni kutu n ticō áni n yósí yare sisoipipi nsímé, amá nō kutu n ticōle, ani n yósu yare Uléécaā nsímé. Li kō peε mesei Uléécaā nsímé le. N ye nó pepeε ne

kefa n tene kámee keisile. ¹⁴ Pimáreco, lelee Uléecaa icápine yee ne Kirisi Yeesu kefa n tenelē Yutee keteni-i n wa licō lee nókenémee wa. Iwe iyē ke Pisui fi api Uléecaa icápine iyē n wa icō ke nópinéyukó api nó lukεise. ¹⁵ Pεpeε Upíima Yeesu ne antepuyε kō api kō tō íwe wai. Api Uléecaa ripōō we. Pi kō sisoipipi nnéi pilaarō le. ¹⁶ Pi náásile piké ró púnεise ári kape fe tóké mpuri sanε pikó nsímé mme mee yé piriyu n lō símisi. Piakópe kapi n wapaari kecáá kapi nní acō kpálē. Amá Uléecaa kuwōi ye pitíne pi masile.

Pōoli ye káipi re uké Tesaloniki pikó piyéne rikpá

¹⁷ Pimáreco, karí ne ketaa nó n wai nkáripι ái re ne ntófasimé, amá ne irópinε, tō meyánsei káipile re tóké piyéne nó rikpá. ¹⁸ Tō káipile re tóké nókenémee pεepō. Né Pōoli ye náásile ái mese, amá Setani úu ncée he. ¹⁹ Nō hmaa, ái úka ucō, nōō lē karí ne n tálē, nōō ntópōonare, nōō kō arótōpi kari n feriyε linyíse-nyíse kari yé ne rikókari n wa kumúné kpe-i ke Urópiima Yeesu uú ha m pεeri. ²⁰ Mesei ye me, nō karí ne rikókari wai, nōō kō ntópōonare.

3

¹ Tō nókenémee pihápe náásile ari pōone. Ari méresi ari pōone ari mese re tō merócíre Ateeni-i mésunu ² ari urómáreco Timotee yee merócō Uléecaa pikei n wai un Kirisi Nsímé Kεcire símisi tumpō re uké itisi nó rikpá uu nónnéfatenε kámee iníni nó waise. ³ Lē kámee, piwéekuse ápi yé Uléecaa pitiki kámee nó úka feriyε. Nórínécúruu ye nyu re neni keyaa nké íwe nnyí ke Uléecaa uu ní maa re tó li ye nyi. ⁴ Kari ye pεe nókenémee ní we, tō nó símaalē te tó íwe li. Lεlee kō nní ró leeme. Nō li cerile nísonε. ⁵ Kam m méresi am pōone nnya kam Timotee tumpō re uké yé íye kani Yeesu nfatene kámeé we. Kenéwu u ye túúnile re kuníri áku kape nó peenu pirókai api méwoo wai.

⁶ Amá Timotee ye ró leemele un nókenémee léeri. U kō nónnéfatenε ne nónnéla nsímé ró símisile lin láarú. U ró maa re nō kerócáá léiselεnle ne níla. Nō káipi re nóké piyéne tó rikpá yare kari nní n káipi meco. ⁷ Pimáreco, kai nní lē ní we, nónnéfatenε ye itisi ró hele, nípa karí pεe mpōocaaí ne íwe kecōpe ní we. ⁸ Tō nképini nfáa yenle, kai n wa re nō Urópiima tikilē ne kefa kesε nnya. ⁹ Ari nyu íye kari yé Uléecaa yáási ne mpōonare kari ukéyu-i m má nó nnya. ¹⁰ Ketúné ne kesine karí ne Uléecaa téni re uké tíyese tó ne nnō tóké yéntine tóké lelee nónnéfatenε kámee m párilē yipeise.

¹¹ Urósáa Uléecaa ricuruu ne Urópiima Yeesu piké ncée nyóonse tóké ne fe arí ha nó yénu. ¹² Uléecaa uké tíyese níla mme mee nní nókenémee ní we nké yi nn kōoni, uu kō tíyese níla kani ye pisoí nnéi n nyíse nké n kpálē yare níla mmē kari nní nó ní

nyíselē. ¹³ Upíima yé unnaŋe nóanékīŋ kέmee wa. Kumúnjé kpe-i ke Upíima Yeesu ne pē nnéi kuu n wée apí ha m pεeri, ani Urósáa Uléécaā keyu-i n kpáiiilē, nka n n yé n we kapi yé ne nó n cési. Uléécaā uké tíyese nla mmē mee nní nókenécōpe ní we nké n kpálē, uu kō tíyese nla kani ye písoi nnéi n nyíse nké n kpálē yarē nla mmē kari nní nó ní nyíselē.

4

Mefine mee Uléécaā ripóó ní we

¹ Pimárecō, nō metórōō kerómee yénle lē kai m pise re nōké sōne aní ne Uléécaā ripóó n we. Mesei, nō kō pεe mεkeē lē sōnele. Amá tō nkpéni nó welule tōn ne nó tēni ne Urópiima Yeesu rinyiri re ani wa liké lē tifaau. ² Nō icélaa kari Urópiima Yeesu kέmee n yōsí ari nó téjse nyule. ³ Lē ke Uléécaā uu ní la lεe re uké nónínsōi nnéi n te. Lē nnya, li pise re ani nómenécíre ne mēwai kópe tí. ⁴ Mpá úye uké pisóonne ncee kέmee umεcire pimúlú céri uu umεcire ne mékperinkpe isoi kaase, uu pεe isoi n le lin tíyu má. ⁵ Ani kapε tíye nōké nólínékáipi-káipi mēnyíye n tikilē ai nó feriyē yarē pεpεe apí Uléécaā n nyu mεcō. ⁶ Úka úu kapε ne uucō púnne mēwai mē kέmee, úu kapε kō ucō líkó caai. Tō pisímé nó li masile ari nó kúrúrusē nśōne re Uléécaā ye písoi pεe mēwai mē mpuri n wai kutu pasane. ⁷ Uléécaā úu uncee-i ró sée re tōké mékperinkpe-i n sōne, amá u ró séele re tōké n sōne lin kpáiiilē. ⁸ Lē nnya, úye un icélaa nnyí n yē, ái kesoipipi kuú yē, amá Uléécaā yee Unfaasōne nó n he kuú yē.

⁹ In te nómenécōpεcire nla kani yé ní lákaane íye icō kari yé nkpáni rítelē nó wóipō. Nō nórínécúruu Uléécaā-i peikele lē kai m pise re nōké n lakaane. ¹⁰ Ticuruu, lē kaní ne pinémárecō pē nnéi pεe Masetuwaani-pō ní we sōne. Amá tō nó welule re ani piŋmóópú rikpá. ¹¹ Ani riŋmóópú, ani nkíŋniŋe-i n we aní ne nónnékó kutu cō, ani keisi yarē kari pisímé nó ní masí. ¹² Li yé tíyese pεpεe apí Yeesu n tíkilē api nó waise, aní yé kō pεe úka ncōni.

Upíima mεkame

¹³ Pimárecō, tō la re ani pεpεe n kpí nkó aseí kō, nóanépōó áa kapε ne n caai yarē písoi tōrōō pεe apí ne líka n tálē mεcō. ¹⁴ Tō ne kefa tenele re Yeesu ye kpule uu yisi, tō kō ne kefa tenele re Uléécaā yé Yeesu ne pεpεe ne kefa Yeesu n tenelē nkpō-i yukuse.

¹⁵ Urópiima icélaa inyine nkó kari nní nkpéni nó símisi. Tó pē tō yé ha Upíima mεpεeme kumúnjé kpe-i nfáa m má, ári ne pεpεe n kpí kekpeé waine. ¹⁶ Tó keyáa kē Uléécaā rinōō kō, uléécaatumε piima uu Uléécaā rinaatōŋ maa ari kóm, Upíima uu pεe uricuruu keyómεcaā-pō cepime. Píkρōkpō pεe ne Kirisi kefa n tenε pεe mεfoi nkpō-i yisine. ¹⁷ Lē memáá, tó pitórōō tō yé

ha kumúnjé kpe-i nfáa m má, tó ne pē kai yé risakaapō kuhope kémee, ari Upiima keyóme-mē tépei. Lin lē n wa, tó ne Upiima ari ha nípá píyei kesé n we. ¹⁸ Lē nnya, ani nómenécōpecire itisi hekaane ne anóo nnyé.

5

¹ Pimárecō, ái nkpáni pise re piké keyáa kē ne kumúnjé kpe-i ke mewai mē nnéi ame n waine kecáa rítelé nó wóipō. ² Nóticuruu ye nyule nsone re keyáa kē ke Upiima uu n sōnti ye ró káikaine yare ke uyaa uu ye kesine rinkáikai. ³ Kumúnjé kpe-i ke pisoí api ye mí maa re: Nkínjijē ye tonēle, ncōj ríka rín kō we, kumúnjé kpe-i ke ncaai nn ye mekáikai pí rikipi, yare ke memárenlō ame ye ufani rinkáikai mecō, piuka úu yé hméherēe. ⁴ Amá nō pinémárecō, áni kuḡmaha-i we, keyáa kē áke yé kō nó rikaikai yare ke uyaa uu ye rinkáikai. ⁵ Nō nónnénéi metéi ne ketúnjé pikó le. Ani kesine ne kuḡmaha pikó. ⁶ Kai nní lē, ái pise re tóké picō mecō n lōni. Amá li pise re tóké n nyáni ari nípá yo n wai ne kemúnjé. ⁷ Kesine ke pepēe ye n lōpile api ye lōpile, kesine ke pítaniré pōo ye pō. ⁸ Amá tō ne ketúnjé pikó le. Li kō pise re tóké nípá yo n wai ne kemúnjé. Li pise re tóké nfatene ne ríla kpísi ari waise yare kewenitukanka kapi ye ne ihíme rinloró, ari kō piróyulale karí ne n tálē kpísi ari kípi yare ritōpikōj. ⁹ Uléecaa úu ró wa re uké ukuwōi kerócáa n wailē, amá u lalē tóké ne Urópiima Yeesu Kirisi kefa tene uké ne tiróyu lō. ¹⁰ Tō nnya ke Kirisi uu kpu re, tōn n lōni née tōn n nyáni, tó ne uyé tóké kesé nfáa m má. ¹¹ Kai nní lē, ani itisi hekaane aní n ḡmóópúsenelē yare lē kani nní n wapaaneri mecō.

Icélaa tōrōo ne iyáhaa

¹² Pimárecō, ani pepēe nókenémee n keisi, pē ke Uléecaa uu n wēe re piké nópinékpéenwai pin nó céesi m pakarelē. ¹³ Ani ríla pí nyíse nsone ani pí m pakarelē, pikei pē kapi n wai nnya. Ani n tū líké n láárú.

¹⁴ Pimárecō, tō ne nó tēni re ani pikánkó cési, ani piwamei itisi kpá, ani pinárei léni, aní ne pinnéi ísuúlu n le. ¹⁵ Ani nómenécíre tí, úka úu kape ye mewai kópe piwai ucō ceēi. Amá ani nípá píyei n wéesi re nóké lisone n wapaane ani kō pisoí nnéi lisone wai.

¹⁶ Nōanépōo aké meséere n láárú. ¹⁷ Ani nípá píyei keyóme n yáasi. ¹⁸ Ani ye nípá mewai méye-i Uléecaa yáasi re ne upikei. Lē ke Uléecaa úu ne nó rí la ye lē nó ne Kirisi Yeesu kupénecō kémee. ¹⁹ Ani kape Nfáasone pikei tápisi.

²⁰ Ani kape ye nsímé ke Nfáasone nn nó rí símisi háikuse. ²¹ Amá ani ye nípá yo nsone ripái ani lee rí nyamí múlú. ²² Ani ne nómenécíre mewai kópe nnéi mpuri tō.

²³ Uléécáa yee ye nkíninje n he uké tíyese ani póló upikó uké nínésói nnéí rimúlú rísone, kai n kpísi nfáa kuu nó rí he ne kumíri ne ipinje, áni kape ne akópe m má keyáa kē ke Urópíima Yeesu Kirisi uu m pēeri nnya. ²⁴ Uyee nó rí sée ye li waine. Un íye n yekei, lē kuu ye ritiki.

²⁵ Pimárecó, ani ye kó keró cáá Uléécáa yáási.

²⁶ Ani pimárecó tōrōō nnéí memárecó ripira ani yáhaane rísone.

²⁷ Ne ne nó tēni re ani Urópíima rinyiri ripaí ani pimárecó tōrōō nnéí rítelē ntí kēéni.

²⁸ Urópíima Yeesu Kirisi uké ípēelée nó nyíse.

Títelē lírū ke Pōoli uu Tesaloniki pikó n wói

Lelee ritelē ntí-i ní we

Títelē lírū ntí ye nsímé ke Pōoli uu Tesaloniki pikó rifoí kémee n wói písímé kpálenle. Li pee pi cónlenle re íye kai wa ke Upíima Yeesu úu kahané m peeeme. Pinyine ye pee Tesaloniki-i símaanke re Upíima keyaa ye pikáme masile. Pico pōo lē nnya pikei n yulu.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Pōoli ye Uléécaa pōnese re Tesaloniki pikó ye nfatene kémee papisi nnya. Uu kō mese ne mese Upíima welu re uké nηmóópú pi he liké ha ne ukepeemeyaa tu (1:1-12).
2. Pōoli ye Kirisi mepeme kecáá icélaa pa uu kō lelee n waine liké kelene lē n wa nkó símisi (2:1-12).
3. Ikari pikpáse ne iwelē (2:13-17).
4. Pōoli ye Kirisi pikó pise re piké Uléécaa n yáási. Uu kō pepee ápi pikei piwai ní la nkó kecáá icélaa pi pa (3:1-15).
5. Iyáhaa tōrō (3:16-18).

Iyáhaa

¹ Nē Pōoli ne Silasi ne Timotee, tōo nō Tesaloniki Uléécaa icápine pikó pē ke Urósáa Uléécaa ne Urópiima Yeesu Kirisi api n te ritelē wóipō. ² Urósáa Uléécaa ne Urópiima Yeesu Kirisi piké ípeeléé nó nyíse api kō nkínine nó he.

Kirisi ye wemele uké ne písoi túhaane

³ Pimárecō, li pise re toké mesére nō nnya Uléécaa n yáási re ne upikei. Li ne risále re toké li wa, likumúné re nónnéfatene ye pelule, lē kani n lákaane lin kō mesére kéyu-mē sí. ⁴ Lē nnya kari Uléécaa icápine pikó inipee-i nō nnya rikókāri wai re mǐpá ne íwe kani n le ne piwéékuse nnéi kani n yénaalē, nō riηmóópulé ani nfatene m má. ⁵ Kei ke Uléécaa uu ye nyíse re uketahai ye kecíre wele. Li lē wale re nōké ne pepee masí uiyōpi kémee n lonine mecō n we nnya. Uléécaa iyōpi iyē nnya kani nní íwe le. ⁶ Uléécaa ye aseí mále. U yé pepee nní íwe nó n wai íwe iyē ceéi. ⁷ Amá u yé kam uu tíyese tó ne nnó, tōo nní íwe n le, ari wénte. Kumúné kpe-i ke Upíima Yeesu uú ha keyómecaa-pō n kpáfúmene mǐpá úye uké u yē ne upileecaatumē nanje-nanje kai lē waine. ⁸ Inalempi kecōpe kuu cépimene uké pepee ápi ní la piké Uléécaa céri ápi kō Urópiima Yeesu Nsímé Kecire pakarelē kpanii. ⁹ Akpanii kapi n yénune nyee ncaai teneciré, kei kapi yé Upíima ne Unnanje mule-mule ne ketaa ní we. ¹⁰ Kumúné kpe-i

kuú ha sónti re pē kuu n wée piké ríyu u waise, pepeε ne kefa n tene piké u nyáni. Nó ticuruu, nó ha písoi pē kunai kέmεε n wele, kani nsímé kari nó n símisi ne kefa n tenelē nnya. ¹¹ Lē nnya kari mesére nókenécáá keyóme yáási. Tó ne Uléécaá ténile re uké tíyese nóké pepeε nfáa mmē nnya kuu nó ní sée n yé meco n we. Tó ne u ténile re uké tíyese lē kani n hólē te nóké wa liké wa, uké kó lē ke nónnéfatenε nn piwai ní la kέmεε nó lē. ¹² Lin lē n wa, nó Urópiima Yeesu rinyiri ríyu waise, uyē uu kó nó tíyu waise. Uróléécaá ne Urópiima Yeesu Kirisi pikéi ye pē.

2

Lelεε n waine Uptima uké kelene ní kam

¹ Pimárecó, in te Urópiima Yeesu Kirisi mekame ne merócápine ukeyu-i nkó, ² áni kapε tíyese piké nónnéfasimé cókoi, áni kapε kó tíye piké iwame nó waise re Upiima kepeemeyaa ye tuime. In n la, unyine ye nó tárei re keyáa ye tu née uu Nléécaasimé picélaa kέmεε maa re keyáa ye tu. In kó n la, pi ye nó mále re tó tirótelé rinyine-i wóí re keyáa ye tu. ³ Mπά lin íye n we, áni kapε unyine kepole he uké nó kίraase. Keyáa kē keké kelene n tu, písoi yé Uléécaá ηmeriyε meyá. Uyεε Uléécaá ne n kέηene un mpoleceε tíkileε uu léeri api u yenu. ⁴ Uyεε uláaró yeε umεcireε rináaεε uu Uléécaá likó nnéí fómni, uu lē nnéí ke písoi api ye rinwúla api yáási n takulé. Ticuruu u yé Uléécaá keyó-i lompó uú tone yare uyεε Uléécaá. ⁵ Ani léise re ne liifaaci nó wailenle kumúné kpe-i kam nókenémεε ní wee? ⁶ Nó nkpéni nyule re linyine ye ncée u tápaalenle liké ha ne kumúné kpe-i kuu yé umεcireε ní lese uké nyíse rísonε n tu. ⁷ Mewai kópe nnaηε ye mpikéi korile rinmaha kέmεε. Mewai mē meké kelene n wa, li pise re uyεε rínaηε mmē m múlē uké tósi. ⁸ Uyεε Uléécaá ne n kέηene yé rikpáfúme. Amá Upiima Yeesu yé ne unnó u rifuu uu kópu, uu kó ne unnaηε kuú ne n weme u nam. ⁹ Usoi kópe yé kam ne Setani nnaηε, uu mewaisaηa ne linyíse-nyíse nómε ncápuri wapisi uú ne písoi kiraasente. ¹⁰ U yé mewai kópe ncápuri ne keisi uké ne pepeε m pólu kiraasente, kápi n ηmurei piké nsímései mee yé piriyu n ló n yósi piké kó n ní la nnya. ¹¹ Lē nnya ke Uléécaá uu rínaηε mme mee yé pi m póise pamene re piké ne nnóme kefa tene. ¹² Kai nní lē, pē nnéí pee ápi ne aseí kefa n tene, amá api péé ne mewai kópe kutu có, ápi yé Uléécaá ketahai-i le.

Uléécaá yeε nó wée re ani tasi

¹³ Pimárecó, li pise re toké ye mesére nó pē ke Uléécaá uu ní la nnya Uléécaá yáási re ne upikéi. Nó ke Uléécaá uu hái kékoraane-me sée re uké nórinéyu ló re Nfáasone ye nóinésói

rikpáiiεe ani kō nsímései ne kefa tene nnya. ¹⁴ Nsímé Kεcire kari nó n símisi ke Uléεcaa uú ne ritiki uú ne nó séi re ani Urópiima Yeesu Kirisi meyoopi kémee tone. ¹⁵ Lē nnya pimáρεcō, ani tasi nsōne ani icélaa iyē karí ne nnōw nēe átelé kémee nó n céesi múlu.

¹⁶ Asei kecáá, Urósáa Uléεcaa ye ró lalε, uú ne kefa ró fénne uu mesére ró n ημόópúselē tōn kō lē kuu n yekei re u yé ró wa mé. U ne Urópiima Yeesu Kirisi ricuruu ¹⁷ pee yé nóanékīη niηukuse api tíyese ani itisi meýá m má, api kō rínanje nó he nōké ne mewai ne nsímé kémee n nyaní.

3

Ani Pōoli kecáá we

¹ Pimáρεcō, tō ne metōrōw nó ténile re ani ne Uléεcaa ró we re unsímé nké mekeεkeε riyékaa nn kō ríyu yenu yare lē kai nókenémee n wa mecō. ² Ani kō ne Uléεcaa ró we re uké piwaikópεkōw ne pisoι kópe anipe-i ró lese. Likumúηé re ái pisoι nnéi pee ye ηmurei re piké ne Uléεcaa kefa tene.

³ Amá Uléεcaa ye nyamle. U yé rínanje nó he uú ne likópe nó tólu. ⁴ Tō kō ne kefa tenele ne Uléεcaa nnanje, tōn tálē te nō lē kari nó m pise waile nōn kō lipiwai nōrlē. ⁵ Upíima uké tíyese ani nósinéfa-i Uléεcaa nla ne isuúlu ke Kirisi uu ye n he m má.

Li pise re mpá úye uké ye keisi

⁶ Pimáρεcō, tō nó pise ne Urópiima Yeesu Kirisi rinyiri re ani ne pimáρεcō pē nnéi pee siká m má ápi kō isé kari nó m pa tikilē ketaa wa. ⁷ Nō ticuruu ye nyule nsōne lē kai m pise nōké wa nōké ne ntósé ncō n sōne. Karí pee nókenémee ní we, ári pee pikánkō. ⁸ Ari riyá unyine uké faalaa ró kpínii, amá ró keisile ari mpōone kom. Ketúηé ne kesine kari keisi nó úka úu kape ne ró n topori nnya. ⁹ Ai re ári pee ncée má tōké melé nó pise. Amá tō lē waile tōn la re ani merófine ritiki. ¹⁰ Kumúηé kpe-i karí pee nókenémee ní we, tō pee nó céesi re: Úye unsá pikéi n la, ái pise re liute uké li.

¹¹ Ai líka nnya kari nní lē símisi, tō kō te pikánkō ye nókenémee wele ápi líka wai, amá picō nsímé-i kapí léeri. ¹² Tō pisoι pē mpuri ne Upíima Yeesu Kirisi rinyiri ημόópúselenle re piké ye ne piripōw keisi api pipikei likó le.

¹³ Amá nó áni kape pōone ne lisōne piwai. ¹⁴ In te unyine ye isé nnyí kari nní rítelē ntí-i nó m pa yè, ani liute ceri, úka úu kape ne u rikō, líké isei u wa nnya. ¹⁵ Mpá ne lē, áni kape u kpísi yare nóunélaarō, amá ani ye u céesi yare lē kai m pise re piké umáρεcō céesi.

Tinōw sōne pitikise ne iyáhaa

¹⁶ Upíima yee ye nkíηniηe n he uké uricuruu nkíηniηe nó he mpá píyei ne mpá yo-i. Uké kō nónnénéi kémee n we.

¹⁷ Νέ Ρωλι kunipe κρεε iyáhaa nnyí wói. Nní kam ye anétele nnéi rinípetei rinyiki. Kunénipe iwói ye nnyí.

¹⁸ Upríma Yeesu Kirisi uké nónnénéí ípelee nyíse.

Titelé foi ke Pɔɔli uu Timotee n wói

Lelɛɛ rítelɛ ntí kɛmɛɛ ní we

Pɔɔli ye átélɛ até Timotee wɔilɛ. Timotee ye pɛɛ usuifinɔsi unyine yɛɛ m pansɛ Kirisi ukó kɛpipi lɛ. Usáa pɔ́ nɛ pɛɛ ukireki lɛ. Timotee uu pansɛ utumɛ Pɔɔli ukɛicɔ píima unyine. Uyɛɛ pɛɛ Uléɛcaa icápine yɛɛ Efɛɛsi-pɔ́ ní we kɛcáá paílɛ. Lɛ nnya kɛ Pɔɔli uu rítelɛ u wói rɛ uké nfatɛnɛ ikɛmɛɛ papukusɛ. Icɛ́laa kɛ rítelɛ foi ntí ari Kirisi pikó nɛ icápine piyukɔ́s nɛ Timotee ricuruu palɛ (UPM 16:1-3).

Ifaaci iyɛ mɛkériine ye mmé:

1. Uléɛcaa icápine kɛcáá nkó (1-3): Lelɛɛ icɛ́laa kópe pikó kɛmɛɛ kuwure ní we (1). Piyómeyáhaa mɛcápine nɛ iwɛlɛ kɛcáá icɛ́laa (2). Isoi kai m pise rɛ Uléɛcaa icápine piwéɛsɛ piké n lɛ (3).
2. Lɛ kai Timotee m pise rɛ uké uricuruu pikɛi kɛcáá m paílɛ (4-6): Lɛ kai m pise rɛ piké ye lelɛɛ Uléɛcaa icápine picókɔi ní la wa (4). Lɛ kai m pise rɛ piké ye písoi anai akó akó nyɛɛ Uléɛcaa icápine-i we: piwéɛsɛ nɛ pinósi nɛ pikúmannɔsi nɛ icápine piwéɛsɛ nɛ pilási n wa (5). Yo kai pise rɛ piké ye icɛ́laa kópe wa? (6)

Pɔɔli ye Timotee rítelɛ wólu

¹⁻² Nɛ́ Pɔɔli kɛ Uróyulalɛ Uléɛcaa nɛ Kirisi Yeesu karí nɛ n tálɛ api ncée n hɛ rɛ kɛ Kirisi Yeesu utumɛ, nɛɛ rítelɛ ntí pɔ́ Timotee wɔipɔ. Kam n tíyɛ aa Kirisi Yeesu nɛ kɛfa tɛnɛ nnya, pɔ́ kɛnépipi sei lɛ. Urósáa Uléɛcaa nɛ Urópiima Kirisi Yeesu piké ípɛlɛɛ nɛ nfanarɛ pɔ́ nyíɛ api nkínɛnɛ pɔ́ hɛ.

Icɛ́laa kópe pikaasɛ

³ Yarɛ kam pɛɛ mɛkɛɛ pɔ́ m ma nɛn nɛ Masetuwaani tósu, a Efɛɛsi kɛmɛɛ mɛsũ. Písoi ye kei wɛlɛ pɛɛ icɛ́laa féɛ picɔ n céési. Li pise rɛ a rinóɔ pi hɛ rɛ piké lɛ tíyɛ. ⁴ A pi símisi rɛ piké siwómɛ nɛ pipikulã anyiri nyɛɛ áa kúkɛɛntɛnɛ ní we, an kɔ nɛ íkɛɛnɛ kɔ́rará sónaari nkó riyá. Lɛ ái ye pikɛi pɛ́ kɛ Uléɛcaa uu ní la uké wa kɛmɛɛ yóriyɛ. Nfatɛnɛ mɛɛ ye wa aí nɛ kɛyú sí. ⁵ Isé nnyí kam nní nó m pa ye la rɛ nɔkɛ́ níla mɛɛ mɛɛ kɛmúnjɛ sɔnɛ-i nɛ kɛfa kɛsɛ-i nɛ nfatɛnɛ yíkíyiki kɛmɛɛ n lééri m má. ⁶ Picɔ ye ncée kɛcírɛ mmɛ́ pitiki tíyɛlɛ api pɔlu api iníri kɛɛnɛ-i loni. ⁷ Pi lalɛ piké Moisi isé kɛmɛɛ picɛ́laa. Amá ápi kɔ pɛɛ pimɛnɔɔyú círɛ kómei. Api kɔ pɛɛ lɛ nɛ lɛ nsímé kapi nní nɛ itisi n símaankɛ kómei.

⁸ Tɔ́ nyulɛ rɛ isé ye nyamɛ, tɔ́n nɛ i n kɛisi yarɛ lɛ kai m pise. ⁹ Tóké léisɛ rɛ ái pɛpɛɛ lisɔnɛ n wai nnya kapi isé karii.

Amá piwaikópекάό ne pepee ápi ye rinkpé ne pepee ne Ulééca n kénene ne pepee ápi ye Ulééca ne lelee n kpáilē n waise, ne pepee písáa née píni n kóni ne pisoikō ¹⁰ ne pepee méwoo méwoo n wai ne pitisi pee ye pipitísicō n káipi ne pepee pilási n yáí ne pinóme ne pepee ye méwoo méwoo n wéeri née pepee mewai n wai ke icélaa kecire íí ne ró n yúlu. Pē nnéi nnya ke isé íí we. ¹¹ Nsímé Kecire kapi né rimmúise kémee ke icélaa iyē íí we. Ulééca, meyoopi ute yee ye usoi rinkpá Nsímé Kecire ye mu.

Pooli ye Ulééca pōnese

¹² Ne Urópiima Kirisi Yeesu yee rinahe né n he ké ne pinékei wa pōnese. Ne u pōnese kuú ne né ní yé te ne aseí ute le uu né wée re ké u keisi. ¹³ Ne pee mekee unkópe símaankeele, am u wéékuse am íwe u wai, am kō u lámisi. Amá uu íwe né téní kám pee nfatene m má, ám kō pee lē kam n wai nyu nnya. ¹⁴ Urópiima ye meyansei uipeelé né nyísele. Nfatene ne ríla kam Kirisi Yeesu kupéneco kémee n yé kuú ne ritiki. ¹⁵ Nsímé mmú ye nsímé kecire le, n kō ne menyíne wele re mpá úye uké n yosí. Mme mee re Kirisi Yeesu ye ketē kecáa kale uké pikópекάó yóriye, née kō pee pikópекάó pē ufoí. ¹⁶ Amá lē nnya ke Ulééca uu íwe né tē uu tíyese Yeesu Kirisi uu né ukópекάó wéese akópe sárei líké ne pepee yé masí kefa ne u n tene piké nfáa teneciré n yé nyíse. ¹⁷ Mpá úye uké Uyóopi teneciré ne ukpōciré uyee úu kúyene ní we, Ulééca cireníhe ríyu waise, umeyoopi meké n taálē mpá píyei! Amí.

¹⁸ Kenépipi Timotee, lē kam ní la ké pó céesi ye nní: A lē ke antepuye api kepócaá n símisi léise aa li múlú nsone aá ne atopi kecire topu. ¹⁹ A nfatene ne kemúnjé sone m múlū. Picō ápi kemúnjé sone kē timúlú, api pee nfatene fómni cáká-cáká. ²⁰ Písoi pē mpuri kunai kémee Imenee ne Alekisantiri ye wele. Setani kam pi risase re piké céri re ápi ye Ulééca lámisi.

2

Piwelē nstmé

¹ Mmē kam nkpeni mefoí písoi m píse mee re piké ye písoi nnéi kecáa keyóme yáasi ápi ne Ulééca pi téní, api kō Ulééca pakare piiwele kémee. ² Ani ye piyoopi ne kuyu piwéese nnéi kecáa we líké ró n láárú toké kō ne nkíníhe m má, arí ne Ulééca kutu n colē nsone, tōn lelee ní nyamí wai. ³ Lelee Uróyulale Ulééca ripóó ní we lin kō u nyamí ye lē. ⁴ U lalē uké písoi nnéi yóriye piké fe piké aseí ceri. ⁵ Ulééca ye use le. Uyee Ulééca ne sisoipipi kecōpe nsímé n nyónse ye kō use le, uyee Kirisi Yeesu. ⁶ U unfaa kpísile uú ne hééle re líké sisoipipi akópe ilasi kémee lese. Kumúnjé kpe-i kaí ne rinsá kuu lē wa uú ne nyíse re Ulééca ye lalē líké písoi nnéi yóriye. ⁷ Lē nnya ke Ulééca uu iyóó ne itume

né tí te ké mpuri sãne pikó nfatene nkó ne aseí nsímé céési. Am kiraase, aseí kam símisi.

⁸ Ne lalẽ písoi piké ye nípá yei we, piké ye anípe risíka api welu ne nfa kpáii, kuwóí ne pitele ápi kape písifa-i n we.

⁹ Ne kó lalẽ re pinósi piké ye lapisi ne kumúnjé liké n nyamí, ápi kape ye ipahaa cerémpwone paasi. Ápi kape ye wura ikólé ne itéweé ne ilú néíkóó lékaanke. ¹⁰ Amá piké ye mewai sone lékaanke yare kai m pise re pinósi pee Uléécaa n wuru piké n we. ¹¹ Li pise re pinósi piké ye icélaa yósi riséé kémee, api pimécire n kpélẽ. ¹² Am unósi ncée he re uké ye céési née uké ula kecáá n tũ. Li pise re unósi uké ye n séélẽ. ¹³ Ai líka nnya, Atam ke Uléécaa uu mefoi wa uu limemáá Efa wai. ¹⁴ Ai kó Atam yee tíye kuníri aku u kiraase, amá unósi yee riyá aku u kiraase uu Uléécaa isé háikusẽ. ¹⁵ Mpá ne lẽ, unósi un ne kefa Uléécaa n tene un pisoicɔ nla m má, uisoí in n kpáii, un nípá yo n wai ne kemúnjé, Uléécaa yé u yoriye uu siwá maru.

3

Uléécaa icápine piwéese

¹ Asei kam nní nó símisi: Uye un n la re uké Uléécaa icápine kecáá m paílẽ, liute ye pikéi kecire wéle. ² Li pise re ápi kape ncaai nka uyee Uléécaa icápine kecáá m paílẽ kémee yé. Uké unósi use ula, uké ye nípá yo n wai ne kemúnjé, uké nfasímé sone m má, uké pisoicɔ kupéneɔ n la, uké písáne piyóó n nyu, uké ye fe uu Nléécaasímé céési, ³ úu kape útaniré née utelewélaa, amá uké ménye n ninjú un kó isoi sone má, piwóówélaa ápi kape kó ukemúnjé nnéi n yóólẽ. ⁴ Li kó pise re uké ukéyo pimulé fe nsonẽ, uké tíyese usiwá síké ye pakare nsonẽ asi ye kó waise. ⁵ Likumúnjé re usoi unsá ukéyo pimulé n nyu, íye ke uyẽ uu yé fe uu ne Uléécaa icápine kecáá paí? ⁶ Ai kó pise re uké Kirisi ukó fale. Insá lẽ, u yé fui ne rikókõri Setani uu u lóise. ⁷ Li kó pise re ketahai pikó piké Uléécaa icápine uwéese isoi sone yé api u n waiselẽ. Ai kape wa re pi uisoí lómiise, uu pee ntórõsei Setani ripine-i lóipõ.

Pẽ kapi n lése re piké ye písoi lẽ

⁸ Lẽ cire, li pise re pepepe ye n lé piké písoi kapi ye m pakare, pin kó aseí tikilẽ. Ápi kape pítaniré née pepepe mekópe kewóó n wéési. ⁹ Li pise re piké aseí nyẽ ke Uléécaa uu upikó n céreise m múlilẽ nsonẽ ne kefa kesẽ. ¹⁰ Li pise re piké ye pi peẽ piké yé. Mepeẽ-maá, pinsá nka n yé pi yé fe api pilé piké pi pa. ¹¹ Li kó pise re pinósi ricuruu piké isoi iyee yé n tíye api pi n waiselẽ m má. Ápi kape pepepe ne isímé n koonii. Li pise re piké nípá yo n wai ne kemúnjé, piké kó kecire n we nípá yo-i. ¹² Li pise re uyee ye

n lē uké unósi use ula, uké kō ukēyo ne usiwā pimulé fe n̄sone. ¹³ Piye pin kō pilē pikēi n̄sone n keisi, pi ye p̄soi kecōpe r̄iyu yenle, pi yé kō fe ap̄i n̄fatene mee tō ne Kirisi Yeesu m p̄neselē nsímé símisi ap̄i rikīn pepu.

Menyuwe ke n̄fatene nn ye ró n he

¹⁴ Ne rítelē ntí pō w̄oipole nen kō músu re ké nf̄aani hapō ké pō yé. ¹⁵ Mpá nen kō n n̄n̄ai ké kelene hapō, títelē ntí tee yé t̄yese aa céru lē kai m p̄ise re p̄oké Uléécaā keyō-i n s̄one. Uléécaā, nf̄aa ute icápine yee aseī ilérí ne aketaa. ¹⁶ Asei kecáá, úka úu kúkeḅe n we. M̄me mee m p̄ekaalē ke Uléécaā uu ró n nyíse ye mmáamaa ne ncírenīḅe le. Lelē Kirisi.

U ró rikpáfúmele yare kesoi pipi, Nf̄aasone nn tō u nyíse re u aseī ute le.

Piléécaatumē ap̄i u yenu uu isoipuri mpehē mpehē kémēē

Nsímé Kēcire símisi,

p̄soi ap̄i ketē kecáá mpá yei ne kefa n tene,

Uléécaā uu umeyōpi kémēē u taásepo.

4

Pepee in̄ōmécélaa n céesi

¹ Uléécaā Nfaa ye símisile cáká-cáká re amúnē t̄ōō kémēē, p̄soi picō yé n̄fatene kepire ritō ap̄i an̄iri nnōme ne aicélaa tiki.

² Pi yé t̄yē kecáá kecáá mewai pikó ne pinōme ap̄i icēē kōpe pi tikise. Pisimúnē ási pikēi wai icélaa kōpe nnya, yare nweni kapi ḅmási nn w̄ōḅō ap̄i ne nw̄oi pi wai. ³ P̄soi p̄ee céesi re ái nyam̄ te sisoipipi siké s̄ōonne, ái kō nyam̄ te siké liluke-luke nnéi n le. Amá Uléécaā ye iluke iyē nnéi wa re pepee Kirisi ne kefa n tenelē pin aseī nyu piké ye u p̄ōnese ap̄i p̄ee i le. ⁴ Lē nnéi ke Uléécaā uu n wap̄isi ye nyamle. Líka ái kufóm we, amá t̄oké ye Uléécaā p̄ōnese ari kelene li le. ⁵ Likumúnē re Uléécaā Nsímé ne iwele ye t̄yesele ai Uléécaā inipee-i n nyam̄.

Yeesu ukéikō kecire

⁶ P̄ōn icélaa nnyí pimáreco rintōse, pō p̄ee wa Kirisi Yeesu ukéikō kecire. Pō nyíse re pō ripócúruu t̄yesele n̄fatene nsímé nn pō loni p̄ōn nsímé s̄one mmē kapi pō n céesi tikilē. ⁷ Amá a mekpure isímé ke síniyaha asi ye n símisi yare siwómé kepire ritō. A riḅm̄ópú aa ye Uléécaā likó waise. ⁸ Usoi un uip̄iḅe ne linyine m mainse, nkárip̄i kai kuláa má. Amá usoi un tinḅm̄ópú uu Uléécaā likó waise, mpá yo kémēē kai ye yoriye. Li ye neni mewee mmē-i nf̄aa ró hele ne masí kepire-po. ⁹ Nsímé mmē ye aseī kecire le kai m p̄ise re mpá úye uké ní yosí cáká-cáká. ¹⁰ Karí ne Uléécaā yee nf̄aa m má n tálē nnya kari keisi t̄ōn náasi k̄yū áke we: Uyee ye p̄soi nnéi riyu lō, ái ne t̄ōsu pepee ne kefa u n tenelē.

11 A lē nnéi pi símisi aa pi céési re piké lē wa. 12 Kapē riyá unyine uké pó lómiise re pō kewá ηmánēpi nnya, amá a tíyese mepówee meké pó waise uyē ke Kirisi pikó api ye ní paílē mpósímé ne ipósoi ne níla kaa m má ne mpófatene ne mepókperinkpe kucírē kέmεε. 13 Ké kelenε ní hapō, a ne Nléécaasimé pikeē pisoi kecape ne ikari pikpáse ne mpicélaa riηmóópú. 14 Kapē ihεε ke Nfáasone nn pó n he lómiise. Li pó i hele kumúhē kpe-i ke pepεε ne Uléécaa rinyiri n símisi api kepócáá nsímé n símisi, Uléécaa icápine piwéése api anípe kepócáá láa. 15 A mepócíre kpísi aa pikēi pē pa aá ne rísone pi wai nípá úye uké kepóyu pihape yē. 16 A ripócúruu ne ipócélaa kecáá m paílē. A n ηmóópúlē pōn lē nnéi múílē ne aseí, pōn lē n wa, pō pεε ripócúruu ne pepεε kutu pó n cólε yoriyele.

5

1 Kapē ye ne kesáyaha cési, amá a ye ne ke n símisi yare kaa ye ne upósáa n símisi. Aa ye pináηe-naηe pó kpísi yare pipómáreco. 2 A ye síniyaha ne símisi yare pipóni, aá ne pikpérefaa pó símisi yare pipóyēi. Kapē ye úka kecáá kemúhē kópe kenyine m má.

Pikúmannōsi kecáá nsímé

3 A pikúmannōsi yíkíyiki kecáá m paílē pōn pi pakarelē. 4 Amá in te ukúmannōsi úye ye siwá née siyáse má, li pise re pē piké pisiyo-i nyíse re pi Uléécaa pakarelenle kelene. Lελεε re pē kaí ne tu re piké pipikó kecáá m paílē yare ke pē apí pεε pi n wa meco. Méwee mē ne ye Uléécaa ripóo wale. 5 Unósi nkó yeε ukúmannōsi sei, úu kō pεε úka má re uké ukecáá ripaí yeε ne Uléécaa n tálenle, un ketúhē ne kesine ne Uléécaa téni re uké u lē. 6 Amá ukúmannōsi uyεε méwoo méwoo n wai ye nkpō masile, nípá un n fafai. 7 Lē kai m pise re a pi léise ápi kapε ne ncaai níka pikecáá n yē ye lē. 8 Uye unsá ukumare pikó kecáá rimpá, aí ne tósu ukeyō pikó, liute ye nfatene kepíre ritole, uncaai ye kō pεε uyómeyáhaaciré nkó tōsile.

9 Póké ne ukúmannōsi n kéē, li pise re uké aηmē kuwóo ne kefi n fe. Li pise re liké n we re mese kuu sóonlē. 10 Piké kō u n nyu re u usiwá rísone múílenle uu ye kō pisáne rísone yósu. Uké kō Uléécaa pikó ana n heεrelē, uu pinárei n lénaalē. Uké mewai sone ncōpuri n wailē.

11 Kapē ηmurei re póké pikúmannōsi pεε ne rínaηe n tiselē, pikúmannōsi kέmεε kéē. Insá lē, pin píyēi n káipi re piké ula féé sóō, pilikáipi-káipi yeε tíyesele api Kirisi nkó kepíre waise, 12 ai pεε wai re kápi pirinōo kapi mefoi n yekei rintíki nnya, pi Kirisi ne riwóme mále. 13 Kai nní n wa re ápi likei-kei má, pi pεε kέyu mále piké síyo síyo n kóónúlē pin kusímé yárikeε, pin picō isímé kέmεε táhankeε, pin mme mεε rín kusímé ní we símaankeε. 14 Lē

nnya kamí la re pikpérefaa kumannəsi piké pila sóonkee api siwá márei api pisiyo kecáa m paílē, piróláarə əpi kape ne kesímé n yé piké ró n lámaankē nnya. ¹⁵ Pikúmannəsi picə ye ncée pitiki riyále api Setani tiki. ¹⁶ Amá unəsi Kirisi ukó úye un ukeyə-i pikúmannəsi m má, uké pikēcáa m paílē. Uu kape tíye piké Uléécaā icápine pikó ncəni, Uléécaā icápine pikó piké ne n fe piké pikúmannəsi pēē pimēcire n we kecáa rinípaí nnya.

Pəoli ye icélaa ncəpuri Timotee palē

¹⁷ Uléécaā icápine piwéése pēē nšəne pipikēi n wai ye ne sá re piké ne nšəne kutu pi n cəlé, áí ne tósu pēpēē Nléécaasimé písoi n símisi pin kə n céəsi. ¹⁸ Mmē kecáa, Uléécaā Nsímé ritelé ye maa re: Ái pise re nəké ináa iyēē melukēpipi n cəpu nnəə paasi. Li kə pise re ukeikó uké uihéé m má. ¹⁹ Piseérakóə pinsá pité ne pitaani n tu, kape nsímé kapi yé ne Uléécaā icápine uwéése rinwááná ηmurei. ²⁰ A ye písoi kecəpe pēpēē akópe n wa cési liké ne pitórəə iwame n wa nnya.

²¹ Uléécaā ne Kirisi Yeesu ne piléécaatumē ke Uléécaā uu n wée keyu-i kam pə ηmóópúselē te a inécélaa nnyí ritiki nšəne kape úka inipēē wuri. Kape ye lē nnéi kaa n wai kémēē písoi n tési pən ne li wai. ²² Kape ye písoi kecáa anípe piláa ne yəəne re piké Uléécaā icápine pikēi keisi. Kape píka lē piakópe kémēē. A mēpócire tí ne mékperinkpe likó.

²³ A lē míni ηmanē pinírē tíye, amá a ye pinyine-i féé nkáripī riwuhú, kepófa itoi nnya. Tipócúruu ye yē te mesére kaa káhaankēē.

²⁴ Pinyine akópe ye nyánile cáká-cáká piké kelene n túhaane, amá picə pđ akó, kepire kaa yé léeme aa a céru. ²⁵ Lē cire ye ni, mēwai səne áme ye kə pesí, nípá mēmeē áme kekéripī kúyene n we, áme ye nípá píyei m pékaalē.

6

Pikeikó ne pipiyəsaa

¹ Li pise re pilási nnéi piké pipite waise api pi m pakarelē nšəne, unyine uu kape ne Uléécaā ne irócélaa nkópe ní ma nnya.

² Ái pise re pilási pēē pite m má pin Kirisi pikó piké pipite háikuse re pi pimárecə n-yómeyáhaacee-i nnya. Nkpéni kai mēnīηe pise re piké nšəne pi keisi re pipite ye Kirisi pikó ke Uléécaā uu n la nnya.

Lē kai m pise re pəké písoi símisi áá ne pi n céəsi ye lē:

Icélaa kópe ne memá kecire

³ Uye un inóəməcélaa n céəsi un kə Urópiima Yeesu Kirisi aseí n yulu, un kə piróyómeyáhaa icélaa n yulu, ⁴ tikókəri tee liute we, uu kə líka nyu. U nákíflenle ne inóəsimé kecáa ikeηene un pitele wéési. Lēēē ye ne kufatoi ne ikeηene ne alé ne piwaanai

ka. ⁵ Lelee ye ko ne ikenene teneciré pɛpɛɛ nfasimé kópe m má ne pɛpɛɛ ápi ko asei picére ní la kecɔpe ka. Pi músule re Ulééca ncee pitiki ye memá keyene le.

⁶ Mesei ye me, Ulééca pitiki ye kesoi pipi memá píima le, in te ke ηmurei keké lē kake m má ηmane ne n tálē. ⁷ Tóké musí re kapi ró m mári, ána kefi, anípe kefi kari ketē kecáá ka. Lē cire ye ní kari ko pelene ári ne líka pénéne. ⁸ Kai nní lē, tɔn liluke-luke ne lē kari yé n tā m má, li wale. ⁹ Amá píye pin n la piké memá yé, li ye pi peikele api pikáipinke kópe kulúí kémee lomɔ, aí ne kelólémē pi sí, pinkó nn tene cáká-cáká. ¹⁰ Nwóónaapí píima ye likópe nnéi keleeme le. Picɔ ye ripó wale re piké si yē, aí ne mpoleceme pi sí api Ulééca ncee pitiki pɔne apí ne piricuruu ntóosi meýā wéési.

Lē ke Pɔoli uu Timotee n céesi re uké wa

¹¹ Amá pɔ́ Ulééca usoi, a lē nnéi káase. A kecire n sône aa Ulééca n tikilē nsonne pɔn ko nfatene má. A usoicɔ nla m má, aa ko isoi n ninjú pɔn ko láárú. ¹² A nfatene atɔpi kecire tɔ aa nfáa teneciré yénu. Mmē nnya ke Ulééca uu pó sée aa píseérakó meýā keyu-i símisi re pɔ ne kefa u tenele. ¹³ Ulééca yee ye npá yo nfáa n he ne Kirisi Yeesu yee Pɔnsi Pilati keyu-i aseéra kecire n lése keyu-i kam pikei mpí pó forii re: ¹⁴ A isé kaa n yási rimúlú nsonne aá ne mékperinkpe kaase, hái ne keyáa kē ke Upiima Yeesu Kirisi uu m pɛerine. ¹⁵ Kumúnjé kpē ke Ulééca uu n karií kun n tu, u yé tíyese uu pɛeri. Ulééca mecire kóh yee Uyóopi kecire ne mpóónare ute ne nnanje nnéi ute. Uyee piyóopi nnéi Uyóopi, uyee ko pipiima nnéi Upiima. ¹⁶ Umecire yee úu píkaí kpine. U metéi mále ke úka úu ye n fe uké ne rińkɔ. Úka úu u yenaalē, úka úu ko u yenune. Uyee ríyu ne nnanje teneciré. Amí.

¹⁷ A pɛpɛɛ ketē nké kecáá likó m má rinóo he re ápi kape rikókɔri n wai. A pi maa re ápi kape ne memá mee méwoo n waine n tálē. Amá piké ne Ulééca yee ye npá yo meýā tó n he re liké ró n láárú ne n tálē. ¹⁸ A pi maa re piké ye lisone wa, api mewai sone m má meýá, piké kefa n láárú api ye ko lē kapi m maamaalē picɔ he. ¹⁹ Pin lē n wa, memá mee áme ye n caai kapi lē pimecire cápine pin yekei kóso-pɔ nnya. Lē kémee kapi yé ko nfáa yíkíyiki yē.

²⁰ Timotee, a lē ke Ulééca uu pó rimmúise rimúlú nsonne. Kape isimé yee íi ye líka n yóriye íi ye ko tíyese usoi uké Ulééca céri kémee tahampɔ. A íkenene kpárá ke písoi api m músu re menyuwe kaase. ²¹ Picɔ ye li kpísile pipikei, api lē nnya nfatene kepire tɔ. Ulééca uké ípɛelée nó nyíse!

Τίτλε λῖρῦ κε Ρῶλι uu Timotee n wói

Lelee rítelē ntí kέmee ní we

Ρῶλι γεε ρίτελέ λῖρῦ ntí Timotee wói. Róm kuyu-i κε Ρῶλι uu kukpaniilee-i we un ne rítelē ntí wólu (1:8). Amá uakpanii ye nkpéni páápúle ai tósu mefoí (2:9). Ai u wai γεε ní pá úye γε u ημεριυέλε (1:15-4:10). Luki ημανε γεε ukekúrí tóne (4:11). Ρῶλι uú ne Timotee téni re uké mekee u λερω (4:9). Un n sónepw, uké ne Mariki ne ilú γεε ppe Turowaasi-pw m mészú tipénepw. Ú músu re unkpw itunje γε tulle (4:6) amá úu ppe pakare re u yé piyéne u rikpá. Piwéékuse ppe n tíyese Ρῶλι uú ne kukpaniilee loni ne icélaa kópe γεε n náasi iké Uléécaa icápine kpu nnya, Ρῶλι uu Timotee itisi kpá re uké aseí atópi n tópu (2:14).

Ifaaci iyē mekériine γε mmé:

1. Nsímé Kεcire kapi Timotee rimmúise (1:6-2:13) Isoi sone kai m pise re uyee Nsímé Kεcire ne n keisi uké m má: Pikei nla ne ikari ne ηηmóópú (1:6-18). Lē ke ukeikó uu mewai m má, aí ne tósu lē kuu yé Nsímé Kεcire kecáá íwe n li (2:1-13).
2. Timotee pikei Uléécaa icápine kέmee (2:14-4:5) Lē kuu yé picélaa nómε keyu-i n wa (2:14-26) Lē kuu yé amúhē tórw kέmee n wa (3:1-17) Nléécaasimé picélaa (4:1-5)
3. Timotee ne Ρῶλι metone (4:6-18)

Iyáhaa

¹ Nē Ρῶλι γε Kirisi Yeesu utume le Uléécaa mela kέmee. U né forii re ké nfáa kari Kirisi Yeesu kupéneco kέmee n yé pisoí riyóó. Uléécaa γεε rinóó lē tó yekei. ² Née kenépipi kecire Timotee wóipw: Urósáa Uléécaa ne Urópiima Kirisi Yeesu piké ípeelé ne nfanare pó nyíse api nkíhnihe pó he.

Ρῶλι γε Uléécaa pónese

³ Ne Uléécaa kam n keisi ne kefa kесе γεε pinésáayaha meco yáasi. Ne γε u yásile ní pá píyei kam γε kepócáá n welu ketúnje ne kesine. ⁴ Ne γε mepónini kecáá léisele aí ppe meýánsei ripóó né wai re ké piyéne pó rikpá, mpónare nké ppe meýá né lō. ⁵ Ne mpófatenε mee rín kecáá kecáá mewai m má léisele. Nfatene mmē ke upóniyaha Loisi ne upóni Enisi apí ppe má. Ne ne kefa tenelē te pó nfatene mmē ncw mále. ⁶ Lē nnya kam pó léise re a ihεe iyē ke Uléécaa uu pó n he kumúnje kpe-i kam anípe kepócáá rinláa yóhse. ⁷ Likumúnje re Uléécaa úu nfáa ró he re nké tó rifuróóse, amá rínanje ne ríla ne mewéesesohw knn γε ró he.

⁸ Lē nnya, isei íi kape pó wa ne Urópiima nsímé pikóónú. Née kw nní kukpaniilee-i ní we Urópiima nnya, nnékó rín kape isei pó

n we. Amá a tíyese tóké kesé Nsímé Kεcire iwe li, pɔn ne rínanje mmē ke Uléεcaa uu pó n he tálē. ⁹ Uyee ró yóriye uu ró séi re tóké ripóló umpuri, ái re lirówaiwai linyine nnya, amá uké kelene ketē n wa, u pee yekei re uké ne Kirisi Yeesu ritiki uké ne ípeeléε ró nyíse. ¹⁰ Amá Uróyulale Yeesu Kirisi mekame ketē kecáá ye nkpéni ípeeléε iyē tipérésεle lin nyáni. Li we re u tíyesele nkpó rín nkpéni rínanje ríka má, uu pee Nsímé Kεcire ne tiki uú ne nfáa kpaciré ró nyíse.

¹¹ Ké ne Nsímé Kεcire mmē tinkóónú nnya ke Uléεcaa uu tíyese am utume ne ucélaa. ¹² Liiwe kam kó nní le, nípá ne lē, ái kó isei né we, likumúnjé re ne nyule uyē kamí ne kefa n tene. Ne kó nyu re u yé fe uu lē kuu né rimmúise kecáá paí hái ne ketúhaaneyaa-pó.

¹³ A tíyese anóo kεcire nyē kam pó n céesi ne ríla mmē kaa nó ne Yeesu kupéneco kémee n yé liké mpócée kaa nfatene kémee n tíkile. ¹⁴ A icélaa sone iyē ke Uléεcaa uú ne Nfáasone mee kepómee ní we rintiki uú ne pó múise nsone rimúlú.

¹⁵ Yare kaa nní ní nyu, Asii ketē pikó nnéi ye né ηmeriyele. Pē ne pē pee kepire né rírto kémee, Fiseeli ne Erimoseeni ye wele. ¹⁶ Upíima yé kusoi Onesifóo keyo wa. U nnóo kulúí itisi né hele, úu nkpáni né ukpaniikó isei wa. ¹⁷ Amá kuu Róm-i ní ka, u né wélaankεele meyíkíyiki uú ha ne né yénu. ¹⁸ Upíima uké tíyese Uléεcaa uké ketúhaaneyaa ketúnjé kusoi u wa. Pó kó nyule nsone re pikei pē nnéi kuu hái Efeesi-pó né n wa ápi kumúnjé má.

2

Yeesu Kirisi usóoca kεcire meweε

¹ Pó kenépipi, a ípeeléε ke Uléεcaa uu tó ne Kirisi Yeesu kupéneco kémee ró n nyíse ne ritiki aá ne itisi mepócíre n heelē. ² Mmē nnéi kaa nnénóo-i n kó píseérakóo kulúí keyu-i, a písoi kaá ne ripóo n láarú pee yé n fe api picó céesi ritóse.

³ Póóké kó ηmurei, tó ne mpó tóké íwe li yare Kirisi Yeesu usóoca kεcire. ⁴ Usóoca un upikei-i n we, un n la umewai meké ne uuwéése n sá, úu ye pepeε ápi isóoca n wai likó ne kutu n cólē. ⁵ Ukáhamewure uké ne ní kpasi, li pise re uké itóó isé rimúlú. ⁶ Ulame yee n ló ai u toru yee yé ufoíé uiwe piluke li. ⁷ A lē kam nní pó n símisi kó, Upíima yé nípá yo-i mesóho pó he.

⁸ A Yeesu Kirisi yee nkpó-i n yisi uu nfáa yenu kecáá léise. U Tafiti keyase le yare lē ke Nsímé Kεcire kam nó n símisi nn n tee. ⁹ Nsímé Kεcire mmē nnya kam nní íwe le, ticuruu api akpanii né wai yare uwaikópekóo. Amá ápi Uléεcaa nsímé pó akpanii wa. ¹⁰ Lē nnya kam íwe iyē nnéi ηmurei pē ke Uléεcaa uu n wéε nnya, Kirisi Yeesu uké ne pē ticuruu riyu n ló api kó umeyóopi

teneciré yénu. ¹¹ Nsímé mmē kam nní nó n símisi ye nsímései
 lē re

tó ne uyē tōn kesé n kpu,
 ne uyē kari kō kesé nfáa yēnune.

¹² Tōn ikari n wa,
 tó ne uyē yé kesé iyóopi li.

Tōn u n ηmeriye, uyē ticurru yé ró ηmeriye.

¹³ Tōnsá asei n tikilē,
 uyē ne mǎpá píyei asei tikilenle,
 likumúnjē re úu yé fe uké umecire kepire ritō.

Ukeikó sone kapi m pakarente

¹⁴ Ne la re a nsone pi léise re piké Uléécaā ripaí ápi kape
 inóosimé kecáá n cén̄aankēe. Pitele pē mpuri ápi ye líka yoriye,
 amá pepēe nní kutu n cólē kai ye caai. ¹⁵ A rinmóópú aa wai
 Uléécaā uké pō pakare yare ukeikó uyē ke upikei ápi yé isei n wa,
 uyēe asei n símisi lin kecíre we. ¹⁶ A íkēηene kpará iyēe íi líka n
 yóriye íi kō Uléécaā kēmeē léeri kaase. Pepēe íkēηene iyē mpuri-
 i pimécire n tanaalē yēe ne Uléécaā ketaa n waille nnánári.
¹⁷ Piicélaa yēe n we yare kúcapaá kpēe ipiηe n le. PISOI pē mpuri
 pēe nní Imenee ne Filēti. ¹⁸ Pi asei pitíki riyále api pISOI n tee re
 Uléécaā ye nkpō-i piyukuse ró masile. Leleē tíyese ke pISOI meyā
 api nfatene fóm. ¹⁹ Mǎpá ne lē, tikúí kecire ke Uléécaā uu n yekei
 ye ne kariilenle. Li rikēcáá wólaalē te: Upíima ye upikó nyule.
 Li kō wólaalē te: Usoi nkó yēe Upíima rinyiri n sélei, uké mēwai
 kōpe kepire ritō.

²⁰ Ai wura asóonlū ne nwóoweni asóonlū ηmane nyēe kēyo
 maa kēmeē we. Sihee ne apérécaripi pō ye kō wele. Kenyáyaa
 kapi ye ne acáripI kecire pikei wa. Mǎpá keyáa kēye kapi ye ne
 acáripI fake-fake pō pikei wa. ²¹ Limēcō kai kō pISOI kēmeē we:
 Uye un mékperinkpe mēwai n tíye, u yé n we yare kusóonlū kpē
 kapí ne anyá kēmeē n keisi. Pi yé ilúkē u yekei uu panse ukeikó,
 uu ye uukeisaa yoriye. Api ye péé ne mǎpá pikei sone píye u wai.

²² A inmánē likáipi-káipi ne ketaa wa, nó ne pē nóo Upíima
 n sélei ne kefa kesē, ani mēwai sone ncee ne nfatene ne íla ne
 nkíηiηe wéési. ²³ Amá a inírisimé yēe íi kuláa kúka m má
 pipásaine kesI. Pō ticurru ye nyu re pitele kii ye ne tene. ²⁴ Ai
 kō pēe pise re Upíima ukeikó uké ye pitele wéési. Li pise re uké
 mǎpá úye n la, un yé fe uu ye pISOI céési un kō ísuúlu má. ²⁵ Li kō
 pise re uké ye pepēe ye unsímé n kési céési ríniηe kēmeē. In n la,
 Uléécaā yé tíyese api pimēfine conse api asei ceru ²⁶ api nfasimé
 sone tiki, api kuníri kpēe pi n tí pin kumela wai ripine kēmeē
 lelu.

3

¹ A ceri re itunje pape-pape inyine ye sánti siyáa tərəə kémee. ² PISOI yé masí piməcire lisəne n wéésile, pin siwóó tíkile, pin piməcire taáselē, pin tikókəri má, pin Uléécaā nkópe símisi, ápi yéé pipimare waise, ápi yéé pakare re pi lisəne pi wa, api ye Uléécaā lisəne nnéi háikuse. ³ Piakin yé n taká, ápi usoicə iwe má, pin iwóhó má, pin tikpákára má, api ye piməcire pimúlú pəone api kə lisəne pilaarə. ⁴ Pi yéé picə kəpire le, pi yéé nípá yo-i rinákúise api kə rikókəri ne n fulaalē. Pi yé pilikáipi-káipi kecáá m músu ai tósu Uléécaā kecáá. ⁵ Amá pən pi n yē, pi ye n we yare pi Uléécaā likó pakarelenle, amá api pēe lelee nfatene nnaŋe n te n yulu. A pISOI pē mpuri kaase. ⁶ Pipinyine yee síyú-i léerile api ye pinósi soi kpára pēe méwoo méwoo n wai túi-túise. Mpá yo ke lipinəsi pē api káipinke. ⁷ Pinósi pēe náásile piké céri, amá ápi yé píkaí fe piké aseí ceri. ⁸ Yare ke Yaneesi ne Yampireesi api Moisi rinkápáá mecə ke pISOI pē api aseí kápáálē. PISOI pē kemúnjé ye caailenle. Pi ye pin pi m peenu, pinfatene n n ye tasi. ⁹ Amá pinŋmóópú n n tika tuine. Li yé Yaneesi ne Yampireesi mecə pikepire fénnē, nípá úye uu pincaai ceru.

Lē kai m piŋe re Timotee uké wa

¹⁰ Amá pó ne kə inécélaa ne menéfine ne lē kam piwai n la ne nnéfatenē ne inésuúlu ne nnéla ne inékari ritikile. ¹¹ Pi kə pó wéékusele aa kə menécə iwe le. Pə nyule lē nnéi kam n yé Antiyəsi ne Ikoniyəm ne Lisitiri-pə. Pə iwe iyē kam nfatene ncee kémee n li yenle. Amá Upíima ye innéi kémee né lésele. ¹² Ticuruu pepēe n la piké Kirisi Yeesu ne kefa keŋe ritiki ye piwéékuse yenune. ¹³ Amá pISOI kópe ne pinóome yé mewai kópe-i n ŋmóópúlē. Pi yé picə fóm api kə piməcire fómni. ¹⁴ Amá póóké icélaa kaa n yosí pən ne kefa i tenelē m múlilē n səne. Tipócuruu ye picélaa pepēe pó i n céesi nyule. ¹⁵ Háí ipówá-me kaa Uléécaā ritelé nsímé nyu. N yé fe nn mesəhə pó he áa ne Kirisi Yeesu kefa tene uu ripóyu ləlu. ¹⁶ Uléécaā Nsímé atelé nnéi ye Uléécaā kémee léerile. N ye yoriyele. N ye céesile, n ye usoi akópe nyísele nn kə tíyese usoi uu uakópe nyóonse, nn kə aseí ncee kémee usoi céesi. ¹⁷ Li lē wale re Uléécaā usoi uké ne n səne m pi uké kə ne nípá mewai səne méye mpuri n wai nnya.

4

¹ Kirisi Yeesu ye sántile uké pinyánnyá ne pikpəkpə túhaane. Uyee kə sánti uké iyóopi tone. Ne la ké u ne Uléécaā keyu-i pó símisi re ² a Nléécaasimé riyóó ne ŋmóópú, ncee ye wee n n wee, a n símisi, aa tíyese pISOI piké ŋmurei aa pincaai pi nyíse aa itisi pi kpá, pən pi céesi ne ísuúlu. ³ Kumúnjé kunyine ye sántile ke pISOI ápi yé n la piké icélaa səne kutu ricə, amá pilipəókó kapi yé n tíkile, api lē nnya picélaa kulúí cápine pēe yé lē kapi pikóme n la pi n símisi. ⁴ Api yé aseí kutu picə rikpá. Pi aseí kəpire

τῶνε ἀπὶ πρὲς ἐν ὁμοσήμε νε κутυ ν ἐλῆ. ⁵ Ἀμὰ πρὸς κέ μερὸς κίρε μ μίλιε νήπα γο κέμεε. Ἀ ἴωε ἡμυρεὶ ἀά νε Νσίμῃ Κεκιρε πικῶνύ ν ἡμῶς πύλῃ, ἀα πικεὶ καὶ μ πῖσε ρε Ἰλέεσαα υκεῖκό υκέ wa ν wai νε κῆφα κῆσε.

⁶ Ἀμὰ ἐν νέε, ἰτυγε γε τυλε ρε κέ πανσε ἰνυῶνσεσεε. Ννέκρῳ ἰτυγε γε νυαἡμῆλε. ⁷ Ἀτῶπὶ κεκιρε καμ τῶ, νε τῶλε ἡαὶ νε ἀτῶπὶ κετῶ-πῶ νεν κῶ νφαινε μίλιε. ⁸ Ἀτῶπὶ καμ ν φεριγε ἰηεε γε νέ γεκεἰλενε: ἰηεε ἰγῆε ριγῶς πικῶν κε Ὑπίμαα υυ πῆ κuu ν λῶ μί πανε. Ὑτῦἡαανε κεκιρε, Ὑπίμαα γεε νέ ρι πανε κετῦἡαανῆγαα τυἡέ. Αἰ κῶ νκρῶνὶ νέ ἡμανε καὶ νε πάνε. Ἀμὰ πῆ ννεί πρὲς υμερεεμε μ μέ νε ἴλα γε γενηνε.

Πῶλι νκὸς κίρε κuu Timotee ρινκῶ

⁹ Ἀ ρῖνμῶς πύ ἀα μεκεε νέ λῆρι. ¹⁰ Τεμασι γε νέ ριγῶλε ρε υ κετῆ ντέ λικὸς μεγῶ λα νnya. Ὑ Τεsaloniki τῶμπῶλε. Κῖρεσενσι γε Καλασι ἡαλε, Τῖιτι πῶς Ταlimasi simpῶ. ¹¹ Λυκι μεκιρε γεε κενέμεέ we. Νὸς νε Μαρικι ἀνὶ νσῆ τῖπένεμε, υ γέ καμ υυ Ἰλέεσαα πικεὶ κέμεε ἴσῶνε νέ λῆνι. ¹² Νε Τῖσιικὶ τυνλε Εφεσι-πῶ. ¹³ Πῶν πῖγῆι ν σῶντι, ἀά νε κyunέτῦκanka σαααα καμ Καριπυσι κῆγῶ-ἰ Τυrowaasi-πῶ ν τῖγε νέ πένεμε, ἀα κῶ νε Νλέεσαασίμῃ ἀτελέ νέ πένεμε, ἀί νε τῶςυ ἀσεκῶνε ἀκό.

¹⁴ Ὑγυ καπὶ γε ν σέε ρε Ἀλεκισαντιρι γε μεwai κῶπε νέ πῖνεἰλε. Ὑπίμαα γεε γέ λῆ κuu ννί νέ ν wa υ ἡέελε. ¹⁵ Πῶς τῖκυρυα, ἀ νε μερὸς κίρε υ τῖ, ἀί λῖκα νnya, υ ρῖνμῶς πύλε υυ μμῆ ννεί κари ν σῖμισὶ κῶσε.

¹⁶ Κῆγῶα φοὶ καπὶ νέ ν τῦἡαανε ὑκα ὑυ νέ λῆ, πῖννεί καπὶ κενέπῖρε ἰε. Ἰλέεσαα ὑυ καπε πῖμεwai μῆ πῖ κορί. ¹⁷ Ὑπίμαα γε κενέπῖρε νυερελε υυ ἴναἡε νέ ἡε ἀμ φε ἀμ ὑνσίμῃ γῶς μπυρι σανε πικὸς ννεί ἀπὶ κῶμ, υυ κῶ κῦκῖναά νηῶ-ἰ νέ ἰεσε. ¹⁸ Ὑπίμαα γέ λικῶπε ννεί-ἰ νέ ἰεσε υυ μεγῖκῖγῖκὶ τῖγεσε ἀμ Ἰλέεσαα ἰγῶπῖ-ἰ ἰονι. Ὑμεγῶπῖ μεκέ ν ταῶλῆ νήπα πῖγῆι-πῶ! Ἀμὶ.

Ἰγῶἡαα τῶρῶ

¹⁹ Ἀ Πῖρῖσιλι νε Ἀκῖλασι νέ γῶάσι ἀα κῶ Ὀνεσιφῶ κῆγῶ νέ γῶάσι. ²⁰ Ερασιτι γε Κορέντι-ἰ μέsunλε, ἀμ Τοροφῖμ Μῖλετι-πῶ γῶπῶ ρε ἀί υ ἰάάρῦ νnya. ²¹ Ἀ ρῖνμῶς πύ ἀά weρι νnyῖγε πῖμα κumῦἡέ κυκέ κελene τυ. Επυλυσι νε Πυtensi νε Λῖνυσι νε Κυλοοτῖγα νε πῖμῶρεῶ τῶρῶ ννεί γε πῶ γῶἡααπῶ.

²² Ἰλέεσαα υκέ κῆρῶπῖρε ν we! Ὑπίμαα υκέ ἰπεελέε νό νyῖσε! Ἀμὶ.

Títelē ke Pōoli uu Tiiti n wói

Lelee rítelē ntí kémee ní we

Tiiti ye pēe Kirisi ukó le yee úu Pisuifi mpuri kémee n léeri. U pēe Pōoli ukεicō le. U pēe meγá náásile kumúnē kpe-i kaí pēe Pōoli ne Korēnti pikó icápine kecōpe n caai. Míni kepáapáá ketē kapi ye n sée re Kirēeti-i kuú pēe kumúnē kpe-i ke Pōoli uu rítelē ntí u n wóipō we. Kei kuú pēe Uléecaa icápine yee kei ní we léni, in ne imecire nyóonsente.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Pōoli ye méwee sōne kai m pise re Uléecaa icápine piwéese piké m má Tiiti léise (1:5-16).
2. U kō lē ke u ne písoi anai mpehē mpehē nyee icápine kémee ní we api yé n tone kecáá icélaa u pa: piwéese ne pinósi ne pitisi nanje-nanje ne pilási (2:1-15).
3. Utume Pōoli ye písoi ημόópúselē te piké isoi fale iyē ke Yeesu Kirisi uu Kirisi pikó n he n le (3:1-11).

Iyáhaa

¹ Nē Pōoli, Uléecaa ukεikó ne Yeesu Kirisi utume, née rítelē ntí wólu.

Pi pikei né rimúise re ké pē ke Uléecaa uu n wée piyómeyáhaa tā am kō piróyómeyáhaa aseí pi cereise piké ne kefa tene api nfáa teneciré yénu. ² Mpá yo liké kelene n kóri, Uléecaa ye pēe rinóo yekei re u unfaasone ró hene. Uléecaa úu kō unóome. ³ Ke likumúnē aku n tu, uu n nyíse unsímé kuu né rimúise kémee. Nsímé mmē kam kō nní kónúsēlē yare lē ke Uróyulale Uléecaa uu m pise.

⁴ Tiiti kenépipi sei, nfatene mee ró m pénelē kémee kam títelē ntí pó wóipō. Sáa Uléecaa ne Uróyulale Kirisi Yeesu piké ípēelēe pó nyíse api kō nkíninje pó he.

Pikei pē ke Tiiti uu n wai Kirēeti-pō

⁵ Ne Kirēeti-pō pó týele re a lelee piwai n tiselē pinyóonse tenese aa mpá kuyu kúye-i Uléecaa icápine piwéese tonsente yare kam pó m pise. ⁶ Li pise re Uléecaa icápine uwéese uké usoi uyē kápi ne ncaai níka nyu. Li pise re uké unósi use ula. Li kō pise re usiwā síké nfatene m má, ápi kape kō méwoo méwoo mewai ne si n wóhōsi, ási kape kō iháikuse m má. ⁷ Uléecaa pikei ke uyee Uléecaa icápine kecáá ní pailē uu múílē. Lē nnya kái ne menyíne we re piké ncaai nnyine ukεcáá yé. Ai pise re uké utelewélaa née uké kuwói m má née uké útaniré née uyee mekópe kewóo n wéési. ⁸ Li pise re uké písoi kusáne yósi nsōne uu ye lisōne n wai. Li pise re uké mewéesesōhō m má un aseí tikilē, un Uléecaa tíkilē

ne kefa kese, uu ye ko umecire pitine fe. ⁹ Li pise re uké Uléecaa Nsimé rimúlú yare lē kapi n céesi. Lin lē n wa, u yé fe uu picō céesi ne ase i icélaa. U yé ko fe uu pēpē mekōpe n céesi ncaai pi nyise.

¹⁰ Likumúnjé re pi kulúí wele, aí ne tōsu Pisuiifi pēe Yeesu ncee rintiki kunai kēmeē. Pi pituciré le pēe pīsoi n kīraasente ne piiniricélaa. ¹¹ A pi riséése. Síyō ne siriyu kpáráa kapi cókoi, pin lē kái m pise céesi piké ne mekōpe siwóó n yé nnya. ¹² Piutare use, Kirēeti ukó yēe maa re: Kirēeti pikó ye meséere pinóome le, pi isee kpákpárá le, pi pikánkó le pēe piluke ηmane nfasimé n wai. ¹³ Lē kuu ko nní ní ma ye ase i le. Lē nnya kai pise re a pi cési nsōne piké ne nfatene sōne n yé. ¹⁴ Piké ko Pisuiifi siwómé ne pīsoi pēe ase i kepīre riñtō isé rin-yá nnya. ¹⁵ Píkperinkpēciré ye nnpá yo nyánile re aí mékperinkpe má. Píkperinkpekóó ne pēpēe ápi Uléecaa m pakarelē pōon n nyáni re nnpá yo ye mékperinkpe mále, ke pimesōhō ne pikemúnjé ake mékperinkpe m póriilenle nnya. ¹⁶ Pi símisile yare pi Uléecaa nyule, amá pimewai áme pēe lē nyiselē. Pimewee ye kuní wele, ápi ye picō ne nfasimé ripéne, ápi ye ko pikei sōne pika wa.

2

Icélaa kecire

¹ Amá póké lē kai ne icélaa kecire menyíne ní we céesi. ² A pitisi wéése maa re piké pimēcire tī api isoi sōne m má pin nfasimé sōne má, pin ko keyóme yáási ne kefa kese, pin pisoico nla ne ísuúlu má nsōne.

³ A ko pinósi wéése símisi re piké n sōne yare lē kai m pise re Uléecaa pīsoi piké n sōne. Ápi kape iwóhó m má, ápi kape ko pítaniré. Li pise re piké ye pīsoi nsōne mesōhō rikpá. ⁴ Kei kapi yéé ne pikpérefaa céesi re piké pipila ne pisiwā n la. ⁵ Piké ko ne pi céesi re piké ye pīriyu kecáá musí api ye kelene linyine wai, piké ko isoi sōne m má, piké piyalēkei nsōne n wai pin pipila pakarelē, úka úu kape ne Uléecaa nsímé kecáá nkópe níka ní ma nnya.

⁶ Lē cire, nnpá lin íye n we, a ye pīsoi riñmóópuse re piké ye musí api kelene linyine wai. ⁷ Li pise re pō ticurruu póké mewai sōne n wai pīsoi piké yé. Nnóome rín kape ipócélaa-i n we. Ai kape kecáá kecáá ikó. ⁸ A ye anóo kecire nyee áa kúkeñe ní we rihaa pipóláarō piké ne isei n li kápi kerócaá nkópe níka n yé piké ní male nnya.

⁹ A pilási maa re li pise re piké ye pipikeisaa pakare, pin pimela pi wai nnpá yo kēmeē. Ai pise re piké ye pinkó kési. ¹⁰ Ai ko pise re piké ye pi yáái. Amá li pise re piké ye nnpá píyei piisoi sōne pi nyíse, pin pi tikilē ne kefa kese piké ne nnpá yo-i Uróyulale Uléecaa icélaa riyu waise.

¹¹ Likumúnġe re Uléecaa yee týese ke písoi nnéi api yé te u ípēelée pi nyísele. Kei ke písoi nnéi piyulale api yé fe api léeri. ¹² Uipeelée ye ró nyíse re tóké lēlēe ái Uléecaa ní nyamí ne ketē nté likáipi-káipi kepire ritō ari merócíre ketē kecáá m múlġe tōn aseí tikilē, tōn isoi sōne ke Uléecaa uu ní la le. ¹³ Lē kai m píse re tóké mpōonare keyaa kē m mé ye lē, keyáa kē ke Uróléecaa píima ne Uróyulale, Kirisi Yeesu meyoopi ame nyísenē. ¹⁴ Tó nnya kuu umecire he re uké likópe nnéi anipe-i ró ġmēherēese uu ró pólose umpuri ke uyē uu n te, nké n cáká-cákálē nn kō ne mewai sōne piwai ġmóópulē.

¹⁵ Lē kai m píse re póké céesi ye lē. A ye kéyu kóosi aá ne písoi itisi kpáse aa ye kō pincaai pi nyíse. Kape riyá unyine uké pó lómiise.

3

Uléecaa písoi mēfine

¹ A Uléecaa písoi léise re ái píse re piké kuyu piwéese ne piyōopi pipakare ye. Li píse re piké pi m pakarelē, piké kō mewai sōne piwai ne n ġmóópulē. ² Api kape úka nkópe n símisi, piké isoi niġe-niġe m má, pi ne picō piké meséere n láárúne, api nípa úye ne isoi sōne n le. ³ Tó ticuruu ári pēe nyu karí ne wai. Tō pēe kupakareciré mále, tō pēe ncée pōle. Lirókáipi-káipi ne merópōla ye pēe ilási ró tónselenle tōn tikpákárá ne kufatoi má. Ari pēe nyamí. Tō pēe picō ipuri yulule, pē pin kō irókó yúlu. ⁴ Amá kumúnġe kpe-i ke Uróyulale Uléecaa uu kusoi ró n wa uu kō unla sisoipipi nyíse, ⁵ u ró yóriyele, ái re kari mewai kecire n wa nnya, amá kuu íwe ró n tē nnya. Nfáasōne nnaġe kuú ne míni piwole ritiki uú ne tiróyu lōlu re Nfáasōne nké týese tóké isoi fale yē ari kō mēfine conse. ⁶ Likumúnġe re Uléecaa ye ne Uróyulale Yeesu Kirisi ritikile uú ne Nfáasōne ró he yare u kerócáá n kōonule. ⁷ Uipeelée iké ne tó ripólōse aseí pite Uléecaa keyu-i, ari pēe fe ari nfáa teneciré kari m mé yenu. ⁸ Nsímēsei ye mu. Ne la re a nsímé mmú písímé riġmóópúse, pēpēe ne Uléecaa kēfa n tene piké ne mewai sōne piwai kéyu mahā rísōne. Lēlēe ní nyamí, lin yé kō sisoipipi yoriye ye lē. ⁹ Amá a inírikenene ne pikúlā akēentelé nkó ne pitele ne Moisi isé kecáá pipasaine kaase. Lē nnéi ái ye yoriye, ái kō ríyu ríka má. ¹⁰ A ye ne uyēe Uléecaa icápine-i písoi n cēġse cési yare mēpehē meté. Liute unsá lē memáá n kō, aá ne u tōlu. ¹¹ Ai líka nnya, pō nyule rísōne re usoi un lē n we, li nyíselenle re u ncée kecire pitíki yele, akópe nyē kuu kō n wai an nyíselē te u umecire akópe palenle.

Icélaa tōrō

¹² Nen píyei Aritemasi née Tisiiki kepómee n tumpō, a riġmóópúme aá weri aa Nikopolisi-i né lēeri, likumúnġe re ne

rihó re kei kam nnyiye píima kumúnjé tonene. ¹³ A isé unyuwe Senasi ne Apoloosi kecáá ripáí nsone líka ái kape pi ripáí kumúnjé kpe-i kapi pincee n tósu. ¹⁴ Li pise re pirókó ricurru piké mewai sone piwai pinla ne pinnanje tã, nípá píyei lin ye úye meýíkíyiki rincón, api liute yoriye, ápi kape méwoo n we.

¹⁵ Pẽ nnéi pee kenémee ní we ye piyáhaa nó páaipɔ. A pepe Kirisi ne kefa n tenelẽ pin kɔ pirósáne yáási.

Ulééca uké nónnénéí ípeelé nyíse!

¹² Ne pó u pesepole. Ne u lalɛ yarɛ tinécúruu. ¹³ Né pee n la re ké kumúnjé nkú-i kam nní Nsimé Kεcire nnya akpanii kέmεε ní we kenékúrí u riyá uké né n léni yarɛ kaa yé pee né ní lé mεcɔ. ¹⁴ Amá ám la ké linyine wa lee ái ne pó n sá. Ai pise re ké ne rínanɛ lisone nní pó waise, amá ne la re liké mepóla kέmεé kaá ne wa.

¹⁵ In n la, Onesim ye ne kumúnjé kunyine nkáripí pó ripasale re uké ha peeme noké pee n we ne mpa píyeyi-pɔ. ¹⁶ Úu kɔ neni nkpéni mesame ulási. U ulási fele. U neni umáreɔ lala kεcire le. Meyíkíyiki kam u la. Pó ticurru yé kɔ u n la ai tósu né, te u kesoipipi le un kɔ Upíima kupéneɔ kέmεε upómáreɔ nnya.

¹⁷ In te pɔ né nyáni re ne upósáne le, a kusáne u yási yarɛ tinécúruu kaa yósu. ¹⁸ Mpa un ne pó m púnne née riwóme rinyine kuú ne pó má, a kpisi aa waise re née riwóme tē ne pó má. ¹⁹ Né Pɔli, née rinécúruu rítelé ntí wói: Ne re né pó hééle. Am la ké pó símisi re pó ne kɔ ne né tiwóme mále. Lεlee nní ripócúruu nfaa kaa n yé. ²⁰ Hói unémáreɔ, a Upíima nnya ηmurei aa pikei mpí né wai. A Kirisi kupéneɔ kέmεε rinékínj ninjukuse.

²¹ Ne tálɛ te pó lé kam pó m pise wa nnya kam títelé ntí pó wólu. Ticurru pó wa ai lé tósu. ²² Ne kɔ re a kulee né wéési. Ne tálɛ te Uléεca yé nónéyáhaa kɔ, am ncée yenu am nókenéméé hapɔ.

Iyáhaa tɔrɔ

²³ Tó ne unékεicɔ Epafiraasi, tó kesé Kirisi Yeesu nnya kukpaniilee-i ní we ye pó yáasi. ²⁴ Pinékεicɔ Mariki ne Arisitariki ne Temaasi ne Luki pó ne kɔ pó yáasi.

²⁵ Urópíima Yeesu Kirisi uké ípeeléé nó nyíse.

Títelé kapi Epiireeye n wói

Lelee ritelé ntí kémee ní we

Uyee ritelé ntí n wói ne pē kuu ri n wói nkó nka rín tikeméé we. In n la, li yé Italií ketē-pō kapi ritelé ntí pááime. Pisuífi pee Kirisi pikó m pansé pin kō Nléécaasimé ritelé nyu ke úteléwōle nkó uu ri wōlu. Kirisi pikó pē kuu nní ní wōlu apōō ye caailenle, picō ricuruu pin la piké nfatene kepire ritō. Uyee ritelé ntí ní wói ye ri wōile re uké Kirisi ne umewai pi nyíse uké ne ikari pi rikpáse piké nfatene kéméé tasi. Títelé ntí ye símisi re Yeesu Kirisi yee tíyese ke písoi api Uléécaá céri (1:1-3). Lē nnya ke Yeesu uu mpa yo fe.

Ifaaci iyē mekeriine ye mmé:

1. Kirisi ye mpa yo fele áí kumúnjé má (1:4-10:18): U antepuyé fele áí kumúnjé má (1:1-3) U pilécaatumé fele áí kumúnjé má (1:4-2:18) U pikpure fele áí kumúnjé má (3:1-4:13) Kuu nní Nkóméine Fale kémee Uléécaá usina nnya, u Nkóméine Kpure pisina fele áí kumúnjé má (4:14-7:28) U kō pee mekee Isirayeli pikó inyóōnse fele áí kumúnjé má (8:1-10:18)
2. Li pise re písoi piké nfatene kémee n sōne (10:19-13:25): Úteléwōle ye písoi nmóópúselenle re piké nfatene kéméé n sōne (10:19-39). Pēpē pee Nkóméine Kpure kémee nfatene m má isoi kai nté nyíselē (11). Li pise re písoi piké Yeesu Kirisi inípee n tapaalē (12:1-11). Lē ke písoi api yé n sōne ne lē kapi yé pimécire m múlilē nkó (12:12-13:19). Tinóō sōne pitikise ne iyáhaa (13:20-25).

Uléécaá ye Ukepipi ne ritiki uú ne nsmé písoi símisi

¹ Uléécaá ye pee háí mekee-me ne antepuyé ritikile uú ne méwee mpehē mpehē kémee nsímé pirósáayaha meséere símisi. ² Ukepipi kuu ne siyáa tōrōō nsí kémee ritiki uú ne ró símisi. Uyē kuu kō ne ritiki uú ne mpa yo wai. Lē nnya kuu kō u wée uu mpa yo uanipe-i wai re uké n te. ³ Uléécaá Kepipi kéméé ke Uléécaá meyoōpi ame léemelē lin télu. Kēkee meyíkíyiki lē ke Uléécaá uu ní we nyíselē. Kēkee kensímé mee rínanje m má ne ketē nnéí múlilē mpa yo lin ne meséere we. Kake písoi akópe piheere ní masí, ake péé ha keyómēcaá-pō uyee n-yóōpinanje píima m má kuluke-luke-mē kényukóōtone-i tone.

Uléécaá Kepipi ye pilécaatumé ríyu fele

⁴ Uléécaá Kepipi ye pilécaatumé nnéí ríyu fele. Lē nnya kuu rinyíri tee pinnéí akó meyá n fe ke he. ⁵ Pikecōpe úye kuu ketume maalē te:

Ɔ Kεnépipi lε,
kaí ne není n kpísi, née pó mári? Píkεcεpe úye kuu ketume
símaalē uú ne maa re:

Née yé ha Uusaa

uyē uké kó Kεnépipi? ⁶ Amá kumúnjé kpe-i ke Uléécaa uú pεε
Ukεpipi foí ketē kecáá ní tumme, u pεé maa re:

Piléécaatumε nnéí piké riwula piké ke yáási. ⁷ U pεε
piléécaatumε pó nkó maa re:

Uléécaa ye piléécaatumε pansesele kuyó

uu upikeikó waise yare inalempi. ⁸ Amá u Ukεpipi pó nkó maa
re:

Hóí Uléécaa, tipóyóopitū ne wele ne nípa píyei-pó.

Ɔ asei pansesele kupóyópinaapi.

⁹ Ɔ leleε asei m má lalε, pón mewai kópe kesu.

Hóí Uléécaa, lē nnya ke né Upóléécaa am pó wée

am mpóonare mekpó ripóyu kecáá kóoni *

am kó pipósácó kecεpe pó wée. ¹⁰ Uu kó kpá re:

Pó Upiima, póo hái kékoraane-me ketē wa

aa kó ne apónipe cire keyómecaa yóóni.

¹¹ Lē nnéí ye tenene tóké li paa.

Amá mesére ke póo yé n we.

Ketē ne keyómecaa ye kpurunine kóti-kóti yare melape.

¹² Pó kam aa li pílesi yare kapi ye kutúkanka caacaa m pílesi
meεó.

Pó kam aa pi conse yare kapi ye ketúkanka n conse meεó.

Amá mesére ke póo yé mese mmé n we.

Mpófáa anmē áa yé kutene wa. ¹³ Uléécaatumε úye kecire kuu
ketume maalē te:

A kunéluke-luke-mē kényukótonε-i tonε.

Liké ha ne tu pεé uye-i kam yé pipóláaro kepónyále-i rinwúlase.

¹⁴ Piléécaatumε ye yo lε? Pi ifáa inyine lε yεε Uléécaa
pikεi n wai. U pi tummele re piké pē ayu kai yé ní ló lē.

2

¹ Lē nnya kai pise re tóké meyansei mmē kari n kó ne kutu
n colē, ári kapε ne ncée m pó nnya. ² Nsímé ke Uléécaa uú ne
piléécaatumε nnóo n símisi ye mpikεi wale. Nkó yεε úu kutu n
tirícó née úu m m pakare, ye akpanii nyεε ne u n sá yénle. ³ In
lē, íye kari yé fe ari ηméherεε, in te ári ní-yulalesimé píima mmú

kpísi tóké waise linyine? Upiima ricurruu yεε ní-yulalesimé mmē
písímé kóraane, pepεε n kó un símisi api ró maa re asei ye nye.

⁴ Uléécaa póo kó mewaisaŋa ne mewai píima mpehē mpehē
wapisi uú ne nyíse re lē kapi ní ma ye asei lε. Uu kó Unfaasone
liheεheε pi hōne yare kuu ní la uú ne lē pi símisi.

* 1:9 Luki 7:46

Uyee ye sisoipipi ayu n lo

⁵ Asei kecáá, áí pilécaatumε ke Ulécaá uu ketē keε masi kepire n weme pa re piké kekecáá m paílē. Kensímé kari nní we tōn símisi. ⁶ Amá unyine ye Nlécaasimé kelō kenyine-i maa re: Yo kapi ye sée re usoi póké ne ukecáá n léise?

Yo kapi ye sée re kesoi-pipi póké ne kekecáá m paílē?

⁷ Pō u wale aa tíyese un ituje keru inyine kémee pilécaatumε metene we nkáripí.

Pō ripóyópikōn u rikipisele aa ríyu u waise.

[Pō u tonsese re uké lē kaa n wa kecáá m paílē.]

⁸ Pō mǐpá yo uanipe-i wale.

Ulécaá yé mǐpá yo uanipe-i n wailē, líka mpuri áí kō we kúu uanipe-i m múlē. Mǐpá ne lē, ári kahanε n yē te pi mǐpá yo uanipe-i wa. ⁹ Amá tō nképni yénle re Yeesu ke Ulécaá uu ituje keru inyine kémee n tíyese un pilécaatumε metene we ye nképni riyópikōn tikipile uu kō ríyu yenu, nkpō kuú ne íwe n li uú ne kpi nnya. Kefa ke Ulécaá uú ne u n fénne nnya kuu lē písoi nnéi ríyu kecáá kpu.

¹⁰ Asei kecáá, Ulécaá yee mǐpá yo wa lin uanipe-i we. U kō la re sisoipipi kulúí síké uiyópí kémee lompo. Kai nní re Yeesu yee ye siriyu lō nnya, li ne risá re Ulécaá uké íwe u lukaise uké n nyamí ne kétō-pō uké ne sisoipipi kulúí uiyópí kémee n hapō nnya.

¹¹ Uyē Yeesu yee ye písoi akópe n heere ne pē akópe kuu n heere ye usáa use pikó le. Lē nnya kái ísei u we uké pi sée re upimarecō.

¹² Ticuruu u Ulécaá maa re:

Hóí Ulécaá! Né ripónyíri pinémárecō símisi.

Né piicápine kémee pō pakarente. ¹³ Uu kō pimáa kpá re:

Né Ulécaá ne ritá.

Uu kō kpá re:

Née nkó nté ne siwá sē ke Ulécaá uu né mǐ pa.

¹⁴ Siwá see sisoipipi le ne isoipinε ne mesoinye. Lē nnya ke Yeesu pō kō isoipinε ne mesoinye kpísi uu pimécō umecire pansese kesoi-pipi, uu kpi uú ne unkpō mmē Setani yee nkpō nnahe m múlē tékéé. ¹⁵ Lē kuú ne pepeε pee nkpō iwame nnya piisoi nnéi kémee ilási n tú akpanii tō. ¹⁶ Asei kecáá, áí pilécaatumε kuu pilé ka, amá Apiraham sipirē kuu pilé ka. ¹⁷ Lē nnya kai pise re uké meyíkíyiki ne upimarecō menyine n we. Lē kuu wa uú ne panse Ulécaá usina yee ye íwe n té un kō Ulécaá pikéi ne aseí wai re Ulécaá uké ne písoi akópe n sárei nnya. ¹⁸ Li uricuruu peikele uu íwe le. Lē nnya kuu yé kō fe uu pē kai umecō m peikeε pin íwe le come.

3

Yeesu ye Moisi fele

¹ Lē nnya pinémáreco, n̄ ne Uléecaa yee nó n sée pikó le. Lē nnya, ani Yeesu n nyáni. Uyē kari nyu re utume ne Uléecaa usina. Uyee nfatene nsímé kari n yóólē. ² Pi Moisi kecáá wói re: Moisi ye pee Uléecaa keyo nnéi kémee aseí ute le. Limeco ke Yeesu p̄o k̄o pee Uléecaa kémee aseí ute, uu u pansese usina. ³ Nkó yee k̄eyo m m̄s ye ríyu mále ai k̄eyo k̄e feriyē. Lē nnya ke Yeesu uu ríyu yē ai Moisi rikó feriyē. ⁴ Unyine yee ye k̄eyo m̄. Amá Uléecaa yee ye n̄pá yo m̄. ⁵ Moisi ye pee Uléecaa keyo pikó nnéi kec̄ope ukeikó ne aseí ute le yee yé mm̄ ke Uléecaa uu ní maane kecáá ní símisi. ⁶ Amá Kirisi p̄s ne Kepipi le kee Uléecaa pikó kecáá ní paílē n̄s̄one. Lē kémee kuu aseí ute. T̄o nní lē ukeyo pikó, in te ári iwame má, t̄on k̄o tálē in k̄o ró láárú.

Uléecaa pikó yé kam api wénte

⁷ Lē nnya ke Uléecaa Nfaas̄one n̄ ma re:

N̄on neni keyaa nké urin̄o n k̄o,

⁸ áni kape n̄oanék̄in̄ takaase yare kumún̄jé kpe-i ke n̄opinésáayaha apí pee u n k̄esi api k̄o kucesi kóima-i u peikee meco.

⁹ Likumún̄jé kpe-i ke n̄opinésáayaha api rin̄o né wéesi api kucesi kóima kémee né peikee.

Pin k̄o ne pik̄ei p̄e kam ām̄ē af̄eena kémee n wa yē.

¹⁰ Lē nnya kam̄ p̄é ne kunai kpe pikó w̄oosi am te pi pikemún̄jé kémee p̄olule, apí nnéc̄ee nyu.

¹¹ Kei kai kuw̄oi né wa am wéeri re aseí kecáá, apí p̄ikai kewénte k̄e kam n yekeilē kémee lonine.

¹² Lē nnya, ani n̄omenéc̄ire t̄i, pimáreco, ái kape wa re nó unyine ye rik̄in̄ k̄ope má úu ye k̄o Uléecaa pakare, ai tíyese uú ne Uléecaa yee nfáa n te kepire t̄o. ¹³ Lē nnya, ani ikari n kp̄ariisene n̄pá keyáa k̄eyē kapi yé n fe api séi re: Neni kekó, ak̄ope áa kape ne n̄okenéc̄ope úka rint̄ik̄í urikin̄ tiké tákasi nnya. ¹⁴ Asei kecáá, in te t̄o nfatene kari hái kékoraane-me m má n̄s̄one múílē ne keyáa t̄or̄o-p̄o, t̄o ne Kirisi ye pee lē p̄enelenle t̄on ne we.

¹⁵ Li w̄oalalē te:

N̄on neni keyaa nké urin̄o n k̄o, áni kape n̄oanék̄in̄ takaase yare kumún̄jé kpe-i ke n̄opinésáayaha apí pee u n k̄esi api kucesi kóima-i u peikee meco. ¹⁶ Píye pee Uléecaa rin̄o k̄o apí k̄o pee rin̄o u wéesi? Píye pic̄o, insá p̄e nnéi ke Moisi uú ne Esipiti ket̄e-p̄o n léeme? ¹⁷ Píye ke Uléecaa uú ne w̄oosi ām̄ē af̄eena? Píye pic̄o, insá pep̄ee ak̄ope n wa apí kucesi kóima-i kp̄ín̄i? ¹⁸ Píye kuú ne wéeri re: Asei kecáá, apí p̄ikai kewénte k̄e kam n yekeilē kémee lonine? Píye pic̄o, insá pep̄ee kupakareciré u n nyíse. ¹⁹ Lē nnya, t̄o yē te nfatene k̄api m má nnya k̄api fe piké kewénte ke-i lomp̄o.

4

¹ Uléecaa ye piyekei masile re u ye tíyese ari kewénte kē kuu ró n yekeilē kēmee lompō. Lē nnya, aní nómenécíre tí r̄sone, ái kapē wa re li nó unyine púnēise uu pilompō p̄one. ² Pi Nsímé Kēcire ró símisile yarē kapí p̄ee pirókpurē n símisi mecō. Amá nsímé mmē kapí n kō r̄n líka pi yoriye. P̄epe p̄ee n n kō ápi ne kefa n tene. ³ Tó mpí t̄ō nni ne nsímé mmē kefa n tene, t̄ó ne kewénte kē kēmee lonine. Uléecaa ye kekecáá ma re:

Li kuwóí né wale am wéeri re aseí kecáá,
 ápi píkaí kewénte kē kam n yekeilē kēmee lonine. Uléecaa pikei
 ye kō p̄ee háí ketē kekoraane-me tenelenle uu kō p̄é ne lē
 male. ⁴ U kelō Nléecaasimé kēmee keyáa séíi-séíi nkó ma re:

Ke Uléecaa uu upikei nnéi m̄ masí,
 uu p̄ee keyáa séíi-séíi tunjé wénte. ⁵ Li kō kelō ke-i wólaalē te:
 Asei kecáá, ápi píkaí kewénte kē kam n yekeilē kēmee lonine.

⁶ P̄epe p̄ee mefoí Nsímé Kēcire n kō ápi ne kefa n tene.
 Lē nnya kápi kewénte ke Uléecaa uu n yekeilē kēmee
 lompō. Picō yé nkp̄eni fe api kekemee lompō. ⁷ Lē nnya ke
 Uléecaa uu kō keyáa féé piyekei rikpá uu ke séi re “Neni”.
 K̄epire-pō kuu p̄ee limemáá ne Tafiti ritiki uú ne male yarē
 kari kelō pikóme m̄ masí re:

N̄on neni keyaa nké Uléecaa rinō n kō,
 áni kapē n̄oanékin̄ takaase.

⁸ Asei kecáá, Yosuwee un p̄é ne kewénte ke-i pisoí n lompō,
 Uléecaa úu yé p̄ee kō keyáa féé kecō nsímé n símisi. ⁹ Lē nnya,
 kewénte kenyine ye wele ke Uléecaa pikó ápi n yénune yarē ke
 Uléecaa uu keyáa séíi-séíi ketúnjé n wénte mecō. ¹⁰ Nkó yee
 kewénte ke-i n lompō ye wéntene. U yé kam uu wénte yarē
 ke Uléecaa uu n wénte mecō. ¹¹ Lē nnya, t̄oké ne kewénte ke-
 i pilone n yōne. Ari kapē tíye tó unyine uké kupakarecírē kp̄ē
 kucō nnya loó.

¹² Uléecaa rinō ye nfáa mále tin kō pikei wai. Ti láárúle ai
 meyele meté ritéhe t̄osu. Ti ye usoi lonle ne uisoi nnéi kemee-pō,
 ari mpá yo kóolene, ari kō akōhō sitanene ne amekp̄éré kóolene.
 Ti ye kō usoi mela ne usimúnjé c̄erile ari kóolene. ¹³ Líka mpuri
 áí ketē kecáá we ke Uléecaa úu n nyáni. Mpá yo ye ukeyu-i
 yánaalenle lin nyáni cáí. Uyē kai pise re t̄oké ntónéí, lē kari n
 wa keē.

Yeesu yee Uléecaa usina

¹⁴ Tō Uléecaa usina mále. Uyee nní Uléecaa K̄epipi Yeesu.
 Uyee Uléecaa kekúrí ha. Lē nnya, t̄oké lē karí ne nní kefa u n
 tenelē r̄sone m̄ múílē. ¹⁵ Uléecaa usina uyē kari m̄ má úu usina
 yee úu yé n fe uké tirónárei kēmee ró lē. Amá li menínje mpá yo
 kēmee merócō u peikele, uyē úu p̄ee akópe áka wa. ¹⁶ Lē nnya,

li pise re tóké kefa keese ne Ulééca riyōōpitū tikō. Kei kuu yé íwe ró tē uu kō ípēelée ró nyíse uu pēe kumúnjé kpe-i kaí ne n sá ró comē.

5

¹ Sisoipipi kecōpe kapi ye nḡpá Ulééca usina úye wée api pikei u pa re uké písoi lihēēhē Ulééca m pasii un kō piayu kecáá ne inyóōnse wai re Ulééca uké piakópe pi sárēi. ² Uricuruu ye kō urinarei cire mále. Lē nnya, u yé fe uu pinyuweciré ne pepēe ye m púnne nkó kóm. ³ Ke uricuruu uu nní rinárei m má nnya kai pise re uké ye uakópe kecáá inyóōnse wa uu kō umpuri pikó akó kecáá wai. ⁴ Úka úu ye umecire ríyu tē waise. Amá Ulééca ye ye usoi sée yare kuu Arō n sée mecō.

⁵ Limēcō, ái Kirisi ye ye umecire ríyu waise uké Ulééca usina. Amá Ulééca ye kumúnjé kunyine-i u maa re:

Póō Kenépipi.

Kaí ne neni rimpá, née upósáa. ⁶ U kō kelō kecō maa re:

Pō Melikisetēeki mecō usína le nḡpá píyēi.

⁷ Ke Kirisi uú pēe ketē nké kecáá ní we, u ye pēe sipupēila ne ménini ne Ulééca yáasile. U pēe Ulééca ne ténile re uyēe yé fe uu nkpō kēmēe u lese. Kuu aseí ne Ulééca n tíkile nnya, Ulééca pōō kō ne kutu u cō. ⁸ Mḡpá kuu nní Ulééca Kepipi, íwe kuu n li ye ye tíyese kuu ipakare ceri. ⁹ Ulééca ye tíyesele uú n nyamí ne kēto-pō. Lē nnya kuú ne pē nnéi pēe ne kefa u n tenelē piyóriye teneciré ka. ¹⁰ Ulééca ye u wée re uké usína Melikisetēeki mecō.

Písoi piké pimēcire tí, ápi kape nfatene kapi m má fóm

¹¹ Tō likecáá nsímé kulúí mále tóké male. Káni ye mekēe n kō nnya, li ne ró páápúle re tóké liasei nó símisi. ¹² Kei kai nní ní tu, li pēé we yare nóké pēe nkpéni picélaa. Amá li kō pēe hái ne nkpéni-me písele re piké Nléécaasímé kekoraane-me picélaa nó rikpáme. Lē nnya, mēpe kai pise re nóké nyē, ái nkpáni iluke mule-mule kani yé li. ¹³ Nkó ye mēpe n nyeni ye kewá le. Úu kahanē mēwéésēyu mē kēmēe kapi ye lisōne ne líkópe n céri n kō. ¹⁴ Iluke mule-mule ke piwéése pōō ye li. Pē ne menyuwe mále, pin kō lisōne ne líkópe picere kēmēe pelaalē nísone.

6

¹ Lē nnya, tóké Kirisi kecáá icélaa ne kényu n sí, ári kape ikekoraane ke-i ḡmane n we. Tóké icélaa yōsí yare pepēe nfatene kēmēe m pelaalē. Ari la tóké kō kékoraane icélaa kēmēe n we yare nní mēwai mēe áme líka n yóriye piyá ne Ulééca kefa pitene nsímé ² ne píniwolē mpehē mpehē kulúí nsímé ne písoi kecáá anípe pilaa ne pikpōkpō meyíse ne ketúhaaneyaa tōrō kecáá nsímé. ³ Tóké ne kényu n sí. Ulééca un ncée n he, lē kari sónti tóké wa. ⁴ Pinyine ye wele ke Ulééca metéi ame rinkpáii, api

ihεε yeε keyómεcaα-pα n léeri lélé, Nfáasone nn kα pikεmεé we api kα ne piisoι kpure kέmεε pεεpα. ⁵ Pi kα pεε picére masile re Uléεcaα nsímé ye láárúle, api kα kom te keté fale keε n weme ye rínaηε mále. ⁶ Mpá ne lē, api pεε kα Uléεcaα fómni. Lipite pē ápi ye fe piké piakópe kepire pítα rikpá piké isoi conse. Liriyíkí re pi Uléεcaα Kepipi kunapéékα kεcáá pikarii kpálenle pin kα pisoι keyu-i keriyu kopu.

⁷ Asei kεcáá, ikónε in kεcαre kenyine kέmεé n cuunkεε, iluke in rísone n wa, li ye pē nnya kapi ke n lum kuláa wale. Uléεcaα yèè ke rikpále. ⁸ Amá in te sinípeleépi ne mεwéé mεε kei le, áke pεε líka yoriye, Uléεcaα yé anó ke wa, api pεε mεse nna ke sé. ⁹ Pinésáne lala kεcire, mpá kari nní n símisi, tα tálē te ncée sone mme-i ke Uléεcaα uu yé nánéyu n lα kani tikilē. ¹⁰ Uléεcaα ye aseī tikilenle un ne túhaane. Uu nómenéwai sone paleine. Uu kα paleine re nα ríla u nyíse ani ríla mmē ne tiki aní ne upikó léni. Nα kα ne wele nαn pi léni. ¹¹ Tα la re mpá nó úye uké lē n ηmóópulé hái ne kέtα-pα, nαké ne lē nnéi kani m mé n yé nnya. ¹² Ari la nαké siká m má, amá ani pepεε Uléεcaα ne kefa n tene pin ne piripα we mεcα n we. Pepεε ye lē ke Uléεcaα uu ne pi m mé uké pi he yē.

Tinó ke Uléεcaα uu n yekei ári méwoo waine

¹³ Ke Uléεcaα uu Apiraham tinó n yekei, u pεε wéerile. Líka ái we leε u n fe kuu yé re u yé lirinyiri séε uú ne wéeri. Lē nnya kuú pεε mεse urinyiri cire séε uú ne wéeri. ¹⁴ U pεε re: Asei kεcáá, né meyá kunípe pα múlukuse, am kα pipópírē kulúi waise. ¹⁵ Apiraham uu mεsei ne uripα n we un lē ke Uléεcaα uu n yekei re u yé u wa mé uú ha ne li ye nu. ¹⁶ Usoi yèè leleε u n fe rinyiri séεle uú ne wéeri ai nyíse re aseī kuu símisi, ncée rín we re piké u kesi. ¹⁷ Uléεcaα ye pεε lalε uké pepεε urinα kuu n yekei m mé rísone nyíse re urinα kuu m ma ári kuonse we. Lē nnya kuu rinα yekei uu kα wéeri uu rikεcáá kpápα. ¹⁸ Mεwai mē keté áme kuonse we. Uléεcaα úu yé fe uké mekemεε nnóme wa. Lē ne tó mpí tα nní ukεmεε kepéké n yé meyá ikari kpáselenle tαn ne rinα kuu n yekei mé. ¹⁹ Lē kari n tálē tαn ne mé ke ntófáa n n ne saulē tαn ne we. Kesáu keε páápúle yare kúninoi kesau keε ku m múlilē kun ne rísone nyenu. Kesáu keε kenírípi kapi kelθ sone ne kelθ sone riyíkí kεcαpe rinkéne lurile ake léepα. ²⁰ Kei ke Yeesu uú ne kekpeē tó wa uu tó nnya mefoi lompα uu pεε Melikisetεeki mεcα panse mpá píyei Uléεcaα usina.

7

Melikisetεeki ye uyóopi le un kα Uléεcaα inyóonse uwai

¹ Melikiseteeeki uyee pee Salem uyooɔpi le un ko Uléécaá yee nɔ́pá yo kecáá n tũ inyóɔnse wai. Ke Apiraham uu piyóɔpi piferiye ní masí un kulu, Melikiseteeeki ye ne u risánele uu rinóɔ sone u tikise. ² Apiraham uu pee lē nnéi kuu m má curii awélé kefi, uu kuwélé kuse u pa. Melikiseteeeki aseí nyee nsímései uyooɔpi. U ko pee Salem uyooɔpi le. Liasei re nkíhɔnɔnɔ uyooɔpi. ³ Uu ne usáá, úu ne úni, úu ko kumáre kúka kémee léeri. Api ríka ukemareyaa née unkpó nkó ríka símisi. Uléécaá Kepipi meco kuú we. Uléécaá inyóɔnse uwai lo nɔ́pá píyeyi-pó.

⁴ Ani yē te úu kusa ríyu má! Uyē ke urókpure Apiraham uu lē nnéi kuu atopi kémee n kpíikee curii awélé kefi, uu kuwélé kuse u pa. ⁵ Isé ye ncée hele re Lefi kumare pikó pee Uléécaá inyóɔnse n wai piké ye Isirayeli pikó picó pise piké pilikó nnéi curii awélé kefi, api kuse pi pa. Pipiyuco kapi lē wai, pin ko ne kesé Apiraham sipirē. ⁶ Melikiseteeeki uyē úu ko pee Lefi kumare ukó, amá Apiraham ye pee ulikó nnéi curii awélé kefi, Melikiseteeeki uu kuse kpísi uu ko pee Apiraham ke Uléécaá uu anóɔ n yekei re u yé linyine u wa, rinóɔ sone tikise. ⁷ Ai céreise re nɔ́pá úye ye nyule re uwéése yee ye usínsá rinóɔ sone ritikise. ⁸ Lefi sipirē see ye awélé kefi kémee kuse n kpísi pó ne sisoipipi le see ye n kpu. Amá Uléécaá Nsímé atelé ye maa re Melikiseteeeki pó ne usoi le yee úu ye n kpu. ⁹ Lefi sipirē ke Isirayeli pikó api ye neni nní nɔ́pá yo curii awélé kefi, asi kuwélé kuse kpísi. Lē nnya, pi yé fe apí maa re Lefi pó ne ko pee Apiraham ne ritikile uú ne ulikó curii awélé kefi, uu kuse pa. ¹⁰ Mpá kápi pee kahane nní Lefi m mári, u pee Apiraham menyé kémee wele, Apiraham ne Melikiseteeeki apí ne sáne.

¹¹ Uléécaá ye pee Lefi sipirē isína tonsele uu kei ne Isirayeli pikó isé pa, uu pi kúrúrusé. In pee re Lefi sipirē sē ye pee isína tone lin nyaní ne kété-pó, ái yé pee wa re usína féé uké Melikiseteeeki isina icó tone. Aró isina metone meco mee yé péé ne risá. ¹² Pi ye pin kumáre féé kunyine-i usína n tí, li pise re isé póóké ko conse. ¹³ Asei kecáá, uyē ke nsímé mmú nń ne nté ní máne ye mpuri féé ukó le. Mpuri mmē ukó úka úu píkaí isína tonelē uké kényóɔnse kémee pikei wa. ¹⁴ Yuta pikó mpuri kéméé kapi Urópíima mari. Mpá úye ye lē nyule. Ke Moisi uú pee pepere ye Uléécaá inyóɔnse n wa nsímé n símisi, úu pee pimpuri kéméé pepere ye inyóɔnse n wa nkó ríka ma.

Usína yee Melikiseteeeki meco ní we

¹⁵ Tó nkpéni nsímé mmē kapi ní ma aseí n̄sone konle re usína yee Melikiseteeeki meco ní we ye leemele. ¹⁶ Ai isé ke písoi api n wa yee ncée u he re uké isína tone. Amá nfáa mee rín ye píkaí n nyere nnaɔe kuú ne isína tone. ¹⁷ Li Nléécaasímé kémee ukécáá wólaalē te:

Pɔ nɔ́pá p̄iyeyi-pɔ Melikiseteeeki meɔɔ usína ɛ. ¹⁸ Isé foí ñi p̄é nyam̄ ne iketɔ-pɔ, ñi kɔ líka yoriye. L̄ɛ nnya kapi i kpu. ¹⁹ Asei kecáá, Moisi isé ñi fe iké Uléécaá inipee-i linyine sɔnukuse ne liketɔ-pɔ. Amá tɔ nkp̄eni ncée sɔne kari yé ne n tál̄ɛ yenle. Ncée sɔne mm̄ɛ ye kɔ t̄iyesele arí ne meýá Uléécaá kɔ.

²⁰ Limemáá, Yeesu isina ye kɔ ne impeh̄ɛ ɛ. Uléécaá yee símisi uu wéeri kuú ne isína tone. Ai pisína picɔ k̄émee l̄ɛ wa. ²¹ Amá Uléécaá ye Yeesu k̄émee símisile uu wéeri, uu u maá re: Up̄iima úu rinóɔ t̄ɛ mékenɛ má.

Pɔ nɔ́pá p̄iyeyi-pɔ usína ɛ. ²² L̄ɛ nnya ke Yeesu uu pansɛ nkóm̄ine fale mee nfoí n fe umúl̄ɛ.

²³ Ai kɔ yá, pisína picɔ p̄ɔ ne p̄ee kulúí wele re nkp̄ɔ ñn yé t̄iye piké meséɛ isína n t̄ú nnya. ²⁴ Amá Yeesu p̄ɔ ne meséɛ wele. L̄ɛ nnya, isína kuu n t̄ú ñi unyine ucɔ kúpa we. ²⁵ L̄ɛ nnya kuu yé fe uu pep̄ee ye ne u rintíki apí ne Uléécaá k̄émee sí ayu meýíkíyiki l̄olu. Kuu nní meséɛ nfáa m má nnya, u yé fe uu pikécáá Uléécaá n welu.

²⁶ Usína uȳɛ mpuri kaí ne sá re tóké m má, úu mékperinkpe p̄óriil̄ɛ, úu ncaai ñka wa, úu akópe áka wa, u ne pikópekɔ́ apí líka p̄enel̄ɛ. Uléécaá ye ketone cáca k̄ee sicɔ n fe kecáá u t̄onsele. ²⁷ Ai pise re uȳɛ uké ye pisína picɔ meɔɔ nɔ́pá keyáa k̄eye uakópe cire kecáá inyóɔnse wa uu p̄ee l̄ɛ memáá kuyu pikó akó kecáá wai. Mecíren̄ɛ kuu inyóɔnse iȳɛ wa uu másu, p̄é uye-i kuú p̄ee umecire n kp̄isi uu pisoí akópe nnya he. ²⁸ P̄ɛ ke Moisi isé ñi isína n tónse ye p̄ee pisoí picɔ meɔɔ ntóh̄o mále. Amá rinóɔ t̄ɛ ke Uléécaá uu isé iȳɛ kep̄ire ní ma uu wéeri ye Ukep̄ipi k̄ee ní nyam̄ ne k̄étɔ-pɔ isína t̄onsele hái ne nɔ́pá p̄iyeyi-pɔ.

8

Yeesu yee Uróléécaá usina

¹ Nsímé mm̄ɛ kari pisímé ní la kefirírí ye nkp̄eni nké: Tɔ Usína mále yee keyóm̄ecaá-pɔ Uléécaá yee ñnanɛ nnéi n te riyɔɔpitú kuluke-luke-m̄é k̄eyukóɔtone-i n t̄ú. ² Uyee kunyóɔnsecánj̄í k̄éméé kelɔ sɔne riyíkí-i isína pikei wai. Ai kesoi pipi k̄ee kucánj̄í kp̄ɛ wa, amá kucánj̄í yíkíyiki ye ku ke Up̄iima uu n wa.

³ Asei kecáá, nɔ́pá usína úye pikei p̄ee uké ye lih̄eeheɛ ne l̄ɛ kapí ne n nyóɔnse Uléécaá pa. L̄ɛ nnya kai pise re Yeesu p̄óoké kɔ linyine ne hapɔ uké he. ⁴ Un p̄ee ket̄ɛ nté n we, úu yé p̄ee fe ricuruu uké isína tone. Pisoí p̄ee isé kecáá isína pikei n wai ye piwée máálenle. ⁵ Pikei p̄ɛ kapi kei n wai ye lelee keyóm̄ecaá-pɔ meýíkíyiki ní we iȳiraane ɛ lin kɔ likum̄írí. Pi waille yare p̄é uye-i ke Uléécaá uu p̄ee Moisi n nyíse l̄ɛ kuu yé kucánj̄í n wa meɔɔ. U p̄ee u maá re:

A ripaí, aa pikei pē wai yare kam nní riyópe kecáá pó n nyíse meɔ. ⁶ Amá Yeesu isina kuu n tū ye ketē kecáá pikó ikó fele. Uyee tíyeselē ke Uléecaa uú ne nkóméine yíkíyiki pisoí sée un kə pikeɔpe nsímé nyóonse. Lē ke Uléecaa uu n yekei re uké nkóméine mmē keɔpe wa ye fele.

⁷ Asei kecáá, nkóméine foí nn pēé n nyamí ne kété-pə, áí yé pēe nkpáni pise re piké kə melírū pikóméine rikpá. ⁸ Uléecaa ye pēé ne upikó césile kuú ne maa re:

Né Upíima, ne maa re siyáa ye weme,
kam yé ne nkóméine fale ne Isirayeli pikó
ne Yuta pikó n sée.

⁹ Nkóméine mmē rín wene yare mmē kamí ne pipisaa n sée keyáa kē kam kunípe pi n tí amí ne Esipiti keteni-i pi lese. Upíima uu kə kpá re:

Ke piricuruu ápi n fe piké nkóméine mmē kecáá rí sónne nnya
ke né am kə ne kutu pi ricə.

¹⁰ Ani nyánii, nkóméine mmē kamí ne Isirayeli pikó n séine siyáa sē kepíre ye mmú:

Né inésé pikemúnjé kémee wa,
am kə pisifa kémee i wəlu.

Am pēe piuleecaa,
api pēe pansé pinékó.

¹¹ Piuka úu yé pēe uuyucə céési.

Piuka úu yé kə uumareɔ símisi re:

A Upíima ceri!

Asei kecáá, pinnéí yé né céri.

Kai n kpísi pikeɔpe kewá sínsápi háí ne uwéése kéméé-pə.

¹² Liriyíkí re ne sóntile ké pincaai pi sárei,

ám yé kə lē kapí ne né m púnne léisente.

¹³ Ke Uléecaa uu nní nkóméine mmú n sée re nfále, li nyíse re nfoí mmē ne pikpurū masile. Yo in n kpurū, linkó nn n tene, li wele lin tósu.

9

Ketē nté ne keyómecaa-pə piyomeyáhaa

¹ Nkóméine foí pó ne kə pēe inyékii mále kapi ye n wa apí ne ketē nté Uléecaa Keyə kémee u yáási. ² Pi pēe kunyóonsecañí kariile api ku kéne meté. Kelō foí kapi ye sée re kelō sone. Kei ke sífiráa ketəsi ne kutaapili ne akpónó kapi Uléecaa n he aá we. ³ Kenírípi lírū kepíre ke kelō keɔ aké we api ye kē séi re kelō sone riyíkí. ⁴ Kei ke wura ketunipi ke-i kapi ye tulaali n ηmaasi aké pēé we ne nkóméine kutakai kpe kunnéí wura m póriilē. Kukeméé ke wura kulū kunyine akú pēé we. Arəo kunaapi kpe pēe n felesí ne nkóméine akpáncúkú ye kə pēe kpē kéméé wele. Nkóméine aṅə nyee pēe akpáncúkú nyē kecáá

wólaalē. ⁵ Nkómēine kutakai kpē kecáa kapi piléécaatume pē ye m' merí amíri serí api nyeresē, lin nyíselē tē kei ke Ulééca uú we. Piamérí amíri ye pē kutákai iwúkí yárilēnle. Ai nkpéni kari yé mmē símisi ne nketō-pō.

⁶ Kapi lē n'pá yo n nyóonsente api yikikee, pēpē ye Ulééca inyóonse n wa api ye pē n'pá keyáa kéye kunyóonseacání kelō foí kēmee lompo api inyóonse wai. ⁷ Amá Ulééca Usina mecire yē ye kuñmē kēmee mese kóló kelō lírú kēmee lompo uu inyóonse wai. Isee kuú ne uricuruu akópe kecáa n nyóonse menye ne iyē kuú ne kuyu pikó akópe kapi n wa ápi la kecáa n nyóonse menye kuu ye ne kei lompo. ⁸ Lē ke Nfáasone n'í ne nyíse re ke kunyóonseacání kelō foí ake kō ne n'í piwée n kpálē nnya, úka úu yé fe uké kelō sone riyíki-i lompo. ⁹ Kumúnjé nkú kēmeé kari n'í n'í we kumíri kai lē nyíse. Liasei re lihēhē kapi Ulééca m pásii ne isee kapi ne n nyóonsente ái ye fe liké pēpē lē n wai simúnjé kēmee nyíse re pi Ulééca inipēe-i nyamle ne kētō-pō. ¹⁰ Lē nnéi ye sisoipipi ricuruu isé le yē iluke ne píta ne piniwole ke usoi uu ye ne uakópe n hēere kēmee n'í we. Isé iyē pē n'nanje mále hái ne kumúnjé kpēi-pō ke Ulééca uu n'pá yo n conse.

¹¹ Amá Kirisi p'ó ne Ulééca Usina le yē n'í ka uké memá mee n weme r'ó nyíse. U kunyóonseacání kunyine kēmee lompo ke kpēe ríyu píima m má kun kō nyaní ne kuketō-pō. Ai p'isoí pē ku karií. Lēle re áku ketē nté kukó. ¹² Mecireníne ke Kirisi uu kelō sone riyíki-i lompo. Ai apoila ne ináa menye kuú ne lompo, amá uricuruu menye kuu he uú ne hái ne n'pá píyei-pō tiróyu lólu. ¹³ Pi ye apoila ne anáala menye kpísile apí ne kunáayaha kapi n tóroise nfurō péne apí ne usoi yē mékperinkpe m p'óriilē nínesi, uipíne ii funi. ¹⁴ In mesei lē, Kirisi menye p'ó ye n'nanje máne ai lē t'osu. Nfáa teneciré mee tíyese kuu umecire kpísi uu Ulééca he yare inyóonseese yē ii ncaai n'ka m p'óriilē. Inyóonse iyē sirómúnjé kópe hēerele t'oké ne Ulééca yē ye nfáa n he pikei n wai.

¹⁵ Lē nnya, Kirisi yē we un Ulééca ne sisoipipi kecōpe nkómēine fale wai. Pisíményóonse pē nnya ke sisoipipi sē ke Ulééca uu n sée asi yé keyómēca-pō nfaa yē. Kirisi ye sisoipipi akópe kasi nkómēine foí kēmee n wa nnya kpule uú ne akpanii kasi yé pē sikupakarēciré nnya n yé kēmee si lese.

¹⁶ Usoi un n la piké umekpō-maá linyine wa, li pise re piké yé tē u pikpō masile api kelene li wai. Piké kelene rítelē tē n wúkule, li pise re piké nyíse re uyē ri n w'oi ye pikpō masile. ¹⁷ Uyē rin'ó n yekei un nfáa m má, usoi úu yé fe uké urin'ó tē ne pikei wa. Umekpō-maá nmanē ke urin'ó ari yé pikei wa. ¹⁸ Lē nnya kapi isee kpu apí ne nyóonse api ménye k'ōni nkómēine foí ke Ulééca uú ne p'isoí n sée nn kelene koraane. ¹⁹ Moisi ye pē likumúnjé kpē-i n'pá isé íye kéenle p'isoí nnéi keyu-i yare

kai rítelē kέμεε n wólaalē. Uu pεε limemáá ináa menyε ne ipoi menyε kpisi uú ne míni cóhane uu kó mήμη weé ne kehíhípi kē kapi ye n sée re isōpi kpisi uú ne isé ritelē tē kecáá ne sisoipipi kecáá mepει. ²⁰ Uu pεε re: Mένυε mmé μεε yé nyíσε re Uléεcaá ye ne nkómειne nó séele re nóké n titiki. ²¹ Uu kó limεcō kunyóonsecánjǐ ne ilū iyē nnéi kapi ye ne kenyóonse-i pikει n wa kecáá mένυε mepει. ²² Li isé kέμεé we re mένυε kapi ye ne likei meγā hεere cáká-cáká. Mένυε mensá akópe nnya n kōonu, áa ye kusárei wa.

Kirisi menyε ye akópe hεere

²³ Lē kai pise re piké lelee keyómεcaá-pō likó kumíri n nyíselē hεere. Amá li kó pise re piké keyómεcaá-pō likó ricuruu pǒ kó ne inyóonse yeε nśone n fe hεere. ²⁴ Lē nnya, ái kunyóonsecánjǐ ke pisoι api n karií kέμεé ke Kirisi uu lompō. Ku keyómεcaá-pō kukó kuyíraane-yíraane le. Amá keyómεcaá ricuruu kέμεé kuu lompō re uké Uléεcaá keyu-i tś nnya nyere liké ró lē. ²⁵ Uu kei lompō re uké umεcire kpisi uké ne nnó kulú nyóonse yare ke Uléεcaá usina uu ye mpá kuηmē kúye ne isee menyε n lompō mεcō. ²⁶ In pεε lē n we, hái ke Uléεcaá uú ne ketē ne keyóme n wa, li yé pεε pise re Kirisi uké íwe li nnó kulú. Amá mese kóló kuu nfáani ketē nké-i léeme, uu umεcire kpisi uú ne mecíreníηe nyóonse uú ne akópe lese. ²⁷ Mecíreníηe ke usoi uu má re uké kpu, Uléεcaá uu pεε limemáá ne u túhaane. ²⁸ Limεcō ke Kirisi uu umεcire kpisi uu mecíreníηe he apí ne pisoι kulú akópe kecáá u nyóonse. Amá u ha melírū pεerile, ái pεε akópe pilese nnya. U ha pεerile uké pεpεe u m mé ayu lo.

10

¹ Asei kecáá, lisone lee kepire n weme kumíri ke isé ii lése ii nyíσε, ái lircuruu kii nyíselē. Lē nnya, mpá liké íye wa, íi yé fe iké mpá píyei inyóonse ise iyē kapi mpá kuηmē kúye meséρε n wai ne tíyεσε pεpεe lē Uléεcaá n yáási piké n nyamí ne kétō-pō. ² In pεε lē, ái yé pεε nní n we pin inyóonse iyē piwai tíyεε? Li yé pεε nní n wele pεpεe inyóonse iyē n wai pin mecíreníηe písōnaa masí, akópe áa yé pεε pikemúnjé-i pi pekεsi. ³ Amá inyóonse iyεe meníηe pisoι akópe mpá kuηmē kúye pi léisente. ⁴ Li we re anáala menyε ne apoila menyε áme yé fe meké akópe hεere.

⁵ Lē nnya ke Kirisi uu ketē kecáá ka uu Uléεcaá maa re: Aa inyóonse née lihεehεe la.

Amá ipiηe kaa né mǒ.

⁶ Ai isee kapi n tóroise múkú-múkú née inyóonse kapi ye n wa apí ne usoi akópe u sárei kaá yǒsí.

⁷ Kei kam pεé maa re: Néε nkó. Ne sónεpλε, Uléεcaá,

ké μερόλα wa yare lē kapi Isé ritelé kέμεε κενέκάά n wóí μεεε.
⁸ Kirisi ye nté málε κelenε re:

Aa inyóonse née lihεεheε la, áa kó ημurei póké inyóonse kapi ye n wa apí ne usoi akópe sárei yósi, in kó ne isé κεκάά kapi lē wa. ⁹ Uu kó kpá re: Ne sónepole ké μερόλα wa. Inyóonse kpure kuu lē kpu uu iféé kpísi uu iripóhó wai. ¹⁰ Uléécaá mela mē ke Yeesu Kirisi uu n wa uu umεcireε kpísi uu ne μεcίrenίηε nyóonse nnya kari akópe kέμεε le.

¹¹ Mpá Uléécaá inyóonse uwai úye yèè nípá κeweεsi kέye ukekei kέμεε n wele un upikei wai, un meséreε inyóonse ise iyē wai, liinyóonse iyē ii ye kó píkaí fe iké akópe lese. ¹² Amá ke Kirisi póo μεεε ημανε inyóonse kapi ye n wa apí ne usoi akópe sárei n wa, uu peε limemáá Uléécaá kuluke-luke-mē kέyukáótonε-i nípá píyei n tú. ¹³ Kei kuu nképni neni mē Uléécaá uké upilaaró ukenyale-i riwulase. ¹⁴ Inyóonse ise kuu μεcίrenίηε wa uu ne Uléécaá pikó pansese písoi peε nípá píyei-pó akópe kέμεε n lélaalē.

¹⁵ Lē ke Nfáasone póo kó tíyese ari céru. Li we re Nfáasone ye peé maa re: ¹⁶ Upríma ye maa re:

Ani yēε, nkómειne kamí ne pi n sée ye mmú:
 Siyáa sē μετόmpó-maá, né inésé piakij kέμεε wa.
 Am kó pimεsóhó kέμεε i wólu amí μεελúε.

¹⁷ Uu kó kpá re:

Am yé kó píkaí piakópe ne pincaai κεκάά léise.

¹⁸ Asei κεκάά, in te pi keló písoi akópe sárei, inyóonse kapi ye n wa apí ne usoi akópe sárei ii kó kei piwée kpálē.

Tóké ne Uléécaá riko

¹⁹ Lē nnya pimáρεε, tó tálenle re Yeesu menyε ye ncée ró hele tóké ye ne tirópóo keló sone riyíki-i lompó. ²⁰ Uipijε yeε kusánjáá kapi kenyóonse-i rinkéne. Iyē kuú ne ritiki uu ne ncée fale μεε ye nfáa n he ró yéu. ²¹ Lē nnya, tó Uléécaá usina mále yeε Uléécaá keyó iwééε n tú. ²² Lē nnya, tóké kefa keεε ne Uléécaá rikó ari kó nfatene meyá m má nké iníhí m má. Simúnjé kópe σεε sirófa kέμεε ní we siké n heεrelē así lelu, tóké kó irópijε ne míni sone n wolélē. ²³ Tóké lē karí ne n tálε anίpe keté rimúlú, irópijε ii kape riyóo. Li we re uyεε rinóo n yekei ye aseí ute le. ²⁴ Ani tíye tóké n lénaane tóké ne níla ne mewai sone piwai kέμεε n ημόópúsenelē nnya. ²⁵ Ari kape ye tó ne pē tóo ye n cápine riyá tóké iyaa n we yare kai picó kέμεε inyékii m panse μεεε. Amá tóké ye menίjε ikari n kpáriisene, kani nní meyíkíyiki n yé te keyáa tóróo ye nyahaimεle nnya.

²⁶ Li we re kari nní nsímései picére ní masí nnya, tón kó ne n we tón ne μερόλα kέμεε akópe n wai, inyóonse íka ii peé we kari yé n wa piké ne akópe ró n sárei. ²⁷ Amá níterii ke usoi uu ye peé

ne n tū un ne Uléécaā ketahai kuú ne písoi n túhaanene ne nna mee pipakareciré ní torene kutoi mé. ²⁸ Usoi un Moisi isé rinlóó, písoi pité née pitaani pin m maa re mesei ye me, pi ye u kpule, ái pise re piké íwe u té. ²⁹ Nò yē te uyee Uléécaā Kepipi riintakári uu fóm̄p̄o ye ne akpanii nyē atóhē-tóhē sále re u nkóm̄eine menyee mee u m pansese Uléécaā ukó waise likpárákóó, uu kó Uléécaā Nfaasone mee ye Uléécaā nfanare usoi n nyise lámaankēe nnya. ³⁰ Li we re tó nyule uyee m̄ maa re: Né kaí ne sá re ké ye písoi mewai pi ceei, née yéé písoi ihéé pi pa. U kó maa re: Né Upiima, née ne nnépurí pikó túhaanene. ³¹ Ai kukaha we re usoi uké Uléécaā yee nfáa n te anipe-i lóip̄o.

³² Amá ani siyáa foí se-i ke metéi ame nó rinkpáii léise. Kai pikpáii nó m̄ masí, nò p̄ee likumún̄hē kpe-i íwe píima kém̄ee ne pináa meyā tihmóóp̄ule: ³³ Api ye pinyine-i alé ne risoiwuí kém̄ee isei nó n wapaase pin kó nó wéékuselē. Ani kó pinyine-i p̄ep̄ee íwe iyē icó kém̄ee ní we kecáá kpá ani pi léni. ³⁴ Asei kecáá, nò ye p̄ee pikpaniikó íwe ténle, ani ye kó ne mpóonare ηmurei re písoi piké nólinékó nó yosí, n̄n nyu re nò memá píima mále mee lē n fe men kó m̄pá píyei we. ³⁵ Lē nnya, áni kape lē kaní ne n tálē fóm̄. Ihéé píima inyine ye likeméé wele. ³⁶ Asei kecáá, li nó pisele re nóké nhmóóp̄ú m̄ má, n̄n Uléécaā mela piwai m̄ masí, nóké p̄éé ne lē kani m̄ mé n yē. ³⁷ Nléécaasimé atelé ye maa re: Asei kecáá, li tise nkárip̄i, nkárip̄i fíi ηmaa, uyee n sónti uké ne n tuine. Uu yé nán̄aip̄o.

³⁸ Unékó yee inén̄ipee-i asei n tikiilē yé unfatene nnya nfáa wa.

Amá un kepire-mē tintōpi, ám̄ yé p̄ee uipuri n la. ³⁹ Amá in tóo, ái tóo p̄ep̄ee ye rintōpi apí ne p̄olu. Amá tó ne p̄ep̄ee ye ne kefa n tene ai piriyu lolu le.

11

Pirókpure Isirayeli pikó nfatene

¹ Nfatene ye pin̄murei le re lē ke usoi uu n tálē ye piwai masile, te lē ke usoi úu n nyáni ye kó wele. ² Pikpure nfatene nnya kapí p̄ee ipakare yē.

³ Nfatene mee tíyese kari nyu re rinlóó ke Uléécaā uú ne m̄pá yo wa. Ai p̄ee wai re lē kari nní n nyáni ái lelee kúyene ní we kém̄ee léeri.

⁴ Nfatene mee tíyese ke Apeeli uu Uléécaā inyóonse wa ii Kayee ikó ísone tósu. Mmē nnya kapi u sée re asei ute. Uléécaā ricuruu yee uinyóonse iyē pakare re i nyamle. Inyóonse iyē nnya, m̄pá kuu nní ní kpu, ukecáá nsímé ye ne wele t̄n n kóm̄ei.

⁵ Nfatene mee tíyese ke Uléécaā uu Enóki kpiip̄o úu p̄ee nkp̄o yē. Ke Uléécaā uu u n kpiip̄o nnya kúu nkp̄o yē. Uléécaā uké

kelene u n kpíipɔ, Nléécaasimé ye péé maa re uisoi ye ne Uléécaa sále. ⁶ Nfatene nnsá n we, úka isoi íi yé fe iké ne Uléécaa n sá. Li we re nkó ye Uléécaa n yáasi uké ne kefa tene re Uléécaa ye wele. U ye pepe u n wéési ihéé pale.

⁷ Nfatene mee tíyese ke Nowee uu lē ke Uléécaa uu u n símisi re li yé wa ηmurei úu kɔ pee kahanē li n yē. Kuu Uléécaa riwure m má nnya, uu kutákai karií uú ne ukeyɔ pikó ayu lolu. Nfatene mmē nnya kuú ne ketē nnéi písoi akópe pa, uu pee kɔ mmē nnya pansē aseí ute.

⁸ Nfatene mee tíyese ke Apiraham uu Uléécaa iséi ηmurei uu ketē kē kapi n yekeilē te uké masí n te kémee sí. U pee tósule úu kɔ nyu yei kuu sí. ⁹ Nfatene mee tíyese kuú ka yare usáne uu ketē kē kapi n yekeilē te uké masí n te kéméé tone un acání kémee sói. Isaaki ne Yakupu kapi umecɔ ketē kē n yekeilē ye kɔ pee kei sóile. ¹⁰ Apiraham ye pee kuyu kpee akúí pape-pape kecáá ní mómaalē ménle. Uléécaa ricuruu ye kuyu kpē umúnjé, uyee kɔ kuuməme.

¹¹ Nfatene mee kɔ tíyese ke Sara ricuruu uu kewá mari, aηmē nyē-i kuu yé pee m mári an kɔ pitómpɔ masí. U pee nyule re uyee rinóɔ n yekei ye aseí ute le. ¹² Lē nnya ke sipírē asi usoi use ye kekpɔ ne nnyáá piwai ní masí kémee léeme, sin kulúí we yare keléécaa awarepi ne mínimaa ritime nnyene mee ín kúkeē ní we.

¹³ Pinnéi ye pee nfatene múílenle apí weri apí ne kpíni apí lē kapi pi n yekeilē yósí, amá ketaa-pɔ kapi menípee li kpasi, ai pi larisi api háa re pi písáne ne picéetənjé le pee ketē kecáá ní cemélē. ¹⁴ Pepe nni lē n símisi ye meyíkíyiki nyíselenle re ketē kapi wéési. ¹⁵ In pee kei kapi n léeri ke pikumíiri akú wepɔ, pi yé ncée yē api kei pele. ¹⁶ Asei kecáá, ketē kee nké ní fe kapí ne náápɔ. Lēleé keyómecaa-pɔ kekó. Lē nnya ke isei íi Uléécaa we re piké u sée re Piuleecaa, kuu nni kuyu n yekeilē uké pi pa nnya.

¹⁷ Nfatene mee tíyese ke Apiraham uu Isaaki kpísi re uké ne nyóɔnse péé uye-i kai u m peikee. Ukepípi cireníje kuú pee lē palē piké ne nyóɔnse, Uléécaa un kɔ péé ne anóɔ u yekei ¹⁸ uu u maa re: Isaaki kéméé kaa siyáse yenune api ye ripónyíri si séi. ¹⁹ U pee tálē te Uléécaa ye ínəje mále hái un yé fe uu usoi pikpɔkpɔ kémee yukuse. Lē nnya ke Uléécaa uu ukepípi u pese ai wai yare nkpɔ kémee kuu ke yukuse.

²⁰ Nfatene mee tíyese ke Isaaki uu Yakupu ne Esau rinóɔ səne ritíkise un tálē te li kóso-pɔ lē waine.

²¹ Nfatene mee tíyese ke itunje ii tu re Yakupu uké kpu, uu Yosefi pinmánē keté nípa úye rinóɔ səne tíkise, uu ukusele kecáá nyíki uú ne Uléécaa ríyu waise.

²² Nfatene mee tyyese ke Yosefi uu pee kekpo nyahai, uu simisi re Isirayeli pikó yé kam api Esipiti keteni-i lelu, uu kó simisi lē kapi yé masí uakáho n wa.

²³ Nfatene mee tyyese ke Moisi usaa ne uuni api u mari api u pésu iware itaani. Kapi n yé te kewá ye pinyáni nyam nnya, ápi isé ke uyóopi uu ní pa iwame wa.

²⁴ Nfatene mee tyyese ke Moisi uu papisi, uu yúlu re ápi kape ye u see re Esipiti Uyóopi ukpére kepipi. ²⁵ Uu wée re piké u ne Uléécaá pikó kesé íwe n wai ne kuu yé ituje keru inyine-i akópe kémee rínare n kómei. ²⁶ U pee yé te aseí kecáá, un Kirisi meco alé kémee n we, li memá píima le ai tósu Esipiti keté kecáá lisone nnéi. Liriyíki re ihée yee u m mémpo kuú pee nyáneipo.

²⁷ Nfatene mee tyyese kuu Esipiti keteni-i yisi úu kó uyóopi kuwói wuri. Liriyíki re u pee tásile yare u pee uyee úu kúyene ní we meyíkíyiki nyánile. ²⁸ Nfatene mee tyyese kuu nkpo meló anyá li, uu anóno ménye póriinkee re uyee n kóni úu kape ka uké Isirayeli pikó sipipi foí rica.

²⁹ Nfatene mee tyyese ke Isirayeli pikó api Míni-Wéé-Nkoi ritéj yare keté kóima. Amá ai Esipiti pikó pee pitéj ní peenu pó muuni.

³⁰ Nfatene mee tyyese ke Isirayeli pikó api Yeriko imele siyáa siseei pikóónú masí, ii lolési. ³¹ Nfatene mee tyyese ke unósi wásánkaí Rahapi uu rísoné pepee pimúnja n hápo yósi. Lē nnya kapi u ne pepee ápi Uléécaá m pakarelē ripéne piké kó.

³² N-ye kam yé kó pisímé rikpá? Nen te ké Seteyo ne Paraaki ne Samsó ne Yefutee ne Tafiti ne Samuyeli ne antepuye nkó simisi ké tánene, ituje yé né ripári. ³³ Nfatene ye tyyesele picó api atopi wai api siyóopité feriyente api kó lelee aseí n tíkile wai, api Uléécaá rinó kuu n yekei yenu, api kó ákinaá inó mójnise, ³⁴ api nna kutoi kopu, api nméheré ápi pi yé piké ne atéhe pi parií, api kufón fine api limemáá atopi kémee rikóho yenu api kó atópílee sané feriyé api lákase. ³⁵ Pinósi pinyine pikó pee n kpí, api pikpókpó kémee yisi api nfáa kpá.

Api pisoi picó pó íwe píima lukeise, api yúlu re ápi ikeméé lelu. Pikpókpó kémee meyise kapi lē la piké ha meyíkíyiki yisi nnya.

³⁶ Api picó pó kó nnyei nam, api iséi pi súúkee, háí ricurruu api pi pahaankee api kukpaniílee pi tani. ³⁷ Api apare pi tapisi api kóni, api pi peíkee, api pi sekerente api kériine, api atéhe ne pi kóni. Pi pee tóórinkeele pin asánkone ne apoikone tántilē, ápi líka má, pisoi pin pi wéekuselē pin íwe pi wai. ³⁸ Keté áke ne sá re pē piké kekeméé n we. Pi pee acési kóima-i ne ayópe kecáá ne aparepoo-i ne atenhore-i tóórinkeele.

³⁹ Pinnéi mmē nfatene ye tyyesele api pikecáá nsímé sone simisi, amá ápi lē ke Uléécaá uu pee n yekei yé. ⁴⁰ Ai líka nnya,

Uléécaá ye pee lisone lee lē n fe ne ró lalē, úu pee la pē ηmanē piké li yē, tō ári kapē kēmeē n we.

12

Uléécaá ye urósáa le

¹ Kē píseérakóó kulúí píima nkú api nní ró n kálaalē, tóké ncónē ne akópe nyee ye ró n kálisi kekéripi fómpo, ari pee itóó kai m píse re tóké wa kēmeē ne kēyu pihápe n náasi, ² tōn Yeesu inípee tapaalē. Uyee nfatene ute yee ye n tíyese nn pelu rísone ne kētopo. Kuu yé pee mpóonare kapí ne u ní la ní yosí, uu meníηe ηmurei re u yé kunapéékóó kecáá nkpo wée, úu kō liisei ne kutu rico, úú ha nkpeni Uléécaá riyóopitū kuluke-luke-mē kēyukóótone-i n tū.

³ Ani uyē ke pikópekoó api ntóosi píima n wa úu kō pee ne lē sá kecáá musí. Lē kēmeé, áni yé pee tíye nóinépiηe iké riyóo.

⁴ Ani kahanē akópe n náasi liké ne ménye keleeme tu. ⁵ Nō lē ke Uléécaá uú ne Unsímé nó n ηmóópuselē yare usipipi paleilee? U maá re:

Kenépipi, kutu ke Upíima uu pó m pásalē

ái kapē pó n we yare akpéri.

Un ye kō ne pó n cési,

kapē ye ipópiηe riwéréese.

⁶ Li we re nkó ke Upíima uu ní la kuu ye kutu ripasa.

Kepipi kē kuu ní la kuu ye nséi wa.

⁷ Ani ye íwe ke Uléécaá uu ye n kpísi uú ne nó n céesi kēmeē rikáhá-káhá. Kani Usipipi nnya kuu lē nó wai. Liriyíkí re kepipi kēye ke usáa úu ye céesi? ⁸ Amá unsá ye usipipi nnéi icélaa icó nó n céesi, ani ceri re áni usipipi yíkíyiki. ⁹ Tō pee písoi mále pee pirósáa, api ye ró céesi ari pi pakare. Iye nnya kári yé pee urósáa yee keyómecaa-pō ní we pakare tóké ne nfáa n yé? ¹⁰ Pirósáa yēē pee ró céesile lē kapi ní la, aí ne rinā kerí rinyine-i pá. Amá liké ne meyíkíyiki ró n sonesi nnya ke Uléécaá uu ye ró céesi re tóké ne umecō n kpáilē nnya. ¹¹ Asei kecáá, icélaa ye mpóocaaí le mefoí, aí mpóonare kelene. Amá kepíre ke pepepe icélaa iyē n yosí api ye ikulaa li. Pi ye aseí m mále pin nkíηiηe kēmeé we.

Picélaa ne linyine kecáá piyakayakase

¹² Lē nnya, ani nóanénipe nyee rimméηele ne nóanénui nyee n tōηente papukuse. ¹³ Ani ye ncée cire-cire nóanéna lō. In lē n wa, uyee n kósōi úu yé n kpéηeinkee, amá u yé péi.

¹⁴ Ani n wéesi re liké nó ne nmpá úye kecōpe n niηú, ani kō isoi yee ne Uléécaá n sá n le. Isoi iyē insá n we, úka úu yé Upíima yē. ¹⁵ Ani wa úka úu kapē ípeelée ke Uléécaá uu u n nyíse likó paa. Úka úu kapē n we yare nníηí lonkó mee n fepe nn tíyese aí n cōηlē liké ne písoi kulúí ritéη. ¹⁶ Ani wa úka úu kapē iwásánkaí

n wai, úka úu kape ye kɔ Esau meɔ Uléécaá likó háikuse. U pɛe iluke ise kóló nnya uipipi foí keluke ημεριyελε. ¹⁷ Nɔ yɛ̃ te u pɛe kepire kale un la re piké rinóɔ sɔne u ritikise, ápi ne kutu u rícɔ. Mpá kuu n wéési un ne téní, úu fe uké wa usáa uké lɛ̃ kuu pimáa mí masí conse.

¹⁸ Kani Uléécaá kekúrí rinnyɔsɔpɔ, áí riyópe ke usoi uu yé n fe uú ca kaní ne rikɔ. Nna píima rín pɛé we, kuηmaha áku pɛé we, kesine áke pɛé we, meyo áme pɛé we. ¹⁹ Ai rináatónη itu née inóosimé nné kani kɔ. Isirayeli pikó pɛe nné mmɛ̃ n kɔ ye pɛé yeλε re ápi la piké ríka nɔ pikóme rikpá. ²⁰ Liriyíkí re rinóɔ tɛ̃ kapi pi n he ye ne mɔpape pí tɔsile. Pi rícɔ pimáa rikpá re: Mpá isee, in tiyópe tɛ̃ tinca, pi yé apare i tapisi api kópu. ²¹ Mɛwai memee kei n wa ye pɛe iwame wele háí, Moisi uú ne maa re: Iwame ye né sólelenle nen terii.

²² Amá Siyɔɔ riyópe ne Uléécaá, nfáa ute kuyu kaní ne rikɔ. Keyómecaa-pɔ Yerusalem kémeé ke piléécaatumε kulúí kulúí api rí we. ²³ Uléécaá sipipi foí anyá icápine kaní ne rikɔ. Píanyiri nyee keyómecaa-pɔ wɔlaalɛ̃. Uléécaá yee ye ne mpá úye n túhaane pisoi nnéí pɛe aseí m má pin nyamí ne kété-pɔ kaní ne rikɔ. ²⁴ Yeesu yee nkómεine fale ne rí ka ne umenyε mee n kɔonu kaní ne rikɔ. Ményε mee pikéi mále ai Apeeli mekó tósu.

²⁵ Lɛ̃ nnya, ani nómenécíre tí! Ani kape ye n yulu re áni yé uyee ne nó n símisi kutu rícɔ. Pɛpɛe pɛe n yúlu re ápi yé uyee ne keté kecáa pi n símisi re piké pinsé ceri kutu rícɔ ápi pɛe ηméherεε, pi pɛe kutu pi ripasale. Li nyísele re tɔn uyee háí keyómecaa-pɔ ró n símaari re tóké nsé ceri kutu píɔɔ n yulu, ári yé fe tóké ηméherεε. ²⁶ Uléécaá meté ye pɛe keté yeηaasele. U kɔ nkpéni rinóɔ ntí ró yekeile uu re: Ai kɔ keté ηmane, amá ne keyómecaa pɔ̃ kɔ yeηaasene. ²⁷ Anóɔ nnyé kuu nní mí ma ye nyíse re lɛ̃ ke Uléécaá uu n wa lin yeηesi ye tenene liké pɛe lelee áí kúyeηaa rí we riyá liké n we.

²⁸ Lɛ̃ nnya, kai nní re keyóɔpité kɛ̃ karí ha m máne áke kúyeηaa we, tóké Uléécaá yáási yarε kuu rí la, ari kɔ upikei n wai tɔn ne u tálɛ̃ tɔn kɔ u pakarelɛ̃. ²⁹ Liriyíkí re Uróléécaá ye kɔ nna le mee ye n tóre múkú-múkú.

13

Lɛ̃ ke usoi uu ye ne Uléécaá rinsá

¹ Ani pimáreɔ nla ne n ηmóɔpúlɛ̃. ² Ani kape ye písáneyɔɔ kecáa palei, li we re pinyine ye pikemee piléécaatumε pisiyɔ-i yɔsile ápi nyu. ³ Ani pikpaniikó kecáa n léiselɛ̃ yarε kesé kani akpanii kémeε we. Ani kɔ pɛ̃ kapi íwe n wai kecáa n léiselɛ̃ te nó ne kɔ pimεɔ ipiηε mále nnya.

⁴ Μπά úye uké pisóonne ríyu n waise, mékperinkpewai áme kapε kulee mepéne kέmee n we. Uléécaα ye ne pikperinkpekεó ne piwásánkaí túhaanene.

⁵ Nwóónaapí nín kapε nóinésoi kέmee n we. Lē kani nní ní má líké nó n tulu, li we re Uléécaα ricuruu ye maa re: Am pó fómnine, ám kó kepire pó tóne. ⁶ Lē nnya kari yé fe arí ne ikari maa re:

Upíima yee unécome, iwame lí né waine.

Yo ke kesoiipi akε yé né wa?

⁷ Ani ye nópinéwéése pεε nléécaasimé nó rin-yóó kecáá léise. Ani lē ke piisoi íf ne kέto n tene m paílē ani pimεcɔ nfatene m má.

⁸ Yeesu Kirisi ye sé-me ne neni-me ne nípá píyei-pɔ use uyē le.

⁹ Ani kapε tíye simúné sanε mpehē mpehē síké ncée nó paise. Uléécaα nfanare mee yé nóinésoi kemεε-pɔ tíyεse ani papisi, ái iluke kέmee ikóhó yee yé tíyεse ani papisi.

¹⁰ Tó kenyóonse tunipi mále, pεpεε kunyóonse cáhí kέmee inyóonse n wai ápi ncée má piké ye kei piiluke li. ¹¹ Li we re pi ye íseε iyē kapí ne n nyóonse kekále iyaa-pɔ toroísεle. Imenyε ke Uléécaα usina uu ye ne kenyóonse riyíkí-i akópe pihεere kecáá inyóonse wa. ¹² Lē nnya ke Yeesu póo kó kuyu iyaa-pɔ íwe li uú ne umenyε círe písoi akópe hεere. ¹³ Lē nnya, tóké kekále-i léepɔ tóké ha u léepɔ, tón uisei topori. ¹⁴ Liriyíkí re ári nté kuyu má kpeε yé mesére ní we, amá kpekpeε masí kepire n weme kari wéési. ¹⁵ Tóké ne Yeesu ritiki arí ne mesére ipakare siyome ne Uléécaα inyóonse n wai, liasei re leléε ntónóo-i n léenti lin urinyiri taáselē kari yé ne inyóonse u wa. ¹⁶ Amá áni kapε mewai sone ne nfanare ihεε palei, li we re inyóonse iyē mpuri yee ye ne Uléécaα risá.

¹⁷ Ani nópinéwéése m pakarelē, ani nómenécíre cepise ani pimεtene n we. Li we re pεpεε nónnéfatenε kecáá paílē piké kó símisi lē kapí pipikεi pē n wa. Ani tíyεse piké mpóonare ne n keisi, ái kapε ne inmopi. In inmopi kapí ne wai, ái yé pεε nó tilaa.

¹⁸ Ani kerócáá keyóme yáási. Tó yē te tó kefa kpáiiilenle tón kó la re tóké nípá yei isoi sone n le. ¹⁹ Ne nó welu re ani lē wa ké ncée yē kέ mekεε nókenémεε pεepɔ.

Nsímé tərɔɔ ne iyáhaa

²⁰ Uléécaα yee nkíhnihe te. Uyee Urópíima Yeesu, usáñsé wéése yee umenyε n kóonu uú ne nkómeine tenεcírε weri pikpɔkpɔ kέmee yukuse. ²¹ Uké tíyεse noké lē nnéi lee umela kέmee ní nyamí wa. Uké ne Yeesu Kirisi ritiki uú ne kerómeε leléε ne u n sá wai. Yeesu Kirisi yee nípá píyei-pɔ meyóopi te. Amí.

²² Pimáreco, ne nó welu re ani nsímé kaní ne nní nó n ηmóópúselē yósi ne suúlu. Nsímé kekéripi ye ke kam nó wóipɔ. ²³ Ani n nyu re pi urómáreco Timotee akpanii kέmee lésele. Un mekεε n tuime, né ne u ripénepɔ amí ne nó lóólú. ²⁴ Ani

νόρινέwέέσε nnεί νε Uléεcαa pikό nnεί yάási. Italii pikό ye nó yάási.

²⁵ Uléεcαa uké nónnένεί ίπελέε nyίse!

Títelē ke Yakupu uu n wói

Lelee rítelē ntí kémee ní we

Títelē ntí uwōle kapi ye sée re Yakupu, Uléécaā ne Yeesu Kirisi ukéikó. PISOI MEYĀ YE MÚSU RE LI YÉ YEE SU UWĀ (Matiyee 13:35). U pEE Yerusalem-pō Uléécaā pikó icápine kémee uwéése unyine le. Uléécaā pikó mpuri mee ketē kecáá n yekaalē kuú ne máne.

Nsímé mee rítelē ntí kémee ní we riyíkí yee nfatene. Ai kesoipipi mewai sōne. Ai re usoi uké kēfa ḡmane ne Yeesu Nsímé Kεcīre n tenelē, amá uké kō uisoi kémee n wai liké n nyáni re u n tikilenle n̄sōne. Likumúnjé re "nfatene nnsá mewai sōne m má, n kpuaalenle" (2:26). Pipeikee yee nyísele re li nfatene yíkíyiki n̄e ái mmē.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Lē ke pipeikee api ye n wa (1:1-12).
2. Li pise re piké nfatene pipeikee kémee musí piké yé (1:13-18).
3. Lē kapi ye Nléécaasimé rintiki apí ne nfatene kémee n sōne (1:19-27).
4. Api kape ye nfatene kémee úka lómiise (2:1-13).
5. Li pise re nfatene nké mmewai ne mmecire nyíse (2:14-26).
6. Nké mmecire pitíne fe (3:1-18).
7. Lē knn yé ketē kecáá likó ne n sōne (4:1-5:12).
8. Lē knn mmecire piyómeyáhaa kémee m pālē (5:13-20).

Iyáhaa

¹ N̄e Yakupu. Ne Uléécaā ne Upíima Yeesu Kirisi ukéikó le. N̄e n̄ó Uléécaā pikó isoipuri kefi ne ité iyee nní ketē nké nnéi kecáá n yekaalē rítelē ntí wólu. Ne nó yáasi!

Nfatene ne mewéesesohō nkó

² Pinémárecō, ani n kpiilē te mpōonare píima ye mu, in te li ye fe ai ye méwee mpehē mpehē kémee nó peikee. ³ Nō pinyuwe máalenle re lin nó m peikee re liké nónnéfatene yē, n̄on tinkáhá-káhá ne kēto-pō, li ye tíyesele aní n ḡmóópulē. ⁴ Amá ani pEE tíyese nónnéḡmóópú kani m má nké n̄oin̄esoi kémee meyá wa ne n̄ketō-pō, ani pEE meyíkíyiki m pelaalē líka ái yé pEE kō nó m p̄arilē. ⁵ Mewéesesohō men n̄okenécōpe úye m p̄arilē uké Uléécaā me we, uké u he. Nfanare kuu ye ne n̄pá úye he. Úu ye cési. Un me u n we, u ye hele. ⁶ Amá li pise re uké nfatene m má uú ne welu, úu kape n tíru. Nkó yee n tíru ye we yarē ániwalé ke kuyō aku n síkai lin tánai. ⁷ Liute úu kape musí re u yé fe uu Upíima kémee linyine yenu. ⁸ Usoid unyine lo, ukemúnjé áke kelō kese tū. Kéyu ne kepīre kuu uicee nnéi kémee sōne.

Iwe ne memá kecáá nsmé

⁹ Nókeneécōpe unyine un íwe m má, uké mpóōnare-i n we ke Uléécāa uú ne u n taásene nnya. ¹⁰ Amá Kirisi ukó nkó yee m má, uké mpóōnare-i n we ke Uléécāa uú ne u n cépisene nnya. Asei kecáá, umámá isoi ye tenene kekéripi nní yare kuyú mefe. ¹¹ Ntuŋe ye leemele nn ηmákasi, nn meyú kólaase, mefe ame lólu, mensone nn tene. Limecō ke umámá isoi ii ye mekáikai tene, lē kuu n we un wai á ne kei pá.

Pipeikee nkó

¹² Nkó kai ye m peikee un kahari ye únarekome le. Lin pipeikee u m masí, kuu n feriyē nnya, Uléécāa yé nfāa u pa re ihéé. Mmē kuu yekeilē te uké pepee u n la pa.

¹³ Lin ye úye m peikee re liké akópe kémee u ritépō, úu kape ye maa re: “Uléécāa yee né peikee.” Mewai kópe áme yé fe meké Uléécāa peikee. Uricuruu úu ye kō úka peikee re uké mewai kópe wa. ¹⁴ Amá mpa úye likáipi-káipi cire lee ye u pasai ai akópe kémee u tēpō. ¹⁵ Likáipi-káipi lē lin m pi, lin meyā n wa, ai pee u pasai ai akópe kémee tēpō, akópe pōō pelu aa péé ne nkpō weri. ¹⁶ Ani kape nómenécire n kiraasente, pinémárecō lala kecire. ¹⁷ Lē nnéi lee ái kusa n nyamí kai ye usoi n he ye Uléécāa yee keyómecāa-pō n we kémee léerile. Uyee keyómecāa-pō metéi likó nnéi wa. Úu ye conse. Kuŋmaha áku ukeméé we. ¹⁸ Uricuruu yee la uké ne unsímé ritiki uké ne nfāa ró he toké ne lē nnéi kuu n wapisi kecōpe lifoi nnya. Unsímé mmee asele.

Uléécāa nsmé kutu picō ne mpitiki

¹⁹ Pinémárecō lala kecire, ani kō te mpa úye uké ye n welu re uké uucō kutu ricō, úu kape ye ne nsímé n yōone, úu kape ye kō kuwōi n wélú. ²⁰ Usoi kuwōi áku ye lelee Uléécāa inipee-i asele n tiki lē wa. ²¹ Lē nnya, ani lē nnéi lee ye usoi mékperinkpe n waise riyá, ani kō rikpákará píima yá, ani kō nómenécire cepise aní ne nsímé mmē ke Uléécāa uu nósinefa-i n wa yósu. N yé fe nn nóaneyu lólu.

²² Ani kape nómenécire n kiraasente ne Uléécāa nsímé kutu picō ηmane. Amá ani ye kō lē knn m ma ritiki. ²³ Uye un ye nsímé kutu rincō, unsá ye kō pee lē knn m ma rintiki, u we yare usoi nkó yee ye kenípeenyáni kémee lē ηmaa ke ukeyu áke n we n yé. ²⁴ Un umecire pinyáni m masí, uu tōmpō uu mese ne mese paleipō lē kuu n we. ²⁵ Uléécāa isé ye nyamle ne iketō-pō, ii ye kō usoi ilási kémee lese. Nkó yee i n kéeni un mesere ikécáá ukemúné wailē ye ne umpehē le. Úu ye kutu i ricō uu mese ne mese i paleipō, amá lē kii m ma kuu ye pitiki ne kényu m mahanlē. Uléécāa ye liute uyē kpálenle un lē kuu n wai kémee mpóōnare-i we.

²⁶ Uye un m músu re u uyómeyáhaa le kúu pee unnōō pitine nyu, un umecire kiraasente, upiyomeyáhaa ye méwoo le.

27 Piyómeyáhaa kecire p̄ee ápi ncaai níka m p̄óriilē ke Uléécaā uu ye n ηmurei ye mpí: Usoi uké ye sikúmampipi ne pikúmannāsi ncón̄h kέm̄ee picome ha, uu k̄o ketē nké kecáá mēkperinkpe likó ne umecire kaase.

2

Ai pise re piké p̄isoi ne pic̄o kec̄ape n tési

¹ Pinémárec̄o, n̄óo nní Urópiima Yeesu Kirisi yee Uléécaā meȳōpi m má ne kefa n tenelē, ái ne sá re n̄oké p̄isoi ne pic̄o kec̄ape n tési. ² Tóké kp̄isi re Uléécaā icápine-i karí we, umámá unyine uu lom̄p̄o, un wura kepaie ne melape néik̄ōo tanaalē, úwek̄ōo unyine p̄ōo k̄o lom̄p̄o, un ilū k̄ope tanaalē. ³ N̄on uyee melape néik̄ōo n tanaalē riyu n waise, aní u maa re: P̄ōoké kam a k̄eyuk̄ōostonē nké-i tone, ani k̄o úwek̄ōo maa re: P̄ōoké nyere née a kam a keteni-i aróna metene nté tone, ⁴ ái pitén̄j̄ kemún̄j̄ kee lē nó wee? Ai n̄o lē wale yare p̄ep̄ee ye p̄isoi siyu-i rim̄paí api kelene nsímé túhaanēe?

⁵ Pinémárec̄o lala kecire, ani kutu ric̄o ani kóm: Uléécaā úu p̄ē ke p̄isoi api ketē nté ní nyáni re píwek̄ōo wée uu pinfatene nnya pi pansese pimámáa? Pi Uléécaā iȳōpi kuú ne p̄ep̄ee u ní la m mé kέm̄ee lonine. ⁶ Amá n̄óo áni ye p̄ee úwek̄ōo waise! Ai pimámá p̄ee íwe nó wai pin k̄o sitahai nó séleii? ⁷ Ai p̄ep̄ee rinyíri s̄one tē ke Uléécaā uu nó ní sélei caaii?

⁸ Uléécaā Nsímé ritelē ye maa re: A up̄ōc̄o n la yare kaa rip̄ōc̄úruu ní la. Uléécaā iȳōpi isé ye iyē. Asei kecáá, n̄on i n tikilē, li nyamle. ⁹ Amá n̄on p̄isoi siyu-i m p̄ailē n̄oké ne pi n tési, ak̄ope kani lē wai. Li nyísele re áni lē ke isé ii ní ma ritiki. ¹⁰ Usoi un m m̄usu re isé nnéi kuu t̄ikilē kuu p̄ee ise rilóo, isé nnéi kuu lē tilóo. ¹¹ Uyee ní maa re: kape iwásá wa, uyē cire yee k̄o maa re: kape usoi kpu. Lē nnya p̄ansá iwásá n wa, kaa p̄ee usoi kpu, isé nnéi kaa lē tilóo. ¹² Ani n símisi n̄on k̄o wai yare p̄isoi p̄ee n nyu re Uléécaā yé keyáa ne uisé pi túhaanene. Isé yee íi ye usoi ak̄ope ní pa ye nyi. ¹³ Ketahai kē ketúhaane kέm̄ee, Uléécaā úu úka íwe ténine yee úu ye uc̄o íwe n tē. Lē nnya, nkó yee ye uc̄o íwe n tē yé nsímé kέm̄ee le.

Usoi nfatene ne uliwaiwai kecáá nsímé

¹⁴ Pinémárec̄o, usoi un n kp̄arálē te u nfatene mále, ke uliwaiwai áli k̄o p̄ee lē nyíselē, nfatene mmē mpuri yé fe nn usoi riyu l̄aluu? ¹⁵ In te n̄ounémárec̄o Kirisi ukó, utisi née unósi unyine ye we, úu ye mp̄á keyáa k̄eye yē uké tā née uké li, ¹⁶ nó unyine uu p̄ee u maa re: A ne rip̄ōp̄ōo n ηme a ha ilū tā aa k̄o le, kúu p̄ee l̄eleē u m p̄arilē u pa, likulaa ye p̄ee kúye? ¹⁷ Lim̄ec̄o kai nfatene kέm̄éé we. Usoi un n kp̄arálē te u nfatene mále ke uliwaiwai áli p̄ee k̄o lē nyíselē, unfatene ye kpuwaalenle.

18 Amá in n la, unyine pǎ né maa re: Pǎ ne nfatene mále, néen mewai sǎne má. Né u pesē re: Iye kaa yé nfatene m má, lipówaiwai ali kǎ pēē lē nyíselē! Né né linéwaiwai ne pó nyíse re ne nfatene mále. 19 Pǎ ne kefa tenelenle re Uléécaā ye ucíreníne le, née yo? Pǎ alari mále. Aníri pǎ ne kǎ lē nyule, aa ye n terii ne iwame mepehē. 20 Pǎ uníri nkó! Aa la pǎké kǎ te usoi unsá ne uliwaiwai n nyíselē te u nfatene mále, unfatene nín kuláa kúka máa? 21 Ke urósáayaha Apiraham uu uliwaiwai ne n nyíse re u ne Uléécaā kefa tenelenle uu ukepípi Isaaki kpísi re uké ne nyóonse nnya ke Uléécaā uu u sée re aseí ute. 22 Aa yē te unfatene ne uliwaiwai ye pēē pénélenle lin ne kesé keisi aí ne nyíse re u meyíkíyiki Uléécaā ne kefa tenelenle? Uliwaiwai ye tíyesele unfatene nn pelu. 23 Lelēē Uléécaā Nsímé ritelé kémēē n wólaalē kai lē wa re: Apiraham ye Uléécaā ne kefa tenele, Uléécaā uu lē nnya u séi re aseí ute, uu kǎ uu séi re uusanē. 24 Nǎ yē te usoi liwaiwai kémēē ke Uléécaā uu ye ne yē te aseí ute lo, aí unfatene kémēē nmanē.

25 Uléécaā ye limēcǎ unósi wásánkaí Rahapi pansesele aseí ute uliwaiwai nnya. U pēē Isirayēli pikó pitumē yǎsile, uu wai uu pi lēni api nwahacee tiki apí ne tǎmpǎ. Mēwai mē kémēē ke Uléécaā uu yé te u aseí ute le. 26 Yarē ke ipíne yeē íi nfáa m má íi n kpuwaalenle mecǎ ke nfatene mēē nín ye nliwaiwai ne n nyíse re n wele pǎo kǎ kpuwaalē.

3

Tilémpi pitine

1 Pinémáreǎcǎ, áni kape n la nǎké nónnénéí Nléécaasimé n céési. Nǎ nyule nǎone nmaa re Uléécaā yé kam uu ne tǎ mpí tǎo nní n céési túhaane aí picǎ tǎsu. 2 Tǎ ye ntónéí mmú méwee kulúí kémēē meyá púnnele. In te unyine ye fe úu ye mémaa púnne, liute ye pipele masile. U yé fe uu umēcire tini. 3 Tǎ ye isǎ nnǎo-i ákpaláa wale íi ne kom ii ró m pakarelē in tǎ tikilē. 4 Ani kǎ áninǎi ripaí nké: Mpá ne ampiye mmú, kuyǎ pape-pape kun a n kpáulē kun ne n tǎsu, ketíkíí sínsápi kenyine ke autíkíí uu ye n carii un ne ncée a tikiselē. 5 Limēcǎ ke rilémpi arí we. Isoipíne kelǎ sínsápi kenyine ye ke, amá ke ye pēē mewai píima wale.

Ani ripaí lē ke kenakpéréé ake ye n fe ake kuhópe píima nmaasi! 6 Tilémpi pǎ ne kǎ nna ncǎ le. Kei ye mewai kǎpe kelǎ kee irópine kémēē n we. Nna tenēciré kémēē-pǎ kake léeri ken irósoi nnéí kémēē irópine silǎ tǎwǎ mékperinkpe pǎrii ne ntǎkpǎ keyaa-pǎ. 7 Asei ye nye re iyúisee ne sinúipi ne liyúikó lee m múnui ne míni kémēē ikpintomé nnéí ke kesoi pipi ake feríye aké tini. 8 Amá usoi úka úu rilémpi feríye uké tǎ. Likópe linyine ye

ni lee ái kútine ní we. Melō mee ye ní kpu mee rikemeē yipaalē. ⁹ Tē kari ye ne Urósáa Upíima rinóo sōne ritikise, tē cire kari ye kō ne sisoipipi kuu n wa sin umecō we anóo wa. ¹⁰ Nnóo nse mme-i ke rinóo sōne ne anóo kópe aa ye leeme. Pinémárecō, áni kape ye lē wa. ¹¹ Míni lari-lari ne metule-tule yé fe ame ripiye nhāi nse-i n léentii? ¹² Pinémárecō, kúfikiyee yé fe aku Olifiyee apipi maruu? Fiinyi kuléé yé fe aku afiiki maruu? Kenyásilō nnihāi nín yé kō fe nké míni lari leseme.

Mewéesesōho mee Uléecaa kémee n léeri

¹³ In te nōkenécōpe unyine ye nyáni re u mewéesesōho ne menyuwe má, uké tíyese piké uisoi sōne ne umewai sōne kémee lē yē. Uliwaiwai liké n nyíselē te uisoi ye niñule un kō mewéesesōho má. ¹⁴ Amá in te nōsinéfa ye túlúle, nōn íkeñene nōsinéfa-i wailē, áni kape nkpráni nōmenécíre n taáselē nōn nōmenécíre kiraasente, nōn nsíméseí yálē. ¹⁵ Mewéesesōho mē áme keyómecaa-pō léeri. Ketē nté mekó ye me. Kuníri kémee kame léeri. ¹⁶ Kei ke kufatoi ne íkeñene ii ní we, méwoo méwoo mewai ne mewai kópe ncōpuri yèè kō kei n wele. ¹⁷ Mewéesesōho mee Uléecaa kémee-pō n léeri mewee foí yee meké n nyaní ne meketō-pō. Lē memáá, áme kō pitele má. Me ye kō mpá yo n waille ne kemúnjé. Me ye kō tíyesele usoi ne ucō api kóméine, ame kō ucō meýá íwe tēni ame kō mewai sōne wai. Ame pikóólentene ne kecáá kecáá mewai má. ¹⁸ Pēpēe rinóo rise n wéési yèè nkíñinejé kémee ne picō nkíñinejé kale. Pikulaa yee re pi ye panselē aseí pite.

4

Usoi un ketē nté likó usane, u Uléecaa ulaarō le

¹ Yei ke pitele ne pinákaankeē apí ne nōkenémee leeri, insá nólínékáipi-káipi lee nó ní lémaalē kémee? ² Nō ye linyine káipile, amá áni ye fe nōké li yē. Ani ye picō likó inípēe n tapaalē yare nōké pi kō, amá áni ye kō líka yē. Nō pitele waille nōn kō nákaankeē, amá káni ye Uléecaa m pise re uké nó he nnya, áni líka má. ³ Mpá nōn kō Uléecaa m pise re uké nó he, káni pipise n nyu nnya, úu ye nó he. Lē kani ní la nōké ne nólínékáipi-káipi n wa kani ye pise. ⁴ Nó mpí nōo áni nní Uléecaa ηmane ne kefa n tenelē, áni nyu re usoi un ketē nté likó n la, u Uléecaa ulaarō lee? Nkó yee ketē nté likó ní la ye panselē Uléecaa ulaarō. ⁵ Nō nyu re nsímé mee Uléecaa Nsímé ritelē kémee ní we ye méwoo nkó lee? Mmee mmú re: Uléecaa ye nfáa kuu kerómee n wa lale ne kefa kese, hái un nkecáá ilaarō wai. ⁶ U kō ípēelēe píima ró nyísele. N ye maa re: Uléecaa yèè píyuwélaa ncée tápisile uu mpí pēe ye pimécire rincépise ípēelēe nyíse. ⁷ Lē nnya, ani nōmenécíre ricépise ani Uléecaa metene n we, ani tasi ani kuníri ncée tápisi, ku yé wuri ne ketaa-pō aku nó yá. ⁸ Ani ne Uléecaa rikō,

uyē uké kō ne nō tikō. Nō pikópēkōō mpí, ani nōanénipe nale aké fū, ani kō nōsinéfa hēere, nō inōō ité ité pikó mpí! ⁹ Ani yē te iwe kémee kaní we, ani n ténì nōn nkpō tū. Ani nnyei riyá ani ikpōtu ténì, nōnnépōōnare nké pansē mpōōcaai. ¹⁰ Ani nōmenécíre Upiima keyu-i ricepise, u yé ppe nō ritaáse.

Ani kape ye picō akópe m palē

¹¹ Pimárecō, ani kape nōmenécōpēcire kecáá nkópe n símaane. Nkó yee umárecō kecáá nkópe n símisi nēe nkó yee akópe u m palē ye kō isé akópe palenle. In te pō isé kecáá nkópe símisi áa kō ppe i tikilē, pō ppe lē iutúhaane le. ¹² In kō ne Uléecaa mecire kóló yee isé wa. Uyee yé kō fe uu itúhaane i le. Umecire yee yé fe uu usoi riyu lōlu nēe uu tīyese usoi uu pōlu. Amá pōō nní picō akópe m palē, pō mūsu re pōō úye?

Ani kape áyu n wéési

¹³ Nō mpí kamí ne máne, nōō ye nní mí maa re: Tó neni nēe kōso kuyu nkú-i ha ari kei kuñmē kuse tone ari kpéense ari kuláa yenu. ¹⁴ Nōō ye áni n nyu ricuruu re iye kai kōso nō weesine. Nō we yare meléné mee n léeme áme ye kō nánai amé ne tenepō api me paapō. ¹⁵ Li ne sá re nōké ye maa re: Upiima un n la, tō nfáa m má ari nní nēe licō nní wai. ¹⁶ Pēé ke nōō we nōn áyu wéési nōn nōmenécíre taáselē. Lipiyuwélaa pē mpuri ápi nyamí. ¹⁷ Usoi un lelee ne n sá re uké n wa n nyu, unsá li n wa, akópe kuu wa.

5

Pimámá piké pimecire tí

¹ Nō pimámá kam nkpēni ne máne: Ani ntóosi mee nō n leerine nnya tē ani sipupeila kōni. ² Nōlinékó ye fōnile, nsepi nn nōmenélapē fulu. ³ Ncámé ye nōunéwura ne nōnnéwóōweni lonle. Ncámé mme mee nyíse re nōlinéwaiwai ái nyamí, nké ppe kō nō li yare nna mee tore. Nō memá kóōile ani curii, in kō ne siyáa tōōō kémee karí we. ⁴ Nō pikeikó ppe nōsinécare-i n keisi rísonē pihééle yele, liitu ii keyómecaa-pō tulu. Nōpinékeikó ye ténile, piitu ii Upiima, rínanje nnéi ute atu-i lompō. ⁵ Nō nōinésōi kémee ketē nké kecáá rínare konle ani kō nōmenéla wai, ani le ani mékpō wai yare isee kapí ne keyáa pikópe n sí. ⁶ Nō ye aseí ute akópe pale ani kō u kopu úu ye ne nō náasi.

Isoi niñe-niñe piluke ne piyómeyáhaa kecáá nstmé

⁷ Lē nnya pimárecō, ani n kahari nōn ne mé Upiima uké ha ne ppeeme. Ani yē lē ke ulame uu ye n kahari ikónē foí ne itōōō íí ne cuuni, un mé te u yé kam uu ukécare-i iluke sōne kpasi. ⁸ Nōōké kō limecō n kahari nōn taalē, Upiima mekame ye nnyáā wale.

⁹ Pimárecō, áni kapε ne nómenécōpecire n ténaaane, insá lē Uléecaa yé ne nó túhaane uu akópe nó pa. Utúhaane ye rinānō-i pinyere masile. ¹⁰ Pinémárecō, aní antepuye pεε ne Upiima rinyiri n símisi iwε ne pinniηε m paílē, aní n niηú nōn ne pimεcō íwe kémεé we. ¹¹ Aní yē te tō ye pεpεε pimεcire pimulé ní fe maare pi pínarekomε le. Nō Yōōpu kecáá nsimé kónle re u pεε ikari wale, aní kō yenu lē ke Upiima uu kétō-pō u n he. Upiima yēē pisoí íwe piíma ténle uú ne kefa pi fénnε.

¹² Pinémárecō, mǎpá lin íye n we, áni kapε ye ne keyómecaa née ketē née líka mpuri ritá nōké ne wéeri. Nōn te “εεε”, líké “εεε” nōn te “eehei”, líké “eehei”. Uléecaa úu kapε ne nó n túhaane uké akópe nó mí pa nnya.

Pitóikó kecáá piyomeyáhaa

¹³ Nó unyine ye íwe kémεε we, née yo? Liute uké keyómεe yáasi. Nó unyine ye mpōōnare kémεε we, née yo? Liute uké ipakare siyomε ne Upiima pakare. ¹⁴ Nó unyine ye pōólú, née yo? Liute uké Uléecaa icápine piwéése séε api Upiima rinyiri ne mékpō u n niηesi pin ukεcáá Uléecaa yáasi. ¹⁵ Nfatene piyomeyáhaa yé utóikó riyu lō, Upiima uu u pōise. In te akópe anyine kuu wa, Upiima uu u sárei. ¹⁶ Lē nnya, mǎpá úye uké ye uakópe uucō yámne, mǎpá úye uu ye kō uucō kecáá Uléecaa yáasi nōké ne mí peí nnya. Nkó yeε Uléecaa keyu-i aseí n tíkílē piyomeyáhaa yēē pikéi piíma wale. ¹⁷ Elii ye pεε kesoi pipi le merócō mmé. Uú ne Uléecaa tēni re ikónε íi kapε cuū. Ikónε íi mesei picuū yá aηmē ataani ne iwáre ikpuulū. ¹⁸ Uu kō limemáá yáasi re iké cuū, Uléecaa uu ikónε cuunse, iluke íi ketē kecáá wai.

¹⁹ Pinémárecō, nó úye un aseí ncee n tíye un m pō, nó unyine un kei u m pεsepō, ²⁰ aní n nyu re nkó yeε ukópekōd ncee mmē kuu n tíye uu pōlu kémεε m pεsepō, ye usoi nkpō-i lésele Uléecaa uu kō lē nnya akópe meyā tinne.

Títelé foí ke Piyee uu n wói

Lelee rítelé ntí kémee ní we

Yeesu Kirisi utumε kapi ye n sée re Piyee yee rítelé ntí wói. Kirisi pikó pεe pεe mekεε Asii awélé anupú anyine kémee n yekaalē ke Piyee uu rítelé ntí wólu. Piyee ye ró símisi re Silasi kuú ne ritiki uú ne rítelé ntí wólu (5:12). U ri wói re piké ne ti rikóónú. Papilōni-i kuu ri wói, lelee re Rōm-pō. Kirisi pikó fale pεe Asii ketē kecáá ní we kuu ri wóipō (2:2). Kapi Kirisi pikó nnya kapi kei we yarε pisáne. Pi ye ne isímé pi kparailε, pin kō piwéékuse ne pi lémaalē. Lē nnya ke Pōoli uu pi ηmóópúsεlē te piké ikari ne kényu mahā pin Yeesu Kirisi inίpεε tapaalē. Pi ne uyē pεe nkpréni kesé íwe ise le.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Piyee ye ipakare ne iwele wale uú ne pεpεε uritelé ntí ní kēē léise lē ke Uléécaā uu piayu n lō uu kō ne Yeesu Kirisi nkprō ne umeyise tiki uú ne tíyεse apí n tálē (1:3-12).
2. U pi ηmóópúsεlenle re ápi kape lōpile, piké isoi yee n kpáiiilē Kirisi kupéneco kéméé n le (1:13-2:10).
3. Piké ne Kirisi m paílē, api pεe piisoi kapi yé pipeikεε kémee n le ne nyíse re pi unsímé ne aseí tikilenle. Uu kō icélaa pi pasii yee yé pipiyupipikei kapi yé n wai kémee pi n yóriye. Uu kō pisihúú kémee metone ne piicápine kéméé ne pi ne pεpεε ápi Uléécaā n nyu metone kémee icélaa pi pasii (2:11-4:19).
4. Títelé ntí uwōle ye nté Kirisi pikó icélaa palenle re piké ye píweluke kémee ikari m má pin ne lē ke Uléécaā uu pi n yekeilē tálē (5).

Iyáhaa

¹ Née Piyee. Ne Yeesu Kirisi utumε le. Née nó ke Uléécaā uu n wée re ani panse upikó rítelé ntí wólu. Nō pisáne le nōn Pōnti ne Kalasii ne Kapatōosi ne Asii ne Pitinii sitē kecáá yekaalē. ² Sáa Uléécaā ye nó wée yarε kuu mekεε-me ní ma. U Nfáasone ne ritikile uú ne nó wéle uu iyaa yekei re ani Yeesu Kirisi m pakarelē ani kō umenyε wole ani funi.

Uléécaā uké ípεelée ne nkíηniηe meyá nó he.

Tóké meyíkíyiki n tálē te Uléécaā lisone ye wemele

³ Tō Urópíima Yeesu Kirisi usaa Uléécaā pakare. U íwe meyá tó ténle uu Yeesu Kirisi meyise pikpōkpō kémee ne tiki uú ne nfáa fale ró he. Lē nnya kari tálē te tō nfáa yē. ⁴ U kō nfáa fale ró hele re tóké lisone lē yē. Ai ye fōni, ái ye mékperinkpe wa, ái ye kō caai.

⁵ Nó kecáá ke Uléécaā uú ne unnaηe ní paílē, un nó múílē te nō

ne kefa u tene uké ne nórinéyu lo nnya. Siyáa tərəw kémee kuu lē waine liké nyíse.

6 Mpá kai neni nní m pise re liké ncóh mpehē mpehē kémee nó m peikee re nóanépów aké n caailē, ani ne mpóonare n cəpisi.

7 Li lē wale re liké yé te íye ke nónnéfatenē nsəne nn sá. Wura yèè caaile. Mpá ne lē, pi ye uyē ticuruu nna kémee wale piké unsəne yē. Nónnéfatenē ye wura ríyu fele. Liməw ke Uléécaā uu ye nónnéfatenē musí uké nnsəne yē. Lelēe yé tíyese aní ha keyáa kē ke Yeesu Kirisi uu uməcire ní lesene uké nó n nyíse, písoi iyáhaa ne ipakare ne ríyu yenu. 8 Nə u lalē aní kahañe u n yē. Ne nkpéni-me aní kahañe u n yē, amá nə kə pɛé ne kefa u tenelenle, nəñ kə mpóonare ne cəpisi aí kumúnjé má, lin kə ríyu má. 9 Ke Uléécaā uu nóanéyu n lo nnya kani lē ne mpóonare cəpisi. Kani Yeesu ne kefa n tene kulaa ye kpē kani n yē.

10 Antepuye ye pɛe məkee wéesile piké píyulale pē kumúnjé yé. Pi pɛe məkee-me lihəehəe lē kani n yósune nsímé símisile.

11 Kirisi Nfaasəne ye pɛe pikeméé wele nn hái məkee-me pi símisi íwe iyē ke Kirisi uu meluke m má ne ríyu tē kuu n sónti uké ní yé. Lē nnya kapi wéesi api perei rísəne piké yé te kumúnjé kúye-i ne íye kai sónti liké lē wa. 12 Ai pi nyíse api yenu re aí pircuruu ke nsímé mmē kapi n símisi nrí ne mánə, amá nó knrí ne mánə. Mmē ke pɛpɛe Nsímé Kəcire nó n yóólē api kə neni nní nó símisi. Nfáasəne mee keyómecaa n léeri nnañe kapí ne nó símisi. Piléecaatume ricuruu ye lalē piké nsímé mmē ceri.

Mefine mee ne Uléécaā n sá

13 Lē nnya, ani lē kani yé n wa kecáá nókenémúnjé n wailē. Ani nípá yo n wai ne kemúnjé, ani meýíkíyiki n tálē te Uléécaā yé ne kefa nó féñne uu Yeesu Kirisi mekamé kémee ihəe nó pa. 14 Nə siwá le sɛe ye m pakare. Lē nnya, aní kape nómenéla n tikilē yare kaní pɛe ní we aní méka nyu. 15 Ani Uléécaā mecw n we nəñ líkópe kaase. Uyee nó sée. Ani nómenéwee nnéi kémee n kpáiiilē yare ke Uléécaā yee nó ní sée uu n kpáiiilē mecw. 16 Li wəlaalē te: Ani n kpáiiilē yare ke née n kpáiiilē mecw.

17 Nə ye nəñ Uléécaā n yáasi, nə ye u sée re Sáa. Uu ye úka keyu ripaí uké kelenē uməwai kecáá u túhaane. Lē nnya, li ne sá re nəké lē nnéi kani nóinésóí kémee n wai kémee u n wuru. 18 Nə kə meýíkíyiki nyule re aí linyine lee ye n caai yare nní nwóóweni née wura kapi kpísi apí ne nóanéyu lolu apí ne nópinékpure mewe mee áme kuláa kúka m má kapi nó rintéñse kémee nó lese. 19 Amá Kirisi menye səne mee ríyu m má kapí ne ró lése. U we yare inyóonsəñ yee íi ríka n caailē, íi kə ríka tɛñlē kapí ne ró nyóonsə. 20 Uyē ke Uléécaā uu hái məkee-me wée uu kelenē nípá

yo wai re uké písoi ayu ló. Uu kó nkpeni nń nnya siyáa tərōō nsí-i u leseri re liké nó yóriye. ²¹ Uyē kani ritiki aní ne Uléécaā kefa tene. Uléécaā uyee pikpəkpə kémee u yukuse uu ríyu u waise re nəké ne Uléécaā kefa tene ani kó ne u n tálē nnya.

²² Nó nkpeni nsímései mee ye usoi riyu n ló pakarelenle ani péé ne fe ani meyíkíyiki n lakaane rísonē. Lē nnya, aní ne nńsinéfa nnéi n lakaane, ái kape kecáá kecáá. ²³ Uléécaā Nsímé ye tíyesele ani nfáa fale yenu. Ani nfáa fale yē yare kapi ye kesoi pipi kee ye n kpu m mári. Uléécaā Nsímé rín we yare nlukepuri mee ye n caai. Nn ye caai. Mesére kní we ne nnfaa.

²⁴ Kesoi pipi ye we yare meyúí.

Keriyu kake ye n yé yare meyúí mefelee.

Meyúí yee kóósile mefelee amē súrii.

²⁵ Amá mesére ke Upíima Nsímé Kεcire pōō ye n we.

Nsímé mmē kapi nní Nsímé Kεcire kémee nó riyóó.

2

¹ Lē nnya, ani rikpákárá nnéi mpuri ne nnóōme ne kecáá kecáá mewai ne kufatoi ne iwóhó riyá. ² Ani Uléécaā nsímé n la yare ke siwá fenféi asi ye nní mepε sone ní la, liké tíyese nəké rísonē papisi, liké kó nńanéyu ló nnya. ³ Nó Upíima isoi sone pilélé masile.

Kirisi pikó ye Uléécaā mpuri pikó le

⁴ Ani ne u rikó, uyee ripare kεcire tee ye nfáa n he ke písoi api n kési, Uléécaā pōō ri wée re tetee uinipee-i rinéikóó. ⁵ Nń ticuruu, nńóké kó n we yare apare nyee nfáa m má. Nyē ke Uléécaā uu kpísi, uu tíyese Unfaasone nné ne ukeyo u móm. Kei kaní yé piléékóó icápine n wai, piléékóó pee pinfaa n kpísi pin ne inyóōnse kuu ní la u wai, uyē un kó Yeesu Kirisi nnya i pakarente. Uléécaā Nfaasone kémee ke liinyóōnse iyē ii léeri. ⁶ Li Uléécaā Nsímé ritelé kémee wólaalē te:

Ne ripare ke Uléécaā uu n wée tin nnéi má kpísile

ké Siyóó-pó karii riké panse kenui ripare.

Uye un ne ri n tálē, úu isei meluke má. ⁷ Tipare tee nó mpí nń nní ne kefa n tenelē kémee kuláa píima mále. Amá ri pepεe ápi Uléécaā ne kefa n tenelē kéméé wele yare lē kapi nní Uléécaā Nsímé ritelé-i n wói re:

Tipare ke pimóme api n fómpo tee nkpeni panse

tikεcire tee kenui-i ní we. Li kó wólaalē te:

Tipare rinyine ye ri ke písoi api ye rinkpóu,

kuparecaṅaa kunyine ye ku kpee ye písoi n lóise. ⁸ Ke písoi pē api Uléécaā nsímé pipakare ní ye nnya kapi ti rikpou. Lē kai kó hái mekke-me we re liké pi wa.

⁹ Amá nń ne mpuri mmē ke Uléécaā uu n wée le. Nó piléékóó icápine le pee uyóopi inyóōnse n wa. Nó Uléécaā pikó le. U

νόανέϋυ λολε uu μετέι κέμεε νό yekei re ani umewai píima písoi riyóó. ¹⁰ Ani pεε μεκεε Uléécaá mpuri pikó, amá nò nkpeni umpuri pikó le. Uléécaá úu pεε μεκεε íwe nó tē, amá u nkpeni íwe nó ténle.

Isoi kai m pise re Uléécaá ukéikó uké li

¹¹ Pinésáne lala kecire, nò ketē nté písáne le pεε pincee n tósu. Ne la ké nó riηmóópúse re ani nóμενέcíre tí, áni kapε likáipi-káipi lee ne nó n tōpu n tikilē. ¹² Nóinésói kani n le nōn ne pεpεe ápi Uléécaá n wuru kέmeé we iké n nyamí. Lin lē n wa, kei kapi yé pεε nó rí wóhosi re nò mewai kópe wai, api kei nóμενέwai sone yenu api Uléécaá ríyu waise keyáa kē kuu n sōnti.

¹³ Ani Upíima nnya sisoipipi iyōopi nnéi yεe ketē kecáá rí we m pakarelē. Ufoi yεe uyōopi yεe ketē nnéi kecáá rínaηe n te. ¹⁴ Ani kò pεpεe umetene rí we m pakarelē. Pē kuu túmει re piké ye piwaikópekó kutu ripasa, piké kò pεpεe lisone n wai ríyu waise. ¹⁵ Lē ke Uléécaá uu rí la lee re ani lisone n wai, piniri pεe ne nó n kēηene piké ne rinséé nnya. ¹⁶ Ani n we yare písoi pεe ápi úka kecáá n tú, amá áni kapε pεe re káni nní úka kecáá rí tú nnya, nó rikpákárá mewai m má nōn mekecáá yáriilē. Ani n we yare Uléécaá pikéikó. ¹⁷ Ani ye m pá úye m pakarelē. Ani nópinémáρεcō n la, ani Uléécaá n wuru, ani kò uyōopi ríyu n waiselē.

Kirisi iwe kari yé m pallē tōn ne irókó le

¹⁸ Nō pikéikó, li pise re nòké nóμενέcíre ricepise ani nópinékéisaa n wuru. Ai pē isoi yεe rí nyamí pin kefa láarú ηmane, amá ne pē mekó μεε m páápú kani yé m pakarelē. ¹⁹ Li nyamle re m pá pin usoi íwe n lukeise kái peé ne n sá re uké n le, li ríyu mále re uké Uléécaá kuú ne aseí n tíkilē nnya n kahari. ²⁰ Asei kecáá, tíyu ríye kai má re usoi uké uncaai nnya íwe n yenaalē. Amá in te usoi ye lisone wai un kò peé ne íwe kahari, li Uléécaá inipee-i lisone le. ²¹ Lē ke Uléécaá uú ne nó n sée re ani ye wa ye lē. Kirisi pō ne kò nókenécáá íwe lile uú ne nó nyíse re ani uncee n tikilē. ²² Uyē úu akópe áka wailē, nnōme ríka rín ketume unnō-i léeme. ²³ Pi u lámaankeeεe, amá úu úka alé ceεi, api íwe u lukeise, amá úu úka sisikee, amá umecire kuu kpísi uu Uléécaá yεe aseí ne n túhaane anipe-i wai. ²⁴ Arókópe kuu kpísi uu ukεcáá wai apí ne kunapéékó kecáá u karií re akópe aké kerócáá le, tóké pεe lelee rí nyamí Uléécaá inipee-i n wai nnya. Uakpē nyee tíyese ke tōo ne peí. ²⁵ Nò pεe μεκεε-me nyéεile yare sípoipipi see m pō. Amá nò nkpeni useesé ne uyεe nókenécáá ní pallē kέmeε pelele.

3

Pinósi ne pipila kecáá nsímé

¹ Limεcɔ kaí we ne nɔ́ pinósi kέmεε, ani nómenécíre ricepise, mpa nó úye uké uula m pakarelē. Lelee yé tíyese pē pila pεe ápi nókenécɔpe Uléεcaa nsímé ne kefa n tenelē api nóinésɔi sɔne yenu. Mpa nɔnsá nsímé mmē n símisi, pi yé pεé ne Uléεcaa kefa tene ² re pi nóinésɔi sɔne kani n le nyáni nnya. ³ Ani kape ne ipiñe kecáá melape lekaa-lekaa kutu n cɔlē, yare nní pinyúpipahaa ne wura ikólé ne ilū sɔne pitánti. ⁴ Amá lelee Uléεcaa kέmεε ríyu m má lee nní melape lekaa-lekaa mee usoi kefa-i m pékaalē. Ame ye caai, áme ye kɔ fɔni. Lelee nónnéfanae ne nóinésɔi niñe-niñe kani n le. ⁵ Limεcɔ ke pεe mekeε pinósi pεe Uléεcaa ne kefa n tenelē pin pipila pakarelē pin kɔ ne Uléεcaa tálē api ye pεe lapisí. ⁶ Piuse ye nní Sara yeε pεe ula Apiraham m pakarelē hái uu ye ne u séi re uusaa. Nɔn lisɔne n wai, nɔnsá líka n wuru, nɔ pansεle ukepire pikó.

⁷ Limεcɔ nɔ́ pitisi, ani ne nópinénósi n we nɔn rísɔne pi naresi re ápi páápú nnya. Nfáa mmē ke Uléεcaa uu nó n he faalaa, nó ne pē kuu kesé n he. Lē nnya, ani ríyu pi n waiselē. Lin lē n we, líka ái yé pεe nópinéyómeyáhaa kέmεε nó púnεise.

Li pise re Kirisi pikó piké n lakaane

⁸ Ntórɔɔ kam nó n símisine ye mmú re ani kemúnjé kesε m má nɔn kefa pénélē. Umáreɔ nla nké nókenémeé n we, ani ye kɔ ucɔ íwe téní ani kɔ nómenécíre n cepiselē. ⁹ Ani kape ye mewai kópe n ceikeεne, áni kape ye kɔ alé n ceikeεne, amá ani ye rinóɔ sɔne usoi ritikise. Lē nnya kuu nó séε re ani ye lē wa, rinóɔ sɔne riké kɔ ne nɔ́ n tikilē yare kuu ní ma. ¹⁰ Li Uléεcaa Nsímé ritelé kέmεε wólaalē te:

Usoi un meýíkíyiki n la uké isoi sɔne li liké kɔ siyáa nnéi u n láárú,

li pise re uké urilempi ne nsímé kópe tí.

Uu kɔ unnɔɔ ne nnóɔmesimé káase.

¹¹ Uké umεcire ne mewai kópe tɔ. Uu lisɔne n wai.

Uké nkíñniñe piwélaa ne kέyu m mahanlē.

¹² Upíima ye pεpεε aseí n tíkile ínίpεε tapaalenle.

Un kɔ pipiyómeyáhaa kutu cɔlē.

Amá u ye pεpεε mewai kópe n wai kepire ritɔle.

¹³ In te lisɔne piwai kaní ne kέyu mahanlē, wóo yé pεe íwe nó n wai? ¹⁴ Ticuruu in te lisɔne kani wai nnya kani íwe le, liké nó n láárú. Ani kape písoi n wuru, líka ái kape ye kɔ nfasimé nó tā. ¹⁵ Amá ani nósinéfa-i n nyu re Kirisi yeε Upíima, ani kɔ ríyu u n waise. Ani ye nómenécíre n cápinelē nɔn ne mé te pin nó m pise re yo nnya kani nní meýá ne u tálē ¹⁶ nɔké rinóɔ rísɔne yɔsí ne ipakare. Ani kefa n kpáuilē, pεpεε ne nó n náási re piké nórinéyu kpu pin nó lámisi re nɔ Kirisi tikilē nnya, piké isei li. ¹⁷ In Uléεcaa mela, li kutɔsi we nɔké lisɔne n wai nɔn ne

ίωε le ne kani yé νόμενέwai κόπε κεκάά nnya ίωε n le. ¹⁸ Asei κεκάά, nkρo cirenίηe kóló ke Kirisi uu pisoι akópe κεκάά kpu. Uricuruu úu akópe áka má, amá uu pikópekáo κεκάά kpi re uké ne Uléécaá kέmee pi ha nnya. Pi u kpule uu kpi yare ke kesoipipi ake ye n kpu meco, amá Uléécaá Nfaasone nn u yukuse, ¹⁹ hái uú ne pepee nkρo kuhore-i n kpaniilē Nléécaasimé yóó. ²⁰ Pē ápi pee Uléécaá pakare kumúnjē kpe-i kuú péé ne pi n kahari úu la uké ukuwōi yukuse. Péé uye-i ke Nowee uú pee ukutakai kari. Pisoι nkáripι, pipaha ηmane pee kukemee lompo, aku míni κεκάά n tasilē Uléécaá uú ne piayu lolu. ²¹ Limeni mē ye míni kani ye neni nní ní wóle ai nóaneyu lolu kumíiri le. Api míni nó wóle re liké nóinépiηe κεκάά mékperinkpe heere. Pi míni nó wóle re liké nyise re nō ne Uléécaá ténile re uké ne Yeesu Kirisi meyise pikpōkpō kέmee ritiki uké ne nókenémúnjē sonukuse. ²² Uyee keyómecaa ritaá uú ha Uléécaá kuluke-luke-i kέyukáoσtone-i tone. Uanipe-i ke Uléécaá uu piléécaatumē ne lē nnéi lee kei ríyu ne rínanjē m má wa un likεκάά tū.

4

Lē kapi ye Kirisi kέmee isoi fale n li

¹ Kirisi ye uipijē kέmee ntóosi konle. Lē nnya, ani ukemúnjē kē keco m múilē non ne mé te nóké ίωε li. Nkó yee uipijē kέmee ntóosi n kō yèè fele uu akópe piwai yá. ² Lē nnya, kaí ne neni n kpísi, ái pise re nóké Uléécaá mela n tikilē non kō ne itujē tōrōo nnyí kai nní ketē κεκάά nó n tise nóinésoi le. Ani kapē lē ke nóinépiηe ii n káipinkēe n tikilē. ³ Asei κεκάά, nō pee mekeē pepee ápi Uléécaá n wuru mela meyá wale, non mékperinkpewai ne pikáipinkēe ne pítaniré ne iluke picaaínkēe ne pítaniré ikenene wai non piléé nyóonse. ⁴ Li nkpeni lipite pē nnōo yile re áni ye kō mewai kópe mē piwai rikpá pimeco. Lē nnya kapi nó lámisi. ⁵ Pi yé kam api pimewai Uléécaá kέénkēe. Uyee umecire cápinelenle uké ne pinyánnyá ne pikpōkpō nnéi túhaane. ⁶ Lē nnya ke Kirisi uu Nsíme Kεcire riyóó uú ne pikpōkpō ricuruu péne. Pi pimewai κεκάά ne pi túhaanele yare mípá kesoipipi kέye meco. Amá Nfáasone nnya, pi yé nkpeni fe api Uléécaá kέmee nfáa m má.

Lē kapi ye Uléécaá lihēheē rimmúlu

⁷ Mpá yo keto ye nnyáa wale. Lē nnya, ani mesōhō m má non mípá yo wai ne kemúnjē, nóké ne piyómeyáhaa n fe nnya. ⁸ Lē nnya, lē kani yé n wa lee re ani mesére rísonē n lakaane. Nla yèè akópe meyā tinnēle. ⁹ Ani kusáne n wapaane. Ani kapē ye kefa-i n ηmōpu non ne písáne yósu. ¹⁰ Uléécaá ye mípá nó úye linyine hele ne limpehē. Lē nnya, mípá úye uké ulihēheē kpísi uú ne picō n léni. Non lē n wai, nō pee lē pisoι le pee Uléécaá lihēheē

ńsone m múílē. ¹¹ Lin úye n he re uké ye nsímé riyóó, liute uké ye ne Ulééca nnaó símisi. Lin úye n he re uké ye picó lē, liute uké rínanje mmē ke Ulééca uu u n he ne picó n lēni Ulééca uké ne rípa yo kēmee Yeosu Kirisi rinyiri nnya ríyu yē. Yeosu Kirisi uyee rípa píyei-pō meýóopi ne rínanje te! Amí.

Kirisi iwe icō piluke

¹² Pinésáne lala kecire, nókenéwuú áke kape tō ne lē kai nní ne rípare nó m peikee yare nna mee nókenécáá kōonu. Ai kape nó n we yare lisáŋa linyine ye ni. ¹³ Amá liké meýá nó n láárú re Kirisi iwe icō kani le nnya. Limecō kai sónti liké nó n láárú, kumúnjé kpe-i kuú ha umeyóopi ní lesene uké písoi nyíse. ¹⁴ Písoi pin Kirisi nnya nó n lámisi, liké nó n láárú re Ulééca Nfaasone, Nfáayukóó ye nókenéméé wele. ¹⁵ Nó úka úu kape íwe n le re u usoi kpu née u linyine yáai née u mewai kópe menyine wa née u picó nsímé nnyine kēmee táhankēe nnya. ¹⁶ Amá in te unyine ye íwe le re u Kirisi ukó nnya, ái kape isei u n we. Amá uké meníŋe rinyiri tē nnya Ulééca ríyu waise. ¹⁷ Itunje ye tule re Ulééca uké ne písoi túhaane. Upikó kuú ne koraanene. In te tó kai ne koraanene, íye kai yé ha pee kētō-pō pepēe ápi ní la piké Ulééca Nsímé Kecire kutu rińcō wa? ¹⁸ Li Ulééca Nsímé ritelé kēmee wólaalē te:

In te aseí ute ríyu pilale ye papisi,

íye kai yé ha pee kētō-pō pepēe ápi Ulééca m pakarelē ne pikópekóó wa? ¹⁹ Lē nnya, pepēe Ulééca mēla kēmee íwe n le piké ne lisone piwai n nōŋlē, api Ulééca, aseí ute yee pi n wa anipe-i pimēcire wai.

5

Lē ke Ulééca icápine piwéese api yé Kirisi pikó kecáá rimpat

¹ Lē nnya, Ulééca icápine piwéese kam nkpeni ne símisi. Né ne kō pimecō Ulééca icápine uwéese le. Ne Kirisi iwe kuu n li ne inénípee yenle. Ne kō meýóopi mee nfáani n léerine kēmee ketóne mále. ² Lē nnya, ne la ké nó riŋmóópuse re ani píseesē mecō písoi ke Ulééca uu nó rimmúise kecáá ńsone m páilē. Ai kape tlasí, amá liké ne nórínépóó yare ke Ulééca uu ní la. Ai kape kō re piluke tŋjé-tŋjé pinyine kani kēmee wéesi, amá ani pikécáá m páilē ne kefa keŋe. ³ Ai re nōké pē ke Ulééca uu nōanénípe-i n wa ne kēyu m páápú, amá ani ńsone n wai piké nó n nyáni pin nómenécō wai. ⁴ Nōn lē n wa, uwéese yee písoi kecáá ní páilē yare useesē un ha n ka, u yé riyóópikōŋ tee ári ye pí kai n caai nó rikípise ani pee ríyu m má.

⁵ Limecō, nó pikpére ne piŋmáne, ani nómenécíre ricepise ani piwéese metene n we. Nónnénéí, úka úu kape ye u ne picó kusencō kēmee umecire n taáselē. Li Ulééca Nsímé ritelé kēmee

wólaalē te: Uléécaá yèè píyuwélaa ncée tápisile uu mpí ppe ye pimécire rincépise ne kefa fénne. ⁶ Lē nnya, ani nómenécíre ricépise ani Uléécaá rínanje nnéi ute metene n we uké itunje iyē kuu n yekei kémee nó ritaáse. ⁷ Ani nónnécóh nnéi ukecáá topile. U nókenécáá paílenle.

⁸ Ani mpá yo n wai ne kemúnjé. Ani kape lópilē! Nónunélaaro Setani ye kooniile yare kúkinaá kpee n senkee, un wéési uké unyine céériine. ⁹ Ani ncée u tápisi ani kó nfatene kémee n taalē. Ani n nyu re íwe kani nní n le icó ke nópinémárecó api ketē nnéi kecáá le. ¹⁰ Uléécaá ye riyále re nóké nképéni íwe li ái kape náhai. Amá u Kirisi ne ritikile uú ne nó séi re ani mesére umeyóopi kéméé n we. U yé unfanare píima kémee rínanje nó he nónnéfatenē nn papisi líka ái yé ppe nó ritiŋa-tiŋa nóké loó. ¹¹ Uyee mpá píyēi rínanje ute! Amí!

Iyáhaa tərə

¹² Silasi kam n nyu re u aseí tikilenle yee né lé amí ne kétélepí nké nó wólu ké ne nó riŋmóópúse, ké kó ne nó nyíse re Uléécaá ye meyíkíyiki ípeeléé nó nyísele. Nó ípeeléé kuu nó rí nyíse kémee rísonē wele. ¹³ Kirisi pikó ke Uléécaá uu nómenécó n wée pin Papilóni nté we ne unéŋmáne Mariki ye nó yáhaapo. ¹⁴ Ani ripirane ani yáhaane liké nyíse re nó lakaanele.

Nó mpí nnéi nóo Kirisi pikó, Uléécaá uké nkíŋniŋe nó he!

Títelé lírũ ke Piyee uu n wói

Lelee ritelé ntí kémee ní we

Mpá Kirisi pikó piye kapi ritelé ntí wóipá. Timewe ye nkpáni yare rinóo ke usoi uu ye ní ma uu kelene ncée kpisi uu keló tómpá. Utéléwále nkó ye maa re unkpá itunje ye nyahaimela. U ri wáile re Kirisi pikó piké ye ne uicélaa léise (1:13).

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Utéléwále nkó ye nsímé kecáá nyerele uu símisi re piké méwee sone mee pinfatene kémee ní we m múlĩ, piké ká icélaa kapi ní yósi ne aseí n tikilē (1).
2. Uu ká lē memáá picélaa nōome pee nnóomesimé n céesi pin ká méwoo méwoo wapisi ne tōpu (2).
3. Uu ká lē memáá Upíima Yeesu kepeemeyaa nkó símisi. Títelé ntí ye ripérése re Upíima mepeme men n nánaise, Ulééca nniñe kuú ne ró n niñú kémee kai léeri. Písoi meyā kuu ká la piké ncée piyéne rikpá piké píyulale ñmurei (3).

Iyáhaa

¹ Née Simóo Piyee. Ne Yeesu Kirisi ukeikó le nen ká uutume. Pē nnéí pee meróo Urólééca n Uróyulale Yeesu Kirisi nfanare nnya nfatene kecire m má kam títelé ntí wólu. ² Ne nó yáasi. Ulééca uké lē kani nní meyíkíyiki u ne Urópíima n nyu nnya meyá ípeelée nó nyíse uu ká nkíññe meyá nó he.

Pepee Yeesu Kirisi ne kefa n tene piké Ulééca mela n wai

³ Ulééca nnañe ke Yeesu Kirisi uu m má kuú ne mpá yo kai ró m píse ró he tóké ne nfáa m má tōn ne Ulééca mela wai. Uyee tíyese kari céri re u ne umeyópi ne unnañe ró séele. ⁴ Lelee tíyese ke Ulééca uu lisone píima lē kuu n yekei re uké ró he ró pa, líké kei ne ritiki tóké pee Ulééca sipipi, tōn ketē kecáá líkáipi-káipi le ye ne ncaai ní ka kaase. ⁵ Lē nnya, ani riñmóópú ani nónnéfatene kecáá isoi sone kpápó, ani isoi sone kecáá menyuwe kpápó, ⁶ ani menyuwe kecáá nómenécire pimulé kpápó, ani nómenécire pimulé kecáá ñmóópú kpápó, ani ñmóópú kecáá Ulééca líkó nla kpápó, ⁷ ani Ulééca líkó nla kecáá kumáre piwai kpápó, ani kumáre piwai kecáá nla kpápó. ⁸ Asei kecáá, lē nnéí lin nókenéméé n we, lin ká meyá n wai, ái yé ñmurei nóké méwoo n we áni líka wai. Nópinékei ápi yé pee kuláa paa. Li yé ká tíyese ani Urópíima Yeesu Kirisi nsonne ceru. ⁹ Amá nkó yee úu lílika m má, úu nsonne nyáni, u we yare unyíye. U paleile re pí akópe kuú pee mekee n wai u tinnele.

¹⁰ Lē nnya pimárecɔ, Yeesu Kirisi ye nó wéele uu kɔ ne pikɛi nó séi. Ani riŋmóópú ani pikɛwai kémee nyíse re nɔ ne sá re nɔké pi wa. Ani yé pee lē kémee píakai rikpɔu. ¹¹ Kei kani yé pee rísɔne ncée yē aní ne nórínépɔó Urópiima ne Uróyulale Yeesu Kirisi iyɔpi teneciré kémee lompɔ.

¹² Lē nnya kam la ké isímé iyē nó n léisente, nípá kani nní nsímései n nyu nɔn kɔ nkemee iníjí kariilē. ¹³ Ne yē te li nyam te ké kumúnjé nkú-i kam nní nfáa m má kémee isímé iyē nó n léisente, áni kape ne m palei nnya. ¹⁴ Urópiima ye né símisile nen nyu re ám nkpéni ketē nké kecáá siyáa kulúí kpáne. Kenétónjéyaa ye nnyaá wale. ¹⁵ Lē nnya kam ŋmóópúlē te nɔké masí menétónjé-maá nsímé mmē n léiselē, nípá lin íye n we.

Peppee Kirisi meyoopi n yé nstmé

¹⁶ Ai siwómé ke písoi apí ní musí apí ne pimésɔhɔ wai kari ritiki arí ne nó símisi re Urópiima ne Uróyulale Yeesu Kirisi ye rínanje ne wemele. Amá irónípee karí ne ummule yē. ¹⁷ U Sáa Uléécaa kémee ríyu ne rínanje yenle. Likumúnjé kpe-i ke Uléécaa, nímule ne rínanje píima ute uu símaame re: Nkó yee Kenépipi lala kee nnépónare nnéi n te. ¹⁸ Pée uye-i karí pee kesé Uléécaa riyope kecáá n we ne Yeesu, tɔ pee metē mē konle men keyómecaa-pɔ leeri.

¹⁹ Lē kari nní n yé ye tíyesele ari meyíkíyiki n tálē te lē ke antepuye apí n símisi ye aseí le. Nɔ alari mále nɔké n n waiselē. Pínsímé ye nó we yare kéfíráa kee kuŋmaha kémee ní torɛ liké ha ne weesi, Kirisi yee ní we yare rimarɛwarepi uké pee léeme uké nó n kpáiiilē ne nósínéfa kémee-pɔ. ²⁰ Li pise re nɔké rísɔne kɔ te úka úu ye fe uké mmē ke antepuye apí Nléécaasímé kémee ní ma ne ukemúnjé cire fe uké kɔ. ²¹ Ai písoi pee piricuruu musí apí ne n símisi, amá Uléécaa Nfaasɔne mee ye pi lɔ, apí pée ne Uléécaa rinyiri n símisi.

2

Picélaa nɔome

¹ Antepuye nɔome ye pee mekee Isirayeli pikó kecɔpe leemele. Limeɔ ke picélaa nɔome pɔɔ kɔ meyaa nókenécɔpe lontine. Inóomécélaa yee ye ne ncaai ní ka kapi tantine apí kɔ Ucélaa yee piriyu n lɔ fómni ai pee ásáláú kaikai anyine pi wai. ² Písoi meyā yé méwoo méwoo piwai kémee pi ritiki, pē nnya aseí ncee riyu ari kpi. ³ Pi yé nwóónaapí nnya nnóɔlari kémee nnóome wa apí ne nó fe apí le. Amá hái mekee-me ke Uléécaa úu ne pi túhaane apí akópe yenu. Pikelólé áke neni ketaa wepɔ.

⁴ Uléécaa úu piléécaatumɛ pee ne u m púnne kaŋne. Amá kuŋmaha kuhore-i kuu pi riláupɔ re piké kei m pahaalē liké ha ne ketúhaaneyaa tu. ⁵ Úu kɔ pee kekpuretē písoi kaŋne. Amá

u pee týesele míni ame yipu ame pikópékáó nnéí kóóí. Písoi pipaha ημανε kuú pee kañne. Nowee yee pee n yóólē te písoi piké aseí ritiki ye pikécøpe wele. ⁶ Uu ká Sotom ne Komøari ayu ne túhaane uu a tékéé aa pansε nfúrō. Lē kuú ne pepεε ápi u m pakarelē nyíse re limεcø kai ká pē waine. ⁷ Amá usoi use riyu kuu lō. Uyee nní Loti yee aseí m má. Unfaa kémee pikó ye pee méwoo méwoo wapisile lin meýíkíyiki mpóøcaai u tanaalē hái. ⁸ Uyee pee aseí tikilenle un ne pikécøpe we. Mpá keyáa kéye kuú pee pimewai kópe nyáni un ká kómει, lin pee ukumíiri yóókuselē. ⁹ Li nyísele re Upíima ye nyule lē kuu yé pipeikeε kémee pepεε u m pakarelē ní lese ne lē kuu yé ká pipakareciré pō ká ketúhaaneyaa kutu rimpása. ¹⁰ Pepεε mékperinkpewai ne piripō n wai ápi ká Upíima nnañe waiselē kuu meýá kutu pañane.

Picélaa nōome pē ye akín kópe ne píyuwélaa mále. Api ye pimεcire tí ne keyómεca-a-pō lináñe-nañe piháikuse. ¹¹ Piléεcaatumε ricuruu pee rñañe m má pin lē fe ápi ye Upíima keyu-i keyómεca-a-pō lináñe-nañe lē nkópe rka símisi. ¹² Amá picélaa nōome pē ápi ye musí, pi we yare isee ke písoi api n cópii piké keyáa kō. Lē kápi n nyu kapi ye lámaankεε. Isee mecø kai ká pi kónine. ¹³ Pi ká pē tikpákárá waine liké ne pirikpákárá kapi picø n wai pi ceéí. Pimela mee re piké ye metuñetí ne mewai kópe kapi n káipinkeε n wai. Mékperinkpe ne nseiciré ye pi póriilenle. Nó ne pē nøn n tú nøn kesé n le, ai pi n láarú re pi ye nnōome nó wa. ¹⁴ Iwásánkaí ye piinipεε-i wele, ápi ye ká akópe piwai kecáa kō. Pepεε ápi Uléεca-a ncee kémee iníní m má kapi ye kéyu rikéraase. Memá nnáápi ye ne pi mainule. Uléεca-a ye anōo pi wale. ¹⁵ Pi ncée sone týele api ncée kópe tiki api polu. Ncée mmē ke Peyō uñmáne Palam úu pee rintíki kapi tikilē. U ye pee mewai kópe wale api u héele. ¹⁶ Amá Uléεca-a ye peé ne umewai kópe kecáa u césile. Isee íi ye símisi, amá keminaayaha ye peé ne mesoitē símisile ake týese antepu Palam úu pee pinírikei rikpá.

¹⁷ Písoi pee wele yare rñihai mee rñn míni m má née ahope ke kuyō aku ye rinkpíise. Kesine píima kuñmaha-i ke Uléεca-a uu ketóne pi he. ¹⁸ Pi nsímé nyule hái, amá ápi pee aseí má. Písoi pinyine ye pepεε nní ncée kópe n tikilē anípe-i ηméherεele ái kahane n nāñai. Pinōome pē ne ye fele api méwoo méwoo isoi kapi n le ne lipite pē kéyu kéraase. ¹⁹ Pi ye pi maa re pi yé týese api ilási kéméé lelu, amá pē ηmaa ricuruu pin pee ká mewai mee ye ne nkpō ní ka ilasi le. Lεlee re mpá úye ye lεlee u n feriyε ilasi tunle. ²⁰ Upíima Yeesu Kirisi yee Uróyulale. Asei kecáa, in te pinyine ye u ceri api ketē nté mékperinkpe piwai ne pimεcire tōlu, api ká limemáa mekemεε pepō, lipite pē mewee fale mee caailenle ame mefoí tōsu. ²¹ Li pee kutōsi we re ápi kape pikai

nsímései n ceraalē ne kapi yé n n céri api pēe kō isé ke Uléécaā uú pēe pi ní pa pitíki yá. ²² Lē kai nní pi n wa ye nyíse re meyu mmé kapi ní ma ye aseí le re: Kēpōpi ye kúukee ake pansē ake le née kúfōn ye mēwōle-maā apéré-i pínjiri.

3

Upiima mēpēeme nsímé

¹ Pinésáne kēcīre, títelé lírū ye ntí kam nní nó wólu. Ne aketē kēmēe lalē ké lē kani pinyuwe m máálē nó léisente nōké ne kemúnjē sōne n wailē nnya. ² Ne la re ani nsímé ke antepuyē pēe Uléécaā rinyiri ne n símisi apí pēe mēkēe-me ní ma ne isé ke Urópiima ne Uróyulale uu ní pa, pitume api tó n téjse kecáá léise. ³ Ani kō te pisoí ye siyáa tōwō kēmēe sōntile piké pilipōkō n wai pin nó sēnnyi ⁴ api ye re: U maā re u sōnti, yei kuu pēē we? Háí ke pirósáa apí ne n kpi, nípá yo ye wele yare kái pēe ketē kekoraane-me ní we. ⁵ Amá pi nyule pin ne kesu re háí aí neni-me ke Uléécaā uu urinōwō ne ketē ne keyóme wa. Míni kēmēe kuu ketē leseme uu kō míni ne ke wai. ⁶ Limēcō kuu kō pēe tíyese míni amē yipu amē ketē fe uú ne kekēcáá líkō nnéí tékéé. ⁷ Uléécaā rinōwō tē cīre tēe kō nfáani ketē ne keyóme caā múílē uké ha ne nna kēmēe si ritékéé. Keyáa kē kuu pēpēe apí ye Uléécaā m pakare ne túhaanene uké kesé pi ritékéé.

⁸ Amá pinésáne kēcīre, nsímé nse ye we kái ne n sá re nōké palei. Mmēe mmú re: Keyáa kesē ye Uléécaā inipēe-i aḡmē kúkotokú kuse le. Aḡmē kúkotokú kuse pō ne kō keyáa kesē le. ⁹ Upiima úu nánjaise uké kelenē lē kuu ní ma wa yare ke pinyine api m músu. Nó kuu ne lē niñú re úu la nó unyine nfaa nké pō nnya. Amá u la re ani nónnénéí fe ani isoí conse.

¹⁰ Upiima kekameyaa ye ha sōntile yare uyaa. Nné píima nnyine nn wai keyóme caā ake pōlupō. Nna nn keyóme caā-pō líkō nnéí torē, ketē ne kelikó nnéí aí torē. ¹¹ Kai nní ní we re lē ke nípá yo aí sééne nnya, li pise re nónnésē ne nóinēsoi kani n le iké aseí n tikilē in kō ne Uléécaā sá! ¹² Lē nnya, ani nómenécīre nyóōnse aní ne m mé te Uléécaā uké mēkēe kam. Keyáa kē ke keyóme caā ake nna yósune keké torē múkú-múkú, lē nnéí lēe kekēme ní we aí nna kutoi kēmēe wólente. ¹³ Amá Uléécaā ye ró maā re u yé keyóme caā fale ne ketē fale wa. Nsímései mēe yé ha kei n we. Ketē kē kari mé.

¹⁴ Lē nnya pinésáne kēcīre, lē kani nní m mé nnya, ani riḡmósópú ani uinipēe-i n we áni ncaai níka má, nkópe níka rín kō nó terjē. Ani kō nkíñniñe kēmēé n we. ¹⁵ Ani kō te Urópiima nniñe ye tiróyu lōle, yare ke urósáne lala ne urómáre cō Pōli uu n wói. Uléécaā ye likēme mēwéesesōhō u he. ¹⁶ Atelé nyē nnéí kēmēe kuu linsímé ní wólu kuu ye lē símisi. Pisoí apí ye nsímé

mmẽ silõ sinyine asei fe piké kɔ. Pɛpɛɛ ápi líka kumúnjé ní nyu ápi kɔ pelaalẽ api ye pɛɛ n kɛnɛ́ɛ́ɛɛ, asei aá ne pi pɔlu. Ticuruu lɛ kapi kɔ Uléécɔa Nsímé atelé tɔrɔɔ nnéi kémɛɛ wai. Pimɛcɛɛ kapi ne nkɔrɔ wéési.

¹⁷ Lɛ nnya, nɔ́ pinésáne lala mpí, nɔɔ nní lɛ pinyuwe m máálɛ, ani nómenécíɛ tí. Insá lɛ, pɛpɛɛ ápi Uléécɔa n wuru mɛwai kópe yé tíyɛɛ ani pi tiki ai nó lóise. ¹⁸ Amá li pise re nɔ́kɛ́ ncée mme-i ke Uléécɔa uu ípɛélee nó n nyíɛ n tikilɛ nɔn ne kényu sí, ani kɔ Urópiima ne Uróyulale Yeesu Kirisi ceru. Uyee neni ne nɔ́pá píyɛi-pɔ mɛyɔ́pi te! Amí.

Τίτλε φοί κε Yohani uu n wói

Lelɛɛ rítelɛ ntí kɛmɛɛ ní wɛ

Kirisi pikó pɛ nfasimé kapi ne icélaa kópe n cókai ke Yohani uu rítelɛ foí ntí wóipɔ. U icélaa kópe pikó pɛ tinyíri he re Kirisi pilaarɔ. Pi kesile re Kirisi úu kesoiipi, ápi akópe ncaai kpílɛ te linyine, ápi lɛ ke akópe aa ye tó ne Uléécaá kecɔpe n caai kpílɛ te linyine. Ai pɛɛ wai re ái cóɲɛ te Kirisi ukó uké isoi sɔne n le. Piyómeyáhaa féé pinyine pɛɛ icélaa iyɛ céesi.

Lɛ nnya ke Yohani uu n wói ye nní: U lalɛ icélaa iké kecíre n we uké kɔ aseí ripérése. Lɛ nnya kuu pi léise re piké icélaa iyɛ kapi kékoraane-mɛ n kɔ timúlú rísone (2:24).

Ifaaci iyɛ mekériine ye mmé:

1. Úteléwɔle ye nyísele re u Yeesu useérakó le (1:1-4).
2. Yohani ye re pisoi piké metéi kɛmɛɛ isoi n le. Likumúnɛ re Uléécaá ye metéi le. Lɛ kɛmɛɛ, li pise re Kirisi pikó piké ríla isé n tikilɛ (1:5-2:17).
3. Kirisi pilaarɔ píima mekamɛ nkó ke úteléwɔle uu nté símisi (2:18-29).
4. Uu kɔ Kirisi ukó mewee léise (3:1-24).
5. Iye kapi ye nnóɔmesimé ne nsímései ceri api kóólɛne (4:1-6).
6. Nala ke usoi uu ye ne nyíse re u Kirisi ukó le (4:7-21).
7. Tó fe ari nfatene kpísi arí ne akópe feriyɛ (5:1-21).

Nsímé mee ye nfáa n he

¹ Lelɛɛ pɛɛ nípá yo ke Uléécaá uu n wa kekoraane-me ní we, ari linsímé kóm, ari kɔ ne irónípeɛ li yenu ari li nyánei, ari kɔ ne arónípe li ca, lee nní rinóɔ tee ye nfáa n he. ² Sáa kɛmɛɛ kari pɛé wepɔ. Li nfáa mmɛ tó nyísele ari n yenu. Lɛ nnya kari nfáa teneciré mmɛ nsímé símisi, tɔn kɔ nó n yóólɛ. ³ Lɛ kari n yé ari kɔ kom kari kɔ nɔ́ yóólɛ te tó ne nnó́ tóké ripéne tɔn ne kesé tó ne Sáa ne Ukepípi Yeesu Kirisi kupéneɔ kɛmɛé we. ⁴ Tóké ne mpóɔnare m má ne kɛtɔ-pɔ nnya kari tiróúruu lɛ wói.

Uléécaá ye metéi le

⁵ Nsímé ke Yeesu Kirisi uu ní ma ari n kóm tɔn kɔ n yóólɛ ye mmú re: Uléécaá ye metéi le, kuɲmaha kúka áku ukeméé we. ⁶ Tɔn m maa re tó ne Uléécaá ye pénelɛ, tɔn kɔ pɛɛ kuɲmaha pikei wai, tɔ pinóɔme le, ári nsímései tikilɛ. ⁷ Amá in te metéi kɛmɛɛ kari sone, yare ke Uléécaá uu nní metéi kɛmɛɛ ní we, li yé tíyese tó ne piróɔ arí m pénelɛ, Ukepípi Yeesu menyɛ ame pɛɛ nípá arókópe áye ró heere.

⁸ Tɔn ye m maa re ári akópe má, merócíre kari fómni, nsímései rín kerómeé we. ⁹ Tɔn ye arókópe n yámne, u yé ró a sárei, uu

κὸ ντόσσαι ννεί ρὸ ἡερε. Likumúnjé re Uléécaá ye aseí ute le. U ye nípá yo wale lin kecíre we. ¹⁰ Τὸν ye n kesi re ári akópe áka wailē, τὸ Uléécaá kpísile yare unóome, ai ppe nyíse re unsímé rín keróméé we.

2

¹ Sinéwá! Ne rítelé ntí nó wólule re áni kape akópe n wai. Amá in te unyine ye akópe wa, uké n nyu re τὸ Sáa Uléécaá kémee-pw usíméyóó mále. Uyee aseí ute Yeesu Kirisi. ² Uyee uricuruu kpísi uu arókópe kecáá he yare inyóonsesee re Uléécaá uké arókópe ρὸ sárei uu ne ketē nnéi písoi akó pene uu sárei.

Isé fale

³ Τὸν Uléécaá isé rísone m múílē, li nyíse re τὸ u nyule. ⁴ Usoi nkó yee ye ní maa re: “Ne u cerile” úu ye kō ppe uisé rimúlú ye unóome le, nsímései rín ukeméé we. ⁵ Amá usoi nkó yee unsímé ní múílē ye nyísele re u u lale ne kefa kee. Lelēe ye nyíse re τὸ ne Uléécaá ye pénelele. ⁶ Li pise re usoi nkó yee ye ní maa re τὸ ne Uléécaá ye pénelele, unsē nké kō n nyaní yare ke Yeesu nsē ní ppe ní nyaní meco.

⁷ Pinésáne lala kecire, ái isé fale kam nó wólú, amá isé kpure ye nyi kani kékoraane-me ní yosí. Isé kpure iyee nní rinóó kani pikóme ní masí. ⁸ Mpá ne lē, li kō ppe isé fale le yee Kirisi kémee ne nókenémee n nyíselē te aseí ye nye. Lelēe re kuḡmaha ye tómpole, metéi sei pō ne kō pilomme masile.

⁹ Nkó yee m músu re metéi kéméé kuú we, un kō ppe uuco ipuri yulu ye kō kuḡmaha kéméé wele. ¹⁰ Nkó yee uuco ní la ye metéi kéméé wele, líka ái ye u lóise. ¹¹ Amá nkó yee uuco ipuri n yúlu ye kuḡmaha kéméé wele. Kuḡmaha kéméé kuu sóne aku n nyiinse úu ppe nyu méye kuu sí.

¹² Nό sinéwá! Ne rítelé ntí nó wólule ké nó léise re Uléécaá ye Yeesu Kirisi rinyiri nnya nóanékópe nó sáreile. ¹³ Nό pinésáa! Ne nó léisele re nō uyee hái kékoraane-me ní we nyule. Nό pikpére ne piḡmáne, ne nό léisele re nō ukpááree Setani feriyele. ¹⁴ Nό sinépipi! Ne nó léisele re nó Sáa nyule. Nό pinésáa, ne nó léisele re nō uyee hái kékoraane-me ní we nyule. Nό pikpére ne piḡmáne, ne nó léisele re nō páápúle. Uléécaá Nsímé ye nókenéméé wele, ani kō ukpááree Setani feriyē.

¹⁵ Ani kape ketē nké née kelikó n la. Uye un ke n la, úu yé kō fe uké ppe Sáa n la. ¹⁶ Ketē kecáá likó ye nní: pikáipinkēe ke usoi uu m má ne lē ke uinipee ii n nyáni kuu ní la uké m má, née lē kuu m má un ne rikókōri wai. Lē nnéi ye ketē nté likó le, ái Sáa kémee kai léeri. ¹⁷ Ketē ye tósule, limeco ke kelikó ke písoi api n káipinkēe pōo kō tōsu. Amá nkó yee Uléécaá mela n wai ye nípá píyei nfáa mále.

Kirisi ulaarɔ

¹⁸ Nɔ́ sinépipi! Itunɛ tɔrɔɔ yɛ tɔlɛ. Nɔ kɔ tɛ Kirisi ulaarɔ yɛ wemɛlɛ. Kirisi pilaarɔ yɛ nkprɛni kulúí leemɛlɛ, nɔn kɔ nyu rɛ itunɛ tɔrɔɔ yɛ tɔlɛ. ¹⁹ Kerɔɔɔpɛ kɛ lipite pɛ api léemɛ, amá ápi pɛɛ pirókó. Pin pɛɛ pirókó, pi yé pɛɛ kerómɛé tonɛ. Amá kapi nní n tɔmpɔ nnya, li nyísele rɛ pinnéí mmɛ kɛmɛɛ úka úu pɛɛ urókó.

²⁰ Amá Uléécɛa yɛ nɔ́ Nfáasɔnɛ hɛlɛ yarɛ kapi yɛ usoi riyu kɛcáá mékpɔ n kɔɔnu *, ani pɛɛ nónnénéí nsímései n nyu. ²¹ Lɛ nnya, áí rɛ nsímései káni nyu nnya kam nó wólú, amá nɛ meýíkíyiki nó wólú rɛ nɔ nsímései nyu nnya. Nɔ kɔ nyulɛ rɛ nnóɔmɛ nka rín yɛ nsímései kɛmɛɛ léemɛ.

²² Wóo unóɔmɛ, kái pɛɛ uyɛɛ n kɛsu rɛ áí Yeesu kɛ Uléécɛa uu wéɛ? Kirisi ulaarɔ lo. Sáa nɛ Ukepípi keté kuu yúlu. ²³ Asei kɛcáá, nkó yɛɛ Uléécɛa Kɛpipi n yé úu kɔ Sáa Uléécɛa nyu. Nkó yɛɛ Uléécɛa Kɛpipi n nɛmureí yɛ kɔ Sáa Uléécɛa nɛmureíle.

²⁴ Lɛ nnya, ani tíyɛ nsímé mmɛ kani háí kékoraanɛ-mɛ n kɔ nké nókenémɛɛ n we. In tɛ nsímé mmɛ kani háí kékoraanɛ-mɛ n kɔ yɛ nókenémɛé we, nó nɛ Uléécɛa Kɛpipi nɛ Sáa Uléécɛa yé ripɛnɛ aní n we pise. ²⁵ Lɛ kɛ Kirisi uu n yekei rɛ u yé ró hɛ lɛɛ nní nfáa tenɛciré. ²⁶ Pɛpɛɛ n náási piké nó fóm kɛcáá nsímé kam nó wólú. ²⁷ Nfáasɔnɛ mmɛ kɛ Uléécɛa uu nɔ́ n hɛ yɛ nókenémɛɛ welɛ. Lɛ nnya, áí nkpráni pise rɛ piké kɔ nɔ́ picélaa rikpá. N yé nípá yo nó céési yarɛ kai m pise, nnóɔmɛ rín kɛmɛɛ we. Lɛ nnya, ani lɛ kɛ Nfáasɔnɛ nn nó n céési wa, lelɛɛ rɛ ani Kirisi kupénɛcɔ kɛmɛé n we. ²⁸ Nɔ́ sinépipi! Ani Kirisi kupénɛcɔ kɛmɛé n we. Un píyɛi n ka ari pɛé nɛ tirópóɔ n we, isei fí yé ró wa. ²⁹ Nɔn n nyu rɛ Kirisi yɛ aseí ute lɛ, ani kɔ n nyu rɛ nkó yɛɛ nsímései n tikiłɛ yɛ Uléécɛa kɛpipi lɛ.

3*Uléécɛa sipipi kɛcáá nstmé*

¹ Ani yɛ lɛ kɛ Sáa Uléécɛa uu meýíkíyiki ró n la api yɛ nɛ ró séi rɛ Uléécɛa sipipi! Tɔ kɔ mɛsei lɛ lɛ. Keté nté pikó ápi Uléécɛa céri. Lɛ nnya kápi kɔ tó nyu. ² Pinésáne lala kɛcirɛ! Tɔ nkprɛni Uléécɛa sipipi lɛ. Ai kahane isoi iyɛ karí masí kɛpire n wɛnɛ n nyíse. Amá nɛɛ kari pɛɛ nyu rɛ Yeesu Kirisi un píyɛi m pɛɛmɛ, tó ha nɛ menýíne u n we ari pɛɛ u yɛnu yarɛ kuu meýíkíyiki n we. ³ Nkó yɛɛ lɛ nɛ kɛfa kɛsɛ n tálɛ yèè umɛcirɛ n cápínɛle uú wole cáká-cáká yarɛ kɛ uyɛ Upíima uu n we cáká-cáká mɛcɔ.

⁴ Nkó yɛɛ akópe n wai úu Uléécɛa isé tikiłɛ. Lɛ nnya, akópe piwai yɛ isé pilóɔ lɛ. ⁵ Nɔ kɔ pɛɛ nyu rɛ Yeesu Kirisi yɛ ka rɛ uké písoi akópe-i lese, uricuruu úu akópe áka má. ⁶ Lɛ nnya, nkó nɛ

* 2:20 Luki 7:46

Yeesu Kirisi pɛɛ m pɛnelɛ́ úu ye akópe n wai. Nkó yee akópe n wai úu u yenaalɛ́, úu kɔ u nyu.

⁷ Nɔ́ sinépipi, áni kapɛ tíyɛ unyine uké nɔ́ fóm. Nkó yee n wai yarɛ kai m pise ye aseɪ tikilenle yarɛ ke Yeesu Kirisi pɔ́ kɔ aseɪ n tɪkilɛ́ mɛɔ. ⁸ Nkó yee akópe piwai ne kɛ́yu m mahani ye kuníri ukó le. Kuníri kpɛɛ háɪ kékoraane-me akópe wairi. Lɛ́ nnya ke Uléecaa Kepipi ake ketɛ́ kecáá ka re keké kuníri liwai-wai ritékéé.

⁹ Nkó yee m pansɛ Uléecaa kepipi yèè akópe piwai riyáɛ re Uléecaa Nfaa ye ukeméé we nnya. Kuu Uléecaa kepipi nnya, úu yé fe uké akópe piwai n nɔ́jlɛ́. ¹⁰ Nkó yee úu aseɪ n tɪkilɛ́ néɛ úu umárecɔ́ ní la úu Uléecaa ukó. Kei kapi ye ne Uléecaa kepipi ne kuníri kepipi ceri api kóolene.

Uléecaa sipipi mɛɔpɛcirɛ pilakaane nsímé

¹¹ Tinɔ́ tɛ́ kani háɪ kékoraane-me n kɔ́ ye ntí re: Tóké mɛ́rɔ́pɛcirɛ n lakaane. ¹² Ari kapɛ Kayɛɛ mɛɔ n we. U pɛɛ ukpááree Setani ukó le, uu uumarecɔ́ pá. Yo nnya kuu u ripá? Kayɛɛ ricuruu liwai-wai áɪ pɛ́ɛ nyamí, amá uumarecɔ́ líkɔ́ pɔ́on n nyamí.

¹³ Pimárecɔ́, áɪ kapɛ pírí nɔ́ wa re ketɛ́ nté písoi ye nɔ́inɛ́puri yulu nnya. ¹⁴ Tɔ́ nyule re tɔ́ pɛɛ kpuwaalenle, ari nkɛ́pɛni nfáa yenu. Kari pirómárecɔ́ ní la nnya kari lɛ́ nyu. Nkó yee úu umárecɔ́ ní la ye kpuwaalenle. ¹⁵ Usoi nkó yee umárecɔ́ ipuri n yúlu ye usoi kɔ́ le. Nɔ́ kɔ́ pɛɛ nyu re usoi kɔ́ úka úu uisoɪ kɛ́mɛɛ ketónɛ má uké ne nfáa tenɛ́ciré yé. ¹⁶ Yeesu Kirisi ye unfaa kpísile uu tɔ́ nnya he arí ne ceru re lɛ́ kapi ye séɛ re níla. Li pise re tóké kɔ́ ntɔ́fáa kpísi ari pirómárecɔ́ nnya he. ¹⁷ Usoi nkó yee m má, un nkɛ́pɛni umárecɔ́ n yé úu líka má, uu ne ukɛfa u pɛ́su, íyɛ kuu yé pɛ́ɛ maa re uyɛ ye Uléecaa lalɛ́? ¹⁸ Nɔ́ sinéwá, ári kapɛ ye nnɔ́osimé ñmanɛ ne níla nyíse. Amá tóké ye meyíkíyiki mɛ́wai wa ne aseɪ líké nyíse re tɔ́ níla mále.

Tóké ne nkɛ́pɛniye Uléecaa keyu-i n we

¹⁹ Kei kari yé ne n céri re tɔ́ nsímései pite le ye lɛ́. Lɛ́ɛɛ yé kɔ́ tíyɛɛ arí ne tirɔ́pɔ́ Uléecaa keyu-i n we. ²⁰ Aseɪ kecáá, nɛ́pá lin ne sirófa kɛ́mɛɛ ró n túhaane re tɔ́ akópe wale, Uléecaa ye sirófa fele un kɔ́ nɛ́pá yo nyu. ²¹ Pinésáne, in te líka áɪ ne sirófa kɛ́mɛɛ ró túhaane re tɔ́ akópe wa, tirɔ́pɔ́ kari ne Uléecaa keyu-i we. ²² Kari uisé ḿ múlɛ́ tɔ́n kɔ́ lɛ́ɛɛ ne u n sá wai nnya, tɔ́ ye tɔ́n yo mpuri u m pise, tɔ́ ye ukemɛɛ li yenle. ²³ Uisé iyɛɛ nnyí re tóké ne Ukepipi Yeesu Kirisi kefa tenɛ́ ari kɔ́ n lakaane yarɛ kuu isé ró ḿ pa. ²⁴ Nkó yee uisé iyɛ́ n tɪkilɛ́ ne Uléecaa ye pɛnelenle un ne we, Uléecaa pɔ́on kɔ́ ukeméé we. Unfaasɔ́ne kuu ró ní he mɛɛ ró nyíselɛ́ tɛ́ tɔ́ pɛnelenle tɔ́n ne we.

4

Iye kapi ye ne Ulééca Nfaasone ceri?

¹ Pinésáne lala kecire, áni kape ye mese ne mese pē nnéi pēe ye m pólólē te Ulééca Nfaasone ye pikeméé wele nkó ηmurēi. Amá ani ye pi peē kelene ani yenu re li nsímései née ái nsímései. Asei kecáá, antepuye nōome ye ketē kecáá kulúí lemele. ² Lē kani yéé ne n céri re Ulééca Nfaasone ye unyine kéméé we ye nní: Uye un tinhaa re Yeesu Kirisi ye pansela kesoipipi uú ne ketē nté weri, li nyíse re Nfáasone ye ukeméé wele. ³ Nkó yee úu ye lē tinhaa ye nyísele re Nfáasone nín ukeméé we, amá Kirisi ulaarō yee u te. Nō kō te u weme. Ticuruu u ketē kecáá pikáme masile.

⁴ Amá nō sinéwā, nō ne Ulééca pikó le, nō kō antepuye nōome feriyele. Nfáasone mee nókeméé ní we ye Kirisi ulaarō fele. ⁵ Pinóome pēe ketē nté pikó le. Lē nnya kapi ketē nté pikó meco símisi, pē pin kō kutu pi cōlē. ⁶ Amá tō ne Ulééca pikó le. Nkó yee Ulééca n nyu yee ye kutu tó rico. Amá nkó yee úu Ulééca ukó, úu ye kutu tó rico. Lē kari ye ne ceri kei ke nsímései Nfaasone nn ní we ne kei ke nnóome nn ní we.

Ulééca ye ríla le

⁷ Pinésáne lala kecire, Ulééca kémee ke ríla nn léeri. Lē nnya, li pise re tóké n lakaane. Usoi nkó yee uucō ní la ye Ulééca ukó le un kō Ulééca nyu. ⁸ Ulééca ye ríla le. Nkó yee úu uucō ní la úu Ulééca céri. ⁹ Ulééca ye Ukepipi cireníηe ketē kecáá tummele re keké nfáa fale ró he. Lē kuú ne nyíse re u ró lalē. ¹⁰ Nla mmē ne ne mmpehē le. Ai tōo Ulééca la, amá uyee tó la uu pēe Ukepipi tumti ake kemecire kpísi ake arókpōe kecáá he yare inyóonseseē aké ne arókpōe ró sárei.

¹¹ Pinésáne lala kecire, in te lē ke Ulééca uu ró la, li pise re tóké kō n lakaane. ¹² Uka úu Ulééca yénaalē. Amá tōn n lakaane, tó ne Ulééca ye pénelenle un keróméé we, unla nn kō kerómee yipaalē.

¹³ Ulééca ye Unfaasone ró hele. Lelee ye nyíse re tō ukeméé wele uyē un kō tō kéméé we. ¹⁴ Tō ne yenle ari kō n símisi re Sáa ye Kepipi ketē kecáá tummele re keké písoi ayu lō. ¹⁵ Uye un n ceri un tinhaa re Yeesu ye Ulééca Kepipi le, li nyísele re liute uyē ne Ulééca ye pénelenle un ne Ulééca kéméé we Ulééca pōon kō ukeméé we. ¹⁶ Tō ne yenle ari céro re Ulééca ye ró lalē arí ne kefa tene.

Ulééca ye ríla le. Nkó yee ríla m má ne Ulééca ye pénelenle pin ne we, Ulééca un ukeméé we, uyē un kō Ulééca kéméé we. ¹⁷ Tōn ríla m má ne nketo-pō, tó fe arí ha keyáa kē ke Ulééca uú ne ró ní túhaanene ne tirópōo n we, ke irósoi kari ketē nté ní le ii Kirisi ikó meco ní we nnya. ¹⁸ Nkó yee ríla m má úu ye iwame n wai. Nla mee ní we ne nketo-pō yēē iwame lakasele. Iwame yēē

nyísele re usoi kewuu ye túúni re pi yé kutu u ripasa. Lē nnya, nkó ke iwame ii ní we nla rín nyamí ne nketo-pò.

¹⁹ Amá in tǒ, tǒ Uléécaá lalē re uyee mefoi ró la nnya. ²⁰ Uye un m maa re: “Ne Uléécaá lalē”, un kǒ pēe uusoicǒ ipuri yulu, liute ye unǒome le. Nkó yee úu usoicǒ kuu n nyáni ní la úu yé fe uké Uléécaá kúu n nyáni n la. ²¹ Kirisi ye kǒ pēe isé ró hēle re nkó yee Uléécaá ní la uké kǒ uusoicǒ n la.

5

Nfatene mee rnanje kapi ye ne n feriyē

¹ Nkó yee ne kefa n tene re Yeesu ke Uléécaá uu wée ye Uléécaá kepipi le. Nkó yee usáa ní la yèè kǒ usáa siwā n lalē. ² Tǒn Uléécaá n la, tǒn kǒ uisé n tikilē kai yé nyíse re tǒ Uléécaá siwā lalē. ³ Uléécaá isé pimúlé kémee kai ye nyíse re usoi ye Uléécaá lalē. Uisé íi kǒ pēe páápú. ⁴ Mǒá Uléécaá kepipi kéye ye ketē kecáá likó rnanje feriyēle. Ntǒfatene nnya kake ye feriyē. ⁵ Wóo ye fe uu ketē kecáá likó feriyē, insá uyee ne kefa n tene re Yeesu yee Uléécaá Kepipi?

Yeesu kecáá aseéra piles nstmé

⁶ Yeesu Kirisi yee ketē kecáá ka ne míni ne ménye. Ai míni ηmane kuú ne ka, amá míni ne ménye kuú ne ka. Nfáasone mee lē símisi. Nfáasone mee nsímései ute. ⁷ Lē nnya, píseérakǒó ye pitaani le: ⁸ Pēpēe nní Nfáasone ne míni ne ménye. Piketaani ye kǒ ηmureile re nsímései ye mu. ⁹ PISOI yèè aseéra lesele ari ηmurei. Uléécaá rinǒo kuu rinháa ye kǒ pēe lē fele. Uyee Ukepipi kecáá aseéra lese. ¹⁰ Nkó yee Uléécaá Kepipi ne kefa n tenelē ye aseéra nyē ukefa-i yekeilenle. Nkó yee úu ne kefa n tene ye waise re Uléécaá ye unǒome le, kúu rinǒo tē ke Uléécaá uu Ukepipi kecáá rinháa ne kefa n tene nnya. ¹¹ Uléécaá ye nfáa teneciré ró hēle. Ukepipi kémee ke nfáa mmē ní we. ¹² Nkó yee Uléécaá Kepipi kē n nyu ye nfáa teneciré mále. Nkó yee úu Kepipi kē n má úu kǒ nfáa teneciré má.

Nfáa teneciré kecáá nstmé

¹³ Nǒ mpí nǒo nní Uléécaá Kepipi ne kefa n tenelē, nǒ kam titelé tē wǒipǒ re ani ceri re nǒ nfáa teneciré mále. ¹⁴ Tǒn ne Uléécaá n tálē, tǒn yo umela kémee u m pise, u ye ne ró kónle. ¹⁵ Tǒn n nyu re mǒá yo kari u pise u ye ne ró kónle, tǒ kǒ nyule re tǒ lē kari u m pise piyéne masile.

¹⁶ Usoi un umárecǒ n yē un akópe nyee áa ye ne nkǒó ní ka n wai, uké ukecáá Uléécaá yáási uké nfáa u hē. Pēpēe ye akópe nyee áa ye ne nkǒó ní ka n wa ηmane kecáá kam te piké ye Uléécaá yáási. Akópe anyine yèè ne nkǒó kale. Ai pēpēe ye akópe nyee ye ne nkǒó ní ka n wa kecáá kam te ani ye yáási.

¹⁷ Μπά μεwai κόπε μέye ye ακόπε λε. Αμά αί ακόπε nnεί nyεε ye ne nkpo ka.

¹⁸ Το nyule re usoi nkó yeε Uléécaā kewā úu ye ακόπε n wai. Uléécaā Kεpipi yèè kericuruu kecáá m paílenle, ukpááree Setani úu ye ke rica. ¹⁹ Το nyule re tó ne Uléécaā pikó le, ketē nnεί pikó pón ukpááree Setani nnaηe-i pansente.

²⁰ Το kó nyule re Uléécaā Kεpipi ye kale ake mesohó ró he tóké ye ne Uléécaā yíkíyiki céri. Úkεpipi Yeesu Kirisi keε tó ne Uléécaā yíkíyiki uyē tipéne tón ne we. Yeesu Kirisi uyεε Uléécaā yíkíyiki. Uyεε nfáa teneεiré. ²¹ Nό sinéwá, ani nómenécíre ne piléé ti.

Títelé lírū ke Yohani uu n wói

Lelee rítelé ntí kémee ní we

Títelé lírū ke Yohani uu n wói ye rítelé le ke Yohani uu "Unósi" ke Uléécaá uu n wée ne usipipi n wólu. Píco ye músu re li ye Uléécaá icápine ne ikemee pikó kuú ne máne. Li rikemee nyísele lē kapi yé ne picélaa nōome n sōne.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Úteléwale ye pepere rítelé ntí n kéeeni símisile re piké nsímesei ne níla kémee isoi n le (1-6).
2. U re písoi piké ne pepere Uléécaá icélaa memíi n céesi pimécire tí (7-11).
3. Uléécaá icápine inyine pikó iyáhaa kuu pē kuu nté n wólu palē (12-13).

Iyáhaa

¹ Nē Yeesu Uléécaá icápine uwéése, née pō Kiriya ke Uléécaá uu n wée ne sipópipi kam ní la ne kefa keese rítelé ntí wólu. Ai menécíre née nó la, amá mpí nnéi pē nnésímesei n nyu ye kō nó lalē. ² Tō nó lalē re nsímesei ye keróméé we nnya. Mesére knn yé kō keróméé n we. Ne nó yáasi!

³ Sáa Uléécaá ne Ukepípi Yeesu Kiriya yé ípēelée ró nyíse, api nfanare ró nyíse api kō nkínjine ró he tóké ne aseí ne níla kémee m pénelē.

Nsímesei ne níla kecáá nsímé

⁴ Kam n yé te sipówá kecōpe sinyine ye nsímesei tikilenle yare ke Sáa Uléécaá uu rinóó ró n he mecō, li meýánsei né larisile. ⁵ Ne nképéni pō Kiriya píse re tóké n lakaane. Ai isé fale kam wólu nen pō pápōlē. Isé iyē kari hái kékoraane-me ní yósi ye nyi. ⁶ Nla ye píse re tóké Uléécaá isé n tikilē tōn ne sōne. Kei ye isé iyē kari yé n tíkilē tōn ne sōne yare kuu kékoraane-me ró n céesi. ⁷ Pinóome kulúí ye ketē kecáá lonaalenle pin kesu re Yeesu Kiriya úu panse kesoi pipi yíkíyiki uú ne ketē kecáá weri. Kei kapi ye ne ceri re uyee lē n wai ye unóome le un kō Kiriya ulaarō. ⁸ Lē nnya, ani nómenécíre tí nsōne, ani kape ne pírókei nnéi kari n wa kulaa m paa nnya. Amá ani liihēe nnéi yósi.

⁹ Nkó yee úu Kiriya icélaa m múlilē uké iketō ηmane ne m pālē, un pē fáauselē, úu Uléécaá kupénecō kéméé we. Nkó yee Kiriya icélaa m múlilē ye Sáa Uléécaá ne Ukepípi ηmureile. ¹⁰ Uye un nókenéméé n ka unsá icélaa iyē ne n hapō, ani kape nókenéyo-i u yósi, ani kape kō u yáasi ricuruu. ¹¹ Uye un u n yáasi, li wa yare u ne uyē pē kesé umewai kōpe mē kéméé we.

Nsímé tōrō

¹² Ne nsímé meyǎ́ mále ké nó símisi, amá ám la ké neni rítelé ne kéwǎle ne lě wa. Ne lale ké nókenémeé hapǎ ari peé n nyáneine nen ne nó símisi tǎké ne mpóonare m má ne kété-pǎ nnya.

¹³ Upóyéinǎsi ke Ulééca uu n wéé siwǎ pǎ́ ne kǎ pǎ́ yáhaapǎ.

Títelé tǎánũ ke Yohani uu n wói

Lelee ritelé ntí kέmee ní we

Utisi unyine kapi ye n sée re Kayusi ke Yohani uu ritelé ntí wói. Ari ukεcǎá nkó ríka nyu, insá kuu Nléécaasimé ne asei n tíkile ηmanε. Umεwee ye ne Tiyotirefu mekó kóólelenle. Tiyotirefu ye icápine kέmee úyukóó unyine le ke Yohani uu n kési.

Ifaaci iyε mekériine ye mmé:

1. Uteléwǎle ye Kayusi pakarente, asei kuu n tíkile ne pikei kuu Kirisi pikó n wapisi nnya (1-8).
2. Tiyotirefu nsé ye nfasimé u tanaalenle (9-10).
3. U Temetiriisi isoi sǎne nkó símisile (11-12).
4. U símaapǎ re u yé pi rilóólú uu kǎ iyáhaa pi papǎ (13-15).

Iyáhaa

¹ Né Uléécaá icápine uwéése, née pǎ Kayusi kam ní la ne kefa kesε ritelé ntí wólu.

² Unésáne lala kecire, ne welu re pǎké mǎpá yo kέmee kéyu n sí pǎké kǎ isare n láarú yare kaa nní Uléécaá ncee kέmee kéyu n sí mecǎ. ³ Pirómáreco pinyine ye nté kale api né símisi re nsímései ye kepóméé wele, pǎn kǎ nsǎne n tikilē. Li rinékín ninjukusele meyíkíyiki. ⁴ Líka ái ye rinékín ninjukuse ai tósu kam yé ní kǎ sinéwǎ ye asei tikilē.

Kayusi ye asei tikilenle

⁵ Unésáne lala kecire, pǎ ye pǎn yo n yekei re pǎ wa, pǎ ye nyísele re pǎ asei ute le aá ne Kirisi pikó li wai, mǎpá pin kucǎyu pikó. ⁶ Pi Uléécaá icápine pikó keyu-i níla kaa pi n nyíse kecǎá símisile. Pǎn n fe pǎn pi n lé yare kai Uléécaá kέmee m pise piké ne pincee rinǎj, li nyamlε. ⁷ Upíima pikei nnya kapi ncée tikilē. Api pepεε ápi Uléécaá n nyu anipe-i líka yǎsí. ⁸ Lε nnya kai pise re tǎké lipite pε lé, tǎ ne pε tǎké ne kesé nsímései n yóólē nnya.

Tiyotirefu ne Temetiriisi

⁹ Ne Uléécaá icápine pikó kételépi wǎile. Amá Tiyotirefu yeε iyukóó picǎ kecǎpe ní la úu ró yǎsí. ¹⁰ Lε nnya, nen ha píyei n hapǎ, ne mewai kuu n wapisi un kǎ kerócaá nsímé kǎpe símaankεε keenkεene. Lε ái nkǎpáni u tu. Úu ye kusáne pimáreco pεε n sǎnaapǎ wa, úu ye kǎ ηmurei re pepεε piwai ní la piké wa, uu kǎ pεε Uléécaá icápine-i pi lese.

¹¹ Unésáne lala kecire, kape ye ne likǎpe piwai yíraane, amá a ye ne lisǎne yíraane. Nkó yeε lisǎne n wai ye Uléécaá ukó le, nkó yeε akǎpe n wai úu Uléécaá nyu.

¹² Mpa úye ye símisi re Temetiriisi ye isoi sone lele, háí ricuruu nsímései mee ukeméé ní we ye nyísele re u isoi sone lele. Tó ne ko ukecáá lè símisile. Pó ko nyu re lè kari ukecáá ní símisi ye asele.

Iyáhaa tərəə

¹³ Ne nsímé meýá mále ké pó wóipə, amá am la ké rítelé ne kéwəle ne lè wa. ¹⁴ Ne lalé ké nfáani pó yé, ari peé n nyáneine tən ne símisi.

¹⁵ A ne nkíninje n we.

Pipósáne re ké pó yáási. A pirósáne yáási, aa pinnéi nípá úye uiyáhaa u pa.

Titelé ke Yuuti uu n wói

Lelée ritelé ntí kémee ní we

Kirisi pikó nnéi ke Yuuti ritelé ntí arí ne máne. Tinsímé ne Piyee ritelé lírū nkó ye lala nké nse. Peye icélaa nōome n céési pin nsé kópe sōne kuú ne atōpi wai.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Lelée ritelé ntí kémee ní we (1-2).
2. Peye icélaa nōome m pásii nkó (3-16).
3. U Kirisi pikó ikari kpáselenle re piké níla ne nfatene kéméé n ημόσπυλῆ (17-23).
4. Uléécaá ye ipakare te (24-25).

Iyáhaa

¹ Née Yeosu Kirisi ukeikó ne Yakupu uwā kapi ye n sée re Yuuti. Nó mpí ke Sáa Uléécaá uu nní ní sée kam titelé wólu. U nó lala uu Yeosu Kirisi anipe-i nó wai re uké nókenécáá m paílē. ² Uléécaá uké nfanare nó nyíse uu kō nkīnīnīe nó he uu kō meýá nó n la.

Peye nnōomesimé n céési kecáá nkó

³ Pinésáne lala kecire, ne peé lala ké lē ke Uléécaá uu kesé tó ne nnó ayu n lo kecáá ritelé nó wóipō. Ne nkpeni yé te li meýikíyiki pise re ké nní nó wói ké ne nfatene atōpi kémee nó n ημόσπυσελῆ. Uléécaá ye mecírenīe nsímé mmē ke upikó apí ne kefa n tene pamele.

⁴ Ai líka nnya kam lē símisi, simúnjé kópe písoi pinyine ye riséé ne nó cóhanelenle. Pi Uléécaá ipelée waisele yare ncée kuu pi he re piké mewai kópe ne piripō n wai. Urócélaa cirenīe ne Urópiima Yeosu Kirisi kapi lē yulu. Háí mekee-me kai wólaalē te akpanii nyee pilikó.

⁵ Mpá kani nní pinyuwe m máálē, ne la ké nó léise re Upiima ye pee mekee Isirayeli pikó riyu lōle Esipiti ketē kecáá, amá uu pee limemáá tíyese pepee apí pikecōpe ne kefa u n tenelē api kpíni.

⁶ Pilécaatumē pinyine ye peé ne Uléécaá wóosile re ketóne ke-i kuu pi n tónse áke ne pí risá, api pee pimécire ketóne conse. U kō pē kunmaha kemee-pō tonselenle pin meséere pahaalē liké ha ne keyáa ké kuu pitúhaane pi n sōnti tu. ⁷ Aní Sotōm kuyu ne Komōori kukó ne ayu nyee ne a n kólē nkó léise. Pilécaatumē mecō mmé ke kei pikó apí pee méwoo méwoo wai. Apí n la pitisi ne pitisicō piké n sói. Lē nnya ke Uléécaá uu kutu pi ripasa uu nna teneciré kémee pi sápo. U lē wale re mpá úye uké kei yē uké ne umécire tí.

⁸ Lē ke pepee nní ne nó n cóhanelē pōo kō we. Simúnjé kópe sin pi n leeme, api pee piipiē lilala ne pimécire mékperinkpe n wai,

ápi kɔ Upiima nnaŋe waiselē, pin keyómecaa-pɔ linaŋe-naŋe lámaankɛɛ. ⁹ Moisi ye pee kpule, Uléecaatumɛ wéése Misɛeli ne Setani api ukɛcáa cɛŋesi. Pi pee pásainɛle re wɔo yé u kpísi. Mpá ne lē, Uléecaatumɛ wéése Misɛeli ricuruu úu kaha uké Setani lámaankɛɛ. Amá nse kuu u maa re: Upiima uké kutu pɔ ripasa. ¹⁰ Amá pisoĩ pē pɔɔ, lē aseĩ kápi n nyu kapi ye lámaankɛɛ. Lē kapi isee meɔ méwoo n nyu lee pi kopaalē. ¹¹ Iwe kapi topori! Kayee ncee nɔ kapi tikiilē. Siwóó nnya kapi pimɛcire kpísi api mpolecee tikise Palam meɔ. Kapi ne Uléecaa n kɛŋene yare ke Koree uu n wa meɔ nnya kai pi ritékéé. ¹² Kei kani ye n cápine re nɔké memáreɔ iluke li, pepe ye nórinyu kpu. Kei ke pē api ye pimela anyá súkei, ápi ne úka kutu colē. Pi we yare ahope ke kuyɔ aku n kpáulē. Pi kɔ wele yare kuléé nkú kpee áku ye m mári, mpá lin kuimaretuŋe n tu. Pin ku n wehe, meté kaku pee lē kpu. ¹³ Mínimaa kémee ániwalé pape-pape kapi ne menyíne we. Pi ye pimɛwai kópe lesele api yánesi yare ke ániwalé aa ye míni kuwálé ní yánesi. Pi kɔ wele yare awárepi nyee méwoo n sónesi. Lē nnya ke Uléecaa uu kuŋmaha piima-i ketóne pi he re piké kei mesére n tū.

¹⁴ Pirókpure kémee, Enɔki ye Atam siyase kémee kunai sééi-sééi ukó le. U hái mekeɛ-me pisoĩ pē kecáa maa re: Upiima ye wemɛle ne upileecaatumɛ kulúĩ ¹⁵ piké ne pisoĩ nnéi túhaane. U yé piwaikópɛkɔ akópe pa, mɛwai kópe nnéi kapi n wa nnya. U yé kɔ pikópɛkɔ pee áyu n wéesi alē kapi u n lámaankɛɛ kecáa akópe pi pa. ¹⁶ Pisoĩ pinyine ye pi pee mesére n ñmúlaankɛɛ. Ai píkaĩ pi láárú. Pilikáipi-káipi kapi ye wa. Pi ní-yuwélaasimé símaankɛele pin ne pisoĩ kahaankɛɛ re piké linyine pikemee yé nnya.

Kirisi pikó nsē kecáa nsímé

¹⁷ Amá nŋ pinésáne lala kecire, nɔké ye nsímé ke Urópiima Yeesu Kirisi pitume api mekeɛ-me nó rin-yóó léise. ¹⁸ Pi ye pee nó n yóólē te: Ituŋe tɔrɔ kumúŋé kun n tu, pinyine pee pisoĩ n sényi yé kam, ápi yéé pilikáipi-káipi nnya Uléecaa wuri. ¹⁹ Pepe pikóólentene pisoĩ keɔpe tanaalē. Lē ke piricuruu api m músu ñmane kapi wai. Uléecaa Nfaa rín pikeméé we. ²⁰ Amá nŋ pinésáne lala kecire, nɔké nómenécire n ñmóópuselē nɔn nfatene sone ke Nfáasone nn nó ní he nnaŋe ne keyóme yáasi. ²¹ Ani Uléecaa nla kéméé n we nɔn mé te Urópiima Yeesu Kirisi yé unfanare nnya nfáa teneciré nó he.

²² Ani ye pepe ne ní we pin tíru íwe té. ²³ Ani piayu lo ani nna teneciré-ĩ pi lese. Ani ye kɔ picɔ íwe té. Amá ani nómenécire tí, áni kape ye pilikó líka ne rikɔ, áĩ ne pimelape ke pimɛwai kópe ame m póriinkɛɛ péne.

Ipakare tɔrɔ

²⁴ Uléecaa ye hnanje mále uké ne nó n léraalẽ áni yé píkai loó, uké kə ne kei káni yé ha akópe m má nó ha, ai kə nó n láárú aní ha ne umeyóopi kémeε u yenu. ²⁵ Uyεε Uléecaa Cireníje, uyεε ne Urópiima Yeesu Kirisi ritiki uú ne aróyu lolu. Kaí ne mpa píyei-me n kpiime ne neni-me ne mpa píyei-pə, uyεε mímule ne ríyu ne hnanje ne meyoopi meséε te! Amí!

Yohani Meyeɛ

Lelee ritelē ntí kēmee ní we

Yohani yee ritelē ntí wói. Kumúnjé kpe-i kuu ritelē ntí ní wólú, míni kepáápáá ketē kē kapi ye n sée re Patimōsi-i kuú pée we. Pee mekee Asii keteni-i, kuwélé kunyine-i kake ketunjeleeme-mē we. Kumúnjé kpe-i ke Róm uyōopi uú pee Kirisi pikó wéekuselē. Uléécaá icápine iseei inyine kuu ritelē wólú. Meyeɛ kulúí ke Yohani uu n yénti te Yeesu ne upikó ye mewai kópe linaɛe-naɛe feriyē ne kētō-pō nkó ke méyene mē ame símisi.

Ifaaci iyē mekériine ye mmé:

1. Yohani ye umecire lese uu nyíse re u Kirisi yee nkpō kēmee n yisi utume le (1:1-8).
2. Atelē aseei kapi Uléécaá icápine yee pee mekee Asii keteni-i ní we n wói (1-3).
3. Yeesu ye mewai kópe linaɛe-naɛe feriyē (4-20).
4. Ketē fale ke Uléécaá uu piléseme ní la kai áyu tōrōó kēmee ne máne: lelee keyómecaa fale ne ketē fale ne Yerusalem fale (21-22).

Yeesu ye umecire Yohani nyíse

¹ Meyeɛ ke Uléécaá uu Yeesu Kirisi n yéneise re uké upikeikó lelee nfáani n sónti nyíse. Lē kuú ne uutume n tumme re uké uukeikó Yohani nyíse. ² Yohani ye lē nnéi ke Yeesu Kirisi uu u n nyíse yenle uu kō yóó re Uléécaá Nsímé ye mu. ³ Uyee nsímé mmú ní kééni ne pepee anóó nnyé nyee lelee masí kepire-pō n waine nkó kutu n cólē pin kō lelee nkemee n wólaalē múílē ye pínarekome le! Li we re itunje ye tula.

Pi Uléécaá icápine iseei yáasi

⁴ Né Yohani, née Uléécaá icápine iseei iyee Asii kuwéé-mē ní we wólú nen i yáasi. Uyee ní we, un kō pee mekee-me we, un kō weme, ne ifáa iseei iyee uriyōopitū keyu-i n tū piké ípelée ne nkínɛɛnɛ nó nyíse. ⁵ Yeesu Kirisi ye úseérakóó le yee nsímései m má. Uyee pikpōkpō kecōpe mefoí nfáa yē. Uyee ketē nté piyōopi uwéése.

Uyee ró la uu umenye ne arókópe heere. ⁶ Uu tíyese ari pansē mpuri mee Usáa Uléécaá inyóonse n wai. Uyee ríyu ne nyóopinaje te nípa píyei-pō. Amí.

⁷ Uyee nkó ahope kēmee weme. Mpá úye ye u yenune, aí ne pepee uilúkē n luri péne. Ketē nnéi isoipuri yé uyē nnya nkpō tone. Eee, lee ni, amí!

⁸ Upíima, Uléécaá ye maa re:

Née Úfoi ne Utōrōó, uyee ní we un kō pee mekee-me we, un kō weme,

ήναηε nnεί Ute.

Lē ke Kirisi uu Yohani n nyīse

⁹ Nē, nōunémáρεσ Yohani, tó ne nnḗ tḗo kesē Uléécaā iyḗopi kémee ní we, tó ne nnḗ ye íwe lele tḗn ne Kirisi kupénεσ kémee ημόópυλḗ. Míni κεπάάπάά ketē kapi ye n sée re Patimḗsi kémee kapí ne ήναηε né ha re ne Nléécaasimé yóólē nen kḗ Yeesu kecáá aseéra lese nnya. ¹⁰ Nfáasane nn Upíima keyaa ketúnē kenécáá súiri, am pree kenépire-mē metē menyine kom men cālē yare rináátḗn metē, ¹¹ men tee re: A lē kaa nní ní nyáni rítelē rinyine kémee wḗi aa Uléécaā icápine iseei iyē papḗ. Iyee nní Efeesi ne Simirini ne Perikam ne Tiyatiiri ne Sariteesi ne Filatelifi ne Lawutisee ikḗ.

¹² Amí ημεelú ké uyee ne né n símisi yē. Kam tiríημεelú, am sífiráa sitḗsi siseei kapí ne wura n wa yenu. ¹³ Unyine yee kesoi pipi ne menyine ní we un sífiráa sitḗsi sē kecḗpe we. Kutúkanka caacaa kuú pree tanaalē un tikíη kecáá kútampálá kapi ne wura n wa télē. ¹⁴ Uriyu ne unnyúpi ye wariyele yare nkume tomé, née yare mpáhamε. Uinipree ye we yare inalempi, ¹⁵ uana an we yare nweni ηmḗhḗ mee n wa yare n nna kémee riwḗηḗle, umetē pḗon we yare míni píima menyine iwḗo. ¹⁶ U pree ukunipe luke-luke ne awárepi aseei múilenle, titéhe ne kenḗopi píη-píη ne meyele meté tin unnḗo-i léeri. Ukeyu ye péé wele yare ntunη mee tore. ¹⁷ Kam u n yē, am uana metene lólu yare ne kpule. Uu pree ukunipe luke-luke kenécáá láa uu re: Iwame íi kape pḗ wa! Née Ufoí ne Utḗrḗo, ¹⁸ nen kḗ nfáa má. Ne pree kpule, amá née nkó ne nnéfáa nípá píyeyi-pḗ. Ne nkḗo ne pikḗkḗo kelḗ kehánne múilenle. ¹⁹ Lē nnya, a lē kaa n yē wḗi, lelee ní we ne lelee masí kepire n sónti. ²⁰ Awárepi aseei nyē kaa kunénípe luke-luke kémee n yē ne sífiráa siseei sitḗsi sē kapí ne wura n wa aseeyee m pékaalē ye nnyé: Awárepi aseeyee piléécaatumε le pree Uléécaā icápine iseei iyē kecáá ní paílē. Sífiráa siseei sitḗsi sē pḗ ne Uléécaā icápine iseei le.

2

Nsimé kapi Uléécaā icápine iyee Efeesi-pḗ ní we n wḗipḗ

¹ A uléécaatumε yee Efeesi-pḗ Uléécaā icápine kecáá ní paílē wḗipḗ re uyee awárepi aseeyee ukunipe luke-luke kémee m múilē, uyee sífiráa sitḗsi siseei sē kapí ne wura n wa kecḗpe n sóne ye maa re: ² Ne mepḗwai ne pipḗkei ne pipḗηmḗópú nyule. Ne nyule re áa ye pikḗááree kecáá rikpá. Pḗ pree n tee re pi pitume le ápi kḗ pree pitume penule aa yénu re pinḗome ye pi. ³ Pḗ ημόópυlenle. Pḗ rinényiri nnya íwe lile ái kḗ pree pḗ feriyε. ⁴ Amá mmē kamí ne pḗ n cési yee re áa nkḗeni níla foí kaá pree m má kénécáá má. ⁵ A léise kei kaa n loó, aa apḗkḗpe kepire tḗ, aa

μερώwai φοί piwai pele. Insá lē, né κερόμεέ kam am κέροφίραα κετσί κκετονε-i yukuse, in τε άα απόκρπε κεπیره ritō. ⁶ Amá lēlee κερόμεε ní nyamí γεε γε pō Nikolayitiye mēwai kesule yare κε νέε κō με n kēsu mecō.

⁷ Uye un ukόμε, uké lē κε Nfáasōne nn Uléécaā icápine n símisi kutu ricō. Nkó γεε n feriyē kam kuléé κπεε γε nfáa n he kun Uléécaā kέμεε-pō we apipi pane uké li.

Nsímé kapi Uléécaā icápine iyee Simirini-pō ní we n wáipō

⁸ A uléécaatumē γεε Simirini-pō Uléécaā icápine κεκάά ní paílē wáipō γε Ufoi ne Utórō, uyee ppe n kpu uu nkpéni ppeiri un nfáa má γε maa re: ⁹ Ne mpótóosi píuma-i kaa ní we ne ipówe kaa m má nyule, pōn kō ne umámá. Ne kō nkópe κε πεπεε n tee γε pi Pisuifi le api κερόκάά n símaankeε nyule. Pi kō πεε Setani icápine pikó le. ¹⁰ Kape íwe iyē kaa n lenē κewuu n túúni. A kō τε kuníri yé nóκενέκape pinyine kukpaniilee tā kuké ne nó m peikeε nnya. Li yé kō siyáa κefi kέμεε nó wéékuse. A aseí ritiki, nípa lin nkpō γε mu, ké πεε nfáa pō he γε pō feriyē nnya. ¹¹ Uye un ukόμε, uké lē κε Nfáasōne nn Uléécaā icápine n símisi kutu ricō. Nkpō lírū ín uyee n feriyē líka waine.

Nsímé kapi Uléécaā icápine iyee Perikam-pō ní we n wáipō

¹² A uléécaatumē γεε Perikam-pō Uléécaā icápine κεκάά ní paílē wáipō γε uyee ritéhe ne κενόopi píj-píj ne meyele μετέ m má γε maa re: ¹³ Ne nyule kei kaa ní we. Kei κε Setani riyōpitū pōō kō we. Aa rinényíri kesi, áa kō kefa kaá ne né n tenelē fóm, nípa siyáa se-i kapi unékeikó Antipaasi γεε aseí n tíkilē nóκενέμεε kei κε Setani uu ní we ní kpu. ¹⁴ Amá mmē kamí ne pō n cési γε kō πεε mmú re: Písoi γε kei we, pin Palam icélaa múflē. U Palaki cési γε uké ripine wa Isirayeli sipipi siké inyóansesare li siké kō iwásánkaí n wai líké ne κελólé-mē si ha. ¹⁵ Limecō κε pōō kō písoi má πεε Nikolayitiye icélaa n tíkilē. ¹⁶ Lē nnya, a απόκρπε κεπیره ritō, insá lē né κερόμεε hapō am titéhe kam nnō-i n wailē ne atōpi pō wai. ¹⁷ Uye un ukόμε, uké lē κε Nfáasōne nn Uléécaā icápine n símisi kutu ricō!

Nkó γεε n feriyē kam Uléécaā iluke * γεε m pékaalē ne ripare tomé hene. Tinyíri fale rinyine tee ripare tē κεκάά wólaalē. Uka úu ri nyu, insá uyē kapi ri n he.

Nsímé kapi Uléécaā icápine iyee Tiyatiiri-pō ní we n wáipō

¹⁸ A uléécaatumē γεε Tiyatiiri-pō Uléécaā icápine κεκάά ní paílē wáipō γε Uléécaā Kepipi inípeε γεε ní we yare inalempi, κeana an kō we yare nweni ηmōho sōne γε maa re: ¹⁹ Ne μερώwai ne mpóla ne mpófatenε ne pipókei ne pipóhómópu ne μερώwai tōrō μεε mefoi kulúi n fe nyule. ²⁰ Amá mmē kamí ne pō

* **2:17** Uléécaā iluke: Iyē kapi γε πεε sée γε maani Méleepō ritelé kέμεε: Méleepō 16:32-34.

n cési yee re pō unōsi Yesapeeli yee n tee re u antepu le riyá un pinékeikó kírassente re piké méwoo méwoo n wai pin kō inyōonsesare le. ²¹ Ne u yálenle kelene re uké uakópe kepire rito, amá úu la uké uiwásankaí mewai mē kepire rito. ²² Aa yē! Ne nní lē u ne pepepe kesē iwásá n wai kefine kecáá sáne piké íwe píima li, in te ápi pimewai mē kepire rito. ²³ Né tíyese api usiwā kóni. Uléecaa icápine nnéi yé pee céri re née ye usoi kemúnjé ne ulilala lee m pékaalē pereí am céru. Ne kō nípá úye mewai kecáá ulikó u pane.

²⁴ Amá nō Tiyatiiri pikó picō mpí, nōo ye áni nní icélaa iyē n tikilē, áni kō lē kapi n tee re Setani likó lee m pékaalē ceri, ne ma re am nō ncōni nka ncō cōnsene. ²⁵ Amá ani lē kani nní ní má anípe keté m múllē ké ha ne pepepe.

²⁶ Uyee n feriyē, uyee menéwai rimmúlú ne kēto-pō kam rinahe kam unésáa kémeē m má pane. Uyē kam isoipuri kecáá rinahe pane. ²⁷ Uyee keweninaapi ne isoipuri iyē sénine, uu kō i foresi yare sipérétúhu. ²⁸ Né kō rimarewarepi u he. ²⁹ Uye un ukóme, uké lē ke Nfáasone nn Uléecaa icápine n símisi kutu rico!

3

Nsímé kapi Uléecaa icápine iyee Sariteesi-pō ní we n wóipo

¹ A uléecaatumē yee Sariteesi-pō Uléecaa icápine kecáá ní paílē wóipo re uyee Uléecaa yee ifáa iseei ne awárepi aseēi n te ye ma re: Ne mpówai nyule. Pō rinyiri yenle re pō nfáa má, ném pákane pō kpuwaalenle. ² A nnōni kémeē yisi aa pepepe ní we pin kpi ikari waise ápi kape ne n kpi nnya. Am mpówai yē men Unéléecaa inipee-i nyamí ne meketō-pō. ³ Lē nnya, a lē kaa nsímé ní yōsí ne lē kaa n kō léise aa akópe kepire tō. Pōnsá n nyáni, ne sōntile yare uyaa, áa yé pee céri itunje iye-i kam yé pó rinkáikai. ⁴ Mpá ne lē, pō kō pee Sariteesi kei pisoí mále pee ápi piilū mékperinkpe m póriinkēe. Pi yé ilū tomé tā, tó ne pē arí ne n sōne re pi ne lē sá nnya.

⁵ Lē nnya, uyee n feriyē yé ilū tomé tā, am yé urinyiri nfáa ritelé * kémeē tinnē. Né Unésáa ne piléecaatumē keyu-i u ceri re u unékó le. ⁶ Uye un ukóme, uké lē ke Nfáasone nn Uléecaa icápine n símisi kutu rico!

Nsímé kapi Uléecaa icápine iyee Filatelifii-pō ní we n wóipo

⁷ A uléecaatumē yee Filatelifii-pō Uléecaa icápine kecáá m paílē wóipo re Uléecaa ukó ne Uyíkíyiki yee Tafiti kehánne m múllē, Uyee ye n hánne úka úu yé ha pee n hánesi, Uyee ye n hánesi úka úu yé ha pee n hánne ye ma re: ⁸ Ne mpówai nyule. Aa yēe, ne kepóyu-i ihánaa hánnele ke úka úu yé n fe uké hánesi. Li we re mpónahe rín piye. Pō kō nnésímé rimúlúle áa kō

* 3:5 Filipu 4.3

rinényiri kesi. ⁹ Aa yēe, ne Setani icápine pikó apónipe-i waine. Pi ye maa re pi Pisui fi le, ái kò pēe lē. Pi kiraasele. Aa yēe, né tíyese apí weri api kepónyále-i wúla api céru re ne pēe pò lalē.

¹⁰ Kaa nní nnésímé mee ye rinñmóópuse rimmúlú nnya, né né kò ipeiketunje iyee ketē nnéi kecáá n sánti iké ketē pikó peikee kémee pò rimúlú. ¹¹ Ne nfáani sántile. A lē kaa m má anípe ketē rimúlú úka úu kape ne lē kaa n feriyē api pò he pò ní yosí nnya.

¹² Né tíyese Uyee n feriyee uu Unéléécaá Keyó kémee panse nléri cire-cire, úu yé pēe píkaí kei le. Né ukecáá Unéléécaá rinyiri ne Unéléécaá kuyu rinyiri, Yerusalem fale yee keyómecaa-pò Unéléécaá kémee n léeri woi, am kò rinényiri fale wolu. ¹³ Uye un ukóme, uké lē ke Nfáasone nn Uléécaá icápine n símisi kutu rico!

Nsímé kapi Uléécaá icápine iyee Lawutisee-pò ní we n wóipò

¹⁴ A uléecaatumē yee Lawutisee-pò Uléécaá icápine kecáá ní páilē wáipò re Amí, úseérakó yee aseí m má un kò uyíkíyiki, un kò lē nnéi ke Uléécaá uu n wa kekoraane ye maa re: ¹⁵ Ne mepówai nyule. Aa ninjú áa kò tolú. Amá pòn pēe n fe póké n ninjú née póké n tolú! ¹⁶ Lē nnya, kaa nní ní páipailē, áa kò ninjú áa kò tolú nnya, né kúúkee am nnénóo-i pò léseri. ¹⁷ Pò ye maa re: Ne umámá le, ne memá yénle, líka ái né párilē, áa kò pēe nyu re ipóco ye íwe wele, pòn wariye, pòn íwe má pòn nyiinlē pòn kò meñmane we. ¹⁸ Lē nnya kam mesòhò pò kpálē te a kenémee wura kapi n sáasi apí lole cáká-cáká lò aa pēe panse umámá, aa kò ilū tomé lólu aa pēe n lapaalē, isei íi kape ne pò ní wa re pò meñmane sòne nnya. Aa kò pite kapi ye inípee rinñkemí lólu aa ipónípee kemí póké ne n nyáni nnya. ¹⁹ Né, ne ye ne pē nnéi kam ní la césile am kò kutu pi pasa. Lē nnya, kape siká wa, a apókópe kepíre ritò. ²⁰ Aa yēe, ne rinñnòo-i nyenule nen ihánaa pepu. Uye un menétē n kò, un tinñnòo n hánne, né ukeyò-i lompo tó ne uyē ari kesé iluke le.

²¹ Uyee n feriyē kam tíyese ne ari tinéyóopitū kecáá kesé tone yare ke née n feriyē tó ne Unésáa tòn kesé uriyóopitū kecáá tū meco.

²² Uye un ukóme, uké lē ke Nfáasone nn Uléécaá icápine n símisi kutu rico!

4

Uléécaá meyoopi ke keyómecaa-pò pikó api yóm

¹ Lē memáá, am pēé paí, am ihánaa inyine keyómecaa-pò yenu in hánnelē. Am metē foí memee pēe ne né n símisi kom men tee re: A nté ritaáme ké lelee masí kepíre n waine pò nyíse. ² Mese ne mese, Nfáasone nn kenécáá súiri am pēe riyóopitū tinyine keyómecaa-pò yenu, unyine un tikecáá tū. ³ Uyee n tū mewee ye nkpáni yare ripare ñmí-ñmei née ríwéé meco, kuwameniri

póon riyóopitū tē kóónulē. Kumēwee ye nkpáni yare mehóle ripare. ⁴ Ayóopitū afereé ne ana nyee pee riyóopitū tē kóónulē, piwéése afereé ne pina pin akecáá tū, pin ilū tomé tántilē, pin ayóopikəŋ kapí ne wura n wa piayu kecáá kipiilē. ⁵ Sikónetēhe ne metē menyine ne ikóne pisenkee ye pee riyóopitū tē kémee léentile. Sífiráa siseei ye pee riyóopitū tē keyu-mē torele nyaii. Si Uléécaā ifaa iseei le. ⁶ Linyine ye pee riyóopitū tē metene wele yare sinípeenyáni-yelēpi see mínimaa mecə taŋelē.

Lifáakó lina linyine lee keyu-mē ne kepire-mē inípee mpá yei n tóraankeelē ye pee riyóopitū tē kecəpe ne rimekanei wele. ⁷ Lifáakó foí ye wele yare kúkinaá. Lifáakó lírū ye kə wele yare rináapipi, lifáakó táánū p̄ ne nkpáni yare li kesoiyu mále. Lifáakó náii p̄ ne metuke maamaa mee n yóosilē ne menyine wele. ⁸ Lifáakó lē kena ye mále amérġ akpuulū akpuulū, inípee in mpá yei tóraankeelē. Api keyu má ne pimáikēe ketúnġe ne kesine re:

Usəne círicírí, círicírí, círicírí yee Upiima, Uléécaā, Nnaŋe nnéi Ute.

Uyee p̄é we, Uyee we, Uyee kə masí sónti. ⁹ Mpá píyei ke lifáakó lē ai yé ha uyee riyóopitū kecáá ní tū un kə mpá píyei we ríyu n waise, api ye urinyiri taáse api kə u pəneese ¹⁰ piwéése afereé ne pina p̄ p̄ né ye pee uyee riyóopitū kecáá ní tū metene riwula api uyee mpá píyei ní we yáasi api pee riyóopitū keyu-i piayəopikəŋ sá api re: ¹¹ Urópiima ne Uróléécaā, pə ne sá re pəké ríyu ne rinyiri ne rinaŋe m má. Liriyíkí re p̄ó mpá yo wa, pə lale liké n we. Lē nnya kai kə we.

5

Kesəŋpipi ye rítelē wúkule

¹ Am p̄é uyee riyóopitū kecáá ní tū kunipe luke-luke kémee rítelē rinyine yenu tin kepire ne keyu-mē wólaalē, api kə atópi aseei rikécáá wai apí ne wúkesi re úka úu kape rica. ² Am kə uléécaatumē naŋe-naŋe unyine yenu un yóólē lin cálē te: Wóo tu re uké rítelē tē wúkule uké kə tiatəpi nyē fori?

³ Amá úka úu we keyómecaa-pə née ketē nté kecáá née ketē metene yee yé n fe uu ri wúkule née uu ri nyáni. ⁴ Kei kam pee meýá tē ŋmaa re úka úu tulaalē te uké rítelē tē wúkule née uké ri nyáni nnya. ⁵ Uwéése use uu pee né maa re: Kape n téní, a yē te Yuta pikó mpuri kémee kukinaá, Tafiti kepirē ye feriyele. Ke yé fe ake rítelē tē wúkule ake kə atópi aseei nyē foru.

⁶ Am kə riyóopitū tē kecəpe ne lifáakó lina lē kecəpe ne piwéése p̄e kecəpe Risəŋpipi yenu tin nyenu yare pi ne ri nyóonsele. Akóle aseei ne inípee iseei karí pee má. Lēlee Uléécaā ifaa iseei iyē kuu ketē nnéi kecáá ní túmei. ⁷ Arí hapə ari uyee riyóopitū kecáá ní

tū kunipe luke-luke kémee rítelē tē yósu. ⁸ Kuu rítelē tē piyóó ní masí, lifáákó lina lē ne piwéése afээрé ne pina pē api sí api ha Risáñpipi keyu-i wúla, nípa úye un kekéné ne sinúnipi kapí ne wura n wa ne tulaali meyipе múlē. Uléécaа pikó keyome kapí n yáasi ye kē. ⁹ Api keyóme fale kenyine n yom te:

Po tule re paké rítelē tē yosí paké atópi nyē fori, liriyíki re pi ne pó nyóonsele aa mepónye ne nípa kumáre kúye ne nípa meyu méye

ne nípa ayu áye pisoí ne nípa nsoipuri ní-ye ayu lolu aa Uléécaа pa.

¹⁰ Po pi pansesele n-yóopipuri pikó ne inyóonse piwai pee Uléécaа pikéi n wai. Pi sóntile piké ketē kecáа iyóopi n tū.

¹¹ Am péé weri am piléécaatumе kulúí pee riyóopitū ne lifáákó lē ne pikpure n kánēilē metē kom. Pinnéi ye lele píle píle ne kuwóó kuwóó ái kúkeentene we.

¹² Pi pee cááile re:

Tisáñpipi kapí ne n nyóonse tee tulaalē te tiké nínañe ne memá ne mewéesesohó ne rikóho ne ríyu ne akéhe ne ipakare yosí!

¹³ Am pee lē nnéi ke Uléécaа uu n wa lin keyómecaa-po ne ketē kecáа ne ketē metene ne mínimaa kémeé we kom lin tee re:

Uyee riyóopitū kecáа ní tū ne Risáñpipi pee akéhe ne ipakare ne ríyu ne n-yóopinane te nípa píyei-po!

¹⁴ Lifáákó lina lē ai ye pee re: Amí! Piwéése pē api ye pee wúla api yáasi.

6

Atopi akpuulū foi nyē mewúkule

¹ Amí paí, am yénu ke Risáñpipi ari atópi aseéi nyē kémee rise n wúkule, am pee lifáákó lina lē lise kom, lin metē ne símisi yare ikóne pisenkee re: A kam. ² Amí paí am isā tomé yénu. Uyee i n tū ye pee pitepe múlénle. Api piferiye ihеe u pa, uu yisi uú n tósu yare uyee n feriyе un kó tósu uké ha kó piferiye rikpá meco. ³ Ke Risáñpipi ari ritópi lírū n wúkule, am lifáákó lírū kom ai semni re: A kam! ⁴ Isā icó yee n wəñne yare nna ii pee léeri. Uyee i n tū uu nínañe yenu re uké ketē kecáа nkíññiñe lese pisoí piké ne n kónaane nnya. Api kó kutéhe caacaa kunyine u pa. ⁵ Kari ritópi táánū n wúkule, am lifáákó táánū kom ai semni re: A kam! Amí paí, am isā ñmóho yenu. Uyee i n tū ye pee kemúnjé múlénle. ⁶ Am lifáákó lina lē kecəpe metē menyine kom, men tee re: Pi yé mesírēpipi menyine kemúnjécaripi kесе ne kekeiyaa kесе ihéé lo, api kó memúipipi simúnjécaripi sitaani ne kekeiyaa kесе ihéé lolu. Amá áni kape mékpə ne píta pó tica.

⁷ Kari ritópi náii n wúkule, am lifáákó náii metē kom te: A kam! ⁸ Amí paí am isā inyine yenu ne mehóle ntəne ipiñe. Pi ye

uyee i n tũ sée re nkpɔ. Nkpɔ kuhore ye pee u tikilenle. Api ketē awélé ana kémee kuse kecáá rínanje yenu apí ne atéhe ne nkũ ne itói ne licópii-cópii sisoipipi tékéé.

⁹ Kari ritópi núpũ n wúkule, am kenýóonsetunipi metene pē kapi Nléécaasimé ne aseéra kapi n lése nnya m parii amíri yenu, ¹⁰ pin pupukee lin cálē te: Sáa sone círicíri ne uyíkíyiki, hái ne keyo-pɔ kaa yé lē n nánjaise póké kelene túhaane póké nsímései yē póké pee ketē nké písoi ntókpɔ kecáá kutu ripasa? ¹¹ Api pinnéi mmē mǐpá úye ketúkanka tomé pa, api kɔ pi maa re piké pee kɔ nkáripí n wéntelē, pipikeicɔ ne pipimarecɔ kapi pimecɔ n kónine piké ha pinnéi cápínerɔ.

¹² Kari ritópi kpúulũ n wúkule, am paí ketē ake yēnesi ne rikohɔ. Ituje ii pansé rinmóhɔ yare kukpɔsanjá, iwáre ii innéi pansé yare ménye. ¹³ Keléécaá awarepi aa pee keteni-i póroiri yare ke kúfikiyee aku ye kuyɔ píima kémee kuapipi n tíye aa póroi mecɔ. ¹⁴ Keléécaá ake wúkaapɔ yare rítelē kapi riwépi, ayópe nnéi ne míni kepáápáá sitē nnéi asi siketone-i yisikée. ¹⁵ Ketē nté piyɔpi ne piwéése ne atɔpi piwéése ne pimámá ne pináhe-nanhe ne pilási nnéi ne pepée pimécire n te api ayópe kecáá aparépoó kémee ne aparécaŋaa sipáápáá pékesi. ¹⁶ Api ye pee ayópe ne aparécaŋaa maa re: Ani kerócaá lóime ani ró yárii táké uyee riyóopitũ kecáá ní tũ ne Risánjipi kuwɔi ne ketaa wa. ¹⁷ Li we re pikuwɔi keyaa píima ye tuiméle. Wóo yé fe uú lelu?

7

Uléécaá písoi ye ritii kecáá Uléécaá nwɔi yɔsi

¹ Lē memáá, am pee piléécaatumé pina pinyine yenu pin ketē awélé kena kémee nyenu. Ketē kecáá ayɔ ana kapí pee múlīlē te kuyɔ kúka áku kape ne ketē kecáá née mínimaa-i née kuléé kunyine kecáá ní pí nnya. ² Am kɔ uléécaatumé ucɔ yenu un ketuŋeleeme-mē taámelē un Uléécaá yee nfáa n te nwɔi múlīlē. Uu cáái ai cá, uu piléécaatumé pina pepée ncée n yé te piké ketē ne mínimaa íwe wa maa re: ³ Ani kape ketē née mínimaa née aléé rica hái ne kumúnjé kpe-i kari yé Uróléécaá pikeikó atii nwɔi n wa. ⁴ Am pee pē kapi nwɔi n wa nnéi kóm. Pi lele písoi ákotokú píle ne aféena ne ana (144.000) Isirayeli pikó amare nnéi kémee. ⁵ Yuta kumare kémee, písoi ákotokú kefi ne até (12.000). Rupeni kumare kémee, písoi ákotokú kefi ne até (12.000). Kaati kumare kémee, písoi ákotokú kefi ne até (12.000). ⁶ Asee kumare kémee, písoi ákotokú kefi ne até (12.000). Nefitalii kumare kémee, písoi ákotokú kefi ne até (12.000). Manasee kumare kémee, písoi ákotokú kefi ne até (12.000). ⁷ Simeyɔɔ kumare kémee, písoi ákotokú kefi ne até (12.000) Lefi kumare kémee, písoi ákotokú kefi ne até (12.000). Isakaa kumare kémee, písoi ákotokú kefi ne até

(12.000). ⁸ Sapilɔɔ kumare kémee, pisi ákotokú kefi ne até (12.000) Yosefi kumare kémee, pisi ákotokú kefi ne até (12.000) Penyamee kumare kémee, pisi ákotokú kefi ne até (12.000) kapi nwóí wa.

Tisoiwul plima tee Uléecaa keyuri n cápinelē

⁹ Lē memáá arí paí, am tisoiwul plima rinyine yenu, tipisoi ápi kúkeentene we. Mpa nsoipuri ní-ye ne mpá kumáre kúye ne mpá ayu áye ne mpá meyu méye pikó ye pi. Tiyóɔpitū ne Risánpipi keyu-i kapi pee nyenu pin sitúkanka caacaa tomé tántilē pin atenepai muleilē. ¹⁰ Pi pee cááile lin cálē te: Uróléecaa yee riyóɔpitū kecáá ní tū ne Risánpipi pee tiróyu lɔ. ¹¹ Pilécaatumē nnéí ye pee riyóɔpitū ne piwéése ne lifáakó lina keyu nyenule. Api wúla api ketē kényu tuhu api Uléecaa yáasi ¹² pin tee re:

Amí, Uróléecaa yee ipakare ne akéhe ne mewéesesəhə ne ipənnese ne ríyu ne rínanje ne rikəhə mpá piyei-pə te. Amí!

¹³ Kei ke piwéése pē use uu rinóɔ yósi uu né maa re: Piye ye mpi pee nní sitúkanka tomé tántilē pin ne méye leeri? ¹⁴ Am u pese re: Unéplima, pɔɔ nyu. Uu pee né maa re: Pəpəe íwe plima kémee n léeri ye pi. Pi pisitukanka caacaa heerele api risánpipi menye kémee si wárarase. ¹⁵ Lē nnya kapi Uléecaa riyóɔpitū keyu-i we pin ukeyə-i ketúnjé ne kesine u yáasi. Uyee riyóɔpitū kecáá ní tū yé pikecáá m paílē. ¹⁶ Nkú rín yé kə piwai pi rikpá, nníré rín yé kə piwai pi rikpá, ntunje rín yé kə pinmákaa pi rikpá, kutói áku yé kə piwai pi rikpá. ¹⁷ Li we re Risánpipi tee riyóɔpitū kecəpe ní we yé ne pilúkei pi ha ari pi kpísi arí ne míni mee ye nfáa n he ihəi kémee pi sí, Uléecaa uu pee pimenini nnéí tinnē.

8

Titópi sééi-sééi mewúkule

¹ Ke Risánpipi ari ritópi sééi-sééi tē n wúkule, ai keyómecaa-pə séé léké-léké yare itunje nwəi mekóónú welé kumúnjé. ² Am pilécaatumē piseei pē yenu pin Uléecaa keyu-i nyenu. Api anáatəŋ aseí pi pa.

³ Ulécaatumē use uu pēé weri uu kenýóonsehúúpi kecáá nyere. U pee wura kecaripi ke-i kapi ye tulaali n ηmaasi múilenle. Api tulaali kulúí ne Uléecaa pikó nnéí iyáhaa u pa re uké wura kenýóonsehúúpi kee riyóɔpitū keyu-i ní we kecáá he. ⁴ Tulaali anyə ne Uléecaa pikó iyáhaa ii ulécaatumē anipe-i léeri ii Uléecaa keyu-i taá. ⁵ Ulécaatumē uu pee kecaripi ke-i kapi ye tulaali n ηmaasi kpísi uu kenýóonsehúúpi kémee nna toru uu súuni meyipə uú ne ketē kecáá sáɔə, ikónə ii senkeə, metē amē léenti, ikónə ii yékurenəte, ketē aké yéjesi.

Anáatəŋ foi ana nyee n tē

⁶ Pilécaatumε piseei pεe anáatōj aseei m múlĭ api pεe pimεcire cápine piké a ténse.

⁷ Ufoi uu rináatōj ténse, akónεparepi ne nna aí ne ménye cōhōne aí ne ketē kecáá lóiri. Ai ketē hōnēne metaani, ai kuwélé kuse torε múkú-múkú, ai kō aléé hōnēne metaani, ai kuwélé kuse torε múkú-múkú, ai kō meyúí ηmú nnéi torε múkú-múkú.

⁸ Ulécaatumε lírū uu rináatōj ténse. Ai riyópe ntōne rinyine tεe nna í torε mínimaa kémee sápw. Ai mínimaa hōnēne metaani, kuwélé kuse aku panse ménye. ⁹ Ai liwaiwai nnéi lee mínimaa kémee í we lin fafai hōnēne awélé ataani, ai kuwélé kuse nam. Ai kō áninōi hōnēne awélé ataani, ai kuwélé kuse nam.

¹⁰ Ulécaatumε táánū uu rináatōj ténse. Tiwárepi maamaa tεe iyúipuke mecō í torε ari keyómεcaa-pō lóiri. Ikói ne ínihōi kai hōnēne awélé ataani, ari kuwélé kuse kecáá lólu. ¹¹ Pi ye riwárepi tē sée re apisenti. Ai míni hōnēne awélé ataani, kuwélé kuse aku panse apisenti, pisoi kulúí api míni mee n tulesi nnya kpíni.

¹² Ulécaatumε náii uu rináatōj ténse. Ai ituje ne iwáre ne awárepi hōne awélé ataani ataani, ai mǐpá yo kuwélé kuse pepu re awélé ataani nyē kémee kuse kuké kunmaha-i n we nnya, keyáa keké kemetéí awélé ataani kémee kuse paa, kesine keké kō kemetéí awélé ataani kémee kuse paa nnya.

¹³ Am weríí, am metuke maamaa menyine yenu men kelécaaa-pō yósilē, men símisi lin cālē te: Iwe, íwe, íwe ke ketē kecáá pikó api anáatōj ke pilécaatumε pitaani tōrō mpí api n ténse nnya topori!

9

Anáatōj ataani tōrō meténse

¹ Ulécaatumε núpū uu rináatōj ténse. Am pεe riwárepi rinyine tεe pεe kelécaaa-pō n lóime keteni-i yénu. Api mehóre menyine kehánne u pa. ² Uu mehóre mē wúkule. Anyō anyine yare kehúú maamaa anyō aa mehóre mē kémee léeri, ituje ne kuyō aku mehóre anyō nyē nnya kunmaha cōni. ³ Apááni aa anyō nye-i léeri aa keteni-i n we, ai ketē kecáá inā nnaηe ncō a he. ⁴ Ai pεe a maa re áa kape meyúí née mεpéi née kuléé kunyine rica, amá pisoi pεe ápi atii kecáá Ulécaaa nwoi m má ηmane kaa yé rica. ⁵ Api ncée a he re aké pi kō. Amá pi re aké pi fikiise iwáre inupū. Pifikiise pē mpōle ye we yare ke inā ii ye nní usoi n tori mpōle ncō. ⁶ Pisoi yé lisiyaa se-i nkpō wéési, ápi yé pεe n yē. Pi yé n la piké kpí, amá nkpō nn wuru nné ne ketaa pi wai.

⁷ Apááni nyee wele yare isā kapi n nyōnse piké ne atōpi ha. Linyine yare ayōpikōη kapí ne wura n wa ye pεe aayu kecáá wele, asiyu pōn sisoipipi ne menyíne we. ⁸ Annyúpi ye pεe

wele yare nnósinyúpi, aani yare ákinaá akó. ⁹ Aakin ye péé wele yare siwenitukanka kaa tanaalē, aaméŋ iwáa pón we yare sinópi ke isā kulúii n tóroi in ne itóo ne atopi sí. ¹⁰ Aasele ye péé sinópi mále yare anansele. Asele nyé-i ke annaŋe ní péé we aké ne písoi iwáre inupū kémee n fikiise. ¹¹ Auyóopi yee akékpeē ní we yee mehóre mē utumē. Urinyiri yee Me-epiree kémee Apató. Pi ye Mékireki kémee u sée re Apoló *

¹² Iwe meluke fói mee lē tómpó. Iwe meluke meté mee kó lē memáá pikáme kpáne.

¹³ Uléécaatumē kpúúlū uu rináatōŋ ténse. Am meté menyine kom men akóle ana nyee kenyóonsehúúpi kapí ne wura n wa ken Ulééca keyu-i we kémee-pó leeri. ¹⁴ Ame uléécaatumē kpúúlū uyee rináatōŋ m má maa re: A piléécaatumē pina pepēe nkóii maa kapi ye n sée re Efiraati kecáa m pahaalē féenne. ¹⁵ Api péé piléécaatumē pina pē féenne. Pi péé itunje iye-i ne keyáa ke-i ne iwáre iye-i ne kuŋmē kpe-i pimécire cápílenle piké ketē hōnēne metaani piké kuwélé kuse kpu. ¹⁶ Pisantonē kutópílee ye péé lele písoi afináŋ píle píle meté (200.000.000). Ne linnéi mmē konle. ¹⁷ Ne péé menéyene kémee isā ne pepēe i n túntilē yenle. Pi péé siwenitukanka tántílenle sin wōŋne yare nna née yare rihúúhúupare née yare metuhuta. Isā ayu ye péé wele yare akinaá ayu. Nna ne ányo ne linyine yare nfúrō toi ye péé piinó-i léentile. ¹⁸ Ai sisoipipi hōnēne metaani, ásáláú ataani aa kuwélé kuse kóni. Ásáláú ataani nye nyee nní nna ne ányo ne nfúrō toi mee péé piinó-i n léenti. ¹⁹ Isā iyē nnaŋe ye iinó-i ne iasele-i wele. Iasele ye iwáa mecó wele. A áyu mále aa ye ne nkópe wai.

²⁰ Písoi tóroo pē ke ásáláú nyē áa n kó ápi pimewai kópe kepíre rito. Api aníri ne piléé kapí ne wura ne nwóoweni ne nweni ŋmōhō ne apare ne ana ní serí ái ye kó fe liké yé, ái ye kó kó ai ye kó sōne piyáhaa týe. ²¹ Api pipisoikó ne pimésepewai ne pimesoikpáráwai ne pipiyaa kepíre rito.

10

Kételepi kapi Yohani ní pa

¹ Am péé uléécaatumē ucó yenu un rinaŋe má, un keyómecaa-pó cepimelē ahóo an u yariilē. Kuwamenirí ye péé uriyu kecáa wele, ukeyu ken we yare itunje, uana pón we yare inalempi. ² U péé kételepi kenyine kunípe-i múílenle ken wúkulelē. Uu kúna luke-luke mínimaa kecáa cōpu uu kumíi ntaai kecáa cōpu. ³ Uu péé meýá cáai ai cá yare kúkinaá kpeē senkeē. Kuu rincáai, ikóne ii semni meseēi, nné nn kóm. ⁴ Ke ikóne ii meseēi mē tinóo ní ma, am n la ké wói, am keyómecaa-pó rinóo rinyine komti re: A ikóne

* 9:11 Apató ne Apoló aseí re ucókai, née ucaainkeē

m̄esemni m̄es̄ei m̄ē tin̄ō kefa-i rinyiki tiké m̄ pékaalē, kap̄e ri w̄oi.

⁵ Ulécaatum̄e uyē kam̄ p̄ee n̄ yē un̄ míni kecáá ne ketē kecáá nyenu uu keyóm̄ecaa-m̄ē kunipe luk̄e-luk̄e síka. ⁶ Uu Ulécaaa yee keyóm̄ecaa ne lelee kekem̄ee ní we ne ketē ne lelee kekem̄ee ní we ne mínimaa ne lelee mekem̄ee ní we n̄ wapisi rinyiri séi uú ne wéeri re itun̄e íi k̄o nkp̄eni we. ⁷ Keyáa k̄ē ke ulécaatum̄e séíi-séíi uú ha urinaat̄ōn̄ n̄ ténsene, Ulécaaa kem̄ún̄é nn̄éi kee m̄ pékaalē ye ha waine yare kuú p̄ee mekeee-me linsím̄é upikeik̄o antepuye n̄ símisi.

⁸ Metē m̄ē kam̄ p̄ee n̄ k̄o men keyóm̄ecaa-p̄o né símaari, ame k̄o pimáa né kpá re: A n̄ ηme a ha kételēpi kee n̄ wúkulelē ulécaatum̄e yee mínimaa kecáá ne ketē kecáá n̄ nyenu anipe-i ȳosi.

⁹ Am̄ p̄ee ulécaatum̄e uyē kuw̄éé-m̄ē n̄ sí, nen u tee re uké kételēpi k̄ē né pa. Uu né maa re: A ke kp̄isi aa muuni. Ke yé r̄itule kefa súunu, amá ke yé mp̄ón̄ó-i n̄ láarú yare metē.

¹⁰ Am̄ ulécaatum̄e kunipe-i kételēpi k̄ē ȳosu am̄ muuni. Ake nn̄én̄ó-i larisi yare metē, amá kam̄ piluke ke ní masí, ake r̄itule kenéfa súuni.

¹¹ Unyine uu p̄ee né maa re: Li pise re p̄oké ha k̄o ne Ulécaaa rinyiri lē kuu ayu meyā ne isoipuri ne meyu ne piȳó̄pi kecáá n̄ símisi pi rité̄̄se.

11

Piseérak̄ó pitē p̄ē kecáá n̄stm̄é

¹ Api p̄ee kek̄p̄api k̄enyine né múise yare kem̄ún̄énaapi api né maa re: A yisi a Ulécaaa keȳo ne k̄enȳón̄sehuúpi musí, aa pep̄ee kei n̄ yáasi keeni. ² Amá a k̄éyaála kee Ulécaaa keȳo ketahai-m̄ē ní we riyá, kap̄e k̄ē musí. Pi k̄ē ne pep̄ee ap̄i ye Ulécaaa m̄ pakare riyále re piké Ulécaaa kuyu tel̄ise iwáre af̄ena ne it̄e.

³ Né pin̄éseérak̄ó pitē p̄ē he api Ulécaaa rinyiri ne pisoí símisi pin̄ ikp̄olū tántilē siyáa k̄ukotokú ne píle píle meté ne kuw̄ó̄ ne kefí (1.260). ⁴ Piseérak̄ó pitē pep̄ee nn̄i Olifiyee aléé at̄é nyē ne sífiráa sit̄osi sit̄e seese ketē Upiima keyu-i n̄ nyenu. ⁵ Unyine un n̄ la uké pi caai, nna nn̄ piin̄ō-i léeri nn̄ pipilaar̄ō tore. Eee, unyine un n̄ la uké pi caai, li pise re piké lē u kpu. ⁶ Pi r̄inān̄e mále pin̄ yé keyóm̄ecaa tápisi re ik̄ón̄e íi kap̄e kem̄ún̄é kp̄ē nn̄éi k̄ém̄ee kap̄i ne Ulécaaa rinyiri n̄ símisi cuunu. Pi k̄o r̄inān̄e mále pin̄ yé míni rip̄ól̄óse ménye, pin̄ yé k̄o t̄iyese it̄oí n̄c̄opuri ii ketē kecáá léeri kem̄ún̄é kpe-i kapi ní la.

⁷ Pin̄ píȳei piaseéra pilése m̄ masí, ináme iyee meh̄ó̄re-i n̄ léeri yé at̄opi pi wa ii pi feriȳe ii pi kóni. ⁸ Sisoik̄ó̄pe asi p̄ee kuyu maa kec̄ape k̄éyaála-i n̄ laik̄eelē. Pi m̄ún̄eisen̄ele api ȳenu ap̄i ne kuyu kp̄ē séi re Sot̄am̄ n̄é Esipiti. Kei kap̄i p̄ee Piupiima kunap̄éék̄ó̄

κεκάα kari. ⁹ Ayu nnéi kέmee pisoι ne amáρε nnéi kέmee pisoι ne meyu nnéi kέmee pisoι ne isoipuri nnéi kέmee pisoι yέ siyáa sitaani ne kuwélé kέmee pi yē pin kpuwaalē, amá ápi yέ ncée he piké nhóre nnyine kέmee pi wa. ¹⁰ Lē kai nní pi n wa nnya, li yέ ketē κεκάα pisoι n láárú pin mpónare-i we, pin lihεεheε pasiine re antepuye pē keté ye pεε ketē κεκάα pisoι fikiisele nnya.

¹¹ Siyáa sitaani ne kewélé kē memáá, nfáa mee Uléεcaá kέmee n léeri nnéi weri nn pi loni, api yisi api piana κεκάα nyere. Iwame píima inyine ii pεε pεpεε pεε pi n nyáni loni. ¹² Antepuye pitē pē api pεε rinóó cáca rinyine keyómecaa-pó komti tin pi tee re: Ani nté ritaáme! Api pεε ahóó kέmee keyómecaa n taálē, pipilaaró api pi yenu. ¹³ Ketē ake liitunε iye-i meyá yεhesi, ai kuyu hōnene awélé kefi, kuwélé kuse aku foru aku lolu, ai ketē piyεnaa pē kέmee pisoι ákotokú aseεi (7.000) kopu, ai picó kewuu taise api Uléεcaá yeε keyómecaa-pó ní we ríyu waise. ¹⁴ Iwe meluke lírú mee lē tómpó. Metáánū ye nfáani sóntile.

Tináatóη sééi-sééi

¹⁵ Uléεcaatumε sééi-sééi uu rináatóη ténse. Metē cáca menyine kulúí ame keyómecaa-pó maari re: Ketē κεκάα iyóopi ye Urópiima ne uyē kuu n wéε anipe-i ló. Mpa ne píyei-pó kuu ye iyóopi n tū! ¹⁶ Piwéése afεéré ne pina pεpεε Uléεcaá keyu-i piayóopitū κεκάá ní tū api wúla apí kpará api Uléεcaá ríyu waise, ¹⁷ Pin tee re: Upíima Uléεcaá, rínanε nnéi ute yeε neni ní we un kó mekeε-me we, tó pó pōnεse re pó mpónanε píima ne ipóyóopi tone nnya. ¹⁸ Isoipuri ye pεé ne kuwói yisile ii nyere. Amá kupówói ye nkpéni yisile. Itunε iye-i kaa pikpókpó nnéi ní túhaanene ye nkpéni tule. Pipókeikó antepuye, pē nnéi kaa n te, pē nnéi pεε ye rinwúla api ríyu pó waise, piwéése née siwá yé nkpéni piiheε yósi. Li kó nkpéni tule re póké pεpεε ketē n kópu pó kó kó. ¹⁹ Uléεcaá keyó keε keyómecaa-pó ní we ake hánne, nkóméine kuú ne pisoι n séε kutakai aku ukεyó-i léeri. Sikónetéhe ne metē ne pikónesenkeε ne ketē piyεnaa ne akónεparepi maamaa aa léeri.

12

Unósi unyine ne kúconcó

¹ Ai limáamaa linyine keyómecaa-pó lese ai nyíse. Unósi unyine lo yeε ntunε n tanaalē un iwáρε uana metene wailē, un kó riyóopikōη rinyine ríyu κεκάá kípilē, awáρεpi kefi ne até an tikεκάá we. ² U pεε kefa mále, un pεε kέmare-i memárenlō ne pupukeε.

³ Ai kó linyine licó keyómecaa-pó lese ai nyíse. Lē ne kúconcó maamaa wéé kunyine le yare nna. Ayu aseεi ne akólé kefi kaku má. Ayóopikōη aseεi nyεε áyu nyē κεκάá we. ⁴ Kurisele ari

keyómecaa-pɔ awárepi hɔne metaani, ari kuwélé kuse keteni-i láumɛ. Kúconcó aku unósi yee pimáre ní la keyu-i nyere, kun la re un kewá m mari, kuké ke muumpɔ. ⁵ Unósi uu kewántisi maru. Ketisi ye ke kee isoipuri nnéi ne n-yóopinaje yare nweni m múine. Ai ukewá ké Uléecaa ne uriyɔpitū-mē kpíipɔ. ⁶ Unósi uyē uu pee wuru uu kucesi kóima-i ke Uléecaa uu ketóne n nyóonse uu u yekei sí te piké kei u n kpínii siyáa kúkotokú ne píle píle meté ne kuwóó ne kefi (1.260).

⁷ Atɔpi aa keyómecaa-pɔ wai, Miseli ne piléecaatumɛ picɔ api kúconcó atɔpi wai, kúconcó ne kupitumɛ pɔɔ kɔ atɔpi leeri. ⁸ Amá ái kpekpee pee feriyɛ, api pee keyómecaa-pɔ piketonɛ paa. ⁹ Api ketē mmé ku láumɛ. Kúconcó píima kpekpee iwáa kpure kapi ye n sée re kunírílā ne Setani. Kpekpee ketē nnéi kecáá písoi kiraasente. Api ketē mmé ku láumɛ api kupitumɛ pɔ kɔ láuliri.

¹⁰ Am pee keyómecaa-pɔ meté cáca menyine komti, men tee re: Píyulale ne Uróléecaa nnaɛ ne Uiyɔpi itunje ye kɔ nkpeni tule. Uyē kuu n wée n-yóopinaje itunje pɔ ne kɔ nkpeni tule. Li we re pi unóome yee ketúnjé ne kesine Uróléecaa keyu-i pírómarécɔ kecáá nnóome n wa piláumɛ masile. ¹¹ Tisánpipi menyɛ ne pinsímé kápí ne rikécáá aseéra ní lese mee tíyese kapi u feriyɛ. Ai kɔ kpá, ápi pee pinfaa ne kutu cɔlē liké ne wa re pi nkpɔ wuru. ¹² Lē nnya liké pɔ n láárú, keyómecaa. Liké kɔ nɔɔ nní kekemee ní we n láárú! Iwe ke pɔ ketē ne pɔ mínimaa ani topori! Li we re nókunéwéé-mē ke kuníri aku kuwóí ne wehepólē, kun nyu re itunje kai ku n tise ii piyɛ.

¹³ Ke kúconcó aku n yé te pi keteni-i piláumɛ ku masile, aku pee unósi uyee kewántisi m mári n lakasente. ¹⁴ Kei kai pee metuke maamaa menyine amérj keté unósi uyē pa re uké ne yóosi uké kucesi kóima-i ha, kei kapi yé ha kumúnjé kuse ne amúnjé anyine ne kumúnjé welé * kémeɛ u kpínii un iwáa ne ketaa we. ¹⁵ Iwáa ii innɔ-i míni leseri yare nkóí, ii unósi uyē kepire tikise re nkóí mmē nké u rikpáú nké ne tómpɔ. ¹⁶ Ketē ake unósi uyē come. Ake nnɔ haa ake nkóí ke kúconcó aku kunnɔ-i n léseme muumpɔ. ¹⁷ Kúconcó akú ne unósi uyē wóosi aku pee yisi akú ha upipirē nnéi ne pē nnéi pee Uléecaa isé mí múilē pin kɔ aseéra ke Yeesu uu n lése tikilē atɔpi wai.

¹⁸ Aku péé ha mínimaa ritime nnyene kecáá tasi.

13

Ináme ité inyine nkó

* **12:14** Kumúnjé kuse ne amúnjé anyine ne kumúnjé welé: Li we yare nnéi mmē kapi nté nní lē n sée ye lele aɲmē ataani ne kuwélé.

¹ Lē memáá, am p̄ee ináme inyine yenu ne akóle kefi ne áyu asēei in mínimaa-i léeri in taámelē. Akóropi kefi nyee akóle nyē kecáa we, Uléecaa alē p̄ōon p̄ee áyu nyē kecáa wólalē te anyíri.

² Ináme iyē kam n yē ye p̄é ne kútoró menyíne wele, iipái yare keyúip̄opi ikó, innō yare kúkinaá nnō. Kúconcó aku p̄ee kunnaje ne kuriyōpitū ne r̄naje píima nc̄o i pa. ³ Kei kam p̄ee iriyu rise yē yare pi ti rifapile api kópu. Amá tiitōi iyē karí p̄é ne n kpine ii pélu. Lē nnya, ketē nnéi pikó api p̄é n káipi pin kahaank̄ee apí ne ináme iyē tiki. ⁴ Api kúconcó yáasi api wúla re ku ináme iyē r̄naje he nnya. Api k̄o ináme iyē yáasi api wúla, api re: Wóo ináme mec̄o we, wóo yé k̄o fe uú ne i t̄opu?

⁵ Ai nnō i he ii ye ne n tank̄ee in k̄o Uléecaa lámaank̄ee. Ai k̄o r̄naje i he re iké ne iwáre af̄ena ne ité k̄émee ipikei wa. ⁶ Ii nnō wúkule ii Uléecaa lámaank̄ee. Ii k̄o Uléecaa rinyiri ne uk̄ēo ne pep̄ee keyómecaa-p̄o r̄i we lámaank̄ee. ⁷ Ai k̄o nc̄ee i he ricuruu re iké Uléecaa p̄isoi at̄opi wa iké pi feriyē. Ai k̄o m̄pá nsoipuri r̄ye ne m̄pá kuyu kúye ne m̄pá meyu méye ne m̄pá kumáre kúye kecáa r̄naje i he. ⁸ Ketē nnéi p̄isoi p̄ē anyiri nyee áa hái ketē kekoraane-me Risá̄npipi kapí ne n nyó̄onse nfaa ritelé k̄émee n wólalē yé i yáasi apí wúla.

⁹ Uye un ukóm̄e, uké k̄o! ¹⁰ Lin úye n waim̄e re uké akpanii k̄émé̄e n we, akpanii k̄émé̄e kuu yé ha. Lin úye n waine re piké ne ritéhe u kpu, ritéhe kapí ne u kopune. Lē nnya ke Uléecaa pikó api yé pīnm̄óp̄ú ne nfatene k̄eyu m mahani.

¹¹ Lē memáá, am k̄o ináme ic̄o yenu in ketē-m̄ē leeri. Akóle até kií p̄ee má. Iyē akole ye wele yare isá̄n akó in k̄o símisi yare kúconcó. ¹² Iyee p̄ee ináme f̄oi iyee mínimaa-i n léeme n-yō̄pinaje mále. Ináme f̄oi yé n wele, ilírū nnyí in k̄o ne innaje keisi. Ii ye p̄ee t̄iyese ketē ne kep̄isoi api ye ináme f̄oi iyē yáasi apí wúla. Iyee p̄ee it̄oi yō̄s̄i in yé p̄é̄ ne i kpu, amá ii pélu. ¹³ I m̄ewai píima waille hái íi ne keyómecaa-p̄o ketē kecáa nna súiseri p̄isoi nnéi inipee-i. ¹⁴ I m̄ewai píima kai i n he re iké wa wale íi ne ináme f̄oi iyē p̄ikei k̄émee fe ii ketē kecáa p̄isoi nnéi kuyu-i tani. I ye pi maa re piké ináme iyee p̄ee it̄oi n yō̄s̄i in yé p̄é̄ ne kpu, amá in k̄o ne nfaa má keyu serí piké ne r̄iyu i waise. ¹⁵ Ai k̄o r̄naje i he re iké ináme keyu kapi r̄i serí k̄émee nfaa wa keké ne n símisi, keké k̄o t̄iyese piké pep̄ee piyáhaa ke n yúlu k̄o. ¹⁶ Iyee wa ke p̄isoi nnéi, siwá ne piwéese ne pimámá ne píwek̄ó̄o ne pep̄ee pim̄ecire n te ne pilási api kunípe n̄ee ritii kecáa nwó̄i má. ¹⁷ Úka úu ye fe uké linyine lo n̄ee uké yáá, unsá linw̄oi mm̄ē uk̄ecáa m má. Li yé fe ai ináme iyē tinyiri n̄ee nnéi mm̄ē kapi ye rinyiri t̄ē n s̄ee.

¹⁸ Nt̄e kai m̄ewéeses̄oh̄o p̄ise. Uyee mes̄oh̄o m má uké k̄é̄e uu nnéi kapi ye ne ináme iyē n s̄ee ceru. Li we re nnéi mm̄ē ye usoi rinyiri le. M̄me mee nní p̄ile p̄ile mekp̄uulū ne kuwó̄o ne kefi ne mekp̄uulū (666).

14

Pē ayu ke Uléécaā uu n lō keyome

¹ Am pēé paí, am Tisáñpipi yenu tin Siyōō riyōpe kecáá nyenu, pisoí ákotokú píle ne aféena ne ana (144.000) nyē ne pē nnéí atii kecáá ke tirinyiri ne Tiusaa rinyiri ari n wólalē pōōn kō kei we. ² Am keyómecaa-pō metē menyine komti yare míni píima menyine mee wólu née yare ikóne yee meýá semni. Nné mmē kam n kō ye we yare ke pikénépepe api ye sikéné ní pépu nné ncō. ³ Pi pēe riyóōpitū ne lifáákó lina lē ne piwéése pē keyu-i keyóme fale kenyine yomle. Uka úu ye pēe fe uké keyóme kē peikee, insá pisoí ákotokú píle ne aféena ne pina (144.000) pē ayu ke Uléécaā uu ketē kecáá ní lō mecire pēe ye fe.

⁴ Pisoí pinyine ye pi pēe ápi pinósiwélaa ne pimécire mékperinkpe m póriinkēe. Api pinósi nyu. Tisáñpipi kapi ye n tikilē nǎpá yei kari sí. Li pisoí kecōpe piayu lōle re piké n we yare melukepipi foí kapi ye Uléécaā ne Risáñpipi n laanse mecō. ⁵ Nnóōmesimé níka nín kō piinōō-i we. Nka nín we kapi yé ne pi n cési.

Piléécaatumē pitaani ye yóólē te Uléécaā ye ne pisoí túhaanene

⁶ Am kō uléécaatumē ucō yenu un keléécaā-pō yóósilē. Nsímé Kecire teneciré kuú pēe má uké ketē kecáá pisoí ne nǎpá isoipuri íye ne nǎpá kumáre kúye ne nǎpá meyu méye ne nǎpá ayu áye riyóó. ⁷ Ú ye pēe male ai cá re: Ani Uléécaā n wuru ani ye kō ríyu u waise re itunje ye tule uké ne pisoí túhaane nnya. Lē nnya, ani ye uyee keyómecaa ne ketē ne mínimaa ne ínihoi n wa yáási ani wúla!

⁸ Uléécaatumē ucō uu melírū tiki, uu re: Ku loole, kuyu maa Papilōōni ye loole. Kpekpe ayu nnéí kupita nírise. Kupita pinírē pēe kuiwásánkáí píima kaku pisoí n tā.

⁹ Uléécaatumē ucō uu metáánū pi tiki, uú male ai cá re: Uye un ínáme ne ikeyu kapi ní serí n yáasi uu wúla, api nwóí uritii kecáá née kunípe kecáá u wai, ¹⁰ pi yé kō uyē Uléécaā kuwóí pita pēe ápi líka n cōhōnelē kepóripí-i u súunu uu níru aí ha pēe nna kémee ne linyine yare nfúrō toi kémee piléécaatumē pēe n cáká-cákálē ne Risáñpipi keyu-i u n wukei. ¹¹ Nna mee pi n wúkei anyō aa pēe nǎpá píyei meséere n likirelē, pepēe ínáme keyu-i ne ikeyu kapi ní serí n yáasi api wúla ne nkó yee ritii née kunípe kecáá irinyiri nwóí m má, ápi pēe ketúnjé ne kesine mewénte má.

¹² Lē nnya ke Uléécaā pikó pēe Uléécaā isé ní múílē pin kō Yeesu ne kēfa tenelē api yé n ηmóópúlē.

¹³ Am pēe keyómecaa-pō metē menyine komti men né tee re: A wóí re: Kái ne neni n kpísi, pepēe Upíima kupéneō kémee n kpíni ye pínarekome le. Uléécaā Nfaasōne ye re lee ni mesei, li we re piíwe nnéí kápí ne nkpéni wénte re piké pimewai ihéé yósi nnya.

Pikpáa ne picáa nsmé ketē kecáá

¹⁴ Am pái, am ahóo tomé anyine yenu, unyine un ahóo nyē kecáá tū un ne Usoi kepipi menyíne we. U pree ríyu kecáá wura riyōpikōñ kipilenē un kō kényale yelekó kunípe-i múílē. ¹⁵ Uléecaatumē ucō uu Uléecaa keyō-i léeri uu uyee ahóo kecáá ní tū maapō ai cá re: A kepónyale fō aá kpasi. Ikpáatuñe ye tule, li we re iluke ye ketē kecáá pipele masile. ¹⁶ Uyee pree ahóo kecáá ní tū uu pree kényale fom, ai ketē kecáá iluke kpasi.

¹⁷ Uléecaatumē ucō uu Uléecaa keyō kee keyómecaa-pō ní we kémee léeri. Uyē ne pree kō kényale lari-lari múílenē.

¹⁸ Uléecaatumē ucō yee nna kecáá nñañe m má pōo kenyōonse-i léeri uú ne uyee kényale lari-lari m má símisi ai cá re: A kepónyale yelekó kē fō aa ketē kecáá reeseē sipúkípi túúni re reeseē ye pipele masi nnya. ¹⁹ Uléecaatumē uu ukényale ketē kecáá fóm, uu ketē kecáá reeseē kecare apipi túúni uu kupóri maamaa kpe-i ke Uléecaa kuwōi aku ní we súúni. ²⁰ Ai kupóri kpē ne kuyu iyaa leepō ai ku pulu ai cérii, ménye ame kupóri kpe-i léeri amé taá hái ne isā akpaláa kecáá-pō, ame mecáa tóori yare kilomētiri píle píle metaani (300).

15*Piléecaatumē ne ásáláú tōrō*

¹ Am pree limemáá keyómecaa-pō limáamaa linyine kai n lése ai nyíse yenu ái kusímé we. Lelēē piléecaatumē píseēi pree ásáláú aseēi tōrō m múílē. Liriyíkí re lelēē másune Uléecaa kuwōi aku pree níñesi. ² Am kō linyine yenu yare sikáláúwélépi, lin tanjēlē yare mínimaa, nna nn kō kémee cōhōnelē. Pēpēe ináme ne ikēyu kapi ní serí ne irinyiri nkeenwōi n feriyē apí pree sikáláúwélépi seē n tánjēlē yare mínimaa kecáá n nyenu, pin Uléecaa kekēñé múílē. ³ Uléecaa ukeikó Moisi keyome kuú ne Uléecaa ríyu n waise ne Risáñpipi keyome kapí pree yóm te:

Upíima Uléecaa, nñañe nnéi ute,
Lē nnéi kaa n wa ye piyele, ái kō kusímé we.

Isoipuri nnéi uyōpi,
Kepómúnjé ye kecíre wele

Ken kō nsímései tikilē!

⁴ Upíima, wóo yé fe uu yúlu re úu yé pō wuri,

Uu yé kō ripónyíri ritaáse? Li we re mepócíre pōo cáká-cákálē.
Isoipuri nnéi písoi ye sóntile piké kepóyu-i riwula piké pō yáási,
Li we re li sóntile liké nyíse re mepówai ye kecíre wele.

⁵ Am pree lē memáá pái, am yénu Uléecaa keyō kémee ke kunyōonsecañí aku ní we ken keyómecaa-pō hánnelē.

⁶ Piléecaatumē píseēi pēpēe ásáláú aseēi m múílē apí kenyōonse-i léeri. Asáñjáá tomé sōne yíkíyiki nyee n tēlu kapí pree lapaalē, pin kō rikíñ kecáá wura atampála teriilē. ⁷ Lifáakó lína lē

lise ali pilécaatumē pisēei pē wura siporipi sisēei pa, Ulécaā yēe nīpá piyēi-pō ní we kuwāi pīima kun sikemēē yipaaḗ.
 8 Ulécaā meyoopi ne unnaŋe nnya, ányō aa kenýōonse yarii, pilécaatumē pisēei pē ásáláú aseēi nyē aá ha ne piwai másu, úka úu fe uké kenýōonse-i lompō.

16

Ulécaā kuwāi pīima siporipi sisēei

1 Am pēē metē cáca menyine kom men kenýōonse-i léeri men pilécaatumē pisēei pē tee re: Ani n ŋme ani ha Ulécaā kuwāi pīima siporipi sisēei sē ketē kecáá kōonu.

2 Ufoi uu tōmpō uú ha ukeporipi ketē kecáá kōoni. Kúcapaá kōpe ne kupāle-pāle kunyine aku pisoī pēe ináme nwāi pikēcáá ní má pin kō ikeyu kapi ní serí yáasi wai.

3 Ulírū uú ha ukeporipi mínimaa kēmeē kōoni, amē pansē yare ukpōkpō menyē, lifáakó nnéi lēe mínimaa kēmeē ní we ai kpíni.

4 Utáánū uú ha ukeporipi ikóí kēmeē ne inihōi kēmeē kōikeē. Linnéi ai pansē ménye. 5 Kei kam pēē kō ulécaatumē yēe míni kecáá ŋnaŋe m má un tee re: Pō aseī tikilēnle, pōo nní ní we, pōn kō pēē mekeē-me we, pōo nní n cáká-cákálē, kaa nní n túhaane nnya, pō aseī ute le. 6 Kapi pipókó ne antepuyē menyē n kōikeē nnya ke pōo kō ménye pi pa re piké n ntí. Lē kaí ne sá re piké pi wa!

7 Am pēē kóm lin kenýōonse-i tee re: Pó Upíima, Ulécaā ŋnaŋe nnéi ute, pipótúhaane ye nyamle pin kō aseī tikilē!

8 Ulécaatumē náii uu ukeporipi ituŋe kecáá kōoni, ai ncée i he re iké nna wa iké ne pisoī tore. 9 Kutóí pīima kunyine aku pisoī tore api Ulécaā yēe ásáláú nyē kecáá ŋnaŋe m má lámaankēē, amá api yúlu re ápi yé ŋmurei piké mēfine conse piké ríyu u waise.

10 Unúpū uu ukeporipi ináme iyē tiyoōpitū kecáá kōoni, ukeyōōpitē ake kuŋmaha cōni. Pisoī api pēē ntóosi ne aní n takai.

11 Api pēē íwe kapi n le ne ácapaá kapi n yé nnya Ulécaā yēe keyómēcaā-pō ní we n lámaankēē, amá ápi pimēwai kōpe riyá.

12 Ukpúúlū uu ukeporipi nkóí maa kapi ye n sée re Efiraati kēmeē kōoni. Mmeni amē hōsu liké ne ketuŋeleeme-mē piyoōpi pēē n weme ncée n tápilē nnya. 13 Am pēē kúconcō nnō-i ne ináme nnō-i ne antepu nōome nnō-i yénu, aníri kperinkpekōó ataani anyine nyēē ní we yare asahā an léenti. 14 Aníri anyine nyēē mēwai pīima n wapisi ye nye ke Setani uu tumpō. Ketē nnéi kecáá piyoōpi kēmeē kaa sónesi re aké pi cápine piké ha ne Ulécaā, ŋnaŋe nnéi ute keyaa maa ketúnjé atōpi wa.

15 Ani yē te né Upíima ne sōnepōle yare uyaa. Uyēē n tú un nyáni un umelape ukecáá wailē te úu kape menjmane sōne piké uisei yē ye únarekome le!

¹⁶ Aníri nyē aa piyóopi pē cápine kelō kē kapi ye Mé-epiree kēmee n sée re Harimaketō kēmee.

¹⁷ Uséíi-séíi uu ukeporipi keléécaá yáá. Metē cáca menyine ame kenyóonse-i riyóopitū kēmee léeri, men tee re: Li piwai masile! ¹⁸ Ikónē ii yékurēnte, metē menyine ame léenti ne pikónesenkeē. Ketē ake yējesi. Háí ke pisoí apí ne ketē kecáá ní weme, ketē áke píkai limēcō meýá yējaalē. ¹⁹ Ai kuyu maa hōnēne metaani, ketē kecáá ayu nnéí pō lólēsi, Uléécaá uu pēe kuyu maa Papilōni kecáá léise uu ukuwōi píima pita keporipi ku pa. ²⁰ Míni kepáápáá sitē nnéí asi wúrunkēe, apí ayópe pō piyéne rikpá. ²¹ Akónēparepi kone-kone aa keyómēcaá-pō leeri aa pisoí kecáá lólaari, an mulú yare aparecaŋaa. Pisoí apí pēe ásáláú ke akónēparepi aa pi n wai nnya Uléécaá lámaankēe ke ntóosi nn meýíkíyiki ní tósi nnya.

17

Ketahai kapi ne Papilōni n túhaanene nkó

¹ Lē memáá, pilécaatumē pisēi pēpēe sipóripi sisēi m múflē use uú weri uú ne né símisi, uu re: A kam ké ketahai kapi ne uwásánkaí píima n túhaanēne pō nyíse. Kuyu píima kunyine ye ku kpēe míni píima ritime ní we. ² Uyē ke ketē kecáá piyóopi apí ne iwásánkaí wapisi, ketē kecáá pikó pō kō umemare kpááree mē pita pomēsi.

³ Uléécaá nfaa nn né loni, ulécaatumē uu né kpísi uú ne kucēsi kóima-i sí. Kei kam pēe unósi unyine yē, un ináme wēé yēe m péirente kecáá tū. Uléécaá alē nyēe ikēcáá pōkōrelē te anyíri, in kō áyu aseēi ne akóle kefi má. ⁴ Unósi uyē ilū kuu n tanaalē ye íwēé nyaii le in kō peirente. U kō pēe wura ne apare sōne ne ikólé nélkōs wailenle. U pēe kō wura keporipi kunípe-i múflenle, ncaai riyíkí ne mékperinkpe ncōpuri mee umēwai kpááree kēmee n léeri men ke yipaalē. ⁵ Tinyíri rinyine aseí nyēe m pékaalē ye pēe uritii kecáá wólaalenle re: Papilōni, kuyu maa píima, piwásánkaí ne ketē kecáá mēwai kpááree riyíkí uní. ⁶ Am unósi uyē yenu kuu Uléécaá pikó menyē ne pēpēe Yeesu kecáá aseéra n lése menyē ní ntí un pomaalē. Kam u n yē, ai meýánsei nnōó né yipu.

⁷ Ulécaatumē uu pēe né maa re: Yo nnya kai yé nnōó pō yí? Né unósi uyē ne ináme iyē kecáá kuu nní ní tū in áyu aseēi ne akóle kefi má aseí nyēe m pékaalē pō símisi. ⁸ Ináme iyē kaa nní ní yē ye péé wele, amá íi nkpéni we. I yé nfáani nkpō kuhore-i rikpáfúme íí ha ne méwoo séé. Ketē kecáá pisoí pē anyíri nyēe áa háí ketē kekoraane-me nfáa ritelé kēmee n wólaalē apí ináme iyē yenu, ai nnōó pi yipu re ináme iyēe péé we íi kō nkpéni we, in kō masí kpáfúmenē nnya.

⁹ Nté kai nkpéni pise re usoi uké mesòho ne mewéesesòho m pénelē un má: Ayu aseei nyee ayòpe aseei kecáá ke unósi uyē uu n tū le. A kò piyòopi piseei le. ¹⁰ Pi pinupū iyòopi pilapile masile. Use ye ne iyòopi tunle. Uco úu kahane n ka. U sántile úu tonene líké nánai. ¹¹ Ináme iyee pee ní we íi kò pee nkpéni ní we pò ticuruu ye kò uyòopi páha-paha le. Iyē ne kò piseei pē kémee wele, in tósu iké ha méwoo riséé. ¹² Akóle kefi nyē kaa n yé ye piyòopi kefi le, pee ápi kahane keyòopitē timmúlu. Amá itunje mekóónú mese kumúnjé ke akóle nyē aá ha ne ináme iyē kesē iyòopi tonene. ¹³ Likei lise kapi pinnéi lákasepò, pin pinnanje ne pin-yòopinaje kpisi pin ináme palē. ¹⁴ Pi yé Risánpipi atòpi wa, Tisánpipi ari pi feriyee re ti pipiima Upiima le, tin kò piyòopi Uyòopi nnya. Tisánpipi ne tipikó ke Uléécaá uu n sée uu kò pi wée pin ne ase ri tikilē pò né kò pi feriyee.

¹⁵ Uléécaatume uu kò pimáa né kpá re: Míni mē kaa nní ní yé, uwásánkaí uyē un meritime tū ye ayu ne asoiwuí ne isoipuri ne meyu le. ¹⁶ Akóle kefi nyē kaa nní ní yé ne ináme iyē yé uwásánkaí uyē ipuri yè, ai ulikó nnéi u yóoi ai meñmane u yá. Ai uisare takai ai kò nna u toroise múkú-múkú. ¹⁷ Li we re Uléécaá ye piakinj kémee wa re piké umela wa piké kesē likei lise n lakasepò piké kò pin-yòopinaje ináme pa, Uléécaá anòo kuu ní ma aá ha ne wai.

¹⁸ Unósi uyē kaa nní ní yé yee kuyu maa kpekpee ketē kecáá piyòopi kecáá n-yòopinaje m má.

18

Papilòni melólé

¹ Lē memáá, am uléécaatume uco yee rínanje píima m má yénu un keyómecaa-pò súiri. Uriyu kuu m má metéí ame ketē kecáá kpáii. ² Uu meýá cáai ai cá re: Ku loole, kuyu maa Papilòni ye loole! Ku pansеле aníri ketone ne nípá nfáa kperinkpekóó ní-ye ne nípá kenúipi kperinkpekóó kéye ke písoi ápi ní la ripòho. ³ Li we re ketē kecáá isoipuri nnéi ye kumemare kpááree mē pita n ntíle. Ku ne ketē kecáá piyòopi ye kesē mewai kpááree wapisile, pikpéense pòo kò kulimámákóó píima kémee memá yénu.

⁴ Kei kam kò keyómecaa-pò metē mecò komme re: Pinésoi, ani kukemé le, áni kape ne kesē kuakópe kémee n lonaalē nòké ne ásáláú yé nnya. ⁵ Kuakópe ye ricúle aá ha ne keyómecaa kám, Uléécaá uu pee kumewai nnéi mee áme ase m má kecáá léise. ⁶ Ani ku wa yare kaku ye picò n wa mecò. Ani kò kumewai kópe ku hééle meté. Ani kò píta pape-pape keporipi kaku ye picò n nírise api pom mpape mmē meté ku pa. ⁷ Yare kaku ríyu n wéési aku kumecire líkókòrikó kémee pòlo mecò kani yé mpòocaaí ne íwe kémee ku ripòlo. Ku yé kukefa-i maa re: Inósiyòopi kam nté le, ám ukúmannósi. Káii, ám pí kai nkpò yenune! ⁸ Lē ñmaa

nnya ke ásáláú ase ase aa yé keyáa kесе kukecáá súime: Lelēe itói ne nkṛo ne nkū, nna nn kō ku tore múkú-múkú. Li we re Upíima, Uléécaá ye ne ku n túhaane ye unaje-naje le.

⁹ Ku ne ketē kecáá piyōopi nnéi pee kesē kumewai kpáree ne kulikōrikōó kémee n lonaalē yé kuitu tē, pin ha n yē te kpekpee tore ke ányo aa nní léeri. ¹⁰ Kumpōcaai píima yé iwame pi wa, api ketaa-pō nyere api ye pee tēni re: Iwe! Iwe! Kuyu maa Papilōni, kuyu naje-naje, ituje mekōónú mese kémee kapí ne pó túhaane ai máápō.

¹¹ Ketē kecáá pikpéense pō ne kō tēnile pin kō kpē nnya nkṛo tū te úka úu kō we yee yé piyaalū apehe n lō nnya. ¹² Iyáalū apehe nye nyee nní wura ne nwóoweni ne apare sone ne ikólé ne asánjáá kecire ne asánjáá wéé nyaii ne asánjáá nyee n tēlu ne áwéé nyee m péirente ne aléé nyee kekpáhápi m má ne nṛpá yo kapí ne ásuní n wapisi ne nṛpá yo kapí ne ana kecire néé ne nweni ηmōhō néé ne apare tomé n wapisi ¹³ ne likalei-kalei lee m mílú ne kekpáhápi líkō ne tulaali ne tulaali kapi ye n sée re miiri ne tulaali ηmaa-ηmaa ne píta ne mékpō ne ntō sone ne melukepipi ne ináa ne isán ne isā ne sisannōipi ne pilási ne sisōipipi sico. ¹⁴ Lē kaa n káipinkēe ye ne ketaa pó wale. Likōkōrikōó ne lē nnéi lee n tēlu ye ne pó pōle. Ai nkṛéni kúyene we! ¹⁵ Pikpéense pee kpē nnya memá ní yé yé kuiwe píima iwame n wai api ye pee ketaa-pō nyere api tēni, pin ne nkṛo tū. ¹⁶ Pi yé maa re: Iwe! Iwe! Kuyu maa kpee asánjáá kecire ilū ne ilū wéé nyaii in kō peirente n lapaalē, kun kō wura ne apare sone ne ikólé wailē ye íwe we kpa! ¹⁷ Ituje mekōónú mese kémee ke memá píima mē nnéi ame riséé.

Áninōi pitíkí nnéi ne picéetōjé nnéi ne áninōi pikēikō nnéi ne pepēe míni kémee n keisi nnéi api pee ketaa-pō n nyenu ¹⁸ pin pupukee, pin kumetore anyō nyáni, api ye pee re: Kuyu maa kúye kecire kpee pee nkú tulaalē? ¹⁹ Api ye ntaai piayu kecáá kōoni pin tēni, pin nkṛo tū pin cáai re: Iwe! Iwe! Kuyu maa kpē likōkōrikōó píima kémee ke áninōi pite nnéi pee mínimaa kémee áninōi m má api memá ní yé ye ituje mekōónú mese kémee pansēle kucesi kóima!

²⁰ Lē nnya, líké keyómēcaá pikó n láárú. Líké kō nō Uléécaá pikó ne pitume ne antepuye n láárú re Uléécaá ye ne ku túhaanele ani alari yenu nnya. ²¹ Kei ke uléécaatume naje-naje unyine uu ripare rinyine kpísi yare rináipare uu mínimaa kémee ri sápo, un tee re: Nní meco kai kuyu maa Papilōni mesóri láupōne, ári yé kō piyéne ku rikpá. ²² Api yé kō ketume kepōyō-i pikéjépepe ne inyánlū ncōpuri pikó ne pisunsímaa ne pináatōsímāa pikóme rikpá. Api yé kō kei unyine piyéne rikpá un pinípekei pinyine wai, ápi yé kō unyine pikóme rikpá un nam. ²³ Kéfíráa metéi áme kō kei pikpáii kpáne, ápi yé kō ula ne

unósi úka metē kō. Lē nnya kápi yé nka kepóyo-i pikóme rinkpá yee re pipókó pēe n kpéense pēe pēe ketē nnéi kecáa pináŋe-nanŋe, aa kō ne mēpósepewai isoipuri nnéi kírassente nnya.

²⁴ Ai kō yá, pi kō antepuye ne Uléecaa pikó ne pē nnéi kapi ketē kecáa n kō menye kepómee yénle.

19

Uléecaa yee ipakare te

¹ Lē memáa, am pēe linyine keyómecaa-pō komti lin cālē yare riwúí metē te: Alelúya! Uróléecaa yee píyulale ne ríyu ne nŋanŋe Ute! ² Upitúhaane ye nyamle pin kō aseí tikilē. Lē kai m piŋe re piké túhaane kuu ye túhaane. U uwásánkaí píima yee pēe mémare kpáaree ne ketē n kópu túhaanele uu ne ukunipe upikéikó menye mee n kōnu riwome hééle. ³ Api kō melírū pimáa kpá re: Alelúya! Kuyu maa kpēe ní tore anyō aa yisi áa n taálē ne nŋpá píyei-pō. ⁴ Piwéése afēerē ne pina pē ne lifáakó lina lē ai yisi ai wúla ai Uléecaa yee riyóōpitū kecáa ní tú yáasi ai re: Amí! Alelúya!

⁵ Metē menyine ame riyóōpitū kémee léeri re: Ani Uróléecaa pakare, nŋ upikéikó nnéi ne nŋo u n wuru, siwá ne piwéése! ⁶ Am pēe linyine kom yare risoiwúí metē, yare nkóí maa nnyine mee wólu née yare ikónne yee mesóri senkee, lin tee re: Alelúya! Upíima Uléecaa, nŋanŋe nnéi ute ye uiyōopi tunle. ⁷ Liké ró n láárú tóké mpóōnare píima-i n we tóké ne ipakare píima u pa. Tísánŋipi pinósikpiké anyá ye tuimele, tiunōsi uu umecire cápine. ⁸ Asánjáá sōne melape mee n tēlu áme líka cōhōnelē kapi u pa re uké tã. Asánjáá sōne melape memee nní mēwai sōne ke Uléecaa pikó api n wapisi.

⁹ Uléecaatume uu pēe né maa re: A wōi re pē kapi Risánŋipi pinósikpiké anyá n sée ye pínarekome le! Uu pēe kō lē memáa né maa re: Uléecaa ricuruu anō ye nye!

¹⁰ Kei kam pēe uana metene loó ké ne u yáasi, amá uu né maa re: A mēpócíre tí, kape lē wa! Ne upókēicō le nen kō pipómáreco pēe Yeesu iseérakó n le ukēicō. A Uléecaa yáasi aa wúla. Yeesu kecáa aseéra pilese yee re antepuye ye aseí símisile.

Usantonē yee isā tomé kecáa ní tú

¹¹ Kei kam pēe keyómecaa yé ken wúkulelē, isā tomé inyine in nyenu. Pi ye Uyee i n tú sée re Asei ne Uyíkíyiki. Upitúhaane ne atōpi kuu n wai ye aseí tikilenle. ¹² Uinipee ye inalempi le. Ayóōpikōŋ kulúí nyee Uriyu kecáa we. U rinyíri mále tee n wólaalē, amá umemáa úka ucō úu ri nyu. ¹³ Kutúkanka caacaa kapi ménye riñfe kuu tanaalē. Urinyiri tee Nléecaasimé. ¹⁴ Atōpilee nyee keyómecaa-pō ní we ye pēe isā tomé túntilenle an ne u tikilē an kō asánjáá sōne tomé melape tántilē áme

líka cóhanelē. ¹⁵ Titéhe rinyine ne meyele píj-píj ye unnō-i léemelenle uké ne ketē kecáá písoi kō. N-yóopinaje yare nweni kuú ne pi múine uu kupóri maamaa kémee Ulééca, rínanje nnéi Ute kuwái píima pita pulu. ¹⁶ Tinyíri rinyine ye ukutukanka caaca kecáá ne uritaa kecáá wólaalenle re: Piyóopi Uyóopi ne pipíima Upiima.

¹⁷ Am pee uléécaatumē unyine yenu un ntunje kémee nyenu. Uu cáái ai cá, uu sinúipi nnéi see kelééca-pō n yóosinke séi re: Ani kam ani Ulééca anyá píima kémee cápine, ¹⁸ ani piyóopi isare ne pitōpiwéése isare ne píyukō isare ne isansare ne pisantone isare le, ani kō nḡpá píye, piyupipi ne pilási ne siwá ne piwéése isare le.

¹⁹ Am pee ináme ne ketē kecáá piyóopi ne piatōpilee yenu pin cápinelē te piké ha uyee isā kecáá ní tū ne ukutōpilee atōpi wa. ²⁰ Kei ke pē api pee ináme ne antepu nōome tī. U ye pee ináme keyu-i mewai píima n wapisile apí ne pepēe inwái pikēcáá ní má pin kō ikeyu kapi ní serí yáasi pin wulái kiraasente. Api piketé kpísi ne pinfaa api nna kuhore kpe-i ke linyine ai ní we yare nfúrō toi kémee sápo. ²¹ Api pitórō ne ritéhe tee pee uyee isā n tū nnō-i n léemelē kóni. Sinúipi nnéi asi pee piisare le ai si toru.

20

Aḡmē kúkotokú kuse iyóopi metone

¹ Kei kam pee uléécaatumē unyine yē un keyómecaa-pō súiri un mehóre kehánne ne akpanii maamaa anyine kunípe-i muléilē. ² Uu kúconcó, iwáa kpure iyē kapi ye n sée re kuníri ne Setani tini uu paasi, aku lē m pahaalē aḡmē kúkotokú kuse kémee. ³ Uu mehóre kémee ku sápo uu kukēcáá ká áku kape kō ne písoi n kiraasente hái ne aḡmē kúkotokú kuse kpē kuké ha ne tene nnya. Lē memáá, li pise re uké pee nkáripí ku fénne.

⁴ Am pee ayóopitū yenu. Ai pepēe akēcáá ní tū rínanje he re piké ye ne túhaane. Am kō pē kapi isō n corii re pi Yeesu ne nlécaasimé kecáá aseéra lese nnya amíri yenu. Am kō pepēe apí rinwúla piké ináme yáasi, apí kō inwái piatii née pianipe-i má akó yenu. Apí nfáa peeri, pi ne Kirisi api kesé iyóopi tone aḡmē kúkotokú kuse. ⁵ Píkōkpō picō apí nfáa peeme hái aḡmē kúkotokú kuse kpē akú ha ne tene. Píkōkpō kémee meyise fói ye mē. ⁶ Pepēe píkōkpō meyise fói mē kémee n yisi ye nkínniye-i wele, pin kō Ulééca pikó! Nkpō lírū rín pikēcáá rínanje níka má. Amá pi pansene pepēe ye Ulééca ne Kirisi inyóonse n wa. U ne pē apí aḡmē kúkotokú kuse kpē kémee kesé iyóopi tone.

Pi Setani feriyē

⁷ Aḡmē kúkotokú kuse kpē kun ha píyei n tómpō, api pee Setani ukukpaniilee-i léseri. ⁸ Uu pee léeri uu isoipuri nnyí

nnéi yee nḡpá ketē kuwélé kúye-i ní we cápine, lelee Kḡḡki ne Makḡḡki re iké ukecáá rikpá uké ne atḡpi wa. I kulúí wele yare mínimaa nnyene. ⁹ Ii ketē nnéi kecáá yipu ii Uléecaa pikó ketḡpikalē ne ukuyu lala kekále wai. Amá nna nnyine nn keyómecaa-pḡ súiri nn i tore. ¹⁰ Ai Setani yee pee i n kíraasente nna ne linyine yare nfúrḡ toi kupḡre-i sáḡḡ. Kei ke ináme ne antepu nḡome apí we. Ai pee i n fikiise ketúné ne kesine hái ne nḡpá píyei-pḡ.

Ketahai tḡḡḡ pitúhaane

¹¹ Am pee riyḡḡpitú ne uyee rikecáá ní tḡ yenu. Ketē ne keyóme asi ukuyu-i wuru asi pékesi apí siana yē. ¹² Am pee pikḡḡkpḡ yenu, piwéese ne siwá, pin tiyḡḡpitú keyu-i nyéirilē. Ai átelé perei ai kḡ ritelé ricḡ pére. Tere nfáa ritelé. Pikḡḡkpḡ mewai ye átelé nyē kémee wólaalenle. Ai nḡpá úye mewai kecáá ne u túhaane. ¹³ Mínimaa ame pikḡḡkpḡ pee mekemee ní we leseri. Nkpḡ ne pikḡḡkpḡ kelḡ pḡḡ kḡ pikḡḡkpḡ pee kei ní we leseri apí nḡpá úye mewai paí apí ne mekecáá u túhaane. ¹⁴ Ai nkpḡ ne pikḡḡkpḡ kelḡ kpísi ai nna kupḡre-i sáḡḡ. Nna kupḡre kpē, nkpḡ lírú ye mmē. ¹⁵ Ai nḡpá úye rinyiri tee ári nfáa ritelé kémee ní we kpísi ai nna kupḡre-i sáḡḡ.

21

Keyómecaa fale ne ketē fale

¹ Am pee keyómecaa fale ne ketē fale yenu, keyómecaa foí ne ketē foí ye pitḡné masile lē, mínimaa áme kḡ we. ² Am kḡ Uléecaa kuyu, Yerusalem fale yenu kun Uléecaa kémee-pḡ leeri kun súiri, kun kumecire cápinelē yare unḡsi fale yee ula m mé. ³ Am tiyḡḡpitú kémee metē cacá menyine komti, men tee re: Uléecaa kunyḡḡnsecáḡí ye nkpéni nkú sisoipipi kémee. U yé pikemé n we, apí pansē upisoi, pi ne Uléecaa ricuruu apí pee kesē n we. ⁴ U yé pimenini nnéi pi tinnente, nkpḡ nḡn yé kḡ piwée rikpá, nkpḡ pitone ne itu ne ntḡḡsi nḡn yé kḡ n we, ke mekee-me líkḡ ai pitḡné ní masí nnyá.

⁵ Uyee pee riyḡḡpitú kecáá ní tḡ uu pee né maa re: Pḡ yē, ne nḡpá yo pansesele lifále. Uu kḡ kpá re: A wḡi! Anḡḡ nyē ye nsímesei le, lē kai kḡ lenē.

⁶ Uu kḡ pimáa né kpá re: Li piwai masile! Néee Ufoí ne Utḡḡḡ, Kékoraane ne Kétḡ. Né nkḡ ke nnírē nn ní we míni mee ye nfáa n he nḡoi pa faalaa. ⁷ Uyee n feriyē líkḡ ye nní kuu n yénune: Néee yé Uuleecaa, uyē uu kḡ kenépipi. ⁸ Amá piwamei ne pepēe apí ase i n tíkílē ne pepēe icírí n wai ne pisoikḡ ne pepēe méwoo méwoo n wai ne menírihelaawai pikó ne pepēe pilé n nyḡḡnse ne pinḡme nnéi ncḡpuri pḡ ketone ye nna ne linyine yare nfúrḡ toi kupḡre kéméé wele. Nkpḡ lírú ye mmē.

Yerusalem fale

⁹ Lē memáá, piléecaatumē pisēei pēpēe pēe sipóripi sisēei m múlīl use uú weri uu né maa rē: A kam ké unósi fale pó nyíse, uyēe Risáñpipi unósi.

¹⁰ Kei ke Nfáasōne nn kenécáá súime, Uléecaatumē uyē uu né kpísi uú ne riyópe maamaa ne ricácá rinyine taá. Uu pēe Uléeca kuyu, Yerusalem yenu kun keyómecaa-pō Uléeca kémēe léeri kun súiri. ¹¹ Uléeca mmule ye pēe kukeméē wele, ku pēe télule yarē riparē sōne kecire née yarē riparē ημέι-ημεί kémēe ke usoi uu ye umecire n nyánei yarē kenípeenyánei yelēpi kémēe. ¹² Mmēle maamaa ne ncácá nnyine ye pēe ku kónúlenle, sipoo kefi ne sité kapi n luri, piléecaatumē kefi ne pité pin si mē. Isirayēli pikó imarēpuri kefi ne ité iyē anyiri ye sikēcáá wólaalenle. ¹³ Sipoo sitaani sēe ketuñjeleeme-mē nyánei, sitaani ituñe kuluke-luke-mē, sitaani ituñe kumii-mē, sitaani kecōpe, sitaani ketuñelolē-mē. ¹⁴ Akuíparē kefi ne até kecáá ke kuyu mmēle mmē nń pēe tósilē, Tisáñpipi pitume kefi ne pité pē anyiri kefi ne até an aparē nyē kecáá wólaalē.

¹⁵ Uyēe lē né n símisi ye wura kekápapi kapi ye ne ní musí múlilenle uké ne kuyu ne kusipoo ne kummele múnēsi. ¹⁶ Kuyu awélé kena ye pēe mecáa sále. Kumecaa ne kumepéré ye pēe sále. Uu kekápapi kē ne kuyu músu aí lelu kilometiri ákotokú até. Kumecaa ne kumepéré ne kumecá ye pēe sále. ¹⁷ Uu mmēle pō kō músu, aí lelu apáha kuwóó ne afēeré ne até kumúnjé. Sisoipipi memúnjé ne uléecaatumē memúnjé ye mē. ¹⁸ Aparē ημέι-ημεί kapi ne mmēle mō api kuyu pō ne wura yíkíyiki ηmane mōm, lin pēē we yarē sinípeenyánei. ¹⁹ Aparē sōne nnéi ncōpuri kapi mmēle akuíparē kecáá karikēe rē liké pinyánei n nyaní. Tiparē ημέι-ημεί kapi rikuíparē fói kecáá wa, api kusópe rikó rilírū kecáá wai, api míni kulúu rikó ritáánū kecáá wai api kō mehóle rikó rináii kecáá wai. ²⁰ Api ríwēē yarē ménye rinúpū kecáá wai, api kō ríwēē rikpúúlū kecáá wai, api wura rikó riséēi-séēi kecáá wai api risannye ntōne ripáha-paha kecáá wai, api metuhuta rikó ríléē-léē kecáá wai, api metuhuta ne mehóle cōhōne rikó rífifi kecáá wai, api ríwēē ntōne yarē rihúúhúúpare kefi ne mēse rikó kecáá wai, api mékólóota rikó kefi ne rilírū kecáá wai. ²¹ Sipoo kefi ne sité sē pō ne ikólé kefi ne ité le. Nkólé nse nse kapí ne nípá ihánaa íye wa. Kuyu ripōho pō ne wura ηmane le, lin peirente yarē kenípeenyánei.

²² Am kei kunyónsēcánjī yē. Upíima, Uléeca, rínanñe nnéi ute ricuruu ne Risáñpipi pēe kuyu kpē kunyónsēcánjī. ²³ Ai nkpáni pise rē ituñe née iwáre iké kei metéi n wai. Li we rē Uléeca meyoopi metéi ye ku kpáiiilenle, kuiyuipoke ye Risáñpipi. ²⁴ Ayu písoi yé kumetéi kémēe sōne, ketē kecáá piyoopi

api kei ne pimeyɔɔpi hapɔ. ²⁵ Ke kesine áke yéé kei píakai n wa nnya ke kusipoo ási yéé kɔ píakai n hánaalē. ²⁶ Lē nné lee isoipuri kémee meyɔɔpi ne ríyu m má kapí ne kei sónepɔ. ²⁷ Líkperinkpekɔ́ líka nées usoi nkó yee ncaai riyíkí n wai un kɔ nnóome má úu kei melone má. Pē anyiri nyee Risánɔ́pɔpi nfaa ritelé kémee n wólaalē meciré pee yé kei lompɔ.

22

¹ Uléecaatumé uu kɔ nkói mmē-i ke nfáa nn ní we né nyíse, nn we cáicái yare kenípeenyáni yelépi, nn Uléecaa riyɔɔpitú ne Risánɔ́pɔpi kémee-pɔ leeri. ² Kuyu keɔɔpe kní pee wólu nn ne ncée maa tikilē, kuléé kpee ye nfáa n he kun nsipéé keɔɔpe nyenu. Kefi ne meté kaku ye mari, aku ye nɔ́pá iwáre íye kémee apipi toresi. Kuapei yèè písoi itói pɔisele. ³ Anóó áa kei líka kecáá we. Kuyu kémee ke Uléecaa riyɔɔpitú ne Risánɔ́pɔpi riyɔɔpitú ari yé n we upikeikó pin kei u yáasi. ⁴ Pi yé ukeyu yē, Urinyiri ari kɔ piatii kecáá n wólaalē. ⁵ Kesine áke wene, ái yé kɔ kei kéfiráa metéí nées itunje metéí pise, ke Upíima Uléecaa uu pi n kpáailē nnya. Api pee iyóɔpi n tū ne nɔ́pá píyeyi-pɔ.

Yeesu mekame

⁶ Uléecaatumé uu pee né maa re: Inóosimé iyē ye nsímésele. Lē kai kɔ lenē. Upíima Uléecaa yee ye n tíyese antepuye api símisi ye uuleecaatumé tummele re uké upikeikó lelee nfáani n waine nyíse. ⁷ Yeesu uu re: Nɔ́ yēe, ne nfáani sónepɔle. Nkó yee kóso-pɔ nsímé mee ritelé ntí-i ní we m múlīlē ye únarekome le.

⁸ Né Yohani, nées mewai mē kɔ am kɔ yenu. Kam n yé am kɔ kom, am uléecaatumé uyee mewai né n nyisente ana-i lolu re ké u yáasi. ⁹ Amá uu pee né maa re: A mepóciré tí, kape lē wa! Ne upókicɔ le nen kɔ pipómárecɔ antepuye ne pepere ritelé ntí nsímé m múlīlē ukeicɔ! A Uléecaa yáasi aa wúla!

¹⁰ Uu kɔ pimáa né kpá re: Kape lelee kóso-pɔ n waine nsímé ritelé ntí m pékaalē! Itunje ye tule re tinsímé mmē nké wa. ¹¹ Nkó yee úu lisone n wai uké n nɔ́jlē úu kape lisone n wai. Nkó yee mékperinkpe m póriilē uké umeciré mékperinkpe pipórii n kpáselē. Nkó yee lisone n wai uké lisone piwai ne kényu n sí, nkó yee ní nyamí cáká-cáká uké n nyamí cáká-cáká un ne kényu sí.

¹² Yeesu uu re: Pɔ́ yēe, ne nfáani sónepɔle. Inéhéé kamí ne wepɔ ké nɔ́pá úye mewai kulaa u pa. ¹³ Nées Ufoi ne Utóɔɔ, Ukpéé ne Upírē, nées kɔ Kékoraane ne Kétɔ.

¹⁴ Mpi pee pisitukanka caacaa n heere piké ne kuléé kpee ye nfáa n he apipi n yé piké kɔ ne sipoo-mē tintíki piké ne kuyu-i lompɔ nnya ye pínarekome le! ¹⁵ Amá pepere meɔpi ní we ne menírihélaawai pikó ne méwoo méwoo mewai pikó ne pisoikó ne pepere piléé n nyóonse ne nɔ́pá úye yee nnóome ní la un kɔ n wai piké léepɔ!

16 Nĕ Yeesu, ne unéléécaatumε tumpole re uké Ulééca icápine kémee nó símisi re asei ye nye. Ne Tafiti kumarε kémee kewā pírē le. Néε rimarewarεpi tee n télu.

17 Nfáasone ne unósi fale ye maa re: A kam. Nkó yee lē n kō pōkē kō maa re: A kam. Nkó ke nnírē nn ní we uké kam. Nkó yee míni mee ye nfáa n he ní la uké me yōsí faalaa.

Tinóo tōrō

18 Mpá úye yee koso-pō nsímé mee rítelé ntí-i ní we n kō kam símisi re asei ye nye. Uye un kei linyine rinkpápo, Ulééca yé ásáláú nyē kecáá kapi rítelé ntí-i n símisi liute uyē isoi kémee rikpápo. 19 Uye un kō koso-pō nsímé mee rítelé ntí-i ní we kémee inósimé inyine n lese, Ulééca yé liute uyē likó lee kuléé kpεε ye nfáa n he kémee ne kuyu kémee ní we lese. Pi linsímé rítelé ntí-i símisile.

20 Úyee n símisi re likei lee asei le ye maa re: Eεε, ne nfáani sōnepole. Amí! A kam, Upíima Yeesu!

21 Upíima Yeesu uké nípá úye ípεelé nyíse!